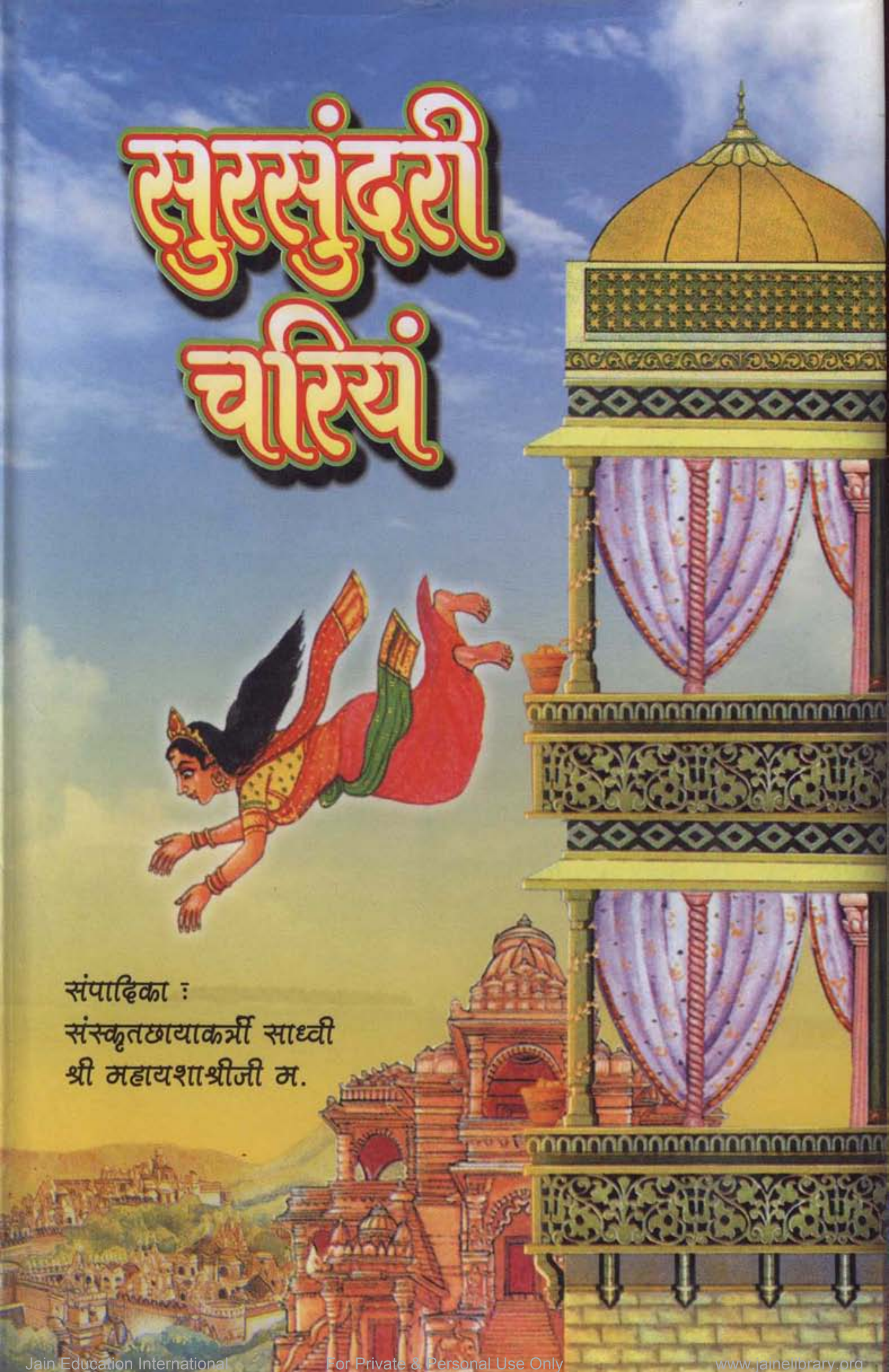

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

आ. श्री ॐकारसूरीश्वरजी ज्ञानमंदिर ग्रंथावली - ३०

सिरिधणेसरमुणीसरविरइयं

सुरसुंदरीचरियं

(संस्कृत-छाया सहितम्)

: संपादिका - संस्कृतछायाकर्त्री:
साध्वीश्री महायशाश्रीजी

: प्रकाशक :
आ. ॐकारसूरि ज्ञानमंदिर
आ. ॐकारसूरि आराधना भवन
सुभाषचोक, गोपीपुरा, सुरत - ३९५ ००१.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

SURASUNDARI CHARIY

By Dhaneswar Muni

A Prakrit Kavya

With Sanskrit Chhay

Editor : Sadhvi Shree Mahayashashri

પ્રકાશન વર્ષ : વિ.સં. ૨૦૬૧

નકલ : ૫૦૦

મૂલ્ય : ૨૦૦/- રૂા.

પ્રાપ્તિસ્થાન :

- **આચાર્ય શ્રી ૐકારસૂરિ આરાધના ભવન,**
  ગોપીપુરા, સુભાષચોક,
  સુરત - ૩૯૫૦૦૧.

- **આચાર્ય શ્રી ૐકારસૂરિ આરાધના ભવન,**
  વાવ પંથકની વાડી, દશા પોરવાડ સોસાયટી,
  પાલડી, અમદાવાદ-૭.

- **સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર,**
  હાથીખાના, રતનપોળ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧.

- **નવભારત સાહિત્ય મંદિર**
  ફતાસા પોળની સામે,
  ગાંધી રોડ, અમદાવાદ-૧.

- **નવભારત સાહિત્ય મંદિર**
  ૧૩૪, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ,
  મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૨.

*મુદ્રક : **કિરીટ ગ્રાફીક્સ,***
૨૦૮, આનંદ શોપીંગ સેન્ટર, રતનપોળ, અમદાવાદ-૧. ફોન : ૨૫૩૫૨૬૦૨.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

સમર્પણ

ગૃહસ્થ અવસ્થામાં ત્યાગ અને પ્રભુભક્તિમાં મસ્ત બની અનેકને ભક્તિરસમાં તરબોળ કર્યા...

જીવનના મધ્યાહ્ને સપરિવાર સંયમનો સ્વીકાર કરી ઉગ્રતપ અને વૈયાવચ્ચના સથવારે આત્માને નિર્મળ કર્યો...

જીવનની સલૂણી સંધ્યાએ જપમાર્ગમાં મનને જોડી પ્રભુ નામસ્મરણની ધૂનમાં લીન બન્યા.

પ્રભુ પાર્શ્વનાથના પરમભક્ત પ્રભુના જ જન્મકલ્યાણક દિને સેંકડો અઠ્ઠમતપના તપસ્વીઓના મુખેથી પ્રભુના નામસ્મરણનું શ્રવણ કરતા વિદાય લીધી...

એવા મુનિરાજશ્રી પ. પૂ. વાત્સલ્યસુધાનિધિ **ચંદ્રયશવિજયજી** મ.સા.ને ભક્તિપૂર્વક અર્પણ કરું છું.

આપની બાલિકા મહાયશાશ્રીજી.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

પ્રકાશકીય....

પૂ. આ. ભ. શ્રી અરવિંદસૂરીશ્વરજી મ.સા. પૂ. આ. ભ. શ્રી યશોવિજયસૂરીશ્વરજી મ.સા., પૂ. આ. ભ. શ્રી મુનિચન્દ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના માર્ગદર્શન મુજબ અમારી સંસ્થા દ્વારા વિવિધ પ્રકારના ઉપયોગી ગ્રંથો બહાર પડી રહ્યા છે.

પ્રસ્તુત 'સુરસુંદરી ચરિયં' વિ.સં. ૧૦૯૫માં ધનેશ્વરમુનિએ ચંદ્રાવતીમાં રચેલ પ્રાકૃતભાષાનું સુંદર કાવ્ય છે. આ કાવ્યની સંસ્કૃત છાયા બનાવી સંપાદિત કરનાર વિદુષી સાધ્વીશ્રી મહાયશાશ્રીજી મ. એ પ્રાકૃતના અભ્યાસીઓ માટે ઘણો ઉપકાર કર્યો છે.

આ ગ્રંથના પ્રકાશન માટે શ્રી ભિલડીયાજી પાર્શ્વનાથ જૈન તીર્થની પેઢી અને શ્રી ઓસવાલ પંચમહાજન-પાડીવ આ બંને સંસ્થાએ પોતાના જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી લાભ લીધો છે તે માટે અમે બન્ને સંસ્થાઓના આભારી છીએ.

અભ્યાસીઓ આ ગ્રંથનો અભ્યાસ કરે

એ જ પ્રાર્થના.

લિ.

પ્રકાશક

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

: સૌજન્ય :

'સુરસુંદરીચરિયં' ગ્રંથ

પ્રકાશન માટે

જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી ઉદારતા ભર્યો

લાભ

શ્રી ભીલડીયાજી જૈન તીર્થ પેઢી

મુ. ભીલડીયાજી

જિ. બનાસકાંઠા

શ્રી ઓસવાલ પંચ મહાજન

મુ. પાડીવ.

જિ. સિરોહી

એ લીધો છે.

ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ !

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શ્રી શાંતિનાથાય નમઃ
શ્રી સિદ્ધિ-વિનય-ભદ્ર-જનક-વિલાસ-ૐકાર-અરવિંદ-યશોવિજય-મુનિચન્દ્રસૂરિભ્યો નમઃ

સંપાદકીય.....

શ્રી ધનેશ્વરમુનિકૃત "સુરસુંદરી ચરિયં"ની સંસ્કૃત-છાયા પરમકૃપાળુ પરમાત્માના અનુગ્રહથી અને સદ્ગુરુવર્યોના શુભાશીષથી પ્રાકૃતભાષાના અભ્યાસુવર્ગ સમક્ષ મુકાઇ રહી છે.

પ્રાકૃત સાહિત્ય જૈનશાસનમાં વિપુલપ્રમાણમાં પૂર્વાચાર્ય પ્રણીત વિદ્યમાન છે પરંતુ પ્રાકૃતના અભ્યાસીઓનું પ્રાકૃતવાંચન અલ્પપ્રમાણમાં જણાય છે. કેમ કે પ્રાકૃતભાષામાં વિવિધાર્થી-શબ્દો-રૂપો-ધાતુઓ છે માટે તેના વાચકને વિસંવાદ થાય કે આ શબ્દાદિનું અર્થઘટન શું કરવું ? પરંતુ સંસ્કૃતપ્રયોગ ઉપરથી સહેલાઇથી પ્રાકૃત સાહિત્યમાં પ્રવેશી શકાય તેથી સ્વ-અધ્યયનાર્થે કરેલી છાયા બીજાને પણ ઉપકૃત બને એ હેતુથી રજુ કરાઇ રહી છે.

કૃતજ્ઞભાવની વ્યક્તિ.....ઋણસ્વીકૃતિ.....ચરણે અગણિત નતિ......

- દિવ્યાશીષદાતા યુગમહર્ષિ શ્રી દાદાગુરુદેવશ્રી વિજય **ભદ્રસૂરીશ્વરજી** મહારાજા.
- ભાગવતી દીક્ષાદાતા સ્વાધ્યાય અને સંયમનું સિંચન કરનારા પ.પૂ. આ. ભ. શ્રીમદ્વિજય **ૐકારસૂરીશ્વરજી** મહારાજા.
- સ્વાધ્યાયૈકલક્ષી સરળસ્વભાવી સંપૂર્ણછાયા તથા મૂળમેટરનું સંશોધન કરીને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપનાર પ. પૂ. આ. ભ. શ્રીમદ્વિજય **અરવિંદસૂરીશ્વરજી** મહારાજા.
- અનુભવનાઉદ્ગાતા યોગક્ષેમનાકર્ત્તા પ્રતિપળ પ્રસન્નતાનો પમરાટ જગાવનારા સદાય અધ્યયન-અધ્યાપન-લેખન માટે પ્રેરણા કરનારા પ.પૂ. આ. ભ. શ્રી **યશોવિજયસૂરીશ્વરજી** મહારાજા.
- શાસ્ત્રસંશોધક સૂરિમંત્રસમારાધક સંશોધનમાં જરૂરી સલાહ-સૂચન દ્વારા સંશોધનના રસને ઉત્તેજિત કરનારા પ.પૂ. આ. ભ. શ્રી **મુનિચન્દ્રસૂરીશ્વરજી** મહારાજા.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

● આજીવન-ભક્તિ-વૈયાવચ્ચ-તપના ઉપાસક, પોતાની સાથે સંયમના સ્વાંગ સજાવીને પ્રભુપંથના રાહી બનાવનાર પ.પૂ. મુનિરાજશ્રી **ચન્દ્રયશવિજયજી** મહારાજા.

● કાર્યકુશળ, સદા કાર્યમાં પ્રોત્સાહિત કરનારા પ.પૂ. પંન્યાસ પ્રવર શ્રી **ભાગ્યેશવિજયજી** ગણિવર અને પૂ. મુનિરાજશ્રી **મહાયશવિજયજી** મહારાજ.

● સદામસ્ત વૈયાવચ્ચપ્રેમી સંસ્કૃતછાયાને તપાસી આપનાર પ.પૂ. મુનિરાજશ્રી **કલ્પજ્ઞવિજયજી** મહારાજ.

● અજોડ આરાધિકા પ.પૂ. દાદીગુરુણીશ્રી મનકશ્રીજી મ.સા.

● જીવનશિલ્પના ઘડવૈયા વર્ધમાનતપોનિધિ પૂ. ગુરુણીશ્રી **સુવર્ણાશ્રીજી** મ.સા.

● અનન્યોપકારિણી પરમહિતૈષિણી તપસ્વિની ગુરુમાતા શ્રી **સત્યરેખાશ્રીજી** મ.સા સર્વે પૂજ્યોના પાવન ચરણોમાં કોટી કોટી વંદનાવલી

● પુસ્તક સારી રીતે તૈયાર કરનાર ઉત્સાહી કિરીટભાઈ તથા શ્રેણિકભાઈ (**કિરીટ ગ્રાફીક્સ**)ને કેમ વિસરાય ? ખૂબ ખૂબ ધન્યવાદ !

સંસ્કૃત છાયામાં છદ્મસ્થતા - અનાભોગે કે પ્રમાદને કારણે પરમપવિત્ર જિનાજ્ઞાને પ્રતિકૂળ કંઈ પણ થયું હોય તો મિચ્છામી દુક્કડમ્.....દેવા પૂર્વક સુજ્ઞજનોને ક્ષતિ સુધારવા-ક્ષમ્ય કરવા વિનમ્રભાવે વિનંતી કરું છું.

પૂજ્યપ્રસત્તિપાત્રી સત્યશિશુ.....

આ. ૐકારસૂરીશ્વરજી ગુરુમંદિર
વાવ પથકની વાડી
દશાપોરવાડ સોસાયટી,
પાલડી, અમદાવાદ.
ફાગણ વદ-૧૦,
વિ.સં. ૨૦૬૧

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ
શ્રી ગૌતમસ્વામિને નમઃ
શ્રી સિદ્ધિ-વિનય-ભદ્ર-વિલાસ-ૐકાર-
અરવિંદ-યશોવિજય-જિનચન્દ્રવિજયાદિભ્યો નમઃ

પ્રસ્તાવના

ચાર અનુયોગમાં કથાનુયોગનું સ્થાન મહત્ત્વનું છે. ઉપદેશના તમામ પ્રકારોને કથા દ્વારા રજૂ કરવાથી સાધારણમાં સાધારણ માણસને સરસ રીતે સમજાઇ જાય છે.

કથા વાંચવામાં સાંભળવામાં થાકનો અનુભવ થતો નથી માટે કથાનો રસ લગભગ બધાને પ્રિય હોય છે.

જૈન શ્રમણોએ હજારો કથા રચીને કથા સાહિત્યને સમૃદ્ધ કર્યું છે.

આ. ઉદ્યોતનસૂરિ મહારાજ 'કુવલયમાળા'ના પ્રારંભમાં કહ્યું છે કે :– ''સ્વ પરનું આત્મકલ્યાણ કરવાની ભાવના વાળા નિર્ગ્રંથોએ કથાસુંદરીએ નવોઢાની જેમ અલંકારોથી વિભૂષિત, સુભગ, લલિતપદોવાળી, મૃદુ અને મંજુલ ઉલ્લાસવાળી બનાવી સહૃદયના મનને આનંદિત કર્યું છે.''

સંસ્કૃત છાયા સાથે 'સુરસુંદરી ચરિયં' વિદુષી સાધ્વી મહાયશાશ્રી દ્વારા સંપાદિત અને સંસ્કૃતછાયાથી અલંકૃત 'સુરસુંદરી ચરિયં' પ્રકાશિત થઇ રહ્યું છે તે ઘણાં હર્ષનો વિષય છે.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આ પ્રાકૃત ચરિત્રની રચના ધનેશ્વરમુનિએ આબુની તલેટીમાં આવેલા અડ્ડાવલી (ચન્દ્રાવતી)માં વિ.સં. ૧૦૯૫માં કરી છે. આ કથા ઘણી લોકપ્રિય બની છે આના ઘણાં સંસ્કરણો અનુવાદો વેગેરે થયા છે. આ ચરિયં મુંબઈના અભ્યાસક્રમમાં પણ દાખલ કરવામાં આવેલ.

ગ્રંથકાર

ગ્રંથકાર ધનેશ્વરજીએ પોતાનો ઉલ્લેખ દરેક પરિચ્છેદના અંતમાં 'साहु धणेसर विरइय' એ પ્રમાણે કર્યો છે. ગ્રંથના અંતે પ્રશસ્તિમાં 'तेसिं सीसवरो धणेसरमुणी' એમ સ્પષ્ટ પણે પોતે મુનિપદે હોવાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. એટલે જૈન સાહિત્યકા બૃહદ્ ઇતિહાસ (ભા.૬ પૃ. ૩૪૮) વગેરેમાં 'ધનેશ્વરસૂરિ' લખ્યું છે તે બરોબર જણાતું નથી.

આ. અજિતસાગરસૂરિજીએ એમના 'સુરસુંદરી ચરિત્ર' ગુજરાતી અનુવાદની વિ.સં. ૧૯૮૧માં લખેલ પ્રસ્તાવનામાં (પૃ. ૬૮)માં એક સંભાવના એવી કરી છે કે- પાછળથી ધનેશ્વર મુનિને આચાર્યપદવી અપાઇ હોય અને તેમનું નામાંતર 'જિનભદ્ર' રાખવામાં આવ્યું હોય.

પ્રો. હીરાલાલ કાપડિયાએ[2] પણ 'પાઇઅ ભાષાઓ અને સાહિત્ય' (પૃ. ૧૦૭)માં ધનેશ્વરમુનિ (જિનભદ્રસૂરિ) એમ લખી આ જ બાબત જણાવી છે.

પોતાની ગુરુ પરંપરામાં પણ ગ્રંથકારે પ્રશસ્તિમાં બતાવી છે. જિનેશ્વરસૂરિ અલ્લકોપાધ્યાય વર્ધમાનસૂરિ→જિનેશ્વરસૂરિ (બુદ્ધિસાગરસૂરિ)→ધનેશ્વરમુનિ

---

૧. સુરસુંદરી ચરિયં. સંપા. રાજવિજય પ્ર. જૈન વિવિધ સાહિત્ય શાસ્ત્રમાલા વિ.સં. ૧૯૭૨ આનું પુનર્મુદ્રણ ઇ.સં. ૧૯૭૨માં પ્રવચનપ્રકાશ પુનાથી થયું છે.

આ. અજિતસાગરસૂરિ મ. એ કરેલા ગુજરાતી અનુવાદ વિ.સં. ૧૯૮૧માં કરેલો. આ અનુવાદની બીજી આવૃત્તિ વિ.સં. ૨૦૪૩માં મહુડી જૈન શ્વે. મૂ. પૂ. ટ્રસ્ટે પ્રગટ કરી છે. લે. સુશીલ દ્વારા આ કથા રસાળ શૈલીમાં 'સતી સુરસુંદરી'નામે આ. ભદ્રગુપ્તસૂરિ મ.સા. એ 'પ્રિત કિયે દુઃખ હોય' એ નામે આ કથાને હૃદયંગમ શૈલિથી આલેખી છે.

આ પ્રાકૃત મહાકાવ્યના આધારે નયસુંદરજીએ સંસ્કૃતમાં 'સુરસુંદરી ચરિત્ર' રચ્યું છે. (જુઓ જિનરત્નકોશ પૃ. ૪૪૭) આનો હિંદી કથાસાર સંપતલાલ લુણાવતે લખેલ સંભવનાથ જૈન પુસ્તકાલય ફલોદીથી વિ.સં ૨૦૧૩માં પ્રગટ થયો છે.

મુનિશ્રી વિશ્રુતવિજય કૃત સંસ્કૃત-છાયા હિંદી અને ગુજરાતી અનુવાદ સાથે આ ચરિયનો ૧ પરિચ્છેદ 'શ્રમણ'ના જાન્યુ-જુન ઇ.સં. ૨૦૦૪ના અંકમાં પ્રગટ થયો છે. આગળના અંકમાં બીજો પરિચ્છેદનો કેટલોક અંશ પ્રગટ થયો છે.

૨. શ્રી કાપડિયાએ આ જ પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે– 'પોતાની મોટીબેન કલ્યાણમતિના આદેશથી ઉપમા, શ્લેષ અને રૂપકથી અલંકૃત આ કથા ધનેશ્વરમુનિ દ્વારા તૈયાર કરાઈ છે.'

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આ. જિનેશ્વરસૂરિની શિષ્ય પરંપરામાં ઘણા વિદ્વાનો થયા છે. અને તેઓએ ઘણાં ગ્રંથો રચ્યા છે. ધનેશ્વરમુનિ પણ એ જ પ્રભાવક ગુરુપરંપરાના એક ઝળહળતાં રત્ન છે.

સુરસુંદરી ચરિયં

ગ્રંથકારે પ્રારંભમાંજ ગા. (૩૫ અને ૪૪) માં ૨૫૦ શ્લોકપ્રમાણ ૧૬ પરિચ્છેદ દ્વારા આ ગ્રંથ રચવાની પોતાની ભાવના વ્યક્ત કરી છે અને પોતાની યોજના અનુસાર તેઓએ રચના કરી છે. અંતિમ પરિચ્છેદમાં એક ગાથા વધુ છે તે અપવાદ બાદ કરતાં સંપૂર્ણ ગ્રંથ ૨૫૦×૧૬+૧=૪૦૦૧ શ્લોકમાં પૂર્ણ કર્યો છે. આવી ચુસ્ત યોજના પ્રમાણે ગ્રંથ-રચના કરવા છતાં ગ્રંથકારશ્રીએ - કથા પ્રવાહ એવો સરસ અને સરળ રીતે વહેવડાવ્યો છે કે જરા પણ રસક્ષતિ વિના વાચક એમાં વહે જાય છે. અનાવશ્યક વિસ્તાર કે સંક્ષેપ કર્યો હોય એવું લાગતું નથી.

મકરકેતુ અને સુરસુંદરીના પ્રણયને આલેખતી આ કથાનું નામકરણ નાયિકાના નામ ઉપરથી રાખવામાં આવ્યુ છે.

વિવિધ પ્રકારના વર્ણનો અને દેશ્ય શબ્દોના કારણે પ્રાકૃતના સામાન્ય અભ્યાસીઓ માટે અધ્યયન મુશ્કેલ બનતું.

વર્તમાનમાં પ્રાકૃત ભાષાઓનું અધ્યયન સંસ્કૃત ના અધ્યયન પછી અને સંસ્કૃતના માધ્યમથી થતું હોવાથી પ્રારંભિક અભ્યાસીઓને સંસ્કૃત-છાયાના સહારે પ્રાકૃતગ્રંથોનું વાંચન સુગમ પડતુ હોય છે. સુપાસનાહચરિયં, સમરાઇચ્ચકહા, જેવા વિશાળગ્રંથો પણ સંસ્કૃત-છાયા સાથે પ્રગટ થયા છે અને આદર પામ્યા છે. (વર્તમાનમાં એક મુનિરાજ કુવલયમાળાની સંસ્કૃત-છાયા કરી રહ્યા છે.)

અહીં પણ અભ્યાસીઓની સુગમતાને લક્ષ્યમાં રાખી વિદુષી સાધ્વીશ્રી મહાયશાશ્રીજીએ ઘણો પરિશ્રમ લઇ સંસ્કૃત-છાયા બનાવી છે.

જો કે આ કથાનું મુખ્યપાત્ર 'સુરસુંદરી' છે. પણ, પ્રારંભમાં મકરકેતુના માતા-પિતાની કથા અને અવાંતર કથાઓની ગુંથણી છે. સુરસુંદરીનો ઉલ્લેખ છેક ૧૧માં પરિચ્છેદથી થાય છે.

મુખ્યતયા આર્યાછંદમાં ગ્રંથ-રચના થઇ છે છતા પરિચ્છેદના અંતે અને વિશિષ્ટવર્ણનમાં છંદપરિવર્તન કરવામાં આવ્યુ છે.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

'સુરસુંદરી ચરિયં' મહાકાવ્ય

પ્રસ્તુત 'સુરસુંદરી ચરિયં' નું મહાકાવ્ય તરીકે મુલ્યાંકન કરી વિદ્વાનોએ એની પ્રશંસા કરી છે. એના વિશિષ્ટ પાસાઓનું દિગ્દર્શન કરાવ્યુ છે. કેટલાક વિધ્વાનોના અભિપ્રાયો એમના જ શબ્દોમાં જોઇએ.

ડૉ. નેમિચંદ્ર શાસ્ત્રી – સુરસુંદરિ ચરિયં વિષે લખે છે કે

રસનિષ્પત્તિની દૃષ્ટિએ આ કાવ્ય ઉત્કૃષ્ટ છે. આમાં વિવિધરસોનો સમાવેશ થયો હોવા છતાં શાંતરસનો નિર્મલ સ્વચ્છ પ્રવાહ પોતાનું અલગ અસ્તિત્વ જાળવી રાખે છે.

આમ તો આ કાવ્ય મહારાષ્ટ્રી ભાષામાં લખાયું છે છતા એના પર અપભ્રંશનો પ્રભાવ છે.

આ કાવ્યની કેટલીક વિશિષ્ટતાઓ –

■ સમસ્ત કાવ્ય પ્રૌઢ અને ઉદાત શૈલીમાં લખાયું છે.

■ સાંસારિક સંઘર્ષની વચ્ચે જીવનના વિરાટ સ્વરૂપનું અહીં વિશ્લેષણ થયું છે.

■ પ્રકૃતિ ચિત્રાણ પણ આ કાવ્યમાં સરસ જોવા મળે છે.

■ સંવાદો સરલ અને ઓજપૂર્ણ છે.

■ લક્ષ્ય સિદ્ધિ માટે દાર્શનિક અને આચારાત્મક માન્યતાઓની યોજના છે.

■ સ્વભાવોક્તિ, અતિશયોક્તિ, ઉપમા, રૂપક, ઉત્પ્રેક્ષા, દૃષ્ટાન્ત આદિનો સમુચિત સમાવેશ કરાયો છે.

વસ્તુવર્ણનમાં - ભીષણ અટવી, મદનમહોત્સવ, વર્ષાઋતુ, વસન્ત, સૂર્યોદય, સૂર્યાસ્ત, પુત્રજન્મોત્સવ, વિવાહ, યુદ્ધ, સમુદ્રયાત્રા, ધર્મસભા, નાયિકાના રૂપ-સૌંદર્ય, ઉદ્યાન ક્રીડા વગેરેના મનોરમ વર્ણનો છે.

આ વર્ણનોને સરસ બનાવવા લાટાનુપ્રાસ, યમક, શ્લેષ, ઉપમા, ઉત્પ્રેક્ષા, અર્થાન્તરન્યાસ, રૂપક વગેરેનો ઉચિત પ્રયોગ કર્યો છે.

ચરિત્રનો મનોવૈજ્ઞાનિક વિકાસ, પ્રવૃત્તિઓના માર્મિક ઉદ્ઘાટન અને અલગ અલગ માનવીય વ્યાપારોના નિરૂપણમાં કવિને પૂર્ણ સફળતા મળી છે.

(પ્રાકૃતભાષા ઔર સાહિત્યકા, આલોચનાત્મક ઇતિહાસ પૃ. ૩૧૯-૩૨૩)

ડૉ. જગદીશચન્દ્ર જૈન આ મહાકાવ્ય વિષે જણાવે છે કે :–

આ પ્રેમખ્યાન કાવ્ય ગુણોથી સંપન્ન છે. અહીં શબ્દાલંકારો સાથે ઉપમાલંકારોનો સુંદર પ્રયોગ થયો છે. ઉપમાઓ બહુ સુંદર છે. રસોની વિવિધતામાં કવિએ કૌશલ્ય દાખવ્યુ છે.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આમા ભીષણ અટવી, ભીલોનું આક્રમણ, વર્ષાકાલ, વસંતઋતુ , મદનમહોત્સવ, સૂર્યોદય, સૂર્યાસ્ત, પુત્રજન્મ મહોત્સવ, વિવાહ, યુદ્ધ, વિરહ, સ્ત્રીસ્વભાવ, સમુદ્રયાત્રા,જૈનમુનિઓનો નગર પ્રવેશ, ઉપદેશ જૈનધર્મનું તત્ત્વજ્ઞાન, સમુદ્રયાત્રા વગેરે નું વર્ણન સરસ રીતે કર્યું છે.

'સુરસુંદરી ચરિયં ' ના સંપાદક વિદ્વાન મુનિરાજ શ્રી રાજવિજય મ. સા. વિ.સં. ૧૯૭૨માં સંસ્કૃતભાષામાં પ્રસ્તાવનામાં જણાવે છે કે,

પ્રાકૃતભાષાની વ્યુત્પત્તિની જાણકારી મેળવવા ઇચ્છતા અભ્યાસીઓને અને કથારસના ચાહકોને આગ્રંથ ઘણો ઉપકારી છે.

આવી રસકથાને સંસ્કૃત-છાયાથી મઢીને રજૂ કરવા માટે વિદુષી સાધ્વીજી ધન્યવાદના અધિકારી છે.

વિદુષી શ્રમણીઓ શ્રુત-સેવા માટે આગળ આવે. શ્રુતોપસનાનું બહુ-વિશાળ ક્ષેત્ર એમની રાહ જોઇ રહ્યું છે.

પ્રસ્તુત 'સુરસુંદરી ચરિયં' ના અધ્યયન દ્વારા સહુ પ્રાકૃતભાષાના સંગીન અભ્યાસની સાથે સાથે વૈરાગ્યરસથી ભીન-ભીના બની આત્મકલ્યાણને વરે એજ મંગલકામના.

ચૈ.સુ.૬	પૂ. આ.ભ. શ્રી ભદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.
વિ.સં.૨૦૬૧	ના શિષ્યરત્ન
વિજય હીરસૂરીશ્વરજી ઉપાશ્રય	પૂ. મૂનિરાજશ્રી જિનચંદ્રવિજય મ.સા.
સિરોહી રાજસ્થાન	ના વિનેય
	આ. વિજય મુનિચન્દ્રસૂરિ

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विषयानुक्रम

पृष्ठाङ्कः विषय

१ - ४३ प्रथम परिच्छेदः ।

१ मङ्गलाचरणम् । अभिधेयनिर्देशः ।
४ सज्जन-दुर्जनयोः स्तुति-निन्दे । धर्मप्रवृत्त्युपदेशः ।
७ ग्रन्थस्य प्रमाणम्, प्राकृतभाषानिबन्धे प्रयोजनं च ।
८ ग्रन्थारम्भः, तिर्यग्लोक-जम्बूद्वीप-कुरुदेश-हस्तिनापुर-अमरकेतुनृप-वर्णनानि ।
१४ चित्रकारस्य राजसभायां प्रवेशः ।
१६ कन्याचित्र-प्रदर्शनम् ।
१७ तद्दर्शनाद्राज्ञो मोहोत्पत्तिः ।
१९ कन्यास्थान-कुलादिवृतान्तपृच्छोत्तरे । विवाहादि च
३० धनदेवश्रेष्ठिनः कुलजन्मादिव्यावर्णनम्
३२ देवशर्मा-शोककारणपृच्छादि ।
३३ धूर्त्तयोगिभ्यां मोहनम्
३६ धूर्त्तयोगिभ्यां सकाशात् जयसेनस्य लक्षद्रव्येण परिमोचनम् ।
३७ धनदेवस्यौदार्यविख्यातिः
३८ पितृद्रव्योपभोगलम्भश्रवणासहनम्
४० द्रव्योपार्जनाय सह सार्थेन विदेशे धनदेवस्य प्रयाणम्
४१ अटवीप्रवेशः ।

४४ - ८९ द्वितीयः परिच्छेदः

४४ अटव्यां सार्थे भिल्लघाटीपतनम् ।
४५ भिल्लानां क्रूरताया वर्णनम् ।
४६ सार्थस्येतस्ततः पलायनम् ।
४८ धनदेवस्य भिल्लैर्युद्धम् ।
४९ धनदेवपराजयः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः	विषय
५०	भिल्लैस्तं गृहीत्वा पल्लीपतेः समर्पणम् । देवशर्मणो धनदेव-परिज्ञानम्, पल्लिपतये तन्निवेदनम् ।
५१	सुप्रतिष्ठस्य परिदेवनम्
५३	धनदेवस्य निजपल्ल्यां नयनम् । आतिथ्यविधानादि च ।
५४	धनदेवस्य भिल्लपतिचरित्रपृच्छा ।
५५	भिल्लपतिना स्वस्य राजकुलजन्मत आरभ्य स्वमातृमरणपित्रन्य-कन्यापाणिग्रहण-तदासक्ति-स्वावमानता यौवराज्यपरित्यागादिगर्भ पल्लीपतित्वस्वीकारपर्यन्तं स्ववृतान्तनिवेदनं च ।
८०	धनदेवस्य गमनानुज्ञा ।
८१	पल्लीपतिना तदा दिव्यमणेः समर्पणम् । एतादृशदिव्यमणेर्मनुष्य-लोकासंभविनः कथं भवतां प्राप्तिरिति धनदेवस्य सुप्रतिष्ठं प्रति प्रश्नश्च
८२	सुप्रतिष्ठस्य मणिप्राप्तिवृतान्तनिवेदनोपक्रमः । तत्र सुप्रतिष्ठस्य वने मृगयार्थं गमनम् । तदा सर्पोपद्रवाक्रान्तविद्याधराक्रन्दश्रवणम् । तच्चूडास्थमणिनोपद्रवनाशकथनम् ।
	८७-१२८ तृतीयः परिच्छेदः
८७	विद्याधरवृत्तान्तस्य सुप्रतिष्ठकृता जिज्ञासा ।
८८	तन्निवेदनारम्भः । तत्र वैताढ्यवर्णनम् । निजमातृपितृस्वजन्मादि-व्यावर्णनम् ।
९१	चित्रवेग इति निजाभिधानम् । विद्याभ्यासादि ।
९२	सिद्धायतनयात्रा-महोत्सववर्णनम्
९३	वसन्तर्तुवर्णनम् । तत्र नानाविधजनापेक्षं प्रवृत्तिवर्णनम्
१००	मातुलसुतेन सह मेलनम् तेन सह कुञ्जरावर्त्ते गमनं च
१०२	चित्रवेगस्य स्वप्नदर्शनम् ।
१०४	मदनत्रयोदशीमहोत्सव-मदनमन्दिरादिवर्णनम् ।
१०७	कनकमालादर्शनम् । तत्र तयोर्दृष्टिमेलः । मोहोत्पत्तिः
११३	दासीद्वारा वृत्त-ज्ञापन-पत्रादिप्रेषणानयन-प्रेमदाढर्य-सूर्यास्तादि व्यावर्णनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः विषय
१२४ विराहाग्निपीडावर्णनम् ।
१२५ सूर्योदयवर्णनम्

१२९ - १७० चतुर्थः परिच्छेदः

१२९ कनकमालाया नभोवाहनेन सह वरणस्य महोत्सवः ।
१३१ चित्रवेगसन्तापः । दैवोपलम्भः
१३५ दास्या नभोवाहनाय निजकन्या वितरणस्य वृतान्तादि चित्रवेगाय निवेदनारम्भः
१३६ अमितगतेर्गङ्गावर्त्तपुरे गमनम् ।
१३७ सुरवाहनमुनिकेवलोत्पत्तिः । तत्र गमनम्
१४१ देशनाश्रवणम्
१४३ कन्याभाविवर-प्रश्नोत्तरादिः ।
१४५ गन्धवाहनस्य स्वसुतनभोवाहनार्थं कनकमालायाञ्चा । तत्स्वीकार लग्ननिर्धारणम् । स्वपुरागमनं - स्वदयितातद्वृतान्तज्ञापनम् । तस्याऽदाने भाव्यापत्तिवर्णनम्
१५२ कनकमालाया अभिलषितवरप्राप्तिनिराशा । आत्महत्योद्यमः ।
१६० देववाणी सनभीष्टभर्तृलाभज्ञापनम् - तदुपायादिवर्णनम्
१६२ चित्रवेगस्याभीष्टपात्रमाशा
१६४ स्वप्नदर्शनस्य लेशेनार्थावधारणम्
१६५ चित्रवेगस्य लग्नदिने लाभानुरुपमदर्शनादधृतिः
१६७ आत्महत्यार्थं प्रयत्नम् । वेदनाव्यापृतः ।
१६९ चित्रगतेरागमन-पाशच्छेद-स्वस्थीकरणादि ।

१७१ - २१२ पञ्चमः परिच्छेदः

१७१ चित्रगतेश्चित्रवेगवृत्तपृच्छा - प्रतिवचनम्
१७४ चित्रगतिवृत्तान्तारम्भः नगर - मातापित्रादिवर्णनम् ।
१७५ निजमातृमातुलयोरन्योन्यं भाविस्वापत्यविवाहकरणादिप्रतिज्ञा
१७७ मातुलराज्यप्राप्तिः । स्वभगिनीमातुलसुतयोश्चित्रलेखा-ज्वलनप्रभयोः पाणिग्रहणम्

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः	विषय
१८१	मातुलप्रभञ्जनस्यदीक्षा । ज्वलनप्रभादिराज्यप्राप्तिप्रभृतिवर्णनम् ।
१८२	ज्वलनप्रभस्य निजभ्रात्रा युद्धम् । ज्वलनप्रभपराजयश्वसुरनगरे च गमनम् । चित्रगतिज्वलनप्रभयोः पुरबहिर्गमनम् ।
१८३	प्रभञ्जनमुनिकेवलोत्पत्ति-देशनाश्रवण-राज्यावाप्तिप्रश्नोत्तरादि
१८७	द्वयोर्विद्याराधनाय गमनम् । विधिपूर्वमारम्भः ।
१८८	तत्र निजभगिनीं कनकप्रभेणोपद्रूयमाणां दृष्ट्वा चित्रगतेस्तत्पृष्ठे धावनम्
१९०	चित्रगति-विमोहनम् - दमघोष-प्रेषणम्
१९१	ज्वलनप्रभस्य रोहिणीविद्यासिद्धिः । चित्रगतिस्वास्थ्यम्
१९२	चित्रगतेः स्वस्थाने प्रस्थानम् ।
१९५	मार्गे हस्तिकृतोपद्रवात् कन्यायाः परित्राणम् ।
१९७	कन्याचित्रगत्योर्मिथः स्नेह-मुद्रार्पण-स्वस्थानगमनादि
२००	चित्रगतेः कन्यापुरागमन - तत्पुरोद्धसताविलोकनकारणपृच्छा ।
२०३	कनकप्रभराज्ञः प्रमादाज्जिनभवनोल्लङ्घन-धरणेन्द्रसमयलङ्घनात् विद्याविनाश-पलायन-पुरलोकान्यान्यनगरगमनादि वृतान्तश्रवणम्
२०६	चित्रगतेर्विस्मय-विरहदुःख-कन्यागवेषणान्यपुरभ्रमणम्
२०९	चित्रवेगपाशच्छेदः ।
२११	कनकमालाप्राप्त्युपदर्शनम्

२१३ - २५४ षष्ठः परिच्छेदः

२१३	मदनमदिरे चित्रवेगचित्रगत्योः प्रच्छन्नतया गमनम्
२१४	कनकमालायास्तत्रगमनम्
२१५	मकरध्वजसोपालम्भ-पाशबन्धनम्
२१८	चित्रवेगपाशमोचनम्
२१९	चित्रगतेः कनकमालावेषधारणम् - मदनमन्दिरादिनिर्गमनादि
२२०	चित्रवेग-कनकमालापरस्परवार्तालापम्-गान्धर्वविधिनापरिणीतं च
२२२	कनकमालाचित्रवेगयो रत्नसञ्चयनगराभिमुखं प्रस्थानं च
२२३	वर्त्मनि वननिकुञ्जे क्वचन तयोर्विश्रामकरणम्

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः	विषय
२२४	वनिनिकुञ्जे स्वस्त्रिया सह चित्रगतेरापतनम्
२२५	चतुर्णामपि - मेलन-संभाषणगोष्ठ्यादि
२२८	प्रियङ्गुमञ्जर्या नगर-कुल जन्मस्थानादिवृत्तवर्णनम्
२३५	प्रियङ्गुमञ्जर्या - जातिस्मणोत्पत्तिः
२३७	निजपूर्वभवयो र्मनुष्यदेवरूपयो-र्मध्ये वसुमतीस्वरूपस्य मनुष्यभवस्य निरूपणम्
२३८	वसुमत्याः पतिधनपतिवणिज अपहरणम् विद्याधरस्याधिष्ठानम्
२४०	सुदर्शनया तद्विद्याधरस्य कूटताख्यापनम् - धृष्टताप्रत्युपालम्भम्
२४३	धनपतिजीवत्रिदशप्रकटीभूतम् तत्स्वरूपकथनम्
२५०	मातापिताभार्यादिकरुणविलापम् - तत्प्रतिबोधनम्
२५३	वसुमत्याः प्रवज्याग्रहणम्
२५४	देवलोकप्राप्तिः

२५५ - २९६ सप्तमः परिच्छेदः

२५५	देवच्यवन - देवीविलापः ।
२६०	सख्याश्वासनम् - शाश्वतजिनभवनयात्रा - केवलीपार्श्वेगमनम् ।
२६२	देशनाश्रवणम् - दयितोत्पत्तिप्रश्नोत्तरम् ।
२६४	प्रियङ्गुमञ्जर्या भवोत्पत्ति-चित्रगतिना सह दर्शनम् ।
२६९	केवलीवचनप्रतीतिः जनकचिन्तामुक्तिः ।
२७८	कनकमालाविवाह-प्रियङ्गुमञ्जरीगमनम् ।
२८१	कनकमालारूपश्चित्रगतिसमागमः ।
२८५	चित्रगति-प्रियङ्गुमञ्जर्योः- प्रयाणकम्, मार्गे देहशिथिलता ।
२८६	वननिकुञ्जेऽवतरणम् - स्वस्थशरीरम् ।
२८७	वननिकुञ्जात् सस्त्रीकचित्रगतेः सुरनन्दननगरे प्रस्थानम् ।
२९०	कनकमालाचित्रवेगयोरपि ततःस्थानादुत्पतनम् ।
२९१	वर्त्मनि देवदर्शन-संभाषण मणिसमर्पणम्-नभोवाहनागमन-
२९५	निवेदनम् । देवतिरोधानम्

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः विषय

२९७ - ३४० अष्टमः परिच्छेदः

२९७ नभोवाहनसपरिवारागमनस्य दूरात् विलोकनम् ।

२९८ कनकमालाभयविह्वलताक्रन्दनादि ।

३०० चित्रवेगेन तत्संधीरतापादनम्

३०२ नभोवाहनसमापतन-चित्रवेगनिर्भर्त्सन-आग्नेयादिबाणवर्षणम् ।

३०६ नागपाशाह्वान-तत्कृतविषोर्मिसञ्जातचित्रवेगपीडामूर्च्छनम्

३०८ चित्रवेगापत्तित्राणादि ।

३११ देवस्य पुनरागमनम् - पूर्वभवसम्बन्धनम् ।

३१६ सुधर्मप्रवज्या, विविधदेशे-विहरणम् ।

३१८ सूरेः पूर्वनगर्यां-वर्षारात्रम् - धनवाहनप्रतिबोधायोपदेशदानम् ।

३२१ धनवाहनो महिलासक्तो धर्मं कर्तुमशक्यम् ।

३२२ स्त्रीचरित्रवर्णनम् तथापि स्वमहिलायां दृढरागप्रतिबन्धः ।

३२५ सस्त्रीकधनवाहनस्य सन्धापूर्वं दीक्षाग्रहणम् ।

३२८ सुलोचना-कनकरथ-सपत्न्याकृतो मतिसंमोहः - तेन देशान्तरे भ्रमणम् - भगिनीसाध्वीयुगलेनावलोकनम् ।

३३० गुरुसमीपे तयोरानयनम् । गुरुणा स्वस्थकरणम् ।

३३२ प्रव्रज्याग्रहणम् - देवभवेगमनम् इति परस्पर सम्बन्धकथनम् ।

३३९ ३८० नवमः परिच्छेदः

३४० देवस्य धनवाहनमुन्युपसर्गनिवारणम्

३४१ मुनिकैवल्योत्पत्ति-देशना-उपसर्गविधायकसुरपूर्ववैरवृतान्तकथा-वैरं स्मरन् वधार्थेऽऽगमनम् ।

३४९ देवस्य-स्वागामिकभवसम्बन्धीप्रश्नकेवलीप्रतिकथनम् ।

३५१ चित्रवेगस्य स्वभार्याया नभोवाहनकृतापहारपश्चाद्भूतवृतान्तप्रश्नः । देवस्योत्तरम्

३५७ कनकमालां नभोवाहनादपहृत्य देवेन चित्रवेगाय समर्पणम्

३५९ चित्रवेगस्य कृतज्ञतानिवेदनम् - देवस्य वरग्रहणायाग्रहः

३६१ चित्रवेगाय विद्याधराधिपतित्वदानम् . देवान्तर्धानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः	विषय
३६२	द्वितीयपरिच्छेदाधिकृतसुप्रतिष्ठधनदेवयोर्मणिवृत्तोपसंहरणम् ।
३६३	धनदेवाय मणेः समर्पणम् । धनदेवस्याग्रे प्रस्थानम् ।
३६४	कुशाग्रपुरसंप्राप्तिः । श्रीदत्तधनदेवयोर्मिथमैत्री । धनदेवस्य श्रीदत्तगृहे भोजनाय निमन्त्रणम् । तत्र श्रीकान्तादर्शनस्नेहप्राप्ति-तस्यार्थे-वाञ्छादि वृतान्तम् ।
३६७	श्रीकान्तायाः कृष्णसर्पदंशनम् । नानाविधोपायम् ।
३७०	धनदेवेन दिव्यमणिप्रयोगेण तद्विषमपाकरणम् ।
३७१	धनदेवस्य श्रीकान्तपरिणयन - निजपुरप्रस्थान - मार्गस्थसिंहगुफा-दाहविलोकनम् ।
३७३	देवशर्म-मेलन-दाहवृत्तान्तश्रवणम् ।
३७६	देवशर्मप्राणत्याग-स्वपुरागमनम् ।
३७९	श्रीकान्तपुत्रप्रसूत्यादि वर्णनम् ।

३८१ - ४२२ दशमः परिच्छेदः

३८१	पुत्रजन्ममहोत्सव-सराज्ञीकनृपनिमन्त्रणा-नामविधानम् ।
३८६	राज्ञीपुत्राभिवाञ्छा-सुताभावजन्यशोकादि वर्णनम् ।
३८८	राज्ञो - देवाराधनम् - देवसाक्षात्कारः ।
३९१	राज्ञी स्वप्नदर्शन - गर्भाधानम् ।
३९३	स्वप्नफलकथनम् ।
३९५	हस्त्यारोहणादि दोहदोत्पत्ति-तदपहारादि ।
४०४	नैमित्तिकागमन - राज्ञीविषयकप्रश्नोत्तरम् ।
४०६	नृपस्योत्तरदिक्प्रयाण - राज्ञीसमागमादिवर्णनम् ।
४१०	राज्ञ्या गजविहितापहारादारभ्य निजवृत्तान्तकथनम् तत्र हस्तिनो गगनोत्पतनम् ।
४११	राज्ञ्याः सरोवरे पतनम् - सरोवरस्वर्णनम् ।
४१४	श्रीदत्त-समागमः - तेन सह कुशाग्रपुराभिगमनम् ।
४१६	मार्गे भिल्लावस्कन्दः, राज्ञ्याः सार्थाद्वियोगः, अटवीभ्रमणम् ।
४१९	पुत्रप्रसूतिः - तदपहारादि...

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः विषय

४२३ - ४६४ एकादशः परिच्छेदः

४२३ राज्याः क्रन्दनम्

४२५ तापसीसमागमाश्वासन - स्वाश्रयनयनादि ।

४२९ अश्वहृतसुरथागमनम् - कुलपतये स्ववृत्तकथनम् ।

४३१ राज्यास्तेन सह स्वपुराभियानम् ।

४३४ मार्गे सुरथस्य राज्ञीशीलखण्डनोद्यमः ।

४३७ राज्याः पलायनं कुर्वत्याः कूपे पतनम् ।

४३९ तत्र निजपतिनृपस्य समागमश्चेतिवर्णनम् ।

४४२ उद्याने नभस्तलात् सुरसुन्दर्याः पतनम्, उद्यानपालेन राज्ञे निवेदनम्। राज्ञःपुरस्तस्या नयनम्

४४५ राज्ञा तद्वृत्तपृच्छायां संक्षेपेण परिचयकथनम् ।

४५० राज्या दासीद्वारा विस्तरतस्द्वृतान्ताधिगमनप्रयासः

४५१ सुरसुन्दर्या दास्यै - स्वपुर - मातृपितृ - कलाग्रहण-यौवनप्राप्त्यादि-वर्णनम् ।

४५५ उद्याने प्रियंवदादर्शन--संभाषणम् परस्परपरिचयम् ।

४५७ तद्विद्याविस्मृतपदोपलम्भनम् ।

४५९ चित्रदर्शन-स्नेह-मूर्च्छा ।

४६१ सख्यालाप-प्रियंवदागमनादि ।

४६५ - ५०६ द्वादशः परिच्छेदः

४६५ सखीनां मिथो हास्यालापः ।

४७० जननीजनकयोः सद्भावकथनम् ।

४७२ परिव्राजिकाया आगमनम् । तस्या आत्मादिगर्भमिथ्योपदेशः ।

४७३ सुरसुन्दर्या युक्तिभिस्ततखण्डनम् ।

४७६ उपहासगर्भित-तिरस्कारम्

४७७ प्ररिव्राजिकया सुरसुन्दर्याश्चित्रपटं शत्रुञ्जयनृपदर्शनम् ।

४७९ शत्रुञ्जयनृपस्य मन्त्रिद्वारा सुरसुन्दरीयाचना । नरवाहनेन तदनङ्गीकारः द्वयो-युद्धं च ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः	विषय
४८३	रत्नद्वीपे सुरसुन्दर्यपहरणम् । अपहारकेण निजवृत्तनिवेदनम् ।
४९१	विद्याजापकृते तस्य वंशजाल्यामवस्थानम् ।
४९२	सुरसुन्दर्या आत्मघाताय विषफलभक्षणम् - मूर्च्छाप्राप्तिश्च ।
४९८	मकरकेतो-र्वंशजालीच्छेदः, वृक्षाधः सुरसुन्दर्यवलोकनम् ।
५००	विषापहरणम्, शान्तिकार्याय पूजादि ।
५०२	शत्रुञ्जयनृपवधाय युद्धे गमनम् ।
५०३	प्रियंवदया सह सुरसुन्दर्यास्तत्रावस्थानम् ।
५०४	पूर्ववैरिणा वेतालेन सुरसुन्दरीमपहृत्याकाशात् पातनादि ।

५०७ - ५४८ त्रयोदशः परिच्छेदः

५०८	मकरकेतुकृतशत्रुञ्जयनृपवधः ।
५११	धनदेवस्य राजसभायामागमनम् । नृपपृच्छोत्तरं तेन स्वीयसिंहलद्वीप-यात्राभङ्गवर्णनारम्भः
५१५	तत्र समुद्रे मकरकेतुसङ्गमः । धनदेवस्य तद्वृतान्तजिज्ञासा ।
५१७	मकरकेतुकथनारम्भः
५२०	तत्र रत्नद्वीपे विद्यासाधन - विद्याप्राप्तिः - सतातप्राप्तिमहोत्सवः
५२४	मकरकेतुवधकथनम् - विघ्नजयाय-जापपूजादिकर्तव्यः
५२६	सुरसुन्दरीदर्शन-विषापहार-रणप्रयाण-रिपुमर्दनादि वर्णनम् ।
५३६	नभोमार्गेण रत्नद्वीपे प्रत्यावर्तमानस्य पूर्ववैरिदेवेन वार्धौपातः ।
५३८	बाहूभ्यां समुद्रतरणप्रकमः ।
५४२	प्रवहणभङ्गः । धनदेवस्य फलकासादनम् ।
५४३	नीरधितीरे स्थितिः देवदर्शनम् ।
५४४	तेन देवशर्माभवस्थितौ धनदेव कृतोपकारस्मारणा-स्वस्थानवर्णनम्
५४७	विविधरत्नवितरणम्, हस्तिनापुरेनयनम् ।

५४९ - ५९० चतुर्दशः परिच्छेदः

५४९	सुरसुन्दरी-कमलावती-विलापः ।
५५३	सुप्रतिष्ठसूरि-केवलज्ञान-समवसरणम् । तदुपदेशः ।
५५५	देशनाद्वारा-संसारासारता-नारकादिदुःखदौर्गत्यादिवर्णनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पृष्ठाङ्कः विषय

५५९ धर्मतत्त्वादिवर्णनम्

५६४ मकरकेत्वपहरण-मेलनादि वृत्तान्तपृच्छोत्तरम् ।

५६५ पूर्वभवादारम्यवृतान्तकथनम् । मातपित्रादिपरिवारकथनम्

५६६ मण्डणपत्नीलक्ष्मी वण्ठेन बलात् गृहीता । वण्ठलक्ष्मयोः मरणं मल्हणपत्नी सरस्वती मोहिलेन वणिजा प्रार्थ्यमाणा राज्ञा निर्वासितः

५६७ मण्डणजीवो कनकरथत्वेनोत्पन्नम् ।

५६८ निन्नकवण्ठजीवो सुबन्धुत्त्वेनोत्पन्नम् । मल्हणजीवो धनपतिरभूत् चन्दनधनवाहनेनोत्पन्नम् ।

५६९ तिस्त्रो महिला श्रेष्ठीपुत्र्यः सुलोचनानङ्गवतीवसुमतीनाम्न्यः

५७२ सुलोचना कनकरथेनान्तःपुरे बलात् क्षिप्ताः

५७७ सपत्न्या राजश्रिया उन्मादकारकश्चूर्णं तयोरुपरि क्षिप्तम्

५७८ उन्मत्तरूपेण द्वौ देशान्तरेऽटनम् ।

५८२ वसुमत्यनङ्गवतीभ्यां उन्मत्तयुगलं दृष्टं प्रत्यभिज्ञानं च प्रव्रजितं ।

५८७ सुबन्धोः परमाधार्मिकदेवत्वेन प्राप्तिः ।

५८८ कनकरथसुलोचनयोः परमाधर्मिकदेवकृतोपसर्गः ।

५९१ - ६३२ पञ्चदशः परिच्छेदः

५९१ अम्बरीशदेवस्य दुर्गति - नरकादिगतिभ्रमणम्, कालबाणदेवभवः

५९३ कालबाणेन पूर्वभववैरिजननीसमकमपहरणम्, जातमात्रादुपसर्गः।

५९५ कष्टेनमरिष्यति इति चिन्तयित्वा वैताढ्यशैले जीवन्मुक्तः ।

५९९ चित्रवेगकनकमालयोः पुत्रत्वेन रक्षितः ।

६०१ प्रियंवदया समुद्रान्मकरकेतोरुद्धरणम् ।

६०१ धनदेवस्य पल्लिभङ्गानन्तरजातः सूरिवृत्तप्रश्नः ।

६०२ सूरेस्तन्निवेदनम् ।

६०४ खेचरवृन्दसहितो मकरकेतुः निजमातृपित्र्योः पादवन्दननिमित्तक-वर्धापनम् । पुत्रागमने पुरशोभा ।

६०५ प्रियंवदायाः सुरसुन्दरीसमीपेऽऽगमनम् । तया तस्यै स्ववृत्तशंसनम्।

६०८ चतुर्ज्ञानी दमघोषमुनिवरागमनम्-मकरकेतुप्रश्नोत्तरम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

६१० मकरकेतुजातिस्मरणम्, मकरकेतोः सुरसुन्दरीवृत्तजिज्ञासा । सुरसुन्दरीनिजजननीकमलावती पार्श्वे कुशलाऽस्ति इति कथनम् ।
६११ धरणेन्द्रगमनं निजपूर्वकथनपूर्वं विद्यावितरणम् ।
६१६ आकाशमार्गेण मकरकेतोः गमनम् ।
६१८ महोत्सवेन तस्य नगरप्रवेशः । सर्वेषां मिथःसमागमानन्दः ।
६२१ सुरसुन्दरीमकरकेतुविवाहः ।
६२३ सूरिवन्दनायै नृपादिगमनम् । कमलावत्या निजपूर्वभवप्रश्नः सूरिणा तज्ज्ञापनम् ।
६२८ अमरकेतुकमलावतीधनदेवचित्रवेगादीनां दीक्षाग्रहणम् ।

६३३ - ६७५ षोडशः परिच्छेदः

६३३ मकरकेतो राज्यशासनपद्धतिः, शुभकृत्यानि ।
६३७ सुरसुन्दरीस्वप्नः
६३९ सभार्यस्य राज्ञो हिमवति गमनम् ।
६४० तत्रोद्याने दम्पत्योः प्रश्नोत्तरविनोदम् ।
६४३ कृष्णसर्पदंश – विषापहारः,
६४६ गर्भकालात् पत्युरुपरि – मन्दस्नेहा – अनिष्टापादनचिन्तनम् ।
६४९ पुत्रद्वयप्रसूतिः ।
६५४ युवराजविवाहः ।
६५६ मदनवेगस्य दासीरूपेण नृपवधोद्यमः ।
६६० राज्ञा मदनवेगस्य कारागृहे क्षेपणम् । बन्धनमुक्तिः
६६२ पुना राजाविघातचेष्टा, तत्राऽपि निष्फलता ।
६६४ चित्रवेगसूरिदेशना, मदनवेगवैरनिमित्तं ज्ञातुं प्रश्नोत्तरम् ।
६६७ सुरसुन्दरीमकरकेतुप्रव्रज्योपादानम् ।
६६८ चित्रगत्यपहारः । सूरिदेशना ।
६७१ मकरकेतुमुने-र्मुक्त्यवाप्तिः । सूरिसुरसुन्दरीप्रभृतीनां केवलज्ञानोत्पत्तिः ।
६७२ सर्वेषां मोक्षप्राप्तिः ।
६७२ ग्रन्थकृत् प्रशस्तिः ।
६७४ ग्रन्थःसमाप्तिः ।

■ ● ■

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीचरियं

(संस्कृत-छाया सहितम्)

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ॐकारगुरवे नमः ॐ ह्रीँ श्रीँ अर्हं नमः गौतमस्वामिने नमः

नमोस्तु णं श्रमणाय भगवते महावीराय

श्रीधनेश्वरमुनिविरचितम्

सुरसुन्दरीचरित्रम्

सुहसामन्नपइन्नासमयसमारद्धलोयकम्मस्स ।
अमरवइवयणधरिओ परिकुडिलो कुंतलकलावो ॥ १ ॥
कन्नासन्ने सोहइ जस्स अवत्थाणपत्थणत्थंव ।
चित्तब्भंतररुद्धप्पवेसकंदप्पदूउव्व ॥ २ ॥ अहवा ।
सोहइ जस्स सुसंगयउभयंसलुलंतकुंतलकलावा ।
मुत्ती सुवन्नवन्ना सकज्जलग्गव्व दीवसिहा ॥ ३ ॥

शुभ (सुख) श्रामण्यप्रतिज्ञासमयसमारब्धलोचकर्मणः ।
अमरपतिवचनधृतः परिकुटिलः कुन्तलकलापः ॥ १ ॥
कर्णाऽऽसन्ने शोभते यस्याऽवस्थानप्रार्थनार्थमिव ।
चित्ताभ्यन्तररुद्धप्रवेशकन्दर्पदूत इव ॥ २ ॥ अथवा
शोभते यस्य सुसंगतोभयांशलुलत्कुन्तलकलापा ।
मूर्त्तिःसुवर्णवर्णा सकज्जलाग्रा इव दीपशिखा ॥ ३ ॥

---

१. सामन्नं श्रामण्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जस्स पणामा पावइ पलयं पउरोपि विग्घसंघाओ ।
तस्स रिसहस्स पढमं नमामि पयपंकयं पयओ ॥ ४ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

अजियाइणो जिणिंदे वंदे जम्मंमि जेसिममरिंदा।
रागाइणो वि सत्तू [1]पंचत्तं पाविया [2]समयं ॥ ५ ॥

जम्मणसमयाणंतरसुमेरुसिहराभिसेयसमयम्मि ।
सक्कंदणकयकुवियप्पनासणे कयपयत्तस्स ॥ ६ ॥

रागाइवइरिसेणव्व जस्स दट्ठुं अणन्नसामत्थं ।
[3]थरहरिया अच्चत्थं स[4]सिलोच्चयसायरा वसुहा ॥ ७ ॥

निम्मलकमनहनियरो पडिबिंबियपणयतिहुअणो जस्स।
उव्वहइ जायगव्वो केवलनाणस्स [5]समसीसिं ॥ ८ ॥

जस्स य पणाममेत्ता निम्मलकमणक्खपडियपडिबिम्बा ।
एक्कारसगुणमुवलब्भ अप्पयं हरिसिया तियसा ॥ ९ ॥

यस्य प्रणामात्प्राप्नोति प्रलयं प्रचुरोऽपि विघ्नसङ्घातः ।
तस्य ऋषभस्य प्रथमं नमामि पदपङ्कजं प्रयतः ॥ ४ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

अजितादीन् जिनेन्द्रान् वन्दे जन्मनि येषाममरेन्द्राः ।
रागादयोऽपि शत्रवः पञ्चत्वं प्राप्ताः समकम् ॥ ५ ॥

जन्मसमयानन्तरसुमेरुशिखराभिषेकसमये ।
सङ्क्रन्दनकृतकुविकल्पनाशने कृतप्रयत्नस्य ॥ ६ ॥

रागादिवैरिसेनेव यस्य दृष्ट्वाऽनन्यसामर्थ्यम् ।
कम्पिताऽत्यर्थं सशिलोच्चयसागरा वसुधा ॥ ७ ॥

निर्मलक्रमनखनिकरः प्रतिबिम्बितप्रणतत्रिभुवनो यस्य ।
उद्वहति जातगर्वः केवलज्ञानस्य स्पर्द्धाम् ॥ ८ ॥

यस्य च प्रणाममात्रान्निर्मलक्रमनखपतितप्रतिबिम्बाः ।
एकादशगुणमुपलभ्यात्मानं हर्षितास्त्रिदशाः ॥ ९ ॥

१. अमरेन्द्रपक्षो-स्वीयपञ्चरूपत्वम्, जिनेश्वरजन्माभिषेकसमये चामरादिधारकतया सौवरूपपञ्चककरणस्य तेषामाचारात्, रागादि पक्षे पञ्चत्वं नाशः । २. समकं युगपत्। ३. कम्पिता । ४. शिलोच्चयः पर्वतः । ५. समसीसी=स्पर्धा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं वंदे जिणयंदं देविंदनरिंदविंदवंदिययं।
सिद्धत्थनरिंदसुअं चरिमं चरिमं[1] गइं पत्तं ॥ १० ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

दुज्जयअणंगमायंगभंगसारंग[2]पुंगवसरिच्छे।
सासयसिवसुहसहिए सिद्धे सिरसा नमंसामि ॥ ११ ॥

दुद्धंसधंत[3]विद्धंसधीरसिद्धंतदेसए धीरे ।
पंचविहायाररए सिरसा वंदामि आयरिए ॥ १२ ॥

विसयसुहनिप्पिवासे संसारच्छेयकरणतल्लिच्छे[4] ।
वंदामि उवज्झाए सुत्तत्थविसारए सययं ॥ १३ ॥

पंचमहव्वयदुव्वहपव्वयउव्वहणपच्चले[5] सिरसा ।
घरवासपासमुक्के साहू सव्वे नमंसामि ॥ १४ ॥

जीए कमकमलं पाविऊण पाविंति पाणिणो परमं ।
नाणं अन्नाणा वि हु सा जयइ सरस्सई देवी ॥ १५ ॥

**तं वन्दे जिनचन्द्रं देवेन्द्रनरेन्द्रवृन्दवन्दितकम् ।
सिद्धार्थनरेन्द्रसुतं चरमं चरमां गतिं प्राप्तम् ॥ १० ॥ पञ्चभिःकुलकम् ॥**

**दुर्जयानङ्गमातङ्गभङ्गसारङ्गपुङ्गवसदृशान् ।
शाश्वतशिवसुखसहितान् सिद्धान् शिरसा नमस्यामि ॥ ११ ॥**

**दुर्ध्वंसध्वान्तविध्वंसधीरसिद्धान्तदेशकान् धीरान् ।
पञ्चविधाचाररतान् शिरसा वन्देऽऽचार्यान् ॥ १२ ॥**

**विषयसुखनिष्पिपासान् संसारच्छेदकरणतल्लिप्सान् ।
वन्द उपाध्यायान् सूत्रार्थविशारदान् सततम् ॥ १३ ॥**

**पञ्चमहाव्रतदुर्वहपर्वतोद्वहनप्रत्यलान् शिरसा ।
गृहवासपाशमुक्तान् साधून् सर्वान्नमस्यामि ॥ १४ ॥**

**यस्याः क्रमकमलं प्राप्य प्राप्नुवन्ति प्राणिनःपरमम् ।
ज्ञानं अज्ञानिनोऽपि खलु सा जयति सरस्वती देवी ॥ १५ ॥**

---

१. चरमगतिर्मुक्तिः । २. साङ्गः=सिंह । ३. ध्वान्तं=तिमिरम् । ४. तल्लिप्सान्=तत्परान्।
५. प्रत्यलान्=समर्थान्।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

जाण पसाएण पुण मएवि जडबुद्धिणा कहाकरणे ।
लीलाए पयट्टिज्जइ[1], विसेसओ ते गुरू वंदे ॥ १६ ॥

इय पुज्जपणइकरणप्पणासियासेसविग्घसंघाओ ।
वोच्छं संवेगकरिं कहं तु सुरसुंदरिं नाम ॥ १७ ॥

अन्नं च तस्स कीरइ पढमं च्चिय पत्थणा खलजणस्स ।
बीहेइ कविजणो जस्स मूसओ इव बिडालस्स ॥ १८ ॥

अहवा सहावउच्चिय दोसग्गहणम्मि [2]वावडमणस्स ।
अब्भत्थणासएहि वि न खलस्स खलत्तणं गलइ ॥ १९ ॥

कुडिलत्तणं न उज्झइ परिच्छिद्दगवेसओ[3] य दोजीहो ।
पत्थिज्जंतो वि कवीहिं दुज्जणो सप्पसारिच्छो ॥ २० ॥

अब्भत्थिओ वि वंको कलुसियहियओ [4]सुवित्तपरिहीणो ।
चंदोव्व दुज्जणो इह [5]दोसासंगे पयासेइ ॥ २१ ॥

येषां प्रसादेन पुन-र्मयाऽपि जडबुद्धिना कथाकरणे ।
लीलया प्रवृत्यते विशेषतस्तान् गुरुन् वन्दे ॥ १६ ॥

इति पूज्यप्रणतिकरणप्रणाशिताशेषविघ्नसङ्घातः ।
वक्ष्ये संवेगकरीं कथां तु सुरसुन्दरीं नाम्नीम् ॥ १७ ॥

अन्यञ्च तस्य क्रियते प्रथमञ्चैव प्रार्थना खलजनस्य ।
बिभेति कविजनो यस्य मूषक इव बिडालस्य ॥ १८ ॥

अथवा स्वभावाच्चैव दोषग्रहणे व्यापृतमनसः ।
अभ्यर्थनाशतैरपि न खलस्य खलत्वं गलति ॥ १९ ॥

कुटिलत्वं नोज्झति परिच्छिद्रगवेषकश्च द्विजिह्वः ।
प्रार्थ्यमानोऽपि कविभिर्दुर्जनस्सर्पसदृशः ॥ २० ॥

अभ्यर्थितोऽपि वक्रः कलुषितहृदयः सुवृतपरिहीनः ।
चन्द्र इव दुर्जन इह दोषासङ्गे प्रकाशते ॥ २१ ॥

---

१. प्रवृत्यते । २. व्यापृतमनसः । ३. परिच्छिद्रगवेषकः, सर्पपक्षे छिद्रं=बिलम्, दुर्जनपक्षे छिद्रं=दूषणम् । ४. चन्द्रपक्षे सुवृत्तं= शोभनकुण्डलाकारः, दुर्जनपक्षे सदाचारः । ५. चन्द्रपक्षे दोषाया रात्रेः स्वाङ्गे,दुर्जनपक्षे दोषाणां दूषणानामासङ्गे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ललिए व निट्ठुरे वा कव्वे दोसो खलेहिं घेत्तव्वो ।
उट्टमुहाओ अहवा [1]नीहरइ न जीरयं कहवि ॥ २२ ॥

दुज्जणसहाए पडियं निम्मलकव्वं पि लहइ न पइट्ठं ।
जलबिंदुव्व सुतत्ते आयस[2]भाणम्मि पक्खित्तो ॥ २३ ॥

आसज्ज दुज्जणं कविजणस्स अब्भत्थणा तओ विहला ।
न हु सक्कररससित्तोवि चयइ कडुयत्तणं निंबो ॥ २४ ॥

अहवा कहापबंधो कीरइ किं दुज्जणाण संकाए ? ।
जूयाभएण [3]परिहाणविमोयणं हंदि ! न हु जुत्तं ॥ २५ ॥

दुज्जणअसंमयं पि हु कुणइ कवी कव्वमेत्थ किमजुत्तं ? ।
उलुयाणमभासंतोवि दिणयरो किं न उग्गमइ ? ॥ २६ ॥

अपत्थिओवि सुयणो कईण कव्वे गुणे पयासेइ ।
धवलेइ [4]जयं सयलं सभावओ चेव निसिनाहो ॥ २७ ॥

ललिते वा निष्ठुरे वा काव्ये दोषः खलै-र्ग्रहीतव्यः ।
उष्ट्रमुखादथवा निस्सरति न जीरकं कथमपि ॥ २२ ॥

दुर्जनसभायां पतितं निर्मलकाव्यमपि लभते न प्रतिष्ठाम् ।
जलबिन्दुरिव सुतप्तेऽयोभाजने प्रक्षिप्तः ॥ २३ ॥

आसाद्य दुर्जनं कविजनस्यऽभ्यर्थना ततो विफला ।
न खलु शर्करारससिक्तोऽपि त्यजति कटुकत्वं निम्बः ॥ २४ ॥

अथवा कथाप्रबन्धः क्रियते किं दुर्जनानां शङ्कया ? ।
यूकाभयेन परिधानविमोचनं हन्दि ! न खलु युक्तम् ॥ २५ ॥

दुर्जनासंमतमपि हु करोति कविः काव्यमत्र किमयुक्तम् ।
उलूकानामभासमानोऽपि दिनकरः किं नोद्गच्छति ॥ २६ ॥

अप्रार्थितोऽपि सुजनः कवीनाम् काव्ये गुणान् प्रकाशते ।
धवलयति जगत् सकलं स्वभावतश्चैव निशानाथः ॥ २७ ॥

---

१. निस्सरति । २. भाणं=भाजनम् । ३. परिहणं=परिधानं=वस्त्रम् । ४. जयं =जगत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निंदाकारिजणस्स वि दोसग्गाही न सज्जणो कहवि ।
कुणइ सुयंधं वासिं [1]तच्छिज्जंतो वि मलयरुहो ॥ २८ ॥
अन्नं च । हवइ हु विरूवयंपि हु कव्वं सुयणाण संगमे [2]लट्ठं ।
[3]सिप्पिपुडम्मि पविट्ठं जलंपि मुत्ताहलं होइ ॥ २९ ॥
अब्भत्थणारिहा जं सुयणा तो ते उ पत्थिमो इण्हिं ।
एगग्गमणा होउं [4]साहिज्जंतिं निसामेह ॥ ३० ॥
घोरे [5]अणोरपारे संसारे जोणिलक्खपउरम्मि ।
अइदुलहं लद्धूणं मणुयत्तं भवियलोएण ॥ ३१ ॥
देविंदचंदनागिंदविंदम[6]णुइंदवंदियजिणेहिं ।
व[7]ज्जरिए उज्जमिउं जुत्तं धम्मम्मि सुद्धम्मि ॥ ३२ ॥
[8]सो अंतरारिविजए रागद्दोसा[9] य अंतरा सत्तू ।
तव्विजए च्चिय सोक्खं तेहिं जियाणं पुणो दुक्खं ॥ ३३ ॥

निन्दाकारीजनस्याऽपि दोषग्राही न सज्जनः कथमपि ।
करोति सुगन्धं वासीं तच्छिद्यमानोऽपि मलयरुहः ॥ २८ ॥ अन्यञ्च ।
भवति खलु विरूपकमपि हु काव्यं सुजनानां सङ्गमे लष्टम् ।
शुक्तिपुटे प्रविष्टं जलमपि मुक्ताफलं भवति ॥ २९ ॥
अभ्यर्थनार्हा यत् सुजनाः ततस्तान्तु प्रार्थयाम इदानीम् ।
एकाग्रमनसो भूत्वा कथ्यमानां निशाम्यत ॥ ३० ॥
घोरेऽनाद्यपारे संसारे योनिलक्षप्रचुरे ।
अतिदुर्लभं लब्ध्वा मनुष्यत्वं भविकलोकेन ॥ ३१ ॥
देवेन्द्रचन्द्रनागेन्द्रवृन्दमनुजेन्द्रवन्दितजिनैः ।
कथिते उद्यन्तुं युक्तं धर्मे शुद्धे ॥ ३२ ॥
सोऽन्तरारिविजये रागद्वेषौ चान्तरौ शत्रू ।
तद्विजये चैव सौख्यम् ताभ्यां जितानां पुनर्दुःखम् ॥ ३३ ॥

---

१. तया वास्या छिद्यमानः । २. लट्ठं श्रेष्ठम् । ३. शुक्तिपुटे । ४. कथ्यमानाम् । ५. अण=नास्ति उरं=आरम्भः पारश्चान्तो यस्य तस्मिन्ननाद्यनन्ते इत्यर्थः। ६. मणुइंदा=मनुजेन्द्राः। ७. वज्जरिए=कथिते । ८. सः=शुद्धधर्मः। ९. दोसो=द्वेषः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च ठिए । रागद्दोसाणुगया[1] जीवा पावेंति विविहदुक्खाइं ।
तम्हा तव्विजए च्चिय विबुहेहिं होइ जइयव्वं ॥ ३४ ॥

एयत्थसाहणपरा सोलसपरिच्छेयसंगया ललिया ।
पाइयगाहाहिं कहा कीरइ सुरसुंदरीनामा ॥ ३५ ॥

अबुहजणबोहणं तह दुक्कहलोयाण चित्तरंजणयं ।
जुगवं णो सक्किज्जइ कवीहिं उभयंपि काऊण ॥ ३६ ॥

जओ। सालंकारेण घणक्खरेण रंजिज्जए जणो विबुहो।
पयडत्थललियकव्वं अबुहाणं बोहणं कुणइ ॥ ३७ ॥

दोण्ह वि एक्कवए[2]च्चिय सक्किज्जइ रंजणं न काऊणं ।
एक्कं गेण्हंताणं अवस्स किर नासए बीयं[3]॥ ३८॥

नियगुरुकमप्पसाया कावि हु सत्ती उ जइवि मह अत्थि ।
उवमासिलेसरूवगवण्णगबहुलम्मि[4] कव्वम्मि ॥ ३९ ॥

एवञ्च स्थिते । रागद्वेषानुगताजीवाः प्राप्नुवन्ति विविधदुःखानि ।
तस्मात् तद्विजयैव विबुधै-र्भवति यतितव्यम् ॥ ३४ ॥

एतदर्थसाधनपरा षोडशपरिच्छेदसङ्गता ललिता ।
प्राकृतगाथाभिः कथा क्रियते सुरसुन्दरी नाम्नी ॥ ३५ ॥

अबुधजनबोधनं तथा दुष्कथलोकानां चितरञ्जनकम् ।
युगपत् न शक्यते कविभिरुभयमपि कर्तुम् ॥ ३६ ॥

यतः । साऽलङ्कारेण घनाक्षरेण रज्यते जनो विबुधः ।
प्रकटार्थललितकाव्यमबुधानां बोधनं करोति ॥ ३७ ॥

द्वयोऽपि एकपदैव शक्यते रञ्जनं न कर्तुम् ।
एकं गृह्णानानामवश्यं किल नश्यति द्वितीयम् ॥ ३८ ॥

निजगुरुक्रमप्रसादात्काऽपि खलु शक्तिस्तु यद्यपि ममास्ति ।
उपमाश्लेषरूपकवर्णनबहुले काव्ये ॥ ३९ ॥

---

१. दोसो=द्वेषः । २. एकपदे=युगपत् । ३. बीयं=द्वितीयम् । ४. उपमाश्लेषरूपकादयो-ऽलङ्कारविशेषाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तहवि हु तयं न कीरइ असमत्थं पत्थुअ[1]म्मि जं अत्थे ।
तो अबुहबोहणत्थं पयडत्था कीरए एसा ॥ ४० ॥

किञ्च। सीसिणिमयहरियाए[2] गुरुभगिणीए अलंघवयणाए ।
सिरिकल्लाणमईए पवत्तिणीए उ वयणेण ॥ ४१ ॥

पारद्धा जं एसा कवित्तगव्वेण नो मए तेण ।
कीरइउत्ताणत्था[3] पाइयगाहाहिं ललियपया ॥ ४२ ॥

हु पज्जत्तं बहुणा पत्थुयविग्धावहेण विहलेण ।
विहवकुलबालियाकयकडक्खविक्खेवसरिसेणं ॥ ४३ ॥

निसुणह एगग्गमणा होउमियाणिं कहं कहिज्जंतं ।
अड्डाइज्जसएहिं[4] गाहाणं कयपरिच्छेयं ॥ ४४ ॥

अत्थेत्थ सुवित्थिन्नो उड्ढाहोलोगमज्झयारम्मि[5] ।
नामेण तिरियलोगो विबुहाणुगओ[6] सुमेरुव्व ॥ ४५ ॥

तथाऽपि खलु तद् न क्रियतेऽसमर्थं प्रस्तुते यदर्थे ।
ततोऽबुधबोधनार्थं प्रकटार्था क्रियतैषा ॥ ४० ॥

किञ्च । साध्वीमहत्तराया गुरुभगिन्याऽलङ्घ्यवचनायाः ।
श्रीकल्याणमत्याः प्रवर्तिन्यास्तु वचनेन ॥ ४१ ॥

प्रारब्धा यदेषा कवित्वगर्वेण न मया तेन ।
क्रियते उत्तानार्था प्राकृतगाथाभि-र्ललितपदा ॥ ४२ ॥

खलु पर्याप्तं बहुना प्रस्तुतविघ्नावहता विफलेन ।
विधवकुलबालिकाकृतकटाक्षविक्षेपसदृशेन ॥ ४३ ॥

निश्रृणुत एकाग्रमनसो भूत्वेदानीं कथां कथ्यमानां ।
अर्धतृतीयशतैः गाथानां कृतपरिच्छेदम् ॥ ४४ ॥

अस्त्यत्र सुविस्तीर्ण उर्ध्वाधोलोकमध्ये ।
नाम्ना तिर्यग्लोको विबुधानुगतस्सुमेरुरिव ॥ ४५ ॥

---

१. प्रस्तुते । २. मयहरिया=महत्तरा । ३. उत्तानार्था= स्पष्टार्था । ४. अर्धतृतीयशतैः । ५. मज्झयारं=मध्यम् । ६. विबुधाः पण्डिताः, देवाश्च ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दीवो उ अत्थि तत्थवि वित्थरओ जोयणाण लक्खं तु ।
जलहिवलयावगूढो जंबुद्दीवो त्ति विक्खाओ ॥ ४६ ॥

तस्स य दाहिणभागे भरहं नामेण अत्थि वरखेत्तं ।
वेयड्ढनगवरेणं दुहा विहत्तं सुवित्थिन्नं ॥ ४७ ॥

अह दाहिणड्ढभरहे गंगासिंधूण मंज्झयारम्मि[1] ।
कप्पदुमोव्व दुमाणं बहुदेसाणं पहाणयरो ॥ ४८ ॥

धन्नसमिद्धिलपामररासयसंसद्दपूरियदियंतो ।
अविकरहमहिसरासहनाणाविहंगोहणाइन्नो[2] ॥ ४९ ॥

पइदियहवहंताणेयसारणीविसरेरेहिरुज्जाणो[3] ।
पुरनगरगामपउरो बहुरिद्धिसमिद्धसयलजणो ॥ ५० ॥

निच्चं पमुइयलोओ नाणाविहउच्छवेहिं अविरहिओ ।
भयडमररहियगामो कुरुत्ति नामेण वरदेसो ॥ ५१ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

द्वीपस्त्वस्तितत्राऽपि विस्तरतो योजनानां लक्षं तु ।
जलधिवलयाऽवगूढो जम्बूद्वीप इति विख्यातः ॥ ४६ ॥

तस्य च दक्षिणभागे भरतं नाम्नाऽस्ति वरक्षेत्रम् ।
वैताढ्यनगवरेण द्विधा विभक्तं सुविस्तीर्णम् ॥ ४७ ॥

अथ दक्षिणार्धभरते गङ्गासिन्ध्वोः मध्ये ।
कल्पद्रुम इव द्रुमाणां बहुदेशानां प्रधानतरः ॥ ४८ ॥

धान्यसमृद्धवत्पामररासक [रासभ] संशब्दपूरितदिगन्तः ।
अविकरभमहिषरासभनानाविधगोधनाकीर्णः ॥ ४९ ॥

प्रतिदिवसवहदनेकसारणीविसरराजितोद्यानः ।
पुरनगरग्रामप्रचुरो-बह्वर्द्धिसमृद्धिसकलजनः ॥ ५० ॥

नित्यं प्रमुदितलोकः नानाविधोत्सवैरविरहितः ।
भयडमररहितग्रामः कुरु- ईति नाम्ना वरदेशः ॥ ५१ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

---

१. मञ्झयारं=मध्यम् । २. गोधनाकीर्णः । ३. रेहा=राजनं=शोभा साऽस्ति येषां रेहिराणि।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अविय । अणवरयवहंताणेयवणियसत्थोहवसिमसयलपहो ।
जत्थ न नज्जइ पहि पहिं अडविवसिठाणयविसेसो ॥ ५२ ॥

अन्नं च तम्मि देसे गुणाण भवणम्मि एयमच्छरियं ।
सोअरहिओवि जं सुणइ जणवओ लोयभणियाइं ॥ ५३ ॥

अविय । जत्थ य गाममहल्ला कररहिया धम्मवज्जिया मुणिणो ।
देसस्स तस्स संवण्णणम्मि को उज्जमं कुणइ? ॥ ५४ ॥

तत्थवि य अत्थि वित्थिन्नजलहिवलयाणुकारिपरिहाए ।
परपुरिसालंघाए परिक्खित्तं भमिरमयराए ॥ ५५ ॥

पडिवक्खभयुप्पायणविसालसालेण परिगयं रम्मं ।
रमणीयमगरतोरणगोउरदारेहिं परिकिन्नं ॥ ५६ ॥

अइनीलबहलउववणविरायमाणावसाणभागेहिं ।
मत्तालंबगवक्खयजुएहिं वरचित्तजुत्तेहिं ॥ ५७ ॥

अपि च । अनवरतवहन्ननेकवणिक्सार्थौघवासवत्सकलपथः ।
यत्र न ज्ञायते पथि पथि अटविवसतिस्थानकविशेषः ॥ ५२ ॥

अन्यच्च तस्मिन् देशे गुणानाम् भवने एतदाश्चर्यम् ।
श्रोत्र(शोक)रहितोऽपि यच्छृणोति जनपदलोकभणितानि ॥ ५३ ॥

अपि च । यत्र च ग्रामनिवहा कररहिताः धर्म (पुण्य)वर्जिता मुनयः ।
देशस्य तस्य संवर्णने क उद्यमं करोति ? ॥ ५४ ॥

तत्रापि चाऽस्ति विस्तीर्णजलधिवलयानुकारिपरिखया ।
परपुरुषाऽलङ्घ्या परिक्षिप्तं भ्रमत्मकरया ॥ ५५ ॥

प्रतिपक्षभयोत्पादनविशालशालेन परिगतं रम्यम् ॥
रमणीयमकरतोरणगोपुरद्वारैः परिकीर्णम् ॥ ५६ ॥

अतिनीलबहलोपवनविराजमानावसानभागैः ।
मत्तालम्बगवाक्षयुगै-र्वरचित्रयुक्तैः ॥ ५७ ॥

---

१. वसिमा वासवान् । २. आश्चर्यम् । ३. सोओ=श्रोतः=श्रोत्रम्, शोकश्च । ४. महल्लो=वृद्धो निवहश्च प्रथमेऽर्थे विरोधः, कर (हस्त)रहितानां महत्त्वबाधात्; द्वितीयेऽर्थे परिहारः, सर्वग्रामाणां कर (राजदेयभाग)-वर्जितत्वात् । ५. धर्मः=पुण्यं, धनुश्च । ६. भमिरा भ्रमवन्तो मकरा यस्यां तया । ७. मत्तालम्बः=प्राङ्गणावरणम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नाणभूमिजुएहिं पासाएहिं तुसारधवलेहिं ।
तन्नयरवासिजणजस[1]थूहेहिव्व निच्चमइरम्मं ॥ ५८ ॥

तह अवरावरदेसागएण तन्नयरवासिणा चेव ।
वणियकलानिउणेणं पइदियहं वणियलोएण ॥ ५९ ॥

कि[2]ज्जंतवणिज्जेहिं विरायमाणं अणेगहट्टेहिं ।
परिपूरिएहिं अंतो बहुमुल्लकियाणगसएहिं ॥ ६० ॥

उत्तुंगमगरतोरणपवणुद्धुयधवलधय[3]वडड्ढेहिं ।
सुंदरदेवउलेहिं उवसोहियसुंदरपएसं ॥ ६१ ॥

तह पंडुपउमसंडोहमंडियाणेयगुरुतरसरेहिं ।
सोवाणपंतिसुगमावयारवावीसहस्सेहिं ॥ ६२ ॥

वरतियचउक्कचच्चरआरामुज्जाणदीहियाईहिं ।
देवाणमवि कुणंतं पए पए चित्तसंहरणं ॥ ६३ ॥

नानाभूमियुक्तैः प्रासादैस्तुषारधवलैः ।
तन्नगरवासीजनयशस्स्तूपैरिव नित्यमतिरम्यम् ॥ ५८ ॥

तथाऽपरापरदेशाऽऽगतेन तन्नगरवासिना चैव ।
वणिक्कलानिपुणेन प्रतिदिवसं वणिग्लोकेन ॥ ५९ ॥

क्रियमाणवाणिज्यै - र्विराजमानमनेकहट्टैः ।
परिपूरितैरन्तो बहुमूल्यक्रयाणकशतैः ॥ ६० ॥

उत्तुङ्गमकरतोरणपवनोद्धुतधवलध्वजपटाढ्यैः ।
सुन्दरदेवकुलैरुपशोभितसुन्दरप्रदेशम् ॥ ६१ ॥

तथा पाण्डुपद्मसन्दोहमण्डितानेकगुरुतरसरोभिः ।
सोपानपङ्क्तिसुगमावतारवापीसहस्त्रैः ॥ ६२ ॥

वरत्रिकचतुष्कचत्वराऽऽरामोद्यानदीर्घिकादिभिः ।
देवानामपि कुर्वन्तं पदे पदे चित्तसंहरणम् ॥ ६३ ॥

---

१. थूहो=प्रासादशिखरं । २. क्रियमाणवाणिज्यैः। ३. ध्वजपटाढ्यैः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

सयलन्नपुरपहाणं नयरं सिरिहत्थिणाउरं नाम ।
नयरगुणोहुववेयं संकासं अमरनयरस्स ॥ ६४ ॥ दशभिः कुलकम् ॥

जत्थ य निवसइ लोओ पियंवओ धम्मकरणतल्लिच्छो।
दक्खिन्नचायभोगेहिं संगओ तह कलाकुसलो ॥ ६५ ॥

जत्थ य पुरम्मि निच्चं इओ तओ बहुपओयणपरेण ।
भमिरजणसमुदएणं दुस्संचाराओ [1]रत्थाओ ॥ ६६ ॥

जत्थ य कोडिपडायापच्छाइयसयलगयणमग्गम्मि ।
लोओ गिम्हदिणेसुवि रविकरतावं न याणेइ ॥ ६७ ॥

जत्थ य पुरम्मि पुरिसा घरभित्तिनिहित्तमणिमऊहेहिं ।
निच्चं हयंधयारे गयंपि [2]राइं न याणंति ॥ ६८ ॥

रम्मत्तणओ जस्स य पलोयणत्थंव आगया देवा ।
[3]कोउगवक्खित्तमणा अणमिसनयणत्तणं पत्ता ॥ ६९ ॥

सकलान्यपुरप्रधानं नगरं श्रीहस्तिनापुरं नाम ।
नगरगुणौघोपपेतं सङ्काशममरनगरस्य ॥ ६४ ॥ दशभिः कुलकम् ।

यत्र च निवसति लोकः प्रियम्वदो धर्मकरणतल्लिप्सः ।
दाक्षिण्यत्यागभोगैः सङ्गतस्तथा कलाकुशलः ॥ ६५ ॥

यत्र च पुरे नित्यमितस्ततः बहुप्रयोजनपरेण ।
भ्राम्यत्जनसमुदायेन दुस्सञ्चरा रथ्याः ॥ ६६ ॥

यत्र च कोटीपताकाप्रच्छादितसकलगगनमार्गे ।
लोको ग्रीष्मदिनेष्वपि रविकरतापं न जानाति ॥ ६७ ॥

यत्र च पुरे पुरुषा गृहभित्तिनिक्षिप्तमणिमयूखैः ।
नित्यं हतान्धकारे गतामपि रात्रिं न जानन्ति ॥ ६८ ॥

रम्यत्वात्यस्य च प्रलोकनार्थमिवऽऽगता देवाः ।
कौतुकावक्षिप्तमनसोऽनिमेषनयनत्वं प्राप्ताः ॥ ६९ ॥

---

१. रथ्या=राजमार्गः । २. रात्रिम् । ३. कौतुकावक्षिप्तमनसः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धवलहरसिहरविरइयपवण[1]पहल्लंतवेजयंतीओ ।
[2]सन्नंति व रविणो सारहिस्स अइउच्चगमणट्ठा ॥ ७० ॥

जत्थ य पुरम्मि दीसइ पायपहारो उ रंगभूमीसु ।
दंडो उ धयवडाणं सीसच्छेओ [3]जुयारीण ॥ ७१ ॥

कुसुमाण सिरसि बंधो सागच्छेत्तेसु जीवकत्तणया ।
तह पंडियपरिसासु [4]पत्ताणं हंदि! भिंदणया ॥ ७२ ॥

अह एक्को च्चिय दोसो गुणाण भवणम्मि तम्मि नयरम्मि ।
निद्दोससाहुणो जं सयावि दीसंति [5]गुत्तिठिया ॥ ७३ ॥

अह तम्मि पुरम्भि [6]पहू पभूयकरितुरयरयणभंडारो ।
जहभणियनीइपालणआणंदियसयसजणचित्तो ॥ ७४ ॥

नियबुद्धिसमुदएणं वसीकयासेससत्तुसंताणो ।
संपूरियत्थिसमुदयमणपत्थियअत्थवित्थारो ॥ ७५ ॥

धवलगृहशिखरविरचितपवनप्रघूर्णयमानवैजयन्त्यः ।
सञ्ज्ञां कुर्वन्तीव रवेः सारथेरत्युच्चगमनार्थां ॥ ७० ॥

यत्र च पुरे दृश्यते पादप्रहारस्तु रङ्गभुमीषु ।
दण्डस्तु ध्वजपटानां शीर्षच्छेदो जुगारीणाम् ॥ ७१ ॥

कुसुमानां शिरसि बन्धः शाकक्षेत्रेषु जीवकर्त्तनता ।
तथा पण्डितपर्षत्सु पात्राणां (पत्राणां) हन्दि भेदनत्ता ॥ ७२ ॥

अथ एकैव दोषो गुणानां भवने तस्मिन्नगरे ।
निर्दोषसाधवो यत्सदाऽपि दृश्यन्ते गुप्तिस्थिताः ॥ ७३ ॥

अथ तस्मिन् पुरे प्रभुः प्रभूतकरितुरङ्गरत्नभंडारः ।
यथा भणितनीतिपालनाऽऽनन्दितसकलजनचित्तः ॥ ७४ ॥

निजबुद्धिसमुदायेन वशीकृताऽशेषशत्रुसन्तानः ।
संपूरितार्थिसमुदायमनःप्रार्थितार्थविस्तारः ॥ ७५ ॥

---

१. पहल्लंती=घूर्णयमाना विचलन्तीत्यर्थः । २. संज्ञां कुर्वन्तीव । ३. जुयारी=धान्यविशेषः । ४. पत्तं=पात्रं पत्रं च । ५. गुप्तिः=कारागृहम्, मनोवाक्काय-संयमनरुप : साधोराचारश्च। ६. प्रभुः=स्वामी राजेत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दढकढिणभुयाऽपरिमियपरक्कमक्कंतसयलपडिवक्खो।
पडिवक्खभामिणीवयणनलिणसंकोयणमयंको ॥ ७६ ॥

सूरोव्व पिहुंपयावो सीहो इव अकयपरबलासंको ।
उयहिव्व सुगंभीरो चंदो इव जणमणाणंदो ॥ ७७ ॥

रुवेण कामदेवो बुद्धिए सुरगुरुस्स सारिच्छो ।
निवसइ पमोयपत्तो राया सिरिअमरकेउत्ति ॥ ७८ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

तस्स य तिवग्गसारं रज्जसिरिं सम्ममणुहवंतस्स ।
वच्चंति वासराइ इंदस्स व देवलोगम्मि ॥ ७९ ॥

अह अन्नया कयाइवि अत्थाणगयस्स राइणो तस्स ।
विणयपणउत्तमंगो पडिहारो बंधुलो भणई ॥ ८० ॥

देव! कुसग्गपुराओ चित्तयरो चित्तकम्मपत्तट्ठो ।
नामेण चित्तसेणो समागतो चिट्ठइ दुवारे ॥ ८१ ॥

दृढकठीनभुजाऽपरिमितपराक्रमक्रान्तसकलप्रतिपक्षः ।
प्रतिपक्षभामिनीवदननलिनसङ्कोचनमृगाङ्कः ॥ ७६ ॥

शूर इव पृथुप्रतापः सिंहइवाऽकृतपरबलाशङ्कः ।
उदधिरिव सुगंभीरश्चन्द इव जनमन-आनन्दः ॥ ७७ ॥

रूपेण कामदेवः बुद्ध्या सुरगुरोः सदृशः ।
निवसति प्रमोदपात्रो(प्राप्तो) राजा श्रीअमरकेतुरिति ॥७८॥ पञ्चभिः कुलकम्।

तस्य च त्रिवर्गसारां राज्यश्रियं सम्यगनुभवतः ।
वज्रन्ति वासराणि इन्द्रस्येव देवलोके ॥ ७९ ॥

अथाऽन्यदा कदापि आस्थानगतस्य राज्ञस्तस्य ।
विनयप्रणतोत्तमाङ्गः प्रतिहारो बन्धुलो भणति ॥ ८० ॥

देव ! कुशाग्रपुराच्चित्रकारश्चित्रकर्मप्राप्तार्थः ।
नाम्ना चित्रसेनस्समागतस्तिष्ठति द्वारे ॥ ८१ ॥

---

१. आस्थानं=सभा । २. पत्तट्ठो=बहुशिक्षितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो देवपायदंसणसुहकंखी इच्छए इह पवेसं ।
एवं च ठिए अम्हं देवाएसो पमाणंति ॥ ८२ ॥

तत्तो रण्णा भणियं लहुं पवेसेहि ताहे सो विहिणा ।
अत्थाणम्मि पविट्ठो कयविणओ राइणो पुरओ ॥ ८३ ॥

उवविट्ठो भूमीए रन्ना भणिओ कुओऽसि तं भद्द ! ?।
केण व कज्जेण इहं समागओ मह समीवम्मि ?॥ ८४ ॥

तो भणइ चित्तसेणो कुसग्गनयराउ आगओ देव !।
चित्तगरो साइसयं जाणामि य चित्तकम्ममहं ॥ ८५ ॥

चित्तप्पिओ य देवो सुम्मइ[१] वत्तासुं तेण अहमेत्थ ।
चित्तकलं पयडेउं[२] समागओ देवपासम्मि ॥ ८६ ॥

तत्तो रन्ना भणियं केरिसयं चित्तकोसलं तुज्झ? ।
दंसेहि ताव मज्झं आलिहियं किंचि वररुवं ॥ ८७ ॥

स देवपाददर्शनसुखकांक्षी इच्छत्यिह प्रवेशम् ।
एवञ्च स्थितेऽस्माकं देवादेशः प्रमाणमिति ॥ ८२ ॥

ततो राज्ञा भणितं लघु प्रवेशय तदा स विधिना ।
आस्थाने प्रविष्टः कृतविनयो राज्ञः पुरतः ॥ ८३ ॥

उपविष्टो भूमौ राज्ञा भणितः कुतोऽसि त्वं भद्र ! ? ।
केन वा कार्येणेह समागतो मे समीपे ? ॥ ८४ ॥

ततो भणति चित्रवेगः कुशाग्रनगरादागतो देव ! ।
चित्रकारस्सातिशयं जानामि च चित्रकर्माऽहम् ॥ ८५ ॥

चित्रप्रियश्च देवः श्रूयते वार्तासु तेनाऽहमत्र ।
चित्रकलां प्रकटयितुं समागतो देवपार्श्वे ॥ ८६ ॥

ततो राज्ञा भणितं कीदृशं चित्रकौशलं तव ? ।
दर्शय तावद् मामालिखितं किञ्चिद्वररूपम् ॥ ८७ ॥

---

१. श्रूयते । २. प्रकटयितुम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तेण कक्खदेसम्मि गोविया चित्तपट्टिया सहसा ।
पयडीकाउं रण्णो समप्पिया हिट्ठवयणेण ॥ ८८ ॥

पसरंतपयडपुलओ राया [1]पुलोएइ तत्थ आलिहियं ।
नाणावन्नयकलियं पमाणरेहाहिं सुविसुद्धं ॥ ८९ ॥

अहिणवजोव्वणवररुवजुत्तमच्चंतमणहरागारं ।
अहिणवसिहिणो[2]रंभं कण्णाए रुवयं पवरं ॥ ९० ॥

तं दट्टुं नरनाहो चिंतइ एसो हु चित्तकम्मम्मि ।
अइकुसलो जं लिहियं [3]अउव्वरुवं इमं रूवं ॥ ९१ ॥

तिलोक्कम्मिवि मन्ने एरिसरूवा न इत्थिया अत्थि ।
चित्तकलानिउणत्ता अदिट्ठरूवा इमा लिहिया ॥ ९२ ॥

जइ पुण कत्थवि होज्जा एरिसरुवेण इत्थिया कन्ना ।
तीए वि संगमो जइ ता रज्जं होज्ज सकयत्थं ॥ ९३ ॥

अथ तेन कक्षादेशे गोपिता चित्रपट्टिका सहसा ।
प्रकटीकृत्य राज्ञे समर्पिता हृष्टवदनेन ॥ ८८ ॥

प्रसरत्प्रकटपुलको राजा पश्यति तत्रालिखितम् ।
नानावर्णकलितं प्रमाणरेखाभिस्सुविशुद्धम् ॥ ८९ ॥

अभिनवयौवनवररूपयुक्तमत्यन्तमनोहराकारम् ।
अभिनवस्तनारंभं कन्यायाः रूपं प्रवरम् ॥ ९० ॥

तं दृष्ट्वा नरनाथश्चिंतयति एष खलु चित्रकर्मणि ।
अतिकुशलो यल्लिखितमपूर्वरूपमिदरूपम् ॥ ९१ ॥

त्रिलोकेऽपि मन्ये एतादृशरूपा न स्त्र्यस्ति ।
चित्रकलानिपुणत्वाददृष्टरूपेयं लिखिता ॥ ९२ ॥

यदि पुनः कुत्रापि भवेदेतादृशरूपेण स्त्री कन्या ।
तस्या अपि सङ्गमो यदि तस्माद्राज्यं भवेत् सकृतार्थम् ॥ ९३ ॥

---

१. पश्यति । २. सिहिणो=स्तनः । ३. अपूर्वरुपम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं चिंतेंतस्स य वम्महसरगोयरम्मि पडियस्स ।
वीसरिओ से अप्पा चित्तेऽवक्खित्तचित्तस्स ॥ ९४ ॥

तत्तो खणंतराओ संमीलियलोयणो अमरकेऊ ।
सीहासणाउ पडिओ मुच्छाए परवसो सहसा ॥ ९५ ॥

हा! हा! हत्ति भणंता अत्थाणगया समुट्ठिया लोया ।
वीयंति वीयणेहिं सीयलसलिलेणं सिंचंति ॥ ९६ ॥

वयणे खिवंति खिप्पं कप्पूरं तह मलेंति अंगाइं ।
तं दट्ठुं चित्तसेणो पहसियवयणो दढं जाओ ॥ ९७ ॥

रे! रे! कोवि हु पावो अहिमररूवेण आगओ एसो ।
कम्मणगारी जेणिह विमोहिओ अम्ह सामित्ति ॥ ९८ ॥

तालेह हणह बंधह एवं भणंतेहिं अंगरक्खेहिं ।
गहिओ सो हम्मंतो एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ९९ ॥

एवं चिन्तयतश्च मन्मथशरगोचरे पतितस्य ।
विस्मृतस्तस्याऽऽत्मा चित्रेऽवक्षिप्तचित्तस्य ॥ ९४ ॥

ततः क्षणान्तरतः संमीलितलोचनोऽमरकेतुः ।
सिंहासनात्पतितो मूर्च्छया परवशः सहसा ॥ ९५ ॥

हा ! हा ! हतेति भणन्त आस्थानगताः समुत्थिता लोकाः ।
वीजयन्ति व्यञ्जनैः शीतलसलिलेन सिञ्चन्ति ॥ ९६ ॥

वदने क्षिपन्ति क्षिप्रं कर्पूरं तथा मर्दयन्ति अङ्गानि ।
तद्दृष्ट्वा चित्रसेनः प्रहृष्टवदनो दृढं जातः ॥ ९७ ॥

अरे ! अरे ! कोऽपि खलु पापोऽभिमररूपेणऽऽगत एषः ।
कार्मणकारी येनेह विमोहितोऽस्माकं स्वामीति ॥ ९८ ॥

ताडयत हत बध्नीत एवं भणद्भिरङ्गरक्षकैः ।
गृहीत स हन्यमानः, एवं भणितुं समारब्धः ॥ ९९ ॥

१. वम्महो=मन्मथः । २. विस्मृतः । ३. अभिमरो धनादिलोभतो मरणभयरहितं साहसकर्मकारी । ४. हम्मंतो=हन्यमानः । ५. समाढत्तो=समारब्धः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

भो! भो! भद्दा! नाहं दुट्ठो ता मा मुहा कयत्थेह[1] ।
तत्तो य तेहिं भणियं कहं न दुट्ठो तुमं पाव !? ॥ १०० ॥

कम्मणकयं हि चित्तं पयंसियं[2] कीस राइणो तुमए ? ।
तह मुच्छियम्मि देवे वियसियवयणो य किं जाओ ? ॥ १०१ ॥

ता कहसु केण रण्णो वहणत्थं पेसिओ तुमं पाव! ? ।
तो भणइ चित्तसेणो अक्खिस्सं[3] तुम्ह सव्वंपि ॥ १०२ ॥

रन्नो अब्भुदयत्थं समागओ न उण दुट्ठबुद्धीए ।
एमाइ[4] भणंतोवि हु बद्धो सो रायपुरिसेहिं ॥ १०३ ॥

एत्थंतरम्मि राया गयमुच्छो सत्थचेयणो[5] जाओ ।
अह नरवइणा भणियं मुंचह भो ! चित्तगरमेयं ॥ १०४ ॥

उच्छोडियबंधो सो रन्ना भणिओ य भद्द ! उवविससु ।
आइक्खसु मह सच्चं केण तुमं पेसिओ एत्थ ? ॥ १०५ ॥

भो ! भो ! भद्राः ! नाऽहं दुष्टस्तस्मात्मा मुधा कदर्थयत ।
ततश्च तैर्भणितं कथं न दुष्टस्त्वं पाप ? ॥ १०० ॥

कार्मणकृतं हि चित्रं प्रदर्शितं कस्माद्राज्ञस्त्वया ।
तथा मूर्च्छिते देवे विकसितवदनश्च किं जातः ॥ १०१ ॥

तस्माद् कथय केन राज्ञो वधनार्थं प्रेषितस्त्वं पाप ! ।
ततो भणति चित्रसेन आख्यास्यामि युष्मान् सर्वमपि ॥ १०२ ॥

राज्ञोऽभ्युदयार्थं समागतो न पुनर्दुष्टबुद्ध्या ।
एवमादि भणन्नपि खलु बद्धस्स राजपुरुषैः ॥ १०३ ॥

अत्रान्तरे राजा गतमूर्च्छः स्वस्थचेतनो जातः ।
अथ नरपतिना भणितं मुञ्चत भोः! चित्रकारमेतम् ॥ १०४ ॥

उच्छोटितबन्धस्स राज्ञा भणितश्च भद्र ! उपविश ।
आचक्ष्व मम सत्यं केन त्वं प्रेषितोऽत्र ॥ १०५ ॥

---

१. कदर्थयत । २. प्रदर्शितम् । ३. अख्यास्यामि । ४. एवमादि । ५. स्वस्थचेतनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो भणइ चित्तसेणो निसुणसु नरनाह ! एत्थ परमत्थं ।
चित्तगरवेसधारी समागओ जेण अहमेत्थ ॥ १०६ ॥

अत्थेत्थ कुसग्गपुरं सुपसिद्धं चेव देवपायाणं ।
नयरगुणोहुववेयं धणधन्नसमिद्धजणकलियं ॥ १०७ ॥

[1]पणइजणपूरियासो राया घणवाहणोत्ति तत्थासि ।
पाणप्पिया से देवी वसन्तसेणत्ति नामेण ॥ १०८ ॥

ताण य पुत्तो नरवाहणोत्ति नामेण उक्कडपयावो ।
कमलावइत्तिनामा धूया[2]अच्चंतरूववई ॥ १०९ ॥

अह अन्नया य राया दाउं नरवाहणस्स नियरज्जं ।
कमलावई य भगिणी अणुरूववरस्स दायव्वा ॥ ११० ॥

इय भणिऊण पुत्तं सुगुरुसमीवम्मि जायसंवेगो ।
संसारुच्छेयकरं सामन्नं उवगओ विहिणा ॥ १११ ॥

ततो भणति चित्रसेनः निश्रृणु नरनाथ ! अत्र परमार्थम् ।
चित्रकारवेषधारी समागतो येन अहमत्र ॥ १०६ ॥

अस्त्यत्र कुशाग्रपुरं सुप्रसिद्धं चैव देवपादानाम् ।
नगरगुणौघोपपेतं धनधान्यसमृद्धजनकलितम् ॥ १०७ ॥

प्रणयिजनपूरिताशो राजा घनवाहन इति तत्राऽऽसीत् ।
प्राणप्रिया तस्य देवी वसन्तसेनेति नाम्ना ॥ १०८ ॥

तयोश्च पुत्रो नरवाहन इति नाम्नोत्कटप्रतापः ।
कमलावतीति नाम्नी दुहिताऽत्यन्तरूपवती ॥ १०९ ॥

अथान्यदा च राजा दत्त्वा नरवाहनस्य निजराज्यम् ।
कमलावती च भगिन्यनुरूपवरस्य दातव्या ॥ ११० ॥

इति भणित्वा पुत्रं सुगुरुसमीपे जातसंवेगः ।
संसारोच्छेदकरं श्रामण्यमुपगतो विधिना ॥ १११ ॥

---

१. प्रणयिजनः=अर्थिसमुदयः । २. धूया=दुहिता=पुत्री ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नरवाहणोवि राया रज्जं पालेइ पणयपडिवक्खं ।
चिट्ठइ कन्नंतेउरमज्झे कमलावइ वि सुहं ॥ ११२ ॥

एत्तो य तम्मि नयरे निवसइ वणिओ उ सागरो नाम ।
रन्नो बाल[1]सवयंसो जिणवयणे गाढमणुरत्तो ॥ ११३ ॥

सिरिमइनामा भज्जा अइप्पिया तस्स सीलसंपन्ना ।
सिरिदत्तो से पुत्तो सिरिकंता तहय दुहियत्ति ॥ ११४ ॥

सिरिकंता अणुदियहं वच्चई कमलावईए पासम्मि ।
जाया य गरुयपीई अन्नोन्नं ताण दोण्हंपि ॥ ११५ ॥

इत्थीजणजोगाओ गहियाओ कलाओ बालभावेवि ।
सगलकलानिउणस्स उ पासम्मि सुमित्तसेणस्स ॥ ११६ ॥

रायदुहियाए समयं चित्ताईयाहि विविहकीलाहिं ।
सिरिकंता कीलेत्ता विगालसमयम्मि एइ गिहं ॥ ११७ ॥

नरवाहनोऽपि राजा राज्यं पालयति प्रणत (प्रनय) प्रतिपक्षः ।
तिष्ठति कन्याऽन्तःपुरमध्ये कमलावत्यपि सुखम् ॥ ११२ ॥

इतश्च तस्मिन्नगरे निवसति वणिक् तु सागरो नामा ।
राज्ञो बालवयस्यो जिनवचने गाढमनुरक्तः ॥ ११३ ॥

श्रीमतीनाम्नी भार्याऽतिप्रिया तस्य शीलसंपन्ना ।
श्रीदत्तस्तस्यपुत्रः श्रीकान्ता तथा च दुहितेति ॥ ११४ ॥

श्रीकान्ताऽनुदिवसं व्रजति कमलावत्याः पार्श्वे ।
जाता च गुरुप्रीतिः, अन्योन्यं तयो- र्द्वयोरपि ॥ ११५ ॥

स्त्रीजनयोग्या गृहीताः कलाः बालभावेऽपि ।
सकलकलानिपुणस्य तु पार्श्वे सुमित्रसेनस्य ॥ ११६ ॥

राजदुहित्रा समकं चित्रादीभिर्विविधक्रीडाभिः ।
श्रीकान्ता क्रीडित्वा विकालसमय एति गृहम् ॥ ११७ ॥

---

१. बालवयस्यो बालमित्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सिरिकंताए समयं सिणेहसाराए रायधूयाए ।
[1]वोलीणो बहुकालो नाणाविहकीडणरयाए ॥ ११८ ॥

कमसो वड्ढंतीओ तियसाण वि पत्थणिज्जरूवाओ ।
पत्ताओ पढमजोव्वणमणंगसिंगारआवासं ॥ ११९ ॥

अह अन्नया य राया मइसागरसागरेहि संजुत्तो ।
अत्थाणमंडवम्मी आसीणो [2]अच्छई जाव ॥ १२० ॥

नियसहियणसंजुत्ता ताव य कमलावई तहिं आया ।
भूसणपसाहिअंगी गेंदुयकीलाए कीलंती ॥ १२१ ॥

अह सा भगिणी रन्ना पीईए निवेसिया [3]निउच्छंगे ।
तत्तो दट्ठुं तीए रूवं तह जोव्वणमुदग्गं ॥ १२२ ॥

भणिओ रन्ना मंती मइसागर ! [4]तइय पव्वयंतेण ।
ताएण अहं भणिओ भगिणी ठाणम्मि दायव्वा ॥ १२३ ॥

श्रीकान्त्या समकं स्नेहसाराया राजदुहितुः ।
अतिक्रान्तो बहुकालो नानाविधक्रीडारक्तायाः ॥ ११८ ॥

क्रमशः वर्धमाने त्रिदशानामपि प्रार्थनीयरूपे ।
प्राप्ते प्रथमयौवनाऽनङ्गशृङ्गारावासम् ॥ ११९ ॥

अथ अन्यदा च राजा मतिसागरसागरैस्संयुक्तः ।
आस्थानमण्डपेऽऽसीनाऽऽस्ते यावत् ॥ १२० ॥

निजसखीजनसंयुक्ता तावच्च कमलावती तत्राऽऽयाता ।
भूषणप्रसाधिताङ्गी कन्दुकक्रीडया क्रीडन्ती ॥ १२१ ॥

अथ सा भगिनी राज्ञा प्रीत्या निवेशिता निजोत्सङ्गे ।
ततो दृष्ट्वा तस्याः रूपं तथा यौवनमुदग्रम् ॥ १२२ ॥

भणितो राज्ञा मन्त्री मतिसागर ! तदा प्रव्रजता ।
तातेनाऽहं भणितो भगिनी स्थाने दातव्या ॥ १२३ ॥

---

१. अतिक्रान्तः । २. आस्ते । ३. निउच्छंगे=निजोत्सङ्गे । ४. तदा प्रव्रजता=दीक्षां गृह्णता।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इण्हिं वरस्स उचिया जाया एसत्ति ता महं कहसु ।
को अणुरूवो पुरिसो इमीए सुकुलप्पसूओ य? ॥ १२४ ॥

मइसागरेण भणियं देवो च्चिय एत्थ जाणए उचियं ।
तत्तो रन्ना भणियं एवं मे फुरई चित्तम्मि ॥ १२५ ॥

कीरइ सयंवरो इह हक्कारिज्जंतु सव्वरायाणो ।
जो चेव हिययइट्ठो तं चेव वरेई जेणेसा ॥ १२६ ॥

मइसागरेण भणियं जं देवो आणवेइ तं किच्चं ।
नवरि[1] सयंवरकरणं संपइ उचियं न काउं जे[2] ॥ १२७ ॥

सव्वेवि निवा जइया[3] आयत्ता होंति एगनरवइणो ।
तदणुन्नाएण तया सयंवरो होइ कायव्वो ॥ १२८ ॥

एगस्स जओ वरणे सेसाणं सो निवारगो होइ ।
संपइ पुण रायाणो नरिंद ! सव्वेवि अहमिंदा ॥ १२९ ॥

इदानीं वरस्योचिता जातैषा इति तस्माद् माम् कथय ।
कोऽनुरुपः पुरुषोऽस्याः सुकुलप्रसूतश्च ॥ १२४ ॥

मतिसागरेण भणितं देवश्चैवात्र जानीते उचितम् ।
ततो राज्ञा भणितम् - एवं मे स्फुरति चित्ते ॥ १२५ ॥

क्रियते स्वयंवर इहाऽऽकारयन्तु सर्वराजानः ।
य एव हृदयेष्टस्तमेव वरिष्यति येनैषा ॥ १२६ ॥

मतिसागरेण भणितं - यत् देव आज्ञापयति तत् कृत्यम् ।
नवरं स्वयंवरकरणं संप्रत्युचितं न कर्तुं ये ॥ १२७ ॥

सर्वेऽपि नृपाः यदाऽऽयत्ता भवन्ति एकनरपतेः ।
तदनुज्ञया तदा स्वयंवरो भवति कर्तव्यः ॥ १२८ ॥

एकस्य यतो वरणे शेषानां स निवारको भवति ।
संप्रति पुनर्राजानो नरेन्द्र ! सर्वेऽपि अहमिन्द्राः ॥ १२९ ॥

१. आनन्तर्येऽव्ययम् । २. पादपूरणेऽव्ययमिदम् । ३. यदा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता ताणमेगवरणे सेसा सव्वेवि सत्तुणो होंति ।
न य सक्का संगामे जिणिउं सव्वेवि एगेण ॥ १३० ॥

ता अलमिमिणा नरवर ! विग्गहमूलेणं[1]णत्थबहुलेण ।
कमलावईसयंवरकरणेण एत्थ पत्थावे ॥ १३१ ॥

तत्तो रण्णा भणियं कस्सेसा तं[2]रिहि भद्द! दायव्वा ।
को व इमीए इट्ठो मणस्स इह कह णु नायव्वं ? ॥ १३२ ॥

जस्स व तस्स व रन्नो दायव्वा न य मए निययभगिणी ।
दिन्ना होइ सुदिन्ना जस्स, इमा तस्स दायव्वा ॥ १३३ ॥

एवं च जाव जंपइ राया मइसागरेण सह तत्थ ।
ताव य दुवारपालो पणामपच्चुट्ठिओ भणइ ॥ १३४ ॥

अट्ठंगनिमित्तविऊ भूयभविस्सत्थपयडणपैं[3]डिट्ठो ।
सुमईनामो इहइं समागओ देव! नेमित्ती ॥ १३५ ॥

तस्मात्तेषामेकवरणे शेषाः सर्वेऽपि शत्रवो भवन्ति ।
न च शक्याः संग्रामे जेतुं सर्वेऽप्येकेन ॥ १३० ॥

तस्मादलमनेन नरवर ! विग्रहमूलेनानर्थबहुलेन ।
कमलावतीस्वयंवरकरणेनाऽत्र प्रस्तावे ॥ १३१ ॥

ततो राज्ञा भणितं - कस्यैषा तर्हि भद्र ! दातव्या ।
को वाऽस्या इष्टो मनस इह कथं नु ज्ञातव्यम् ॥ १३२ ॥

यस्य वा तस्य वा राज्ञो दातव्या न च मया निजभगिनी ।
दत्ता भवति सुदत्ता यस्येयं तस्य दातव्या ॥ १३३ ॥

एवञ्च यावज्जल्पति राजा मतिसागरेण सह तत्र ।
तावच्च द्वारपालः प्रणामप्रत्युत्थितो भणति ॥ १३४ ॥

अष्टाङ्गनिमित्तविद्भूतभविष्यार्थप्रकटनपटिष्ठः ।
सुमतिनामाऽत्र समागतो देव ! नैमित्तिकः ॥ १३५ ॥

---

१. अनर्थबहुलेन । २. तर्हि । ३. पटिष्ठ=चतुर : ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो देवदंसणत्थं दुवारदेसम्मि चिट्ठइ इयाणिं ।
इय सोउं नरवइणा भणियं तुरियं पवेसेहिं ॥ १३६ ॥

तयणंतरं च सुमई निम्मलसियवसणसोहियसरीरो ।
गोरोयणकयतिलओ समागओ राइणो पुरओ ॥ १३७ ॥

[1]आसीपयाणपुव्वं दाउं [2]दुव्वक्खए नरिंदस्स ।
रन्ना कओवयारो उचियासणगम्मि उवविट्ठो ॥ १३८ ॥

रन्ना पच्चयहेउं अतीयवत्थुम्मि पुच्छिओ एसो ।
पच्चक्खं पिव सव्वं साहेइ सो [3]अवितहं जाव ॥ १३९ ॥

ताहे पहसियवयणो राया नरवाहणो इमं भणति ।
भो सुमइ! मज्झ भगिणी एसा कमलावई कण्णा ॥ १४० ॥

एईए को भत्ता होही मणवल्लहुत्ति वज्जरसु ।
सुमई निरूविऊणं निमित्तमेवं समुल्लवइ ॥ १४१ ॥

स देवदर्शनार्थं द्वारदेशे तिष्ठति इदानीम् ।
इति श्रुत्वा नरपतिना भणितं त्वरितं प्रवेशय ॥ १३६ ॥

तदनन्तरं च सुमतिर्निर्मलश्वेतवसनशोभितशरीरः ।
गोरोचनकृततिलकः समागतो राज्ञः पुरतः ॥ १३७ ॥

आशीःप्रदानपूर्वं दत्त्वा दुर्वाक्षतान्नरेन्द्रस्य ।
राज्ञा कृतोपचार उचितासन उपविष्टः ॥ १३८ ॥

राज्ञा प्रत्ययहेतुमतीतवस्तुनि पृष्ट एषः ।
प्रत्यक्षमिव सर्वं कथयति सोऽवितथं यावत् ॥ १३९ ॥

तदा प्रहृष्टवदनो राजा नरवाहन इदम् भणाति ।
भोः सुमते ! मम भगिन्येषा कमलावती कन्या ॥ १४० ॥

एतस्याः को भर्त्ता भविष्यति मनोवल्लभ इति कथय ।
सुमति-र्निरूप्य निमित्तमेव समुल्लपति ॥ १४१ ॥

---

१. आशीःप्रदानपूर्वम् । २. दुर्वाक्षतान् । ३. अवितथम्=सत्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नरवर! चित्ते लिहियं एईए रूवयं पुलोएत्ता ।
मुच्छिज्जिस्सइ जो इह होही भत्ता इमीए सो ॥ १४२ ॥

सयलोरोह[1]पहाणा तस्स य होही इमा महादेवी ।
एत्थत्थे य नरेसर! मा काहिसि अन्नहाभावं ॥ १४३ ॥

एत्थंतरम्मि सागरसेट्ठी संलवइ सुमइनेमित्तिं ।
सिरिकंताए भत्ता को होही मज्झ धूयाए? ॥ १४४ ॥

वज्जरइ तओ सुमई कसिण[2]भुयंगेण डंसिय[3]मेयं जो ।
उज्जीविस्सइ सो च्चिय भत्ता धूयाए ते होही ॥ १४५ ॥

एवं च पुच्छिऊणं उचियं काऊण तस्स उवयारं ।
पट्ठ[4]विओ नरवइणा जहागयं पडिगओ सुमई ॥ १४६ ॥

तत्तो य भणइ मंती सोहणमहुणा नरिंद! संजायं ।
ता इण्हिं तब्भणिए कायव्वो उज्जमो होइ ॥ १४७ ॥

नरवर ! चित्रे लिखितमेतस्याः रूपं प्रलोक्य ।
मूर्च्छिष्यते य इह भविष्यति भर्त्ताऽस्याः सः ॥ १४२ ॥

सकलाऽवरोधप्रधाना तस्य च भविष्यतीयं महादेवी ।
अत्रार्थे च नरेश्वर ! मा करिष्यसि अन्यथाभावम् ॥ १४३ ॥

अत्रान्तरे सागरश्रेष्ठी संलपति सुमतिनैमित्तिकम् ।
श्रीकान्ताया भर्त्ता को भविष्यति मम दुहितुः ? ॥ १४४ ॥

कथयति ततस्सुमतिः कृष्णभुजङ्गेन दष्टामेतां यः ।
उज्जीविष्यति स एव भर्त्ता दुहितुः तव भविष्यति ॥ १४५ ॥

एवञ्च पृष्ट्वोचितं कृत्वा तस्योपचारम् ।
प्रस्थापितो नरपतिना यथागतं प्रतिगतस्सुमतिः ॥ १४६ ॥

ततश्च भणति मंत्री शोभनमधुना नरेन्द्र ! सञ्जातम् ।
तस्मादिदानीं तद्भणिते कर्तव्य उद्यमो भवति ॥ १४७ ॥

---

१. अवरोधः=अन्तःपुरम् । २. कसिणो=कृष्णः । ३. दष्टाम् । ४. प्रस्थापितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं रन्ना को इह साइसयं लिहइ चित्तकम्मंति ।
मइसागरेण भणियं सुपसिद्धो ताव इह नयरे ॥ १४८ ॥

एक्को च्चिय कमलावइउज्झायसुमित्तसेणनामस्स ।
तणओ उ चित्तसेणो अइकुसलो चित्तकम्मम्मि ॥ १४९ ॥ युग्मम् ।

रन्ना भणियं सिग्घं वाहरह तयंति तक्खणेण अहं ।
वाहरिओ संपत्तो भणिओ रन्ना सबहुमाणं ॥ १५० ॥

कमलावईए रूवं सिग्धं आलिहसु चित्तफलहीए ।
जं [1]आणवेसि भणिउं, सोहणवन्नेहि तं लिहियं ॥ १५१ ॥

[2]देक्खालियं च रन्नो साइसयं पेक्खिऊण तो तुट्ठो ।
भणिओ अहं रन्ना एत्थत्थे [3]तं सि[4]उचिउत्ति ॥ १५२ ॥

चित्तगरवेसधारी एयं घेत्तूण सव्वराईणं ।
दंसेणु जस्स मुच्छा जायइ एयं [5]पुलोएउं ॥ १५३ ॥

भणितं राज्ञा क इह सातिशयं लिखति चित्रकर्मेति ।
मतिसागरेण भणितं सुप्रसिद्धस्तावदिह नगरे ॥ १४८ ॥

एकैव कमलावत्युपाध्यायसुमित्रसेननाम्नः ।
तनयस्तु चित्रसेनोऽतिकुशलश्चित्रकर्मणि ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

राज्ञा भणितं शीघ्रं व्याहरत तकमिति तत्क्षणेनाऽहम् ।
व्याहृतः संप्राप्तो भणितो राज्ञा सबहुमानम् ॥ १५० ॥

कमलावत्या रूपं शीघ्रमालिख चित्रफलके ।
यदाज्ञापयसि भणित्वा शोभनवर्णैस्तल्लिखितम् ॥ १५१ ॥

दर्शितश्च राज्ञा सातिशयं प्रेक्ष्य स तुष्टः ।
भणितश्चाहं राज्ञाऽत्रार्थे त्वमसि उचितमिति ॥ १५२ ॥

चित्रकारवेषधारी एतद्गृहीत्वा सर्वराज्ञाम् ।
दर्शय, यस्य मूर्च्छा जायतैतद् दृष्ट्वा ॥ १५३ ॥

---

१. आज्ञापयसि । २. दर्शितं । ३. त्वम् । ४. असि । ५. दृष्ट्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो मह साहेअव्वो सिग्धं आगम्म, जेण तस्सेव ।
महया उवयारेण दिज्जइ कमलावई एसा ॥ १५४ ॥ युग्मम् ॥

एवं रण्णा भणिओ तत्तो पणमित्तु तस्स पयकमलं ।
कइवयपरियणसहिओ कुसग्गनयराउ नीहरिओ[1] ॥ १५५ ॥

सुग्गीवकित्तिवद्धणपमुहाणं नरवईण मे एसा ।
संदंसियाउ न पुणो जाया इह अत्थसंसिद्धी ॥ १५६ ॥

अज्ज पुणो इह नयरे समागओ देव ! तुम्ह पासम्मि ।
एयं निय[2]च्छिऊणं मुच्छा जाया य तुम्हाणं ॥ १५७ ॥

जायं मह सामिसमीहियं ति चिंतित्तु तेण नरनाह ! ।
जाओ हरिसो मज्झ सुमरि[3]य नेमित्तियं वयणं ॥ १५८ ॥

एएण कारणेणं मुच्छाए तुम्ह हरिसिओ अहयं ।
ता मा नरिंद ! अन्नहभावेण वियप्पसु ममंति ॥ १५९ ॥

स मम कथयितव्यः शीघ्रमागत्य येन तस्यैव ।
महतोपचारेण दीयते कमलावत्येषा ॥ १५४ ॥ युग्मम् ॥

एवं राज्ञा भणितस्ततः प्रणम्य तस्य पदकमलम् ।
कतिपयपरिजनसहितः कुशाग्रनगरान्निःसृतः ॥ १५५ ॥

सुग्रीवकीर्तिवर्धनप्रमुखानां नरपतीनां मया एषा ।
सन्दर्शिता तु न पुनर्जातेहऽर्थसंसिद्धिः ॥ १५६ ॥

अद्य पुनरिह नगरे समागतो देव ! तव पार्श्वे ।
एतद् दृष्टवा मूर्च्छा जाता च युष्माकम् ॥ १५७ ॥

जातं मम स्वामीसमीहितमिति चिन्तयित्वा तेन नरनाथ ! ।
जातो हर्षो मम स्मृत्वा नैमित्तिकं वचनम् ॥ १५८ ॥

एतेन कारणेन मूर्च्छया तव हृष्टोऽहम् ।
तस्मान्मा नरेन्द्र ! अन्यथाभावेन विकल्पय मामिति ॥ १५९ ॥

---

१. निःसृतः । २. दृष्ट्वा । ३. स्मृत्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इइ चित्तसेणवयणं सोऊणं विगयअन्नआसंको ।
वज्जरइ अमरकेऊ [1]विम्हइओ चित्तरूवेण ॥ १६० ॥

किं तीए कन्नाए एरिसयं अत्थि रूवसोहग्गं ? ।
ता भणई चित्तसेणो निमेसमेत्तं इमं लिहियं ॥ १६१ ॥

को सक्कइ कुसलोवि हु [2]जेहट्ठियं तीए रायकन्नाए ।
निज्जियतियसविलासिणीरूवं रूवं समालिहिउं? ॥ १६२ ॥

तव्वयणं सोऊणं हरिसियहियएण राइणा तस्स ।
अंगविलग्गमसेसं पसाइयं कडयवत्थाइं ॥ १६३ ॥

तो भणइ चित्तसेणो आएसं देह देव! अम्हाणं ।
नरवाहणस्स रण्णो जहट्ठियं जेण [3]सोहेमो ॥ १६४ ॥

रण्णण्णुन्नाओ सो कमेण पत्तो कुसग्गनयरम्मि ।
नरवाहणस्स रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ १६५ ॥

इति चित्रसेनवचनं श्रुत्वा विगतान्याऽऽशङ्कः ।
कथयति अमरकेतु-र्विस्मितश्चित्ररूपेण ॥ १६० ॥

किं तस्याः कन्यायाः एतादृशमस्ति रूपसौभाग्यम् ? ।
तस्मात् भणति चित्रसेनो निमेषमात्रमिदं लिखितम् ॥ १६१ ॥

को शक्नोति कुशलोऽपि खलु यथास्थितं तस्या राजकन्यायाः ।
निर्जितत्रिदशविलासिनीरूपं रूपं समालेखितुम् ? ॥ १६२ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा हर्षितहृदयेन राज्ञा तस्य ।
अङ्गविलग्नमशेषं प्रसादितं कटकवस्त्राणि ॥ १६३ ॥

ततो भणति चित्रसेन आदेशं देहि देव ! अस्माकम् ।
नरवाहनस्य राज्ञः यथास्थितं येन कथयामः ॥ १६४ ॥

राज्ञाऽनुज्ञातः स क्रमेण प्राप्तः कुशाग्रनगरे ।
नरवाहनस्य राज्ञः कथितस्सर्वोऽपि वृतान्तः ॥ १६५ ॥

---

१. विस्मितः। २. यथास्थितम् । ३. कथयामः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तेणवि नियभगिणी पभूयधणपरियणेण परियरिया ।
पट्ठविया हिट्ठेणं सयंवरा अमरकेउस्स ॥ १६६ ॥

सिरिकंताइसहिजणं आभासित्ता य सयलपरिवारं ।
कमलावईवि चलिया हरिसविसायाउरा हियए ॥ १६७ ॥

इच्छियवरलाभेणं साणंदा तहय बंधुविरहेणं ।
किंचि ससोगा पत्ता कमेण सा हत्थिणपुरम्मि ॥ १६८ ॥

महया विच्छड्डेणं सोहणलग्गम्मि गुरुपमोएणं ।
कमलावई उ रन्ना परिणीया खत्तकुलविहिणा ॥ १६९ ॥

पाणाणवि अब्भहिया पवरा अंतेउरस्स सयलस्स ।
इंदस्सव इंदाणी जाया अह सा महादेवी ॥ १७० ॥

तीए सह विसयसोक्खं अणुहवमाणस्स राइणो तस्स ।
नीईए सयलभूमिं निययं परिवालयंतस्स ॥ १७१ ॥

अथ तेनाऽपि निजभगिनी प्रभूतधनपरिजनेन परिवृता ।
प्रस्थापिता हृष्टेन स्वयंवरा अमरकेतोः ॥ १६६ ॥

श्रीकान्तादिसखीजनमाभाष्य च सकलपरिवारम् ।
कमलावत्यपि चलिता हर्षविषादाऽऽतुरा हृदये ॥ १६७ ॥

इच्छितवरलाभेन सानन्दा तथा च बन्धुविरहेण ।
किञ्चित् सशोका प्राप्ता क्रमेण सा हस्तिनापुरे ॥ १६८ ॥

महता विच्छर्देन शोभनलग्ने गुरुप्रमोदेन ।
कमलावती तु राज्ञा परिणीता क्षात्रकुलविधिना ॥ १६९ ॥

प्राणेभ्योऽप्यभ्यधिका प्रवराऽन्तःपुरस्य सकलस्य ।
इन्द्रस्येव इन्द्राणी जाताऽथ सा महादेवी ॥ १७० ॥

तया सह विषयसौख्यमनुभवतो राज्ञस्तस्य ।
नीत्या सकलभूमिं निजकं परिपालयतः ॥ १७१ ॥

---

१. विच्छड्डो=विच्छर्दो विस्तारः विच्छड्डो समूहः विच्छड्डा=ऋद्धिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वच्चंति वासराइं सुहसमुदयमसममणुहवंतस्स ।
विबुहपहुस्सव तियसालयम्मि अद्दिट्ठदुक्खस्स ॥ १७२ ॥

तम्मि य पुरे पसिद्धो पवरो पउराण आसि धणधम्मो।
सेट्ठी निवस्स इट्ठो पत्तट्ठो सव्वसत्थेसु ॥ १७३ ॥

नीसेसअत्थिवित्थरपत्थियअब्भहियदिन्नवरदाणो ।
अज्जय[1]पज्जय[2]जणयज्जियाए लच्छीएऽलंकरिओ ॥ १७४ ॥

जिणसमयसत्थवित्थरवियक्खणो मोक्खमग्गतल्लिच्छो ।
जिणसाहुपूयणरओ गाहम्मियवच्छलो धणियं ॥ १७५ ॥

अवहसियतियससुंदरिरूवाइसया पईवया दक्खा ।
भज्जा मणोरमनामा तस्स य पाणप्पिया धणियं[3] ॥ १७६ ॥

ताणं तिवग्गसारं विसयसुहं सम्ममणुहवंताणं ।
नियकुलमंडणभूओ जाओ अह दारओ एक्को ॥ १७७ ॥

**व्रजन्ति वासराणि सुखसमुदायमसममनुभवतः ।
विबुधप्रभोरिव त्रिदशालयेऽदृष्टदुःखस्य ॥ १७२ ॥**

**तस्मिंश्च पुरे प्रसिद्धः प्रवरः पौराणामासीत् धनधर्मा ।
श्रेष्ठी नृपस्येष्टः प्राप्तार्थस्सर्वशास्त्रेषु ॥ १७३ ॥**

**निःशेषार्थिविस्तरप्रार्थिताभ्यधिकदत्तवरदानः ।
आर्यकप्रार्यकजनकार्जितया लक्ष्म्याऽलङ्कृतः ॥ १७४ ॥**

**जिनसमयशास्त्रविस्तारविचक्षणो मोक्षमार्गतल्लिप्सः ।
जिनसाधुपूजनरतः साधर्मिकवत्सलो गाढम् ॥ १७५ ॥**

**अपहसितत्रिदशसुन्दरीरूपातिशया पतिव्रता दक्षा ।
भार्या मनोरमानाम्नी तस्य च प्राणप्रिया गाढम् ॥ १७६ ॥**

**तयोस्त्रिवर्गसारं विषयसुखमनुभवत्योः ।
निजकुलमण्डनभूतो जातोऽथ दारक एकः ॥ १७७ ॥**

---

१. अज्जओ=आर्यकः=पितामहः । २. पज्जओ=प्रार्यकः प्रपितामहः । ३. धणियं गाढं ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वत्ते[1] य बारसाहे अम्मापीईहिं[2] निययकुलविहिणा ।
धणदेवोत्ति य सम्मं नामं निव्वत्तियं तस्स ॥ १७८ ॥

अह पंचधाइकयविविहलालणो दारओ स वड्ढंतो ।
पत्तो कुमारभावं माउपिउणं कयाणंदो ॥ १७९ ॥

अब्भहियअट्ठवरिसो सम्मं अब्भसियसयलविज्जस्स ।
उज्झायस्सुवणीओ[3] विन्नायकलाकलावस्स ॥ १८० ॥

थेवेणं[4] वि कालेणं अहिगमियाओ समत्थविज्जाओ[5] ।
सयले कलाकलावे अह जाओ सोवि पत्तट्ठो ॥ १८१ ॥

तत्तो गहियकलावो समाणिओ नियघरम्मि धणदेवो ।
पिउणा से उज्झाओ स पूइओ वत्थमाईहिं ॥ १८२ ॥

कमसो पवड्ढमाणो धणदेवो जोव्वणं समणुपत्तो ।
निज्जियअणंगरुवो जाओ वरकामिणीदइओ ॥ १८३ ॥

वृत्ते च द्वादशाह्निऽम्बापितृभ्यां निजकुलविधिना ।
धनदेव इति च सम्यग् नामनिवर्त्तितं तस्य ॥ १७८ ॥

अथ पञ्चधात्रीकृतविविधलालनो दारकःस वर्धमानः ।
प्राप्त कुमारभावं मातापित्र्योः कृताऽनन्दः ॥ १७९ ॥

अभ्यधिकाष्टवर्षः सम्यगभ्यस्तसकलविद्यस्य ।
उपाध्यायस्योपनीतो विज्ञानकलाकलापस्य ॥ १८० ॥

स्तोकेनाऽपि कालेनाऽधिगताः समस्तविद्याः ।
सकले कलाकलापेऽथ जातः सोऽपि प्राप्तार्थः ॥ १८१ ॥

ततो गृहीतकलापः समानीतो निजगृहे धनदेवः ।
पित्रा तस्योपाध्यायस्स पूजितो वस्त्रादिभिः ॥ १८२ ॥

क्रमशः प्रवर्धमानो धनदेवो यौवनं समनुप्राप्तः ।
निर्जितानङ्गरूपो जातो वरकामिनीदयितः ॥ १८३ ॥

---

१. वृत्तं जातं। २. अम्बापितृभ्याम् ३. उपनीतः=समर्पितः। ४. स्तोकेन। ५. समस्तविद्याः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह सो समाणजोव्वणरूवाइसएहिं वरवयंसेहिं।
परियरिओ ओहिंडइ[1] ईसरलीलं विडंबंतो ॥ १८४ ॥

अह अन्नया कयाइवि वंयंसविसरेण[2] परिगओ एसो ।
नयराओ नीहरिओ पत्तो य मणोरमुज्जाणे ॥ १८५ ॥

दिट्ठो य तत्थ एगो पुरिसो गुरुसोयपरिगओ तेण ।
वावीतडोवविट्ठो[3] अंसुजलोहलियगंडयलो ॥ १८६ ॥

धणदेवो तं दट्ठुं पुरिसं उप्पन्नगरुयकारुण्णो ।
आसन्ने गंतूणं महुरगिराए इमं भणति ॥ १८७ ॥

को सि तुमं कत्तो वा किं वा ते सोयकारणं भद्द ! ? ।
एवं च तेण भणिओ सो पुरिसो एवमुल्लवइ ॥ १८८ ॥

कह तम्मि वज्जरिज्जइ दुक्खं गुरुदुक्खपीडियमणेहिं ।
न कुणइ जो पडियारं[4] न य दुहिओ अहव जो होइ ? ॥ १८९ ॥

अथ स समानयौवनरूपातिशयै -र्वरवयस्यैः ।
परिवृत आभ्राम्यति ईश्वरलीलां विडम्बयन् ॥ १८४ ॥

अथान्यदा कदापि वयस्यविसरेण परिगत एषः ।
नगरान्निसृतः प्राप्तश्च मनोरमोद्याने ॥ १८५ ॥

दृष्टश्च तत्रैकः पुरुषो गुरुशोकपरिगतस्तेन ।
वापीतटोपविष्टोऽश्रुजलौघलिप्तगण्डस्थलः ॥ १८६ ॥

धनदेवस्तं दृष्ट्वा पुरुषमुत्पन्नगुरुककारुण्यः ।
आसन्नं गत्वा मधुरगिरेदं भणति ॥ १८७ ॥

कोऽसि त्वं कुतो वा किंवा ते शोककारणं भद्र ! ।
एवञ्च तेन भणितः स पुरुष एवमुल्लपति ॥ १८८ ॥

कथं तस्मिन् कथ्यते दुःखं गुरुदुःखपीडितमनोभिः ।
न करोति यः प्रतिकारं न च दुःखितोऽथवा यो भवति ॥ १८९ ॥

---

१. स्वेच्छया परिभ्रमति । २. वयस्यविसरेण = मित्रसमूहेन । ३. वापीतटोपविष्टः ।
४. प्रतिकारम् = उपायम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तहवि हु कहेमि सुंदर! मा वयणं तुज्झ निप्फलं जाउ[1] ।
सीहगुहानामेणं अइविसमा अत्थि पल्लित्ति ॥ १९० ॥

तीए य सुपइट्ठो पल्लिवई तस्स भारिया लच्छी ।
तीए पुत्तो जाओ जयसेणो जणमणाणंदो ॥ १९१ ॥

तस्स य [2]बालग्गहो अहयं नामेण देवसम्मोत्ति ।
[3]कीलामि य जयसेणं तत्थ अहं विविहकीलाहिं ॥ १९२ ॥

अह अन्नया य [4]बाहिं विणिग्गओ गेण्हिऊण जयसेणं ।
पुरिसेहिं दोहि दिट्ठो तत्थ अहं जोगिरूवेहिं ॥ १९३ ॥

संभासिऊण पुव्विं दिन्नो मह तेहिं पवरतंबोलो ।
तम्मि समाणियमित्ते मइसंमोहो महं जाओ ॥ १९४ ॥

तत्तो कुमरसमेओ तेसिमणुमग्गमेव लग्गो हं ।
जाणामि नेव किंचिवि विमोहिओ तेहिं पावेहिं ॥ १९५ ॥

तथापि खलु कथयामि सुन्दर ! मा वचनं तव निष्फलं यातु ।
सिंहगुफानाम्नाऽतिविषमाऽस्ति पल्लीति ॥ १९० ॥

तस्याश्च सुप्रतिष्ठः पल्लिपतिस्तस्य भार्या लक्ष्मीः ।
तस्याः पुत्रो जातो जयसेनो जनमन-आनन्दः ॥ १९१ ॥

तस्य च बालपालकोऽहं नाम्ना देवशर्मेति ।
क्रीडयामि च जयसेनं तत्राऽहं विविधक्रीडाभिः ॥ १९२ ॥

अथान्यदा च बहि-र्विर्निगतो गृहीत्वा जयसेनम् ।
पुरुषाभ्यां द्वाभ्यां दृष्टस्तत्राऽहं योगिरुपाभ्याम् ॥ १९३ ॥

संभाष्य पूर्वं दत्तो मम ताभ्यां प्रवरतम्बोलः ।
तस्मिन् समानीतमात्रे मतिसंमोहो मम जातः ॥ १९४ ॥

ततः कुमारसमेतस्तयोरनुमार्गमेव लग्नोऽहम् ।
जानामि नैव किञ्चिदपि विमोहितस्ताभ्यां पापाभ्याम् ॥ १९५ ॥

---

१. यातु । २. बालपालकः । ३. क्रीडयामि खेलयामि । ४. बहिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तेहि समेतो अहयं वयामि जा कित्तियंपि भूभागं ।
ताव य तिंसिएण[1] मए एगम्मि उववणनिगुंजे ॥ १९६ ॥

बहुविहतरुफलकलुसं पीयं नीरं तु तप्पभावेण ।
जाओ सत्थसरीरो विचिंतियं ताहि मे एयं ॥ १९७ ॥

रयणीइ गहिय कुमरं नासिस्सम्मिमाणं[2] पावपुरिसाणं ।
इय चिंतिय चलिओ हं अलक्खिओ चेव सह तेहिं ॥ १९८ ॥

पत्ताए रयणीए निसुया[3] अन्नोन्नमुल्लवेमाणा ।
एएण बालएणं सिज्झिस्सइ जक्खिणी अम्हं ॥ १९९ ॥

तुंगीयपव्वयम्मी[4] पत्ता [5]हुंणिऊण बालयं एयं ।
सिद्धाए जक्खिणीए पाविस्सामो निहिं तं तु ॥ २०० ॥

इय तेसिं सोऊणं भणियं, भयवेविरो[6] दढं जाओ ।
सुत्तेसु तेसु घेत्तुं जयसेणं ताहि नट्ठो हं ॥ २०१ ॥

ताभ्यां समेतोऽहकं व्रजामि यावत्कियदपि भूभागम् ।
तावच्च तृषितेन मयैकस्मिन्नुपवननिकुञ्जे ॥ १९६ ॥

बहुविधतरुफलकलुषं पीतं नीरं तु तत्प्रभावेन ।
जातः स्वस्थशरीरो विचिन्तितं तदा मयैतद् ॥ १९७ ॥

रजन्यां गृहीत्वा कुमारं नङ्क्ष्यामि आभ्यां पापपुरुषाभ्याम् ।
इति चिन्तयित्वा चलितोऽहमलक्षितश्चैव सह ताभ्याम् ॥ १९८ ॥

प्राप्तायां रजन्यां निश्रुतावन्योन्यमुल्लपन्तौ ।
एतेन बालकेन सेत्स्यति यक्षिणी आवयोः ॥ १९९ ॥

तुङ्गीकपर्वते प्राप्तौ हुत्वा बालकमेतम् ।
सिद्धायां यक्षिण्यां प्राप्स्यावो निधिं तन्तु ॥ २०० ॥

इति तयोः श्रुत्वा भणितं भयवेपनशीलो दृढं जातः ।
सुप्तयोस्तयोर्गृहीत्वा जयसेनं तस्मान्नष्टोऽहं ॥ २०१ ॥

---

१. तृषितेन । २. पञ्चम्याः स्थानेऽत्र षष्ठी । ३. श्रुतौ । ४. एतन्नाम्नि पर्वते । ५. हुत्वा । ६. वेपनशीलः कम्प्रः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कहकहवि हु नासंतो गवेसमाणेहिं तेहिं हं पत्तो ।
बंधित्तु तओ वसभे समारुहेत्ता इहाणीओ ॥ २०२ ॥

अज्ज पुणो इह नयरे संपत्तो सत्तमाउ दिवसाउ ।
[1]तन्हाछुहाभिभूओ मुक्को हं एत्थ उज्जाणे ॥ २०३ ॥

ता भद्द ! इमं गुरुसोयकारणं साहियं मए तुम्ह ।
जइ अत्थि कावि सत्ती ता रक्खह बालयं [2]तं तु ॥ २०४ ॥

भणियं धणदेवेणं संपइ चिट्ठंति कत्थ ते पुरिसा ? ।
सो भणइ गहियकुमरो एगो नग्गोहहेट्ठम्मि[3] ॥ २०५ ॥

[4]बीओ पुरे पविट्ठो सुराइकज्जेण संपयं चेव ।
इय भणिए धणदेवो जोगियपासे गओ तुरियं ॥ २०६ ॥

भणिओ य तेण एसो एयं मह देसु बालयं भद्द ! ।
अहयं सुवन्नलक्खं तुह देमि, न एत्थ संदेहो ॥ २०७ ॥

कथंकथमपि खलु नश्यन् गवेषयमाणाभ्यां ताभ्यामहं प्राप्तः ।
बद्धवा ततो वृषभं समारुह्येहानीतः ॥ २०२ ॥

अद्य पुनरिह नगरे संप्राप्तः सप्तमात् दिवसात् ।
तृष्णाक्षुधाभिभूतो मुक्तोऽहं अत्रोद्याने ॥ २०३ ॥

तस्माद् भद्र ! एतद्गुरुशोककारणं कथितं मया तव ।
यद्यस्ति काऽपि शक्तिस्तर्हि रक्षत बालकं तन्तु ॥ २०४ ॥

भणितं धनदेवेन संप्रति तिष्ठतःकुत्र तौ पुरुषौ ।
स भणति गृहीतकुमार एको न्यग्रोधस्याधः ॥ २०५ ॥

द्वितीयः पुरे प्रविष्टः सुरादिकार्येण साम्प्रतं चैव ।
इति भणिते धनदेवो योगीपार्श्वे गतस्त्वरितम् ॥ २०६ ॥

भणितश्च तेनैष एतं मह्यं देहि बालकं भद्र ! ।
अहकं सुवर्णलक्षं ते ददामि, नात्र सन्देहः ॥ २०७ ॥

---

१. तृष्णा=पिपासा. छुहा=क्षुत् ताभ्यामभिभूतः पीडितः । २. त्वम् । ३. न्यग्रोधस्याधः ।
४. द्वितीयः

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो जोगिएण भणियं जाव न सो एइ दुइयओ[1] जोगी ।
ताव मह देसु लक्खं जेण इमं देमि तुह बालं ॥ २०८ ॥

तत्तो धणदेवेणं समप्पियं अंगुलीययं तस्स ।
दीणारलक्खमुल्लं मुक्को य इमेण जयसेणो ॥ २०९ ॥

घेत्तूण अंगुलीयं सिग्घयरं जोगिओ तओ नट्ठो ।
घेत्तूण य जयसेणं धणदेवो देवसम्मस्स ॥ २१० ॥

पासम्मि समल्लीणो भणिओ एसो य गिन्ह कुमरत्ति ।
तत्तो य देवसम्मो पहसियवयणो इमं भणइ ॥ २११ ॥

तं सामी तं बंधू तं चिय मह जीयदायगो सुयणु ! ।
किं किं न कयं तुमए जीयं कुमरस्स दिन्तेण ? ॥ २१२ ॥

मह सामियस्स दिन्नं, जीयं जं पाणवल्लहो पुत्तो ।
पाविट्ठदुट्ठजोगियकयंतवयणाउ नीहरिओ ॥ २१३ ॥

ततो योगिना भणितं यावन्न स एति द्वितीयो योगी ।
तावन्मह्यं देहि लक्षं येनेमं ददामि ते बालम् ॥ २०८ ॥

ततो धनदेवेन समर्पितमङ्गुलीयकं तस्य ।
दीनारलक्षमूल्यं मुक्तश्चाऽनेन जयसेनः ॥ २०९ ॥

गृहीत्वाऽङ्गुलीयं शीघ्रतरं योगीस्ततो नष्टः ।
गृहीत्वा च जयसेनं धनदेवो देवशर्मणः ॥ २१० ॥

पार्श्वे समालीनो भणित एषश्च गृहाण कुमार इति ।
ततश्च देवशर्मा प्रहसितवदन इदं भणति ॥ २११ ॥

त्वं स्वामी त्वं बन्धुः त्वं चैव मम जीवितदायकः सुतनो! ।
किं किं न कृतं त्वया जीवितं कुमारस्य ददता ? ॥ २१२ ॥

मम स्वामिनो दत्तं जीवितं यत्प्राणवल्लभः पुत्रः ।
पापिष्ठदुष्टयोगिकृतान्तवदनान्निःसृतः ॥ २१३ ॥

---

१. द्वितीयः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो धवदेवेणं नीओ गेहम्मि भोइओ सम्मं ।
सत्थस्स मेलिऊणं पट्ठविओ निययठाणम्मि ॥ २१४ ॥

एसो पुण वुत्तंतो वित्थरिओ तत्थ पुरवरे सहसा ।
[1]अइचाई धणदेवो देइ धणं [2]लक्खगन्नेहिं ॥ २१५ ॥

ता जत्थ जत्थ दीसइ धणदेवो नियवयंसपरियरिओ ।
अन्नोन्नं पुरलोओ तत्थ इमं विविहमुल्लवइ ॥ २१६ ॥

एसो सो धणदेवो चाई भोगी य तह कलाकुसलो ।
अत्थिजणपत्थिओ जो वरिसइ लक्खेहिं धन्नोत्ति ॥ २१७ ॥

अन्ने पुण मच्छरिणो भणंति नियचायगव्विया तत्थ ।
किं [3]सलहिज्जइ एसो नियपिउलच्छीए खयकालो ?॥ २१८ ॥

तं दाणमिह पसस्सं तं चेव य पोरुसस्स वुड्ढिकरं ।
जं नियपरक्कमेणं [4]विढविय विलसिज्जइ जहिच्छं ॥ २१९ ॥

ततो धनदेवेन नीतो गेहे भोजितः सम्यक् ।
सार्थस्य मेलयित्वा प्रस्थापितो निजस्थाने ॥ २१४ ॥

एषः पुनर्वृत्तान्तो विस्तृतस्तत्र पुरवरे सहसा ।
अतित्यागी धनदेवो ददाति धनं लक्षगण्यैः ॥ २१५ ॥

तस्मात् यत्र यत्र दृश्यते धनदेवो निजवयस्यपरिवृत्तः ।
अन्योन्यं पुरलोकस्तत्रेदं विविधमुल्लपति ॥ २१६ ॥

एष स धनदेवस्त्यागी भोगी च तथा कलाकुशलः ।
अर्थिजनप्रार्थितो यो वर्षति लक्षै-र्धन्य इति ॥ २१७ ॥

अन्ये पुन-र्मत्सरिणो भणन्ति निजत्यागगर्वितास्तत्र ।
किं श्लाघ्यते एष निजपितृलक्ष्म्या क्षयकालः ? ॥ २१८ ॥

तद् दानमिह प्रशस्यं तच्चैव पौरुषस्य वृद्धिकरम् ।
यद्निजपराक्रमेणाऽर्जयित्वा विलस्यते यथेच्छम् ॥ २१९ ॥

---

१. अतित्यागी=दातृप्रवरः । २. लक्षगण्यैः लक्षसंख्याभिः । ३. श्लाघ्यते । ४. विढविय=अर्जित्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जं पुण अज्जयपज्जयजणयज्जियअत्थमज्झओ दाणं ।
परमत्थओ कलंकं तयं तु पुरिसाभिमाणीणं ॥ २२० ॥

भणियं च बप्प[1]विढविय दव्वेणं को न विड्डिरं[2] कुणइ ।
सइ[3]विढवणविलासणयं जणयइ विरलं सुयं नारी ॥ २२१ ॥

एयं जणप्पवायं निसुणित्ता चिंतई उ धणदेवो ।
सच्चं भणंति एए न हु जुत्तं मज्झ एरिसयं ॥ २२२ ॥

ता परदेसं गंतु विढवित्ता भूरिभूइपब्भारं ।
विलसामि जहिच्छाए दीणाऽणाहाण अविसंको ॥ २२३ ॥

इय चिंतिय धणदेवो माउपिऊणं सगा[4]समागम्म ।
विणयपणउत्तमंगो कयंजली भणिउमाढत्तो[5] ॥ २२४ ॥

तुब्भेहिं अणुन्नाओ गंतूणं ताय! अन्नदेसम्मि ।
विढवामि भूरिदव्वं इय इच्छा संपयं मज्झ ॥ २२५ ॥

यत्पुन आर्यकप्रार्यकजनकार्जितार्थमध्यतो दानम् ।
परमार्थतः कलङ्कं तत्तु पुरषाभिमानीनाम् ॥ २२० ॥

भणितं च जनकार्जितं द्रव्येण को नाऽऽभोगं करोति ।
स्वयमर्जितविलसनं जनयति विरलं सुतं नारी ॥ २२१ ॥

एतज्जनप्रवादं निश्रुत्य चिन्तयति तु धनदेवः ।
सत्यं भणन्त्येते न खलु युक्तं मम एतादृशम् ॥ २२२ ॥

तस्मात्परदेशं गत्वाऽर्जयित्वा भूरिभूतिप्राग्भारम् ।
विलसामि यथेच्छया दीनाऽनाथानामविशङ्कः ॥ २२३ ।

इति चिन्तयित्वा धनदेवो मातापित्रोः समीपमागम्य ।
विनयप्रणतोत्तमाङ्गः कृताञ्जलि-र्भणितुमारब्धः ॥ २२४ ॥

युवाभ्यामनुज्ञातो गत्वा तात ! अन्यदेशे ।
अर्जयामि भूरिद्रव्यमितीच्छा सांप्रतं मम ॥ २२५ ॥

---

१. बप्पो पिता तेनार्जितद्रव्येण । २. विड्डिरं= आभोगम्। ३. सइ=स्वयं। ४. सकाशं= समीपमागम्य । ५. आरब्धः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता अणुजाणउ[1] ताओ पुज्जंतु[2] मणोरहा इमे मज्झ ।
गच्छामि अन्नदेसं वणिज्जबुद्धीए सयमेव ॥ २२६ ॥

भणियं जणणीए तओ गमणवयणंपि दुस्सहं पुत्त! ।
अच्छउ ता दूरे च्चिय पुण गमणं अन्नदेसम्मि ॥ २२७ ॥

अन्नं च अत्थि लच्छी तुह जणएणावि अज्जिया पुत्त !।
जीए विलसंतोवि हु अंतं काउं न सत्तो[3] सि ॥ २२८ ॥

अविय । जणएण य तुह पुत्तय ! अत्थुप्पत्तीए कारणं जं जं ।
तं सव्वं कारवियं किं कज्जं तुह वणिज्जेण ? ॥ २२९ ॥

भणियं धणदेवेणं जावज्जवि अम्मि[4]! बालओ पुत्तो ।
ताव नियजणणिसिहिणे फरिसंतो लहइ सोहंपि ॥ २३० ॥

वोलीणबालभावो छिप्पइ[5] पावेण तं करेमाणो ।
तह पिउलच्छी जणणिव्व होइ सुसमत्थपुत्ताणं ॥ २३१ ॥

तर्हि अनुजानातु तातः पूर्यन्तां मनोरथा इमे मम ।
गच्छाम्यिन्यदेशं वणिग्बुद्ध्या स्वयमेव ॥ २२६ ॥

भणितं जनन्या तव गमनवचनमपि दुस्सहं पुत्र ! ।
आस्तां तस्मात् दूरैव पुन-र्गमनमन्यदेशे ॥ २२७ ॥

अन्यच्चाऽस्ति लक्ष्मीस्तव जनकेनाऽपि अर्जिता पुत्र ! ।
यया विलसन्नपि खल्वन्तःकर्तुं न शक्तोऽसि ॥ २२८ ॥

अपि च । जनकेन च तव पुत्रक ! अर्थोत्पत्याः कारणं यद्यत् ।
तत् सर्वं कारितं किं कार्यं तव वाणिज्येन ? ॥ २२९ ॥

भणितं धनदेवेन यावद्यपि अम्बे ! बालकः पुत्रः ।
तावन्निजजननीस्तनौ कृषन् लभते शोभामपि ॥ २३० ॥

अतिक्रान्तबालभावः स्पृश्यते पापेण तत् कुर्वन् ।
तथा पितृलक्ष्मीर्जननीव भवति सुसमर्थपुत्राणाम् ॥ २३१ ॥

---

१. अनुजानातु=आज्ञपयतु । २. पूर्यन्ताम् । ३. शक्तः । ४. अम्ब ! । ५. स्पृश्यते ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

सुसमत्थो वि हु जो जणयअज्जियं संपयं निसेवेइ ।
सो अम्मि! ताव लोए [1]मंमंव उवहासं लहइ ॥ २३२ ॥

इय भणिउं धणदेवो अंसुजल[2]उप्फुण्णलोयणो सहसा ।
[3]मुंक्कलह इह भणंतो पडिओ जणणीए चलसेणु ॥ २३३ ॥

तो धणधम्मो सेट्ठी नाउं अवसाण- (य) कारणं तस्स।
वज्जरइ पुत्तं ! को तुज्झ वंछिए कुणइ विग्घंति ? ॥ २३४ ॥

जणएणं से जणणी पुत्तविओगं अणिच्छमाणीवि ।
कहकहवि हु संठविया विन्नायसुयावमाणेण ॥ २३५ ॥

एवं सो धणदेवो [4]मायावित्तेहिं अब्भणुन्नाओ ।
परदेसगमणजोगं गहिऊण [5]चउव्विहं भण्डं ॥ २३६ ॥

अट्ठाहियमहिमाओ कारावेत्ता जिणिंदभवणेसु ।
संपूइय साहुजणं संमाणिय माणणिज्जजणं ॥ २३७ ॥

सुसमर्थोऽपि खलु यो जनकार्जितं संपद् निषेवते ।
स अम्बे ! तावल्लोके ममेवोपहास्यतां लभते ॥ २३२ ॥

इति भणित्वा धनदेवोऽश्रुजलापूर्णलोचनस्सहसा ।
मुत्कलत इह भणन् पतितो जनन्याः चरणयोः ॥ २३३ ॥

ततो धनधर्म्मा श्रेष्ठी ज्ञात्वाऽवसानं कारणं तस्य ।
कथयति पुत्र ! कस्तव वाञ्छिते करोति विघ्नमिति ॥ २३४ ॥

जनकेन तस्य जननी पुत्रवियोगमनिच्छन्त्यपि ।
कथंकथमपि खलु संस्थापिता विज्ञातसुताऽपमानेन ॥ २३५ ॥

एवं स धनदेवो मातापितृभ्यामभ्यनुज्ञातः ।
परदेशगमनयोग्यं गृहीत्वा चतुर्विधं भाण्डम् ॥ २३६ ॥

अष्टाह्निकामहिमानं कारयित्वा जिनेन्द्रभवनेषु ।
संपूज्य साधुजनं सन्मान्य माननीयजनम् ॥ २३७ ॥

१. ममेवोपहास्यताम् । २. उप्फुण्णं=आपूर्णम् । ३. मुक्कलं=उचितं, स्वैरं वा मां कुरुत।
४. मातापितृभ्याम् । ५. चतुर्विधम्, गणिमधरिममेयपारिच्छेद्यभेदात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलम्मि तम्मि नयरे कारिय आघोसणं जणे मिलिए ।
नेमित्तियआइट्ठे सुहदिवसे विहियमंगल्ले ॥ २३८ ॥

गहिऊण पवरसउणं अंगीकाउं कुसग्गवरनयरं ।
हियबंधुवणियसहिओ नीहरिओ नियनयराओ ॥ २३९ ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

एवं सो धणदेवो संवाहियसहपयट्ट[1]जणनियरो ।
लहुलहुपयाणएहिं वच्चइ सह गरुयसत्थेण ॥ २४० ॥

तत्तोऽणुवासरं सो सत्थो वसिमं[2] अइक्कमेऊण ।
अह कमसो संपत्तो एक्कं अइभीसणं अडविं ॥ २४१ ॥

जत्थ अदीसंताणवि घणपत्तलपउरपायवत्तणओ ।
कूइयसरसंसवणा गम्मइ विहगाण अत्थित्तं ॥ २४२ ॥

अन्नं तु जीए[3] लोया नीइपहाणस्स पुहइपालस्स ।
नयरीए इव न कुणंति कहवि उम्मगसंचरणं ॥ २४३ ॥

सकले तस्मिन्नगरे कारयित्वाऽऽघोषणं जने मिलिते ।
नैमित्तिकादिष्टे शुभदिने विहितमाङ्गल्ये ॥ २३८ ॥

गृहीत्वा प्रवरशकुनमङ्गीकृत्य कुशाग्रवरनगरम् ।
हितबन्धुवणिक्सहितो निःसृतो निजकनगरात् ॥२३९॥चतसृभिः कलापकम्॥

एवं स धनदेवः संवाहितसहप्रवृत्तजननिकरः ।
लघुलघुप्रयाणकैः व्रजति सह गुरुकसार्थेन ॥ २४० ॥

ततोऽनुवासरं स सार्थो वसतिमतिक्रम्य ।
अथ क्रमशः संप्राप्त एकामतिभीषणामटवीम् ॥ २४१ ॥

यत्राऽपश्यतामपि घनपत्रलप्रचुरपादपत्वात् ।
कूञ्जितस्वरसंशब्दाद्गम्यते विहङ्गानामस्तित्वम् ॥ २४२ ॥

अन्यच्च यस्यां लोका नीतिप्रधानस्य पृथिवीपालस्य ।
नगर्यामिव न कुर्वन्ति कथमप्युन्मार्गसञ्चरणम् ॥ २४३ ॥

---

१. पयट्टो=प्रवृत्तः । २. वसिमं=वसतिम् । ३. यस्याम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वियडाडवीए तीए मज्झंमज्झेण वयइ सो सत्थो ।
नियकोलाहलपडिरवपडिपूरियजुन्नतरुविवरो ॥ २४४ ॥

तुंगतरुनियरसाहप्पसाहसंछन्नअंबरत्तणओ ।
सव्वंपि वहइ दियहं अलग्गरविकिरणसंतावो ॥ २४५ ॥

कविकगुयुगरुतरवोक्कारसवणसहसुत्तसंतबहुवसहो ।
उत्तसियवसहवालणनिमित्तपमुक्कहक्कारो ॥ २४६ ॥

हक्कारसद्दपडिरवसंसवणुत्तासियाण सयराहं ।
आयन्नंतो दिसि दिसि घूयाणं भूरिहुंकारे॥ २४७ ॥

वसहकंठपलंबिरघंटिया-रणियपूरियभूरितरंबरो।
विसखुरुक्खयरेणुनिरंतरो, वयइ तत्थ स वाणियसत्थओ ॥ २४८ ॥

विकटाटव्यां तस्यां मध्यंमध्येन व्रजति स सार्थः ।
निजकोलाहलप्रतिरवप्रतिपूरितजीर्णतरुविवरः ॥ २४४ ॥

तुङ्गतरुनिकरशाखाप्रशाखासञ्छन्नाऽम्बरतः (त्वात्) ।
सर्वमपि वहति दिवसमलग्नरविकिरणसंतापः ॥ २४५ ॥

कपिकृतगुरुतरबूत्कारश्रवणसहसोत्त्रसद्बहुवृषभः ।
उत्त्रसितवृषभवारणनिमित्तप्रमुक्तहक्कारः ॥ २४६ ॥

हक्कारशब्दप्रतिरवसंश्रवणोत्त्रसितानां शीघ्रम् ।
आकर्णयन् दिशि दिशि घूकानां भूरिहूङ्कारान् ॥ २४७ ॥

वृषभकण्ठप्रलम्बितघटिकारणितपूरितभूरितरऽम्बरः ।
वृषखुरोत्खातरेणुनिरन्तरः, व्रजति तत्र स वणिक्सार्थः ॥ २४८ ॥

---

१. जुन्नं=जीर्णम् । २. कपि- । ३. सहसोत्त्रसत् । ४. वारण- । ५. सयराहं= शीघ्रम्।
६. आकर्णयन् । ७. वृषखुरोत्खातरेणुभिर्निरन्तरो=व्याप्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
[1]रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसो एत्थ [2]समप्पइ अडविपवेसस्स वन्नणो नाम ।
सुरसुन्दरिनामाए कहाए पढमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽत्र समाप्यते अटवीप्रवेशस्य वर्णनो नामा ।
सुरसुन्दरिनाम्न्याः कथायाः प्रथमः परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ प्रथमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. रागग्गी= रागाग्निः । २. समाप्यते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

॥ द्वितीयः परिच्छेदः ॥

अह अन्नवासरम्मी कमेण बहु[1]वोलियाए अडवीए ।
गहिय जलासयमेगं अह सो आवासिओ सत्थो ॥ १ ॥

अह तम्मि सत्थलोए उ[2]ल्लद्दियसयलवसहनियरम्मि।
जलइंधणाइअट्ठा इओ तओ प[3]रियडंतम्मि ॥ २ ॥

पमुक्केसु दिसि दिसि चरणत्थं सव्ववसहमहिसेसु ।
पारद्धेसु य तक्कालमुचियकिच्चेसु लोएण ॥ ३ ॥

नाऊण प[4]णिहिवसओ भोयणकज्जम्मि आउलं सत्थं ।
सत्थम्मि तम्मि पडिया झडित्ति भिल्लाण धाडित्ति ॥ ४ ॥ तिसृभिः कलापकम् ॥

अथान्यवासरे क्रमेण बह्वतिकान्तायामटव्याम् ।
गृहीतं जलाशयमेकमथ स आवासितः सार्थः ॥ १ ॥

अथ तस्मिन् सार्थलोके भाराक्रान्तसकलवृषभनिकरे ।
जलेन्धनाद्यर्थेतस्ततः पर्यटति ॥ २ ॥

प्रमुक्तेषु दिशि दिशि चरणार्थं सर्ववृषभमहिषेषु ।
प्रारब्धेषु च तत्कालोचितकृत्येषु लोकेन ॥ ३ ॥

ज्ञात्वा प्रणिधिवशतो भोजनकार्ये आकुलं सार्थम् ।
सार्थे तस्मिन् पतिता झटिति भिल्लानां धाटीति ॥४॥ तिसृभिः कलापकम् ॥

---

१. बह्वतिक्रान्तायाम् । २. उल्लद्दियं=भाराक्रान्तम् । ३. पर्यटति । ४. प्रणिधयश्चरपूरुषाः, तद्वशात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय ।

नवमुग्गवन्नअड्डुणढक्किय[1]आजाणुभीसणसरीरा ।
मसिरासी इव काला कुवियकयंतोव्व दुप्पिच्छा[2] ॥ ५ ॥

खरबीभच्छसरीरा पलासपत्तेहिं विहियसेहरया ।
गुंजाफलरत्तच्छा[3] उब्भं[4]खरकेसमपब्भारा[5] ॥ ६ ॥

सनद्धबद्धकवया पट्ठिपएसाऽवणद्धतोणीरा ।
कन्नायड्ढिय[6]धणुहपद्ददीसंतभल्लोडा* ॥ ७ ॥

केवि असिवग्गहत्था केवि हु करगहियलउडया[7] अवरे।
गुंफण[8]फेरणसुंकारएहिं जीयं व अवणेंता ॥ ८ ॥

धिट्ठानिट्ठुरहियया दिसो दिसिं 'मारि मारि' भणमाणा।
अंन्नाया[9] एव कुओवि ज्झत्ति भिल्ला समावडिया ॥ ९ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

अपि च ।

नवमुद्गवर्णाऽड्डुनाऽऽच्छादिताऽऽजानुभीषणशरीरा ।
मसिराशीव कालाः कुपितकृतान्त इव दुष्प्रेक्ष्याः ॥ ५ ॥

खरबीभत्सशरीराःपलाशपत्रैर्विहितशेखरकाः ।
गुञ्जाफलरक्ताक्षा उर्ध्वखरकेशप्राग्भाराः ॥ ६ ॥

सन्नद्धबद्धकवचाः पृष्ठप्रदेशाऽवनद्धतोणीराः ।
कर्णाकृष्टधनुःपृष्ठपश्यत्भल्लोडाः * ॥ ७ ॥

केऽपि असिव्यग्र (वर्ग) हस्ताः केऽपि खलु करगृहीतलकुटका परे ।
गुम्फणस्फुरणसुंत्कारैर्जीवितं वापनयन्तः ॥ ८ ॥

धृष्टा निष्ठुरहृदया दिशोदिशि मार्यताम् मार्यतां भणन्तः ।
अज्ञाता एव कुतोऽपि झटिति भिल्लाः समापतिताः ॥ ९ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

---

१. ढक्कियं = आच्छादितं । २. दुष्प्रेक्षाः। ३. रक्ताक्षाः । ४. उब्भं = ऊर्ध्वम् । ५. पब्भारो = प्राग्भारः =समूहः । ६. कर्णाकृष्ट। * [-''भीलाडु'' इति भाषायां ।] ७. लगुडकः=यष्टिः । ८. चर्मादिमयं प्रहरणं, 'गोफण' इति भाषायां तस्य 'फेरणं' भ्रमणं तेन जाता ये 'सुंकारया' शब्दास्तैः। ९. अज्ञाताः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पडिएसु तओ तेसुं सत्थो सव्वो वि आउलीभूओ ।
भिल्लाण पउरभावा[1] वक्खेवा सत्थपुरिसाण ॥ १० ॥

अह तम्मि सरणरहिए ल्हसिज्जंते[2] समत्थसत्थम्मि ।
दप्पपरिपूरियंगा हक्किय जंपंति केवि नरा ॥ ११ ॥

रे! रे! पिसायरूवा ! कत्थिण्हिं जाह[3] दिट्ठिपहपडिया ।
पयडह सव्वं जइ अत्थि तुम्हमिह पोरिसं किंपि ॥ १२ ॥

केवि पुण भीरुहियया वरया[4] दसणउडगहियअंगुलिणो ।
हा! हा! रक्खह रक्खह एवं कलुणाइं जंपंति ॥ १३ ॥

केवि हु लुंटिज्जंता इओ तओ तह पहम्ममाणा[5] य ।
कीवा[6] पलायणट्ठा तत्थ गवेसंति छिद्दाणि ॥ १४ ॥

केवि कहकहवि पावियछिद्दा गाढं च खसफसेमाणा ।
सणियं सणियं[7] ओसक्किऊण लीयंति गहणेसु[8] ॥ १५ ॥

पतितेषु ततस्तेषु सार्थस्सर्वोऽपि आकुलीभूतः ।
भिल्लानां प्रचुरभावादवक्षेपात्सार्थपुरुषाणाम् ॥ १० ॥

अथ तस्मिन् शरणरहिते स्त्रस्यमाने समस्तसार्थे ।
दर्पपरिपूर्णाङ्गा आकार्य जल्पन्ति केऽपि नराः ॥ ११ ॥

रे ! रे ! पिशाचरूपा ! कुत्रेदानीं यास्यतो दृष्टिपथपतिताः ।
प्रकटयथ सर्वं यद्यस्ति युष्माकमिह पौरुषं किमपि ॥ १२ ॥

केऽपि पुन-र्भीरुहृदया वराका दशनपूटगृहीताऽङ्गुलयः ।
हा ! हा ! रक्षत रक्षत एवं करुणानि जल्पन्ति ॥ १३ ॥

केऽपि खलु लुट्यमाना इतस्ततस्तथा प्रहन्यमानाश्च ।
क्लीबाः पलायनार्थास्तत्र गवेषयन्ति छिद्राणि ॥ १४ ॥

केऽपि कथंकथमपि प्राप्तछिद्रा गाढं च सरत्सरमाणाः ।
शनैःशनैरपसृत्य लियन्ते गहनेषु ॥ १५ ॥

---

१. प्रचुरभावात् । २. स्त्रस्यमाने । ३. यास्यत । ४. वराकाः । ५. प्रहन्यमानाः । ६. क्लीबाः । ७. शनैः शनैः । ८. वनेषु ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

केवि हु वेविरदेहा सिढिलीकयकच्छबंधणा धणियं ।
पमुक्कपुरिसयारा अंगीकयदीणजणचेट्ठा ॥ १६ ॥

परिचत्तसयललज्जा कहकहमवि मोक्खणं विमग्गंता ।
तेसिं चिय पावाणं, कुणंति बहुचाडुकम्माणि ॥ १७ ॥

केवि हु मयं[1]मिव भूपट्ठिसंठियं अप्पयं[2] पयंसंति[3] ।
केवि हु छुहंति गंठिं महीए पक्खाणि जोएत्ता ॥ १८ ॥

जेवि हु इओ तओ इंधणाइअट्ठा गयासि सत्थाओ ।
तेवि हु कलयलसद्दं सोउं वच्चंति दूरयरं ॥ १९ ॥

रे ! लेह[4] हणह बंधह मारह वयणाइं भरह धूलीए ।
[5]सुम्मंति तत्थ सत्थे दिसि दिसि एवंविहा सद्दा ॥ २० ॥

एयावसरम्मि तओ पासित्तु इओ तओ विलुम्पंतं ।
भिल्लेहिं सत्थलोयं कइवयनियपुरिसपरियरिओ ॥ २१ ॥

केऽपि खलु वेपमानदेहाः शिथिलीकृतकक्षबन्धनाः गाढम् ।
प्रमुक्तपुरुषकाराऽङ्गीकृतदीनजनचेष्टाः ॥ १६ ॥

परित्यक्तसकललज्जा कथंकथमपि मोक्षणं विमार्गयन्तः ।
तेषाञ्चैव पापानां कुर्वन्ति बहुचाटुकर्माणि ॥ १७ ॥

केऽपि खलु मृतमिव भूपृष्ठस्थितात्मानं प्रदर्शयन्ति ।
केऽपि खलु क्षिपन्ति ग्रन्थिं मह्यां पक्षयोर्दृष्ट्वा ॥ १८ ॥

येऽपि खलु इतस्तत इन्धनार्थं गता ऽऽसीत् सार्थतः ।
तेऽपि खलु कलकलशब्दं श्रुत्वा व्रजन्ति दूरतरम् ॥ १९ ॥

रे ! लात हत बध्नीत म्रियध्वम् वचनानि -बिभृत धूलीः ।
श्रूयन्ते तत्र सार्थे दिशि दिशि एवंविधाः शब्दाः ॥ २० ॥

एतदवसरे ततो दृष्ट्वा इतस्ततो विलुम्पंतं ।
भिल्लैस्सार्थलोकं कतिपयनिजपुरुषपरिवृत्तः ॥ २१ ॥

---

१. मृतम्=मृतकम् । २. आत्मानम् । ३. प्रदर्शयन्ति । ४. लात=गृह्णीत । ५. श्रूयन्ते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उप्पाएंतो तेसिं [१]ओगिईए चेव चित्तसंखोहं ।
व[२]सुनंदयखग्गकरो धणदेवो एवमुल्लवइ ॥ २२ ॥

रे! रे! पावा! जइ अत्थि तुम्ह इह कावि दप्पकंडूई[३]।
ता हवह मज्झ पुरओ सहसा तं जेण [४]अवणेमि ॥ २३ ॥

मा भणह जं न भणियं एस [५]कसवट्टओ सुपुरिसाण ।
न हि नियजुवइसल[६]हिया पुरिसा पुरिसत्तणमुवेंति ॥ २४ ॥

हा! धी! धी! एयस्स उ रे! दुट्ठा! तुम्ह पुरिसगारस्स ।
नासंतलोयपट्ठीधावणउवलद्धपसरस्स ॥ २५ ॥

एवं च निसामित्ता दो[७]च्चं त[८]च्चं समुल्लवंतस्स ।
धणदेवस्सुल्लावे सुहडाणवि भूरिभयजणगे ॥ २६ ॥

रे! रे! लेह इमस्सवि फे[९]डेमो धीरि[१०]यं किराडस्स ।
एवं समुल्लवंता वलिया ते झत्ति तयभिमुहं ॥ २७ ॥

उत्पादयंस्तेषामाकृत्या चित्तसंक्षोभम् ।
वसुनन्दकखड्गकरो धनदेव एवमुल्लपति ॥ २२ ॥

रे ! रे ! पापाः ! यद्यस्ति युष्माकमिह काऽपि दर्पकण्डूतिः ।
तर्हि भवत मम पुरतः सहसा तां येनाऽपनयामि ॥ २३ ॥

मा भणत यन्न भणितमेष कषपट्टकः सुपुरुषाणाम् ।
न हि निजयुवतिश्लाघिताः पुरुषाः पुरुषत्वमुपयन्ति ॥ २४ ॥

हा ! धिग् ! धिग् ! एतस्य तु रे ! दुष्टाः ! यूयं पुरुषकारस्य ।
नश्यल्लोकपृष्ठधावनोपलब्धप्रसरस्य ॥ २५ ॥

एवञ्च निशम्य द्विः त्रिः समुल्लपन्तः ।
धनदेवस्योल्लापे सुभटानामपि भूरिभयजनके ॥ २६ ॥

रे ! रे ! लात अस्याऽपि भ्रंशयामो धीरतां किरातस्य ।
एवं समुल्लपन्तो वलितास्ते झटिति तदभिमुखम् ॥ २७ ॥

---

१. आकृत्या । २. वसुनन्दक एतदाख्यो यः खड्ग स करे यस्य सः। ३. कण्डूतिः पामा। ४. अपनयामि । ५. कषपट्टकः । ६. सलहिया=श्लाधिताः । ७. द्विः । ८. त्रिः। ९. भ्रंशयामः । १०. धीरताम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पत्ता य [1]आहसंता धणदेवस्संतियं समंता ते ।
तिक्खासिकोंततोमरभल्लीहि य पहरिउं लग्गा ॥ २८ ॥

धणदेवोवि असंको तहा [2]पयट्टेसु तेसु भिल्लेसु ।
ताणमु[3]रमोडिऊणं कुणइ नियपोरिसं पयडं ॥ २९ ॥

जह जह ते भिल्लनरा देंति पहारे दढं दयाहीणा ।
धणदेवो उण तह तह अब्भसियकलो पवंचेइ ॥ ३० ॥

अविय [4]फरएण केवि हु इओ तओ केवि कायकरणेणं ।
केवि हु दूराउच्चिय एंते खग्गाभिधाएण ॥ ३१ ॥

कहकहवि हु भिल्लेहिं गहिओ फरएहिं उट्ठहेऊण ।
भणियं च तेहिं रे! रे! एसो सत्था[5]हिवो वणिओ ॥ ३२ ॥

ता बंधिऊण एयं [6]अक्खयदेहं तु पल्लिनाहस्स ।
[7]अप्पेमो जेणेसो देइ वणिओ धणं बहुयं ॥ ३३ ॥

प्राप्ताश्चाऽऽहसन्तो धनदेवसत्कं समन्तात्ते ।
तीक्ष्णासिकुन्ततोमरभल्लीभिश्च प्रहर्तुं लग्नाः ॥ २८ ॥

धनदेवोऽप्यशङ्कस्तथा प्रवृत्तेषु तेषु भिल्लेषु ।
तेषामुर ओड्डुयित्वा करोति निजपौरुषं प्रकटम् ॥ २९ ॥

यथा यथा ते भिल्लनरा ददति प्रहारान्दृढं दयाहीनाः ।
धनदेवः पुनस्तथा तथाऽभ्यसितकलः प्रवञ्चयति ॥ ३० ॥

अपि च फलकेन केऽपि खल्वितस्ततः केऽपि कायकरणेन ।
केऽपि खलु दूरादेव आयन्तं खड्गाभिधातेन ॥ ३१ ॥

कथंकथमपि खलु भिल्लैर्गृहीतो फलकैरुत्थाय ।
भणितं च तैः रे ! रे ! एष सार्थाधिपो वणिग् ॥ ३२ ॥

तर्हि बद्ध्वा एतमक्षयदेहन्तु पल्लिनाथस्य ।
अर्पयामो येनैष ददाति वणिग् धनं बहुकम् ॥ ३३ ॥

---

१. ईषद्धसन्तः। २. प्रवृत्तेषु । ३. तेषां पुरः स्व वक्ष ओड्डुयित्वा संस्थाप्य, संमुखीभूयेत्यर्थः। ४. फलकेन । ५. सार्थाधिपः । ६. अक्षतदेहम् । ७. अर्पयामः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तत्तो य तेहिं गंतुं पल्लीवइणो समप्पिओ एसो ।
एत्थंतरम्मि दिट्ठो धणदेवो देवसम्मेण ॥ ३४ ॥

तत्तो य तेण भणिओ सदुक्खमेवं तु पल्लिनाहस्स ।
हा! हा! सामिय! एसो महाणुभावो स धणदेवो ॥ ३५ ॥

जेण तया तुह तणओ जोगियगहिओवि मोइओ आसि ।
दाउं सुवन्नलक्खं निक्कारणवच्छलेणं तु ॥ ३६ ॥

जयसेणकुमरजीवियदाया धणधम्मसेट्ठिपुत्तो सो ।
परमुवयारी सामिय! कहणु अहन्नेहिं[1] विहिउत्ति? ॥ ३७ ॥

इय देवसम्मभणियं सोउं संभंतलोयणो[2] सहसा ।
अह भणइ सुप्पइट्ठो मुंचह मुंचह महाभागं ॥ ३८ ॥

पासट्ठियपुरिसेहिं तक्खणमुच्छोडिया य से बंधा ।
पल्लीवइणा ताहे अवगूढो सायरं एसो ॥ ३९ ॥

ततश्च तै-र्गत्वा पल्लीपतेः समर्पित एषः ।
अत्रान्तरे दृष्टो धनदेवो देवशर्मणा ॥ ३४ ॥

ततश्च तेन भणितः सदुःखमेवं तु पल्लिनाथस्य ।
हा ! हा ! स्वामिन् ! एष महानुभावः स धनदेवः ॥ ३५ ॥

येन तदा तव तनयो योगीगृहीतोऽपि मोचितोऽऽसीत् ।
दत्त्वा सुवर्णलक्षं निष्कारणवत्सलेन तु ॥ ३६ ॥

जयसेनकुमारजीवितदाता धनधर्मश्रेष्ठीपुत्रः सः ।
परमोपकारी स्वामिन् ! कथन्नु अधन्यैर्विहित इति? ॥ ३७ ॥

इति देवशर्माभणितं श्रुत्वा संभ्रान्तलोचनः सहसा ।
अथ भणति सुप्रतिष्ठो मुञ्चत मुञ्चत महाभागम् ॥ ३८ ॥

पार्श्वस्थितपुरुषैस्तत्क्षणमुच्छोटिताश्च तस्य बन्धाः ।
पल्लीपतिना तदाऽवगूढः सादरमेषः ॥ ३९ ॥

---

१. अधन्यैः 'अस्माभिः' इति शेषः । २. संभ्रान्तलोचनः संभ्रमयुक्तनयनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो विहियपणामो तक्कालमुचियम्मि आसणे दिन्ने ।
पासट्ठियपुरिसेहिं, उवविट्ठो तत्थ धणदेवो ॥ ४० ॥

तत्तो य दीहदीहं नीससिय विसायगब्भिणं एवं ।
लज्जावणमियवयणो पल्लिवई भणिउमाढत्तो ॥ ४१ ॥

परमुवगारित्ति तुमं उवेच्च किलहोसि अम्ह दट्ठवो ।
नवरं गिहागयस्सवि सागयमेवंविहं विहियं! ॥ ४२ ॥

जायइ अवगारफलो विहिओ पावाणं अहव उवयारो ।
सप्पस्स जहा दिन्नं दुद्धंपि विसत्तणमुवेइ ॥ ४३ ॥

पावो अहं कयग्धो[2] सुयजीवियदायगस्स जेणज्ज[3]।
गिहमागयस्स एयं अहम्मकम्मं[4] समायरियं ॥ ४४ ॥

भणियं धणदेवेणं कीस इमं वहह गुरुविसायंति ।
अन्नाणं अवरज्झइ[5], को दोसो एत्थ तुम्हाणं? ॥ ४५ ॥

ततो विहितप्रणामस्तत्कालोचितेऽऽसने दत्ते ।
पार्श्वस्थितपुरुषैः, उपविष्टस्तत्र धनदेवः ॥ ४० ॥

ततश्च दीर्घदीर्घं निश्वस्य विषादगर्भितमेवम् ।
लज्जाऽवनतवदनः पल्लिपति-र्भणितुमारब्धः ॥ ४१ ॥

परमोपकारीति त्वमुपेत्य किल भवसि अस्माकं द्रष्टव्यः ।
नवरं गृहागतस्याऽपि स्वागतमेवंविधं विहितम् ॥ ४२ ॥

जायतेऽपकारफलो विहितः पापानामथवोपकारः ।
सर्पस्य यथा दत्तम् दुग्धमपि विषत्वमुपैति ॥ ४३ ॥

पापोऽहं कृतघ्नः सुतजीवितदायकस्य येनाऽद्य ।
गृहमागतस्य एतदधर्मकर्म समाचरितम् ॥ ४४ ॥

भणितं धनदेवेन किमिदं वहथ गुरुविषादमिति ।
अज्ञानमपराध्यति को दोषोऽत्र युष्माकम् ॥ ४५ ॥

---

१. गर्भितम्। २. कृतघ्नः। ३. येनाद्य । ४. धर्मादनपेतं धर्म्यं तद्विरुद्धमधर्म्यं तच्च तत् कर्म चेत्यर्थः। ५. अपराध्यति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दट्ठुं अणन्नसरिसं भिल्लवई तस्स वयणविन्नाणं।
रूवं तह सुयणत्तं[1] पुणोवि अइरंजिओ भणइ ॥ ४६ ॥

पेच्छह एगम्मि नरे केत्तियगुणसमुदओ समं वसइ? ।
बहुरयणा हु वसुमई सच्चो लोयप्पवाओऽयं ॥ ४७ ॥

धी! धी! मह पुरिसत्तं धी! धी! मह एरिसाए वित्तीए[2] ।
नियकुलकलंकभूयस्स मज्झ धी! पुरिसजम्मेण ॥ ४८ ॥

धी! मज्झ जीविएण कुकम्मनिरयस्स धम्मरहियस्स।
एयारिसपुरिसाणं लुंटणकम्मम्मि निरयस्स ॥ ४९ ॥

एत्तियमेत्तेणं चिय धन्नोऽहं जं महाणुभावस्स ।
अक्खयदेहस्स इमस्स दंसणं झत्ति संजायं ॥ ५० ॥

जइ पुण होज्ज विवत्ती[3] समयं भिल्लेहिं जुज्झमाणस्स ।
ता कह मज्झ अउन्नस्स होज्ज पावस्स निंत्थारो[4] ? ॥ ५१ ॥

दृष्ट्वाऽनन्यसदृशं भिल्लपतिस्तस्य वचनविज्ञानम् ।
रूपं तथा सुजनत्वं पुनरप्यतिरञ्जितो भणति ॥ ४६ ॥

प्रेक्षध्वमेकस्मिन्नरे कियान्गुणसमुदयस्समं वसति ? ।
बहुरत्ना खलु वसुमती सत्यो लोकप्रवादोऽयम् ॥ ४७ ॥

धिग् ! धिग् ! मम पुरुषत्वं धिक् ! धिक् ! ममैतादृशया वृत्या ।
निजकुलकलङ्कभूतस्य मम धिक् ! पुरुषजन्मना ॥ ४८ ॥

धिग् मम जीवितेन कुकर्मनिरतस्य धर्मरहितस्य ।
एतादृशपुरुषानां लुण्टनकर्मणि निरतस्य ॥ ४९ ॥

एतावन्मात्रेण चैव धन्योऽहं यद् महानुभावस्य ।
अक्षयदेहस्याऽस्य दर्शनं झटिति सञ्जातम् ॥ ५० ॥

यदि पुन-र्भवेत् विपत्तिः समकं भिल्लै-र्युध्यमानस्य ।
तर्हि कथं ममाऽपुन्यस्य भवेत् पापस्य निस्तारः ? ॥ ५१ ॥

१. सुजनत्वम् । २. वृत्तिः=आजीविका । ३. विपत्तिः=विनाशः । ४. निस्तारो मुक्तिः पापात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एमाइ बहुविगप्पं अप्पाणं निंदिऊण तो भणइ ।
भो ! भो ! भिल्ला सत्थे जं गहियं एत्थ तुम्हेहिं ॥ ५२ ॥

तं सव्वंपि समप्पह इमस्स धणदेवनामवणियस्स ।
तेहिं तणमज्जायं[1] समप्पियं तस्स तं सव्वं ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो सबालवुड्ढे मिलिए लोगम्मि भयविमुक्कम्मि।
वज्जरइ सुप्पइट्ठो धणदेवं नेहगब्भमिणं ॥ ५४ ॥

एत्तो गाउयमेत्ते सीहगुहा नाम अत्थि मे पल्ली ।
तीए लहुं[2]मागच्छह अज्ज मह पाहुणा होह ॥ ५५ ॥

भणियं धणदेवेणं एवं होउत्ति ताहे सो सत्थो ।
धणदेवमग्ग[3]लग्गो सीहगुहं झत्ति संपत्तो ॥ ५६ ॥

आवासियस्स तत्तो वसिमा[4]सन्नम्मि सत्थलोयस्स ।
पल्लीवइणा नीओ धणदेवो निययगेहम्मि ॥ ५७ ॥

एवमादिबहुविकल्पमात्मानं निन्दित्वा ततो भणति ।
भो ! भो ! भिल्लाः ! सार्थे यद्गृहीतमत्र युष्माभिः ॥ ५२ ॥

तत्सर्वमपि समर्पयताऽस्य धनदेवनामवणिजः ।
तैस्तृणमर्यादं [पर्यन्तं] समर्पितं तस्य तत्सर्वम् ॥ ५३ ॥

ततस्सबालवृद्धे मिलिते लोके भयविमुक्ते ।
कथयति सुप्रतिष्ठो धनदेवं स्नेहगर्भमिदम् ॥ ५४ ॥

एतस्माद् गव्यूतमात्रे सिंहगुफा नाम्न्यस्ति मे पल्ली ।
तस्यां लघु आगच्छताऽद्य मम प्राघूर्णा भवत ॥ ५५ ॥

भणितं धनदेवेन एवं भवतु इति तदा स सार्थः ।
धनदेवमार्गलग्नः सिंहगुफां झटिति संप्राप्तः ॥ ५६ ॥

आवासितस्य ततो वासस्थानाऽऽसन्ने सार्थलोकस्य ।
पल्लीपतिना नीतो धनदेवो निजकगेहे ॥ ५७ ॥

---

१. तृणमर्यादं यथा स्यात्तथा तृणपर्यन्तमित्यर्थः । २. लघु =शीघ्रम् । ३. मग्गो=पश्चात् ।
४. वासस्थानसमीपे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अब्भंगिऊण विहिणा सुगंधतेल्लेहिं पवरजुवईहिं ।
अद्धाणपरिस्समनासगेण वरवारिणा न्हविओ[1] ॥ ५८ ॥

घणसारसारसिरिखंडचच्चिओ ताहे पल्लिनाहेण ।
सहिओ पवराहारं भोत्तूण समुट्ठिओ कमसो ॥ ५९ ॥

कप्पूरपूरसहिए तंबोले आयरेण से दिन्ने ।
वज्जरइ धणदेवो सुहासणत्थो इमं वयणं ॥ ६० ॥

एसा हु ताव पल्ली आवासो निग्घिणस्स[2] लोयस्स ।
तुब्भेवि तस्स पहुणो अणन्न[3]सोजन्न[4]दयकलिया ॥ ६१ ॥

एसो न सम्मजोगो अहिवइ[5]भिच्चाण मह ठियं चित्ते ।
जं सोय[6]सच्चदक्खिन्नवज्जियाणं इमं ठाणं ॥ ६२ ॥

भिल्लाणं नाहावि हु जं एरिसगुणगणेण संजुत्ता ।
एयं मणम्मि भावइ[7] महंतमच्छेरयं[8] मज्झ ॥ ६३ ॥

अभ्यङ्ग्य विधिना सुगन्धतेलैः प्रवरयुवतीभिः ।
अध्वानपरिश्रमनाशकेन वरवारिणा स्नपितः ॥ ५८ ॥

घनसारसारश्रीखण्डचर्चितस्तदा पल्लिनाथेन ।
सहितः प्रवराहारं भुक्त्वा समुत्थितः क्रमशः ॥ ५९ ॥

कर्पूरपूरसहिते ताम्बूलेऽऽदरेण तस्मै दत्ते ।
कथयति धनदेवः सुखासनस्थ इदम् वचनम् ॥ ६० ॥

एषा खलु तावत् पल्ली आवासो निर्घृणस्य लोकस्य ।
भवानपि तस्य प्रभोरनन्यसौजन्यदयाकलिता ॥ ६१ ॥

एष न सम्यग्योगोऽधिपतिभृत्यानां मम स्थितं चित्ते ।
यच्छौचसत्यदाक्षिण्यवर्जितानामिदं स्थानम् ॥ ६२ ॥

भिल्लानां नाथाऽपि खलु यदेतादृशगुणगणेन संयुक्ताः ।
एतद् मनसि प्रतिभाति महदाश्चर्यं मम ॥ ६३ ॥

---

१. स्नपितः । २. निर्घृणः=निष्कृपः । ३. अनन्यत्=अद्वितीयम् । ४. सौजन्यं दया च ताभ्यां कलिताः सहिताः । ५. अधिपतिः=स्वामी । ६. शौचसत्यदाक्षिण्य-वर्जितानाम् । ७. प्रतिभाति । ८. अच्छेरयं=आश्चर्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

असरिससोजन्नजुया तुम्हे एयाए वसह पल्लीए ।
उत्तमनरावि होउं साहेह[1] मह केण कज्जेण ? ॥ ६४॥

तो भणइ सुपइट्ठो किं कहिएणं इमेण धणदेव ! ।
वंचणमवमाणं चिय मइजुत्तो नो पगासेज्जा ॥ ६५॥

तहवि हु भणामि मा होउ तुज्झ अब्भत्थणा इमा विहला ।
एगग्गमणो होउं सोहिज्जंतं[2] निसामेहि ॥ ६६॥

निच्चं पमुइयनरनारिपुन्नगामावलीए रमणीओ ।
बहुदिवसवन्नणिज्जो अंगो नामेण देसोऽत्थि ॥ ६७॥

तम्मि य पुरं पुराणं पवरं सुरनयरसरिसरिद्धिल्लं[3] ।
भयडमर[4]करविमुक्कं सिद्धत्थपुरंति विक्खायं ॥ ६८॥

तम्मि य मयंधरिउ[5]करडिकरड[6]निब्भेयणम्मि पत्तट्ठो ।
कंबु[7]न्नयसुग्गीवो सुग्गीवो नाम नरनाहो ॥ ६९॥

असदृशसौजन्ययुक्ता यूयमस्यां वसथ पल्ल्यां ।
उत्तमनरा अपि भूत्वा कथयत मम केन कार्येण ? ॥ ६४ ॥

ततो भणति सुप्रतिष्ठः किं कथितेनाऽनेन धनदेव ! ।
वञ्चनमपमानमेव मतियुक्तो न प्रकाशते ॥ ६५ ॥

तथापि खलु भणामि मा भवतु तवाऽभ्यर्थनेयं विफला ।
एकाग्रमना भूत्वा कथ्यमानं निश्रृणु ॥ ६६ ॥

नित्यं प्रमुदितनरनारीपूर्णग्रामावल्या रमणीयः ।
बहुदिवसवर्णनीयोऽङ्गो नाम्ना देशोऽस्ति ॥ ६७ ॥

तस्मिंश्च पुरं पुराणाम् प्रवरं सुरनगरसदृशर्द्धिमन्तम् ।
भयडमरकरविमुक्तं सिद्धार्थपुरमिति विख्यातम् ॥ ६८ ॥

तस्मिंश्च मदान्धरिपुकरटीकरटनिर्भेदने प्राप्तार्थः ।
कम्बून्नतसुग्रीवा सुग्रीवो नामा नरनाथः ॥ ६९ ॥

---

१. कथयत । २. कथ्यमानम् । ३. रिद्धिल्लं ऋद्धिमत् । ४. डमरं=परचक्रादिभयम्, भीत्या पलायनं च । ५. करटी=करी । ६. करटः=करिगण्डः। ७. कम्बुः शङ्खः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलोरोहपहाणा सुंदरसरदिंदुबिंबसमवयणा ।
बुद्धीए अणन्नसमा कमला नामेण से देवी ॥ ७० ॥

तीए सह विसयसोक्खं अणुहवमाणस्स तह य रज्जधुरं ।
पुव्वभवपुन्नपायवसमप्पियं[1] पालयंतस्स ॥ ७१ ॥

वच्चंतेसु दिणेसुं तीए देवीए अह अहं पुत्तो ।
जाओ कयं च नामं विहिणा मह सुप्पइट्ठोत्ति ॥ ७२ ॥

लालिज्जंतो पंचहिं धाईहिं कमेण वड्ढमाणोऽहं ।
संजाओ पंचवरिसो माउपिऊणं कयाणंदो ॥ ७३ ॥

एत्थंतरम्मि गिम्हे संतावियमहियले वइक्कंते ।
निव्वविय[2]महीवीढो रसंत[3]सालूरसंघाओ ॥ ७४ ॥

पवहंतबहलवाहिणिखलहलसंसद्दबहिरियदिगंतो ।
गज्जंतगहिरजलहरदंसणनच्चंतसिहिनिवहो ॥ ७५ ॥

सकलाऽवरोधप्रधाना सुन्दरशरदिन्दुबिम्बसमवदना ।
बुद्ध्याऽनन्यसमा कमला नाम्ना तस्य देवी ॥ ७० ॥

तया सह विषयसुखमनुभवतस्तथा च राज्यधुरं ।
पूर्वभवपुन्यपादपसमर्पितं पालयतः ॥ ७१ ॥

व्रजत्सु दिनेषु तस्या देव्योऽथाऽहं पुत्रः ।
जातः कृतश्च नाम विधिना मम सुप्रतिष्ठ इति ॥ ७२ ॥

लाल्यमानः पञ्चभिर्धात्रीभिः क्रमेण वर्धमानोऽहम् ।
सञ्जातः पञ्चवर्षो मातापित्रोः कृतानन्दः ॥ ७३ ॥

अत्रान्तरे ग्रीष्मे संतप्तमहीतले व्युत्क्रान्ते ।
निर्वापितमहीपीठो रसत्सालूरसङ्घातः ॥ ७४ ॥

प्रवहद्बहलवाहिनिखलखलशब्दबधिरयद्दिगन्तः ।
गर्जत्गभीरजलधरदर्शननृत्यत्शिखीनिवहः ॥ ७५ ॥

---

१. पायवो=पादपो=वृक्षः। २. निर्वापितं प्रशमितं महीपीठं येन वर्षारात्रेणेत्युत्तरस्यां पञ्चमगाथायां संबंधः। ३. रसन् शब्दायमानः सालूराणां दर्दुराणां संघातो यत्रेति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पप्फुल्लफुल्लसोहिय[1]नीवोहविरायमाणवणनियरो ।
मुचकुंदकुडय[2]संदियरयगब्भिणवाइयसमीरो ॥ ७६ ॥

पुलिणपइट्ठियबालयकयवा[3]लुयदेउलेहिं रमणीओ ।
क[4]रिसयजणपारंभियह[5]लउत्तयचच्चियबइल्लो ॥ ७७ ॥

हरिसवसहसिरपामर[6] दिसि दिसि चब्भत्तभूरिकेयारो ।
पत्तो वासा[7]रत्तो कद्दमदुल्लंघमग्गिल्लो ॥ ७८ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ।

एयारिसम्मि नवपाउसम्मि पत्तम्मि अन्नदिवसम्मि।
नरनाहो सुग्गीवो विहिणा कयभोयणो संतो ॥ ७९ ॥

चंदणचच्चियदेहो [8]परिहियमिउसण्हनिम्मलदुगूलो ।
तंबोलवग्गहत्थो समागतो देविभवणम्मि ॥ ८० ॥ युग्मम् ।

[9]सत्ततले पासाए आरूढो उवरिमाए भूमीए ।
देवीए कयविणओ महरिहसेज्जाए आसीणो ॥ ८१ ॥

प्रफुल्लफुलशोभितनीवौघविराजमानवननिकरः ।
मञ्चकुन्दकुटजस्यन्दितरजोगर्भितवात्समीरः ॥ ७६ ॥

पुलिनप्रतिष्ठितबालककृतवालुकादेवकुलै-र्रमणीयः ।
कर्षकजनाप्रारंभितहलयोत्रकचर्चित-बलीवर्दः ॥ ७७ ॥

हर्षवशहर्षवन्तपामरः दिशि-दिशि चाभ्यक्त भूरिकेदारः ।
प्राप्तः वर्षारात्रः कर्दमदुर्लङ्घमार्गवान् ॥ ७८ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ।

एतादृशे नवपावृषि प्राप्तेऽन्यदिवसे ।
नरनाथः सुग्रीवो विधिना कृतभोजनः सन् ॥ ७९ ॥

चन्दनचर्चितदेहः परिहितमृदुश्लक्ष्णनिर्मलदुकुलः ।
तम्बोलवर्गहस्तस्समागतो देवीभवने ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥

सप्ततले प्रासादेऽऽरूढ उपरितने भूमौ ।
देव्या कृतविनयो महार्घशप्यायामासीनः ॥ ८१ ॥

---

१. नीवो=वृक्ष-विशेषः। २. स्यन्दितं क्षरितम् । ३. वालुकादेवकुलैः। ४. करिसओ=कर्षकः। ५. हलउत्तयं=हलयोत्रकम् । ६. लुप्तप्रथमान्तं पदम् । ७. वर्षारात्रः=वर्षासमयः । ८. परिहितमृदुश्लक्ष्णनिर्मलदुकूलः । ९. सप्ततले=सप्तभूमिके ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

खणमेगमच्छिऊणं परिहासकहाहिंपिययमाए सह ।
सियवसणच्छाइयाए कोमलतूलीए पासुत्तो ॥ ८२ ॥

ततो य सजलजलहरगज्जियसद्देण नट्ठनिद्दो सो ।
उट्ठित्तुं संनिविट्ठो निज्जूहगसंठियमसूरे ॥ ८३ ॥

अद्धासणे निविट्ठा कमलदेवीवि ताहे नरपहुणो ।
वज्जरइ तओ राया हरिसवसुल्लसियरोमंचो ॥ ८४ ॥

मह (नह) संगमगरुयसमुल्लसंतमणहरपओहरा झत्ति ।
पेच्छ पिए ! संजाया तुज्झ सरिच्छा कुबेरदिसा ॥ ८५ ॥

तरलत्तं नयणाणं कुडिलत्तं सुतणु! तुज्झ केसाणं ।
अणुकरइ पेच्छ विज्जू घणमज्झे चिंगिचिगायन्ती[1] ॥ ८६ ॥

अन्नं च पिय! पेच्छसु परिब्भमंतेहिं इंदगोवेहिं ।
नेज्जइ[2] पाउसलच्छी[3] पंचुन्निया[4] महीयले पडिया ॥ ८७ ॥

क्षणमेकमासित्वा परिहासकथाभिः प्रियतमया सह ।
श्वेतवसनाच्छादितायां कोमलतूलिकायां प्रसुप्तः ॥ ८२ ॥

ततश्च सजलजलधरगर्जितशब्देन नष्टनिद्रः सः ।
उत्थाय संनिविष्टो निर्युहकसंस्थितमसूरे ॥ ८३ ॥

अर्द्धासने निविष्टा कमलदेव्यपि तदा नरप्रभोः ।
कथयति ततो राजा हर्षवशोल्लसितरोमाञ्चः ॥ ८४ ॥

मम [नभः] सङ्गमगुरुकसमुल्लसद्मनोहरपयोधरा झटिति ।
प्रेक्षस्व प्रिये ! सञ्जाता तव सदृशा कुबेरदिक् ॥ ८५ ॥

तरलत्वं नयनयोः कुटिलत्वं सुतनो ! तव केशानाम् ।
अनुकरोति प्रेक्षस्व विद्युत् घनमध्ये प्रकाशयन्ती ॥ ८६ ॥

अन्यच्च प्रिये ! प्रेक्षस्व परिभ्राम्यभिरिन्द्रगोपैः ।
ज्ञायते प्रावृड्लक्ष्मी प्रचूर्णिता महितले पतिता ॥ ८७ ॥

---

१. प्रकाशयन्ती । २. ज्ञायते । ३. पाउसो=प्रावृट् । ४. प्रचूर्णिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

[1]पाउसनरिंदनवसंगमम्मि जायम्मि भूमिमहिलाए ।
हरियंकुरच्छलेणं पेच्छसु रोमंचओ जाओ ॥ ८८ ॥

निट्ठुर करपसरेणं इमेण संताविआ इमा पुहई ।
इय रोसेणव रुद्धो घणेहिं सूरस्स करपसरो ॥ ८९ ॥

मह आगमेवि पियविरहियाण महिलाण किं न फुट्टाइं ।
हिययाइं सामरिसं वि[2]ज्जुज्जोएण जोएइ ॥ ९० ॥

नाउं मह आगमणं तहवि हु किं चल्लिया पिया मोत्तुं ।
गज्जंतो रोसेणव पहियाणं दलइ हिययाइं ॥ ९१ ॥

धवलबलायादाढो विज्जुलयाचवलदीह[3]जीहालो ।
कसणशरीरो धावइ पहियाणं पाउसपिसाओ ॥ ९२ ॥

पेच्छ सुरचावनिग्गयधाराबाणेहिं विरहिहिययाइं ।
विंधंतो उवहसइव पंचसरं पंचसरसहियं ॥ ९३ ॥

प्रावृड्नरेन्द्रनवसङ्गमे जाते भूमिमहिलायाः ।
हरिताङ्कुरच्छलेन प्रेक्षस्व रोमाञ्चो जातः ॥ ८८ ॥

निष्ठुरकरप्रसरेणऽनेन संतप्तेयं पृथ्वी ।
इति रोषेणेव रुद्धो घनैस्सूर्यस्य करप्रसरः ॥ ८९ ॥

ममाऽऽगमेऽपि प्रियविरहितानां महिलानां किं न स्फुटितानि ।
हृदयानि सामर्षं विद्युदुद्द्योतेन द्योतयति ॥ ९० ॥

ज्ञात्वा ममाऽऽगमनं तथाऽपि खलु किं चलिताःप्रिया मुक्त्वा ।
गर्जन् रोषेणेव पथिकानां दलयति हृदयानि ॥ ९१ ॥

धवलबलाकादंष्ट्रो विद्युल्लताचपलदीर्घजिह्वावान् ।
कृष्णशरीरो धावति पथिकानां प्रावृट्पिशाचः ॥ ९२ ॥

प्रेक्षस्व सुरचापनिर्गतधाराबाणै-र्विरहीहृदयानि ।
विंधन्नुपहसन्तीव पञ्चशरं पञ्चशरसहितम् ॥ ९३. ॥

---

१. प्रावृट् । २. विद्युदुद्द्योतेन, द्योतयति । ३. जीहालो =जिह्वावान् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि देवी नरनाहं भणइ हरिसिता संती ।
सेसउऊण नरवर! अब्भहिओ पाउसो एसो ॥ ९४ ॥

मोत्तूण विरहिणिजणं सुहओ[1] जं एस कामुयजणस्स।
पामरवच्छ[2]तणोसहिपमुहाणं तहय जीवाणं ॥ ९५ ॥

अह भणइ पुहइनाहो ईसिं हसेऊण, देवि! तं सच्चं ।
आहीणं[3] संजायं जं सुम्मइ एत्थ लोगम्मि ॥ ९६ ॥

धाया[4] पुरिसा पेच्छंति आयारा[5] धाययं दिसावलयं ।
तह देवि! तुमं सुहिया सव्वं सुहियंति मन्नेसि ॥ ९७ ॥

सव्वेवि देवि! उउणो सउन्न[6]लोयस्स होंति सुहहेऊ ।
पुन्नविहूणाण पुणो पाउससमओवि दुहहेऊ ॥ ९८ ॥

ओ! पेच्छ पेच्छ सुंदरि! अद्धसमार[7]म्मि जरकुडीर[8]म्मि ।
ओघसरसय[9]विराइयडिंभसमूहे रुयंतम्मि ॥ ९९ ॥

अत्रान्तरे देवी नरनाथं भणति हर्षिता सती ।
शेषर्तुनां नरवर ! अभ्यधिकः पावृडेषः ॥ ९४ ॥

मुक्त्वा विरहीजनं सुखदो यदेष कामुकजनस्य ।
पामरवत्सतृणौषधिप्रमुखानां तथा च जीवानाम् ॥ ९५ ॥

अथ भणति पृथ्वीनाथ इषद्धसित्वा देवि ! तत्सत्यम् ।
आधिनं सञ्जातं यच्छ्रूयतेऽत्र लोके ॥ ९६ ॥

ध्राताः पुरुषाः प्रेक्षन्ते आदराद्धातकं दिग्वलयम् ।
तथा देवि ! त्वं सुखिता सर्वं सुखितमिति मन्यसे ॥ ९७ ॥

सर्वेऽपि देवि ! ऋतवः सुपुन्यलोकस्य भवन्ति सुखहेतुः ।
पुन्यविहूणानां पुनः प्रावृट्समयोऽपि दुःखहेतुः ॥ ९८ ॥

उत ! प्रेक्षस्व प्रेक्षस्व सुन्दरि ! अर्धसमारचिते जरत्कुटीरे ।
ओघसरशतविराजितडिम्भसमूहे रुदिति ॥ ९९ ॥

---

१. सुखदः । २. वत्साः=गोऽर्भकाः, तृणानि, ओषधयश्च तत्प्रमुखाणाम् । ३. आहीणं= किं वदन्ती। ४. 'धै तृप्तौ' धातास्तृप्ताः। ५. आदरात्। ६. सपुण्यलोकस्य। ७. अर्धसमार-चिते। ८. जरत्कुटीरे=जीर्णक्षुद्रगृहे। ९. 'ओघसरणां'अनर्थानां गृहवारि प्रवाहाणां शतानि।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निययघरिणीए बाढं चोईज्जंतो[१] पुणो पुणो वरओ[२] ।
आवरणरहियदेहो हम्मंतो वारिधाराहिं ॥ १०० ॥

उद्धुसियरोमकूवो[३] सीयलअनिलेण संकुइयगत्तो ।
एसो दरिद्दपुरिसो कहकहवि समारइ[४] कुडीरं ॥ १०१ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

ओलंबियकन्नजुयं हम्मंतं गुरुयवारिधाराहिं ।
ओलुग्ग[५]भग्गदेउलकोणगयं रासभं नियसु[६] ॥ १०२ ॥

तह पेच्छ इमं सुंदरि! सुणहं[७] चुल्लीए सुन्नगेहम्मि।
सीएण कुणुकुणंतं खरखरखड्डुं खणेमाणं ॥ १०३ ॥

तह पेच्छ जरबइल्ला[८] जलहरधारावलीहि हम्मंता ।
ईरियासमिउव्व मुणी वच्चंति महिं पलोएंता ॥ १०४ ॥

सेवालियभूमितले फिल्लुसमाणा[९] य थामथामम्मि[१०] ।
हत्थगयलट्ठिखंडा भिक्खं परियडइ जररोरो[११]॥ १०५ ॥

निजकगृहिन्या बाढं चोद्यमानः पुनः पुनः वराकः ।
आवरणरहितदेहो हन्यमानो वारिधाराभिः ॥ १०० ॥

उद्धुसितरोमाकूपश्शीतलाऽनिलेन सङ्कुचितगात्रः ।
एष दरिद्रपुरुषः कथंकथमपि समारचयति कुटीरम् ॥१०१॥ तिसृभिः कुलकम्॥

अवलम्बितकर्णयुगं हन्यमानं गुरुकवारिधाराभिः ।
अवरुग्णभग्नदेवकुलकोणगतं रासभं पश्य॥ १०२॥

तथा प्रेक्षस्व इमं सुंदरि ! श्वानं चूल्ल्यां शून्यगेहे ।
शीतेन कुणुकुणायन्तं खरखरखड्डुं खनन्तम् ॥ १०३ ॥

तथा प्रेक्षस्व जरद्बलीवर्दान् जलधरधारावलिभि-र्हन्यमानान् ।
ईर्यासमितिवन्त इव मुनयो व्रजन्ति महीं प्रलोकयन्तः ॥ १०४ ॥

शैवलिकभूमितले पतन्तश्च स्थाने स्थाने ।
हस्तगतयष्टिखण्डा भिक्षां पर्यटति जरद्रोरः ॥ १०५॥

---

१. चोद्यमानः = प्रेर्यमाणः । २. वरओ = वराकः । ३. उद्धुसियं = पुलकितम् । ४. समारचयति । ५. ओलुग्गं = छायारहितम् । ६. पश्य । ७. श्वानम् । ८. जरद्बलीवर्दान्। ९. पतन्तः। १०. स्थाने स्थाने । ११. रोरः = रङ्कः।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एवं च जाव साहइ देवीए ताव कंचुई[1] झत्ति ।
पायवडणुट्ठिओ अह वसुदत्तो भणिउमाढत्तो ॥ १०६ ॥

देवेण जो उ पुव्विं पट्ठविओ आसि चंपनयरीए ।
सिरिकित्तिवम्मरन्नो दूओ दामोदरो नाम ॥ १०७ ॥

सो देवपायदंसणसुहकंखी आगओ दुवारम्मि ।
चिट्ठइ, एवं च ठिए देवो पमाणंति तं सोच्चा ॥ १०८ ॥

दिट्ठीए आपुच्छिय देविं सहसत्ति उट्ठिओ राया ।
अत्थाणमंडवस्स उ आसन्नो जाव संपत्तो ॥ १०९ ॥

ताव य विज्जुचमुक्कारणंतरं[2] चंडचडडसंसद्दो ।
आसन्नो संजाओ भेसियनरनारिसंघाओ[3] ॥ ११० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तयणंतरं च महाहारवसंमीसं समुट्ठियं सद्दं ।
देवीगिहम्मि सोउं सहसा वलिओ महीनाहो ॥ १११ ॥

एवञ्चयावत्कथयति देव्यास्तावत्कञ्चुकी झटिति ।
पादपतनानुस्थितोऽथवसुदत्तो भणितुमारब्ध : ॥ १०६ ॥

देवेन यस्तु पूर्वं प्रस्थापितोऽऽसीत् चम्पानगर्याम् ।
श्रीकीर्तिवर्मराज्ञो दूतो, दामोदरो नामा ॥ १०७ ॥

स देवपाददर्शनसुखाकाङक्ष्यागतो द्वारे ।
तिष्ठत्येवं च स्थिते देवः प्रमाणमिति तच्छ्रुत्वा ॥ १०८ ॥

दृष्ट्याऽऽपृछ्र्य देवीं सहसेति उत्थितो राजा ।
आस्थानमण्ऽपस्य त्वासन्नो यावत् संप्राप्तः ॥ १०९ ॥

तावच्च विद्युच्चमत्काराऽनन्तरं चण्डचटटसंशब्दः ।
आसन्नःसञ्जातो भेषितनरनारीसङ्धातः ॥ ११० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तदनन्तरश्च महाहाहारवसंमिश्रं समुपस्थितं शब्दम् ।
देवीगृहे श्रुत्वा सहसा वलितो महीनाथः॥ १११॥

---

१. कञ्चुकी=प्रतिहारः । २. विद्युच्चमत्कारानन्तरम् । ३. भेषितः=भापितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वज्जरइ देविधावी रुयमाणी धग्घरेण सद्देण ।
नरवर! मुट्ठा[1] मुट्ठा देवी विज्जूए दड्ढत्ति ॥ ११२ ॥

दट्ठूण भूमिपडियं देवीदेहं जिएंण[2] परिचत्तं ।
हा! हा! हत्ति भणंतो राया मुच्छावसं पत्तो ॥ ११३ ॥

दट्ठूण भूमिपडियं नरनाहं मुच्छियं विगयचेट्ठं ।
भूरितरो संजातो परियणअक्कंदसद्दोवि ॥ ११४ ॥

पासट्ठियपुरिसेहिं सीयलपवणाइयम्मि विहियम्मि ।
रायावि विगयमुच्छो विलविउमेवं समाढत्तो ॥ ११५ ॥

हा वल्लहि! हा सामिणि! हा जीवियदायगे! विसालच्छि! ।
हा मह हिययनिवासिणि! हा! कत्थ गया ममं मोत्तुं ? ॥ ११६ ॥

हा गोरदेहि! हा पिहुपओहरे! हा सुकोमलसरीरे! ।
हा कह निग्घिणविहिणा तुह उवरिं पाडिया विज्जू ?॥ ११७ ॥

कथयति देवीधात्री रुदिती धर्धरेण शब्देन ।
नरवर ! मुष्टा मुष्टा देवी विद्युता दग्धेति ॥ ११२ ॥

दृष्ट्वा भूमिपतितं देवीदेहं जीवेन परित्यक्तम् ।
हा! हा! हतेति भणन् राजा मूर्च्छावशं प्राप्तः ॥ ११३ ॥

दृष्ट्वा भूमिपतितं नरनाथं मूर्च्छितं विगतचेष्टम् ।
भूरितरःसञ्जातः परिजनाऽऽक्रन्दनशब्दोऽपि ॥ ११४ ॥

पार्श्वस्थितपुरुषैः शीतलपवनादिके विहिते।
राजाऽपि विगतमूर्च्छो विलपितुमेवं समारब्धः ॥ ११५ ॥

हा ! वल्लभे ! हा स्वामिनि! हा जीवितदायके ! विशालाक्षि ! ।
हा मम हृदयनिवासिनि ! हा ! कुत्र गता माम् मुक्त्वा ? ॥ ११६ ॥

हा गौरदेहे ! हा पृथुपयोधरे! हा सुकोमलशरीरे ! ।
हा कथं निर्घृणविधिना तवोपरि पातिता विद्युत् ? ॥ ११७ ॥

१. मुष्टा । २. जीवेन परित्यक्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

घणसारघुसिणचच्चणउचियसरीरम्मि कह णु हयविहिणा ।
विज्जूनिवाओ विहिओ मज्झ अउन्नेहिं[1] पावेण? ॥ ११८ ॥

हा देवि तुज्झ विरहे नारनारीसंकुलं इमं नयरं ।
उव्वसियनयरसरिसं अडविसमाणं च पडिहाइ ॥ ११९ ॥

किल देवि! तं भणंती तुह विरहे अच्छिउं न सक्केमि ।
तं कह अहं अहन्नो[2] तुमए सहसा परिच्चत्तो ॥ १२० ॥

हा! किं न किंपि जंपसि किंवा तं सुयणु! मज्झ रुट्ठा सि ।
किंव मए अवरद्धं[3] सुंदरि! तं मज्झ साहेसु ? ॥ १२१ ॥

तं चिय मह वल्लहिया नेहो मह नत्थि अन्नइत्थीसु ।
तुज्झ कए परिचत्तो सयलो ओरोहनारिजणो ॥ १२२ ॥

तहवि तुमं किं सुंदरी! निब्भररत्तस्स देसि नालावं ? ।
ता पसिय[4] पसिय सामिणि! उट्ठिय मह देसु पडिवयणं ॥ १२३ ॥

घनसारघुसृणचर्चनोचितशरीरे कथन्नु हतविधिना ।
विद्युन्निपातो विहितो ममापुन्यैः पापेन? ॥ ११८ ॥

हा ! देवि ! तव विरहे नरनारीसङ्कुलमिदं नगरम् ।
उद्वसितनगरसदृशमटवीसमानं च प्रतिभाति ॥ ११९ ॥

किल देवि ! त्वं भणन्ती तव विरहे आसितुं न शक्नोमि।
तत्कथमहमधन्यस्त्वया सहसा परित्यक्तः ? ॥ १२० ॥

हा ! किं न किमपि जल्पसि किंवा त्वं सुतनु ! मम रुष्टाऽसि ।
किं वा मयाऽपराद्धं सुन्दरि ! त्वं मम कथय ॥ १२१ ॥

त्वमेव मम वल्लभिका स्नेहो मम नास्त्यन्यस्त्रीषु ।
तव कृते परित्यक्तस्सकलोऽवरोधनारीजनः ॥ १२२ ॥

तथाऽपि त्वं किं सुन्दरि ! निर्भररक्तस्य ददासि नालापम् ? ।
तस्मात्प्रसीद प्रसीद स्वामिनि ! उत्थाय मम देहि प्रतिवचनम् ॥ १२३ ॥

---

१. अपुण्यैः । २. अधन्यः । ३. अपराद्धम्=आगो विहितम् । ४. प्रसीद ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एमाइ जाव विलवइ विविहं राया सकलुणसद्देण ।
ताव अहं संपत्तो रोवंतो तत्थ धणदेव! ॥ १२४ ॥

उच्छंगे विणिवेसिय ममं तओ गाढकलुणसद्देण ।
तं चेव पलवमाणो सुदीहरं[1] रुवइ बालोव्व ॥ १२५ ॥

एत्थंतरम्मि मंती सुमईनामो भणइ नरनाहं ।
देव! अलं रुन्नेण[2] मयकिच्चं[3] कुणह देवीए ॥ १२६ ॥

भणइ तओ नरनाहो चंदणदारूणि बाहिं[4] नीणेह[5] ।
देवीए जेण समयं अहंपि अग्गीए विस्सामि ॥ १२७ ॥

तो भणइ सुमइमंती कायरजणचेट्ठिएण किं इमिणा ।
मरणऽज्झवसाएणं, अवलंबसु धीर! धीरत्तं ॥ १२८ ॥

मरणेण तुज्झ नरवर! देसो सव्वोवि होइ जं गम्मो[6] ।
पडिवक्खनरवराणं बालो तह सुपइट्ठोत्ति ॥ १२९ ॥

एवमादि यावत् विलपति विविधं राजा सकरुणशब्देन ।
तावदहं संप्राप्तो रुदंस्तत्र धनदेव ! ॥ १२४ ॥

उत्सङ्गे विनिवेश्य माम् तातो गाढकरुणस्वरेण ।
तच्चैव प्रलपन् सुदीर्घं रोदिति बाल इव॥ १२५ ॥

अत्रान्तरे मन्त्री सुमतिनामा भणति नरनाथम् ।
देव ! अलं रुदितेन मृतकृत्यं कुरुत देव्याः ॥ १२६ ॥

भणति ततो नरनाथः चन्दनदारुणि बहिर्नाययत ।
देव्या येन समकमहमप्यग्निं विशामि ॥ १२७ ॥

ततो भणति सुमतिमंत्री कायरजनचेष्टितेन किमनेन ।
मरणाऽध्यवसायेन अवलम्ब धीर ! धीरत्वम् ॥ १२८ ॥

मरणेन तव नरवर ! देशस्सर्वोऽपि भवति यद्गम्यः ।
प्रतिपक्षनरवराणां बालस्तथा सुप्रतिष्ठ इति ॥ १२९ ॥

---

१. सुदीर्धम् । २. रुदितेन । ३. मृतकृत्यम्। ४. बहिः। ५. नाययत । ६. गम्यः= आक्रमणीयः प्रतिपक्षनरवराणाम्=शत्रुनृपाणाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

देवाणं बंभणाण य लिंगीणं[1] तह पागयजणस्स ।
धम्मकिरियाओ सव्वा वहंति[2] देवे धरंतम्मि[3] ॥ १३० ॥

महिलामेत्तस्स कए न हु जुत्तं तुम्ह उत्तमनराण ।
असमंजसमायरिउं विन्नायजगस्सभावाणं ॥ १३१ ॥

अविय। निरुवक्कमकायस्सवि उसभजिणिंदस्स आइदेवस्स ।
मरणं जायं जइया का गणणा अन्नमणुएसु ? ॥ १३२ ॥

निज्जियपडिवक्खस्सवि छक्खंडमहीसरस्स भरहस्स ।
जइया जायं मरणं का गणणा अन्नमणुएसु ॥ १३३ ॥

गरुयपरक्कमनिज्जियरिउबलपाइक्कच्चक्ककयरक्खा[4] ।
सोंडीरा[5] नरवइणो सोमजसाऽऽइच्चजसपमुहा ॥ १३४ ॥

जइ ताव ते य निहया पावकयंतेण[6] निग्घिणमणेण ।
अनिवारियपसरेणं का गणणा अन्नलोयम्मि ? ॥ १३५ ॥ युग्मम् ॥

देवानां ब्राह्मणानाम् च लिङ्गीनां तथा प्राकृतजनस्य ।
धर्मक्रियाः सर्वा वहन्ति देवे धरीयति ॥ १३० ॥

महिलामात्रस्य कृते न तु युक्तं तवोत्तमनराणाम् ।
असमञ्जससमाचरितुं विज्ञातजगत्स्वभावानाम् ॥ १३१ ॥

अपि च । निरुपक्रमकायस्याऽपि ऋषभजिनेन्द्रस्य आदिदेवस्य ।
मरणं जातं यदा का गणनाऽन्यमनुजेषु ? ॥ १३२ ॥

निर्जितप्रतिपक्षस्याऽपि षट्खण्डमहीश्वरस्य भरतस्य।
यदा जातं मरणं का गणनाऽन्यमनुजेषु ? ॥ १३३ ॥

गुरुपराक्रमनिर्जितरिपुबलपदातीचक्रकृतरक्षाः।
शौण्डीरा नरपतयः सोमयशाऽदित्ययशप्रमुखाः ॥ १३४ ॥

यदि तावत्ते च निहताः पापकृतान्तेन निर्घृणमनसा ।
अनिवारितप्रसरेण का गणनाऽन्यलोके ? ॥ १३५ ॥ युग्मम् ॥

---

१. लिङ्गीनां=तपस्विनाम् । २. निर्वहन्ति । ३. धरां पालयति सति । ४. गुरुणा पराक्रमेण निर्जितं रिपूणां बलं यैस्ते च पाइक्काणं = पदातीनां चक्रेण = समूहेन कृतरक्षाश्च । ५. शौण्डीराः = गर्विणः। ६. कृतान्तः=यमः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जेसिंपि य तित्तीसं आउयमुदहीण पवरदेवाणं ।
तेसिंपि होइ चवणं[1] का गणणा अन्नसत्तेसु? ॥ १३६ ॥

भवणवइवाणमंतरजोइसियाणं विमणवासीणं ।
जइ नाम होइ चवणं[1] का गणणा मणुयलोयम्मि? ॥ १३७ ॥

सो कोवि नत्थि जीवो तिलोयमज्झम्मि जो वसं न गओ ।
मच्चुस्स[2] पावमइणो मोत्तुं सिद्धे[3] सुहसमिद्धे[4] ॥ १३८ ॥

इय कालकवलियं पेच्छिऊण सयलंपि तिहुअणं देव! ।
जायम्मि देविमरणे किं सोगं कुणह विहलं तु ? ॥ १३९ ॥

जुज्जइ काउं सोगो मरणं जइ होज्ज तीए एक्काए ।
साहारणम्मि मरणे को सोगो किंव रुन्नेण[5] ? ॥ १४० ॥

अइतणुतणग्ग[6]संगयजललवतुल्लम्मि जीवियव्वम्मि ।
निद्दासंगे जं पुण उट्ठिज्जइ तं महच्छरियं[7] ॥ १४१ ॥

येषामपि च त्रयस्त्रिंशदायुरुदधिनां प्रवरदेवानाम् ।
तेषामपि भवति च्यवनं का गणनाऽन्यसत्त्वेषु ? ॥ १३६ ॥

भवनपतिवाणव्यंतरज्योतिषां विमानवासीनाम् ।
यदि नाम भवति च्यवनं का गणना मनुजलोके ? ॥ १३७ ॥

स कोऽपि नास्ति जीवस्त्रिलोकमध्ये यो वशं न गतः ।
मृत्योः पापमते-र्मुक्त्वा सिद्धान् सुखसमृद्धान् ॥ १३८ ॥

इति कालकवलितं प्रेक्ष्य सकलमपि त्रिभुवनं देव ! ।
जाते देवीमरणे किं शोकं कुरुथ विफलन्तु ? ॥ १३९ ॥

युज्यते कर्तुं शोको मरणं यदि भवेत्तस्या एकस्याः ।
साधारणे मरणे क शोकः किं वा रुदितेन ? ॥ १४० ॥

अतितनुतृणाग्रसङ्गतजललवतुल्ये जीवितव्ये ।
निद्रासङ्गे यत्पुनरुत्थीयते तद् महाश्चर्यम् ॥ १४१ ॥

---

१. च्यवनं = मरणम् । २. मृत्योः । ३. सिद्धान् = मुक्तजीवान् । ४. सुखसमृद्धान् ।
५. रुदितेन । ६. तणग्गं=तृणाग्रम् । ७. महाश्चर्यम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

इय लोयस्स सरूवं कुवियकयंतस्स एरिसं दट्ठुं ।
देविमरणम्मि नरवर! न हु जुत्तं सोगकरणंति ॥ १४२ ॥

एवं च बहुविगप्पं भणिओ सो सुमइणा नरवरिंदो ।
तक्कालुचियं सव्वं मइकिच्चं[1] कुणइ देवीए ॥ १४३ ॥

कइवयदिणाइं परिचत्त[2]लोयसंभावणाइवावारो ।
गहगहिओ[3] इव चिट्ठइ राया देवीए सोगेण ॥ १४४ ॥

सुमइमुहेहिं तावय नाणाविहसोयमोयणपडूहिं[4] ।
बोहिज्जंतो[5] गिराहिं जाओ कालेण गयसोगो ॥ १४५ ॥

नाऊण अट्ठवरिसं ममं तओ गरुयपुत्तनेहेण ।
संगहिय उवज्झायं गाहेइ कलाणसंदोहं[6] ॥ १४६ ॥

गहिए कलाकलावे गामसहस्सं तया महं दिन्नं[7] ।
मह दंसणेण राया साहारइ देविविरहंपि ॥ १४७ ॥

इति लोकस्य स्वरुपं कुपितकृतान्तस्येदृशं दृष्ट्वा ।
देवीमरणे नरवर ! न खलु युक्तं शोककरणमिति ॥ १४२ ॥

एवञ्च बहुविकल्पं भणितः स सुमतिना नरवरेन्द्रः ।
तत्कालोचितं सर्वं मृतिकृत्यं करोति देव्याः ॥ १४३ ॥

कतिपयदिनानि परित्यक्तलोकसंभावनादिव्यापारः ।
ग्रहगृहीत इव तिष्ठति राजा देव्याः शोकेन ॥ १४४ ॥

सुमतिमुखैस्तावन्नानाविधशोकमोचनपटुभिः ।
बोध्यमानो गीर्भि-र्जातः कालेण गतशोकः ॥ १४५ ॥

ज्ञात्वाऽष्टवर्षं माम् ततो गुरुकपुत्रस्नेहेन ।
संगृह्य उपाध्यायं ग्राहयति कलानां सन्दोहम् ॥ १४६ ॥

गृहीते कलाकलापे ग्रामसहस्त्रं तदा मह्यं दत्तम् ।
मम दर्शनेन राजा संधारयति देवीविरहमपि ॥ १४७ ॥

---

१. मृतिकृत्यम् । २. परिचत्तो=परित्यक्तः । ३. ग्रहगृहीतः । ४. पडू=पटुः । ५. बोध्यमानः । ६. संदोहः = समूहः । ७. दिन्नं=दत्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि अत्थाणगयस्स राइणो झत्ति ।
पणमिय दुवारवालो वज्जरइ सूहवो एवं ॥ १४८ ॥

चंपापुरीओ सामिय! महंतओ कित्तिधम्मनरवइणो ।
देवस्स दंसणत्थं चिट्ठइ पडिहारभूमीए ॥ १४९ ॥

सिग्घं पवेससुत्ति य भणिए सो राइणा अणुन्नाओ ।
आगम्म विहियविणओ उवविट्ठो उचियठाणम्मि ॥ १५० ॥

तंबोलाइपयच्छणपुव्वं[1] सो राइणा समुल्लविओ ।
आगमकारणं भो! साहसु तो भणिउमाढत्तो ॥ १५१ ॥

चंपाए पुरवरीए सुपसिद्धो चेव देवपायाणं ।
वित्थारियविमलकित्ती राया सिरिकित्तिधम्मोऽत्थि ॥ १५२ ॥

निज्जियसुरिंदसुंदरिरूवातिसया समत्थमहिलाण ।
अब्भहिया से देवी कित्तिमई लोयविक्खाया ॥ १५३ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि आस्थानगतस्य राज्ञो झटिति ।
प्रणम्य द्वारपालो कथयति सुभग एवम् ॥ १४८ ॥

चम्पापुरीतः स्वामिन् ! महन्तःकीर्तिधर्मनरपतेः ।
देवस्य दर्शनार्थं तिष्ठति प्रतिहारभूमौ ॥ १४९ ॥

शीघ्रं प्रवेशयेति भणिते स राज्ञाऽनुज्ञातः ।
आगत्य विहितविनय उपविष्ट उचितस्थाने ॥ १५० ॥

तम्बोलादिप्रदानपूर्वं स राज्ञा समुल्लपितः ।
आगमनकारणं भोः! कथय ततो भणितुमारब्ध : ॥ १५१ ॥

चम्पायां पुरवर्यां सुप्रसिद्धश्चैव देवपादानाम् ।
विस्तारितविमलकीर्त्ती राजा श्री कीर्त्तिधर्म्माऽस्ति ॥ १५२ ॥

निर्जितसुरेन्द्रसुंदरीरूपातिशया समस्तमहिलानाम् ।
अभ्यधिका तस्य देवी कीर्त्तिमती लोकविख्याता ॥ १५३ ॥

---

१. पयच्छणं = प्रदानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीय धूया सोहग्गरूवविण्णाणगारवग्घविया[1] ।
पायालकन्नयसमा कणयवई नाम वरकन्ना ॥ १५४ ॥

संपत्तजोव्वणा सा आभरणविभूसिया पिउसयासे ।
पट्ठविया माऊए तदुचियवरदाणअट्ठाए ॥ १५५ ॥

आगम्म पायपडिया पिउणा सा सहरिसं निउच्छंगे ।
विणिवेसिय अवगूढा भणिया य इमं तु सा कन्ना ॥ १५६ ॥

पुत्ति ! नियहिययइट्ठं सामंतमहंतयाण मज्झम्मि ।
साहसु जेण तुहं सो किज्जइ भत्ता, किमन्नेणं ? ॥ १५७ ॥

एवं पिउणा भणिया लज्जाए अहोमुही ठिया बाला ।
पुणरुत्तं[2] पुट्ठावि हु न किंचि पडिउत्तरं देइ ॥ १५८ ॥

तो चिंतिउं पयत्तो एया लज्जालुया इमा वैरई[3] ।
न हु सक्कइ वज्जरिउं एसो मह ताय! इट्ठोत्ति । १५९ ॥

तस्या दुहिता सौभाग्यरूपविज्ञानगौरवपूर्णा ।
पातालकन्यकासमा कनकवती नाम्नी वरकन्या ॥ १५४ ॥

संप्राप्तयौवना साऽऽभरणविभूषिता पितृसकाशे ।
प्रस्थापिता मात्रा तदुचितवरदानार्थे ॥ १५५ ॥

आगम्य पादपतिता पित्रा सा सहर्षं निजोत्सङ्गे ।
विनिवेश्य अवगूढा भणिता चेदं तु सा कन्या ॥ १५६ ॥

पुत्रि ! निजहृदयेष्टं सामन्तमहन्तकानां मध्ये ।
कथय येन तव स क्रियते भर्त्ता किमन्येन? ॥ १५७ ॥

एवं पित्रा भणिता लज्जयाऽधोमुखी स्थिता बाला ।
पुनरुक्तं पृष्टाऽपि खलु न किञ्चित्प्रत्युत्तरं ददाति ॥ १५८ ॥

ततश्चिन्तितुम् प्रवृत्त एषा लज्जालुकेयं वराकी ।
न खलु शक्यते कथयितुमेष मम तात ! इष्ट इति ॥ १५९ ॥

---

१. गारवं=गौरवं, तेन अग्घविया=पूर्णा । २. पुनरुत्तं=भूयः । ३. वराकी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता चिंतेमि सयं चिय अणुरूवमिमीए पवरभत्तारं ।
विन्नाणरूवसंपयकलियं वरवंसउप्पन्नं ॥ १६० ॥

खणमेगम[1]च्छिऊणं राया चिंताउरो भणइ तत्तो ।
पुत्ति! तुह रूवसरिसो भत्ता लद्धो मए इण्हिं ॥ १६१ ॥

सिद्धत्थपुरे राया सुग्गीवो नाम मह परं मित्तं ।
तस्स तुमं गच्छ ल[2]हुं सयंवरा, एत्थ किं बहुणा ? ॥ १६२ ॥

एवं च भणियमेत्ते सा कन्ना देव! तुम्ह नामेण ।
निसु[3]एणं चिय जाया हरिसवसुल्लसियरोमंचा ॥ १६३ ॥

नाऊण तीए भावं राया संपेक्खिऊण मह वयणं ।
वज्जरइ, तं महाबल! वच्चसु सिद्धत्थनयरम्मि ॥ १६४ ॥

घेत्तुं सयंवरमिमं कणगवइं भूरिभूइसंजुत्तं ।
कइवयबलसंजुत्तो सोहणतिहिकर[4]णनक्खत्तो ॥ १६५ ॥ युग्मम् ॥

तस्मात् चिन्तयामि स्वयं चैवाऽनुरुपमस्याः प्रवरभर्त्तारम् ।
विज्ञानरूपसंपत्कलितं वरवंशोत्पन्नम् ॥ १६० ॥

क्षणमेकमासित्वा राजा चिन्तातुरो भणति ततः ।
पुत्रि ! तव रूपसदृशो भर्त्ता लब्धो मयेदानीम् ॥ १६१ ॥

सिद्धार्थपुरे राजा सुग्रीवो नामा मम परं मित्रम् ।
तस्य त्वं गच्छ लघु स्वयंवरा अत्र किं बहुना ? ॥ १६२ ॥

एवञ्च भणितमात्रे सा कन्या देव ! तव नाम्ना ।
निश्रुतेन चैव जाता हर्षवशोल्लसितरोमाञ्चा ॥ १६३ ॥

ज्ञात्वा तस्याः भावं राजा संप्रेक्ष्य मम वदनम् ।
कथयति, त्वं महाबल ! व्रज सिद्धार्थनगरे ॥ १६४ ॥

गृहीत्वा स्वयवरामिमां कनकवतीं भूरिभूतिसंयुक्ताम् ।
कतिपयबलसंयुक्तः शोभनतिथिकरणनक्षत्रः ॥ १६५ ॥ युग्मम् ॥

१.अच्छिऊणं=आसित्वा । २. लघु यथा स्यात्तथा, शीघ्रमिति यावत् । ३. निसुयं = श्रुतम् । ४. करणं = बव-बालवादि ज्योतिः शास्त्रप्रसिद्धम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जं आणवेसि भणिउं तत्तो हं तं गहीय संचलिओ ।
जाव य कमेण एत्तो[1] जोयणमेत्तम्मि संपत्तो ॥ १६६ ॥

अज्ज रयणीविरामे कइवयतुरएहिं वेगवंतेहिं ।
उग्गिलिय[2] आगओ हुं तुम्हाण पियं निवेएमि ॥ १६७ ॥

देव! महमेयमागमणकारणं पुच्छियं हि जं तुमए ।
एवं चेवत्थियम्मि[3] संपइ देवो पमाणंति ॥ १६८ ॥

हरिसाऊरियहियओ अह राया भणइ परियणं निययं ।
महया विच्छड्डेणं नयरे कन्नं पवेसेह ॥ १६९ ॥

तो परियणेण सम्मं तहत्ति संपाडियम्मि[4] वयणम्मि ।
सोहणलग्गे रन्ना परिणीया तत्थ कणगवई ॥ १७० ॥

सा रन्नो कणगवई कालेण अईव वल्लहा जाया ।
मह माऊए ठाणे विहिया अह पट्टबद्धा सा ॥ १७१ ॥

यदाज्ञापयसि भणित्वा ततोऽहं तां गृहीत्वा सञ्चलितः ।
यावत् क्रमेणेतो योजनमात्रे संप्राप्त : ॥ १६६ ॥

अद्य रजनीविरामे कतिपयतुरङ्गै-र्वेगवद्भिः ।
अग्रे भूत्वा आगतोऽहं युष्माकं प्रियं निवेदयामि ॥ १६७ ॥

देव ! ममैतदागमनकारणं पृष्टं हि यत्त्वया ।
एवञ्चावस्थिते संप्रति देवप्रमाणमिति ॥ १६८ ॥

हर्षातुरितहृदयोऽथ राजा भणति परिजनं निजकम् ।
महता विच्छर्देन नगरे कन्यां प्रवेशयत ॥ १६९ ॥

ततः परिजनेन सम्यक् तथेति संपादिते वचने ।
शोभनलग्ने राज्ञा परिणीता तत्र कनकवती ॥ १७० ॥

सा राज्ञः कनकवती कालेणाऽतीव वल्लभा जाता ।
मम मातुः स्थाने विहिताऽथ पट्टबद्धा सा ॥ १७१ ॥

---

१. इतो नगरात् । २. अग्रे भूत्वा । ३. यावस्थिते । ४. संपादिते निर्व्यूढे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइवल्लहंपि वीसरइ माणूसं देसकाल[1]अंतरियं ।
वल्लीसमं हि पि[2]म्मं जं आसन्नं तहिं चडइ ॥ १७२ ॥

वच्चंति वासराइं मह पिउणो तीए गाढरत्तस्स ।
सिढिलीकयसेसोरोह[3]रमणिगमणाइचेट्ठस्स ॥ १७३ ॥

अह अन्नया कयाइवि कणगवईए सुओ समुप्पन्नो ।
सुरहोत्ति विहियनामो पत्तो सो कुमरभावम्मि ॥ १७४ ॥

अन्नदियहम्मि एयं एगंते भणइ कणगवई देवी ।
जुवरायपए किं नवि [4]अहिसिच्चइ देव! मे पुत्तो ॥ १७५ ॥

तो भणइ नरवरिंदो जेट्ठे पुत्तम्मि सुप्पइट्ठम्मि ।
वि[5]ज्जंते न हु जुत्तं जुवरायं ठाविउं सुरहं ॥ १७६ ॥

भणियं देवीए तओ जेट्ठट्ठवणे नि[6]होडउ को णु? ।
जइ तुज्झ अहं दइया ता सुरहं कुणसु जुयरायं ॥ १७७ ॥

अतिवल्लभमपि विस्मरति मनुष्यं देशकालान्तरितम् ।
वल्लीसमं हि प्रेम यदासन्नं तस्मिंश्चटति ॥ १७२ ॥

व्रजन्ति वासराणि मम पितुस्तस्यां गाढरतस्य ।
शिथिलीकृतशेषाऽवरोधरमणीगमनादिचेष्टस्य ॥ १७३ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि कनकवत्याः सुतः समुत्पन्नः ।
सुरथ इति विहितनामा प्राप्तस्स कुमारभावे ॥ १७४ ॥

अन्यदिवसे एतदेकान्ते भणति कनकवती देवी ।
युवराजपदे किं नाऽपि अभिषिच्यते देव ! मम पुत्रः ? ॥ १७५ ॥

ततो भणति नरवरेन्द्रो ज्येष्ठे पुत्रे सुप्रतिष्ठे ।
विद्यमाने न खलु युक्तं स्थापयितुं सुरथम् ॥ १७६ ॥

भणितं देव्या ततो ज्येष्ठस्थापने निवारयतु को नु ? ।
यदि तवाऽहं दयिता तर्हि सुरथं कुरु युवराजम् ॥ १७७ ॥

---

१. अन्तरितं =व्यवहितम् । २. प्रेम । ३. अवरोधः=अन्तःपुरम् । ४. अभिषिच्यते ।
५. विद्यमाने । ६. निवारयतु ।

Jain Education International		For Private & Personal Use Only		www.jainelibrary.org

ताहे रन्ना भणियं सुट्ठु पिया तं सुलोयणे! मज्झ।
किंतु इमस्सऽणुरत्ता सामंतमहंतया सव्वे ॥ १७८ ॥

तह एसो सुसमत्थो एवं विहिए विहेज्ज तं किंपि।
अवमाणिओ हु जेणं ममावि रज्जं अवहरेज्जा ॥ १७९ ॥

तो भणइ हसिय देवी एरिससत्तेण कह तुमं विहिणा।
पिययम! राया विहिओ नवरि[1] किराडो[2] कओ[3] होन्तो ? ॥ १८० ॥

जेणेव सुप्पइट्ठो एरिसओ उक्कडो[4] पयावेण।
तेणेव इमं सिग्घं कट्ठहरे[5] खिवसु जत्तेण[6] ॥ १८१ ॥

तत्तो य मज्झ पुत्तं जुवरायं ठाविउं पयत्तेण।
अच्छसु विगयासंको रज्जं च ममं च माणंतो ॥ १८२ ॥

एवं देवीवयणं सोउं पडिउत्तरं अदाऊणं।
राया समुट्ठिऊणं अत्थाणे गंतुमुवविट्ठो ॥ १८३ ॥

तदा राज्ञा भणितं सुष्ठु प्रिया त्वं सुलोचने ! मम ।
किन्तु अस्याऽऽनुरक्ता सामन्तमहन्तकाः सर्वे ॥ १७८ ॥

तथैष सुसमर्थ एवं विहिते विदध्यात् तं किमपि ।
अपमानितः खलु येन ममाऽपि राज्यमवहरेत् ॥ १७९ ॥

तस्माद् भणति हसित्वा देवी एतादृशसत्त्वेन कथं त्वं विधिना ।
प्रियतम ! राजा विहितो नवरं किरातः कृतो अभविष्यत् ? ॥ १८० ॥

येनैव सुप्रतिष्ठ एतादृश उत्कटः प्रतापेन ।
तेनैव इमं शीघ्रं काष्ठगृहे क्षिप यत्नेन ॥ १८१ ॥

ततश्च मम पुत्रं युवराजं स्थापयित्वा प्रयत्नेन ।
आस्स्व विगताशङ्को राज्यं च माम् च मन्वानः ॥ १८२ ॥

एवं देवीवचनं श्रुत्वा प्रत्युत्तरमदत्त्वा ।
राजा समुत्थायऽऽस्थाने गत्वोपविष्टः ॥ १८३ ॥

---

१. अन्यथा । २. किरातः । ३. कृतः । ४. उत्कटः । ५. कष्टगृहे. काष्टगृहे वा=कारागृहे इत्यर्थः । ६. यत्नेन ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयं च देविवयणं सूहवियानामियाए चेडीएँ[1] ।
पच्छन्ने सोऊणं सव्वं धणदेव! मह सिट्ठं ॥ १८४ ॥

तं सोउं मह विगप्पो चित्ते एयारिसो समुप्पन्नो ।
किं कणगवईए वुत्तो[2] करेज्ज एवं पिया[3] मज्झ? ॥ १८५ ॥

अहवा । न गणंति पुव्वनेहं न य नीइं नेय लोयअववायं ।
न य भावि[4]आवयाओ पुरिसा महिलाण आयत्ता[5] ॥ १८६ ॥

ता जा न किंपि अन्नं देवीवयणाओ मह पिया कुणइ ।
ताव [6]अहिट्ठेमि सयं रज्जं, पियरं विणासेत्ता ॥ १८७ ॥

अहव न एयं जुत्तं विवेयजुत्तस्स मज्झ काउं जे ।
ता बंधिऊण पियरं कट्ठहरगयं अणुचरामि[7] ॥ १८८ ॥

किंवा कणगवइं चिय सह सुरहेणं नयामि जमवयणे ।
किंवा कट्ठहरम्मि दोन्निवि घँत्तेमि बंधउं?[8] ॥ १८९ ॥

**एतच्च देवीवचनं सूभविकानाम्न्या चेट्या ।
प्रच्छन्ने श्रुत्वा सर्वं धनदेव ! मम शिष्टम् ॥ १८४ ॥**

**तं श्रुत्वा मम विकल्पश्चिते एतादृशः समुत्पन्नः ।
किं कनकवत्योक्त :कूर्यादेवं पिता मम ? ॥ १८५ ॥**

**अथवा । न गणयन्ति पूर्वस्नेहं न च नीतिं नैव लोकापवादम् ।
न च भाव्यापदः पुरुषा महिलानामायताः ॥ १८६ ॥**

**तस्माद्यावन्न किंम्प्यन्यं देवीवचनात् मम पिता करोति ।
तावदधितिष्ठामि स्वयं राज्यं, पितरं विनाश्य ॥ १८७ ॥**

**अथवा न एतद्युक्तं विवेकयुक्तस्य मम कर्त्तुम् ये ।
तर्हि बद्धवा पितरं काष्ठगृहगतमनुकरोमि ॥ १८८ ॥**

**किं वा कनकवती चैव सह सुरथेन नयामि यमवदने ।
किं वा काष्ठगृहे द्वयोरपि घातयामि बद्ध्वा ॥ १८९ ॥**

---

१. चेटी=दासी । २. उक्तः । ३. पिता । ४. आवया=आपत् । ५. आयत्ताः=आधीनाः ।
६. अधितिष्ठामि । ७. करोमि । ८. बद्ध्वा घातयामि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अहवा किं मह इमिणा पेक्खामो ताव जं पिया कुणइ ।
अदिट्ठपाणियम्मि[1] न हु जुत्तं पाणहुम्मुयणं[2] ॥ १९० ॥

अह राया मह उवरिं दिणे दिणे पिययमाए भन्नंतो।
जाओ सिढिलसिणेहो कन्नविसं[3] जं महंतविसं ॥ १९१ ॥

सहसत्ति अन्नदियहे किंपि मिसं दाविऊण मह रन्ना।
हरियं गामसहस्सं दिन्नं लहुखेडयं[4] एक्कं ॥ १९२ ॥

संजायअमरिसेणं ताहे मए चिंतियं दुरायारं ।
मारेऊण एयं रज्जमहिट्ठेमि, किं बहुणा ? ॥ १९३ ॥

अहवा न पुव्वपुरिसेहिं मज्झं वंसे कयं इमं पावं ।
तमहंपि कह करोमी असाररज्जस्स कज्जेण ? ॥ १९४ ॥

महिलावयणेण इमो रागंधो कुणइ, कुणउ अन्नायं[5] ।
मह पुण विवेयजुत्तस्स हंदि! न हु एरिसं जुत्तं ॥ १९५ ॥

अथवा किं ममाऽनेन प्रेक्षामहे तावद्यत् पिता करोति ।
अदृष्टपानीये न खलु युक्तं उपानहोन्मोचनम् ॥ १९० ॥

अथ राजा ममोपरि दिने दिने प्रियतमया भण्यमानः ।
जातः शिथिलस्नेहः कर्णविषं यद् महत्विषम् ॥ १९१ ॥

सहसेति अन्यदिवसे किमपि मिषं दत्त्वा मम राज्ञा ।
हृतं ग्रामसहस्त्रं दत्तं लघुखेटकमेकम् ॥ १९२ ॥

सञ्जाताऽमर्षेण तदा मया चिन्तितं दुराचारम् ।
मारयित्वा एनं राज्यमधितिष्ठामि किम्बहुना ? ॥ १९३ ॥

अथवा न पूर्वपुरुषैर्मम वंशे कृतमिदं पापम् ।
तमहमपि कथं करोमि असारराज्यस्य कार्येण ? ॥ १९४ ॥

महिला वचनेनाऽयं रागान्धः करोति, करोतु, अन्यायम् ।
मम विवेकयुक्तस्य हन्दि ! न खल्वीदशं युक्तम् ॥ १९५ ॥

---

१. अदृष्टपानीये प्रदेशे । २. उपानहोः पादरक्षकयोरुन्मोचनम् । ३. कर्णविषम्। ४. खेटकं =ग्रामः । ५. अन्यायम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता किं करेमि इण्हिं अवमाणं ताव दूसहं पिउणो ।
अप्पवहोवि[1] न जुत्तो देसच्चाओ[2] परं जुत्तो ॥ १९६ ॥

गंतूणमन्नदेसं तम्हा सेवामि अन्ननरनाहं ।
हुं तंपि हु नहु जुत्तं अवमाणपयं हि सेवत्ति ॥ १९७ ॥

सुग्गीवनरिंदसुओ जुयराया आसि एस रिद्धिजुओ ।
संपइ पुण वंठोइव[3] कह सेवं कुणइ भिच्चाण[4] ?॥ १९८ ॥

एमाइवयणवित्थरवज्जरणसमुज्जएण लोएणं ।
दंसिज्जंतो[5] रिऊण कहं गेहेसुं परिभमिस्सं ? ॥ १९९ ॥

तम्हा कइवयनियपुरिसपरिगओ अकयअन्नजणसेवो ।
गंतुं चिट्ठामि अहं कम्मिवि पच्चंतदेसम्मि[6] ॥ २०० ॥

जा जीवइ एस पिया एयम्मि मयम्मि पुण जहा जुत्तं ।
तइय च्चिय काहामो किं इण्हिं तीए चिंताए ? ॥ २०१ ॥

तर्हि किं करोमि इदानीमपमानं तावत् दुस्सहं पितुः ।
आत्मवधोऽपि न युक्तं देशत्यागः परं युक्तम् ॥ १९६ ॥

गत्वाऽन्यदेशं तस्मात् सेवेऽन्यनरनाथम् ।
हुं तमपि खलु नहि युक्तं अपमानपदं हि सेवेति ॥ १९७ ॥

सुग्रीवनरेन्द्रसुतो युवराजोऽऽसीदेष ऋद्धियुक्तः ।
संप्रति पुनर्वण्ठ इव कथं सेवां करोति भृत्यानाम् ॥ १९८ ॥

एवमादिवचनविस्तारकथनसमुद्यतेन लोकेन ।
दर्श्यमानो रिपूणां कथं गेहेषु परिभ्रमिष्यामि ? ॥ १९९ ॥

तस्मात् कतिपयनिजपुरुषपरिगतोऽकृतान्यजनसेवः ।
गत्वा तिष्ठाम्यहं कस्मिन्नपि प्रत्यन्तदेशे ॥ २०० ॥

यावज्जीवति एष पिता एतस्मिन्मृते पुनर्यथा युक्तम् ।
तदा चैव करिष्यामः किमिदानीं तया चिन्तया ? ॥ २०१ ॥

---

१. आत्मवधः । २. चाओ=त्यागः । ३. दासः। ४. भृत्यो दासः, अन्यराजानां स्वराज्यापेक्षया लघुत्वेन स्वाज्ञावशवर्तितया वा दासप्रायत्वात् । ५. दर्श्यमानः । ६. प्रत्यन्तदेशे=समीपदेशे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विणिच्छियमई कइवयपियपरियणेण परियरिओ ।
सामंतमंतिपुरनायगेहिं रन्ना य अन्नाओ[1] ॥ २०२ ॥

नीहरिओ तत्तो हं कमेण अह पाविउं इमं पल्लिं ।
सीहगुहं नामेण अच्छिउमेईए[2] पारद्धं ॥ २०३ ॥

मिलिया मज्झ अणेगे भिल्ला चोरा कुकम्मनिरया य ।
तेहिं परिवारिओ हं संपइ पल्लीवई जाओ ॥ २०४ ॥

तं जं तुमए पुट्ठं तुम्हाणं कह णु एत्थ आवासो ।
उत्तमनराण पाविट्ठलोयजोगाए पल्लीए ? ॥ २०५ ॥

एयं संखेवेणं कहियमवत्थाणकारणं एत्थ ।
तं तुह धणदेव! मए गरुयसिणेहेण सव्वंपि ॥ २०६ ॥

भणियं धणदेवेणं अव्वो! जणओपि एरिसं कुणइ ।
अवमाणं पुत्ताणं धी ! धी[3]! संसारवासस्स ॥ २०७॥

एवं विनिश्चितमतिः कतिपयप्रियपरिजनेन परिवृतः ।
सामन्तमंत्रीपुरनायकै राज्ञा चाज्ञातः ॥ २०२ ॥

निस्सृतस्ततोऽहं क्रमेणाऽथ प्राप्य इमां पल्लीम् ।
सिंहगुफानाम्नाऽऽसितुमेतस्यां प्रारब्धम् ॥ २०३ ॥

मिलिता ममाऽनेके भिल्लाश्चौराः कुकर्मनिरताश्च।
तैः परिवृत्तोऽहं संप्रति पल्लीपति - र्जातः ॥ २०४ ॥

तद्यत्त्वया पृष्टं युष्माकं कथन्नु अत्राऽऽवासः।
उत्तमनराणां पापिष्ठलोकयोग्यायां पल्ल्याम् ॥ २०५ ॥

एतत् संक्षेपेण कथितमवस्थानकारणमत्र ।
तत्तव धनदेव ! मया गुरुस्नेहेन सर्वमपि ॥ २०६ ॥

भणितं धनदेवेन अहो ! जनकोऽपीदृशं करोति ।
अपमानं पुत्राणाम् धिक् ! धिक् ! संसारवासस्य ॥ २०७ ॥

---

१. अज्ञातः । २. आसितुमेतस्याम् । ३. धिक् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो च्चिय कज्जवसेणं वल्लहओ होइ एत्थ संसारे ।
कारणवसेण सोवि हु रिउव्व [1]वेसो जणो होइ ॥ २०८ ॥

परमत्थओ न कोवि हु पिओ व सत्तू व अत्थि लोगम्मि ।
नइ माया नेय पिया सकज्जवसओ जणो सव्वो ॥ २०९ ॥

पुत्तोवि सत्तुसरिसो दीसइ नियकारणे [2]अपुज्जंते ।
पिउणा सुविणीओवि हु धिरत्थु संसारवासस्स ॥ २१० ॥

तं चिय कुमार ! [3]महप्पा तं चिय पसमस्स लद्धपरमत्थो ।
तं चिय विवेयजुत्तो तुमए च्चिय मंडिया वसुहा ॥ २११ ॥

पिउणाऽवमाणिओवि हु अन्नं असमंजसं अकाऊणं ।
संतम्मि बले तहवि हु देसच्चाओ कओ जेण ॥ २१२ ॥

एमाइवयणवित्थरअवरोप्परवड्ढमाणनेहाणं ।
ताणं पंच व सत्त व वोली[4]णा वासरा जाव ॥ २१३ ॥

स चैव कार्यवशेन वल्लभो भवति अत्र संसारे ।
कारणवशेन सोऽपि खलु रिपुरिव द्वेष्यो जनो भवति ॥ २०८ ॥

परमार्थतो न कोऽपि खलु प्रियो वा शत्रुर्वाऽस्ति लोके ।
नहि माता नैवं पिता स्वकार्यवशतो जनस्सर्वः ॥ २०९ ॥

पुत्रोऽपि शत्रुसदृशो दृश्यते निजकारणेऽपूर्यमाणे ।
पित्रा सुविनीतोऽपि खलु धिगस्तु संसारवासस्य ॥ २१० ॥

त्वमेव कुमार ! महात्मा त्वमेव प्रशमस्य लब्धपरमार्थः ।
त्वमेव विवेकयुक्तस्त्वया चैव मण्डिता वसुधा ॥ २११ ॥

पित्राऽपमानितोऽपि खल्वन्यमसमंजसमकृत्वा ।
सति बले तथापि हु देशत्यागः कृतो येन ॥ २१२ ॥

एवमादिवचनविस्तारपरस्परवर्धमानस्नेहयोः ।
तयोः पञ्च वा सप्तवाऽतिक्रान्ता वासरा यावत् ॥ २१३ ॥

---

१. द्वेष्यः । २. अपूर्यमाणे । ३. महात्मा । ४. अतिक्रान्ताः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तावय समत्थसत्थं दट्ठूणं गमणउच्छुगीभूयं ।
धणदेवो आपुच्छइ गमणत्थं सुप्पइट्ठं तं ॥ २१४॥

तुम्ह विओगो दूसहो एसो सत्थो समुच्छुगीभूओ ।
तं कुमारो ! अम्ह जायं एत्थ तडी एत्थ वग्घोत्ति ॥ २१५॥

एएणं चिय नेच्छंति साहवो सज्जणेहिं संसग्गिं ।
जम्हा विओगविहुरियहिययस्स न ओसहं अन्नं ॥ २१६॥ युग्मम् ॥

जइवि हु वहइ न जीहा एरिसवयणे समुल्लविज्जंते ।
तहवि हु भणामि मुंचसु गच्छामो संपयं अम्हे ॥ २१७॥

ता किंपि चिंतिऊणं खणंतरं दीहर च नीससिउं ।
वज्जरइ सुप्पइट्ठो सविसायं एरिसं वयणं ॥ २१८॥

अम्हारिसेहिं गिहमागयाण तुम्हारिसाणं सुयणाणं ।
को उवयारो कीरउ एरिसठाणे वसंतेहिं ? ॥ २१९॥

तावत् समस्तसार्थं दृष्ट्वा गमनोत्सुकीभूतम् ।
धनदेव आपृच्छ्यगमनार्थं सुप्रतिष्ठं तम् ॥ २१४ ॥

तव वियोगो दुस्सह एष सार्थः समुत्सुकीभूतः ।
तत् कुमार ! अस्माकं जातमितस्तटी इतो व्याघ्र इति ॥ २१५ ॥

एतेन चैव नेच्छन्ति साधवः सज्जनैःसङ्गतिम् ।
यस्माद् वियोगविधुरितहृदयस्य नौषधमन्यम् ॥ २१६ ॥ युग्मम् ।

यद्यपि खलु वहति न जिह्वा ईदशवचने समुल्लप्यमाने ।
तथापि खलु भणामि मुञ्च गच्छामः साम्प्रतं वयम् ॥ २१७ ॥

तदा किमपि चिन्तयित्वा क्षणान्तरं दीर्घं निश्वस्य ।
कथयति सुप्रतिष्ठः सविषादमीदृशं वचनम् ॥ २१८ ॥

अस्मादृशैर्गृहागतानां युष्मादृशानां सुजनानाम् ।
को उपचारो क्रियतां ईदशस्थाने वसद्भिः ॥ २१९ ॥

---

१. समस्तसार्थम् । २. उत्सुकीभूतम्=उत्कण्ठितम् । ३. संसक्तिम्= सङ्गतिम् । ४. दीर्घम् । ५. सुजनानाम् । ६. उपचारः=समादरः । ७. क्रियताम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तहवि हु भणामि किंचिवि कायव्वो नेव पत्थणाभंगो ।
जेण परकज्जसाहणनिरया खलु सज्जणा होंति ॥ २२० ॥

तत्तो फुरंतनिम्मलम[1]ऊहविच्छु[2]रियदसदिसाऽऽभोगो[3] ।
एक्कोवि अणेगगुणो पवरमणी तस्स उवणीओ ॥ २२१ ॥

दट्ठुं दिव्वमणिं तं दीसंताणेयलक्खणं विमलं ।
वियसियलोयणजुअलो अह धणदेवो इमं भणइ ॥ २२२ ॥

एरिसपवरमणीणं मणुस्सखेत्तम्मि संभवो नत्थि ।
नवरं जइ सुरलोगे हवेज्ज न हु अन्नखेत्तम्मि ॥ २२३ ॥

एवं विणिच्छि[4]यम्मिवि तहवि हु कोऊ[5]हलं महं हियए ।
तो भणसु कह णु जाया संप[6]त्ती तुम्ह एयस्स ? ॥२२४ ॥

तो भणइ सुप्पइट्ठो सम्मं हि विणिच्छियं तुमे भद्द! ।
माणुसखेत्तसमुत्थो न होइ एसो मणी ताव ॥ २२५ ॥

तथापि खलु भणामि किञ्चिदपि कर्तव्यो नैव प्रार्थनाभङ्गः ।
येन परकार्यसाधननिरक्ताः खलु सज्जना भवन्ति ॥ २२० ॥

ततो स्फुरन्निर्मलमयूखविच्छुरितदसदिशाऽऽभोगः ।
एकोऽप्यनेकगुणः प्रवरमणिस्तस्योपनीतः ॥ २२१ ॥

दृष्ट्वा दिव्यमणिं तं पश्यदनेकलक्षणं विमलम् ।
विकसितलोचनयुगलोऽथ धनदेव इदम् भणाति ॥ २२२ ॥

ईदशप्रवरमणीनां मनुष्यक्षेत्रे संभवो नास्ति ।
नवरं यदि सुरलोके भवेन्न खल्वन्यक्षेत्रे ॥ २२३ ॥

एवं विनिश्चयेऽपि तथाऽपि खलु कुतुहलं मम हृदये ।
तर्हि भण कथं नु जाता संप्राप्तिस्तवैतस्य ? ॥ २२४ ॥

ततो भणति सुप्रतिष्ठः सम्यग्धि विनिश्चयं त्वया भद्र ! ।
मनुष्यक्षेत्रसमुत्थः न भवति एष मणिस्तावत् ॥ २२५ ॥

१. मयूखाः=किरणाः । २. विच्छुरितः=व्याप्तः । ३. आभोगः=प्रदेशः । ४. विनिश्चिते ।
५. कुतूहलम् । ६. संप्राप्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किंतु सुरलोगजाओ एसो संपाविओ जहम्हेहिं ।
तं एगमणो होउ जइ कोउगमत्थि[1] तो सुणसु ॥ २२६ ॥

पुव्वं एगम्मि दिणे पभायसमयम्मि गहियकोदंडा[2] ।
चलिओ कइवयनियपुरिसपरिगओ मिगवहट्ठाए ॥ २२७ ॥

उत्तरदिसामुहो हं गाउमेत्तम्मि भूमिभागम्मि ।
घणपत्तलतरुवरसंकुलमि वियरामि जाव वणे ॥ २२८ ॥

ताव य निसुओ सद्दो दूसहगुरुदुक्खसूयओ कलुणो[3] ।
आगासे महिलाए सघग्घरं रोयमाणीए ॥ २२९ ॥ युग्मम् ॥

हा ! कह मज्झ निमित्ते पिययम! अतिगरुयआवयं[4] पत्तो ? ।
हा! अज्जउत्त! इण्हिं तुह विरहे नत्थि मह जीयं[5] ॥ २३० ॥

तदणंतरं च केणवि हक्किय अइनिट्ठुरं समुल्लवियं ।
कत्तो मह वसगाए साहारो तुज्झ एएण? ॥ २३१ ॥

किन्तु सुरलोकजात एष संप्राप्तो यथाऽस्माभिः ।
त्वमेकाग्रमना भूत्वा यदि कौतुकमस्ति तर्हि शृणु ॥ २२६ ॥

पूर्वमेकस्मिन् दिने प्रभातसमये गृहीतकोदण्डाः ।
चलितः कतिपयनिजपुरुषपरिगतो मृगवधनार्थे ॥ २२७ ॥

उत्तरदिग्मुखोऽहं गव्यूतमात्रे भूमिभागे ।
घनपत्रलतरुवरसङ्कुले विचरामि यावत् वने ॥ २२८ ॥

तावच्च निश्रुतः शब्दो दुस्सहगुरुदुःखसूचकः करुणः ।
आकाशे महिलायाः सघर्घरं रुदित्याः ॥ २२९ ॥ युग्मम् ।

हा ! कथं मम निमित्ते प्रियतम ! अतिगुरुकाऽऽपदं प्राप्तः ? ।
हा ! आर्यपुत्र ! इदानीं तव विरहे नास्ति मम जीवितम् ॥ २३० ॥

तदनन्तरञ्च केनाऽपि हक्कितमतिनिष्ठुरं समुल्लपितम् ।
कुत्र मम वशकायां साधारस्तवैतेन ? ॥ २३१ ॥

---

१. कौतुकम् । २. कोदण्डं=धनुः । ३. करुण=करुणोत्पादकः । ४. आपदम् । ५. जीवितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं सोऊणं मज्झं मणम्मि कोऊहलं[1] समुप्पन्नं ।
जाव य दोण्णि व तिण्णि व वच्चामि पयाइं ता निसुओ ॥ २३२ ॥

एगम्मि वणनिगुंजे अदिस्समाणस्स कस्सवि नरस्स ।
गुरुदुक्खसूयणपरो मंदो नित्थणणसंसद्दो ॥ २३३ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो महंतकोऊहलेण[1] तत्तोमुहो अहं चलिओ ।
पेच्छामि संबलितरुं[2] सरलं उत्तुंगमइगरुयं ॥ २३४ ॥

दंसणमेत्तुप्पाइयअइगरुयभएहिं रत्तनेत्तेहिं ।
कसिणसरीरसमुब्भूयभूरिपहा[3]भरियगयणेहिं ॥ २३५ ॥

निम्मलमणिवलयसमुच्छलंतकंतीए पयडवयणेहिं ।
गुरुरोसवसवियंभियफारफणाघोरभुयगेहिं ॥ २३६ ॥

दीहरललंतजीहासहस्सविप्फुरणभीइजणगेहिं ।
असरिसअमरिसवसविप्पमुक्कफुंकारसद्देहिं ॥ २३७ ॥

तच्छ्रुत्वा मम मनसि कुतूहलं समुत्पन्नम् ।
यावच्च द्वे वा त्रिणि वा व्रजामि पदानि तावन्निश्रुतः ॥ २३२ ॥

एकस्मिन्निकुञ्जेऽदृश्यमानस्य कस्याऽपि नरस्य ।
गुरुदुःखसूचनपरो मन्दो निःस्तननसंशब्दः ॥ २३३ ॥ युग्मम् ॥

ततो महत्कुतूहलेन तन्मुखोऽहं चलितः ।
प्रेक्षे शाल्मलीतरुं सरलमुत्तुङ्गमतिगुरुकम् ॥ २३४ ॥

दर्शनमात्रोत्पादिताऽतिगुरुभयै रक्तनेत्रैः ।
कृष्णशरीरसमुद्भूतभूरिप्रभाभृतगगनैः ॥ २३५ ॥

निर्मलमणिवलयसमुच्छलत्कान्त्या प्रकटवदनैः ।
गुरुरोषवशविजृम्भितस्फारफणाघोरभुजङ्गैः ॥ २३६ ॥

दीर्घललज्जिह्वासहस्त्रविस्फुरणभीतिजनकैः ।
असदृशाऽमर्षवशविप्रमुक्तफुत्कारशब्दैः ॥ २३७ ॥

---

१. कुतूहलम् । २. शाल्मलीतरूम् । ३. पहा=प्रभा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइगरुयपन्नगेहिं समंतओ वेढियो अणेगेहिं ।
एगो दिव्वागारो पुरिसो दिट्ठो अहे[1] तस्स ॥ २३८ ॥ चतसृभिः कलापकम्

अइदूसहवियणा[2]वसविमुक्कपुणरुत्तमंदहुंकारं ।
आकंठवेढियं तं दट्ठुं पुरिसं मए भणियं ॥ २३९ ॥

धी! धी! हयविहिणो विलसियस्स असमिक्खियस्स[3] एयस्स ।
एयारिसेवि पुरिसे एरिसदुक्खं करंतस्स ॥ २४० ॥

एमाइ मए परिदेवियम्मि[4] भणियं इमं तओ तेणं ।
अलमिमिणा ते परिदेविएण सुण ताव मह वयणं ॥ २४१ ॥

चिट्ठइ चूडाए महं मज्झे बद्धो फुरंतकिरणिल्लो ।
दिव्वो मणीण पवरो मणी भुयंगोहविद्दवणो[5] ॥ २४२ ॥

जस्स पभावेण इमे डसिउमणावि हु चयंति नो डसिउं ।
घोरविसावि हु सप्पा सप्पन्ति न बद्धवयणव्व[6] ॥ २४३ ॥

अतिगुरुकपन्नगैस्समन्ततो वेष्टिताऽनेकैः ।
एकोः दिव्याऽऽकारः पुरुषो दृष्टोऽधस्तस्य ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥ २३८ ॥

अतिदुःसहवेदनावशविमुक्तपुनरुक्तमन्दहुंकारम् ।
आकण्ठवेष्टितं तं दृष्ट्वा पुरुषं मया भणितम् ॥ २३९ ॥

धिक् ! धिक् ! हतविधेः विलसितस्याऽसमीक्षितस्यैतस्य ।
एतादृशेऽपि पुरुष ईदृशदुःक्खं कुर्वतः ॥ २४० ॥

एवमादि मयि परिदेविते भणितमिदं ततस्तेन ।
अलमनेन तव परिदेवेन शृणु तावन्मम वचनम् ॥ २४१ ॥

तिष्ठति चूडायाः मम मध्ये बद्धस्फुरत्किरणवान् ।
दिव्यो मणीनां प्रवरो मणिर्भुजङ्गौघविद्रावणः ॥ २४२ ॥

यस्य प्रभावेन इमे दंष्टुमनसोऽपि खलु न शक्नुवन्ति दंष्टुम् ।
घोरविषाऽपि खलु सर्पाः सर्पन्ति न बद्धवदनवत् ॥ २४३ ॥

---

१. अधः । २. वियणा=वेदना । ३. असमीक्षितस्स । ४. परिदेविते=विलपिते=विलापे कृते सतीत्यर्थः । ५. विद्रावणः=निवारकः । ६. बद्धवदनाः=बद्धमुखाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं घेत्तूणं वरमणिं सिंचसु सलिलेण तेण तो पच्छा ।
अच्छोडेसु[1] भुयंगे अंगविलग्गे महमणेगे ॥ २४४ ॥

आमंति भणंतेणं तव्वयणं सायरं[2] कयं सव्वं ।
अच्छोडिया जलेणं झत्ति विलीणा अह भुयंगा ॥ २४५ ॥

अविय। मणिसलिलेणं सित्ता खणेण सव्वेवि पाविया विलयं ।
खरजालावलिजलणोवताविया मयणपिंडव्व ॥ २४६ ॥

अह सो पणट्ठवियणो सीयलतरुछाहियाए[3] उवविट्ठो ।
महपुरिसकयसुकोमलकिसलयसंछण्णसंथरए[4] ॥ २४७ ॥

आभट्ठो[5] पढमं च तेण अहयं कत्तो तुमं आगतो,
किंवा नाम कहिं कुलम्मि विमले जाओ सि, को ते पिया ?

एवं भो धणदेव! तेण तइया पुट्ठे मए साहिया[6],
पुव्वुत्ता सयलावि तुज्झ कहिया जा सा पउत्ती[7] तहिं ॥ २४८ ॥

तं गृहीत्वा वरमणिं सिञ्च सलिलेन तेन ततः पश्चात् ।
आच्छोट्य भुजङ्गान्नङ्गलग्नान् ममाऽनेके ॥ २४४ ॥

ओमिति भणता तद्वचनं सादरं कृतं सर्वम् ।
आच्छोटिता जलेन झटिति विलीनाऽथ भुजङ्गाः ॥ २४५ ॥

अपि च । मणिसलिलेन सिक्ताः क्षणेन सर्वेऽपि प्राप्ता विलयम् ।
खरज्वालावलिज्वलनोपतप्ता मदनपिण्ड इव ॥ २४६ ॥

अथ स प्रणष्टवेदनः शीतलतरुच्छायायामुपविष्टः ।
मत्पुरुषकृतसुकोमलकिशलयसच्छन्नसंस्तारके ॥ २४७ ॥

आभाषितः प्रथमं च तेनाऽहं कुतस्त्वमागतः,
किं वा नाम कस्मिन् कुले विमले जातोऽसि कस्ते पिता? ।
एवं भो धनदेव ! । तेन तदा पृष्टे मया कथिता
पूर्वोक्ता सकलाऽपि तव कथिता या सा प्रवृतिस्तत्र ॥ २४८ ॥

---

१. आच्छोटय । २. सादरं यथा स्यात्तथा । ३. छाहिया=छाया । ४. मत्पुरुषेण कृते सुकोमले किसलयैः संछन्ने संस्तारके। ५. आभाषितः । ६. कथिता । ७. प्रवृत्तिः=वृत्तान्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसो एत्थ समप्पइ विज्जाहरमोयणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरिनामाए कहाए बीओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥ ॥ ५०० ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निदोषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽत्र समाप्यते विद्याधरमोचन इति नाम्ना ।
सुरसुन्दरिनाम्न्याः कथाया द्वितीयः परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ द्वितीयः परिच्छेदः पूर्णः ॥

卐 卐 卐

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

।। तृतीयः परिच्छेदः ।।

अह सोवि मए पुट्ठो केण तुमं एरिसाए घोराए ।
खित्तो सि [1]आवयाए केण व कज्जेण भद्द ! मुहा ॥ १ ॥

एवं च पुच्छिओ सो सदुक्खमइदीहरं च नीससिउं ।
चित्तब्भंतरगुरुदुक्खसूयगं मोत्तुं अंसुजलं ॥ २ ॥

अह सो भणइ सुभणिओ संसारे रागमोहियमणाणं ।
सुलहाओ आवयाओ जीवाण [2]अदीहदंसीणं ॥ ३ ॥

संसारसागरम्मी परिब्भमंताण भद्द! जीवाणं ।
न हु चोज्ज[3]मावयाहिं[4] [5]अनिजंतियकरणवग्गाणं ॥ ४ ॥

अथ सोऽपि मया पृष्टः केन त्वमीदृशायां घोरायां ।
क्षिप्तोऽसि आपदि केन वा कार्येण भद्र ! मुधा ? ॥ १ ॥

एवञ्च पृष्टः सः सदुःखमतिदीर्घञ्च निश्वस्य ।
चित्ताभ्यन्तरगुरुदुःखसूचकं मुक्त्वाऽश्रुजलम् ॥ २ ॥

अथ स भणति सुभणितः संसारे रागमोहितमनसाम् ।
सुलभाः आपदः जीवानामदीर्घदर्शिनाम्॥ ३ ॥

संसारसागरे परिभ्राम्यतां भद्र ! जीवानाम् ।
न खलु चोद्यमापत्भिरनियंत्रितकरणवर्गाणाम् ॥ ४ ॥

---

१. आपदि । २. अदीर्घदर्शिनाम्=अविमृश्यकारिणाम् । ३. चोद्यम् । ४. आपद्विषयो नच प्रष्टव्यः, सुगमत्वादित्यर्थः । ५. अनियन्त्रितः=अवशीकृतः करणानामिन्द्रियाणां वर्गः समूहो यैस्तेषाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वकयकम्मदोसा दुक्खं सव्वंपि जायइ जियाणं[1] ।
अवराहेसु गुणेसु य निमित्तमेत्तं परो होइ ॥ ५ ॥

परमत्थओ न केणइ सुहं व दुक्खं व कीरइ नरस्स ।
पुव्वकयमेव कम्मं सुहदुहजणणम्मि तल्लिच्छं ॥ ६ ॥

तत्तो य मए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
तहवि हु विसेसकारणवियाणणे[2] अम्हइच्छत्ति॥ ७ ॥

अह भणइ भो सुंदर! जइ एवं सुट्ठु तुम्ह निब्बंधो[3] ।
ता एगमणो होउं साहिज्जंतं[4] निसामेहि ॥ ८ ॥

अत्थेथ भरहखेत्ते विक्खाओ खेयरावलीगम्मो।
तुंगोव्व रुप्पपुंजो दसदिसिपसरंतकंतिल्लो ॥ ९ ॥

झरझरझरंतनिज्झरहुंकाररवेहिं बहिरियदियंतो ।
मयरंदपाणलंपडअलिवलयविरायमाणवणो ॥ १० ॥

पूर्वकृतकर्मदोषात् दुःक्खं सर्वमपि जायते जीवानाम् ।
अपराधेषु गुणेषु च निमित्तमात्रं परो भवति ॥ ५ ॥

परमार्थतः न केनचित् सुखं वा दुःखं वा क्रियते नरस्य ।
पूर्वकृतमेव कर्म सुखदुःखजनने तल्लिप्सम् ॥ ६ ॥

ततश्च मया भणितमेवमेतदिति नास्ति सन्देहः ।
तथापि खलु विशेषकारणविज्ञानेऽस्माकमिच्छेति ॥ ७॥

अथ भणति भोः सुन्दर ! यद्येवं सुष्ठु तव निर्बन्धः ।
तस्मादेकाग्रमना भूत्वा कथ्यमानं निशृणु ॥ ८ ॥

अस्त्यत्र भरतक्षेत्रे विख्यातः खेचरावलीगम्यः ।
तुङ्ग इव रुपपुञ्जो दशदिशिप्रसरत्कान्तिवान् ॥ ९ ॥

क्षरन्झरझरन्निर्झरहुंकाररवैः बधिरितदिगन्तः ।
मकरन्दपानलम्पटालिवलयविराजमानवनः ॥ १० ॥

---

१. जीवानाम् । २. विज्ञाने। ३. निर्बन्धः=आग्रहः। ४. कथ्यमानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वहमाणवा[1]हिणीणं दिसिदिसिसु[2]व्वंतखलहरासद्दो ।
ठाणे ठाणे विज्जाहरोरुपुरपंतिसोहि[3]ल्लो ॥ ११ ॥

विज्जापसाहणु[4]ज्जयविज्जाहरसंनिरुद्धएगंतो ।
वरसिद्धाययणेहिं परिमंडिय चूलियासिहरो ॥ १२ ॥

सिद्धाययणपरिट्ठियजिणबिंबच्च[5]णनिमित्तमिंतीहिं[6] ।
विविहविबुहावलीहिं विणायमाणंबराऽऽभोगो ॥ १३ ॥

कयलीहरट्ठिएहिं पइमज्झण्हं वणे वणे बहुसो ।
कंता[7]बिइज्जविज्जाहरेहिं किज्जंतसंगीओ ॥ १४ ॥

अइमहुरभा[8]रईए ठाणे ठाणम्मि चारणमुणीहिं ।
पारद्धदेसणेहि पडिबोहिज्जंतजंतुगणो ॥ १५ ॥

पुव्वावरसागरपाविएण होऊण मज्झदेसम्मि ।
पिसुणेणव जेण कओ दु[9]ब्भावो भरहवासस्स ॥ १६ ॥

वहद्वाहिनीनां दिशिदिशिश्रूयमाणखलखलशब्दः ।
स्थाने स्थाने विद्याधरोरुपुरपङ्क्तिशोभावान् ॥ ११ ॥

विद्याप्रसाधनोद्यतविद्याधरसंनिरुद्धैकान्तः ।
वरसिद्धायतनैः परिमण्डितचूलिकाशिखरः ॥ १२ ॥

सिद्धायतनपरिस्थितजिनबिम्बार्चननिमित्तमायतीभिः ।
विविधविबुधावलीभिः विज्ञायमानाम्बराऽऽभोगः ॥ १३ ॥

कदलीगृहस्थितैः प्रतिमध्याण्हं वने वने बहुशः ।
कान्ताद्वितीयविद्याधरैः क्रियमाणसङ्गीतः ॥ १४ ॥

अतिमधुरभारत्या स्थाने स्थाने चारणमुनिभिः ।
प्रारब्धदेशनाभिः प्रतिबोध्यमानजन्तुगणः ॥ १५ ॥

पूर्वापरसागरप्राप्तेन भूत्वा मध्यदेशे ।
पिशुनेनैव येन कृतो दुर्भावो (द्विर्भावो) भरतवर्षस्य ॥ १६ ॥

---

१. वाहिनी=नदी । २. सुव्वंतो= श्रूयमाणः । ३. सोहिल्लो=शोभावान् । ४. उज्जया=उद्यताः । ५. अर्चनम्=पूजनम् । ६. आयतीभिः=आगच्छन्तीभिः । ७. कान्ता द्वितीया येषां तैः स्वस्त्रीसहितैर्विद्याधरैरित्यर्थः । ८. भारत्या । ९. दुर्भावः, द्वयोर्भावो द्विर्भाव इति विग्रहेण द्वित्वं च ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

सुविसालदक्खिणुत्तरविभत्त[1]सेढीदुगेण सोहिल्लो ।
आसिय[2]सव्विड्ढीओ वेयड्ढो नाम सेलोत्ति ॥ १७ ॥ नवभिः कुलकम् ।

तत्थत्थि दक्खिणाए सेढीए खयरलोयपडिपुन्नं ।
भमिरखे[3]यरंगणागणनेउरझंकाररवमुहलं ॥ १८ ॥

उत्तुंगमगरतोरणअसमाणदुवारदेससोहेहिं ।
निच्चं विरायमाणं विज्जाहरभवण[4]वंदेहिं ॥ १९ ॥

सयलतइलोक्कलच्छीनियनिलयं रयणसंचयं नाम।
नगरं नयरगुणड्ढं पमुदियनरनारीसंघायं ॥ २० ॥ तिसृभिः कुलकम्।

तम्मि य पुरम्मि बहुविहविज्जाहरसयसहस्ससंकिन्ने ।
परिवसइ गुणनिहाणो पवणगई नाम वरखयरो ॥ २१ ॥

विन्नाणविणयजुत्ता पई[5]णो अच्चंतवच्छलसहावा ।
नियपरिमलजियबउला बउलवई नाम से भज्जा ॥ २२ ॥

सुविशालदक्षिणोत्तरविभक्तश्रेणीद्विकेन शोभावान् ।
आश्रितसर्वाद्धर्यः वैताढ्यो नामा शैल इति ॥ १७ ॥ नवभिःकुलकम्॥

तत्रास्तिदक्षिणायां श्रेण्यां खेचरलोकप्रतिपूर्णम् ।
भ्रमत्खेचराङ्गनागणनेपुरझंकाररवमुखरम् ॥ १८ ॥

उत्तुङ्गमकरतोरणासमानद्वारदेशशोभाभिः ।
नित्यं विराजमानं विद्याधरभवनवृन्दैः ॥ १९ ॥

सकलत्रैलोक्यलक्ष्मीनिजनिलयं रत्नसञ्चयं नाम ।
नगरं नगरगुणाढ्यं प्रमुदितनरनारीसंघातम् ॥ २० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तस्मिंश्च पुरे बहुविधविद्याधरशतसहस्त्रसंकीर्णे ।
परिवसति गुणनिधानः पवनगति - र्नामा वरखेचरः ॥ २१ ॥

विज्ञानविनययुक्ताः पत्युरत्यन्तवत्सलस्वभावाः ।
निजपरिमलजितबकुला बकुलवती नाम्नी तस्य भार्या ॥ २२ ॥

---

१. सेढी=श्रेणी । २. आश्रिताः सर्वा ऋद्धयो यं वैताढ्यं स :। ३. खेचरा विद्याधरास्तेषा-मङ्गनानां स्त्रीणां गणस्य नूपुराणां झङ्काररवैर्झङ्कारशब्दैर्मुखरम्। ४. वृन्दैः । ५. पत्युः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीए सह विसयसोक्खं अणुहवमाणस्स तस्स कालेण ।
अहमेगएव पुत्तो उप्पन्नो कयमणाणंदो ॥ २३ ॥

जम्मदिणे च्चिय पुरनरचित्तचमुक्कारकारयं मज्झ ।
वद्धावणयं पिउणा कारवियमसमहरिसेणं ॥ २४ ॥

कमसो य बारसाहे वोलीणे मज्झ जणणिजणएहिं ।
गुरतुट्ठीए पइट्ठियमहिहाणं[1] चित्तवेगोत्ति ॥ २५ ॥

वोलीणेसु य कइवयवरिसेसु अहं महंतबुद्धिस्स ।
अज्झावयस्स[2] सुहतिहिरिक्खम्मि[3] समप्पिओ पिउणा ॥ २६ ॥

तत्तो अकालहीणं[4] तहविहअज्झावयप्पभावेण ।
नियमइसामत्थेण य गहियाओ कलाओ सयलाओ ॥ २७॥

नियकुलकमागयाओ पिउणा विज्जाओ मज्झ दिन्नाओ ।
नहगामिणिपमुहाओ जहविहिणा[5] साहियव्वाओ[6] ॥ २८॥

**तया सह विषयसुखमनुभवतस्तस्य कालेन ।
अहमेकैव पुत्र उत्पन्नः कृतमनानन्दः ॥ २३ ॥**

**जन्मदिनैव पुरनरचित्तचमत्कारकारकं मम ।
वर्द्धापनकं पितॄणा कारितासमहर्षेण ॥ २४ ॥**

**क्रमशश्च द्वादशाह्नि व्युत्क्रान्ते मम जननीजनकाभ्यां ।
गुरुतुष्ट्या प्रतिष्ठितमभिधानं चित्रवेग इति ॥ २५ ॥**

**व्युत्क्रान्तेषु च कतिपयवर्षेष्वहं महत्बुध्धेः ।
अध्यापकस्य शुभतिथिऋक्षे समर्पितः पित्रा ॥ २६ ॥**

**ततोऽकालहीनं तथाविधाध्यापकप्रभावेण।
निजमतिसामर्थ्येन च गृहीताः कलाः सकलाः ॥ २७ ॥**

**निजकुलक्रमागताः पित्रा विद्याः मम दत्ताः ।
नभोगामीनीप्रमुखाः यथाविधिना साधयितव्या ॥ २८ ॥**

१. अभिधानम् । २. अज्झावओ=अध्यापकः। ३. शुभे - तिथिऋक्षे; ऋक्षं-नक्षत्रम् ।
४. अकालेन हीनं यथा स्यात्=कालप्राप्त्येत्यर्थः । ५. यथाविधि । ६. साधयितव्याः=
साधयितुं योग्याः शक्याश्चेत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दंसियमयणवियारं महिलाजणहिययमोहणमुदारं ।
अह कमसो संपत्तो अहयं[1] नवजोव्वणारंभं ॥ २९ ॥

अन्नम्मि दिणम्मि अहं समाणजोव्वणवयंसपरियरिओ ।
पत्तो अणेयतरुसंडमंडियं मणहरुज्जाणं ॥ ३० ॥

पारद्धविविहकीला[2] चिट्ठामो जा खणंतरं तत्थ ।
ताव य गयणे दिट्ठा दिव्वविमाणाण रिंछोली ॥ ३१ ॥

पसरंतपवररयणोरुदित्तिविच्छुरियनहयलाऽऽभोया ।
उत्तरदिसा पयट्टा[3] सुरसुंदरी गेयसोहिल्ला ॥ ३२ ॥ युग्मम् ॥

तं दट्ठु मए भणियं कत्थ इमो हंदि ! देवसंदोहो ।
चलिओ चलंतकुंडलमुत्ताहलधवलगंडयलो ? ॥ ३३ ॥

ईसि[4] हसिऊण भणियं मज्झ वयंसेण[5] बंधुदत्तेण ।
सुपसिद्धमेव एयं वेयड्ढनगे वसंताणं ॥ ३४ ॥

दर्शितमदनविकारं महिलाजनहृदयमोहनमुदारं ।
अथ क्रमशः संप्राप्तोऽहकं नवयौवनारम्भम् ॥ २९ ॥

अन्ये दिनेऽहं समानयौवनवयस्यपरिवृतः ।
प्राप्तोऽनेकतरुखण्डमण्डितं मनोहरोद्यानम् ॥ ३० ॥

प्रारब्धविविधक्रीडा तिष्ठामो यावत् क्षणान्तरं तत्र ।
तावच्च गगने दृष्टा दिव्यविमानानां पङ्क्तयः ॥ ३१ ॥

प्रसरत्प्रवररत्नोरुदिप्तिविच्छुरितनभस्तलाऽऽभोगा ।
उत्तरदिग् प्रवृत्ता सुरसुन्दरी गेयशोभावती ॥ ३२ ॥ युग्मम् ॥

तां दृष्ट्वा मया भणितं कुत्रायं हन्दि ! देवसन्दोहः ।
चलितश्चलत्कुण्डलमुक्ताफलधवलगंडस्थलः ? ॥ ३३ ॥

ईषद्धसित्वा भणितं मम वयस्येन बन्धुदत्तेन ।
सुप्रसिद्धमेव एतद्वैताढयनगे वसताम् ॥ ३४ ॥

---

१. अहकम् , स्वार्थे कः । २. कीला=क्रीडा । ३. प्रवृत्ता । ४. ईषत् । ५. वयस्येन=मित्रेण ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जिणवंदणत्थमेत्थं सिद्धाययणेसु एइ सुरनिवहो ।
निच्चंपि वयंस ! अओ पसिद्धवत्थुम्मि का पुच्छा ? ॥ ३५ ॥

तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।
महया विच्छड्डेणं न एंति निच्चं सुरा एत्थ ॥ ३६ ॥

अज्ज पुणो सविमाणा सव्विड्ढीए महंतहरिसेणं ।
दीसंति जं वयंता[1] तेण मए पुच्छियं मित्त ! ॥ ३७ ॥

अह भणइ बंधुदत्तो खणंतरं चिंतिऊण सवितक्कं ।
हुं नायं पारद्धा सिद्धाययणेसु जत्ताओ ॥ ३८ ॥

पसरंतसुरहिमलयानिलुद्धुरो जेण वट्टइ वसंतो ।
किसलइय[2]सयलतरुवरविरायमाणोरुवणनियरो ॥ ३९ ॥

अविय। वायंतमलयमारुयचलंतपत्तलविसालसाहाहिं ।
नच्चंतिव तरुणो पहरिसेण महुमासआगमणे ॥ ४० ॥

जिनवंदनार्थमत्र सिद्धायतनेषु एति सुरनिवहः ।
नित्यमपि वयस्य ! अतः प्रसिद्धवस्तुनि का पृच्छा ? ॥ ३५ ॥

ततश्च मया भणितमेव एतदिति किन्तु निश्रृणु ।
महताडम्बरेण न यन्ति नित्यं सुराऽत्र ॥ ३६ ॥

अद्य पुनः सविमानाः सर्वर्द्धया महाहर्षेण ।
दृश्यन्ते यद्व्रजन्तस्तेन मया पृष्टं मित्रं ! ॥ ३७ ॥

अथ भणति बन्धुदत्तः क्षणान्तरं चिन्तयित्वा सवितर्कम् ।
हुं ज्ञातं प्रारब्धाः सिद्धायतनेषु यात्राः ॥ ३८ ॥

प्रसरत्सुरभिमलयानिलोद्धुरो येन वर्तते वसन्तः ।
किसलयितसकलतरुवरविराजमानोरुवननिकरः ॥ ३९ ॥

अपि च। वाद्यन्तमलयमरुच्चलत्पत्रलविशालशाखाभिः ।
नृत्यन्निव तरुणः प्रहृष्टेन मधुमासाऽऽगमने ॥ ४० ॥

---

१. व्रजन्तः । २. किसलइयं=नवपल्लवितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कुसुमाऽऽमोया[1]ऽऽयड्डियअलिउलझंकारगहिरसद्देण ।
गायंतिव तरुनियरा वसन्तमासागमे तुट्ठा ॥ ४१ ॥

मयरंदपिंजराओ विसट्टसुगंधकुसुमवयणाओ ।
वणराईओ हसंतिव वसंतमासागमं दट्ठुं ॥ ४२ ॥

दट्ठूणव तरुनियरं महुसमए बहलपत्तलच्छायं ।
अवमाणिओ पलासो कसिणमुहो झत्ति संजाओ ॥ ४३ ॥

अच्छउ ता फलकाले फुल्लिमंसमएवि कालिमा वयणे ।
इय कलिउंव पलासो चत्तो[2] पत्तेहिं किविणोव्व[3] ॥ ४४ ॥

दट्ठूण वणसमिद्धिं पलासविडवेहिं मउलियं वयणं ।
अन्नेवि हु अप्पत्ता[4] पररिद्धिं नेय विसहंति ॥ ४५ ॥

अविय । पावियवसंतमासो वणम्मि निस्सेसपीयलोहियओ ।
पियविरहियपहियाणं भयजणओ किंसुयपिसाओ ॥ ४६ ॥

कुसुमाऽऽमोदाऽऽकृष्टाऽलिकुलझंकारगभीरशब्देन ।
गायन्त इव तरुनिकरा वसन्तमासागमे तुष्टाः ॥ ४१ ॥

मकरन्दपिञ्जरात् विसृतसुगन्धकुसुमवदनात् ।
वनराज्यो हसन्त्य इव वसन्तमासागमं दृष्ट्वा ॥ ४२ ॥

दृष्ट्वेव तरुनिकरं मधुसमये बहलपत्रलच्छायम् ।
अपमानितः पलाशः कृष्णमुखो झटिति सञ्जातः ॥ ४३ ॥

आस्तां तस्मात् फलकाले फुल्लतासमयेऽपि कालिमा वदने ।
इति कलयित्वेव पलाशस्त्यक्तः पत्रैः कृपण इव ॥ ४४ ॥

दृष्ट्वा वनसमृद्धिं पलाशविटपै-र्मुकुलितं वदनम् ।
अन्येऽपि खलु अपात्रा (अपत्रा) परर्द्धिं नैव विसहन्ते ॥ ४५ ॥

अपि च । प्राप्तवसन्तमासो वने निःशेषपीतलोहिताः ।
प्रियविरहितपथिकानां भयजनकः किंशुकपिशाचः ॥ ४६ ॥

---

१. आयड्ढिया-आकृष्टाः । २. त्यक्तः । ३. कृपणः । ४. अपात्राणि=तुच्छाः, अपत्राश्च-पत्ररहिताः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नं च। पंचसरलोद्धएणं[1] महुमासबिइज्जएण[2] दयरहियं ।
हम्मंतीओ गाढं दट्ठूणव पहियमहिलाओ ॥ ४७ ॥

हसियंव मज्झसंठियकलयंठिकएण कूइयरवेण ।
पयडियमंजरिगुरुदंतपंतियं[3] चूयविडवेहिं[4] ॥ ४८ ॥

दट्ठूण पहियनिवहं निहयं महुमासलोद्धयनरेण[1] ।
ओणयमुहीओ[5] कुसुमंसुएहिं[6] रोयंतिव लयाओ ॥ ४९ ॥

मयपहियाण जलंतिव ठाणे ठाणे महंतचीयाओ[7] ।
घणकिंसुयच्छलेणं अलिरवमिसिमिमिसियसद्दाओ ॥ ५० ॥

निज्झरतडेसु तरुणो पवणपहल्लंतजलनिबुड्डेहिं[8] ।
साहाकरेहिं देंतिव जलंजलिं जत्थ पहियाणं ॥ ५१ ॥

किंच। घणकिंसुयनवरंगयविराइया बद्धपवरमयणहला ।
पाडलकुसुमा सोहई वसंतलच्छी नववहुव्व ॥ ५२ ॥

अन्यच्च । पञ्चशरलुब्धकेन मधुमासद्वितीयेन दयारहितम् ।
ध्नन्त्यो गाढं दृष्ट्वेव पथिकमहिलाः ॥ ४७ ॥

हसन्त्य इव मध्यसंस्थितकलकण्ठीकृतेन कूजितरवेण ।
प्रकटितमञ्जरिगुरुदन्तपङ्क्तिकं चूतविटपैः ॥ ४८ ॥

दृष्ट्वा पथिकनिवहं निहतं मधुमासलुब्धकनरेण ।
अवनतमुखाः कुसुमाश्रुकै-रुदन्त्य इव लताः ॥ ४९ ॥

मृतपथिकानां ज्वलन्त्य इव स्थाने स्थाने महच्चिताः ।
घनकिंशुकच्छलेन अलिरवमिसिमिसिशब्दतः ॥ ५० ॥

निर्झरतटेषु तरोः पवनप्रहल्लन्जलनिमग्नैः ।
शाखाकरै-र्ददत्य इव जलाञ्जलिं यत्र पथिकानाम् ॥ ५१ ॥

किञ्च । घनकिंशुकनवरंगकविराजिता बद्धप्रवरमदनफला ।
पाटलकुसुमा शोभते वसन्तलक्ष्मी-र्नववधूरिव ॥ ५२ ॥

---

१. लुब्धकः= व्याधः । २. मधुमासद्वितीयेन=वसन्तसहितेनेत्यर्थः । ३. प्रकटिता मञ्जर्य एव ये गुरवो=महान्तो दन्तास्तेषां पङ्क्तिर्यत्र हसने तदिति । ४. चूतविटपैः=आम्रशाखाभिः । ५. अवनत-मुखाः । ६. कुसुमान्येवाश्रुकाणि तैः । ७. चिताः । ८.निबुड्डा=निक्कुडिताः=मग्नाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नं च । बुहसहिओवि[1] हु सूरो कव्वसत्तो[2] वसंतमाहप्पा ।
उवभुंजिऊण मीणं[3] संपइ मेसस्स[4] उक्कोत्ति[5] ॥ ५३ ॥

ता एरिसे वसंते दिसिदिसिपसरंतपरहुयासद्दे[6] ।
वित्थरियचच्चरीरवमुहरियउज्जाणभूभागे[7] ॥ ५४ ॥

विलसंति कामुयजणा अंदोलिज्जंति तरुणजुवईओ ।
वित्थरइ पडहयरवो पियंति वरवारुणिं तरुणा ॥ ५५ ॥

साहीणपिययमाणं[8] तरुणीणं वल्लहम्मि महुमासे ।
धम्मपरायणलोएण एत्थ कीरंति जत्ताओ[9] ॥ ५६ ॥

जिणबिंबाणं भत्तीए तेण एए समागया देवा ।
सव्वायरेण वेयड्ढसिद्धकूडेसु जत्तत्थं ॥ ५७ ॥

तत्तो य मए भणियं जइ एवं तो वयंस! अम्हेवि ।
गंतूण सिद्धकूडे सासयसव्वन्नुपडिमाओ[10] ॥ ५८ ॥

अन्यच्च। बुधसहितोऽपि खलु सूरः काव्या (क्रव्या)ऽऽसक्तो वसन्त-माहात्म्यात्।
उपभुज्य मीनं संप्रति मेषस्योत्सुकः इति ॥ ५३ ॥

तस्मादीदृशे वसन्ते दिशिदिशि प्रसरन्परभृताशब्दे ।
विस्तरितचर्चरीरवमुखरितोद्यानभूभागे ॥ ५४ ॥

विलसन्ति कामुकजना अन्दोल्यन्ते तरुणयुवतयः ।
विस्तरति पटहकरवः पिबन्ति वरवारुणिं तरुणाः ॥ ५५ ॥

स्वाधीनप्रियतमानां तरुणीनां वल्लभे मधुमासे ।
धर्मपरायणलोकेनऽत्र क्रियन्ते यात्राः ॥ ५६ ॥

जिनबिम्बानां भक्त्या तेनैते समागता देवाः ।
सर्वादरेण वैताढ्यसिद्धकूटेषु यात्रार्थम् ॥ ५७ ॥

ततश्च मया भणितं यद्येवं ततो वयस्य ! वयमपि ।
गत्वा सिद्धकूटे शाश्वतसर्वज्ञप्रतिमाः ॥ ५८ ॥

---

१. बुधः=पण्डितो ग्रहविशेषश्च । २. कव्वो= काव्यः=शुक्रः, कव्वं=क्रव्यं=मासं च । ३. मीनराशिं मत्स्यं च । ४. मेषराशेः उरणस्य च । ५. उत्कः=उत्सुकः । ६. परभृता=कोकिला । ७. गीतभेदः । ८. साहीणा=स्वाधीनाः । ९. जत्ता=यात्रा । १०. शाश्वतसर्वज्ञप्रतिमाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भत्तीए पणमिऊणं करेमु नियमाणुसत्तणं सहलं[1] ।
पेच्छामो जिणजत्तं[2] सुयखयरोहेणं[3] किज्जंतं ॥ ५९ ॥ युग्मम् ।

अह सव्वेहिवि भणियं एवं होउत्ति सुट्ठु ते भणियं ।
एत्थंतरम्मि पत्तो मह धाइसुओ[4] बलो नाम ॥ ६० ॥

आगम्म तेम भणियं पिउणा ते चित्तवेग! संलत्तं[5] ।
एसो हु रयणसंचयवत्थव्वो[6] सयलखयरजणो ॥ ६१ ॥

न्हाओ विलित्तदेहो सुहनेवत्थो[7] महाविभूईए ।
चलिओ जिणजत्ताए आसन्ने सिद्धकूडम्मि ॥ ६२ ॥

तेण समं अम्हेवि हु चलिया ता सिग्घमेव आगच्छ ।
कयण्हाणाइविहाणा जेण समं चेव गच्छामो॥ ६३ ॥

तव्वयणं सोऊणं नियगेहे आगओ पिउसमीवे ।
तेवि य मज्झ वयंसा नियनियगेहेसु संपत्ता ॥ ६४ ॥

भक्त्या प्रणम्य कुर्मो निजमनुष्यत्वं सफलम् ।
प्रेक्षामहे जिनयात्रां शुभखेचरौघेन क्रियमाणाम् ॥ ५९ ॥ युग्मम् ॥

अथ सर्वैरपि भणितमेवं भवत्विति सुष्ठु तव भणितम् ।
अत्रान्तरे प्राप्तो मम धात्रीसुतो बलो नामा ॥ ६० ॥

आगम्य तेन भणितं पित्रा तव चित्रवेग ! संलप्तम् ।
एष खलु रत्नसञ्चयवास्तव्यः सकलखेचरजनः ॥ ६१ ॥

स्नातो विलिप्तदेहः शुभनेपथ्यो महाविभूत्या ।
चलितो जिनयात्रायैऽऽसन्ने सिद्धकूटे ॥ ६२ ॥

तेन समं वयमपि खलु चलितास्तस्माच्छीघ्रमेव आगच्छ ।
कृतस्नानादिविधाना येन सममेव गच्छामः ॥ ६३ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा निजगेहेऽऽगतः पितृसमीपे ।
तेऽपि च मम वयस्या निजनिजगेहेषु संप्राप्ताः ॥ ६४ ॥

१. सफलम् । २. जत्ता=यात्रा । ३. ओघः=समूह । ४. धात्रीसुतः । ५. संलप्तम्=उक्तम् । ६. वास्तव्यः । ७. नेपथ्यं=वस्त्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कयण्हाणाइविहाणो सह पिउणा ताहे पवणगइणा हं ।
तक्कालुचियं सव्वं गहिऊणं धूवपुप्फाइं ॥ ६५ ॥
नागरजणेण सहिओ उप्पइओ खग्गसामलं[1] गयणं ।
गच्छंतेण कमेणं दिट्ठं भवणं जिणिंदस्स ॥ ६६ ॥
[2]वायंतमउयमारुयमंदंदोलंतधयवडग्गेहिं ।
स[3]न्नंव करेमाणं आगमणत्थं जणोहस्स ॥ ६७ ॥
दुंदुहि[4]मउंदमद्दलतिलिमापमुहेण तूरसद्देण ।
हक्कारंतेव जणं जत्तासमए जिणिंदस्स ॥ ६८ ॥
तत्तो कमेण पत्ता दिसि दिसि नच्चंतअच्छरानियरं ।
मणहरगेय[5]झुणीए आणंदियभवियसंदोहं ॥ ६९ ॥
नाणाविहवत्थेहिं कयउ[6]ल्लोयं मणोहरायारं ।
विच्छि[7]त्तीए लंबियनिम्मलवरहारओ[8]चूलं ॥ ७० ॥

कृतस्नानादिविधानः सह पित्रा तदा पवनगतिनाऽहम् ।
तत्कालोचितं सर्वं गृहीत्वा धूपपुष्पाणि ॥ ६५ ॥
नागरजनेन सहित उत्पतितः खड्गश्यामलं गगनम् ।
गच्छता क्रमेण दृष्टं भवनं जिनेन्द्रस्य ॥ ६६ ॥
वात्मृदुमरुत्मन्दंन्दोलायमानध्वजपटाग्रैः ।
संज्ञामिव कुर्वन्नागमनार्थं जनौघस्य ॥ ६७ ॥
दुन्दुभिमुकुन्दमर्दलतिलिमाप्रमुखेन तूर्यशब्देन ।
आकारयन्तमिव जनं यात्रासमये जिनेन्द्रस्य ॥ ६८ ॥
ततः क्रमेण प्राप्ता दिशि दिशि नृत्यन्नप्सरोनिकरम् ।
मनोहरगेयध्वन्याऽऽनंदितभविकसन्दोहम् ॥ ६९ ॥
नानाविधवस्त्रैः कृतोल्लोचं मनोहराकारम् ।
विच्छित्यां लम्बितनिर्मलवरहारवचूलम् (उच्चूलम्) ॥ ७० ॥

---

१. खड्गवत् श्यामम् । २. वात् (चलत्) मृदुकमारुतमन्दान्दोल्यमानध्वजपटाग्रैः । ३. संज्ञाम् । ४. मुकुन्दो वाद्यविशेषः । ५. झुणी=ध्वनिः । ६. उल्लोचः=चन्द्रातपः= ''चंद-चरबो'' इति भाषायाम् । ७. विच्छित्तिः=प्रान्तभागः । ८. अवचूलः=ध्वजस्याधोमुखः कूर्चकोऽवचूलः, उच्चूलं ध्वजस्योर्ध्वस्थितःकूर्चलः उच्चूलः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विरइयघणफुल्लहरं विचित्तलंबंततारियाइन्नं ।
पवरपडिमंडवेणं उच्छाइयअंगणाभोयं ॥ ७१ ॥

नी[१]सलत[२]ड्डियचंदायएहिं मंडियचउक्कियादेसं ।
फुल्लमयपवरतोरणसोहियमज्झं जिणिंदगिहं ॥ ७२ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तस्स य दुवारदेसे निम्मलजलपूरियाए वावीए ।
काउण पाय[३]सोयं निययवयंसेहिं परिवरिओ ॥ ७३ ॥

जिणभवणदुवारट्ठिय[४]उच्चल्लियफु[५]ल्लमालियोहस्स ।
पुप्फाइं गेण्हंतो अंतो विहिणा पविट्ठो हं ॥ ७४ ॥ युग्गम् ॥

पूइय जिणिंदबिंबे काउं [६]चीइवंदणं जहाविहिणा ।
बा[७]हिं नीहरिओ हं उवविट्ठो खयरमज्झम्मि ॥ ७५ ॥

वत्ते जिणमज्जणए इओ तओ तत्थ संचरंतो हं ।
अवरोप्परदंसियकोउगेहिं सहिओ वयंसेहिं ॥ ७६ ॥

विरचितघनफुल्लगृहं विचित्रलम्बमानतारिकाऽऽकीर्णम् ।
प्रवरप्रतिमण्डपेनाऽवच्छादितांऽगणाऽऽभोगम् ॥ ७१ ॥

निस्तलततचन्द्रातपैर्मण्डितचतुष्किकादेशम् ।
फुल्लमयप्रवरतोरणशोभितमध्यं जिनेन्द्रगृहम् ॥ ७२ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तस्य च द्वारदेशे निर्मलजलपूरितायां वाप्यां ।
कृत्वा पादशौचं निजकवयस्यैः परिवृत्तः ॥ ७३ ॥

जिनभवनद्वारस्थितोच्चलितःफुल्लमालिकौघस्य ।
पुष्पाणि गृह्णानोऽन्तोविधिना प्रविष्टोऽहम् ॥ ७४ ॥ युग्मम् ॥

पूजितो जिनबिम्बान् कृत्वा चैत्यवन्दनं यथविधिना
बर्हिर्निःसृतोऽहमुपविष्टः खेचरमध्ये ॥ ७५ ॥

वृत्ते जिनमज्जन इतस्ततस्तत्र सञ्चरन्नहम् ।
परस्परदर्शितकौतुकैः सहितो वयस्यैः ॥ ७६ ॥

---

१. निस्तलं=तलम् । २. तड्डियं=ततम्=विस्तृतम्। ३. पादशौचम् । ४. उच्चलितः=समीपागतः । ५. फुल्लमालिया=पुष्पविक्रेत्री । ६. चैत्यवन्दनम् । ७. बहिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कत्थइ विलासिणिजणं पेच्छंतो नच्चमाणयं विविहं ।
कत्थइ कविवरनिवहं जिणचरियं अहिणवेमाणं ॥ ७७॥

वीणारवसंवलियं कत्थवि गीयज्झुणिं निसामेंतो[1] ।
विरइयविविहायारं कत्थवि य बलिं पलोएंतो[2] ॥ ७८ ॥

कत्थइ तरुणनरेहिं दिज्जंतं रासयं सुणेमाणो ।
सुरसुंदरीहिं कत्थइ गिज्जंतं[3] धवलसंघायं ॥ ७९ ॥

एवं च जाव कोऊहलेण अवरावरेसु ठाणेसु ।
हिंडामि तत्थ भवणे लीलाए समं वयंसेहिं ॥ ८० ॥

ताव मह माउलसुओ सहरिसमागम्म साइयं दाउं ।
वज्जरइ भाणुवेगो पभूयकालाओ दिट्ठो सि ॥ ८१ ॥ युग्मम् ॥

कुसलं च पवणगइणो पिउभगिणीए य बउलवइयाए ? ।
तत्तो य मए भणियं कुसलं सव्वेसि, अन्नं च ॥ ८२ ॥

कुत्रचित् विलासिनीजनं प्रेक्षमाणो नृत्यत् विविधम् ।
कुत्रचित् कविवरनिवहं जिनचरित्रमभिनयन् ॥ ७७ ॥

वीणारवसंवलितं कुत्राऽपि गीतध्वनिं शृण्वन् ।
विरचितविविधाकारं कुत्रापि च बलिं प्रलोकमानः ॥ ७८ ॥

कुत्रचित्तरुणनरैर्दीयमानं रासकं श्रृण्वन् ।
सुरसुन्दरीभिः कुत्राऽपि गीयमानं धवलसङ्घातम् ॥ ७९ ॥

एवं च यावत्कुतुहलेनऽपरापरेषु स्थानेषु ।
हिण्डामि तत्र भवने लीलया समं वयस्यैः ॥ ८० ॥

तावत्मम मातुलसुतःसहर्षमागम्य स्वागतादिकं दत्वा ।
कथयति भानुवेगः प्रभूतकालतो दृष्टोऽसि ॥ ८१ ॥ युग्मम् ॥

कुशलं च पवनगतेः पितृभगिन्याश्च बकुलवत्याः ? ।
ततश्चमया भणितं कुशलं सर्वेषामन्यं च ॥ ८२ ॥

---

१. निशमयन्=श्रृण्वन् । २. प्रलोकमानः । ३. गीयमानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थेव आगयाइ इमाइं चिट्ठंति भद्द! जिणभवणे ।
अम्मापिऊण मूलं समागओ तेणं[1] सहिओ हं ॥ ८३ ॥

सायरमवगूढो सो तेहिं पउत्तिं च पुच्छिओ भणइ ।
कुसलं मह जणगाणं नागमणं कारणावेक्खं ॥ ८४ ॥

अह सो मए पभणिओ वित्तंप्पाया[2] इमा हु जिणजत्ता ।
संपइ पुण अम्हाणं आगच्छसु पाहुणो ताव ॥ ८५ ॥

तो भणइ भाणुवेगो एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।
मह चित्तभाणुपिउणा लहुमागच्छेज्ज इति भणियं ॥ ८६ ॥

ता चित्तवेग! संपइ तं चिय नगरम्मि एहि मंहतणए[3] ।
उक्कंठिओ पंगामं[4] जं अच्छइ तुम्ह माउलओ ॥ ८७ ॥

एवं च तेण भणिओ अम्मापीईहिं अब्भणुन्नाओ[5] ।
भाउसमेओ पत्तो नगरमहं कुंजरावत्तं ॥ ८८ ॥

अत्रैवाऽऽगताविमौ तिष्ठतः भद्र ! जिनभवने ।
अम्बापित्रोः मूलं समागतस्तेनसहितोऽहम् ॥ ८३ ॥

सादरमवगूढः स ताभ्यां प्रवृत्तिं च पृष्टो भणति ।
कुशलं मम जनकयोर्नागमनं कारणापेक्षम् ॥ ८४ ॥

अथ स मया प्रभणितो वृत्तप्रायेयम् खलु जिनयात्रा ।
संप्रति पुन अस्माकमागच्छ प्राघूर्णस्तावत् ॥ ८५ ॥

ततो भणति भानुवेग एवमेतत्तु किन्तु निश्रृणु ।
मम चित्रभानुपित्रा लघु आगच्छेदिति भणितम् ॥ ८६ ॥

तस्मात् चित्रवेग ! संप्रति चैव नगरं एहि मदीये ।
उत्कण्ठितः प्रकामं यदास्ते तव मातुलः ॥ ८७ ॥

एवञ्च तेन भणितोऽम्बापितृभ्यामभ्यनुज्ञातः ।
भ्रातृसमेतः प्राप्तो नगरमहं कुञ्जरावर्त्तम् ॥ ८८ ॥

---

१. मातुलसुतेन। २. वृत्तप्राया=पूर्णप्राया । ३. मदीये । ४. प्रकामम् । ५. अभ्यनुज्ञातः= आदिष्टः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तहिंय च चित्तभाणू मं दट्ठुं सुट्ठु हरिसिओ भणइ ।
सुंदरमायरियं ते जमागओ अम्ह पाहुणओ[1] ॥ ८९ ॥

नियपउत्तिं सव्वं कहिउं कयभोयणाइवावारो ।
पत्ताए रयणीए पसुत्तो[2] पवरसयणीए[3] ॥ ९० ॥

तत्थ य पभायसमए लवमाणे[4] तंबचूलनिउरंबे[5] ।
दिट्ठो अदिट्ठपुव्वो एसो सुमिणो[6] मए तइया ॥ ९१ ॥

किल धवलफुल्लमालं मणोहरं दट्ठु तग्गहट्ठाए ।
चलिओ हं न य सक्केमि गेण्हिउं तं जया कहवि ॥ ९२ ॥

केणवि मित्तेण तओ समप्पिया आयरेण मे गहिया ।
ओलंबिस्सं[7] गलए किल नियए ताव सा झत्ति ॥ ९३ ॥

पडिया मह हत्थाओ कत्थवि य गयत्ति नेय जाणामि ।
ताहे महंतदुक्खं तव्विरहे मज्झ संजायं ॥ ९४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ।

तत्र च चित्रभानुर्माम् दृष्ट्वा सुट्ठु हृष्टो भणति ।
सुन्दरमाचरितं ते यदागतोऽस्माकं प्राधूर्णकः ॥ ८९ ॥

निजकप्रवृतिं सर्वां कथयित्वा कृतभोजनादिव्यापारः ।
प्राप्तायां रजन्यां प्रसुप्तः प्रवरशयनीये ॥ ९० ॥

तत्र च प्रभातसमये लपति ताम्रचूडनिकुरम्बे।
दृष्टोऽदृष्टपूव एष स्वप्नो मया तदा ॥ ९१ ॥

किल धवलफुल्लमालां मनोहरां दृष्ट्वा तद्ग्रहणार्थे ।
चलितोऽहं न च शक्नोमि ग्रहीतुम् तां यदा कथमपि ॥ ९२ ॥

केनाऽपि मित्रेण ततः समर्पिताऽऽदरेण मया गृहीता ।
अवलम्बिष्ये गलके किल निजके तावत्सा झटिति ॥ ९३ ॥

पतिता मम हस्तात्कुत्राऽपि च गतेति नैवं जानामि ।
तदा महत्दुःखं तद्विरहे मम सञ्जातम् ॥ ९४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

१. प्राधूर्णकः = अतिथिः। २. प्रसुप्तः । ३. शयने । ४. लपति = शब्दायमाने । ५. ताम्रचुडनिकुरम्बे = कुक्कुटसमूहे । ६. स्वप्नः । ७. अवलम्बिष्ये = निवेशयिष्यामि।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुक्कावि मए एसा पुणोवि अमिलाणकुसुमिया विहिया ।
इय भणिऊणं केणवि कंठे विणिवेसिया मज्झ ॥ ९५ ॥

ताव पडुपटहझल्लरिकाहलभंभामउंदसद्दालं ।
सोउं तूरस्स रवं झत्ति पणट्ठा महं निद्दा ॥ ९६ ॥

तो हरिसविसायइड्ढं दट्ठुं सुमिणं विचिंतियं हियए ।
किं नाम मज्झ सूयइ अदिट्ठपुव्वं इमं सुमिणं ? ॥ ९७ ॥

का हंदि ! इमा माला विज्जा व संपया व मह होज्जा ।
दिन्ना केणवि नट्ठा पुणरवि लद्धा, न याणामि ॥ ९८ ॥

एवं अणिच्छियत्थो[1] सुविणसरूवस्स उट्ठिओ अहयं ।
काउं पभायकिच्चं अह सहिओ भाणुवेगेण ॥ ९९ ॥

आरूढो पासाए उवरिमभूमीए चित्तसालाए ।
मणिरयणकोट्टिमम्मी उवविट्ठो मत्तवारणए[2] ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

शुष्काऽपि मयैषा पुनरप्यम्लानकुसुमिका विहिता ।
इति भणित्वा केनाऽपि कण्ठे विनिवेशिता मम ॥ ९५ ॥

तावत् पटुपटहझल्लरिकाहलभम्भामुकुन्दशष्दवत् ।
श्रुत्वा तुर्यस्य रवं झटिति प्रणष्टा मम निद्रा ॥ ९६ ॥

ततो हर्षविषादाढ्यं दृष्ट्वा स्वप्नं विचिन्तितं हृदये ।
किं नाम मम सूचयत्यदृष्टपूर्वमिदम् स्वप्नम् ॥ ९७ ॥

का हन्दि ! इयं माला विद्या वा संपद्वा मम भवेत् ।
दत्ता केनाऽपि नष्टा पुनरपि लब्धा न जानामि ॥ ९८ ॥

एवमनिश्चितार्थः स्वप्नस्वरूपस्योत्थितोऽहकम् ।
कृत्वा प्रभातकृत्यमथ सहितो भानुवेगेन ॥ ९९ ॥

आरूढः प्रासाद उपरितनभूम्यां चित्रशालायाम् ।
मणिरत्नकुट्टिम उपविष्टो मत्तवारणाके ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

---

१. अनिश्चितार्थः । २. मत्तवारणं=मत्तालम्बः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तं पभायदिट्ठं [1]सिट्ठं सुविणं तु भाणुवेगस्स ।
[2]निच्छइउं नो सक्कइ सोवि हु सुविणस्स [3]संब्भावं ॥ १०१ ॥

चिंतित्ता सुविणफलं विगप्पसंकप्पखित्तनियचित्ता ।
जा चिट्ठामो अम्हे खणंतरं तत्थ ठाणम्मि ॥ १०२ ॥

ताव य वरनेवत्थो [4]महग्घआभरणभूसियसरीरो ।
सव्वो वि नयरलोओ गंतुं कत्थवि [5]पयट्टोत्ति ॥ १०३ ॥ युग्मम् ॥

तं दट्ठुं मए भणियं सबालवुड्ढो इमो जणो कत्थ ।
कय[6]उवसोहो वच्चइ साहसु भो भाणुवेगम्ह? ॥ १०४ ॥

भणियं च तेण निसुणसु अज्जं जं [7]मयणतेरसी भद्द ! ।
मयरंदुज्जाणठियस्स तेण जत्ताए मयणस्स ॥ १०५ ॥

एसो नरनारिगणो पूयत्थं तस्स [8]वच्चइ [9]पमोया ।
अम्हेवि हु गच्छामो पेच्छामो [10]कुसुमसरजत्तं ॥ १०६ ॥ युग्मम् ॥

अथ तं प्रभातदृष्टं शिष्टं स्वप्नं तु भानुवेगस्य ।
निश्चेतुं न शक्यते सोऽपि खलु स्वप्नस्य सद्भावम् ॥ १०१ ॥

चिन्तयित्वा स्वप्नफलं विकल्पसंकल्पक्षिप्तनिजचितौ ।
यावत् तिष्ठाव आवाम् क्षणान्तरं तत्र स्थाने ॥ १०२ ॥

तावच्च वरनेपथ्यो महार्घाऽऽभरणभूषितशरीरः ।
सर्वेऽपि नगरलोको गन्तुं कुत्राऽपि प्रवृत्त इति ॥ १०३ ॥ युग्मम् ॥

तं दृष्ट्वा मया भणितं सबालवृद्धोऽयं जनः कुत्र ।
कृतोपशोभा व्रजति कथय भो भानुवेग माम् ? ॥ १०४ ॥

भणितं च तेन निश्रृणु अद्य यन्मदनत्रयोदशी भद्र ! ।
मकरन्दोद्यानस्थितस्य तेन यात्रायै मदनस्य ॥ १०५ ॥

एष नरनारीगणः पूजार्थं तस्य व्रजति प्रमोदात् ।
आवामपि खलु गच्छावः प्रेक्षावहे कुसुमशरयात्राम् ॥ १०६ ॥ युग्मम् ॥

---

१. शिष्टम्=उक्तम् । २. निश्चेतुम् । ३. सद्भावं=परमार्थम्। ४. महार्घ=बहुमूल्यकम् । ५. प्रवृत्तः । ६. उपशोभा=विभूषा । ७. मदनत्रयोदशी । ८. व्रजति । ९. प्रमोदात् । १०. कुसुमशरः=कामः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य मए भणियं एवं होउत्ति दोवि संचलिया ।
कयसिंगारा [1]पयओ पत्ता य कमेण उज्जाणं ॥ १०७ ॥

कोलंतकामिणीयणरणंतनेउररवेण तरुनियरो।
मयणमहूसवतुट्ठो गायइ इव चच्चरिं जत्थ ॥ १०८ ॥

मलयानिल[2]हल्लावियसाहाहिं वि[3]घुंम्ममाणया [4]धणियं ।
कोइलकयकलकोलाहलेहिं अ[5]फुंडक्खरालावा ॥ १०९ ॥

[6]आयंबिरनवकिसिलय[7]आयंबमुहा महीरुहा जत्थ ।
आसाइयमहुमासा मत्ता इव [8]सच्चविज्जंति ॥ ११० ॥ युग्मम् ॥

सुविसट्टकुसुमसोहंतमंजरीपुंजरइयसेहरया ।
[9]जोहारेन्ततिव पवणोणयाहिं साहाहिं पउरजणं ॥ १११ ॥

तम्मि य पवरुज्जाणे घणतरुवरमंडिए सुरमणीए ।
दंसणमेत्तुपाइयमयणे मयरंदनामम्मि ॥ ११२ ॥

ततश्च मया भणितमेवं भवत्विति द्वावपि सञ्चलितौ ।
कृतशृङ्गारौ पदतः प्राप्तौ च क्रमेणाद्योनम् ॥ १०७ ॥

क्रीडन्कामिनीजनरणत्नेपुररवेणतरुनिकरः ।
मदनमहोत्सवतुष्टो गायतीव चर्चरिं यत्र ॥ १०८ ॥

मलयानिलचलितशाखाभिर्विघूर्णयमानका गाढम् ।
कोकिलकृतकलकोलाहलैरस्पष्टाऽक्षराऽऽलापा ॥ १०९ ॥

आताम्रनवकिसलयाऽऽताम्रा महीरुहा यत्र ।
आसादितमधुमासा मत्तेव दृश्यन्ते ॥ ११० ॥ युग्मम् ॥

सुविस्तृतकुसुमशोभमानमञ्जरीपुञ्जरचितशेखरकाः ।
प्रणमन्ति इव पवनोन्नताभिः शाखाभिः प्रचुरजनम् ॥ १११ ॥

तस्मिंश्च प्रवरोद्याने घनतरुवरमण्डिते सुरमणीये ।
दर्शनमात्रोत्पादितमदनान् मकरन्दनाम्नि ॥ ११२ ॥

---

१. पयओ=पदतः=पदाभ्याम् । २. हल्लाविया=चलिता । ३. विघूर्णयमानका । ४. गाढम्। ५. अस्पष्टं=अव्यक्तम् । ६. आयंबिरा=आताम्राः । ७. आयंबं=आताम्रम् । ८. सच्चविज्जंति= दृश्यन्ते। ९. प्रणमन्ति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नाणानेवत्थेणं नायरलोएण परिगया जाव ।
पविसामो ता दिट्ठं दूराओ मयणदेवहरं ॥ ११३ ॥ युग्मम् ॥

रइजुत्तमयणपूयणनिमित्तमित्तेण पउरलोएण ।
पडिपुन्नं सुविलासं उत्तुंगं तुंगपागारं ॥ ११४ ॥

उद्दामवज्जंतअच्चंतवरमद्दलं मत्तवरकामिणीसंघकयगुंदलं ।
चच्चरीसद्दअक्खित्तकामुयजणं पडहियासद्दनच्चंतबहुवामणं ॥ ११५ ॥

पियमासत्तनररुद्धकयलीहरं दोलियारूढपुरबालियासुंदरं ।
सविडवेसाजणारद्धजलकीडयं सलिलसंपायकयकद्दमुप्पीलयं ॥११६ ॥

तं मज्झे पविसित्ता दट्ठूण रईए संजुयं मयणं ।
निग्गंतूणं दोण्णिवि उवविट्ठा बारवेईए ॥ ११७ ॥

नाणविहकीलाहिं कीलंतं पुरजणं पुलोएंतो।
जाव खणंतरमेगं कुमर! अहं तत्थ अच्छामि ॥ ११८ ॥

नानानेपथ्येन नागरलोकेन परिगता यावत् ।
प्रविशावस्तस्माद्दृष्टं दूरात् मदनदेवगृहम् ॥ ११३ ॥ युग्मम् ॥

रतियुक्तमदनपूजननिमित्तेन प्रचुरलोकेन ।
प्रतिपूर्णं सुविलासमुत्तुङ्गं तुङ्गप्राकारम् ॥ ११४ ॥

उद्दामवाद्यमानात्यन्तवरमर्दलं मत्तवरकामिनीसंघकृतगुन्दलम् ।
चर्चरीशब्दाक्षिप्तकामुकजनं पटहिकशब्दनृत्यन्बहुवामनम् ॥ ११५ ॥

प्रियतमाऽऽसक्तनररूद्धकदलीगृहं दोलाऽऽरूढपुरबालिकासुन्दरम् ।
सविटवेश्याजनाऽऽरब्धजलक्रीडकम् सलिलसम्पातकृतकर्दमसङ्घातकम् ॥११६॥

तन्मध्ये प्रवेश्य दृष्ट्वा रत्या संयुक्तं मदनम् ।
निर्गत्य द्वावप्युपविष्टौ द्वारवेदिकायाम् ॥ ११७ ॥

नानाविधक्रीडाभिः क्रीडन्तं पुरजनं पश्यन् ।
यावत्क्षणान्तरमेकं कुमार ! अहं तत्राऽऽसे ॥ ११८ ॥

---

१. वज्जंतं=वाद्यमानम्। * गुंदलं=आनन्दध्वनिः। २. उप्पीलो=संघातः। ३. द्वारवेदिकायाम्। ४. पश्यन् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तावासन्नम्मि दुमे अंदोलिंती सहीण मज्झगया ।
दिट्ठा अउव्वरूवा जुवई नवजोव्वणारंभा ॥ ११९ ॥

पीणुन्नयघणसिहिणुच्छलंतहारावलीए कयसोहा ।
[1]उत्तत्तकणयवन्ना मणिकुंडलमंडियकवोला ॥ १२० ॥

[2]अमयमइयव्व विहिणा विहिया कयलोयलोयणाणंदा ।
दंसणमेत्तेणं चिय [3]पल्हायंती जणमणाइं ॥ १२१ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तं दट्ठुं चिंतियं मे का एसा हंदि! मणहरसरुवा ।
किं नागकन्नगेसा [4]अवइन्ना, अहव वणलच्छी ? ॥ १२२ ॥

किंवा सुरलोगाओ पब्भट्ठा तियससुंदरी एसा ।
किंवा मयणविउत्त होज्ज रई गहियदेहत्ति ? ॥ १२३ ॥

एवं विगप्पमाणो अणमिसनयणेहिं तं पुलोएंतो ।
तीएवि पुलोइओ हं [5]ससिणिद्धअवंगदिट्ठीए ॥ १२४ ॥

तावदासन्ने द्रुमे अन्दोलयन्ती सखीनां मध्येगता ।
दृष्टाऽपूर्वरुपा युवती नवयौवनारम्भा ॥ ११९ ॥

पीनोन्नतघनस्तनोच्छलत्हारावल्ल्या कृतशोभा ।
उत्तप्तकनकवर्णा मणिकुण्डलमण्डितकपोला ॥ १२० ॥

अमृतमयेव विधिना विहिता कृतलोकलोचनानन्दा ।
दर्शनमात्रेणैव प्रह्लादयन्ती जनमनांसि ॥ १२१ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तां दृष्ट्वा चिन्तितं मया कैषा सा हन्दि ! मनोहरस्वरुपा।
किं नागकन्यैषाऽवतीर्णा अथवा वनलक्ष्मीः ? ॥ १२२ ॥

किं वा सुरलोकात् प्रभ्रष्टा त्रिदशसुन्दर्येषा ।
किं वा मदनवियुक्ता भवेद्रति-गृहीतदेहेति ? ॥ १२३ ॥

एवं विकल्पयन्ननिमेषनयनाभ्यां तां पश्यन् ।
तयाऽपि दृष्टोऽहं सस्निग्धापाङ्गदृष्टया ॥ १२४ ॥

---

१. उत्तत्तं=उत्तप्तम् । २. अमृतमया । ३. प्रह्लादयन्ती=आनन्दयन्ती। ४. अवतीर्णा । ५. सस्निग्धापाङ्गदृष्टया ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुट्ठो य भाणुवेगो का एसा कस्स वावि महिलत्ति ? ।
ईसीसिं[१] विहसिउणं अह भणियं भाणुवेगेणं ॥ १२५ ॥

एईए संकहाए न हु कज्जं किंचि उट्ठिमो ताव ।
एसा हुं वंकवंकं जोयइ तुह संमुहं जेण ॥ १२६ ॥

अंगेसु निवडमाणा दिट्ठी एवंविहाण महिलाण ।
देहं कुणइ असत्थं[२] अवस्स हिययं अवहरेज्जा ॥ १२७ ॥

तत्तो य मए भणियं परिहासपरो सि अम्हे एमेव ।
पुच्छामो कोउगेणं तं पुण अन्नं विअप्पेसिं[३] ॥ १२८ ॥

तो भणइ भाणुवेगो इमम्मि नयरम्मि अत्थि पयडजसो[४] ।
खयरो अमियगई तस्स भारिया चित्तमालत्ति ॥ १२९ ॥

एसा एगा धूया[५] ताणं जाया अणोवमगुणड्ढा[६] ।
नामेण कणगमाला विन्नाणसमन्निया[७] कन्ना ॥ १३० ॥

पृष्टश्च भानुवेगः कैषा कस्य वाऽपि महिलेति ? ।
ईषदीषत् विहस्याऽथ भणितं भानुवेगेन ॥ १२५ ॥

एतस्याः सङ्कथया न खलु कार्यं किञ्चिदुत्तिष्ठावस्तावत् ।
एसा हुं वक्रवक्रं पश्यति तव सन्मुखं येन ॥ १२६ ॥

अङ्गेषु निपतंती दृष्टिरेवंविधानां महिलानाम् ।
देहं करोति अस्वस्थमवश्यं हृदयमपहरेत् ॥ १२७ ॥

ततश्च मया भणितं परिहासपरोऽसि अस्मान्नेवेव ।
पृच्छामः कौतुकेन त्वं पुनरन्यं विकल्पसे ॥ १२८ ॥

ततो भणति भानुवेगोऽस्मिन् नगरेऽस्ति प्रकटयशाः ।
खेचरोऽमितगतिस्तस्य भार्या चित्रमालेति ॥ १२९ ॥

एषैका दुहिता तयोर्जाताऽनुपमगुणाढ्या ।
नाम्ना कनकमाला विज्ञानसमन्विता कन्या ॥ १३० ॥

---

१. ईषदीषत् । २. अस्वस्थम् । ३. विकल्पसे । ४. प्रकटयशाः । ५. दुहिता=पुत्री । ६. अनुपमगुणाढ्या । ७. समन्निया=समन्विता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य मए भणियं का एसा मयणपूयणं कुणइ ? ।
एसावि का सहीए पुरओ [१]वत्तं कहेमाणी ? ॥ १३१ ॥

को व इमो अवलंबइ गलए वेसाए तरुणओ पुरिसो ? ।
एमाइ मए पुट्ठो हसिऊण तओ इमं भणइ ॥ १३२ ॥

एवंविहपुच्छाहिं कीस तुम सुयणु ! मं [२]पयारेसि ?।
को जुन्नम[३]ज्जरिं [४]कंजिएण पवियारिउं [५]तरइ ? ॥ १३३ ॥

न हु सुयणु ! पढमपुच्छं एरिसपुच्छाहिं छाइउं तरसि ।
[६]किडएहिं पयत्तेणवि छाइज्जइ कह णु [७]पच्चूसो ? ॥ १३४ ॥

एवं च तेण भणिओ लज्जाए अहोमुहो ठिओ अहयं ।
तं दट्ठु भाणुवेगो ठिओ [८]अलक्खोव्व होऊणं ॥ १३५ ॥

लज्जाए तस्समए [९]वालिज्जंतीवि अन्नओहुत्तं ।
[१०]मड्डाए तहवि निवडइ मह दिट्ठी तीए मुहकमले ॥ १३६ ॥

ततश्च मया भणितं कैषा मदनपूजनं करोति ? ।
एषाऽपि का सख्युः पुरत वार्ता कथयन्ती ? ॥ १३१ ॥

कोवाऽयमवलम्बते गलके वेश्याया स्तरुणाकः पुरुषः ? ।
एवमादि मया पृष्ट हसित्वा तत इदं भणति ॥ १३२ ॥

एवंविधपृच्छाभिः कस्मात्त्वं सुतनो ! माम् प्रतारयसि ? ।
को जीर्णमार्जारीं काञ्जिकेन प्रवितारयितुं शक्नोति ? ॥ १३३ ॥

न खलु सुतनो ! प्रथमपृच्छामीदृशपृच्छाभिः शक्नोषि ।
कटैः प्रयत्नेन छाद्यते कथं नु प्रत्यूषः ? ॥ १३४ ॥

एवं च तेन भणितो लज्जयाऽधोमुखस्स्थितोऽहकम् ।
तं दृष्ट्वा भानुवेगः स्थितोऽलक्ष्य इव भूत्वा ॥ १३५ ॥

लज्जया तत्समये वार्यमाणाप्यन्यथाभूतं ।
बलात्कारेण तथापि निपतति मम दृष्टिस्तस्या मुखकमले ॥ १३६ ॥

---

१. वार्ताम् । २. प्रतारयसि । ३. जीर्णमार्जारीम् । ४. काञ्जिक 'कांजी' इति भाषायाम् । ५. शक्नोति । ६. कटैः । ७. प्रत्युषः=सूर्यः । ८. अलक्ष्यः । ९. वार्यमाणापि । १०. बलात्कारेण ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अणुरायतंतिबद्धा दिट्ठी जणसंकुलेवि मग्गम्मि ।
सरिऊण सणिय-सणियं जत्थ पियं तत्थ अल्लियइ[1] ॥ १३७॥

सहिजणपच्छन्नेहिं पुणो पुणो तरलदिट्ठिपाएहिं ।
भद्दवय[2]मेहविज्जूए विलसियं तीए विजियंति ॥ १३८ ॥

तो तीए तरलपम्हल[3]दिट्ठीबाणेहिं जज्जरे हियए ।
मज्झ पविट्ठा पंचवि कुसुमसरा मयणपविमुक्का ॥ १३९ ॥

एत्थंतरम्मितीए सहिनिवहो नियगिहेसु संचलिओ ।
सावि हु बाला चलिया पुणो पुणो मं पुलोएंती ॥ १४० ॥

वलियग्गीवं तीए ससिणिद्धअवंगदिट्ठिदोरेणं[4] ।
आयड्ढिय पच्छन्नं मह हियय झत्ति अवहरियं ॥ १४१ ॥

नाउंवहरिज्जंतं[5] मह हियय तीए पयविलग्गाइं ।
कूयंति नेउराइं पुणो पुणो कुढियपुरिसोव्व[6] ॥ १४२ ॥

अनुरागतन्त्रीबद्धा दृष्टिर्जनसङ्कुलेऽपि मार्गे ।
सृत्वा शनैः शनै-र्यत्र प्रियं तत्राऽऽलीयते ॥ १३७ ॥

सखीजनप्रच्छन्नैः पुनः पुनस्तरलदृष्टिपातैः ।
भाद्रपदमेघविद्युतविलसितं तस्या विजयन्ते ॥ १३८ ॥

ततस्तस्यास्तरलपक्ष्मलदृष्टिबाणै -र्जर्जरे हृदये ।
मम प्रविष्टा पञ्चापि कुसुमशरा मदनविमुक्ताः ॥ १३९ ॥

अत्रान्तरे तस्याः सखीनिवहो निजगृहे सञ्चलितः ।
साऽपि खलु बाला चलिता पुनः पुन-र्मां पश्यन्ती ॥ १४० ॥

वलितग्रीवां तस्याः सस्निग्धकटाक्षदृष्टिगुणेन ।
आकृष्य प्रच्छन्नं मम हृदयं झटित्यपहृतम् ॥ १४१ ॥

ज्ञात्वाऽपह्रियमाणं मम हृदयं तस्याः पदविलग्नानि ।
कूजन्ति नेपुराणि पुनः पुनः हृतानुगमनपुरुषा इव ॥ १४२ ॥

---

१. आलीयते=श्लिष्यति । २. भद्दवओ=भाद्रपदः । ३. पम्हलं=पक्ष्मलम् । ४. दोरो=गुणः । ५. अपह्रियमाणम् । ६. कुढो=हृतानुगमनम्, तद्वान् कुढिओ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

[1]मयणत्ता सा जंती अणमिसनयणेहिं [2]पुलइया ताव ।
जावुज्जाणतरूहिं अंतरिया दिट्ठिमग्गाओ ॥ १४३ ॥

वोलीणदंसणाए तीए मह माणसम्मि संतावो ।
दुव्विसहो संजाओ [3]समयं अइदीहसासेहिं ॥ १४४ ॥

अह भणइ भाणुवेगो गच्छामो नियगिहम्मि अम्हेवि ।
एवंति मए भणिए समागया दोवि गेहम्मि ॥ १४५ ॥

तत्तो अहमारूढो उवरिमभूमीए तत्थ सयणीए ।
पासुत्तो उवविट्ठो मह पासे भाणुवेगोवि ॥ १४६ ॥

तो भणइ भाणुवेगो कीस तुमं दुम्मणोव्व संजाओ ? ।
मुंचसि विसायगब्भे सुदीहरे कीस नीसासे ? ॥ १४७ ॥

किं कुणसि अंगभंगं दीहं नीससिय मुक्कहुंकारो ।
[4]भट्ठट्ठियचणगो विव सयणीए कीस [5]तडफडसि ? ॥ १४८ ॥

मदनार्त्ता सा यात्यनिमेषनयनाभ्यां दृष्टा तावत् ।
यावदुद्यानतरुभिरन्तरिता दृष्टिमार्गतः ॥ १४३ ॥

अतिक्रान्तदर्शनायां तस्यां मम मानसे सन्तापः ।
दुर्विसहः सञ्जातः समकमतिदीर्घश्वासैः ॥ १४४ ॥

अथ भणति भानुवेगो गच्छावो निजगेहेऽऽवामपि ।
एवमिति मयि भणिते समागतौ द्वावपि गेहे ॥ १४५ ॥

ततोऽहमारुढो उपरितनभूमौ तत्र शयनीये ।
प्रसुप्त उपविष्टो मम पार्श्वे भानुवेगोऽपि ॥ १४६ ॥

ततो भणति भानुवेगः कस्मात्त्वं दुर्मना इव सञ्जातः ? ।
मुञ्चसि विषादगर्भास्सुदीर्घान् कस्माद् निश्वासान् ? ॥ १४७ ॥

किं करोष्यङ्गभङ्गं दीर्घं निश्वस्य मुक्तहुंकारः ।
भाष्ट्रास्थितचणक इव शयनीये कस्मात् परितश्चलति ॥ १४८ ॥

---

१. मदनार्ता । २. दृष्टा । ३. समयं=सह । ४. भ्राष्ट्रास्थितचणक इव । ५. तडफडसि=परितश्चलसि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किंकिंपि चिंतिऊणं अणिमित्तं चेव कीस तं हससि ? ।
नियर्यविगप्पवसेणं कीस पुणो दुम्मणो होसि ? ॥ १४९ ॥

नाणारससंकिन्नं नाडयकव्वं[1] अहिणवेमाणो[2] ।
किं चिट्ठसि न य साहसि सब्भावं किंचि अम्हाणं ? ॥ १५० ॥

एवं च तेण बहुसो पुच्छिज्जंतेण कुमर ! मे भणियं ।
जाणामि नेव किं पुण मह देहं गाढमस्सत्थं[3] ? ॥ १५१ ॥

हसिऊण तेण भणियं पुव्वं चिय साहियं मए तुज्झ ।
एवंविहमहिलाणं न सुंदरं दंसणं होइ ॥ १५२ ॥

ता तीए चक्खुदोसा एसो सव्वोवि तुज्झ संतावो ।
[4]दाविज्जइ सा हत्थं पट्ठीए जेण होइ सुहं ॥ १५३ ॥

नीससिय मए भणियं संदेहो जीवियस्सवि य अम्हं ।
तं पुण सुहिओ भाओ य परिहासं कीस नो कुणसि ? ॥ १५४ ॥

किंकिमपि चिन्तयित्वाऽनिमित्तञ्चैव कस्मात्त्वं हससि? ।
निजकविकल्पवशेन कस्मात् पुन-र्दुर्मना भवसि ? ॥ १४९ ॥

नानारससंकीर्णनाटककाव्यमभिनयन् ।
किं तिष्ठसि न च कथयसि सद्भावं किञ्चिदस्माकम् ॥ १५० ॥

एवञ्च तेन बहुशः पृच्छ्यमानेन कुमार ! मया भणितम् ।
जानामि नैवं किंपुनर्ममदेहं गाढमस्वस्थम् ॥ १५१ ॥

हसित्वा तेन भणितं पूर्वमेवं कथितं मया तव ।
एवंविधमहिलानां न सुन्दरं दर्शनं भवति ॥ १५२ ॥

तस्मात्तस्याः चक्षुर्दोषादेषः सर्वोऽपि तव सन्तापः ।
दाप्यते सा हस्तं पृष्ठे येन भवति सुखम् ॥ १५३ ॥

निःश्वस्य मया भणितं सन्देहो जीवितस्यापि चास्माकम् ।
त्वम् पुनः सुहितो भ्राता च परिहासं कस्मान्नः करोषि ? ॥ १५४ ॥

---

१. नाटककाव्यम्। २. अभिनयन् । ३. अस्वस्थम् । ४. तस्मात् सा तव पृष्ठे हस्तं दाप्यते येन सुखं भवेत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो भणइ भाणुवेगो सब्भावविवज्जियस्स पुरिसस्स ।
अन्नायम्मि सरूवे किं काउं सक्किमो अम्हे ? ॥ १५५ ॥

ताहि मए वज्जरियं साहिज्जइ तस्स जो न याणाइ ।
तं पुण जाणंतोवि हु अलियं[1] चिय पुच्छिसि ममंति ॥ १५६ ॥

एमाइवयणवित्थरवज्जरणपरायणाण अम्हाणं ।
चूयलया गिहदासी आगंतूणं इमं भणइ ॥ १५७ ॥

अच्छइ दुवारदेसे समागया तुम्ह दंसणनिमित्तं ।
सोमलया नामेणं वरधाई कणगमालाए ॥ १५८ ॥

तो भणइ भाणुवेगो लहुं पवेसेह एव भणियम्मि ।
अह सच्चिय सोमलया समागया अम्ह पासम्मि ॥ १५९ ॥

कयउवयारा[2] ताहे उवविट्ठा भणइ सायरं वयणं ।
एगंतं कुणह तओ चूयलया पेसिया तत्तो ॥ १६० ॥

ततो भणति भानुवेगः सद्भावविवर्जितस्य पुरुषस्य ।
अज्ञाते स्वरुपे कि कर्तुं शक्नुमो वयम् ? ॥ १५५ ॥

तदा मया कथितं कथ्यते तस्य यो न जानाति ।
तं पुन-र्जानन्नपि खल्वलिकं चैवं पृच्छसि मामिति ॥ १५६ ॥

एवमादिवचनविस्तारकथनपरायणयोरावयोः ।
चूतलता गृहदास्यागत्येदं भणति ॥ १५७ ॥

आस्ते द्वारदेशे समागता तव दर्शननिमित्तम् ।
सोमलता नाम्ना वरधात्री कनकमालायाः ॥ १५८ ॥

ततो भणति भानुवेगो लघु प्रवेशयैवं भणिते ।
अथ सा चैव सोमलता आवयोः पार्श्वे ॥ १५९ ॥

कृतोपचारा तदोपविष्टा भणति सादरं वचनम् ।
एकान्तं कुरुत ततश्चूतलता प्रेषिता ततः ॥ १६० ॥

१. अलीकम्। २. उपचार=सत्कारः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

भणियं सोमलयाए सरणागयवच्छला जओ सुयणा ।
परितायह परितायह ममं तओ भीमवसणाओ ॥ १६१ ॥

हरिसाऊरियहियएण ताहे एवंविहं मए भणियं ।
कत्तो भद्दे ! वसणं[1], सा भणई कुसुमबाणाओ ॥ १६२ ॥

ईसीसि विहसिऊणं वज्जरियं ताहि भाणुवेगेण ।
कडकडियसव्वसंधिं गयलायन्नं[2] तुह शरीरं ॥ १६३ ॥

निन्नट्ठ[3]दंतपंतिं सियकेसहसंतसीससोहिल्लं ।
दूरपलंबिरवलिवलयसहियसिहिणेहिं बीभच्छं ॥ १६४ ॥

दट्ठूण भीयभीओ दूरं दूरेण वच्चइ अणंगो ।
तत्तो कह तुज्झ भयं जराए जज्जरियदेहाए ? ॥ १६५ ॥

सोमलयाए भणियं मा मं उवहससु सुणसु वत्तंतं ।
जह कुसुमबाणविहियं परंपराए मह भयंति ॥ १६६ ॥

भणितं सोमलतया शरणागतवत्सला यतः सुजनाः ।
परित्रायस्व परित्रायस्व माम् ततो भीमव्यसनात् ॥ १६१ ॥

हर्षाऽऽतुरितहृदयेन तदा एवंविधं मया भणितम् ।
कस्माद्भद्रे ! व्यसनं, सा भणति कुसुमबाणात् ॥ १६२ ॥

ईषदीषद्विहस्य कथितं तदा भानुवेगेन ।
कडकडितसर्वसन्धिं गतलावण्यं तव शरीरम् ॥ १६३ ॥

निर्नष्टदन्तपङ्क्तिं श्वेतकेशहसत्शीर्षशोभावन्तम् ।
दूरे प्रलम्बितवलिवलयसहितस्तनाभ्यां बीभत्सम् ॥ १६४ ॥

दृष्ट्वा भीतभीतो दूरं दूरेण व्रजत्यनङ्गः ।
ततः कथं तव भयं जराया जर्जरितदेहायाः ? ॥ १६५ ॥

सोमलतया भणितं मा मामुपहस श्रृणु वृतान्तम् ।
यथा कुसुमबाणविहितं परंपरया मम भयमिति ॥ १६६ ॥

---

१. व्यसनं=कष्टम् । २. गतलावण्यम् । ३. निर्नष्टदन्तपङ्क्तिकम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उज्जाणाउ कीलियं[1] समागया नियगिहे कणगमाला ।
विच्छायवयणसोहा विडंप्पगहिया[2] ससिकलव्व॥ १६७ ॥

तत्तो य मए पुट्ठा कीस तुमं पुत्ति ! विमणदुम्मणिया ? ।
न य तीए किंचि सिट्ठं सुदीहरं नवरि नीससिउं ॥ १६८ ॥

अंसुजलपूरियाइं नयणाइं कयाइं दीणवयणाए ।
तत्तो य मए पुट्ठा तीए सही हंसिया नाम ॥ १६९ ॥

तीए भणियं अंबे! उज्जाण अज्ज पाविया अम्हे ।
पूइय मयणं बाहिं नीसरिया जाव ता दिट्ठो ॥ १७० ॥

कोउगवक्खित्तमणो उवविट्ठो भाणुवेगपासम्मि ।
पच्चक्खोव्व अणंगो एगो तरुणो महाभागो ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

तं दट्ठूणं एसा जाया निप्फंदलोयणा सहसा ।
आसत्ता तव्वयणे आलेक्खगयव्व निच्चेट्ठा ॥ १७२ ॥

उद्यानात् क्रीडित्वा समागता निजगृहे कनकमाला।
विच्छायवदनशोभा राहुगृहीता शशीकलेव ॥ १६७ ॥

ततश्च मया पृष्टा कस्मात्त्वं पुत्रि ! विमनदौर्मनस्या? ।
नच तया किञ्चिद् शिष्टं सुदीर्घं नवरं निश्वस्य ॥ १६८ ॥

अश्रुजलपूरिते नयने कृते दीनवदनया ।
ततश्च मया पृष्टा तस्याः सखी हंसिका नामा ॥ १६९ ॥

तया भणितं अम्बे ! उद्यानमद्य प्राप्ता वयम् ।
पूजितं मदनं बहिं निःसृता यावत्तस्माद्दृष्टः ॥ १७० ॥

कौतुकावक्षिप्तमना उपविष्टो भानुवेगपार्श्वे ।
प्रत्यक्ष इव अनङ्ग एकस्तरुणो महाभाग् ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

तं दृष्ट्वा एषा जाता निष्पन्दलोचना सहसा ।
आसक्ता तद्वदनेऽऽलेख्यगता इव निश्चेष्टा ॥ १७२ ॥

---

१. क्रीडित्वा । २. राहुगृहीता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स[1]व्वंगिओ इमीए अणिमिसदिट्ठीए [2]जोइओ स युवा ।
न य तेण इमा दिट्ठा कोउगवक्खित्तचित्तेण॥ १७३ ॥

तो तस्स नयणगोयरमपावमाणा सलज्जमुहकमला ।
दो[3]हग्गदूसियं पिव अत्ताणं मन्नमाणव्व ॥ १७४ ॥

किंकिंपि चिंतिऊणं भणइ सहीओ! इमम्मि चूयदुमे ।
कीलामो ताव खणं बंधिय अंदोलयं अम्हे॥ १७५ ॥ युग्मम्॥

एवं ताहिं भणिए तहेव संपाडियम्मि एसावि।
गुरुसद्देण [4]सहीओ आसन्नाओवि वाहरइ ॥ १७६ ॥

जइ एसो मह सद्दं सोऊणं संमुहं पलोएज्जा ।
होज्जामि ता कयत्था [5]इइ आसाए तडिज्जंती॥ १७७ ॥

तं पेक्खिऊण य मए परिहासवसेण जंपियं एयं ।
आसन्नंपि सहिजणं उच्चुच्चं कीस वाहरसि ? ॥ १७८ ॥

सर्वाङ्गीण अनयाऽनिमेषदृष्ट्या दृष्टः स युवा ।
न च तेनेयम् दृष्टा कौतुकावक्षिप्तचित्तेन ॥ १७३ ॥

ततस्तस्य नयनगोचरमप्राप्नुवन्ती सलज्जमुखकमला ।
दुर्भाग्यदूषितमिवाऽऽत्मानं मन्यमानेव ॥ १७४ ॥

किंकिमपि चिन्तयित्वा भणति सखायः ! अस्मिंश्चूतद्रुमे ।
क्रीडामस्तावत्क्षणं बद्धवांऽऽदोलकं वयम् ॥ १७५ ॥ युग्मम् ॥

एवं तस्यां भणितायां तथैव संपादिते एषाऽपि ।
गुरुशब्देन सखीरासन्नाऽपि व्याहरति ॥ १७६ ॥

यद्येषो मम शब्दं श्रुत्वा सन्मुखं प्रलोकयेत् ।
भवामि तस्मात्कृतार्थ इत्याशया तडियमाना ॥ १७७ ॥

तं प्रेक्ष्य च मया परिहासवशेन जल्पितमेतद् ।
आसन्नमपि सखीजनं उच्चुच्चैः कस्माद्व्याहरसि ? ॥ १७८ ॥

---

१. सर्वाङ्गीणः । २. दृष्टः । ३. दोहग्गं=दुर्भाग्यम् । ४. सखीः । ५. इति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कोउगवक्खित्तमणो एसो तुह देइ नेय पडिवयणं ।
तं वयणं सोऊणं [1]सविलक्खा किंचि संजाया ॥ १७९ ॥

एत्थंतरम्मि दिट्ठा तेण जुवाणेणऽणंगरूवेण ।
[2]सज्झसहरिसेहिं इमा ताहि अउव्वं रसं पत्ता ॥ १८० ॥

तेणालोइयमेत्ता सोहग्गसमन्नियं च अप्पाणं ।
जीवियमवि सकयत्थं मन्नंत्ता पुलइयसरीरा ॥ १८१ ॥

[3]अवरुंडइ सहिनिवहं उच्चं संलवइ हसइ अनिमित्तं ।
पायंगुट्ठेण महिं विलिहइ केसे य सं[4]जमइ ॥ १८२ ॥

एमाइं [5]सवियारं चेट्ठंता कीलिऊण खणमेगं ।
मयणसरविहुरियंगी इहागया एरिसा जाया ॥ १८३ ॥

एवं च हंसियाए भणियम्मि पुणोवि सा मए पुट्ठा ।
को सो पुरिसो हंसिणि !, कहियं सव्वंपि मह तीए ॥ १८४ ॥

कौतुकावक्षिप्तमना एष तव ददाति नैव प्रतिवचनम् ।
तं वचनं श्रुत्वा सवैलक्ष्या किञ्चित् सञ्जाता ॥ १७९ ॥

अत्रान्तरे दृष्टा तेन यूनाऽनङ्गरुपेण ।
साध्वसहर्षाभ्यामियम् तत्रऽपूर्वं रसं प्राप्ता ॥ १८० ॥

तेनाऽऽलोकितमात्रात् सौभाग्यसमन्वितं चात्मानं ।
जीवितमपि सकृतार्थं मन्यमाना पुलकितशरीरा ॥ १८१ ॥

परिरभते सखीनिवहमुच्चं संलपति हसत्यनिमित्तम् ।
पादाङ्गुष्टेन महिं लिखति केशांश्च संयमयति ॥ १८२ ॥

एवमादि सविकारं चेष्टमाणा क्रीडित्वा क्षणमेकम् ।
मदनशरविधुरिताङ्गी इहाऽऽगतेदृशा जाता ॥ १८३ ॥

एवञ्च हंसिकायां भणितायां पुनरपि सा मया पृष्टा ।
कः स पुरुषो हंसिके ! कथितं सर्वमपि मम तया ॥ १८४ ॥

---

१. सवैलक्ष्या । २. साध्वसहर्षाभ्याम् । ३. अवरुंडइ=परिरभते=आलिङ्गति । ४. संयमयति । ५. सविकारम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सोहणठाणे रागो पुत्तीए, चिंतिउं गया पासे ।
तीए दिट्ठा य मए सयणीयगया कणगमाला ॥ १८५ ॥

आ[1]पंडुरमुहकमला सुदीहसासेहिं सोसियसरीरा ।
कहकहवि हु नियजीयं महया किच्छेण धारंती ॥ १८६ ॥

पियविरहजलणजालावलीहिं संतावियाए व[2]रईए ।
हारो चंदणपंको मु[3]म्मुरसरिसोव्व पडिहाइ ॥ १८७ ॥

चीय[*]व्व मुणालाइं नलिणीदलाइंपि [4]जालतुल्लाइं ।
अंगाररासिसरिसा [5]पडिहासइ हंसतूलीवि ॥ १८८ ॥

पुट्ठा न देइ वयणं आलवइ न सहिजणं सिणिद्धंपि ।
झाणोवगया वरजोगिणिव्व जाया विगयचेट्ठा ॥ १८९ ॥

पियविरहपिसाएणं गहिय गयचेयणावि हु सहीहिं ।
आसासिज्जउ वरई सुंदर! तुह नाममंतेहिं ॥ १९० ॥

शोभनस्थाने राग पुत्र्याः चिन्तयित्वा गता पार्श्वे ।
तदा दृष्टा च मया शयनीगयता कनकमाला ॥ १८५ ॥

आपाण्डुरमुखकमला सुदीर्घश्वासैः शोषितशरीरा ।
कथकथमपि हु निजजीवितं महता कृच्छ्रेण धरन्ती ॥ १८६ ॥

प्रियविरहज्वलनजालावलीभिः संतप्ताया वराक्याः ।
हारश्चन्दनपङ्को मुर्मुरसदृश इव प्रतिभाति ॥ १८७ ॥

चित्तेव मुणालानि नलिनीदलान्यपि ज्वालातुल्यानि ।
अङ्गारराशीसदृशा प्रतिभासते हंसतूल्यपि ॥ १८८ ॥

पृष्टा न ददाति वचनमालपति न सखीजनं स्निग्धमपि ।
ध्यानोपगता वरयोगीनी इव जाता विगतचेष्टा ॥ १८९ ॥

प्रियविरहपिशाचेन गृहीता गतचेतनाऽपि खलु सखीभिः ॥
आश्वास्यतां वराकी सुन्दर ! तव नाममन्त्रैः ॥ १९० ॥

---

१. आपाण्डुरम्=ईषत्पाण्डु । २. वराक्याः । ३. मुर्मुरः=तुषाग्निः । *चिता इव ४. ज्वालातुल्यानि । ५. प्रतिभासते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पियविरहपीडियं तं तुडिगयनियजीवियं मुणेऊणं[1] ।
तद्दुक्खदुक्खिया हं समागया तुम्ह पासम्मि ॥ १९१ ॥

एवं कुसुमसराओ अइगरुयं आगयं महं वसणं ।
जं तीए दुक्खियाए अहंपि अइदुक्खिया चेव ॥ १९२ ॥

ता सुयणु ! कणगमाला जा सा नीसाससोसियसरीरा ।
आसासिज्जउ[3] वराई जाव न सासा समप्पंति[4] ॥ १९३ ॥

लहु कुणसु किंचुवायं जाव न नीसरइ जीवियं तीए ।
गयजीवियाए पच्छा किंकाही लावयरसेण ? ॥ १९४ ॥

तव्वयणं सोऊणं तइया अह रायउत्त![5] मे भणियं ।
एयंपि न जाणामो का एसा कणगमालत्ति ॥ १९५ ॥

ता पुच्छ भाणुवेगं पत्थुयवत्थुम्मि गहियपरमत्थं ।
अम्हे पुण पाहुणया अयाणुया[6] एत्थ वत्थुमि ॥ १९६ ॥

प्रियविरहपीडितां तां त्रुटिगतनिजजीवितां ज्ञात्वा ।
तद्दुःखदुखिताऽहं समागता तव पार्श्वे ॥ १९१ ॥

एवं कुसुमशरादतिगुरुकमागतं मम व्यसनम् ।
यत्तस्यां दुःखितायां अहमप्यतिदुःखिता चैव ॥ १९२ ॥

तस्मात् सुतनो ! कनकमाला या सा निःश्वासशोषितशरीरा ।
आश्वास्यतां वराकी यावन्न श्वासान् समाप्यन्ते ॥ १९३ ॥

लघु कुरु किञ्चिदुपायं यावन्न निःसरति जीवितं तस्याः ।
गतजीवितायाः पश्चात्किं करिष्यति लावण्यरसेन ? ॥ १९४ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा तदाऽथ राजपुत्र ! मया भणितं ।
एतदपि न जानीमः कैषा कनकमालेति ॥ १९५ ॥

तस्मात् पृच्छ भानुवेगं प्रस्तुतवस्तुनि गृहीतपरमार्थम् ।
वयं पुनः प्राधूर्णकाऽज्ञाताऽत्र वस्तुनि ॥ १९६ ॥

---

१. त्रुटिः=संशयः। २. ज्ञात्वा। ३. आश्वास्यताम् । ४. समाप्यन्ते। ५. राजपुत्र !। ६. अज्ञाताः।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अह भणइ भाणुवेगो अम्हेवि हु नेव जाणिमो किंचि ।
तो भणइ सोमलया सा[1]सूयं एरिसं वयणं ॥ १९७॥

हरिऊण तीए हिययं दिट्ठिबाणेहिं पहरियं अंगे ।
तुडिगयजीयं काउं तं संपइ अयाणुओ जाओ ॥ १९८॥

कंठगयजीवियासा तुह विरहे मरइ नत्थि संदेहो ।
[2]अयणत्तं अवलंबियं तं चिट्ठसि नि[3]द्दओ भद्द ! ॥ १९९॥ अन्नं च ॥

जो जत्थ जणो निवसइ रक्खइ सो आयरेण तं गेहं ।
तीए मणम्मि वसंतो किं निद्दय ! तं मणं दहसि ? ॥ २००॥

हरिऊण तीए हिययं संपइ चोरोव्व नि[4]न्हवेमाणो ।
न हु [5]छुट्टसि सुयणु ! तुमं किंचि उवायं विचिंतेसु ॥ २०१॥

तत्तो य मए भणियं [6]अम्मे ! तं चेव साहसु उवायं ।
एवं चवत्थियम्मि जं जुत्तं अम्ह काउं जे ॥ २०२॥

अथ भणति भानुवेगो वयमपि हु नैव जानीमः किञ्चित् ।
ततो भणति सोमलता सासूयमीदृशं वचनम् ॥ १९७ ॥

हृत्वा तस्या हृदयं दृष्टिबाणैः प्रहृतमङ्गान् ।
त्रुटिगतजीवितां कृत्वा तां संप्रत्यज्ञातो जातः ॥ १९८ ॥

कण्ठगतजीविताशा तव विरहे म्रियते नास्ति सन्देहः ।
अजनत्वमवलम्ब्यत्वस्तिष्ठसि निर्दयो भद्र ! ॥ १९९ ॥

अन्यच्च । यो यत्र जनो निवसति रक्षति स आदरेण तं गेहम् ।
तस्याः मनसि वसन् किं निर्दय ! तन्मनो दहसि ? ॥ २०० ॥

हृत्वा तस्या हृदयं संप्रति चौर इव निह्नुवानः ।
न खलु छूट्यसे सुतनो ! त्वं किञ्चिदुपायं विचिन्तय ॥ २०१ ॥

ततश्च मया भणितं अम्बे ! त्वमेव कथयोपायम् ।
एवं चावस्थिते यद्युक्तमस्मान् कर्तुं ये ॥ २०२ ॥

---

१. असूयया सहितम् । २. अजनत्वम्=पशुत्वम् । ३. निर्दयः । ४. निह्नुवानः=अपलपन्।
५. छुट्यसे=मुच्यसे । ६. अम्मा=अम्बा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं सोमलयाए चित्तं पत्तं व पच्चयनिमित्तं[1] ।
पट्ठवसु जेण चित्तं संधीरेइ[2] सा तयं दट्ठुं ॥ २०३ ॥

तत्तो य मए लिहिया पत्ते नलिणीओ तीए पउमम्मि ।
मोत्तूण सेसकुसुमे निलीयमाणो अली लिहिओ ॥ २०४ ॥

हिट्ठे[3] य तस्स लिहिया एसा गाहा उब्वुन्नयरसेण[4] ।
नियभावसूयणपरा पच्छन्नत्था तया कुमर! ॥ २०५ ॥

तह कहवि परिट्ठवियं अलिणो नलिणीए परिमलं हियए ।
लोयणुप्पयणं[5] जह तस्स केवलं सेसकुसुमेसु ॥ २०६ ॥

तं च बहु पत्तमज्झे काउं तो पेसिओ सतंबोलो ।
चूयलयाए हत्थे दोवि गया तीए पासम्मि ॥ २०७ ॥

तत्तो खणंतराओ चूयलया आगया इमं भणइ ।
एत्तो विणिग्गया हं पत्ता य कमेण तग्गेहे ॥ २०८ ॥

भणितं सोमलतया चित्रं पत्रं वा प्रत्ययनिमित्तम् ।
प्रस्थापय येन चित्तं संधारयति सा तद् दृष्ट्वा ॥ २०३ ॥

ततश्च मया लिखिता पत्रे नलिन्यस्तस्याः पद्मे ।
मुक्त्वा शेषकुसुमानि निलीयमानोऽलिर्लिखितः ॥ २०४ ॥

अधश्च तस्य लिखितैका गाथोद्भटरसेन ।
निजभावसूचनपरा प्रच्छन्नार्था तदा कुमार ! ॥ २०५ ॥

तथा कथमपि परिस्थापितमलेर्नलिन्याः परिमलं हृदये ।
लयनोत्पतनं यथा तस्य केवलं शेषकुसुमेषु ॥ २०६ ॥

तं च बहुपत्रमध्ये कृत्वा ततः प्रेषितः सतम्बोलः ।
चूतलतायाः हस्ते द्वेऽपि गते तस्याः पार्श्वे ॥ २०७ ॥

ततः क्षणान्तरतश्चूतलताऽऽगतेदं भणति ।
अस्मात् विनिर्गताऽहं प्राप्ता च क्रमेण तद्गेहे ॥ २०८ ॥

---

१. प्रत्ययः=विश्वासः । २. संधीरइ=सम्यग् धैर्यमायाति । ३. हेट्ठे=अधः । ४. अव्वुन्नओ=उद्भटः । ५. लयनोत्पतनम्=अवस्थानोत्प्लवने ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मत्तव्व मुच्छिया इव गिलिया इव सुयणु ! गुरुपिसाएण ।
दिट्ठा उ कणगमाला विसममवत्थंतरं पत्ता ॥ २०९ ॥

तीए सहीहिं भणियं समागया चित्तवेगदूइत्ति ।
अह सा तुह नामक्खरआयन्नणलद्धबुद्धिया ॥ २१० ॥

झत्ति निविट्ठा तत्तो पासिय मं लज्जियाव मणयंति ।
ताहे समप्पिओ से तंबोलो सहरिसं गहिओ ॥ २११ ॥

गहियत्थाए भणियं केणेसो पेसिओ म्ह तंबोलो ? ।
मे भणियं तह सुंदरि! मणोहरेणं पिययमेणं ॥ २१२ ॥

तीए भणियं कन्ना अहंति कह मज्झ पिययमो भद्दे ! ? ।
मे भणियं नणु होही अह सा अफुडक्खरं भणइ ॥ २१३ ॥

कह मामि ! अउन्नाए एत्तियमेत्ताणि मज्झ पुन्नाणि ।
जं सो भत्ता होही दंसणमित्तंपि अइदुलहं ॥ २१४ ॥

मत्तेव मूर्च्छितेव गिलितेव सुतनो ! गुरुपिशाचेन ।
दृष्टा तु कनकमाला विषमावस्थान्तरं प्राप्ता ॥ २०९ ॥

तस्याःसखीभि-र्भणितं समागता चित्रवेगदूतीति ।
अथ सा तव नामाक्षराऽऽकर्णनलब्धबुद्धिका ॥ २१० ॥

झटिति निविष्टा ततो दृष्ट्वा माम् लज्जितेव मनाग् इति ।
तदा समर्पितस्तस्यास्त सहर्षं गृहीतः ॥ २११ ॥

गृहीतार्थया भणितं केनैषः प्रेषितो माम् तम्बोलः ? ।
मया भणितं तव सुन्दरि ! मनोहरेण प्रियतमेन ॥ २१२ ॥

तया भणितं कन्याऽहमिति कथं मम प्रियतमो भद्रे ! ? ।
मया भणितं ननु भविष्यति अथ साऽस्फुटाक्षरं भणति ॥ २१३ ॥

कथं सखे ! अपुण्याया एतावन्मात्राणि मम पून्यानि ।
यत्स भर्त्ता भविष्यति दर्शनमात्रमप्यतिदुर्लभम् ॥ २१४ ॥

---

१. आयन्नणं = आकर्णनम् = श्रवणम् । २. दृष्ट्वा । ३. मनाक् । ४. सख्या आमन्त्रणेऽव्ययम् । ५. अपुण्यायाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्तियमेत्तं भणिउं अंसुजलुप्फुण्णलोयणा झत्ति ।
नीसासमोत्तूणं गयचेट्ठा सा पुणो जाया ॥ २१५ ॥

तत्तो सहीहिं भणियं साहेज्जसु तस्स निग्घिणमणस्स ।
जहदिट्ठं हि सरूवं इमीए अइगरुयपेम्माए ॥ २१६ ॥

अन्नं च । जह कहवि ताव बोलेइ रयणी कुसलेण ता पभायम्मि ।
उज्जाणम्मि गयाए दायव्वं दंसणमिमीए ॥ २१७ ॥

तद्दंसणेण जीवइ न अन्नहा एस निच्छओ अम्ह ।
एवं बहुहा भणिया समागया तुम्ह पासम्मि ॥ २१८ ॥

एवं चूयलयाए भणियं सोऊण तीए वुत्तंतं ।
दुगुणतरो मे जाओ तव्विरहे गरुययसंतावो ॥ २१९ ॥

जइ मरिही[3] सा बाला कहवि हु गुरुविरहताविया हंदि! ।
एएण निमित्तेणं ता मज्झवि आगयं मरणं ॥ २२० ॥

एतावन्मात्रं भणित्वा अश्रुजलपूर्णलोचना झटिति ।
निश्वासं मुक्त्वा गतचेष्टा सा पुन - र्जाता ॥ २१५ ॥

ततः सखीभि-र्भणितं कथय तस्य निर्घृणमनसः ।
यथादिष्टं हि स्वरूपमस्या अतिगुरुकप्रेमायाः ॥ २१६ ॥

अन्यच्च । यदि कथमपि तावद् गच्छति रजनी कुशलेन तस्मात्प्रभाते।
उद्याने गतायाः दातव्यं दर्शनमस्याः ॥ २१७ ॥

तद्दर्शनेन जीवति नान्यथा एष निश्चयोऽस्माकम् ।
एवं बहुधा भणिता समागता तव पार्श्वे ॥ २१८ ॥

एवं चूतलतया भणितं श्रुत्वा तस्याः वृतान्तम् ।
द्विगुणतरो मम जातस्तद्विरहे गुरुकसंतापः ॥ २१९ ॥

यदि मरिष्यति सा बाला कथमपि खलु गुरुविरहतप्ता हन्दि ! ।
एतेन निमित्तेन तस्मान्ममाऽप्यागतं मरणम् ॥ २२० ॥

---

१. उप्फुण्णं=पूर्णम् । २. गच्छति । ३. मरिष्यति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अहवा सिणेहजुत्ता जइ सा ता कीस मज्झ पडिवयणं ।
नवि दिन्नं ता मन्ने मंदसिणेहा उ मह उवरिं ॥ २२१ ॥

जइवि हु सा [1]निन्नेहा तहवि मणं मज्झ तीए विरहम्मि ।
पजलियजलणसमुज्जलजाला[2]लिद्धंव पडिहाइ ॥ २२२ ॥

नयणेहिं [3]पुलइया सा ताइं चिय दहउ एस पियविरहो ।
हियएणं किमवरद्धं जेण तयं निद्दयं दहइ ? ॥ २२३ ॥

अन्नेण कयं अन्नो न भुंजए अलियमेरिसं वयणं ।
सा दिट्ठा नयणेहिं जाओ हिययस्स संतावो ॥ २२४ ॥

रोवंतु नाम तं जणमपेच्छमाणाणि दड्ढनयणाणि ।
तं हियय! किं [4]विमूरसि साहीणे चिंतियव्वम्मि? ॥ २२५ ॥

नयणेहिं जोइया सा हियएण कओ य गुरयपडिबंधो ।
सरिसेवि हु अवराहे विरहो हिययं दढं दहइ ॥ २२६ ॥

**अथवा स्नेहयुक्ता यदि सा तस्मात्कस्मात् मम प्रतिवचनम् ।
नाऽपि दत्तं तस्मान्मन्ये मन्दस्नेहा तु ममोपरि ॥ २१२ ॥**

**यद्यपि खलु सा निःस्नेहा तथापि मनो मम तस्या विरहे ।
प्रज्वलितज्वलनसमुज्जलजालाऽऽश्लिष्टमिव प्रतिभाति ॥ २२२ ॥**

**नयनाभ्यां दृष्टा सा ते चैव दहतामेष प्रियविरहः ।
हृदयेन किमपराद्धं येन तद् निर्दयं दहति ? ॥ २२३ ॥**

**अन्येन कृतमन्यो न भुङ्क्तेऽलिकमीदृशं वचनम् ।
सा दृष्टा नयनभ्यां जातो हृदयस्य संतापः ॥ २२४ ॥**

**रोदितु नाम तं जनमपेक्षमाणे दृढनयने ।
तद् हृदय ! किं विभज्यसे स्वाधीने चिन्तितव्ये ? ॥ २२५ ॥**

**नयनाभ्यां दृष्टा सा हृदयेन कृतश्च गुरुकप्रतिबन्धः ।
सदृशेऽपि खलु अपराधे विरहो हृदयं दृढं दहति ॥ २२६ ॥**

---

१. निःस्नेहा । २. आलिद्ध=अश्लिष्टम् । ३. दृष्टा । ४. विभज्यसे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि सूरो भमिऊणं भुवणमंडलमसेसं ।
अत्थगिरिमत्थयत्थो जाओ अद्धाणखिन्नोव्व ॥ २२७ ॥

निट्ठुरकरेहिं भुवणं इमेण संतावियंति रोसेण ।
नज्जइव अत्थगिरिणा [1]सीसाओ ढालिओ सूरो ॥ २२८ ॥

नाऊण सूरपडणं अणुलग्गा उवरि अत्थसेलस्स ।
रोसेण रत्तमुहा समागया झत्ति अह संझा ॥ २२९ ॥

तयणंतरमंधारियदिसिवलया नवरि आगया रयणी ।
पयडियतारयनिवहा [2]कोसियहुंकारभीसणया ॥ २३० ॥

ताव य खणंतराओ निन्नासियबहलतिमिरसंघाओ ।
[3]माणिणिमाणुम्महणो वित्थरिओ ससिकरनिहाओ[4] ॥ २३१ ॥

मयलंछणपवणेणं गाढं [5]संधुक्किओ [6]विओयग्गी ।
संताविउं पयत्तो मह हिययं ताहे सयगुणियं ॥ २३२ ॥

अत्रान्तरे सूरो भ्रान्त्वा भुवनमण्डलमशेषम् ।
अस्तगिरिमस्तकस्थो जातोऽध्वानखिन्न इव ॥ २२७ ॥

निष्ठुरकरैर्भुवनमनेन सन्तप्तमिति रोषेण ।
ज्ञायतेवाऽस्तगिरिणा शीर्षात् पातितः सूरः ॥ २२८ ॥

ज्ञात्वा सूरपतनमनुलग्नोपर्यस्तशैलस्य ।
रोषेणेव रक्तमुखा समागता झटित्यथ सन्ध्या ॥ २२९ ॥

तदनन्तरमन्धकृतदिग्वलया नवरमागता रजनी ।
प्रकटिततारकनिवहा कौशिकहुंकारभीषणका ॥ २३० ॥

तावञ्च क्षणान्तरतो निर्नाशितबहलतिमिरसङ्घातः ।
मानिनीमानोन्मथनो विस्तरितः शशीकरसमूहः ॥ २३१ ॥

मृगलाञ्छनपवनेन गाढं प्रदीप्तो वियोगाग्निः ।
संतप्तुं प्रवृत्तो मम हृदयं तदा शतगुणितम् ॥ २३२ ॥

---

१. सीसाओ ढालिओ=शीर्षात् पातितः । २. कोशिको घूकः । ३. मानिनीमानोन्मथनः ।
४. निहाओ=समूहः । ५. प्रदीप्तः । ६. वियोगाग्निः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अह चिंतिउं पयत्तो अमयमओ सुम्मई इमो चंदो ।
नवरं तव्विरहे अज्ज विज्जुपुंजोवमो जाओ ॥ २३३ ॥

हे हियय! कीस उज्झसि उव्वेयं कीस कुणसि अच्चत्थं? ।
दुल्लहजणम्मि रागं पढमं चिय कीस तं कुणसि ? ॥ २३४ ॥

अन्नं च । जो किर करेइ नेहं तस्सेव य हियय! रंच्चिउं जुत्तं ।
दूरट्ठिओवि जो दहइ माणसं तम्मि को रागो ? ॥ २३५ ॥

सो च्चिय वुब्भइ हियए सो च्चिय अइनिट्ठुरो दहइ देहं ।
कस्स कहिज्जइ वत्ता सरणाओ भयम्मि उब्भूए ? ॥ २३६ ॥

किं मन्ने होज्ज दियहं जम्मी लग्गेज्ज मज्झ हत्थम्मि ।
मणनिव्ववणो तीए कमलोयरकोमलो हत्थो ॥ २३७ ॥

अच्छउ ता दूरे च्चिय पाणिग्गहणाइयं तु सह तीए ।
अम्हाण मणोदइयं दंसणमवि दुल्लहं मन्ने ॥ २३८ ॥

अथचिन्तितुं प्रवृत्तोऽमृतमयः श्रूयतेऽयं चन्द्रः ।
नवरं तद्विरहेऽद्य विद्युत्पुञ्जोपमो जातः ॥ २३३ ॥

हे हृदय ! कस्माद्दह्यसे उद्वेगं कस्मात्करोषि अत्यर्थम् ।
दुर्लभजने रागं प्रथमं चैव कस्मात्त्वंकरोषि? ॥ २३४ ॥ अन्यच्च ॥

यः किल करोति स्नेहं तस्यैव च हृदय ! रङ्क्तुं युक्तम् ।
दूरस्थितोऽपि यो दहति मानसं तस्मिन् को रागः? ॥ २३५ ॥

स चैव उह्यते हृदये स एवऽतिनिष्ठुरो दहति देहम् ।
कस्य कथ्यते वार्ता शरणतो भयमुद्भूते? ॥ २३६ ॥

किं मन्ये भवेत् दिवसं यस्मिंल्लगेत् मम हस्ते ।
मनोनिर्वापनस्तस्याः कमलोदरकोमलो हस्तः ॥ २३७ ॥

आस्तां तस्मात् दूरे चैव पाणिग्रहणादिकं तु सह तया ।
अस्माकं मनोदयितं दर्शनमपि दुर्लभं मन्ये ॥ २३८ ॥

१. श्रूयते । २. दह्यसे । ३. अत्यर्थम् । ४. रङ्क्तुं=रागं कर्तुम् । ५. उह्यते । ६. यस्मिन् ।
७. मनोनिर्वापनः=संतापापहारी । ८. दयितम्=अभीष्टम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किं मज्झ जीविएणं किंवा मह हंदि ! मणुयजम्मेण ।
जो विरहदुक्खसमणं तीए वयणं न पेच्छामि ? ॥ २३९ ॥

अहवा चूयलयाए भणिएणं भविस्सई पभायम्मि ।
तीए सह दंसणयं अणुकूलो जइ विही होही ॥ २४० ॥

गुरुविरहजलणजालावलीहिं संतावियस्स हिययस्स ।
अन्नो नत्थि उवाओ पियदंसणओसहं मोत्तुं ॥ २४१ ॥

एमाइविगप्पेहिं पणट्ठणिद्दस्स मज्झ सा रयणी ।
चउजामावि हु तइया जामसहस्सोवमा जाया ॥ २४२ ॥

असरिसदूसहसंतावतावियं कहंवि माणसं मज्झ ।
फुडमाणंपि न फुट्टं मन्ने तद्दंसणासाए॥ २४३ ॥

सीयलकरनियरेणवि संतावं फेडिउं[1] मह असत्तो[2] ।
अह लज्जिउव्व चंदो अत्थगिरिं पाविओ तत्तो ॥ २४४ ॥

किं मम जीवितेन किंवा मम हन्दि ! मनुजजन्मना ।
यो विरहदु:खशमनं तस्या वदनं न प्रेक्षे ? ॥ २३९ ॥

अथवा चूतलतया भणितेन भविष्यति प्रभाते ।
तया सह दर्शनकमनुकुलो यदि विधि-र्भविष्यति ॥ २४० ॥

गुरुविरहज्वलनजालावलीभिः संतप्तस्य हृदयस्य ।
अन्यो नास्ति उपायः प्रियादर्शनौषधं मुक्त्वा ॥ २४१ ॥

एवमादिविकल्पैः प्रनष्टनिद्रस्य मम सा रजनी ।
चतुर्यामाऽपि खलु तदा यामसहस्त्रोपमा जाता ॥ २४२ ॥

असदृशदु:सहसंतापतप्तं कथमपि मानसं मम ।
स्फुटन्नपि न स्फुटं मन्ये तद्दर्शनाशया ॥ २४३ ॥

शीतलकरनिकरेणाऽपि संतापं भ्रशयितुं ममाऽशक्तः ।
अथ लज्जित इव चन्द्रोऽस्तगिरिं प्राप्तस्ततः ॥ २४४ ॥

---

१. भ्रशयितुम् । २. अशक्तः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पच्चूसगयवरुम्मूलियाए उड्डीणससिविहंगाए ।
रयणिलयाए गलंतिव कुसुमाइं तारयनिहेणं[1] ?॥ २४५ ॥

अह इंददिसा[2] सहसा केसुयसुयतुंडसच्छहा[3] जाया ।
आसन्नसूरमंडलवज्जरणत्थंव लोयस्स॥ २४६ ॥

पडिबोहियकमलवणो पसरियखरकिरणपूरियदियंतो ।
मेलियरहंगजुयलो[4] तदणंतरमुग्गओ सूरो॥ २४७ ॥

एत्थंतरम्मि अहयंपि समुट्ठिऊण किच्चं पभायतणयं[5] करिउं पयत्तो[6] ।
भो सुप्पइट्ठ! तडया दइयाइ[7] होही संदंसणम्ह इइ पहिट्ठमणो पगामं[8] ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ विरहे सूरुग्गमोत्ति सुपसिद्धो ।
सुरसुंदरिनामाए कहाए तइओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥ ९५० ॥

**प्रत्यूषगजवरोन्मूलितायाः उड्डीनशशीविहंगायाः ।
रजनीलतायाः गलन्तीव कुसुमानि तारकनिभेन ॥ २४५ ॥**

**अथ इन्द्रदिक् सहसा किंशुकशुकतुण्डसदृशी जाता ।
आसन्नसूरमण्डलकथनार्थमिव लोकस्य ॥ २४६ ॥**

**प्रतिबोधितकमलवनः प्रसृतखरकिरणपूरितदिगन्तः ॥
मिलितरथाङ्गयुगलस्तदनन्तरमुद्गतः सूरः ॥ २४७ ॥**

**अत्रान्तरे अहकमपि समुत्थाय कृत्यं प्रभातसम्बन्धि कर्तुं प्रवृत्तः ।
भो सुप्रतिष्ठ! तदा दयितायाः भविष्यति संदर्शनं मम इति प्रहृष्टमनः प्रकामम् ॥२४८॥**

**साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमंत्रभूतायाः ॥ २४९ ॥**

**एषोऽपि परिसमाप्यते विरहे सूरुद्गमेति सुप्रसिद्धः ।
सुरसुन्दरीनाम्न्याः कथायाः तृतीयः परिच्छेदः ॥ २५० ॥ ॥ ७५० ॥**

॥ तृतीयः परिच्छेदः पूर्णः ॥

---

१. निभः=छलम् । २. पूर्वा दिक् । ३. किंशुकशुकतुण्ड-सदृशी (सच्छाहा=सदृशी)। ४. रथाङ्गः=चक्रवाकः । ५. पभायतणयं=प्रभातसंबन्धि । ६. प्रवृत्तः । ७. दयितायाः= वल्लभायाः । ८. प्रकामम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चतुर्थः परिच्छेदः

अह भाओ[1] भाणुवेगो समागओ पहसिओ ममं भणइ ।
गम्मउ उज्जाणम्मि चूयलयावयणमणुसरिउं[2] ॥ १ ॥

हरिसाऊरियहियएण ताहि एवंति जपमाणेणं ।
तक्कालुचियं जाव य कायव्वं काउमारद्धं ॥ २ ॥

एत्थंतरम्मि निसुओ मंगलतूरस्स गहिरनिग्घोसो ।
पुट्ठो य मए भाया कत्थ इमं वज्जए तूरं ? ॥ ३ ॥

तो भणइ भाणुवेगो सम्मं जाणे न कारणं एत्थ ।
नवरं अमियगइगिहे भाविज्जइ[3] एस तूररवो ॥ ४ ॥

अह चिंतियं मए किं आसन्नपियासमागमस्सावि ।
अब्भहिओ संतावो फुरइ य वामं तहा नयणं ? ॥ ५ ॥

अथ भ्राता भानुवेगस्समागतः प्रहृष्टो माम् भणति ।
गच्छतु उद्याने चूतलतावचनानुस्मृत्य ॥ १ ॥

हर्षातुरितहृदयेन तदा एवमिति जल्पता ।
तत्कालोचितं यावच्च कर्तव्यं कर्तुमारब्धम् ॥ २ ॥

अत्रान्तरे निश्रूतो मङ्गलत्तूर्यस्य गभीरनिर्घोषः ।
पृष्टश्च मया भ्राता कुत्रेदम् वाद्यते तूर्यम् ? ॥ ३ ॥

ततो भणति भानुवेगः सम्यग् जाने न कारणमत्र ।
नवरं अमितगतिगृहे भाव्यते एषस्तूर्यरवः ॥ ४ ॥

अथ चिन्तितं मया किमासन्नप्रियासमागमस्याऽऽपि ।
अभ्यधिकः संतापस्स्फुरति च वामं तथा नयनम् ॥ ५ ॥

---

१. भ्राता । २. अनुस्मृत्य । ३. भाव्यते=संभाव्यते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता भवियव्वं केणवि एत्थ नणु कारणेण ताहे मए ।
चूयलया वाहरिया समागया अह इमं भणिया ॥ ६ ॥

कत्थ इमो तूररवो केणव कज्जेण सम्मंमुवलब्भ ।
आगंतूणं भद्दे! सिग्घं चिय कहसु अम्हाणं ॥ ७॥

गंतूणं चूयलया खणंतराओ समागया धणियं ।
विच्छायवयणकमला पुट्ठा य मए इमं भणइ ॥ ८॥

एत्तो विणिग्गयाए अमियगइगिहस्स दारदेसम्मि ।
भूरिजणसंकुलम्मी मए न लद्धो पवेसोवि ॥ ९॥

तत्तो य बंधुदत्तो पत्थुयवत्थुम्मि पुच्छिया भणइ ।
वरणम्मि एस भद्दे! महोच्छवो कणगमालाए ॥ १०॥

सिरिगंधवाहणसुओ गंगावत्तम्मि खयरनयरम्मि ।
नहवाहणोत्ति सुम्मइ तस्स विइन्ना कणयमाला ॥ ११॥

तस्माद्भवितव्यं केनापि अत्र ननु कारणेन तदा मया ।
चूतलता व्याहृता समागताऽथेदं भणिता ॥ ६ ॥

कुत्राऽयं तूर्यरवः केन वा कार्येण सम्यगुपलभ्य ।
आगत्य भद्रे ! शीघ्रं चैव कथय अस्माकम् ॥ ७ ॥

गत्वा चूतलता क्षणान्तरात्समागता गाढम् ।
विच्छायवदनकमला पृष्टा च मयेदम् भणाति ॥ ८ ॥

इतो विर्निगतया अमितगतिगृहस्य द्वारदेशे ।
भूरिजनसङ्कुले मया न लब्धः प्रवेशोऽपि ॥ ९ ॥

ततश्च बन्धुदत्तः प्रस्तुतवस्तुनि पृष्टो भणति ।
वरण एष भद्रे ! महोत्सवः कनकमालायाः ॥ १० ॥

श्रीगन्धवाहनसुतो गङ्गावर्त्ते खेचरनगरे ।
नभोवाहन इति श्रूयते तस्य वितीर्णा कनकमाला ॥ ११ ॥

---

१. व्याहृता । २. उपलभ्य=विज्ञाय । ३. पत्थुयवत्थुम्मि= प्रस्तुतवस्तुनि । ४. वितीर्णा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं वि[1]याणिऊणं समागया एत्थ तुम्ह पासम्मि ।
कन्न[2]कडुयंपि तुम्हं साहिज्जइ मंदाभागाए ॥ १२ ॥

तीए वयणं सोउं धसत्ति गुरुमोग्गरेण पहओ हं ।
मुच्छानिमीलियच्छो पडिओ भूमिए गयचेट्ठो ॥ १३ ॥

घणसारसारगोसीसमीससलिलेण ताहि संसित्तो ।
सुकुमालतालविं[3]टयसीयलपवणेण गयमुच्छो ॥ १४ ॥

परिचिंतिउं पयत्तो पेच्छह दुव्विहियविलासियं विहिणो ।
पियसंगमणोरहभं[4]सणम्मि उज्जुत्तचित्तस्स ॥ १५ ॥

अहवा । अन्नह परिचिंतिज्जइ सहँ[5]रिसकंडुज्जुएण हियएण ।
परिणमइ अन्नहच्चिय कज्जारंभो विहिवसेण ॥ १६ ॥

कत्थ इमा कत्थ अहं अन्नोन्नं कत्थ गरुयअणुरागो ।
नवरं हयासविहिणा सव्वं चिय अन्नहा विहियं ॥ १७ ॥

एवं विज्ञाय समागताऽत्र तव पार्श्वे ।
कर्णकटुकमपि युष्मान् कथ्यते मन्दभाग्यया ॥ १२ ॥

तस्याः वचनं श्रुत्वा धस इति गुरुमुद्गरेण प्रहतोऽहम् ।
मूर्च्छानिमीलिताक्षः पतितो भूमौ गतचेष्टः ॥ १३ ॥

घनसारसारगोशीर्षमिश्रसलिलेन तदा संसिक्तः ।
सुकुमारतालवृन्तकशीतलपवनेन गतमूर्च्छः ॥ १४ ॥

परिचिन्तितुं प्रवृत्तः प्रेक्षध्वम् दुर्विहितविलसितं विधेः ।
प्रियसङ्गमनोरथभ्रंशने उद्युक्तचित्तस्य ॥ १५ ॥

अथवा । अन्यथा परिचिन्त्यते सहर्षकण्डूद्यतेन हृदयेन ।
परिणमति अन्यथा चैव कार्यारम्भो विधिवशेन ॥ १६ ॥

कुत्रेयं कुत्राऽहं अन्योन्यं कुतो गुरुकानुरागः ।
नवरं हताशविधिना सर्वमेवान्यथा विहितम् ॥ १७ ॥

---

१. विज्ञाय । २. कर्णकटुकम् । ३. तालवृन्तक=व्यजनम् । ४. भ्रंसनं=नाशनम् ।
५. हर्षेण सहिता या कण्डूः=अभिलाषातिरेकस्तत्रोद्यतेन ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

पुव्वंपि हु जइ बुद्धी एरिसया आसि तुज्झ रे दिव्व! ।
ता कह मह पढमं चिय तीए सह दंसणं विहियं ? ॥ १८॥

काऊण दंसणं गरूयरायसहियं हयास ! रे ! दिव्व! ।
अन्नत्थ तं मयच्छिं जोडेंतो किं न लज्जिहिसि ? ॥ १९॥

अविय । नयणाण पडउ वज्जं अहवा वज्जस्स वेड्डिलं किंपि ।
अमुणियजणेवि दिट्ठे अणुबंधं जाणि कुव्वंति ॥ २०॥

खणपरिचियदुल्लहलोयकारणे कीस! तं मिहसि? ।
मुंचसु गरुयविसायं विवरीओ हयविही जेण ॥ २१॥

एरिसदुविस्सहेवि हु संजाए हिययं गरुयदुक्खम्मि ।
वज्जघडियंव मन्ने जं नवि सयसिक्करं जासि ॥ २२॥

एमाइबहुविगप्पं चिंतेमाणस्स गरुयसोगस्स ।
तव्विरहदूमियमाणसस्स तइया महं कुमर! ॥ २३॥

पूर्वमपि खलु यदि बुद्धिरेतादृशा आसीत् तव रे दैव ! ।
तस्मात् कथं मम प्रथमैवं तया सह दर्शनं विहितम् ? ॥ १८ ॥

कृत्वा दर्शनं गुरुकरागसहितं हताश ! रे ! दैव ! ।
अन्यत्र तां मृगाक्षीं योजयन् किम् न लज्जिष्यसि । ॥ १९ ॥

अपि च । नयनयोः पततु वज्रं अथवा वज्रस्य महत् किमपि ।
अज्ञातजनेऽपि दृष्टेऽनुबंधं यानि कुर्वन्ति ॥ २० ॥

क्षणपरिचितदुर्लभलोककारणे कस्मात् हृदय ! त्वं मेधसे ।
मुञ्च गुरुकविषादं विपरीतो हतविधि येन ॥ २१ ॥

ईदृशदुर्विषहेऽपि खलु सञ्जाते हृदयं गुरुकदुःखे ।
वज्रघटितमिव मन्ये यत् नापि शतसीकरं यासि ॥ २२ ॥

एवमादिबहुविकल्पं चिन्तयतः गुरुकशोकस्य ।
तद्विरहपीडितमानसस्य तदा मम कुमार ! ॥ २३ ॥

---

१. दैव !। २. ताम् । ३. मृगाक्षीम् । ४. योजयन् । ५. महत् ६. अमुणिओ=अज्ञात । ७. मेधसे=स्निह्यसि। ८. शतसीकरं = शतखण्डम् । ९. दुमियं=दावितं=पीडितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुणरवि सा सोमलया समागया किंचि हरिसियाव मणे ।
उवविट्ठा मं दट्ठुं सुट्ठुं विसायाउरं तइया ॥ २४ ॥ युग्मम् ॥

ता भणइ कीस सुंदर! दीससि तं दुम्मणोव्व अच्चत्थं ।
सुणिउं वरणयवत्तं, ताव निसामेसु मह वयणं ॥ २५ ॥

भणियं च मए अज्जवि किं आसा कावि अत्थि अम्हाण ।
वज्जरसि जेण एवं सोमलए!, ताहि सा भणइ ॥ २६ ॥

तुह विरहे गयचेट्ठं दट्ठूणं ताव कणगमालं तु ।
चूयलया [1]कल्लम्मि पट्ठविया तुम्ह पासम्मि ॥ २७ ॥

सावि हु सहीहिं कहवि तुह संगमसूयगेहिं वयणेहिं ।
आसासियावि वरई तुह सं[2]गमपावमाणा उ ॥ २८ ॥

खणमेत्तं मुच्छिज्जइ उट्ठियइ पुणोवि मुं[3]यइ हुंकारे ।
गायइ हसइ यँ[4] वेवइरोवइ य खणेण उत्तसइ ॥ २९ ॥

पुनरपि सा सोमलता समागता किञ्चित् हर्षितेव मनसि ।
उपविष्टा माम् दृष्ट्वा सुष्ठु विषादातुरं तदा ॥ २४ ॥ युग्मम् ॥

तस्मात् भणति कस्मात् सुन्दर ! पश्यसि त्वं दुर्मना इव अत्यर्थम् ।
श्रुत्वा वरणकवार्तां तावत् निश्रृणु मम वचनम् ॥ २५ ॥

भणितं च मया अद्यापि किमाशा कापि अस्त्यस्माकम् ।
कथयसि येनैवं सोमलते ! तदा सा भणति ॥ २६ ॥

तव विरहे गतचेष्टां दृष्ट्वा तावत् कनकमालान्तु ।
चूतलता कल्ये प्रस्थापिता तव पार्श्वे ॥ २७ ॥

साऽपि खलु सखीभिः कथमपि तव सङ्गमसूचकैर्वचनैः ।
आश्वासिताऽपि वराकी तव सङ्गमप्राप्नुवती तु ॥ २८ ॥

क्षणमात्रं मूर्च्छति उत्तिष्ठते पुनरपि मुञ्चति हुंकारान् ।
गायति हसति च वेपते रोदिति च क्षणेन उत्त्रस्यते ॥ २९ ॥

---

१. कल्ये=ह्यः । २. सङ्गं = संगमम् , अप्राप्नुवती । ३. मुञ्चति । ४. वेपते = कम्पते

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

गहगहिया इव बाला असमंजसचेट्ठियाइ कुणमाणा ।
हसियावि सहिजणेणं नवि जाणइ किंचि हयहियया ॥ ३० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तं पेक्खिऊण य मए विचिंतियं जाव मुंयइ नो पाणे ।
गुरुअणुरागा एसा ताव उवायं विचिंतेमि ॥ ३१ ॥

तत्तो तव्वुत्तंतो कहिओ गंतूण चित्तमालाए ।
तज्जणणीए उ मए एगंतगयाए सव्वोवि ॥ ३२ ॥

विन्नायसरूवत्था पासे आगम्म कणगमालाए ।
वज्जरइ चित्तमाला कीस तुमं पुत्ति! उव्विग्गा ? ॥ ३३ ॥

अच्छसि ओसन्नमुही भणियावि हु कीस देसि नालावं ? ।
सुहसज्झं चेव इमं मा पुत्ति! विसायमुव्वहसु ॥ ३४ ॥

अम्हाण चित्तभाणू आयत्तो तं च पुत्ति! कन्ना सि ।
उचिओ य चित्तवेगो रूवेणं कलाहिं जं तुज्झ ॥ ३५ ॥

ग्रहगृहीतेव बाला असमञ्जसचेष्टितानि कुर्वती ।
हसिताऽपि सखीजनेन नाऽपि जानाति किञ्चिद्धतहृदया ॥ ३० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तां प्रेक्ष्य च मया विचिन्तितं यावत् मुञ्चति न प्राणान् ।
गुर्वनुरागादेषा तावदुपायं विचिन्तयामि ॥ ३१ ॥

ततस्तद्वृतान्तः कथितो गत्वा चित्रमालायाः ।
तज्जनन्यास्तु मया एकान्तगतया सर्वोऽपि ॥ ३२ ॥

विज्ञातस्वरूपार्था पार्श्वेऽऽगम्य कनकमालायाः ।
कथयति चित्रमाला कस्मात्त्वं पुत्रि ! उद्विग्ना ? ॥ ३३ ॥

आस्से अवसन्नमुखी भणिताऽपि खलु कस्माद् ददासि नालापम् ?।
सुखसाध्यमेवेदम् मा पुत्रि ! विषादमुद्वह ॥ ३४ ॥

अस्माकं चित्रभानुराधीनस्त्वञ्च पुत्रि ! कन्याऽसि ।
उचितश्च चित्रवेगो रूपेण कलाभिः यत्तव ॥ ३५ ॥

---

१. मुञ्चति । २. प्राणान् । ३. अवसन्नम्=खिन्नम् । ४. आयतः=आधीनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तस्स य उवरिं जाओ अणुरागो तुज्झ तेण सव्वंपि ।
अणुकूलमिणं जायं मा चिंतसु अन्नहा वच्छे! ॥ ३६ ॥

किंतु तुह पुत्ति! जणओ गंगावत्तम्मि खयरनयरम्मि ।
पासम्मि गंधवाहणविज्जाहरराइणो हु गओ ॥ ३७ ॥

आगच्छउ सो सिग्घं कुसलेणं ताहे तुज्झ वीवाहं ।
महया विच्छड्डेणं कारिस्सइ चित्तवेगेण ॥ ३८ ॥

एसोवि चित्तमासो वित्तप्पाउत्ति[1] लब्भिही[2] लग्गं ।
सिग्घं चिय पुत्ति! तुमं मा काहिसि किंचि उव्वेवं[3] ॥ ३९ ॥

एवं नियजणणीए भणिया सा विगयविरहसंतावा ।
जाया मणयं[4] संत्था समुट्ठिया ताहे से जणणी ॥ ४० ॥

एत्थंतरम्मि सहसा समागओ ताओ खयरनयराओ ।
अमियगई से जणओ कयविणओ परियणेणेसो ॥ ४१ ॥

तस्य चोपरि जातोऽनुरागस्तव तेन सर्वमपि ।
अनुकूलमिदं जातं मा चिन्तयान्यथा वत्से ! ॥ ३६ ॥

किन्तु तव पुत्रि ! जनको गङ्गावर्त्ते खेचरनगरे ।
पार्श्वे गन्धवाहनविद्याधरराज्ञः खलु गतः ॥ ३७ ॥

आगच्छतु स शीघ्रं कुशलेन तदा तव विवाहम् ।
महता विच्छर्देन करिष्यते चित्रवेगेन ॥ ३८ ॥

एषोऽपि चैत्रमासो वृत्तप्राय इति लप्स्यते लग्नम् ।
शीघ्रमेव पुत्रि ! त्वं मा करिष्यसि किञ्चिदुद्वेगम् ॥ ३९ ॥

एवं निजजनन्या भणिता सा विगतविरहसन्तापा ।
जाता मनाक् स्वस्था समुत्थिता तदा तस्या जननी ॥ ४० ॥

अत्रान्तरे सहसा समागतः तस्मात् खेचरनगरात् ।
अमितगतिस्तस्या जनकः कृतविनयः परिजनेनैषः ॥ ४१ ॥

---

१. वृत्तप्राय:=गतप्राय: । २. लप्स्यते । ३. उव्वेवो=उद्वेग: । ४. मनाक् । ५. स्वस्था ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ण्हाय विलित्तो भुत्तो उवविट्ठो उवरिमाए भूमीए ।
अहयंपि चित्तमालासहिया तत्थेव संपत्ता ॥ ४२ ॥

कुसलपउतिं पुच्छिय नियदइयं ताहे चित्तमालाए।
नियधूयाए पउत्ती सव्वावि हु तस्स अक्खाया[1] ॥ ४३ ॥

तं सोउं अमियगई साममुहो तक्खणेण संजाओ ।
भणइ अहो! अइगरूयं समागयं अम्ह वसणंति[2] ॥ ४४ ॥

तो भणइ चित्तमाला पिययम! किं कारणं नु वसणस्स[2]? ।
तत्तो य अमियगइणा वज्जरियं पिययमे! सुणसु ॥ ४५ ॥

नरवइकज्जेणेत्तो गंगावत्तम्मि तम्मि नयरम्मि ।
सिरिगंधवाहणस्स ओ पासम्मि गओ अहं तइया ॥ ४६ ॥

कयविणओ उवविट्ठो अत्थाणगयस्स राइणो पासे ।
संभासिएण य तओ निवेइयं रायकज्जं मे ॥ ४७ ॥

स्नातो विलिप्तो भुक्त उपविष्ट उपरितन्यां भूम्याम् ।
अहकमपि चित्रमालासहिता तत्रैव संप्राप्ता ॥ ४२ ॥

कुशलप्रवृत्तिं पृष्ट्वा निजदयितं तदा चित्रमालया: ।
निजदुहितु: प्रवृति: सर्वाऽपि खलु तस्याऽऽख्याता ॥ ४३ ॥

तच्छ्रुत्वा अमितगति: श्याममुखस्तत्क्षणेन सञ्जात: ।
भणति अहो! अतिगुरुकं समागतमस्माकं व्यसनमिति ॥ ४४ ॥

ततो भणति चित्रमाला प्रियतम ! किं कारणं नु व्यसनस्य ? ।
ततश्च अमितगतिना कथितं प्रियतमे ! श्रृणु ॥ ४५ ॥

नरपतिकार्येणेतो गङ्गावर्त्ते तस्मिन्नगरे ।
श्रीगन्धवाहनस्य ओ पार्श्वे गतोऽहं तदा ॥ ४६ ॥

कृतविनय उपविष्टोऽऽस्थानगतस्य राज्ञ: पार्श्वे ।
सम्भाषितेन च ततो निवेदितं राजकार्यं तस्य ॥ ४७ ॥

---

१. आख्याता=कथिता । २. व्यसनं=कष्टम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि सुंदरि! पडिहारनिवेइओ अणुन्नाओ ।
अत्थाणम्मि पविट्ठो एगो विज्जाहरकुमारो ॥ ४८ ॥

विहियपणामो रन्नो पारद्धो एरिसं स वज्जरिउं ।
विज्जाहराण राया वेयड्ढे आसि जो देव! ॥ ४९ ॥

संसिद्धसयलविज्जो ससुरासुरमणुयलोयविक्खाओ ।
सुरवाहणोत्ति नामं विज्जाहरचक्कवट्टित्ति ॥ ५० ॥

अवमाणवज्जियं जो विज्जाहररायलच्छिमणुहविउं ।
विक्खायजसं पुत्तं नियपपए ठाविऊण तुमं ॥ ५१ ॥

संसारवासभीओ नाऊण असारयं[1] विभूईए ।
रज्जसिरिं अवउज्झिय[2] पडग्गलग्गं जरतणंव[3] ॥ ५२ ॥

सिरिउसहनाहजिणवरवज्जरियं सव्वविरइरूवं जो ।
चारितं पडिवन्नो चित्तंगयमुणिवरसमीवे ॥ ५३ ॥

अत्रान्तरे सुन्दरि ! प्रतिहारनिवेदितोऽनुज्ञातः ।
आस्थाने प्रविष्ट एको विद्याधरकुमारः ॥ ४८ ॥

विहितप्रणामो राज्ञः प्रारब्ध ईदृशं स कथयितुम् ।
विद्याधराणाम् राजा वैताढ्येऽऽसीत् यो देव ! ॥ ४९ ॥

संसिद्धसकलविद्यः ससुरासुरमनुजलोकविख्यातः ।
सुरवाहन इति नामा विद्याधरचक्रवर्तीति ॥ ५० ॥

अपमानवर्जितं यो विद्याधरराजलक्ष्मीमनुभूय ।
विख्यातयशसं पुत्रं निजकपदे स्थापयित्वा त्वाम् ॥ ५१ ॥

संसारवासभीतो ज्ञात्वा असारतां विभूत्याः ।
राज्यश्रियमपोज्झ्य पटाग्रलग्नं जरत्तृणमिव ॥ ५२ ॥

श्रीऋषभनाथजिनवरकथितं सर्वविरतिरूपं यः ।
चारित्रं प्रतिपन्नश्चित्राङ्गदमुनिवरसमीपे ॥ ५३ ॥

---

१. असारताम् । २. अपोज्झय=त्यक्त्वा । ३. जरतृणमिव ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

गहणाऽऽसेवणरूवं सिक्खं अब्भसिय गुरूसमीवम्मि ।
अहियसुओ[1] पडिवज्जिय एगल्लविहारपडिमं सो ॥ ५४ ॥

छट्ठऽट्ठमदसमदुवालसाइनाणाविहे तवोकम्मे ।
उज्जुत्तो[2] विहरंतो गामागरमंडियं वसुहं ॥ ५५ ॥

संपत्तो एत्थेव य वेयड्ढे चित्तकूडसिहरम्मि ।
तुम्ह पिया सुरवाहणविज्जाहरमुणिवरो अज्ज ॥ ५६ ॥

पडिमापडिवन्नस्सिह सुक्कज्झाणेण खवियमोहस्स[3] ।
लोयालोयपयासं उप्पन्नं केवलं तस्स ॥ ५७ ॥ नवभिः कुलकम् ॥

तत्तो य तस्स वयणं सोऊणं गंधवाहणो राया ।
हरिसवसवियसियच्छो भणइ तयं सायरं एवं ॥ ५८ ॥

भो आगच्छसु संगय! आसन्नो, अज्ज तायवत्ताए ।
सहलीकयं[4] म्ह जीयं केवलउप्पत्तिगब्भाए ॥ ५९ ॥

ग्रहणाऽऽसेवनरूपां शिक्षामभ्यस्य गुरुसमीपे ।
अधीतश्रुतः प्रतिपद्य एकाकीविहारप्रतिमां सः ॥ ५४ ॥

षष्ठाष्टमदशमद्वादशादिनानाविधे तपःकर्मणि ।
उद्युक्तो विहरन् ग्रामाकरमण्डितां वसुधाम् ॥ ५५ ॥

संप्राप्तेऽत्रैव च वैताढ्ये चित्रकूटशिखरे ।
तव पिता सुरवाहनविद्याधरमुनिवरोऽद्य ॥ ५६ ॥

प्रतिमाप्रतिपन्नस्येह शुक्लध्यानेन क्षपितमोहस्य ।
लोकालोकप्रकाशमुत्पन्नं केवलं तस्य ॥ ५७ ॥ नवभिः कुलकम् ॥

ततश्च तस्य वचनं श्रुत्वा गन्धवाहनो राजा ।
हर्षवशविकसिताक्षो भणति तकं सादरमेवम् ॥ ५८ ॥

भोः आगच्छ सङ्गत ! आसन्नद्य तातवार्तया ।
सफलीकृतं मम जीवितं केवलोत्पत्तिगर्भितया ॥ ५९ ॥

---

१. अधिकश्रुतः=विशिष्टश्रुतज्ञानशाली; अधीतश्रुतः=पठित शास्त्रो वा । २. उद्युक्तः।
३. क्षपितमोहस्य = निर्णाशितमोहनीयकर्मणः । ४. सफलीकृतम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ससरीरपरिहियं सो सव्वं आभरणवत्थमाईयं ।
विलइय[1] तस्स सरीरे तत्तो भंडारियं[2] भणइ ॥ ६० ॥

अद्धतेरसकोडी पवरसुवन्नस्स देसु एयस्स ।
पीईदाणं[3] तत्तो तहत्ति संपाडियं तेण ॥ ६१ ॥

तयणंतरं च राया विज्जाहरनियरपरिगओ चलिओ ।
जणयस्स चित्तकूडे भत्तीए वंदणनिमित्तं ॥ ६२ ॥

विज्जाविरइयवरविमाणआरूढपरियणाणुगओ ।
सुहनेवत्थविराइयनायरजणपरिगओ सहसा ॥ ६३ ॥ युग्मम् ॥

तेण सहिओ अहंपि हु चलिओ मुणिपायवंदणनिमित्तं ।
अह सव्वे संपत्ता आसन्ने चित्तकूडस्स ॥ ६४ ॥

चउविहदेवनिकायं निवयंतं[4] दट्ठुं चित्तकूडम्मि ।
सविसेसहरिसियमणो वियसियमुहपंकओ राया ॥ ६५ ॥

स्वशरीरपरिहितं स सर्वमाभरणावस्त्रादिकम् ।
विरचय्य तस्य शरीरे ततो भाण्डागारिकं भणति ॥ ६० ॥

अर्धत्रयोदशकोटी प्रवरसुवर्णस्य देहि एतस्मै ।
प्रीतिदानं ततस्तथेति संपादितं तेन ॥ ६१ ॥

तदनन्तरं च राजा विद्याधरनिकरपरिगतश्चलितः ।
जनकस्य चित्रकूटे भक्त्या वन्दननिमित्तम् ॥ ६२ ॥

विद्याविरचितवरविमानारूढपरिजनानुगतः ।
शुभनेपथ्यविराजितनागरजनपरिगतस्सहसा ॥ ६३ ॥ युग्मम् ॥

तेन सहितोऽहमपि खलु चलितो मुनिपादवन्दननिमित्तम् ।
अथ सर्वे संप्राप्ता आसन्ने चित्रकूटस्य ॥ ६४ ॥

चतुर्विधदेवनिकायं निपतन्तं दृष्ट्वा चित्रकूटे ।
सविशेषहर्षितमनाः विकसितमुखपङ्कजो राजा ॥ ६५ ॥

---

१. विरचय्य=परिधाप्येत्यर्थः । २. भाण्डागारिकम् । ३. प्रीतिदानम् । ४. निपतन्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सिग्घतरं गंतूणं बहुजणपरिवारिओ पयत्तेण ।
सुरकयकेवलिमहिमं थुव्वंतं[1] दिव्वनारीहिं ॥ ६६ ॥

दट्ठूण मुणिवरं तं काऊण पयाहिणं च तिक्खुत्तो[2] ।
बहुमाणवससमुट्ठियरोमंचंयंचियसरीरो[3] ॥ ६७ ॥

भूमितललुलियमउडं[4] पंचंगं करिय ताहे पणिवायं[5] ।
पहरिसगलंतनयणो अह एवं थुणिउमाढत्तो[6] ॥ ६८ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

जय जय जीवदयावर! सुक्कज्झाणेणदड्ढकम्मवण! ।
वोच्छिन्नभवनिबंधण! जाइजरामरणदुक्खहर! ॥ ६९ ॥

उप्पन्नविमलकेवलउवलद्धसमत्थ[7]णेयसब्भाव! ।
सासयसिवसुहसाहण! पत्तअहक्खायचारित्त ! ॥ ७० ॥

भयवं अणाइनिहणे परिब्भमंताण भवसमुद्दम्मि ।
दाउं हत्थालंबं अम्ह समुत्तारणं कुणसु ॥ ७१ ॥

शीघ्रतरं गत्वा बहुजनपरिवृत्तः प्रयत्नेन ।
सुरकृतकेवलिमहिमानं स्तूयमानं दिव्यनारीभिः ॥ ६६ ॥

दृष्ट्वा मुनिवरं तं कृत्वा प्रदक्षिणां च त्रिःकृत्वः ।
बहुमानवशसमुत्थितरोमाञ्चचयाञ्चितशरीरः ॥ ६७ ॥

भूमितललुलत्मुकुटं पंचाङ्गं कृत्वा तदा प्रणिपातम् ।
प्रहर्षगलत्नयनो अथैवं स्तोतुमारब्धः ॥ ६८ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

जय जय जीवदयापर ! शुक्लध्यानेनदग्धकर्मवन ! ।
व्युच्छिन्नभवनिबन्धन ! जातिजरामरणदुःखहर ! ॥ ६९ ॥

उत्पन्नविमलकेवलोपलब्धसमस्तज्ञेयसद्भाव ! ।
शाश्वतशिवसुखसाधन ! प्राप्तयथाख्यातचारित्र ! ॥ ७० ॥

भगवन् अनादिनिधने परिभ्राम्यतां भवसमुद्रे ।
दत्त्वा हस्तालम्बं अस्माकं समुत्तारणं कुरु ॥ ७१ ॥

---

१. स्तूयमानम्। २. त्रिः। ३. चयंचियं=चयाञ्चितम्। ४. मउडो=मुकुटः। ५. प्रणिपातं=नमस्कारम् । ६. स्तोतुं । ७. समत्थं=समस्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं थुणिऊण मुणिं मुणिमुहकमलनिहियमणनयणो ।
उवविट्ठो धरणीए नासन्ने नाइदूरम्मि ॥ ७२ ॥

एत्थंतरम्मि मुणिणा परत्थ[1]संपायणेक्करसिएण ।
गंभीरभारईए पारद्धा देसणा एवं ॥ ७३ ॥

अइदुलहं मणुयत्तं असारसंसारसागरगयाणं ।
कुगईण पउरभावा सकम्मवसगाण जीवाणं ॥ ७४ ॥

तंपि हु जराभिभूयं आवासो रोगसोगवाहीणं ।
सारीरमाणसाणेयदुक्खसंपायकलियंति ॥ ७५ ॥

पवणाहयधयवडचंचलाओ लच्छीओ तहय मणुयाणं ।
अ[2]णवट्ठिया य नेहा सु[3]हिसयणपियाइजणविसया ॥ ७६ ॥

विसयसुहंपि हु परिणामदारूणं नारयाइदुहहेऊ ।
आरंभपरिग्गहसंचियस्स पावस्स परिणामो ॥ ७७ ॥

एवं स्तुत्वा मुनिं मुनिमुखकमलनिहितमनोनयनः ।
उपविष्टो धरण्यां नासन्ने नातिदूरे ॥ ७२ ॥

अत्रान्तरे मुनिना परार्थसंपादनैकरसिकेन ।
गंभीरभारत्या प्रारब्धा देशनैवम् ॥ ७३ ॥

अतिदुर्लभं मनुष्यत्वमसारसंसारसागरगतानाम् ।
कुगतिनां प्रचुरभावात् स्वकर्मवशगानां जीवानाम् ॥ ७४ ॥

तमपि खलु जराभिभूतमावासो रोगशोकव्याधीनाम् ।
शारीरमानसानेकदुःखसम्पातकलितमिति ॥ ७५ ॥

पवनाहतध्वजपटचञ्चला लक्ष्म्यः तथा च मनुष्याणाम् ।
अनवस्थिताश्च स्नेहाः सुहृत्स्वजनप्रियादिजनविषयाः ॥ ७६ ॥

विषयसुखमपि खलु परिणामदारुणम् नारकादिदुःखहेतुः ।
आरम्भपरिग्रहसञ्चितस्य पापस्य परिणामः ॥ ७७ ॥

१. परार्थः=परोपकारः । २. अनवस्थिताः । ३. सुही=सुहृत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइभीसणेण बंधेण गरूयपीडावहो खु जीवाणं ।
मिच्छावियप्पवसओ सव्वंपि हु सोक्खमाभाइ ॥ ७८ ॥

अणवरयसंपयट्टो मच्चू अवहरइ जीवसंधायं ।
एवं च ठिए भो भो भद्दा! सम्मं विचिंतेह ॥ ७९ ॥

केवलिभणियं धम्मं मोत्तूणं नत्थि किंचि अन्नंति ।
सरणं भवभीयाणं भवियाणं भवनिबुड्डाणं[१] ॥ ८० ॥

तम्हा कुणह पयत्तं[२] दुलहं लद्धूण माणुसं जम्मं ।
जिणइंदभणियधम्मे सासयसिवसोक्खहेउम्मि ॥ ८१ ॥

सावज्जकज्जवज्जणरूवं परिगेण्हिऊण पव्वज्जं[३] ।
खविऊण कम्मसत्तुं सासयसोक्खं वयह[४] मोक्खं । ॥ ८२ ॥

इय केवलिणा भणिए विणिवेसिय करयलंजलिं सीसे[५] ।
वज्जरइ गंधवाहणराया उ तहत्ति जं भणह ॥ ८३ ॥

अतिभीषणेन बन्धेन गुरुकपीडावहः खलु जीवानाम् ।
मिथ्याविकल्पवशतः सर्वमपि खलु सौख्यमाभाति ॥ ७८ ॥

अनवरतसंप्रवृत्तो मृत्यु-रवहरति जीवसङ्घातम् ।
एवञ्च स्थिते भो भो भद्राः ! सम्यक् विचिन्तयत ॥ ७९ ॥

केवलिभणितं धर्मं मुक्त्वा नास्ति किञ्चिदन्यमिति ।
शरणं भवभीतानां भविकानां भवनिमग्नानाम् ॥ ८० ॥

तस्मात् कुरुत प्रयत्नं दुर्लभं लब्ध्वा मनुष्यं जन्म ।
जिनेन्द्रभणितधर्मे शाश्वतशिवसौख्यहेतौ ॥ ८१ ॥

सावद्यकार्यवर्जनरूपां परिगृह्य प्रवज्याम् ।
क्षपयित्वा कर्मशत्रुं शाश्वतसौख्यं व्रजत मोक्षम् ॥ ८२ ॥

इति केवलिना भणिते विनिवेश्य करतलाञ्जलिं शीर्षे ।
कथयति गन्धवाहनराजा तु तथेति यद्भणत ॥ ८३ ॥

---

१. निबुड्डो=मग्न । २. प्रयत्नम् । ३. प्रव्रज्यां=दीक्षाम् । ४. व्रजत । ५. शीर्षे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दाउं विज्जानियरं रज्जेण समं तु नियपुत्तस्स ।
नहवाणस्स तत्तो करोमि गिहवासचायंति ॥ ८४ ॥

एत्थंतरम्मि सुन्दरि! पत्थावं जाणिऊण पुच्छाए ।
विहियपणामेण मए पुट्ठो मुणिकेवली एवं ॥ ८५ ॥

लोयालोयविलोयणकेवलनाणेण नायभावस्स[1] ।
पच्चक्खं हि भयवओ एयं जमहं तु पुच्छिस्सं ॥ ८६ ॥

एक्कच्चिय मह धूया जाया विन्नाणरूवसंपुन्ना ।
पाणाणवि वल्लहिया नामेणं कणगमालत्ति ॥ ८७ ॥

धूयाए को भत्ता होही मणवल्लहोत्ति एयाए ।
चिंताए मह हिययं भयवं ! निच्चपि अक्खलियं[2] ॥ ८८ ॥

ता मणनिव्वुइहेउं साहिज्जउ एस अम्ह वुत्तंतो ।
पाणिग्गहणं तीए को किर विज्जाहरो काही ? ॥ ८९ ॥

दत्त्वा विद्यानिकरं राज्येन समन्तु निजकपुत्रस्य ।
नभोवाहनस्य ततः करोमि गृहवासत्यागमिति ॥ ८४ ॥

अत्रान्तरे सुन्दरि ! प्रस्तावं ज्ञात्वा पृच्छायाः ।
विहितप्रणामेन मया पृष्टो मुनिकेवली एवम् ॥ ८५ ॥

लोकालोकविलोचनकेवलज्ञानेन ज्ञातभावस्य ।
प्रत्यक्षं हि भगवत एतद् यदहं तु प्रक्ष्यामि ॥ ८६ ॥

एकैव मम दुहिता जाता विज्ञानरूपसम्पूर्णा ।
प्राणानामपि वल्लभिका नाम्ना कनकमालेति ॥ ८७ ॥

दुहितु-र्को भर्त्ता भविष्यति मनोवल्लभ इति एतस्याः ।
चिन्तया मम हृदयं भगवन् ! नित्यमपि प्रतिफलितम् ॥ ८८ ॥

तस्मात् मनोनिर्वृत्तिहेतुं कथ्यतामेषोऽस्माकं वृतान्तः ।
पाणिग्रहणं तस्याः कः किल विद्याधरः करिष्यति ? ॥ ८९ ॥

---

१. ज्ञातभावस्य=विदितार्थस्य । २. अक्खलिंय=प्रतिफलितम्=प्रतिबिम्बितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च पुच्छिएणं केवलिणा सुयणु! एरिसं भणियं ।
मा भद्द! कुण विसायं थोव चिय एत्थ वत्थुम्मि ॥ ९० ॥

तुह धूयाए भत्ता सो होही जो इमम्मि वेयड्ढे ।
गुणकलियं पालिस्सइ विज्जाहरचक्कवट्टित्तं ॥ ९१ ॥

पुव्वभवनेहबद्धा तुह धूया तस्स पाणवल्लहिया ।
होही सयलंतेउरललामभूया महादेवी ॥ ९२ ॥

केवलिवयणं सोउं संजाओ मज्झ गरूयआणंदो ।
एत्थंतरम्मि राया समुट्ठिओ वंदिऊण मुणिं ॥ ९३ ॥

तत्तो रन्ना सहिओ समागओ तम्मि चेव नयरम्मि ।
अह रन्ना हं भणिओ बहुमाणजुयं इमं वयणं ॥ ९४ ॥

अइवल्लहावि धूया दायव्वा ताव कस्सइ नरस्स ।
जं एसा लोगट्ठिई तेणम्हे एरिसं भणिमो ॥ ९५ ॥

एवञ्च पृष्टेन केवलिना सुतनो ! ईदृशं भणितं ।
मा भद्र ! कुरु विषादं स्तोकमेवात्र वस्तुनि ॥ ९० ॥

तव दुहितु-र्भर्त्ता सो भविष्यति योऽस्मिन् वैताढ्ये ।
गुणकलितं पालयिष्यति विद्याधरचक्रवर्त्तित्वम् ॥ ९१ ॥

पूर्वभवस्नेहबद्धा तव दुहिता तस्य प्राणवल्लभिका ।
भविष्यति सकलान्तःपुरललामभूता महादेवी ॥ ९२ ॥

केवलिवचनं श्रुत्वा सञ्जातो मम गुरुकानन्दः ।
अत्रान्तरे राजा समुत्थितो वन्दित्वा मुनिम् ॥ ९३ ॥

तता राज्ञा सहितः समागतस्तस्मिन्नेव नगरे ।
अथ राज्ञाऽहं भणितो बहुमानयुक्तमिदं वचनम् ॥ ९४ ॥

अतिवल्लभाऽपि दुहिता दातव्या तावत् कस्यचित् नरस्य ।
यदेषा लोकस्थितिस्तेन वयमीदृशं भणामः ॥ ९५ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नहवाहणस्स दिज्जउ सा कन्ना जेण वित्तवीवाहं ।
नियपए ठविउणं सेवामो तायपयजुयलं ॥ ९६ ॥

तत्तो मएवि भणियं एत्थत्थे नत्थि किंचि वत्तव्वं ।
धूया कित्तियमेत्तं पाणावि हु तुम्ह आयत्ता ॥ ९७ ॥

संच्चिय धूया धन्ना सुण्हा जा होइ देवपायाणं ।
केवलिगिरावि सच्चा जं किज्जइ एरिसे विहिए ॥ ९८ ॥

तुम्ह सुयं मोत्तूणं वेयड्ढगिरिम्मि होज्ज को अन्नो ।
विज्जाण चक्कवट्टी जस्स पिया होज्ज मह धूया? ॥ ९९ ॥

एवं च मए भणिए वियसियवयणेण राइणाणत्तो ।
सोमजसो जोइसिओ विवाहलग्गं निरूवेसु ॥ १०० ॥

तत्तो जोइसिएणं सम्मं आलोचिऊण आइट्ठं ।
वइसाहसुद्धपंचमिरत्तीए सोहणं लग्गं ॥ १०१ ॥

नभोवाहनस्य दीयतां सा कन्या येन वीत्तवीवाहम् ।
निजकपदे स्थापयित्वा सेवामहे तातपदयुगलम् ॥ ९६ ॥

ततो मयाऽपि भणितं-अत्रार्थे नास्ति किञ्चिद्वक्तव्यम् ।
दुहिता कियन्मात्रं प्राणाऽपि खलु तवायत्ताः ॥ ९७ ॥

सैव दुहिता धन्या स्नुषा या भवति देवपादानां ।
केवलिगिराऽपि सत्या यत्क्रियत ईदृशे विहिते ॥ ९८ ॥

तव सुतं मुक्त्वा वैताढ्यगिरौ भवेत् कोऽन्यः ।
विद्यानां चक्रवर्ती यस्य प्रिया भवेत् मम दुहिता ॥ ९९ ॥

एवञ्च मयि भणिते विकसितवदनेन राज्ञाऽऽज्ञप्तः ।
सोमयशा ज्योतिष्कः विवाहलग्नं निरूपय ॥ १०० ॥

ततो ज्यतिष्केन सम्यक्गालोच्य आदिष्टम् ।
वैशाखसुदपञ्चमीरात्र्याः शोभनं लग्नम् ॥ १०१ ॥

---

१. तातपदयुगलम् । २. सैव । ३. स्नुषा=पुत्रवधूः । ४. आणत्तो=आज्ञप्तः=आदिष्टः । ५. आलोच्य=सम्यगवलोक्य । ६. रत्ती=रात्रिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य मए भणियं आएसं देह जेण गंतूण ।
नियनयरे[1] संजुत्तिं विवाहकज्जस्स कारेमि ॥ १०२ ॥

तेणाणुन्नाओ हं सिग्घं चिय आगओ इहं सुयणु! ।
रायामच्चेहिं[2] समं चंदजसाऽऽइच्चनामेहिं ॥ १०३ ॥

एएवि कणगमालावरणत्थं आगया मए समयं[3] ।
कल्ले पभायसमए किल होइ वरणयं तीए ॥ १०४ ॥

एवं च ठिए । एसा एक्का धूया सुट्ठु पिया ताव कणगमालम्ह ।
एईए अणुराओ संजाओ चित्तवेगम्मि ॥ १०५ ॥

ता जइ मणोऽणुकूलं संपाडिस्सं न एक्कधूयाए ।
एईयवि, ता सुंदरी! किंच मए जीविएणंति? ॥ १०६ ॥

उवयारेणं महया विमग्गिया राइणा सुयनिमित्तं ।
सिरिगंधवाहणेणं मएवि दिन्ना इमा तस्स ॥ १०७ ॥

ततश्च मया भणितं–आदेशं देहि येन गत्वा ।
निजनगरे संयुक्तिं विवाहकार्यस्य कारयामि ॥ १०२ ॥

तेनानुज्ञातोऽहं शीघ्रं चैव आगत इह सुतनो ! ।
राजामात्यैस्समं चन्द्रयशादित्यनामभिः ॥ १०३ ॥

एतेऽपि कनकमालावरणार्थमागता मया समकम् ।
कल्ये प्रभातसमये किल भवति वरणकं तस्याः ॥ १०४ ॥

एवञ्च स्थिते । एषैका दुहिता सुष्ठु प्रिया तावत् कनकमालाऽऽवयोः ।
एतस्या अनुरागः संजातश्चित्रवेगे ॥ १०५ ॥

तस्मात् यदि मनोऽनुकूलं संपादयिष्यामि न एकदुहितुः ।
एतस्या अपि, तस्मात् सुन्दरि ! किञ्च मया जीवितेनेति? ॥ १०६ ॥

उपचारेण महता विमार्गिता राज्ञा सुतनिमित्तम् ।
श्रीगन्धवाहनेन मयाऽपि दत्तेयं तस्य ॥ १०७ ॥

---

१. संयुक्तिं = सामग्रीसंयोगं=प्रगुणतामित्यर्थः । २. अमात्यो=मन्त्री । ३. समयं=समं=सह ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं च इयाणिं अंन्नहकाउं चाइज्जए न जं सुयणु! ।
एएण कारणेणं मे भणियं आगयं वसणं ॥ १०८ ॥

एवं पियययमवयणं सोऊणं चित्तवेग! संजाया ।
मह सामिणीवि विच्छायवयणिया चित्तमालत्ति ॥ १०९ ॥

तत्तो तीए भणियं मह चित्ते फुरइ एरिसं ताव ।
परिचयइ कणगमाला तव्विरहे जीवियमवस्सं ॥११०॥

कहकहवि मए जं सा तप्पावणसुयगेहिं वयणेहिं ।
पुव्विं संधीरविया एयं पुण अन्नहा जायं॥ १११॥

भणियं च अमियगइणा एवं हि ठिए करेमि किं सुयणु ! ।
जइ ताव न देमि इमं तो राया रूसइ अवस्सं ॥ ११२ ॥

केवलिवयणा रन्नो अइगरुओ एत्थ आयरो जाओ.।
तेण इमाइ अदाणे अइगरुयं होइ मह खूणं ॥ ११३॥

तं चेदानीमन्यथाकर्तुम् शक्यते न यत् सुतनो ! ।
एतेन कारणेन मया भणितमागतं व्यसनम् ॥ १०८ ॥

एवं प्रियतमवचनं श्रुत्वा चित्रवेग ! सञ्जाता ।
मम स्वामिन्यपि विच्छायवदनिका चित्रमालेति ॥ १०९ ॥

ततस्तया भणितं मम चिते स्फुरति ईदशं तावत् ।
परित्यजति कनकमाला तद्विरहे जीवितमवश्यम् ॥ ११० ॥

कथंकथमपि मया यत्सा तत्प्रापणसूचकै-र्वचनैः ।
पूर्वं संधीरिता एतद् पुनरन्यथाजातम् ॥ १११ ॥

भणितञ्च अमितगतिना चैव हि स्थिते करोमि किं सुतनो !।
यदि तावन्न ददामि इमां ततो राजा रूष्येतवश्यम् ॥ ११२ ॥

केवलिवचनात् राज्ञोऽतिगुरुकोऽत्रादरो जातः ।
तेन अस्याऽदाने अतिगुरुकं भवति मम क्षुणम् ॥ ११३ ॥

---

१. अन्यथाकर्तुम् । २. शक्यते । ३. सुतनु ! । ४. विच्छाय-वदनिका=म्लानमुखा ।
५. तत्प्रापणसूचकैः । ६. धैर्यमापादिता । ७. रूष्येत्=रोषं कुर्यात् । ८. क्षुणम्=हानिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रुट्ठेण तेण वेयड्ढनगवरे जं न होइ आवासो ।
अइथोवं चिय एयं, अन्नंपि विरूवयं[1] होइ ॥ ११४ ॥

अन्नं च । गिण्हिस्सइ मड्डाइवि[2] राया एयं न एत्थ संदेहो ।
ताव वरं सयमेव य समप्पियानेहविद्धीए[3] ॥ ११५ ॥

जइ पुण दिज्जइ एसा रायसुयं मोत्तु चित्तवेगस्स ।
ता तस्सावि अम्हाणवि पाणाणवि संसओ होइ ॥ ११६ ॥

ता सुंदरि ! न हु कज्जं अन्नेहिं एत्थ बहुविगप्पेहिं ।
तह भणसु कणगमालं जह उज्झइ तम्मि अणुरायं ॥ ११७ ॥

किंच । उत्तमकुलप्पसूओ पियंवओ[4] सयलजणमणाणंदो ।
सूरो धीरो चाई[5] नियपिउलच्छीअलंकरिओ ॥ ११८ ॥

रूवेण जोव्वणेण य कलाहिं विज्जाहिं निम्मलगुणेहिं ।
विक्खाओ नहवाहणकुमरो सव्वम्मि वेयड्ढे ॥ ११९ ॥

रुष्टेन तेन वैताढ्यनगवरे यन्न भवति आवासः ।
अतिस्तोकमेवेतदन्यमपि विरूपकं भवति ॥ ११४ ॥

अन्यञ्च । ग्रहीष्यति बलात्कारादपि राजा एतां नात्र सन्देहः ।
तावद्वरं स्वयमेवञ्च समर्पिता स्नेहवृद्ध्यै ॥ ११५ ॥

यदि पुनर्दीयते एषा राजसुतं मुक्त्वा चित्रवेगस्य ।
तस्मात् तस्याऽपि अस्माकमपि प्राणानामपि संशयो भवति ॥ ११६ ॥

तस्मात् सुन्दरि ! न खलु कार्यं अन्यैरत्र बहुविकल्पैः ।
तथा भण कनकमालां यथा, उज्झति तस्मिन्ननुरागम् ॥ ११७ ॥

किञ्च । उत्तमकुलप्रसूतः प्रियम्वदः सकलजनमनानन्दः ।
शूरो धीरस्त्यागी निजपितृलक्ष्म्यालङ्कृतः ॥ ११८ ॥

रूपेण यौवनेन च कलाभिर्विद्याभिर्निर्मलगुणैः ।
विख्यातो नभोवाहनकुमारः सर्वस्मिन् वैताढ्ये ॥ ११९ ॥

---

१. विरूपकम् =अनिष्टम् । २. मड्डा=बलात्कारः । ३. स्नेहवृद्ध्यै । ४. प्रियंवदः । ५. त्यागी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो स एव भत्ता कमागओ होउ कणगमालाए ।
न हु कज्जं अन्नेण [1]अवायबहुलेण पुरिसेणं ॥ १२० ॥

एवं च अमियगइणा भणियाए ताहि चित्तमालाए ।
भणिया हं सोमलए ! किं जुत्तं संपयं काउं ? ॥ १२१ ॥

तत्तो य मए भणियं तं चेव य इत्थ गहियपरमत्था ।
नियधूयाए सरुवस्स एत्थ किमहं भणामित्ति ? ॥ १२२ ॥

तो भणइ चित्तमाला तीए गंतूण भावमुलभसु ।
इच्छइ व नवा अन्नं पुरिसं गुणदोसकहणेण ? ॥ १२३ ॥

नहवाहणं पसंसिय [2]अब्भहियगुणेहिं, निंदि[3]ऊणन्नं ।
तह कुणसु जहा इच्छइ वीवाहं एयतणएण ॥ १२४ ॥

तत्तो य मए भणियं सामिणि ! किं तं न याणसि सभावं ।
नियधूयाए जेणं आएसं देसि मह एवं ॥ १२५ ॥

ततः स एव भर्त्ता क्रमागतो भवतु कनकमालायाः ।
न खलु कार्यमन्येनापायबहुलेन पुरुषेण ॥ १२० ॥

एवञ्च अमितगतिना भणितया तदा चित्रमालया ।
भणिताऽहं सोमलते ! किं युक्तं साम्प्रतं कर्त्तुम् ॥ १२१ ॥

ततश्च मया भणितं त्वमेव चात्र गृहीतपरमार्था ।
निजदुहितुः स्वरूपस्यात्र किमहं भणामीति? ॥ १२२ ॥

ततो भणति चित्रमाला तस्या गत्वा भावमुपलभस्व ।
इच्छति वा न वा अन्यं पुरुषं गुणदोषकथनेन ? ॥ १२३ ॥

नभोवाहनं प्रशंस्याभ्यधिकगुणैः निन्दित्वाऽन्यम् ।
तथा कुरु यथा इच्छति वीवाहमेतत्तनयेन ॥ १२४ ॥

ततश्च मया भणितं स्वामिनि ! किंत्वन्न जानासि सद्भावम् ।
निजदुहितुः येनाऽऽदेशं ददासि ममैवम् ॥ १२५ ॥

---

१. अपायः=कष्टम् । २. अब्भहियं=अभ्यधिकम् । ३. निन्दित्वाऽन्यम्=नभोवाहनाद् भिन्नम्.

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मन्निस्सइ वीवाहं जं सा अण्णस्स, अच्छउ सुदूरं ।
सोउं पउत्तिमेयं मन्ने जीयं [1]परिच्चयइ ॥ १२६ ॥

मह वयणं सोऊणं गुरुदुक्खसमाहया भणइ तत्तो ।
[2]वियलंतसकज्जलनयणसलिलसामलियगंडयला ॥ १२७ ॥

जं भणसि तुमं भद्दे ! मज्झवि हिययम्मि फुरइ तं सच्चं ।
नवरं हयासविहिणो वसेण अइदुक्करं जायं ॥ १२८ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो अइगुरुसोगं रुयमाणिं पिच्छिऊण नियदइयं ।
वज्जरियममियगइणा सुंदरि ! किं एत्थ [3]रुन्नेणं ? ॥ १२९ ॥

किं मह थोवं दुक्खं नवरं न [4]चएमि अन्नहाकाउं ।
[5]सुइरंपि चिंतिऊणवि लभामि नन्नं उवायंति ॥ १३० ॥

तम्हा महिलागाहं मोत्तूणं [6]आयइं निरूवेसु ।
रायसुयस्स अदाणे दोसे य गुणे विचिंतेसु ॥ १३१ ॥

मन्ता विवाहं यत् साऽन्यस्य, आस्तां सुदूरम् ।
श्रुत्वा प्रवृत्तिमेतां मन्ये जीवितं परित्यजेत् ॥ १२६ ॥

मम वचनं श्रुत्वा गुरुदुःखसमाहता भणति ततः ।
विचलत्सकज्जलनयनसलिलश्यामलितगण्डस्थला ॥ १२७ ॥

यद् भणसि त्वं भद्रे ! ममापि हृदये स्फुरति तं सत्यम् ।
नवरं हताशविधेर्वशेनातिदुष्करं जातम् ॥ १२८ ॥ युग्मम् ॥

ततोऽतिगुरुशोकां रुदतीं प्रेक्ष्य निजदयितां ।
कथितममितगतिना सुन्दरि ! किमत्र रुदितेन? ॥ १२९ ॥

किं मम स्तोकं दुःखं नवरं न शक्नोम्यिन्यथाकर्तुम् ।
सुचिरमपि चिन्तयित्वाऽपि लभे नान्यमुपायमिति ॥ १३० ॥

तस्मात् महिलाग्राहं मुक्त्वा आयतिं निरूपय ।
राजसुतस्यऽदाने दोषांश्च गुणान् विचिन्तय ॥ १३१ ॥

---

१. परित्यजेत् । २. विचलत् सकजलाभ्यां नयनाभ्यां सकाशात् यत्सलिलं तेन श्यामलिते गण्डतले यस्याः सा । ३. रुदितेन । ४. शक्नोमि । ५. सुचिरमपि । ६. आयतिः=उत्तरकालः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नं च, कणगमाला बहुमाणपरा हु जणणिजणगाणं ।
पडिकूलिस्सइ वयणं न अम्ह गुणदोसकहणेण ॥ १३२ ॥

अन्नंच, कन्नगाए भत्ता किल होइ गुरुअणुन्नाओ ।
तदणुन्नाए य जओ सयंवराईवि कीरंति ॥ १३३ ॥

किच्च। नहवाहणरायसुओ जाव न दिट्ठीइ गोयरे पडइ ।
तावच्चिय अणुराओ इमीए अन्नम्मि पुरिसम्मि ॥ १३४॥

निज्जियअणंगरुवे दिट्ठे उण तम्मि होहिही रागो ।
ता किं सुंदरी! बहुणा विगप्पसंकप्पजालेण ॥ १३५ ॥

गंतूण कणगमालं सुनिउणवयणेहिं भणसु तं सुयणु ! ।
एयम्मि वइयरम्मि जह अम्हं होइ न हु वसणं ॥ १३६ ॥

एवं च अमियगइणा भणियाए ताहि चित्तमालाए ।
भणिया हं सोमलए! पिययमवयणं लहुं कुणसु ॥ १३७ ॥

अन्यच्च कनकमाला बहुमानपरा खलु जननीजनकयोः ।
प्रतिकूलिष्यते वचनं न आवयो-र्गुणदोषकथनेन ॥ १३२ ॥

अन्यच्च कन्यकाया भर्त्ता किल भवति गुर्वनुज्ञातः ।
तदनुज्ञया च यतः स्वयंवरापि क्रियते ॥ १३३ ॥

किञ्च । नभोवाहनराजसुतो यावन्न दृष्टया गोचरे पतति ।
तावच्चैवाऽनुरागोऽस्या अन्यस्मिन् पुरुषे ॥ १३४ ॥

निर्जितानङ्गरूपे दृष्टे पुनस्तस्मिन् भविष्यति रागः ।
तस्मात्किं सुन्दरि ! बहुना विकल्पसङ्कल्पजालेन ॥ १३५ ॥

गत्वा कनकमालां सुनिपुणवचनैर्भण त्वं सुतनो ! ।
एतस्मिन् व्यतिकरे यथाऽस्माकं भवति न खलु व्यसनम् ॥ १३६॥

एवञ्च अमितगतिना भणितया तदा चित्रमालया ।
भणिताऽहं सोमलते ! प्रियतमवचनं लघु कुरु ॥ १३७ ॥

---

१. गुरुभिः=कुलवृद्धैरनुज्ञातः। २. व्यतिकरे= प्रसङ्गे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो तहत्ति भणिउ समुट्ठिया जाव ताहि मे पुट्ठा ।
चंदणनामा चेडी कत्थ[1]च्छइ कणगमालत्ति ? ॥ १३८ ॥

तीए भणियं एसा उवरिमभूमीओ उत्तरेऊण ।
गिहउज्जाणाभिमुहा गच्छइ विच्छायमुहकमला ॥ १३९ ॥

तं सोऊण विगप्पो उप्पन्नो मह मणम्मि एरिसओ[2] ।
नूणं अलक्खियाए[3] पिउवयणं तीए निसुयंति[4] ॥ १४० ॥

तेणेव इमा मन्ने जाया विच्छायवयणिया बाला ।
ता जाव एत्थ गंतुं विरूवमायरइ नवि किंचि ॥ १४१ ॥

ता सिग्धं चिय गंतु निवारणे तीए उज्जमामित्ति[5] ।
एवं विचिंतयंती अणुमग्गेणेव चलिया हं ॥ १४२ ॥ युग्मम् ॥

पत्ता य घरु[6]ज्जाणे इओ तओ तग्गेवसणनिमित्तं ।
जा परियडामि अहयं घणतरुयरसंकडिल्लम्मि[7] ॥ १४३ ॥

ततस्तथेति भणित्वा समुत्थिता यावत् तदा मया पृष्टा ।
चन्दननामा चेटी कुत्राऽऽस्ते कनकमालेति ? ॥ १३८ ॥

तया भणितं एष उपरितनभूमीत उत्तीर्य ।
गृहोद्यानाभिमुखा गच्छति विच्छायमुखकमला ॥ १३९ ॥

तच्छ्रुत्वा विकल्प उत्पन्नो मम मनसि ईदशः ।
नूनमलक्षितया पितृवचनं तया निश्रुतमिति ॥ १४० ॥

तेनैवेयं मन्ये जाता विच्छायवदनिका बाला ।
तस्माद्यावदत्र गत्वा विरूपमाचरति नाऽपि किञ्चित् ॥ १४१ ॥

तस्मात् शीघ्रमेव गत्वा निवारणे तस्या उद्यच्छामीति ।
एवं विचिन्तयन्ती अनुमार्गेणेव चलिताऽहम् ॥ १४२ ॥ युग्मम् ।

प्राप्ता च गृहोद्याने इतस्ततः तद्गवेषणनिमित्तम् ।
यावत् परिचटामि अहकं घनतरुवरसङ्कटे ॥ १४३ ॥

१. कत्थ=कुत्र, अच्छइ=आस्ते । २. ईदृशः । ३. अलक्षितया=प्रच्छन्नस्थितया । ४. श्रुतम् ।
५. उद्यच्छामि=उद्यमं करोमि । ६. घरं=गृहम् । ७. संकडिल्लं=संकटं=व्याप्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

घणपत्तलकयलीहरमणोहरे[1] तत्थ एगदेसम्मि ।
पत्तलतमालतरुतलहेट्ठं[2]निविट्ठा मए दिट्ठा ॥ १४४ ॥

किंकिंपि चिंतयंती गलंतथूलंसुसित्तगंडयला ।
अणहुंत[3]मणसमीहियगुरुदुक्खा कणगमालत्ति ॥ १४५ ॥

तत्तो विचिंतियं मे किं मन्ने नियगिहं पमोत्तूण ।
एगागिणी हु एसा समागया एत्थ उज्जाणे? ॥ १४६ ॥ युग्मम् ॥

ता एईइ अदिट्ठा पच्छन्नठिया निएमि[4] जं कुणति ।
विन्नायसरुवत्था[5] एसा नियजणयवयणस्स ॥ १४७ ॥

एवं विचिंतिऊणं तुण्हिक्का[6] कयलिथंभअंतरिया ।
खणमेगं जा चिट्ठामि तत्थ ता सुणसु जं जायं ॥ १४८ ॥

दीहं नीससिऊणं एवं भणियं तु कणगमालाए ।
अज्जवि किमित्थ बहुणा विगप्पसंकप्पजालेण? ॥ १४९ ॥

धनपत्रलकदलीगृहमनोहरे तत्रैकदेशे ।
पत्रलतमालतरुतलाधोनिविष्टा मया दृष्टा ॥ १४४ ॥

किंकिमपि चिंतयन्ती गलत्स्थूलाश्रुसिक्तगण्डस्थला ।
अभवत्मनःसमीहितगुरुदुःक्खा कनकमालेति ॥ १४५ ॥

ततो विचिन्तितं मया किम्मन्ये निजगृहं प्रमुच्य ।
एकाकिनी खल्वैषा समागताऽत्रोद्याने ? ॥ १४६ ॥ युग्मम् ॥

तस्मादेतस्या अदृष्टा प्रच्छन्नस्थिता पश्यामि यत् करोति ।
विज्ञातस्वरूपार्थैषा निजजनकवचनस्य ॥ १४७ ॥

एवं विचिन्त्य तूष्णीका कदलिस्तंभान्तरिता ।
क्षणमेकं यावत्तिष्ठामि तत्र तस्मात् श्रृणु यज्जातम् ॥ १४८ ॥

दीर्घं निश्वस्य चैव भणितं तु कनकमालया ।
अद्यापि किमत्र बहूना विकल्पसङ्कल्पजालेन ? ॥ १४९ ॥

---

१. पत्तलं=पत्रम् । २. अधः । ३. अणहुन्तं=अभवत्=असंजायमानम् । ४. पश्यामि ।
५. विज्ञातस्वरुपार्था । ६. तूष्णीका ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुचिरं विचिंतिऊणवि तेण जणेणं न संगमो ताव ।
पुन्नरहियाए मज्झं हयविहिणो विलसियवसेण ॥ १५० ॥

अच्छउ संगमसोक्खं दंसणआसावि दुल्लहा जाया ।
जाए तस्स विओगे फुट्टंतं[1] धारियं हिययं ॥ १५१ ॥

ता का अज्जवि आसा जेण तुमं हियय ! फुट्टसि न झत्ति ।
खणमित्तदिट्ठवल्लहविओयवज्जेण दलियंपि ? ॥ १५२ ॥

न य पिउवयणं सोउं इच्छियजणविरहकारयं हियं ।
वज्जघडियंव मन्ने जं नवि सयसिक्करं जासि ॥ १५३ ॥

अम्माए तायस्सवि वल्लहिया हं ति इय मरट्टो[2] जो ।
हिययम्मि आसि मज्झं सोवि हु इण्हिं पलीणोत्ति ॥ १५४ ॥

सुहसज्झं चिय एयं कज्जं मा पुत्ति ! कुण विसायंति ।
एवंविहवयणेहिं पयारिया[3] जेण अंबाए ॥ १५५ ॥

सुचिरं विचिन्त्याऽपि तेन जनेन न सङ्गमो तावत् ।
पुन्यरहिताया मम हतविधेः विलसितवशेन ॥ १५० ॥

आस्तां सङ्गमसौख्यं दर्शनाशाऽपि दुर्लभा जाता ।
जाते तस्य वियोगे भ्रंशमानं धृतं हृदयम् ॥ १५१ ॥

तस्मात्का अद्याऽपि आशा येन त्वं हृदय! भ्रंशसे (स्फुटसि) न झटिति ।
क्षणमात्रदृष्टवल्लभवियोगवज्रेण दलितमपि ? ॥ १५२ ॥

न च पितृवचनं श्रुत्वा इच्छितजनविरहकारकं हृदयम् ।
वज्रघटितमिव मन्ये यन्नाऽपि शतशर्करं यासि ॥ १५३ ॥

अम्बायास्तातस्याऽपि वल्लभिकाऽहमिति एषः मरट्टो यः ।
हृदयेऽऽसीत् मम सोऽपि खलु इदानीं प्रलीन इति ॥ १५४ ॥

सुखसाध्यमेवैतद्कार्यं मा पुत्रि ! कुरु विषादमिति ।
एवंविधवचनैः प्रतारिता येन अम्बया ॥ १५५ ॥

---

१. भ्रशमानम् । २. मरट्टो=गर्वः । ३. प्रतारिता=वञ्चिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जस्सुवरि तुज्झ इच्छा दायव्वा तस्स [1]तं मए पुत्ति ! ।
इयनियवयणं ताएण संपयं अन्नहा विहियं ।। १५६ ॥

विन्नायमहसरूवो ओ अन्नहा जइ करेइ ताओवि !
मह वंछियसंपत्तीए संभवो ता कहं होउ ? ॥ १५७ ॥

एवं वियाणिऊणवि हियय ! तुमं कीस मुंचसि न आसं ।
तज्जणसंगमविसयं जेणज्जवि जीवियं धरसि ? ॥ १५८ ॥

अहवा न कोवि दोसो [2]पहुपरवसचिट्ठियस्स तायस्स ।
सुम्मइ जणम्मि पयडं कट्ठो खलु भिच्चभावोत्ति ॥ १५९ ॥

जइवि हु विजियाणंगो रुवेणं जइवि संपयाकलिओ ।
जइवि हु उत्तमवंसो [3]सक्खा [4]सक्कंदणो जइवि ॥ १६० ॥

तहवि न [5]भावइ अन्नो पुरिसो तं हिययवल्लहं मोत्तुं ।
जइ एस निच्छओ हियय! तुज्झ ता किं विलंबेण ? ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

यस्योपरि तवेच्छा दातव्या तस्य त्वं मया पुत्रि ! ।
इतिनिजवचनं तातेन साम्प्रतमन्यथा विहितम् ॥ १५६ ॥

विज्ञातममस्वरूप ओ अन्यथा यदि करोति तातोऽपि ।
मम वाञ्छितसंपत्तः संभवो तस्मात्कथं भवतु ? ॥ १५७ ॥

एवं विज्ञायाऽपि हृदय ! त्वं कस्माद् मुञ्चसि नाशाम् ।
तज्जनसङ्गमविषयं येनाद्यापि जीवितं धरसि ? ॥ १५८ ॥

अथवा न कोऽपि दोषः प्रभुपरवशस्थितस्य तातस्य ।
श्रूयते जने प्रकटं कष्टः खलु भृत्यभावोऽपि ॥ १५९ ॥

यद्यपि खलु विजितानङ्गो रूपेण यद्यपि संपत्कलितः ।
यद्यपि खलु उत्तमवंशः साक्षात् सक्रन्दनो यद्यपि ॥ १६० ॥

तथापि न भावते (रोचते) अन्यः पुरुषस्तं हृदयवल्लभं मुक्त्वा ।
यद्येष निश्चयो हृदय ! तव तस्मात्किं विलम्बेन ? ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

---

१. त्वम् । २. प्रभुपरवशस्थितस्य । ३. साक्षात् । ४. सक्रन्दनः=इन्द्रः । ५. रोचते ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

एसो सो पत्थावो अइदुलहो पाविओत्ति कलिऊणं ।
उज्जम विचिंतियत्थे होउ अविग्धेण संपत्ती ॥ १६२ ॥

एवं हि कए तायस्य देइ दोसं न किंपि रायावि ।
दूसहविओयदुक्खस्स होइ एवं च वोच्छेओ ॥ १६३ ॥

एमाइबहुविगप्पा भणिऊणं चित्तवेग! सा बाला ।
कयमरणज्झवसाया आरुढा अह तमालम्मि ॥ १६४ ॥

दट्ठूण साहसं[1] तीए नवरि देहं पकंपियं मज्झं ।
न वहइ वाया कहवि हु थक्काओ[2] सव्वसंधीओ ॥ १६५ ॥

तत्तो य कणगमाला आरुहिऊणं तमालसाहाए ।
बंधिय निउत्तरीयं बंधइ नियकंधराभोए[3] ॥ १६६ ॥

अह पभणिउं पयत्ता अम्मे[4]! जं किंचि बालभावाओ।
पभिइं[5] किलेसिया तं तं खमियव्वं महं सव्वं ॥ १६७ ॥

एष स प्रस्तावोऽतिदुर्लभः प्राप्त इति कलित्वा ।
उद्यच्छ विचिन्तितार्थे भवतु अविघ्नेन संप्राप्तिः ॥ १६२ ॥

एवं हि कृते तातस्य ददाति न दोषं किमपि राजाऽपि ।
दुस्सहवियोगदुःखस्य भवति चैव च व्युच्छेदः ॥ १६३ ॥

एवमादिबहुविकल्पान् भणित्वा चित्रवेग ! सा बाला ।
कृतमरणाध्यवसाया आरूढाऽथ तमाले ॥ १६४ ॥

दृष्ट्वा साहसं तस्या नवरं देहं प्रकम्पितं मम ।
न वहति वाचा कथमपि खलु स्थिताः सर्वसन्धयः ॥ १६५ ॥

ततश्च कनकमाला आरुह्य तमालशाखायाम् ।
बद्ध्वा निजोत्तरीयं बध्नाति निजकन्धराभोगे ॥ १६६ ॥

अथ प्रभणितुम् प्रवृत्ता अम्बे । यत्किञ्चित् बालभावतः ।
प्रभृतिं क्लेशिता तं त्वं क्षमितव्यं मम सर्वम् ॥ १६७ ॥

---

१. तस्याः। २. थक्का=स्थिता । ३. निजकन्धराभोगे=स्वीयग्रीवादेशे । ४. अम्मा=माता ।
५. पमिइं=प्रभृति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताय! तुमंपि हु मह खमसु संपयं पणयपरवसाइ मए ।
पुव्विं किलेसिओ जं परलोयं पत्थिया अहयं ॥ १६८ ॥

जणणीसमहियनेहे! सोमलए! खम किलेसिया जं सि ।
सुसिणिद्धसहीसंदोह! खमसु जं किंचि अवरद्धं ॥ १६९ ॥

खणमित्तदिट्ठ! वल्लह! हिययब्भंतरपविट्ठ! निसुणेसु।
पत्थेमि किंचि सामिय! पाणच्चायं करेमाणी ॥ १७० ॥

तुह संगमरहियाए एसो जम्मो हु ताव वोलीणो ।
अन्नभवे पुण सामिय! तं चिय मह वल्लहो हुज्जा ॥ १७१ ॥

अन्नं भणामि सामिय! जइवि हु अइनिट्ठुरं इमं वयणं ।
तहवि हु तुह आवयावारणत्थमेसो म्ह निब्बंधो ॥ १७२ ॥

नीसर मह हिययाओ रुद्धे कंठम्मि पासएणहवा ।
सक्केसि न नीसरिउ सामिय! मह पाणवल्लहय! ॥ १७३ ॥

तात ! त्वमपि खलु मम क्षमस्व साम्प्रतं प्रणयपरवशया मया ।
पूर्वं क्लेशितो यत्परलोकं प्रस्थिताऽहकम् ॥ १६८ ॥

जननीसमधिकस्नेहे ! सोमलते ! क्षमस्व क्लेशिता यदसि ।
सुस्निग्धसखीसन्दोह ! क्षमस्व यत्किंचिदपराद्धम् ॥ १६९ ॥

क्षणमात्रदृष्ट ! वल्लभ ! हृदयाभ्यन्तरप्रविष्ट ! निश्रृणु ।
प्रार्थयामि किञ्चित् स्वामिन् ! प्राणत्यागं कुर्वती ॥ १७० ॥

तवसङ्गमरहिताया इदं जन्म खलु तावत् व्युत्क्रान्तम् ।
अन्यभवे पुनः स्वामिन् त्वमेव मम वल्लभो भवतु ॥१७१ ॥

अन्यं भणामि स्वामिन् ! यद्यपि खलु अतिनिष्ठुरमिदं वचनम् ।
तथापि खलु तव आपत्वारणार्थमेष मम निर्बन्धः ॥ १७२ ॥

निस्सर मम हृदयात् रुद्धे कंठे पाशकेनाथवा ।
शक्यसे न निःसर्तुं स्वामिन् ! मम प्राणवल्लभक ! ॥ १७३ ॥

---

१. आवया=आपत् । २. निर्बन्धः=आग्रहः । ३. पाशकेन=रज्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मन्ने न किंचि लद्धं हयविहिणा मरणकारणं अन्नं ।
मह तेण कारणेणं तुमए सह दंसणं विहियं ॥ १७४ ॥

वणदेवयाओ! निसुणह तुम्ह पसायाओ अन्नजम्मेवि ।
सो खणदिट्ठो लोगो दइओ मह होज्ज, नन्नोत्ति[1] ॥ १७५ ॥

एवं भणिउं तीए मुक्को अप्पा अहोमुहो झत्ति ।
एत्थंतरम्मि गयणे समुट्ठिया एरिसा वाया ॥ १७६ ॥

मा मा साहसमेयं आयर भद्दे! समुच्छुगा[2] होउं ।
सो चेव तुज्झ भत्ता होही नणु चित्तवेगोत्ति ॥ १७७ ॥

तत्थेव लग्गदिवसे पाणिग्गहणं भविस्सई तेणं ।
अह सुंदरि! एत्थत्थे मा किंचिवि कुण विसायंति ॥ १७८ ॥ युग्मम्॥

वयणाणंतरमेव हि तुट्टो से पासओ, तओ अहयं ।
तव्वयणगलियसज्झससत्थसरीरा गया पासे[3] ॥ १७९ ॥

**मन्ये न किञ्चित् लब्धं हतविधिना मरणकारणमन्यम् ।
मम तेन कारणेन त्वया सह दर्शनं विहितम् ॥ १७४ ॥**

**वनदेवताः ! निश्रृणुत युष्माकं प्रसादादन्यजन्मन्यपि ।
स क्षणदृष्टो लोको दयितो मम भवतु नान्येति ॥ १७५ ॥**

**एवं भणित्वा तया मुक्तोऽत्माऽधोमुखो झटिति ।
अत्रान्तरे गगने समुत्थिता ईदशा वाग् ॥ १७६ ॥**

**मा मा साहसमेतदाचर भद्रे ! समुत्सुका भूत्वा ।
स एव तव भर्त्ता भविष्यति ननु चित्रवेग इति ॥ १७७ ॥**

**तत्रैव लग्नदिवसे पाणिग्रहणं भविष्यति तेन ।
अथ सुन्दरि! अत्रार्थे मा किञ्चिदपि कुरु विषादमिति ॥ १७८ ॥ युग्मम् ॥**

**वचनान्तरमेव हि त्रुटितस्तस्याः पाशकस्ततोऽहम् ।
तद्वचनगलितसाध्वसस्वस्थशरीरा गता पार्श्वे ॥ १७९ ॥**

१. नान्य इति । २. समुत्सुका=अत्युत्कण्ठिता । ३. पार्श्वे=समीपे।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो सलज्जवयणा भणिया य मए न पुत्ति! तुह जुत्तं ।
एरिसमायरिउं जणणिजणगमाईणदुहजणयं ॥ १८० ॥

तत्तो य तीइ भणियं अम्बे! अम्हारिसाण किं अन्न ।
एवं हि गए[1] काउं जुत्तं मरणं पमोत्तूणं ? ॥ १८१ ॥

जओ। वरि मरणं मा विरहो विरहो अइदूसहोऽम्ह पडिहाइ ।
वरि एक्कं चिय मरणं जेण समप्पंति[2] दुक्खाइं ॥ १८२ ॥

तत्तो य मए तीसे कहिओ सव्वोवि पुव्ववुत्तंतो ।
भणिया य पुत्ति! संपइ किं तुह पडिहासए काउं? ॥ १८३ ॥

अह तीए वज्जरियं लज्जं मोत्तुं भणामि एयं तु ।
नवि मज्झ करे लग्गइ अन्नो पुरिसो इहं जम्मे ॥ १८४ ॥

हसिऊण मए भणियं देवयवयणाउ[3] सिद्धमेयंति ।
किंतु कह तुज्झ जणओ छुट्टिस्सइ गंधवाहणओ ? ॥ १८५ ॥

ततः सलज्जवदना भणिता च मया न पुत्रि ! तव युक्तम् ।
ईदृशमाचरितुं जननीजनकादीनाम् दुःखजनकम् ॥ १८० ॥

ततश्च तया भणितं अम्बे ! अस्मादृशानां किमन्यम् ।
एवं हि गते कर्तुम् युक्तं मरणं प्रमुच्य ? ॥ १८१ ॥

यतः । वरं मरणं मा विरहो विरहोऽतिदुःसहोऽस्माकं प्रतिभाति ।
वरमेकं चैव मरणं येन समाप्यन्ते दुःखानि ॥ १८२ ॥

ततश्च मया तस्याः कथितस्सर्वोऽपि पूर्ववृतान्तः ।
भणिता च पुत्रि ! संप्रति किम्तवप्रतिभासते कर्तुम् ? ॥ १८३॥

अथ तया कथितं लज्जां मुक्त्वा भणामि एतत्तु ।
नाऽपि मम करे लगति अन्यः पुरुष इहजन्मनि ॥ १८४ ॥

हसित्वा मया भणितं देवतावचनात् सिद्धमेतदिति ।
किन्तु कथं तव जनक छुटिष्यति गन्धवाहनतः ? ॥ १८५ ॥

---

१. गते=प्रामे। २. समाप्यन्ते=पूर्णीभवन्ति । ३. देवतावचनात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि पुणरवि गयणे वाया समुट्ठिया एसा ।
मा! कुणह बहुविगप्पे मह वयणं ताव निसुणेह ॥ १८६ ॥

गंतूणं सोमलया साहउ जणयस्स एरिसं वयणं ।
भणिया बहुप्पगारं भणइ तओ कणगमालेवं ॥ १८७ ॥

जं चेव कुणइ ताओ तं चेव मज्झ बहुमयं[1] सव्वं ।
जइ होइ सुंदरं इह तायस्सवि कीरइ तयंति ॥ १८८ ॥

तत्तो अविगप्पं से वरणाइं पडिच्छियव्वंति ।
एवं हि कए कमसो होही इट्ठत्थसंपत्ती[2] ॥ १८९ ॥

इय देवयाए वयणं सोऊणं चित्तवेग! अम्हाणं ।
संजातो गुरुतोसो ततो य मए इमं भणियं ॥ १९० ॥

मणवंछियवत्थुम्मी मा कीरउ पुत्ति! कावि आसंका ।
कवडेणवि तेण तुमं मन्नसु नियजणयवयणंति ॥ १९१ ॥

अत्रान्तरे पुनरपि गगने वाग् समुत्थिता एषा ।
मा कुरुत बहुविकल्पान् मम वचनं तावत् निश्रृणुत ॥ १८६ ॥

गत्वा सोमलता कथयतु जनकस्येदृशवचनम् ।
भणिता बहुप्रकारं भणति ततः कनकमालैवम् ॥ १८७ ॥

यदेव करोति तातस्तमेव मम बहुमतं सर्वम् ।
यदि भवति सुन्दरमिह तातस्याऽपि क्रियते तदिति ॥ १८८ ॥

ततोऽविकल्पं तस्य वरणादिं प्रत्येष्टव्यमिति ।
एवं हि कृते क्रमशः भविष्यति इष्टार्थसंप्राप्तिः ॥ १८९ ॥

इति देवतायाः वचनं श्रुत्वा चित्रवेग ! अस्माकं ।
संञ्जातो गुरुतोषस्ततश्च मयेदम् भणितम् ॥ १९० ॥

मनवाञ्छितवस्तुनि मा क्रियतां पुत्रि ! काऽपि आशङ्का ।
कपटेनाऽपि तेन त्वं मन्यस्व निजजनकवचनमिति ॥ १९१ ॥

---

१. बहुमतम् । २. इष्टार्थसंप्राप्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च देवयाए वयणं अन्नस्स नेव कहियव्वं ।
मा वित्रायसरूवो विरूवमायरइ सो राया ॥ १९२ ॥

एयम्मि कए पयडे लोयपवायाउ[1] नायपरमत्थो ।
रायाऽवस्सं तुह वल्लहस्स आयरइ असुहंति ॥ १९३ ॥

तो भणइ कणगमाला एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
ता अम्बे![2] पत्थुयत्थे उज्जम[3] किं एत्थ बहुएण? ॥ १९४ ॥

तत्तो य मए गंतुं सिट्ठं एयं तु चित्तमालाए ।
भणिया बहुप्पगारं तुह धूया भणइ एवं तु ॥ १९५ ॥

जं किंचि भणइ ताओ जं चिय इह बहुमयं तु अम्बाए ।
जं चेव य सगुणतरं मएवि तं चेव कायव्वं ॥ १९६ ॥

जह अब्भुदओ तायस्स होइ, जह होइ नावया कयावि ।
तह चेव य कायव्वं मएवि, किं एत्थ अन्नेण ? ॥ १९७ ॥

**एवञ्च देवताया वचनमन्यस्य नैव कथितव्यम् ।
मा विज्ञातस्वरूपो विरूपमाचरति स राजा ॥ १९२ ॥**

**एतस्मिन् कृते प्रकटे लोकापवादात् ज्ञातपरमार्थः ।
राजाऽवश्यं तव वल्लभस्य आचरति अशुभमिति ॥ १९३ ॥**

**ततो भणति कनकमाला एवं एतदिति नास्ति सन्देहः ।
तस्मात् अम्बे ! प्रस्तुतार्थे उद्यच्छ किमत्र बहुकेन ? ॥ १९४ ॥**

**ततश्च मया गत्वा शिष्टमेतत्तु चित्रमालायाः ।
भणिता बहुप्रकारं तव दुहिता भणन्ति एवन्तु ॥ १९५ ॥**

**यत्किञ्चित् भणति तातो यदेवेह बहुमतं तु अम्बया ।
यदेवं च सगुणतरं मयापि तदेव कर्तव्यम् ॥ १९६ ॥**

**यथाऽभ्युदयस्तातस्य भवति यथा भवति नापत् कदापि ।
तथा चैव च कर्तव्यं मयाऽपि किमत्र अन्येन ? ॥ १९७ ॥**

---

१. प्रवादः=परम्परागतवाक्यम्। २. मातः । ३. उद्यच्छ=उद्यम कुरुष्व ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तत्तो य चित्तमाला तव्वयणं कहइ निययदइयस्स[1] ।
तं सोउं अमियगई हरिसियवयणो इमं भणइ ॥ १९८ ॥

संुदरमणुट्ठियं हंदि ! मज्झ धूयाए [2]जणयभत्ताए ।
दक्खिन्नवयणविन्नाणपगरिसो[3] दंसिओ एवं ॥ १९९ ॥

तत्तो पभायसमए रायामच्चेहिं वरणयं तीसे ।
महया विच्छड्डेणं विहियं कयजणयआणंदं ॥ २०० ॥

एवं च ठिए । तुह मणनिव्वुइहेउं तीए वयणेण आगया अहयं ।
कहणत्थं पत्थुयवत्थुवित्थरस्सेत्थ तुह पासे ॥ २०१ ॥

ता मा सुंदर! वरणयसवणाओ दुम्मणो तुमं होसु ।
जं देवयाए वयणं अलियं न य हवइ एयं तु ॥ २०२ ॥

एवं च कणगमाला[4]भाणइ न नाह! तं[5] पमोत्तूण ।
अन्नस्स करो लग्गइ मह हत्थे इत्थ जम्मम्मि ॥ २०३ ॥

ततश्च चित्रमाला तद्वचनं कथयति निजकदयितस्य ।
तच्छ्रुत्वा अमितगति-र्हर्षितवदन इदं भणति ॥ १९८ ॥

सुन्दरमनुष्ठितं हन्दि मम दुहितुः जनकभक्तायाः ।
दाक्षिण्यवचनविज्ञानप्रकर्षदर्शितश्चैवम् ॥ १९९ ॥

ततःप्रभातसमये राजामात्यैर्वरणकं तस्याः ।
महता विच्छर्देन विहितं कृतजनकानन्दम् ॥ २०० ॥

एवञ्च स्थिते । तव मनोनिवृत्तिहेतुं तस्या वचनेनाऽऽगता अहकम् ।
कथनार्थं प्रस्तुतवस्तुविस्तारस्यात्र तव पार्श्वे ॥ २०१ ॥

तस्मात्मा सुन्दर ! वरणकश्रवणात् दुर्मनस्त्वभवसिः
यत्देवताया वचनमलिकं न च भवति एतत्तु ॥ २०२ ॥

एवञ्च कनकमाला भाणयति न नाथ ! त्वां प्रमुच्य ।
अन्यस्य करो लगति मम हस्तेऽत्र जन्मनि ॥ २०३ ॥

---

१. दयितः=पतिः । २. भत्ता=भक्ता । ३. पगरिसो=प्रकर्षः । ४. भाणयति=मद्द्वारा कथयति । ५. त्वाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

देवयवयणं जइ सच्चयं ता धरेमि नियपाणा ।
तदभावे पुण सरणं मरणं मह निच्छओ एसो ॥ २०४ ॥

भो सुप्पइट्ठ! एवं सोमलयावयणसवणओ तइया ।
जायं [1]मणयं मह माणसस्स [2]संत्थत्तणं तत्तो ॥ २०५ ॥

एवं विचिंतियं मे केवलिणा जेण एरिसं भणियं ।
पुव्वभवनेहबद्धा होही भज्जत्ति, ता एयं ॥ २०६ ॥

संभवइ नूण अम्हं [3]अवरोप्पदंसणाओ अइगरुओ ।
अणुराओ जाओ जं सुम्मइ लोयप्पवाओ य ॥ २०७ ॥

[4]जाइसराइं मन्ने इमाइं नयणाइं सयललोयस्स ।
वियसंति पिये दिट्ठे अव्वो! [5]मउलिंति [6]वेसम्मि ॥ २०८ ॥

ता भवियव्वं इमिणा नवरं [7]अइदुग्घडं[8]म्हं पडिहाइ ।
जं सा रायसुएणं वरिया कह मज्झ होहित्ति? ॥ २०९ ॥

**देवतावचनं यदि भवति सत्यकं तस्मात् धारयामि निजप्राणान् ।
तदभावे पुनः शरणं मरणं मम निश्चय एषः ॥ २०४ ॥**

**भोःसुप्रतिष्ठ ! एवं सोमलतावचनश्रवणतस्तदा ।
जातं मनाग् मम मानसस्य स्वस्थत्वम् तत्तः ॥ २०५ ॥**

**एवं विचिन्तितं मया केवलिना येनेदृशं भणितं ।
पूर्वभवस्नेहबद्धा भविष्यति भार्येति, तस्मादेतम् ॥ २०६ ॥**

**संभवति नूनं आवयोः परस्परं दर्शनाददतिगुरुकः ।
अनुरागो जातो यच्छ्रूयते लोकप्रवादश्च ॥ २०७ ॥**

**जातिस्मराणि मन्ये इमानि नयणानि सकललोकस्य ।
विकसन्ति प्रिये दृष्टे अहो ! मुकुलयन्ति द्वेष्ये ॥ २०८ ॥**

**तस्माद्भवितव्यमनेन नवरमतिदुर्घटं मम प्रतिभाति ।
यत् सा राजसुतेन वृता कथं मम भविष्यतीति ? ॥ २०९ ॥**

१. मनाक् । २. स्वस्थत्वम् । ३. अवरोप्परं=परस्परम् । ४. जातिं पूर्वजन्म स्मरन्तीति जातिस्मराणि । ५. मुकुलयन्ति । ६. द्वेष्ये 'दृष्टे' इत्यत्रापि योज्यम् । ७. अतिदुर्घटम्, ८. अम्ह=मम ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विचिंतिऊणं तंबोलपयाणपुव्वयं भणिया[1] ।
जं किंचि एत्थ होही दीसिस्सइ तं सयं अंबे ! ॥ २१० ॥

भणियं सोमलयाए एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
तत्तो विहियपणामा [2]उट्ठियसट्ठाणमणुपत्ता ॥ २११ ॥

अह भणइ भाणुवेगो पुव्विं दिट्ठस्स तस्स सुमिणस्स ।
लेसेण कोवि अत्थोऽवधारिओ ताव तं सुणसु ॥ २१२ ॥

एसा हु कणगमाला माला होहित्ति, तीए जो रागो ।
तग्गहणं तं जाणसु वरणं पुण तीए [3]अपत्ती ॥ २१३ ॥

एत्तियमेत्तो अत्थो परिप्फुडो ताव जाणिओ हु मए ।
सेसंपि हु [4]अव्वत्तं वियाणियं किंचि तं सुणसु ॥ २१४ ॥

कोवि उवाएण इमं अप्पिस्सइ तुज्झ सा पुणो कहवि ।
भट्ठा तुह हत्थाओ पाविस्सइ आवइ [5]गेरुइं ॥ २१५ ॥

एवं विचिन्त्य तम्बोलप्रदानपूर्वकं भणिता ।
यत्किञ्चिदत्र भविष्यति द्रक्ष्यति तं स्वयं अम्बे ! ॥ २१० ॥

भणितं सोमलतया एवं एतदिति नास्ति सन्देहः ।
ततो विहितप्रणामा उत्थाय स्वस्थानमनुप्राप्ता ॥ २११ ॥

अथ भणति भानुवेगः पूर्वं दृष्टस्य तस्य स्वप्नस्य
लेशेन कोऽपि अर्थाऽवधारितस्तावत्त्वं श्रृणु ॥ २१२ ॥

एषा खलु कनकमाला माला भविष्यति तस्या यो रागः ।
तद्ग्रहणं त्वं जानासि वरणं पुनस्तस्या अप्राप्ति ॥ २१३ ॥

एतन्मात्रोऽर्थो परिस्फुटस्तावज्ज्ञातः खलु मया ।
शेषमपि खल्वव्यक्तं विज्ञातं किञ्चित्त्वं श्रृणु ॥ २१४ ॥

कोऽपि उपायेनेमां अर्पिष्यते तव सा पुनः कथमपि ।
भ्रष्टा तव हस्ताद् प्राप्स्यते आपदं गुर्वी ॥ २१५ ॥

---

१. भणिता, सोमलताया विशेषणमिदम् । २. स्वस्थानमनुप्राप्ता । ३. अप्राप्तिः ।
४. अव्यक्तम् = अस्फुटम् । ५. गरुई = गुर्वी. ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो रक्खिय कोवि हु ढोइस्सइ[1] तुज्झ तेण पज्जंतो ।
सुविणस्स सुंदरो इय विणिच्छिओ सुविणसब्भावो ॥ २१६ ॥

तं सोउं[2] मए भणियं सम्मं हि विणिच्छियं तुमे सुयणु ! ।
घडइ जओ एसत्थो नवरं अइदुग्घडो लाहो ॥ २१७ ॥

तो भणइ भाणुवेगो वत्थुं न तं अत्थि एत्थ लोगम्मि ।
अणुकूलस्स उ विहिणो जं मन्ने दुग्घडं होइ ॥ २१८ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं पइदियहं तक्कहाविणोएण ।
[3]तप्पावणआसाए वोलीणा वासरा कइवि ॥ २१९ ॥

आसन्नमागयं अह लग्गदिणं ताहि खयरपरियरिओ ।
महया विच्छड्डेणं बंधुजणसमन्निओ तत्थ ॥ २२० ॥

वीवाहत्थं तीए नहवाहणखयररायअंगरुहो[4] ।
संपत्तो अह पत्ता कमेण सा पंचमितिहीवि ॥ २२१ ॥

ततः रक्षित्वा कोऽपि खलु ढौकिष्यते तव तेन पर्यन्तः ।
स्वप्नस्य सुन्दर इति विनिश्चयः स्वप्नसद्भावः ॥ २१६ ॥

तच्छ्रुत्वा मया भणितं सम्यग्धि विनिश्चयं त्वया सुतनो ।
घटति यत एषार्थो नवरमतिदुर्घटो लाभः ॥ २१७ ॥

तस्माद्भणति भानुवेगो वस्तु न तमस्ति अत्र लोके ।
अनुकूलस्य तु विधेर्यं मन्ये दुर्घटं भवति ॥ २१८ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं प्रतिदिवसं तत्कथाविनोदेन ।
तत्प्रापणाशायां व्युत्क्रान्ता वासरा कत्यपि ॥ २१९ ॥

आसन्नमागतमथलग्नदिनं तदा खेचरपरिवृत्तः ।
महता विच्छर्देन बन्धुजनसमन्वितस्तत्र ॥ २२० ॥

विवाहार्थं तस्या नभोवाहनखेचरराजाङ्गरुहः ।
संप्राप्तोऽथ प्राप्ता क्रमेण सा पञ्चमीतीथ्यपि ॥ २२१ ॥

---

१. ढौकिष्यते=उपस्थापयिष्यति । २. श्रुत्वा. । ३. तस्याः कनकमालायाः प्रापणस्य प्राप्तेर्या आशा तया । ४. अंगरुहो=अङ्गजन्मा=पुत्रः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तत्तोऽवरण्ह[1]समए मज्झ विगप्पो मणम्मि उप्पन्नो ।
अव्वो ! किं तं अलियं होही इह देवयावयणं ? ॥ २२२ ॥

अहव न दीसइ किंचिवि अणुरूवं तस्स तेण मन्नामि ।
सोमलयावज्जरियं सव्वमलीगं हि संजायं ॥ २२३ ॥

एमाइबहुविगप्पं चिंतेंतो [2]रणरणेण गहिओ हं ।
कत्थवि [3]धिइमलहंतो [4]नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ २२४ ॥

पत्तो य तमुज्जाणं [5]सच्चविया जत्थ सा मए पुव्विं ।
अंदोलणतरुहिट्ठे गंतुमहं ताहि उवविट्ठो ॥ २२५ ॥

अह चिंतिउं पयत्तो इण्हिं किं मज्झ काउमुचियं तु ।
परहत्थं संपत्ता ताव [6]पिया मह नियंतस्स[7] ॥ २२६ ॥

देवयवयणासाए नेव उवाओवि चिंतिओ कोवि ।
इण्हिं पुण नो सक्कं किंपि [8]उवायंतरं काउं ॥ २२७ ॥

ततोऽपराह्णसमये मम विकल्पो मनस्युत्पन्नः ।
अहो ! किं तमलिकं भविष्यति इह देवतावचनम् ? ॥ २२२॥

अथवा न पश्यति किञ्चिदपि अनुरूपं तस्य तेन मन्ये ।
सोमलताकथितं सर्वमलीकं हि सञ्जातम् ॥ २२३ ॥

एवमादिबहुविकल्पं चिन्तयन् रणरणेन गृहीतोऽहम् ।
कुत्राऽपि धृतिमलभमानो निस्सृतस्ततो नगरात् ॥ २२४ ॥

प्राप्तश्चतमुद्यानं दृष्टा यत्र सा मया पूर्वम् ।
अंदोलनतरुऽधे गत्वाऽहं तदोपविष्टः ॥ २२५ ॥

अथ चिन्तितुं प्रवृत इदानीं किं मम कर्तुमुचितन्तु ।
परहस्तं संप्राप्ता तावत्प्रिया मम पश्यतः ॥ २२६ ॥

देवतावचनाशायां नैवोपायोऽपि चिन्तितः कोऽपि ।
इदानीं पुन-र्न शक्यं किमपि उपायान्तरं कर्तुम् ॥ २२७ ॥

---

१. अवरण्हं=अपराह्णम्, २. रणरणः=उद्वेगः । ३. धिइं=धृतिम् । ४. निस्सृतः । ५. सच्चविया=दृष्टा । ६. प्रिया । ७. पश्यतः । ८. अन्य उपाय उपायान्तरम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एसोवि हु अणुरागो एवंपि गेए[1] न तुट्टए कहवि ।
पइसमयं च पवड्ढइ संतावो विरहसंजणिओ ॥ २२८ ॥

अविय । दुल्लहलंभम्मि जणे जस्सिह पुरिसस्स होइ अणुरागो ।
छिल्लरयपाणिएणव[2] अणुदियहं तेण सुसियव्वं ॥ २२९ ॥

गरुयपियसंगमासाभंससमुच्छलियरणरणाइन्नं[3] ।
न य जाणे कहव इमं नियहिययं संठवामित्ति ? ॥ २३० ॥

ता किं करेमिं इण्हिं अहवा किं एत्थ बहुविगप्पेहिं ।
गुरुविरहदुक्खसमणो पाणच्चाओ परं जुत्तो ॥ २३१ ॥

जइवि न जुज्जइ एसो विवेयजुत्ताण उत्तमनराण ।
तीए विरहे तहवि हु सक्केमि न जीवियं धरिउं ॥ २३२ ॥

ता एत्थेव तरुवरे तीए अंदोलणेण सुपवित्ते[4] ।
उब्बंधिय[5] अप्पाणं पाणच्चायं करेमित्ति ॥ २३३ ॥

एषोऽपि खल्वनुराग एवमपि गते न त्रुट्यते कथमपि ।
प्रतिसमयं च प्रवर्धते सन्तापो विरहसञ्जनितः ॥ २२८ ॥

अपि च । दुर्लभलम्भे जने यस्येह पुरुषस्य भवत्यनुरागः ।
पल्वलपानीयेनेवानुदिवसं तेन शोष्टव्यम् ॥ २२९ ।

गुरुकप्रियसङ्गमाशाभ्रंशसमुच्छलितरणरणाकीर्णम् ।
न च जानामि कथं वा इदं निजहृदयं संस्थापयामीति ? ॥ २३० ॥

तस्मात्किं करोमि इदानीं अथवा किमत्र बहुविकल्पैः ।
गुरुविरहदुःखशमनः प्राणत्यागः परं युक्तः ॥ २३१ ॥

यद्यपि न युज्यते एषो विवेकयुक्तानामुत्तमनराणाम् ।
तस्या विरहे तथाऽपि खलु शक्नोमि न जीवितं धर्तुम् ॥ २३२ ॥

तस्मादत्रैव तरुवरे तस्याः अंदोलनेन सुपवित्रे ।
उद्बध्यात्मानं प्राणत्यागं करोमीति ॥ २३३ ॥

१. गते=संजाते । २. छिल्लरयं=पल्वलं=लघु तटाकं तस्य पानीयेनेवानुदिवसं शोष्टव्यम्, अल्पत्वात् तच्छीघ्रं शुष्यतीत्यर्थः । ३. रणरणः=औत्सुक्यम् । ४. सुपवित्रे । ५. उद्बद्ध्य= गले पासं बद्ध्वा ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एवं विचिंतिऊणं आरुढो तम्मि तरुवरे अहयं ।
दाउं गलए पासं अह एवं भणिउमाढत्तो ॥ २३४ ॥

रे दिव्व[1]! अन्नजन्मे दुल्लहलंभम्मि माणसे नेहं ।
मा मह करिज्ज एसा हु पत्थणा तुह मए विहिया ॥ २३५॥

अन्नं च। केवलिणो तं वयणं, सा वाया देव्विया[2], तं सुविणं ।
आसानिबंधणं मज्झ दिव्व! सव्वं कयं अलियं ॥ २३६ ॥

एवं भणिऊण मए मुक्को अप्पा अहोमुहो झत्ति ।
ताहे गाढीभूए पासम्मि सरीरभारेण ॥ २३७ ॥

रूद्धं गलयं आकुंचियाओ धमणीओ पसरिया वियणा ।
भग्गं लोयणजुयलं रुद्धो पवणस्स संचारो ॥ २३८ ॥

उव्वेल्लियमंगेहिं जायं उदरं च पवणपडिहत्थं[3] ।
[4]करणाइं घाइयाइं जाया अह वेयणा मंदा ॥ २३९ ॥

**एवं विचिन्त्याऽऽरुढस्तस्मिन् तरुवरेऽहकम् ।
दत्त्वा गलके पाशमथैवं भणितुमारब्धः ॥ २३४ ॥**

**रे दैव ! अन्यजन्मनि दुर्लभलम्भे मानसे स्नेहम् ।
मा मम कुर्यात् एषा खलु प्रार्थना तव मया विहिता ॥ २३५॥**

**अन्यच्च । केवलिनस्तं वचनं सा वाग् दैविका तं स्वप्नम् ।
आशानिबन्धनं मम दैव ! सर्वं कृतमलिकम् ॥ २३६ ॥**

**एवं भणित्वा मया मुक्तोऽऽत्माऽधोमुखो झटिति ।
तदा गाढीभूते पाशे शरीरभारेण ॥ २३७ ॥**

**रुद्धं गलकं आकुञ्चिता धमनयःप्रसृता वेदना ।
भग्नं लोचनयुगलं रुद्धः पवनस्य सञ्चारः ॥ २३८ ॥**

**उद्वेलितमङ्गैः जातमुदरं च पवनपूर्णम् ।
करणानि घातितानि जाता अथ वेदना मन्दा ॥ २३९ ॥**

---

१. दैव! देव । २. देवसंबन्धिनी दैवी,स्वार्थिके के दैविका वाचा । ३. पडिहत्थं=पूर्णम्। ४. करणानि=इन्द्रियाणि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भो सुप्पइट्ठ! एवं वियणापरिमंदइंदिएण मए ।
एत्थंतरम्मि निसुओ सद्दो [1]अपणट्ठचित्तेण ॥ २४० ॥

मा साहस मा साहसमेयं [2]काउरिसजण[3]समाइण्णं।
[4]आयरिय देवदुल्लहनियरुवं भद्द! नासेसु ॥२४१॥

एत्थंतरम्मि केणवि लंबंतं उक्खिवित्तु मह देहं।
लहु च्छिंदिऊण पासं विहिओ मिउसीयलो पवणो ॥२४२॥

तत्तो तुसारसीयलसारणिनीरच्छडाहिं संसित्तो ।
[5]उल्हासिऊण हिययं अंगं [6]संवाहियं सव्वं ॥२४३॥

मुच्छानिमीलियच्छो सव्वं सुविणंव तं विमन्नंतो ।
कोमलकिसलयरइए सत्थरए सोविओ तेण ॥ २४४॥

पुणरुत्तपवणकरणाइयाहिं नाणाविहाहिं चिट्ठाहिं ।
गयवेयणेण तत्तो खणंतरा चेयणा लद्धा ॥ २४५ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं वेदनापरिमन्देन्द्रियेन मया ।
अत्रान्तरे निश्रुतः शब्दोऽप्रनष्टचितेन ॥ २४० ॥

मा साहस मा साहसमेतद् कापुरुषजनसमाचीर्णम् ।
आचर्य देवदुर्लभनिजरूपं भद्र ! नश्यसे ॥ २४१ ॥

अत्रान्तरे केनाऽपि लम्बन्तं उत्क्षिप्य मम देहं ।
लघु छिन्दित्वा पाशं विहितो मृदुशीतलः पवनः ॥ २४२ ॥

ततस्तुषारशीतलसारणिनीरच्छटाभिः संसिक्तः ।
अवस्त्रंस्य हृदयं अङ्गं संवाहितं सर्वम् ॥ २४३ ॥

मूर्च्छानिमिलीताक्षः सर्वं स्वप्नमिव तं विमन्यमानः ।
कोमलकिशलयरचिते स्त्रस्तरे शायितस्तेन ॥ २४४ ॥

पुनरुक्तपवनकरणादिकाभिर्नानाविधाभिश्चेष्टाभिः ।
गतवेदनेन ततः क्षणान्तरात् चेतना लब्धा ॥ २४५ ॥

---

१. अप्रनष्टचित्तेन। २. काउरिसो=कापुरुषः। ३. समाचीर्णम्=समाचरितम् । ४. आचर्य।
५. उल्हासिउण=अवस्त्रंस्य। ६. संवाहितं=मर्दितम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उम्मीलियलोयणजुयलएण दिट्ठो विसिट्ठसंठाणो ।
नवजोव्वणो जुंवाणो[1] पच्चक्खं पंचबाणोव्व ॥ २४६ ॥

भणियं च तेण किं भद्द! बाहए,[2] दंसियं[3] मए गलयं ।
अह संवाहणविहिणा तंपि हु सत्थं कयं तेण ॥ २४७ ॥

विगयसयलपीडो सत्थदेहो तया हं, किसलयरइयम्मी सत्थरे[4] संनिविट्ठो ।
विरहविहुरियंगो दीहनीसासखिन्नो अहिलसियपय-त्थाऽसाहणुव्विन्नचित्तो[5] ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ पासगपरिमोयणोत्ति नामेण।
सुरसुंदरिनामाए कहाए तुरिओ परिच्छेओ ॥ २५० ॥ १०००

उन्मीलितलोचनयुगलकेन दृष्टो विशिष्टसंस्थानः ।
नवयौवनो युवा प्रत्यक्षं पञ्चबाण इव ॥ २४६ ॥

भणितञ्च तेन किं भद्र ! बाधते दर्शितं मया गलकम् ।
अथ संबाहनविधिना तमपि खलु स्वस्थं कृतं तेन ॥ २४७ ॥

विगतसकलपीडः स्वस्थदेहस्तदाऽहं,
किशलयरचितेस्त्रस्तरे संनिविष्टः ।

विरहविधुरिताङ्गो दीर्घनिश्वासखिन्नोऽ-
भिलषितपदार्थऽसाधनोद्विग्नचेतः ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते पाशकपरिमोचन इति नाम्ना ।
सुरसुन्दरिनाम्न्याः कथायाः तुर्यः परिच्छेदः ॥ २५० ॥ १०००॥

॥ चतुर्थः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. युवा । २. बाधते । ३. 'ततः=तत्प्रश्नानन्तरं' इति शेषः । ४. स्त्रस्तरः=शय्या ।
५. उव्विन्नं=उद्विग्नम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पञ्चमः परिच्छेदः

अह सो दठ्ठूण ममं विद्दाणमुहं गलंतनयणिल्लं ।
करयलनिमियं[1]कवोलं एवं भणिउं समाढत्तो ॥ १ ॥

सुंदर ! तुह सरिसाणं उत्तमपुरिसाण जुज्जइ न काउं ।
अहमजणसमाइन्नो अप्पवहो[2] कुगइसंजणणो ॥ २ ॥

अन्नं च । को सि तुमं कस्स कओ केण व कज्जेण एयमायरियं ? ।
कीस ससोगो सुंदर ! अविरलथूलंसुऐ[3] मुयसि ?॥ ३ ॥

दीहं नीससिऊणं तत्तो य मए तया इमं भणियं ।
किं कहियाए इमाए विहलाए सुयणु ! वत्ताए ? ॥ ४ ॥

कहिएण जेण लब्भइ कोवि गुणो, तमिह साहिउं जुत्तं ।
अन्नह पुण तुसखंडणसरिसेणं किं नु कहिएणं ? ॥ ५ ॥

अथ स दृष्ट्वा माम् विद्राणमुखं गलन्नयनवन्तम् ।
करतलन्यस्तकपोलमेवं भणितुं समारब्धः ॥ १ ॥

सुन्दर ! तव सदृशानामुत्तमपुरुषाणां युज्यते न कर्तुम् ।
अधमजनसमाचीर्ण आत्मवधः कुगतिसञ्जननः ॥ २ ॥

अन्यच्च । कोऽसि त्वं कस्य कुतः केन वा कार्येण एतदाचरितं ? ।
कस्मात् सशोकः सुन्दर ! अविरलस्थूलाश्रूणि मुञ्चसि ? ॥ ३ ॥

दीर्घनिश्वस्य ततश्च मया तदेदं भणितम् ।
किं कथितयाऽनया विफलया सुतनो ! वार्तया ॥ ४ ॥

कथितेन येन लभ्यते कोऽपि गुणः तमिह कथयितुं युक्तम् ।
अन्यथा पुनस्तुषखण्डनसदृशेन किन्नु कथितेन ? ॥ ५ ॥

---

१. निमियं=न्यस्तम्। २. आत्मवधः=आत्महत्या। ३. अविरलानि बहूनि च तानि स्थूलाश्रूणि।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय । [1]वोलीणपायकज्जे साहारो कोवि नत्थि कहिएण ।
गयपाणियम्मि पालीइ बंधणं कं गुणं लहउ ? ॥ ६ ॥

दुस्सहदुक्खसमुच्छेयणम्मि उज्जुत्तमाणसस्स तुमे ।
कीस कयं मह विग्धं पाणच्चायं करेंतस्स ? ॥ ७ ॥

ता मा काहिसि इण्हिंपि मज्झ विग्घंति, ताहि सो भणइ ।
मा भद्द ! कुणसु एवं साहसु मह कारण ताव ॥ ८ ॥

विन्नायम्मि सरूवे जेण उवाओवि लब्भए कोवि ।
तत्तो य मए कहिया नीसेसा पुव्ववत्ता से ॥ ९ ॥

[2]उल्लंबणअवसाणा तं सोउं सुप्पइट्ठ ! तेणाहं ।
भणिओ जुवईए कए न हु जुत्तं उत्तमनराण ॥ १० ॥

एरिसमायरिउं भो ! विसेसओ तुम्ह नीइकुसलाण ।
जीवंता जेण नरा कल्लाणपरं परमुविंति[3] ॥ ११ ॥

अपिच । अतिक्रान्तप्रायकार्ये साधारः कोऽपि नास्ति कथितेन ।
गतपानीये पाल्या बन्धनं कं गुणं लभताम् ? ॥ ६ ॥

दुस्सहदुःखसमुच्छेदन उद्युक्तमानसस्य त्वया ।
कस्मात् कृतं मम विघ्नं प्राणत्यागं कुर्वतः ? ॥ ७ ॥

तस्मात्मा करिष्यसि इदानीमपि मम विघ्नमिति तदा स भणति ।
मा भद्र ! कुरु एवं कथय मम कारणं तावत् ॥ ८ ॥

विज्ञाते स्वरूपे येनोपायोऽपि लभ्यते कोऽपि ।
ततश्च मया कथिता निशेषा पूर्ववार्ता तस्य ॥ ९ ॥

उल्लम्बनावसाना तच्छ्रुत्वा सुप्रतिष्ठ ! तेनाऽहं ! ।
भणितो युवत्याः कृते न खलु युक्तमुत्तमनराणाम् ॥ १० ॥

ईदृशमाचरितुं भोः ! विशेषतो युष्माकं नीतिकुशलानां ।
जीवन्तो येन नराःकल्याणपरंपरामुपयन्ति ॥ ११ ॥

---

१. अतिक्रान्तप्रायकार्ये । २. उल्लम्बनम्=उद्बन्धनम् । ३. उविंति=उपयन्ति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किञ्च । धन्नो सि तुमं जस्सत्थि ताव अन्नोन्नवयणसंचारो ।
तह देवयाए वयणं आसाए निबंधणं अत्थि ॥ १२ ॥

तह एगनगरवासो अवरोप्परभावजणणसंगब्भो ।
ता कीस कुणसि सोयं, धन्नो तं पुन्नवंतो य ॥ १३ ॥

मह पुण पुन्नविहूणस्स[1] कहवि तद्दंसणम्मि जा आसा ।
[2]तीएवि हु दालिद्दं तहवि हु धारेमि नियपाणे ॥ १४ ॥

कित्तियमित्तं दुक्खं होंतं[3] वयणक्कमम्मि तुह भद्द !? ।
जं मह मणदइयाए ठाणाइं [4]अयाणमाणस्स ॥ १५ ॥

तत्तो य मए भणियं साहसु मह ताव नियवुत्तंतं ।
ठाणंपि नेय जाणसि कह णु तुमं नियदइयाए ? ॥ १६ ॥

कम्मि पुरे तुह वासो केणव कज्जेण आगओ एत्थ ? ।
तत्तो य तेण भणियं एगमणो भो ! निसामेहि ॥ १७ ॥

किञ्च । धन्योऽसि त्वं यस्यास्ति तावदन्योन्यवचनसञ्चारः ।
तथा देवताया वचनमाशया निबन्धनमस्ति ॥ १२ ॥

तथा एकनगरवासो परस्परभावजननसङ्गर्भः ।
तस्मात् कस्मात् करोषि शोकं धन्यस्त्वं पुन्यवांश्च ॥ १३ ॥

मम पुनः पुन्यविहीनस्य कथमपि तद्दर्शने याऽऽशा ।
तस्या अपि खलु दारिद्यम् तथाऽपि हु धारयामि निजप्राणान् ॥१४॥

कियन्मात्रं दुःखं भवति वचनक्रमे तव भद्र ? ।
यत्मम मनोदयितायाः स्थानान्यजानतः ॥ १५ ॥

ततश्च मया भणितं कथय मम तावत् निजकवृतान्तम् ।
स्थानमपि नैवं जानासि कथन्नु त्वं निजदयितायाः ? ॥ १६ ॥

कस्मिन् पुरे तव वासः केन वा कार्येणऽऽगतोऽत्र ? ।
ततश्च तेन भणितं एकमना भो निशाम्य ॥ १७ ॥

१. विहूणं=विहीनम् । २. तस्याः प्रियादर्शनस्याशाया अपि दारिद्यम्=अभाव इत्यर्थः ।
३. भवति =विद्यमाने । ४. अजानतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थेव अत्थि सेले बहुविज्जाहरपुरोहपरिकलिए ।
सुविभत्ततिय[1]चउक्कं नाणाउज्जाणरमणीयं ॥ १८ ॥

सुविसालसालकलियं सक्कंदणपुरवरस्स सारिच्छं ।
उत्तरसेढीए पुरं पवरं सुरनंदणं नाम ॥ १९ ॥ युग्मम् ॥

साहीणसयलविज्जो विज्जाहरनियरपणयपयकमलो ।
कमलदलतुल्लनयणो नयणमणाणंदणो सूरो[2] ॥ २० ॥

सूरोव्व निहयतेयस्सितेयनिवहो अखंडियपयावो ।
दप्पिट्ठवइरिवारणनिवारणे सीहपोय[3]समो ॥ २१ ॥

विज्जाहराण राया सुपसिद्धो चेव सव्वखयराण ।
पसरंतविमलकित्ती आसी हरिचंदनामोत्ति ॥ २२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

सरसिरुहसरिसवयणा नीलुप्पलदलविसालवरनयणा ।
कमलोयररुइ[4]देहा रयणवई नाम से महिला ॥ २३ ॥

अत्रैवास्ति शैले बहुविद्याधरपुरौघपरिकलिते ।
सुविभक्तत्रिकचतुष्कं नानोद्यानरमणीयम् ॥ १८ ॥

सुविशालशालकलितं सक्रन्दनपुरवरस्य सदृशं ।
उत्तरश्रेण्यां पुरं प्रवरं सुरनन्दनं नाम ॥ १९ ॥ युग्मम् ॥

स्वाधीनसकलविद्यो विद्याधरनिकरप्रणतपदकमलः ।
कमलदलतुल्यनयनो नयनमनानन्दनः शूरः ॥ २० ॥

सूरवत् निहततेजस्वितेजनिवहोऽखण्डितप्रतापः ।
दर्पिष्टवैरिवारणनिवारणे सिंहपोतसमः ॥ २१ ॥

विद्याधराणां राजा सुप्रसिद्धश्चैव सर्वखेचराणाम् ।
प्रसरत्विमलकीर्तिरासीत् हरिचन्द्रनामेति ॥ २२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

सरसिरुहसदृशवदना नीलोत्पलदलविशालवरनयना ।
कमलोदररुचिदेहा रत्नवती नाम्नी तस्य महिला ॥ २३ ॥

---

१. त्रिकम् =मार्गत्रयसंयोगः । २. शूरः । ३. पोतः=बालकः । ४. रुचिःकान्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलोरोहपहाणाए तीए पाणप्पियाए देवीए ।
समयं तिवग्गसारं विसयसुहं अणुहवंतस्स ॥ २४ ॥

देवकुमारसरिच्छो अह तीए दारओ समुप्पन्नो ।
उचियसमए य तेहिं पहंजणो नाम से विहियं ॥ २५ ॥

धूया य बंधुसुंदरिनामा असमाणरुवलावन्ना।
दोन्निवि ताई कमसो पत्ताइं जोव्वणं पढमं ॥ २६ ॥

अह अन्नया कयाइवि अवरोप्परनेहगरुयभावाणं।
एगंतम्मि ठियाणं उल्लावो तेसिं संजाओ ॥ २७ ॥

भणियं पहंजणेणं पढमं तुह होइ किंचिजमवच्चं[1] ।
धूया वा तणओ वा तं मह तणयस्स दायव्वं ॥ २८ ॥

अविय। तुज्झ महं वा जं होज्ज किंपि इह पढमगं तु डिंभरुयं ।
अवरोप्परसंबंधो ताणं अम्हेहिं कायव्वो ॥ २९ ॥

सकलावरोधप्रधानया तया प्राणप्रियया देव्या ।
समकं त्रिवर्गसारं विषयसुख-मनुभवतः ॥ २४ ॥

देवकुमारसदृशोऽथ तयो-र्दारकः समुत्पन्नः ।
उचितसमये च ताभ्यां प्रभंजनो नाम तस्य विहितम् ॥ २५ ॥

दुहिता च बन्धुसुन्दरीनाम्न्यसमानरूपलावण्या ।
द्वावपि तौ क्रमशः प्राप्तौ यौवनं प्रथमम् ॥ २६ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि परस्परस्नेहगुरुकभावयोः ।
एकान्ते स्थितयोः उल्लापस्तयोः सञ्जातः ॥ २७ ॥

भणितं प्रभञ्जनेन प्रथमं तव भवति किञ्चिद् यदपत्यम् ।
दुहिता वा तनयो वा तं मम तनयस्य दातव्यम् ॥ २८ ॥ अपि च ।

तव मम वा यद्भवेत् किमपि इह प्रथमकन्तु डिम्भरुकम् ।
परस्परसम्बन्धस्तयो-रावाभ्यां कर्तव्यः ॥ २९ ॥

---

१. अवच्चं=अपत्यम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ता बंधुसुंदरीए तहत्ति बहु मन्निियं[1] तयं वयणं ।
गरुयसहोयरसब्भावनेहअक्खित्तचित्ताए ॥ ३० ॥

एत्तो य अत्थिनयरं वेयड्ढे उत्तराए सेढीए ।
सव्वोउय[2]तरुवणसंडमंडियं चमरचंचंति ॥ ३१ ॥

तत्थ य खयरनरीसो[3] भाणुगइ नाम अतुल्लसामत्थो।
निज्जियअणंगरुवो कामिणिजणमाणसाणंदो ॥ ३२ ॥

हरिचंदखयरपवरेण नियसुया बंधुसुंदरी तस्स ।
दिन्ना वरपीईए विवाहिआ सायरं तेण ॥ ३३ ॥

तीइ सुतणूइ समयं अणुहवमाणो उ गरुयपीईए ।
पंचपयारे विसए भाणुगई भुंजइ[4] रज्जं ॥ ३४॥

वच्चंतेसु दिणेसुं तीए देवीए दारिया जाया।
उज्जोइयदिसिवलया उ चित्तलेहत्ति नामेण ॥ ३५॥

तस्मात् बन्धुसुन्दर्या तथेति बहुमतम् तद् वचनम् ।
गुरुकसहोदरसद्भावस्नेहाक्षिप्तचित्तया ॥ ३० ॥

इतश्चास्ति नगरं वैताढ्ये उत्तरायां श्रेण्यां
सर्वर्तुकतरुवनखण्डमण्डितं चमरचञ्चमिति ॥ ३१ ॥

तत्र च खेचरनरेशो भानुगतिर्नामाऽतुलसामर्थ्यः ।
निर्जितानङ्गरूपः कामिनीजनमानसानन्दः ॥ ३२ ॥

हरिचन्द्रखेचरप्रवरेण निजसुता बन्धुसुन्दरी तस्य ।
दत्ता वरप्रीत्या विवाहिता सादरं तेन ॥ ३३ ॥

तया सुतन्वा सममनुभवन् तु गुरुकप्रीत्या ।
पञ्चप्रकारान् विषयान् भानुगति-र्भुनक्ति राज्यम् ॥ ३४ ॥

व्रजत्सु दिनेषु तस्या देव्या दारिका जाता ।
उद्योतितदिग्वलया तु चित्रलेखेति नाम्ना ॥ ३५ ॥

---

१. मतम् । २. सव्वोउया=सर्वर्तुकाः । ३. नरीसो=नरेशः । ४. भुनक्ति=पालयति।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तयणंतरं च देवी सुंदरसुविणेहिं सूइय तणयं ।
सूया[1] सुहतिहिरिक्खे[2] चित्तगइ नाम से विहियं ॥ ३६ ॥

हरिचंदोवि हु राया चारणसमणस्स सुमुहनामस्स ।
पयमूले सोऊणं जिणधम्मं सिद्धिसुहहेउं ॥ ३७ ॥

नियपए ठविऊणं पहंजणं नियसुयं विणिक्खंतो[3] ।
संसारवासभीओ निव्विन्नो[4] कामभोगाण[5] ॥ ३८ ॥ यूग्मम् ।

सामन्नं काऊणं पयमूले चारणस्स सुमुहस्स ।
निट्ठवियकम्मजालो[6], अंतगडो[7] केवली जाओ ॥ ३९ ॥

जो पहंजणोवि हु विज्जाहरनरवई पयाविल्लो[8] ।
भुंजइ जणयविइण्णं[9] रज्जं गयसयलआसंको[10] ॥ ४० ॥

तस्स य सयलंतेउरपवराओ दुन्नि अग्गमहिसीओ[11] ।
कलहंसी मंजूसा उत्तमवंसप्पसूयाओ ॥ ४१ ॥

तदनन्तरं च देवी सुन्दरस्वप्नैः सूचितं तनयम् ।
सूता शुभतिथिऋक्षे चित्रगति-र्नाम तस्य विहितम् ॥ ३६ ॥

हरिचन्द्रोऽपि राजा चारणश्रमणस्य सुमुखनाम्नः ।
पादमूले श्रुत्वा जिनधर्मं सिद्धिसुखहेतुम् ॥ ३७ ॥

निजकपदे स्थापयित्वा प्रभञ्जनं निजसुतं विनिष्क्रान्तः ।
संसारवासभीतो निर्विण्णः कामभोगेभ्यः ॥ ३८ ॥ युग्मम् ॥

श्रामण्यं कृत्वा पादमूले चारणस्य सुमुखस्य ।
निष्ठापितकर्मजालोऽन्तकृत् केवली जातः ॥ ३९ ॥

जातः प्रभञ्जनोऽपि खलु विद्याधरनरपतिः प्रतापवान् ।
भुनक्ति जनकवितीर्णं राज्यं गतसकलऽऽशङ्कः ॥ ४० ॥

तस्य च सकलान्तःपुरप्रवरे द्वेऽग्रमहिष्यौ ।
कलहंसी मञ्जूषा उत्तमवंशप्रसूत्ते ॥ ४१ ॥

---

१. सूता=जनितवती । २. रिक्खं=ऋक्षं=नक्षत्रम् । ३. विनिष्क्रान्तः=प्रव्रजितः । ४. निर्विण्णः=खिन्नः । ५. कामभोगेभ्यः । ६. निष्ठापितं=नाशितम् । ७. अन्तकृत् । ८. पयाविल्लो=प्रतापवान् । ९. जनकवितीर्णम् । १०. -सकलआशंकः । ११. अग्रमहिषी=पट्टराज्ञी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कलहंसीए जाओ पुत्तो जलणप्पहोत्ति नामेण ।
मंजूसाए लहुओ पुत्तो कणगप्पहो नामो ॥ ४२ ॥

नियसहोयरवयणं सुमरंती[1] बंधुसुंदरी देवी ।
नाऊण चित्तलेहं नियधूयं जोव्वणं पत्तं ॥ ४३ ॥

अह तं भाउयवयणं साहइ दइयस्स भाणुगइणो सा ।
तत्तो य भाणुगइणा नियधूया चित्तलेहा सा ॥ ४४ ॥

दिन्ना खयरपहंजणसुयस्स जेट्ठस्स रूवजुतस्स ।
जलणपहस्स, तेणवि परिणीया परमपीईए ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

सुरनंदणम्मि नयरे नीया अह तीए नेहसहियाए ।
सह विसए भुंजंतो चिट्ठइ देवोव्व [2]दियलोए ॥ ४६ ॥

अह अन्नया कयाइवि खयराहिवई पहंजणो दट्ठुं ।
गयणे ससंकधवलं देवउलगोरयं गेहं ॥ ४७ ॥

कलहंस्या जातः पुत्रो ज्वलनप्रभ इति नाम्ना ।
मञ्जूषाया लघुकः पुत्रः कनकप्रभो नामा ॥ ४२ ॥

निजकसहोदरवचनं स्मरन्ती बन्धुसुन्दरी देवी ।
ज्ञात्वा चित्रलेखां निजदुहितां यौवनं प्राप्तां ॥ ४३ ॥

अथ तं भातृकवचनं कथयति दयितस्य भानुगतेः सा ।
ततश्च भानुगतिना निजदुहिता चित्रलेखा सा ॥ ४४ ॥

दत्ता खेचरप्रभञ्जनसुतस्य ज्येष्ठस्य रूपयुक्तस्य ।
ज्वलनप्रभस्य तेनाऽपि परिणीता परमप्रीत्या ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

सुरनंदने नगरे नीता अथ तया स्नेहसहितया ।
सह विषयान् भुञ्जानः तिष्ठति देववत् द्युलोके ॥ ४६ ॥

अथान्यदा कदाचिदपिखेचराधिपतिः प्रभञ्जनो दृष्ट्वा ।
गगने शशाङ्कधवलं देवकुलगौरकं गृहम् ॥ ४७ ॥

१. स्मरन्ती । २. द्युलोके ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह चिंतिउं पयत्तो मणोहरो हंदि ! एस [1]आगारो ।
[2]एयागिईए ता हं कारेमि जिणालयं रम्मं ॥ ४८ ॥

मणिकुट्टिमम्मि तत्तो आलिहिउं [3]उज्जओ जया राया ।
ताव य झत्ति विलीणो पवणहओ जलहरो सव्वो ॥ ४९ ॥

दट्ठूण तं विलीणं खणेण राया विचिंतए एवं ।
एवंविहा नराणं लच्छीओ चवलरूवाओ ॥ ५० ॥

जह एसो अब्भलवो खणेण दिट्ठो पुणो पणट्ठोत्ति ।
तह सव्वेवि पयत्था खणमित्ताणंदसंजणणा ॥ ५१ ॥

रूवं च जीवियं जोव्वणं च सव्वेवि बंधुसंबंधा ।
एवमणिच्चा [4]अव्वो ! [5]धिरत्थु संसारवासस्स ॥ ५२ ॥

पच्चक्खं हि अणिच्चं नाऊणवि जं थिरंव मन्नंति ।
विसयाऽऽसत्ता [6]सत्ता, एयं अविवेयसामत्थं ॥ ५३ ॥

अथ चिन्तितुं प्रवृत्तो मनोहरो हन्दि ! एष आगारम्: ।
एतदाकृत्या तस्मादहं कारयामि जिनालयं रम्यम् ॥ ४८ ॥

मणिकुट्टिमे तत आलेखितुमुद्यतो यदा राजा ।
तावच्च झटिति विलीनः पवनहतो जलधरस्सर्वः ॥ ४९ ॥

दृष्ट्वा तं विलीनं क्षणेण राजा विचिन्तयत्येवम् ।
एवंविधा नराणां लक्ष्म्यश्चपलरूपाः ॥ ५० ॥

यथैषोऽभ्रलवः क्षणेन दृष्टः पुनःप्रनष्ट इति ।
तथा सर्वेऽपि पदार्था क्षणमात्रानन्दसञ्जननाः ॥ ५१ ॥

रूपं च जीवितं यौवनं च सर्वेऽपि बन्धुसम्बन्धाः ।
एवमनित्या अहो ! धिगस्तु संसारवासस्य ॥ ५२ ॥

प्रत्यक्षं हि अनित्यं ज्ञात्वाऽपि यद् स्थिरमिव मन्यन्ते ।
विषयाऽऽसक्ताःसत्त्वा एतदविवेकसामर्थ्यम् ॥ ५३ ॥

---

१. आगारं=गृहम्, प्राकृतत्वाल्लिङ्गव्यत्ययेन पुंस्त्वम् । २. एतदाकृत्या । ३. उद्यतः । ४. खेदार्थेऽत्राव्ययमिदम् । ५. धिगस्तु । ६. सत्त्वाः=प्राणिनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नाऊणवि जिणवयणं आरंभपरिग्गहेसु वट्टंति ।
कामासत्ता जं पुण अहो ! महामोहमाहप्पं ॥ ५४ ॥

ताऽलं मम रज्जेणं संसारनिवासहेउभूएण ।
जाणिय[1]जिणिंदवयणस्स हंदि ! गुरुदुक्खमूलेण ॥ ५५ ॥

ता सावज्जं वज्जिय पव्वज्जा[2]उज्जमं करेमि लहुं ।
किं मह इमिणा दुग्गइनिबंधणासाररज्जेण ? ॥ ५६ ॥

अन्नं च मज्झ वंसे रज्जं दाऊण निययपुत्ताण ।
बहवे कयसामन्ना रायाणो पाविया सुगइं ॥ ५७ ॥

तव्वंसपसूएण मएवि कायव्वयं इमं तम्हा ।
इय चिंतिऊण राया संसइ[3] संनिहियखयराणं ॥ ५८ ॥

एत्थंतरे सुघोसो चउनाणी चारणो मुणी तत्थ ।
विरहंतो संपत्तो भवियाण विबोहणट्ठाए ॥ ५९ ॥

ज्ञात्वाऽपि जिनवचनमारम्भपरिग्रहेषु वर्तन्ते ।
कामासक्ता यत् पुनरहो ! महामोहमाहात्म्यम् ॥ ५४ ॥

तस्मादलं मम राज्येन संसारनिवासहेतुभूतेन ।
ज्ञातजिनेन्द्रवचनस्य हन्दि ! गुरुदुःखमूलेन ॥ ५५ ॥

तस्मात् सावद्यं वर्जयित्वा प्रव्रज्योद्यमं करोमि लघु ।
किं ममाऽनेन दुर्गतिनिबन्धनासारराज्येन ? ॥ ५६ ॥

अन्यच्च मम वंशे राज्यं दत्त्वा निजपुत्रेभ्यः ।
बहवः कृतश्रामण्या राजानः प्राप्ताः सुगतिम् ॥ ५७ ॥

तद्वंशप्रसूतेन मयाऽपि कर्तव्यमिमं तस्मात् ।
इति चिन्तयित्वा राजा शंसति संनिहितखेचराणाम् ॥ ५८ ॥

अत्रान्तरे सुघोषश्चतुर्ज्ञानी चारणो मुनिस्तत्र ।
विहरन् संप्राप्तो भविकानां विबोधनार्थे ॥ ५९ ॥

---

१. जाणियं=ज्ञातम् । २. प्रव्रज्या=दीक्षा । ३. शंसति=कथयति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

राया पहंजणो अह सुयस्स जलणप्पहस्स अह रज्जं ।
दाऊण तहा कणगप्पहस्स पन्नत्तिवरविज्जं ॥ ६० ॥

तत्तो य विणिक्खंतो सुघोससाहुस्स पायमूलम्मि ।
[1]अवहाय रायलच्छिं पहंजणो खयररायत्ति ॥ ६१ ॥

जलणप्पहोवि भुंजइ रायसिरिं खयरनियर[2]परिकिन्नो ।
सयलोरोहपहाणाइ चित्तलेहाइ समयंति ॥ ६२ ॥

कणगप्पहोवि [3]साहिय विज्जं पन्नत्तिनामियं विहिणा ।
विज्जापभावसंजायगरुयसामत्थवित्थारो ॥ ६३ ॥

उज्झिय नियवंसकमं [4]अणविक्खिय अयसपडहयं लोए ।
बहुमन्निय अविवेयं अवियारिय दोग्गइगमणं ॥ ६४ ॥

[5]अणवेक्खिय गुरुभावं अंगीकाऊण तह अदक्खिन्नं ।
रायसिरिलोलुएणं विज्जाबलदप्पभरिएण ॥ ६५ ॥

राजा प्रभञ्जनोऽथ सुतस्य ज्वलनप्रभस्याथ राज्यम् ।
दत्त्वा तथा कनकप्रभस्य प्रज्ञप्तिवरविद्याम् ॥ ६० ॥

ततश्चविनिष्क्रान्तः सुघोषसाधोः पादमूले ।
अपहाय राज्यलक्ष्मीं प्रभञ्जनः खेचरराजेति ॥ ६१ ॥

ज्वलनप्रभोऽपि भुनक्ति राज्यश्रियं खेचरनिकरपरिकीर्णः ।
सकलावरोधप्रधानया चित्रलेखया समकमिति ॥ ६२ ॥

कनकप्रभोऽपि साधयित्वा विद्यां प्रज्ञप्तिनाम्नीं विधिना ।
विद्याप्रभावसञ्जातगुरुकसामर्थ्यविस्तारः ॥ ६३ ॥

उज्झित्वा निजवंशक्रममनवेक्ष्य अयशःपटहकं लोके ।
बहुमतमविवेकमविचार्य दुर्गतिगमनम् ॥ ६४ ॥

अनवेक्ष्य गुरुभावमङ्गीकृत्य तथाऽदाक्षिण्यम् ।
राज्यश्रीलोलुपेन विद्याबलदर्पभृतेन ॥ ६५ ॥

१. अपहाय = त्यक्त्वा । २. नियरो = निकरः = समूहः । ३. साधयित्वा । ४. अनवेक्ष्य ।
५. अनवेक्ष्य ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

जलणप्पहस्स जिट्ठस्स भाउणो पिउविदिन्नरज्जपयं ।
उद्दालियं तु कणगप्पहेण विज्जापभावाओ ॥ ६६ ॥ चतसृभिः कुलकम् ।

तत्तो अहिट्ठियं तं रज्जं सव्वंपि उग्गतेएण ।
[1]सामाइणा सव्वो वसीकओ खयरनि[2]उरंबो ॥ ६७ ॥

नीसारिओ स[3]भूमीओ ताहि जलणप्पहो कणिट्ठेण ।
नयरम्मि चमरचंचे समागओ ससुरपासम्मि ॥ ६८ ॥

बहुमाणपुव्वयं सो पवेसिओ नियपुरम्मि ससुरेण ।
भाणुगइराइणा अह समयं चिय चित्तलेहाए ॥ ६९ ॥

अह परमपमोएणं तहिं वसंतस्स सुरनयरम्मि ।
भो चित्तवेग ! तस्स उ वोलीणा वासरा कइवि ॥ ७० ॥

अह अन्नया कयाइवि जलणपहो सालएण संजुत्तो ।
चित्तगइनामएणं नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ ७१ ॥

ज्वलनप्रभस्य ज्येष्ठस्य भ्रातुः पितृविदत्तराज्यपदम् ।
उद्दाल्य तु कनकप्रभेन विद्याप्रभावात् ॥ ६६ ॥ चतसृभिः कुलकम् ॥

ततोऽधिष्ठितं तं राज्यं सर्वमपि उग्रतेजसा ।
सामादिना सर्वे वशीकृत खेचरनिकुरम्बः ॥ ६७ ॥

निःसार्य स्वभूमीतस्तदा ज्वलनप्रभः कनिष्ठेन ।
नगरे चमरचञ्चायां समागतः श्वसुरपार्श्वे ॥ ६८ ॥

बहुमानपूर्वकं सः प्रवेशितो निजपुरे श्वसुरेण ।
भानुगतिराज्ञाऽथ समकमेव चित्रलेखया ॥ ६९ ॥

अथ परमप्रमोदेन तत्र वसतः श्वसुरनगरे ।
भोः चित्रवेग ! तस्य तु अतिक्रान्तानि वासराणि कतिचिद् ॥ ७० ॥

अथान्यदा कदाचिदपि ज्वलनप्रभःशालकेन संयुक्तः ।
चित्रगतिनाम्ना निस्सृतस्तस्मान्नगरात् ॥ ७१ ॥

---

१. सामादिना । २. निकुरम्बः=समूहः । ३. स्वभूमीतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पेच्छंतो बहुविहउववणाइं रमणीयतरुसणाहाइं[1] ।
भारंडचक्कमंडियपसन्नजलदीहियानिवहं ॥ ७२ ॥

पसरियसियभासाइं[2] पेच्छंतो गिरिवरस्स सिहराइं ।
किन्नरमिहुणसुसंगकयलीहरविहियसोहम्मि ॥ ७३ ॥

अइकलकूइयकलयंठिलट्ठ[3]कोलाहलाभिरमणीए ।
परिभमिर[4]भमरनिउरंबगरुयझंकारमहुरम्मि ॥ ७४ ॥

एगम्मि वणनिगुंजे फलभरविणमंतदुमसयाइन्ने[5] ।
पत्तो सकोउगेणं समयं चिय चित्तगइणा उ ॥ ७५ ॥ चतुसृभिः कुलकम् ।

वायंतमउयमारुयहल्लंतसुपल्लवोहसोहिल्लं ।
पेच्छइ रत्तासोयं महुयरिगणविहियहलबोलं[6] ॥ ७६ ॥

तस्स य अहे निविट्ठो कंचणपउमम्मि मुणिवरो दिट्ठो ।
विज्जाहरनरकिन्नरसुरविसरेणं नमिज्जंतो ॥ ७७ ॥

प्रेक्षमाणो बहुविधोपवनानि रमणीयतरुसनाथानि ।
भारण्डचक्रमण्डितप्रसन्नजलदीर्घिकानिवहं ॥ ७२ ॥

प्रसृतश्वेत (सित)भासानि प्रेक्षमाणो गिरिवरस्य शिखराणि ।
किन्नरमिथुनसुसङ्गतकदलीगृहविहितशोभे ॥ ७३ ॥

अतिकलकूजितकलकण्ठिलष्टकोलाहलाभिरमणीये ।
परिभ्रमितृभ्रमरनिकुरम्बगुरुकझंकारमधुरे ॥ ७४ ॥

एकस्मिन् वननिकुञ्जे फलभरविनमद्रुमशताकीर्णे ।
प्राप्तः सकौतुकेन समकमेव चित्रगतिना तु ॥ ७५ ॥ चतसृभिः कुलकम् ॥

वाद्यन्तमृदुमरुत्धुन्वन् सुपल्लवौघशोभावन्तम् ।
प्रेक्षते रक्ताशोकं मधुकरिगणविहितकलकलम् ॥ ७६ ॥

तस्य चाधे निविष्टः कञ्चनपद्मे मुनिवरो दृष्टः ।
विद्याधरनरकिन्नरसुरविसरेण नम्यमानः ॥ ७७ ॥

---

१. सनाथं=युक्तम् । २. प्रसृताः सिताः श्वेता भासो दीप्तयो येषां तानि । ३. लट्ठं=श्रेष्ठम् । ४. परिभ्रमन्ति तच्छीलाः=परिभमिरा । ५. आइन्नं=आकीर्णम्=व्याप्तम् । ६. हलबोलो=कलकलः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

उप्पन्नविमलकेवलनाणो अह सुरवरेहिं थुव्वंतो[1] ।
आसन्ने उण जलणप्पहेण सो पच्चभिन्नाओ ॥ ७८ ॥

सो एसो मज्झ पिया पहंजणो नाम मुणिवरो एवं ।
सिट्ठम्मि चित्तगइणो तत्तो ते दोवि हरिसेण ॥ ७९ ॥

तिं[2] पइक्खिणिउं[3] सम्मं हरिसवसुट्ठंतबहलरोमंचा ।
पणमियकेवलिचलणा विणिविट्ठा धरणिवट्ठम्मि[4] ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥

निज्जियसनीरजीमूयघोसगंभीरभारईए तओ ।
तीइ परिसाइ भयवं पारद्धो देसणं काउं ॥ ८१ ॥

अविय । गयकलहकन्नचवला लच्छी मणुयाणमाउमणिच्चं[5] ।
जोव्वणमवि मणुयाणं सहसत्ति जरा अभिद्दवइ ॥ ८२ ॥

रोगसयपीडियं तंपि जोव्वणं जाइ जीवलोगम्मि ।
इट्ठवियोगाऽणिट्ठप्पओगदुक्खेहिं[6] केसिंचि ॥ ८३ ॥

उत्पन्नविमलकेवलज्ञानाऽथ सुरवरैस्स्तूयमानः ।
आसन्ने पुनर्ज्वलनप्रभेन स प्रत्यभिज्ञातः ॥ ७८ ॥

स एष मम पिता प्रभञ्जनो नामा मुनिवर एवम् ।
शिष्टे चित्रगतेस्ततस्तौ द्वावपि हर्षेण ॥ ७९ ॥

त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य सम्यक् हर्षवशोल्लसद्बहलरोमाञ्चौ ।
प्रणतकेवलीचरणौ विनिविष्टौ धरणिपृष्ठे ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥

निर्जितसनीरजिमूतघोषगम्भीरभारत्या ततः ।
तस्यां पर्षदि भगवान् प्रारब्धो देशनां कर्तुम् ॥ ८१ ॥

अपि च । गजकलभकर्णचपला लक्ष्मी- मनुष्यानामायुरनित्यम् ।
यौवनमपि मनुष्यानां सहसेति जराऽभिद्रवति ॥ ८२ ॥

रोगशतपीडितं तमपि यौवनं याति जीवलोके ।
इष्टवियोगाऽनिष्टप्रयोगदुःखैः केषाञ्चित् ॥ ८३ ॥

---

१. स्तूयमानः । २. त्रिः । ३. प्रदक्षिणीकृत्य । ४. धरणिपृष्ठे । ५. आउयं=आयुष्कम् ।
६. प्रकर्षेण योगः प्रयोगः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइपरिमियम्मि चवले रोगजरासोगवाहिपउरम्मि ।
जीवाण जोव्वणे एरिसम्मि को नाम पडिबंधो ? ॥ ८४ ॥

विसया कुगइनिमित्तं उवभुत्ता तुच्छगा तहा तेवि ।
विरसा सइ[1] अवसाणे तेसु तओ को व पडिबंधो ? ॥ ८५ ॥

इय संसारे सारं जं किर पडिहासए [2]विवज्जासा ।
तंपि हु दुहसयहेउत्ति जाणिउं कुणह जिणधम्मं ॥ ८६ ॥

जं दुलहा सामग्गी एसा तुब्भेहिं भवसमुद्दम्मि ।
पत्ता अपत्तपुव्वा ता मा तं निप्फलं नेह ॥ ८७ ॥

एसा हु पुणो दुलहा जाईलक्खोहसंकुलभवम्मि ।
हिंडंताणं [3]ताणं न य अन्नं जिणमयं[4] मोत्तुं ॥ ८८ ॥

तम्हा जिणेहिं भणियं दिक्खं घेत्तूण संजमं काउं ।
उज्झिय तो संसार [5]पावह सिद्धीए[6] पवरसुहं ॥ ८९ ॥

अतिपरिमिते चपले रोगजराशोकव्याधिप्रचुरे ।
जीवानां यौवने ईदृशे को नाम प्रतिबन्धः ? ॥ ८४ ॥

विषयाः कुगतिनिमित्तमुपभुक्ताः तुच्छकास्तथा तेऽपि ।
विरसाःसदाऽवसाने तेषु ततः कोवा प्रतिबन्धः ॥ ८५ ॥

इति संसारे सारं यत्किल प्रतिभासते विपर्यासात् ।
तमपि खलु दुःखशतहेतुरिति ज्ञात्वा कुरुत जिनधर्मम् ॥ ८६ ॥

यद्दुर्लभा सामग्री एषा युष्माभिर्भवसमुद्रे ।
प्राप्ताऽप्राप्तपूर्वा तस्मात्मा तां निष्फलं नयत ॥ ८७ ॥

एषा खलु पुनर्दुलभा जातिलक्षौघसङ्कुलभवे ।
भ्राम्यतां त्राणं न चान्यं जिनमतं मुक्त्वा ॥ ८८ ॥

तस्माज्जिनैर्भणितं दीक्षां गृहीत्वा संयमं कृत्वा ।
उज्झित्वा तस्मात् संसारं प्राप्नुत सिद्धेः प्रवरसुखम् ॥ ८९ ॥

---

१. सइ=सदा । २. विपर्यासात्=भ्रमात् । ३. त्राणं=शरणम् । ४. मतं=दर्शनम् । ५. प्राप्नुत। ६. सिद्धिः=मुक्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं मुणिणा धम्मम्मि [1]साहिए केवि तत्थ पव्वइया ।
जाया [2]उवासया तह अन्ने [3]सम्मं [4]पवन्नत्ति ॥ ९० ॥

एत्थंतरम्मि पणमिय जलणपहो [5]विन्नवेइ नियपियरं ।
भयवं ! पुणरवि रज्जं किं तं मह होज्ज नो अहवा ? ॥ ९१ ॥

अह केवलिणा भणियं होही, तं [6]कइय, पुच्छियमणेण ।
तो भणइ मुणिवरिंदो केवलविन्नायपरमत्थो ॥ ९२ ॥

भाणुगइदिन्नरोहिणिविज्जाए साहियाए ते भद्द ! ।
होही पुणरवि [7]खयराहिवत्तणं नत्थि संदेहो ॥ ९३ ॥

एवं मुणिणा भणिए पहसियवयणेहिं वंदिओ भयवं ।
एत्थंतरम्मि परिसा जहागयं पडिगया सव्वा ॥ ९४ ॥

तत्तो ते दोवि जणा समागया झत्ति नियनयरम्मि ।
चित्तगइणा य कहियं केवलिवयणं तु नियपिउणो ॥ ९५ ॥

एवं मुनिना धर्मे कथिते केऽपि तत्र प्रव्रजिताः ।
जाता उपासकास्तथाऽन्ये सम्यक्त्वं प्रपन्ना इति ॥ ९० ॥

अत्रान्तरे प्रणम्य ज्वलनप्रभो विज्ञपयति निजपितरम् ।
भगवन् । पुनरपि राज्यं किं तं मम भवेत् नाथवा ? ॥ ९१ ॥

अथ केवलिना भणितं भविष्यति तं कदा पृष्टमनेन ।
ततो भणति मुनिवरेन्द्रः केवलविज्ञातपरमार्थः ॥ ९२ ॥

भानुगतिदत्तरोहिणिविद्यया साधितया तव भद्र ! ।
भविष्यति पुनरपि खेचराधिपत्यं नास्ति सन्देहः ॥ ९३ ॥

एवं मुनिना भणिते प्रहृष्टवदनैर्वन्दितो भगवान् ।
अत्रान्तरे पर्षत् यथागतं प्रतिगताः सर्वाः ॥ ९४ ॥

ततस्तौ द्वावपि जनौ समागतौ झटिति निजनगरे ।
चित्रगतिना च कथितं केवलिवचनं तु निजपितुः ॥ ९५ ॥

---

१. साहिए=कथिते । २. उपासकाः । ३. सम्यक्त्वम् । ४. प्रपन्ना इति । ५. विज्ञपयति।
६. कदा । ७. खचराधिपत्वम् =विद्याधरस्वामित्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य भाणुगइणा सोहणरिक्खम्मि रोहिणी विज्जा।
जामाउयतणयाणं दोण्हवि समयं विदिन्नत्ति ॥ ९६ ॥

भणिया य पुव्वसेवं करजाववि्हाणओ कुणह सम्मं ।
वसिमेम्मि[1] ठिया समयं छम्मासं जाव तो पच्छा ॥ ९७ ॥

उत्तरसेवा उग्गा कायव्वा एगगेहिं अडवीए ।
बीएण पुणो उत्तरसाहगरूवेण होयव्वं ॥ ९८ ॥

अन्नं च भीसणासुवि विभीसियासु[2] मणं न दायव्वं ।
पुन्ने सत्तममासे देस्सइ[3] अह दंसणं विज्जा ॥ ९९ ॥

एवं रन्ना भणिया दोन्निवि पणमित्तु तस्स पयकमलं ।
पारद्धा तं काउं छम्मासा जाव पुन्नत्ति ॥ १०० ॥

अह सत्तम्मि मासे गंतुं अडवीए तव्विही[4] सव्वो ।
जलणप्पहेण पुव्विं पारद्धो जावहोमाई ॥ १०१ ॥

ततश्च भानुगतिना शोभनर्क्षे रोहिणीविद्या ।
जामातृतनययो-र्द्वयोरपि समकं विदताविति ॥ ९६ ॥

भणितौ च पूर्वसेवां करजापविधानतः कुरुतं सम्यग् ।
वसतौ स्थितौ समकं षट्मासं यावत् ततः पश्चात् ॥ ९७ ॥

उत्तरसेवा उग्रा कर्तव्या एकैकैरटव्याम् ।
द्वितीयेन पुनरुत्तरसाधकरूपेण भवितव्यम् ॥ ९८ ॥

अन्यञ्च भीषणासु अपि बिभीषिकासु मनो न दातव्यम् ।
पूर्णे सप्तममासे दास्यत्यथ दर्शनं विद्या ॥ ९९ ॥

एवं राज्ञा भणितौ द्वावपि प्रणम्य तस्य पदकमलं ।
प्रारब्धौ तं कर्तुम् षड्मासं यावत् पूर्णमिति ॥ १०० ॥

अथ सप्तमे मासे गत्वाऽटव्यां तद्विधिः सर्वः ।
ज्वलनप्रभेण पूर्वं प्रारब्धो जापहोमादिः ॥ १०१ ॥

---

१. वसतौ । २. विभीषीका=उपसर्गः। ३. दास्यति । ४. स च्चासौ विधिश्च तद्विधिः।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

वसुनंदयखग्गकरो चित्तगई तस्स रक्खओ जाओ ।
सोवि हु अणन्नचित्तो पारद्धो तं विहिं काउं ॥ १०२ ॥

अन्नदिवसम्मि तुरियं आगच्छंती पकंपमाणतणू ।
दिट्ठा उ चित्तलेहा भयभीया तम्मि ठाणम्मि ॥ १०३ ॥

तं दट्ठुं नियभगिणिं चित्तगई भणइ कत्थ तं भद्दे! ।
आया[1] सुभीसणाए एक्कल्ला एत्थ अडवीए ? ॥ १०४ ॥

कस्स व भएण गाढं कंपसि तं भगिणि! ताहि सा भणइ ।
नयराउ निग्गया हं परियरिया दासचेडीहिं ॥ १०५ ॥

पत्ता उज्जाणम्मी तत्थ मए पूइओ कुसुमबाणो ।
नियगिहमागच्छंती विमोहिया झत्ति केणावि ॥ १०६ ॥

मोत्तूणं परियणं तं पलायमाणी समागया एत्थ ।
अडवीए ताव मए दिट्ठो कणगप्पहो सहसा ॥ १०७ ॥

वसुनंदकखड्गकरश्चित्रगतिस्तस्य रक्षको जातः ।
सोऽपि खल्वनन्यचित्तः प्रारब्धस्तं विधिं कर्तुम् ॥ १०२ ॥

अन्यदिवसे त्वरितमागच्छती प्रकम्पमानतनुः ।
दृष्टा खलु चित्रलेखा भयभीता तस्मिन् स्थाने ॥ १०३ ॥

तां दृष्ट्वा निजभगिनीं चित्रगति भणति कुत्र त्वं भद्रे !
आयाता सुभीषणायां एकाकीन्यत्राटव्यां ? ॥ १०४ ॥

कस्य वा भयेन गाढं कम्पसे त्वं भगिनि ! तदा सा भणति ।
नगरान्निगताऽहं परिवृत्ता दासचेटीभिः ॥ १०५ ॥

प्रामोद्याने तत्र मया पूजितः कुसुमबाणः ।
निजगृहमागच्छंती विमोहिता झटिति केनाऽपि ॥ १०६ ॥

मुक्त्वा परिजनं तं पलायमाना समागताऽत्र ।
अटव्यां तावन्मया दृष्टः कनकप्रभःसहसा ॥ १०७ ॥

---

१. आयाता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पावेण तेण भणियं इच्छ ममं ताहि गाढकुद्धाए ।
अक्कोसिओ[1] स बहुहा निट्ठुरवयणेहिं मे ताहे ॥ १०८॥

उग्गीरिऊण[2] खग्गं भणिया हं तेण इच्छसु ममंति।
अह नवि,तो ते सीसं छिंदामि इमेण खग्गेण ॥ १०९ ॥

एवं च तेण भणिया पलायमाणी भएण कंपंती ।
पत्ता तुम्ह समीवे रक्ख ममं ताओ पावाओ ॥ ११०॥

एवं भणमाणिं तं सहसा आगम्म गिण्हिउं हत्थे ।
उप्पइओ[3] कणगपहो तमालदलसामलं गयणं ॥ १११॥

हा! रक्ख रक्ख भाउय! हा वल्लह! कुणसु मह परित्तत्तिं[4]।
एमाइ विलवमाणिं हीरंतिं[5] दट्ठु नियभगिणिं ॥ ११२॥

नियकुलकलंककारय! कत्थ ममं जासि दिट्ठिपहपडिओ? ।
पुरिसो भव एस तुहं सीसच्छेयं करेमित्ति ॥ ११३ ॥

पापेन तेन भणितं इच्छ माम् तदा गाढक्रुधा ।
आक्रोशितः स बहुधा निष्ठुरवचनै- र्मया तदा ॥ १०८ ॥

उद्गीर्य खड्गं भणिताऽहं तेन इच्छसि मामिति ।
अथ नाऽपि तदा ते शीर्षं छिनद्मि अनेन खड्गेन ॥ १०९ ॥

एवञ्च तेन भणिता पलायमाना भयेन कम्पमाना ।
प्राप्ता तव समीपे रक्ष माम् तस्माद् पापात् ॥ ११० ॥

एवं भणन्तीं तां सहसा आगम्य गृहीत्वा हस्ते ।
उत्पतितः कनकप्रभस्तमालदलश्यामलं गगनम् ॥ १११ ॥

हा रक्ष रक्ष भ्रातः ! हा वल्लभ ! कुरु मम परित्रातिम् ।
एवमादि विलपन्तीं ह्रियमाणा दृष्ट्वा निजभगिनीम् ॥ ११२ ॥

निजकुलकलङ्ककारक ! कुत्र मम यासि दृष्टिपथपतितः ?।
पुरुषो भव एष तव शीर्षच्छेदं करोमीति ॥ ११३ ॥

---

१. आक्रोशितः । २. उद्गीर्य=उत्पाट्य । ३. उत्पतितः । ४. परित्तत्ती=परित्रातिः=परित्राणम्।
५. हीरंती=ह्रियमाणा।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एमाइ वाहरंतो चित्तगई गहियनिसियकरवालो ।
[1]अणुमग्गेणुप्पइओ भगिणिए विमोयणट्ठाए ॥ ११४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

अह तं विमोहयंतो कणगपहो आगओ नियनयरे ।
चित्तगईवि खयरो अणुमग्गं तस्स संपत्तो ॥ ११४ ॥

तत्तो विमोहणीए विज्जाए मोहिऊण चित्तगइं ।
सुरनंदणे पविट्ठो कणगपहो नियनयरम्मि ॥ ११६ ॥

अह सो मोहियचित्तो चित्तगई तत्थ वाहिरुज्जाणे ।
वीसरियभगिणिहरणो [2]अवयरिओ कोउहल्लेण ॥ ११७ ॥

दट्ठुं जणसंदोहं उसभजिणिंदस्स पवरभवणम्मि ।
जत्तासमए मिलियं विचित्तनेवत्थसच्छायं ॥ ११८ ॥

पविसिय जिणिंदभवणं वंदिय भत्तीइ पढमजिणनाहं ।
उवविट्ठो चित्तगई विज्जाहरनियरमज्झम्मि ॥ ११९ ॥

एवमादि व्याहरन् चित्रगति-र्गृहीतनिशितकरवालः ।
अनुमार्गेणोत्पतितो भगिन्या विमोचनार्थे ॥ ११४ ॥ तिसृभिःकुलकम् ॥

अथ तां विमोहयन् कनकप्रभोऽऽगतो निजकनगरे ।
चित्रगतिरपि खेचरोऽनुमार्गं तस्य संप्राप्तः ॥ ११५ ॥

ततो विमोहण्या विद्यया मोहयित्वा चित्रगतिम् ।
सुरनन्दने प्रविष्टः कनकप्रभो निजकनगरे ॥ ११६ ॥

अथ स मोहितचित्तश्चित्रगतिस्तत्र बहिरुद्याने ।
विस्मृतभगिनीहरणोऽवतीर्णः कुतुहलेन ॥ ११७ ॥

दृष्ट्वा जनसन्दोहं ऋषभजिनेन्द्रस्य प्रवरभवने ।
यात्रासमये मिलितं विचित्रनेपथ्यसच्छायम् ॥ ११८ ॥

प्रवेश्य जिनेन्द्रभवनं वंदित्वा भक्त्या प्रथमजिननाथम् ।
उपविष्टश्चित्रगति-र्विद्याधरनिकरमध्ये ॥ ११९ ॥

---

१. अनुमार्गेणोत्पतितः=अनुगत इत्यर्थः। २. अवतीर्णः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पत्तो खणंतराओ जलणप्पहपेसिओ नरो एगो ।
पुच्छंतो चित्तगइं दमघोसो नाम जिणभवणे ॥ १२० ॥

दट्ठूण य चित्तगइं पणमिय नेऊण[1] ताहि एगंते ।
दमघोसो भणइ तओ भगिणीए विमोयणट्ठाए ॥ १२१ ॥

उप्पइओ ताव तुमं, जलणपहो पिच्छिउंपि तं सव्वं ।
अक्खुहियमणो[2] सम्मं नवि चलिओ निययकिरियाओ ॥ १२२ ॥ युग्मम्॥

निच्चलचित्तं दट्ठुं जलणपहं मंतजाववावारं[3] ।
अह सा रोहिणिविज्जा पच्चक्खा झत्ति संजाया ॥ १२३ ॥

भणियं तीए पुत्तय! अणन्नसरिसं[4] हि सुट्ठु धीरत्तं।
ता सिद्धा तुज्झ अहं भणसु य जं मज्झ कायव्वं? ॥ १२४॥

भणियं जलप्पहेणं अवहरिया मज्झ भारिया जा सा ।
कणगप्पहेणं, तं ताव सिग्घमाणेह मह पासं ॥ १२५ ॥

प्राप्तःक्षणान्तरातः ज्वलनप्रभप्रेषितो नर एकः ।
पृच्छंश्चित्रगतिं दमघोषो नामा जिनभवने ॥ १२० ॥

दृष्ट्वा च चित्रगतिं प्रणम्य नीत्वा तदा एकान्ते ।
दमघोषो भणति ततो भगिन्या विमोचनार्थे ॥ १२१ ॥

उत्पतितस्तावत्त्वं ज्वलनप्रभः प्रेक्ष्यऽपि तं सर्वम् ।
अक्षुब्धमनाः सम्यक् नाऽपि चलितो निजक्रियातः ॥ १२२ ॥ युग्मम् ॥

निश्चलचित्तं दृष्ट्वा ज्वलनप्रभं मन्त्रजापव्यापारम् ।
अथ सा रोहिणिविद्या प्रत्यक्षा झटिति सञ्जाता ॥ १२३ ॥

भणितञ्च तया पुत्रक ! अनन्यसदृशं हि सुष्ठु धीरत्वं ।
तस्मात् सिद्धा तवाहं भण च यत्मम कर्तव्यम् ? ॥ १२४ ॥

भणितं ज्वलनप्रभेणाऽपहृता मम भार्या या सा ।
कनकप्रभेण, तां तावत्शीघ्रमानय मम पार्श्वम् ॥ १२५ ॥

---

१. नीत्वा । २. अक्षुब्धमनाः । ३. मन्त्रजापे व्यापारो यस्य तम् । ४. अनन्यसदृशम् - अद्वितीयम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं विज्जाइ तओ सुणसु इमं ताव वइयरं[1] पुत्त! ।
केवलिवयणाईओ सव्वोवि हु वइयरो तस्स ॥ १२६ ॥

पन्नत्तीए कहिओ तत्तो सो आगओ तुह समीवे ।
खोहणहेउं[2] सव्वं मायाए कयं इमं तेण ॥ १२७ ॥ युग्मम् ॥

तुह महिला नियगेहे अच्छइ निरुवद्दवा सुहेणं तु ।
चित्तगई पुण तेणं विमोहिओ मोहणिपभावा ॥ १२८ ॥

सुरनंदणम्मि नयरे जिणिंदभवणम्मि अच्छइ निविट्ठो ।
ता मा काहिसि किंचिवि ऍत्थत्थे[3] पुत्त ! उव्वेवं ॥ १२९ ॥ युग्मम् ॥

एवं भणिउं विज्जा अदंसणं झत्ति उवगया ताहे।
अहयं जलणपहेणं पट्ठविओ तुम्ह पासम्मि ॥ १३० ॥

एवं च तेण भणिओ दमघोसेणं अमूढचित्तो सो ।
चित्तगई संजाओ चलिओ सह तेण नियठाणं ॥ १३१ ॥

भणितं विद्यया ततश्शृणु इमं तावद्व्यतिकरं पुत्र !
केवलिवचनादितः सर्वोऽपि खलु व्यतिकरः तस्य॥ १२६ ॥

प्रज्ञप्तया कथितस्ततः स आगतस्तव समीपे ।
क्षोभणहेतुं सर्वं मायया कृतमिदं तेन ॥ १२७ ॥ युग्मम् ॥

तव महिला निजगेहे आस्ते निरूपद्रवा सुखेन तु ।
चित्रगतिः पुनस्तेन विमोहितो मोहनीप्रभावात् ॥ १२८ ॥

सुरनन्दने नगरे जिनेन्द्रभवने आस्ते निविष्टः ।
तस्मात्मा करिष्यसि किञ्चिदपि अत्रार्थे पुत्र ! उद्वेगम् ॥ १२९ ॥ युग्मम् ॥

एवं भणित्वा विद्याऽदर्शनं झटिति उपगता तदा ।
अहकं ज्वलनप्रभेण प्रस्थापितस्तव पार्श्वे ॥ १३० ॥

एवञ्च तेन भणितो दमघोषेनाऽमूढचित्तःसः ।
चित्रगतिः सञ्ज्ञातश्चलितः सह तेन निजस्थानम् ॥ १३१ ॥

---

१. व्यतिकरः=प्रसङ्गः। २. क्षोभणहेतोः=क्षोभनिमित्तम् । ३. अत्रार्थे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि [१]ण्हवणे वित्तप्पायम्मि जिणवरिंदस्स ।
पविसइ नयरे लोगो नाणाविहवाहणारूढो ॥ १३२ ॥
अविय । कोवि हु सि[२]बिंयारूढो आरूढो रहवरेसु [३]चित्तेसु ।
हयगय[४]अस्सतरेसुं [५]डोलियजुगेसु विविहेसु ॥ १३३ ॥
एत्थंतरम्मि हत्थी [६]कणगप्पहसंतिओ महाकाओ ।
मयमत्तो [*]उम्मिट्ठो नीहरिओ ताओ नयराओ ॥ १३४ ॥
भंजंतो गिहदारे [७]उड्डोसेंतो [८]वरंडए बहुसो ।
मारिंतो जणनियरं अ[९]च्छोलिंतो रहे विविहे ॥ १३५ ॥
अह तं कयंतसरिसं उड्डीकयगुरुकरं सुघोरमुहं ।
दट्ठुं नट्ठो लोओ दि[१०]सो दिसिं मरणभयभीओ ॥ १३६ ॥
सोवि हु [११]पवहणनिवहं भंजंतो दंतपायघाएहिं ।
उ[९]च्छोलिंतो सुंडाइ हिंडए सव्वओ तत्थ ॥ १३७॥

अत्रान्तरे स्नपने वृतप्राये जिनेन्द्रवरस्य ।
प्रविशति नगरे लोके नानाविधवाहनारूढः ॥ १३२ ॥
अपि च । कोऽपि शिबिकारूढ आरूढो रथवरेषु चित्रेषु ।
हयगजाश्वतरेषु डोलिय(शिबिका)युगलेषु विविधेषु ॥१३३॥
अत्रान्तरे हस्ती कनकप्रभसत्को महाकालः ।
मदमत्त उन्मृष्टो निस्सृतस्तस्मान्नगरात् ॥ १३४ ॥
भञ्जन् गृहद्वारं उद्भ्रमयन् वरण्डको बहुशः ।
मार्यमाणो जननिकरं उच्छिंदन् रथान् विविधान् ॥ १३५ ॥
अथ तं कृतान्तसदृशं उर्ध्वीकृतगुरुकरं सुघोरमुखम् ।
दृष्ट्वा नष्टो लोको दिशोदिशिं मरणभयभीतः ॥ १३६ ॥
सोऽपि खलु प्रवहणनिवहं भञ्जन् दन्तपादघातैः ।
उच्छिंदन् शूंढया भ्राम्यति सर्वतस्तत्र ॥ १३७ ॥

---

१. स्नपने वृत्तप्राये=संपूर्णे सति । २. शिबिका=सुखासनम् । ३. चित्राः=नानविधाः । ४. अश्वतरो=वेसरः । ५. डोलिया=शिबिकाविशेषः । ६. कनकप्रभसत्कः= कनकप्रभ-स्वामिकः। ७. उद्भ्रमयन्=नाशयन् । ८. वरण्डको भित्तिः। ९. छिंदन्। १०. एकस्या दिशोऽन्यस्यां दिशि। ११. प्रवहणं= रथः। * निरंकुशः।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

कोऊहलेण गयणे परिट्ठिओ [१]पुलोइउं पयत्तो सो ।
चित्तगई मत्तकरिं [२]कयंतवयणंव [३]दुप्पिच्छं ॥ १३८ ॥
एत्थंतरम्मि एगम्मि रहवरे पढमजोव्वणारंभा ।
जुवई अणन्नरूवा बहुविहवरभूसणाइन्ना ॥ १३९ ॥
[४]उम्मग्गपयट्टेहिं [५]जच्चतुरंगेहिं [६]हत्थितट्ठेहिं।
भग्गम्मि रहे भूमीइ निवडिया विगयजीयव्व ॥ १४० ॥ युग्मम् ॥
नवनीलुप्पल[७]सच्छहविसाललोलंतलोयणा वरई ।
संभग्गकन्नकुंडलविलुलियवरकुंतलकलावा ॥ १४१ ॥
विच्छिन्नकणयखिंखिणि[८]नियरपलंबंत[९]मेहलादामा ।
ईसीसिहारपच्छन्नथणहरा गलियसिरकुसुमा ॥ १४२ ॥
[१०]विहडियअंगयजुयला निवडिय[११]कडया पणट्ठगेविज्जा[१२]।
[१३]तुट्टगुणहारवियलियमुत्ताहलसोहियसरीरा ॥ १४३ ॥

कुतुहलेन गगने परिस्थितः द्रष्टुं प्रवृत्तःसः ।
चित्रगति-र्मत्तकरिंकृतान्तवदनमिव दुर्दर्शम् ॥ १३८ ॥
अत्रान्तरैकस्मिन् रथवरे प्रथमयौवनारम्भा ।
युवत्यनन्यरुपा बहुविधवरभूषणाकीर्णा ॥ १३९ ॥
उन्मार्गप्रवृत्तैर्जात्यतुरङ्गैर्हस्तित्रस्तैः ।
भग्ने रथे भूम्यां निपतिता विगतजीवेव ॥ १४० ॥ युग्मम् ॥
नवनीलोत्पलसदृशविशाललुलत्लोचना वराकी ।
संभग्नकर्णकुण्डलविलुलत्वरकुन्तलकलापा ॥ १४१ ॥
विच्छिन्नकनककिङ्किणीनिकरप्रलम्बत्मेखलादामा ।
ईषदीषद्धारप्रच्छन्नस्तनधरा गलितशिरःकुसुमा ॥ १४२ ॥
विघटिताङ्गदयुगला निपतितकटका प्रणष्टग्रैवेयका ।
त्रुटितगुणहारविगलितमुक्ताफलशोभितशरीरा ॥ १४३ ॥

---

१. द्रष्टुं। २. कृतान्तो यमस्तस्य वदनमिव। ३. दुर्दर्शम् दुरालोकमित्यर्थः। ४. उन्मार्गप्रवृत्तैः= विमार्गपतितैः। ५. जच्चो=जात्यः। ६. तट्ठा=त्रस्ताः। ७. सच्छहो सदृशः। ८. खिंखिणी= किङ्किणी=क्षुद्रघण्टिका= 'घुघरि' इति भाषायाम्। ९. मेखला=कटीसूत्रम्। १०. विघटितं ध्वस्तं अङ्गदयोः केयूरयोर्युगलं यस्याः सा । ११. कटकं=करभूषणम् । १२. ग्रैवेयकम् - ग्रीवाया आभरणम् । १३. त्रुटितो गुणो यस्य स चासौ यो हारस्तस्माद् विगलितैर्मुक्ताफलैः शोभितशरीरा।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

संभग्गनेउरंजुया मुंसुमूरियरयणमालियानियरा ।
भूमितललुलियदेहा अंह दिट्ठा तेण सा करिणा ॥ १४४ ॥ चतसृभिः कलापकम्

तत्तो उज्झियहत्थो तीइ वहट्ठाइ करिवरो चलिओ ।
तं दट्ठु पंरियरेण गरुओ हाहारवो विहिओ ॥ १४५ ॥

सुसिलिट्ठअंगुवंगं अह तं पडिपुन्नचंदसमवयणं ।
करगिज्झमज्झभागं वियडनियंबत्थलिं जुवइं ॥ १४६ ॥

दट्ठुंपि समासन्नं नागं, गंतुं अंचायमाणिं तु ।
मरणभयाओ गाढं वेवंतसरीरयं खुद्धं ॥ १४७ ॥

ताँयारमपिक्खंतिं सतरलतारं दिसो निंयच्छंतिं ।
दट्ठूणं चितगई गयंणत्थो चिंतए एवं ॥ १४८ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

हा! हा! कामनिहाणं महिलारयणं विणस्सइ लग्गं ।
ओंयंरिऊणं गयणाउ ताहि अंकंम्मि सा गहिआ ॥ १४९ ॥

संभग्ननुपुरयुगा त्रुटितरत्नमालानिकरा ।
भूमितललुलत्देहाऽसौ दृष्टा तेन सा करिणा ॥१४४॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तत उज्झितहस्तः तस्या वधार्थे करिवरश्चलितः ।
तं दृष्ट्वा परिकरेण गुरुको हाहारवो विहितः ॥ १४५ ॥

सुश्लिष्टाङ्गोपाङ्गां अथ तां प्रतिपूर्णचन्द्रसमवदनां ।
करग्राह्यमध्यभागां विकटनितम्बस्थलिं युवतीम् ॥ १४६ ॥

दृष्ट्वाऽपि समासन्नं नागं गन्तुमशक्नुवन्तीन्तु ।
मरणभयात् गाढं वेपमानशरीरां क्षुब्धाम् ॥ १४७ ॥

त्रातारमप्रेक्ष्यमाणां सतरलतारं दिशः पश्यन्तीम् ।
दृष्ट्वा चित्रगति-र्गगनस्थश्चिंतयत्येवम् ॥ १४८ ॥ तिसृभिःकुलकम् ॥

हा! हा! कामनिधानं महिलारत्नं विनङ्क्ष्यति अघटमानम् ।
अवतीर्य गगनात्तदाऽङ्के सा गृहीता ॥ १४९ ॥

---

१. जुयं=युगम्=युगलमित्यर्थः । २. मुसुमूरियं=भक्तम् त्रुटितम् । ३. अह=असौ । ४. परिकर=परिवारः । ५. नागः=हस्ती । ६. अशक्नुवतीम् । ७. क्षुब्धाम् । ८. त्रातारम्=रक्षितारम् । ९. पश्यन्तीम् । १०. गगनस्थः । ११. लग्गं=अघटमानम् । १२. अवतीर्य । १३. अङ्कः=उत्सङ्गः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

घित्तूण सयं सहसा ठाणे निरुवद्दवम्मि नेऊण ।
सीयलतरुछायाए निवेसिया कुट्टिमुच्छंगे ॥ १५० ॥

तत्तो य उत्तरीयमिउपवणाऽऽसासियाए सो तीए ।
लज्जासज्झसमउलियनयणेहिं पुलोइओ तत्तो ॥ १५१ ॥

चियपरिचियंव दट्ठुं तं तरुणं गरुयनेहसब्भावा ।
[1]अमएणव संसित्ता जाया अह वियसियकवोला ॥ १५२ ॥

चित्तगईवि य तीए दट्ठूण अणोवमं तयं रूवं ।
तव्वयणनिसियनिप्फंदलोयणो चिट्ठई जाव ॥ १५३ ॥

ताव य तीए धाई कइवयजुवईहिं परिगया झत्ति ।
आगंतुं उवविट्ठा भणइ तयं महुरवाणीए ॥ १५४ ॥ युग्मम् ॥

परकज्जकरणनिरया हवंति किर सज्जणत्ति [2]सच्चवियं ।
कन्नगमेयं मोयंतएण[3] तुमए [4]गइंदाओ ॥ १५५ ॥

गृहीत्वा स्वयं सहसा स्थाने निरुपद्रवे नीत्वा ।
शीतलतरुच्छायायां निवेशिता कुट्टिमोत्सङ्गे ॥ १५० ॥

ततश्च उत्तरीयमृदुपवनाऽऽश्वासितायां स तस्याम् ।
लज्जासाध्वसमुकुलितनयनाभ्याम् दृष्टस्ततः ॥ १५१ ॥

चिरपरिचितमिव दृष्ट्वा तं तरुणं गुरुकस्नेहसद्भावा ।
अमृतेनेव संसिक्ता जाता अथ विकसितकपोला ॥ १५२ ॥

चित्रगतिरपि च तस्या दृष्ट्वाऽनोपमं तद् रूपं ।
तद्वदननिश्रितनिष्पंदलोचनो तिष्ठति यावत् ॥ १५३ ॥

तावच्च तस्या धात्री कतिपययुवतिभिः परिगता झटिति ।
आगत्योपविष्टा भणति तकं मधुरवाण्या ॥ १५४ ॥ युग्मम् ॥

परकार्यकरणनिरता भवन्ति किल सज्जना इति सत्यापितम् ।
कन्यकामेतां मोचयता त्वया गजेन्द्रात् ॥ १५५ ॥

---

१. अमृतेनेव । २. सच्चवियं=सत्यापितं=संवादितम् । ३. मोचयता । ४. गजेन्द्रात्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता निक्कारणवच्छल ! तुज्झ पभावाओ जीविया एसा ।
एमाइ बहुविगप्पं अभिनंदिय सा पुणो भणइ ॥ १५६ ॥

गच्छामि अम्ह गेहं उस्सूरं[1] वट्टए जओ इण्हिं ।
भणियं च चित्तगइणा एवं कुणहत्ति तत्तो य ॥ १५७ ॥

नियनयराभिमुहाणं ताणं चलियाण तीए कन्नाए ।
चित्तगइकरयलओ मुद्दारयणं लहुं गहियं ॥ १५८ ॥

निययकरसंठियं पुण समप्पियं तस्स ताण[2] पच्छन्नं ।
अह सा सज्झसवेविरदेहा गंतुं पयट्टत्ति ॥ १५९ ॥

वलियग्गीवं तीए अइगुरुअणुरायपिसुणदिट्ठीए[3] ।
निज्झाइओ[4] तहा सो जह जाओ कुसुमसरविसओ ॥ १६० ॥

अह सा सहियणसहिया कमेण नियपुरवरं पविट्ठत्ति ।
चित्तगईवि य तीए जोव्वणरूवेहिं हयहियओ ॥ १६१ ॥

तस्मात् निष्कारणवत्सल ! तव प्रभावात् जीवितैषा ।
एवमादिबहुविकल्पमभिनंद्य सा पुनर्भणति ॥ १५६ ॥

गच्छाम्यस्माकं गेहमूत्सूरं वर्तते यत इदानीम् ।
भणितश्च चित्रगतिना एवं कुरुतेति ततश्च ॥ १५७ ॥

निजनगराभिमुखानां तासां चलितानां तया कन्यया ।
चित्रगतिकरतलतः मुद्रारत्नं लघु गृहीतम् ॥ १५८ ॥

निजककरसंस्थितं पुनः समर्पितं तस्य तेभ्यः प्रच्छन्नम् ।
अथ सा साध्वसवेपमानदेहा गन्तुम् प्रवृत्तेति ॥ १५९ ॥

वलितग्रीवां तया अतिगुर्वनुरागपिशूनदृष्ट्या ।
निध्यातस्तथा स यथा जातः कुसुमशरविषयः ॥ १६० ॥

अथ सा सखीजनसहिता क्रमेण निजपुरवरं प्रविष्टेति ।
चित्रगतिरपि च तस्याः यौवनरूपाभ्याम् हतहृदयः ॥ १६१ ॥

---

१. ऊर्ध्व सूरो यत्र तदिति क्रियाविशेषणम् । २. तेभ्यः । ३. पिशुनं=सूचकम् । ४. निध्यातः=दृष्टः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चित्तलिहिउव्व जाओ खणंतरं विगयअन्नवावारो ।
तं दट्ठुं दमघोसो सविणयमेवं समुल्लवइ ॥ १६२ ॥ युग्मम् ॥

अत्थ गिरिसिहरमणुसरइ दिणयरो एस वियलियपयावो ।
ता गम्मउ नियठाणे कुमार ! किमिणा विलंबेण ? ॥ १६३ ॥

तव्वयणं सोऊणं काउं [1]आगारसंवरं भणइ ।
एवं करेमु नवरं कारणमेयं विलंबस्स ॥ १६४ ॥

मह हत्थाओ पडियं मुद्दारयणं तु एत्थ कत्थवि य ।
तं [2]गविसिउं पभाए झडत्ति अहमागमिस्सामि ॥ १६५ ॥

तं पुण गच्छसु सिग्धं कहेज्ज जलणप्पहस्स वुत्तंतं ।
ईसि हसिऊण तओ दमघोसो एवमुल्लवइ ॥ १६६ ॥

पच्चक्खम्मिवि दिट्ठे कुमार ! किं एत्थ वंकभणिएहिं ? ।
किं नवि दिट्ठा कन्ना तुह हत्था [3]तं पगिण्हंती ॥ १६७ ॥

**चित्रलिखित इव जातः क्षणान्तरं विगतान्यव्यापारः ।
तं दृष्ट्वा दमघोषः सविनयमेवं समुल्लपति ॥ १६२ ॥ युग्मम् ॥**

**अस्तगिरिशिखरमनुसरति दिनकर एष विगलितप्रतापः ।
तस्माद्गम्यते निजस्थाने कुमार! किमनेन विलम्बेन? ॥ १६३ ॥**

**तद्वचनं श्रुत्वा कृत्वा आकारसंवरं भणति ।
'एवं कुर्वः नवरं कारणमेतद् विलम्बस्य ॥ १६४ ॥**

**मम हस्तात् पतितं मुद्रारत्नं त्वत्र कुत्रापि च ।
तं गवेषयित्वा प्रभाते झटित्यहमागमिष्यामि ॥ १६५ ॥**

**त्वं पुन-र्गच्छ शीघ्रं कथयेत् ज्वलनप्रभस्य वृतान्तम् ।'
ईषद्धसित्वा ततो दमघोष एवमुल्लपति ॥ १६६ ॥**

**'प्रत्यक्षेऽपि दृष्टे कुमार ! किमत्र वक्रभणितैः ? ।
किं नाऽपि दृष्टा कन्या तव हस्तात्तां प्रगृह्णाती ॥ १६७ ॥**

---

१. आकारसंवरः=आकृतिगोपनम् । २. गवेषयित्वा=अन्विष्य । ३. तां=मुद्रिकाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता कवडं मोत्तूणं जहट्ठियं चेव साहिउं जुत्तं ।
कन्नाए मूलसुद्धिं[1] उवलभिउं आगमिस्सामि ॥ १६८ ॥

एवं च तेण भणिओ चित्तगई विहसिऊण वज्जरइ ।
सम्मं वियाणियं ते मणोगयं मज्झ दमघोस ! ॥ १६९ ॥

अह सो कयप्पणामो उप्पइओ पाविओ नियं ठाणं ।
चित्तगईवि पविट्ठो जुगाइजिणमंदिरे रम्मे ॥ १७० ॥

वंदियजिणिंदबिंबो जिणउग्गहवज्जियम्मि एगंते ।
गंतूणं उवविट्ठो समागया ताव रयणीवि ॥ १७१ ॥

अह चिंतिउं पयत्तो किं मन्ने तीइ मज्झ हत्थाओ ।
गहिउं मुद्दारयणं किंवा मह ढोइयं निययं ? ॥ १७२ ॥

कह णु मए नायव्वं तीए कुलं कहव सा वरेयव्वा ।
जइ सा हविज्ज महिला हविज्ज तो जीवियं सहलं ॥ १७३ ॥

तस्मात् कपटं मुक्त्वा यथास्थितमेवं कथयितुं युक्तम् ।
कन्याया मूलशुद्धिमुपलभ्य आगमिष्यामि' ॥ १६८ ॥

एवञ्च तेन भणितश्चित्रगति-र्विहस्य कथयति ।
'सम्यग् विज्ञातं ते मनोगतं मम दमघोष ! ॥ १६९ ॥

अथ स कृतप्रणाम उत्पतितः प्राप्तो निजं स्थानम् ।
चित्रगतिरपि प्रविष्टो युगादिजिनमन्दिरे रम्ये ॥ १७० ॥

वन्दितजिनेन्द्रबिम्बो जिनावग्रहवर्जितैकान्ते ।
गत्वोपविष्टः समागता तावत् रजन्यपि ॥ १७१ ॥

अथ चिन्तितुं प्रवृत्तः किं मन्ये तया मम हस्तात् ।
गृहीत्वा मुद्रारत्नं किं वा मम ढौकितं निजकम् ? ॥ १७२ ॥

कथन्नु मया ज्ञातव्यं तस्याः कुलं कथं वा सा वरणीया ।
यदि सा भवेत् महिला भवेत् तस्माज्जीवितं सफलम् ॥ १७३ ॥

---

१. उपलभ्य=विज्ञाय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तारिसरूवजुयाए समयं इह विसयसेवणं जुत्तं ।
तदभावे विसयासा विडंबणा मज्झ पडिहाइ ॥ १७४ ॥

सो य [1]कयत्थो पुरिसो लग्गिज्जा जस्स करयले बाला ।
रंभागब्भसुकोमलबाहुलया हंसगइगमणा ॥ १७५ ॥

धन्नो हमित्तिएणं गहिया अंकम्मि सा मए सुतणू ।
अवगूहिया य गाढं जं न मए वंचिओ तं तु ॥ १७६ ॥

पुणरवि हविज्ज [3]जत्ता हत्थिभए भूमिनिवडिया तह सा।
घित्तूण जेण सहसा [4]अवयासेज्जा तयं गाढं ॥ १७७ ॥

एमाइ बहुविगप्पं विचितयंतस्स तग्गयमणस्स ।
निद्दाए समं राई खयं गया, उग्गओ सूरो ॥ १७८ ॥

अह सो पहायसमए विहिणा वंदित्तु जिणवरं पढमं।
चलिओ कन्ना [5]कुलहरवियाणणत्थं पुराभिमुहो ॥ १७९ ॥

तादृशरूपयुक्तया समकमिह विषयसेवनं युक्तम् ।
तदभावे विषयाशा विडम्बना मम प्रतिभाति ॥ १७४ ॥

स च कृतार्थः पुरुषो लगेत् यस्य करतले बाला ।
रम्भागर्भसुकोमलबाहुलता हंसगतिगमना ॥ १७५ ॥

धन्योऽहमेतावता गृहीताऽङ्के सा मया सुतनुः ।
अवगूढा च गाढं यन्न मया वञ्चितस्तन्तु ॥ १७६ ॥

पुनरपि भवेत् यात्रा हस्तिभये भूमिनिपतिता तथा सा ।
गृहीत्वा येन सहसा अवश्लिष्येत तकां गाढम् ॥ १७७ ॥

एवमादिबहुविकल्पं विचिन्तयस्तद्गतमनसः ।
निद्रया समं रात्री क्षयं गता उद्गतः सूरः ॥ १७८ ॥

अथ स प्रभातसमये विधिना वन्दित्वा जिनवरं प्रथमम् ।
चलितः कन्याकुलगृहविजानार्थं पुराभिमुखः ॥ १७९ ॥

---

१. कृतार्थ=कृतकार्यः । २. इत्तिएणं=एतावता । ३. जत्ता=यात्रा । ४. अवयासेज्जा=श्लिष्येत । ५. कुलगृहम्=पितृगृहम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पत्तो य पुरं पिच्छइ जणरहियं सुन्नसयलधवलहरं ।
पुरलच्छिविप्पमुक्कं उव्वसियं[1] अडविपडिरुवं[2] ॥ १८० ॥

अह पिच्छिऊण तं सो विम्हियहियओ मणेण चिंतेइ ।
कत्तो हंत! अकंडे[3] पुरमेयं उव्वसं जायं? ॥ १८१ ॥

किं होज्ज इंदयालं अहवा सच्चं हि उव्वसं[1] एयं।
किं कुविएण सुरेणं अवहरियमिमाओ ठाणाओ ॥ १८२ ॥

अहवा भयाओ कस्सवि नट्ठो लोगो इमाओ नयराओ ।
एवं विचिंतयंतो चित्तगई पविसई जाव ॥ १८३ ॥

तावय संमुह[4]मिंतो एगो पुरिसो पुलोइओ तेण ।
उवयारपुव्वयं सो महुरगिराए इमं भणिओ ॥ १८४ ॥ तिसृभिः[5] कुलकम् ॥

भद्दमुह! किंनिमित्तं उव्वसियं पुरवरं इमं सहसा ।
तत्तो य तेण भणियं साहिज्जंतं[6] निसामेहि ॥ १८५ ॥

प्राप्तश्च पुरं प्रेक्षते जनरहितं शून्यसकलधवलगृहम् ।
पुरलक्ष्मीविप्रमुक्तमुदुषितमटविप्रतिरूपम् ॥ १८० ॥

अथ प्रेक्ष्य तं स विस्मयहृदयो मनसा चिन्तयति ।
कस्मात् हन्त ! अकाण्डे पुरमेतदुद्वसं जातम् ? ॥ १८१ ॥

किं भवेत् इन्द्रजालमथवा सत्यं हि उद्वसमेतद् ।
किं कुपितेन सुरेणावहृतमस्मात् स्थानात् ॥ १८२ ॥

अथवा भयतः कस्याऽपि नष्टो लोकोऽस्मान्नगरात् ।
एवं विचिन्तयन् चित्रगतिः प्रविशति यावत् ॥ १८३ ॥

तावच्च संमुखमायन्नेकः पुरुषः प्रलोकितस्तेन ।
उपचारपूर्वकं स मधुरगिरेदं भणितः ॥ १८४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

भद्रमुख ! किंनिमित्तमुदुषितं पुरवरमिदं सहसा ।
ततश्च तेन भणितं कथ्यमानं निशृणु ॥ १८५ ॥

---

१. उव्वसियं=उदुषितम्, उव्वसं=उद्वसम्-नरनिवासरहितम् । २. प्रतिरूपं=सदृशम् । ३. अकाण्डे=अकाले । ४. संमुखमायन्=आगच्छन् । ५. तिसृभिः कुलकम्। ६. कथ्यमानम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव सुपसिद्धमेयं विज्जापन्नत्तिगव्विओ सूरो ।
पालइ पुरवरमेयं कणगपहो खयररायत्ति ॥ १८६ ॥

जलणप्पहस्स जेट्ठस्स भाउणो पिउविदिन्नरज्जपयं ।
उद्दालिऊण जेणिह अहिट्ठियं अप्पणा चेव ॥ १८७ ॥

नीसारिओ य भाया जिट्ठो ससुरस्स सो गओ नयरे ।
एसोवि इमम्मि पुरे अच्छइ रज्जं अणुहवंतो ॥ १८८ ॥

ससुरेण भाणुगइणा किल विज्जा रोहिणी उ से दिन्ना ।
सो साहिउं पयत्तो सिट्ठं च इमस्स विज्जाए ॥ १९८ ॥

तत्तो तव्विग्घट्ठा राया कणगप्पहो गओ तत्थ ।
न य खोभिओ स तेणं मणेण भीओ तओ एसो ॥ १९० ॥

नियनयराभिमुहेणं आगच्छंतेण अन्नचित्तेण ।
कहवि हु पमायवसओ जिणभवणं लंघियमणेण ॥ १९१ ॥

**तावत् सुप्रसिद्धमेतद् विद्याप्रज्ञप्तिगर्वितःशूरः ।
पालयति पुरवरमेतद् कनकप्रभः खेचरराजेति ॥ १८६ ॥**

**ज्वलनप्रभस्य ज्येष्ठस्य भ्रातुः पितृविदत्तराज्यपदम् ।
उद्दाल्य येनेहाधिष्ठितमात्मना चैवम् ॥ १८७ ॥**

**निस्सारितश्च भ्राता ज्येष्ठः श्वसुरस्य स गतो नगरे ।
एषोऽपि अस्मिन् पुरे आस्ते राज्यमनुभवन् ॥ १८८ ॥**

**श्वसुरेण भानुगतिना किल विद्या रोहिणी तु तस्मै दत्ता ।
स साधयितुं प्रवृत्तःशिष्टं चास्य विद्यया ॥ १८९ ॥**

**ततस्तद्विघ्नार्थं राजा कनकप्रभो गतस्तत्र ।
न च क्षोभितः स तेन मनसा भीतस्तत एषः ॥ १९० ॥**

**निजनगराभिमुखेनागच्छताऽन्यचित्तेन ।
कथमपि खलु प्रमादवशतः जिनभवनं लङ्घितमनेन ॥ १९१ ॥**

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वं धरणिंदेणं एसो [1]समओ कओ [2]नहयराण ।
जिणभवणसाहुपडिमाणं लंघणं एत्थ जो काही ॥ १९२ ॥

तस्स [3]खयराहमस्स ओ विज्जाच्छेओ भविस्सई सहसा ।
एवं वेयड्ढनगे अइविदियं सयलखयराण ॥ १९३ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो इमस्स रन्नो जिनभवणं लंघियंति रुट्ठेण ।
धरणेण [4]तक्खणिच्चिय विज्जाच्छेओ कओ भद्द ! ॥ १९४ ॥

जलणप्पहस्स विज्जा सिद्धत्ति वियाणिऊण कणगपहो ।
विज्जारहिओ इहयं [5]ठाउमसत्तोति अह नट्ठो ॥ १९५ ॥

गंगावत्तम्मि गओ भयभीओ दक्खिणाए सेढीए ।
सिरिगंधवाहणस्स ओ सरणं सह [6]नाइवग्गेणं ॥ १९६ ॥

नाऊण वइयरमिणं खुहिओ सव्वोवि नायरो लोगो ।
पहुरहिओ भयभीओ [7]अवरोप्परमेवमुल्लवइ ॥ १९७ ॥

पूर्वं धरणेन्द्रेणैषः समयः कृतो नभश्चराणाम् ।
जिनभवनसाधुप्रतिमानां लङ्घनमत्र यः करिष्यति ॥ १९२ ॥

तस्य खचराधमस्य ओ विद्याच्छेदो भविष्यति सहसा ।
एवं वैताढ्यनगेऽतिविदितं सकलखेचराणाम् ॥ १९३ ॥ युग्मम् ।

ततोऽस्य राज्ञो जिनभवनं लङ्घितमिति रूष्टेन ।
धरणेन तत्क्षणे एव विद्याच्छेदः कृतो भद्र ! ॥ १९४ ॥

ज्वलनप्रभस्य विद्या सिद्धेति विज्ञाय कनकप्रभः ।
विद्यारहित इह स्थातुमशक्त इति अथ नष्टः ॥ १९५ ॥

गङ्गावर्त्ते गतो भयभीतो दक्षिणायां श्रेण्यां ।
श्रीगन्धवाहनस्य ओ शरणं सह ज्ञातिवर्गेण ॥ १९६ ॥

ज्ञात्वा व्यतिकरमिदं क्षुभितः सर्वोऽपि नागरो लोकः ।
प्रभुरहितो भयभीतः परस्परमेवमुल्लपति ॥ १९७ ॥

---

१. समयः=संकेतः । २. नभश्चराणां=विद्याधराणाम् । ३. खचराधमस्य=विद्याधरापशदस्य। ४. तत्क्षणे एव । ५. स्थातुमशक्त इति । ६. ज्ञातिवर्गेण=स्वजनसमूहेन। ७. परस्परम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अम्हाण पहू नट्ठो न य सक्कइ वासिउं पुरं एयं ।
तेण विणा ता अम्हं न जुत्तमिह अच्छिउं इण्हिं ॥ १९८ ॥

को कुणइ अम्ह रक्खं एत्थ वसंताण नाहरहियाण ।
सव्वेसिं तेण उचियं पुरमेयं उज्झिउं सिग्घं ॥ १९९ ॥

एवं विणिच्छियम्मी नयरमहंतेहिं मंतकुसलेहिं ।
सव्वोवि जणो नट्ठो जायं अह सुन्नयं नयरं ॥ २०० ॥

आसज्ज कारणमिणं उव्वसियं तेण पुरवरं एयं ।
चित्तगई भणइ तओ कत्थ गओ सो जण भद्द !? ॥ २०१ ॥

तत्तो य तेण भणियं कोवि जणो गयणवल्लहे नयरे ।
कोवि गओ विजयपुरे कोवि हु इह वेजयंतम्मि ॥ २०२ ॥

सत्तुंजयम्मि कोवि हु अरिंजए कोवि तह गओ लोओ ।
अन्नो नंदणनयरे अवरो विमलम्मि नयरम्मि ॥ २०३ ॥

अस्माकं प्रभु-र्नष्टो न च शक्यते वसितुं पुरमेतद् ।
तेन विना तस्मादस्माकं न युक्तमिहासितुमिदानीम् ॥ १९८ ॥

कः करोति अस्माकं रक्षामत्र वसतां नाथरहितानाम् ।
सर्वेषां तेनोचितं पुरमेतदुज्झितुं शीघ्रम् ॥ १९९ ॥

एवं विनिश्चये नगरमहन्तैः-र्मन्त्रकुशलैः ।
सर्वोऽपि जनो नष्टो जातमथ शून्यकं नगरम् ॥ २०० ॥

आसाद्य कारणमिदमुदुषितं तेन पुरवरमेतद् ।
चित्रगति-र्भणति ततःकुत्र गतःस जनो भद्र ! ॥ २०१ ॥

ततश्च तेन भणितं कोऽपि जनो गगनवल्लभे नगरे ।
कोऽपि गतो विजयपुरे कोऽपि खल्विह वैजयन्ते ॥ २०२ ॥

शत्रुञ्जये कोऽपि खल्वरिञ्जये कोऽपि तथा गतो लोकः ।
अन्यो नन्दननगरे अपरो विमले नगरे ॥ २०३ ॥

---

१. आसितुम् । २. आसाद्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रहनेउरम्मि कोवि हु आणंदपुरम्मि अरिंजए कोवि ।
सगडामुहम्मि कोवि हु पुरीए तह वेजयंतीए ॥ २०४ ॥

कोवि हु रयणपुरम्मि सिरिनयरे रयणसंचेयं[1] कोवि ।
नयरम्मि जलावत्ते कोवि गओ संखनाभम्मि ॥ २०५ ॥

अवरावरनयरेसुं पडिवक्खसमासएण[2] पुरलोओ ।
सव्वोवि हु विक्खिरिओ[3] सत्तुयपुंजोव्व[4] वायहओ ॥ २०६ ॥

एवं भणिऊण नरो विहियपणामो स गंतुमारद्धो ।
चित्तगईवि य ताहे सोच्चा[5] तव्वयणं सहसा ॥ २०७ ॥

पहउव्व[6] मोग्गरेणं गिलिओ इव रक्खसेण खुहिएण[7] ।
वज्जेण ताडिओ इव दुक्खं अइदूसहं पत्तो ॥ २०८ ॥ युग्मम् ॥

अह चिंतिउं पयत्तो दट्ठव्वा कत्थ सा मए बाला ।
मह हिययकयाणंदा एवं विहियम्मि हयविहिणा ? ॥ २०९ ॥

रथनुपुरे कोऽपि खल्वानन्दपुरे अरिजये कोऽपि ।
शकटामुखे कोऽपि खलु पुर्यां वैजयन्त्याम् ॥ २०४ ॥

कोऽपि खलु रत्नपुरे श्रीनगरे रत्नसञ्चये कोऽपि ।
नगरे जलावर्त्ते कोऽपि गतः शंखनाभे ॥ २०५ ॥

अपरापरनगरेषु प्रतिपक्षसमाश्रयेण पुरलोकः ।
सर्वोऽपि खलु विकीर्णः सक्तुकपुञ्जमिव वातहतः ॥ २०६ ॥

एवं भणित्वा नरो विहितप्रणामः स गन्तुमारब्धः ।
चित्रगतिरपि च तदा श्रुत्वा तद्वचनकं सहसा ॥ २०७ ॥

प्रहत इव मुद्गरेण गलित इव रक्षसा क्षुधितेन ।
व्रजेण ताडित इव दुःखमतिदुस्सहं प्राप्तः ॥ २०८ ॥ युग्मम् ॥

अथ चिन्तितुं प्रवृत्त द्रष्टव्या कुत्र सा मया बाला ।
मम हृदयकृतानन्दा एवं विहिते हतविधिना ? ॥ २०९ ॥

---

१. चये । २. प्रतिपक्षसमाश्रयेण=शत्रुभयेन । ३. विक्खिरिओ=विकीर्णः । ४. सक्तकः= भृष्टयवादिचूर्णः । ५. श्रुत्वा । ६. प्रहत एव । ७. क्षुधितेन ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इत्थवि नयरे तीए कुलकोडिसमाउलम्मि [1]विउलम्मि ।
दंसणमवि अइदुलहं अवियाणियकुलहराए उ ॥ २१० ॥

इण्हिं पुण नाणाविहनयरेसुं [2]पवसियम्मि लोयम्मि ।
दइयाए पउत्तीयवि वियाणणे संभवो नत्थि ॥ २११ ॥

ता किं करेमि इण्हिं हयविहिणा विहडियम्मि एयम्मि ।
लब्भिज्ज कह पउत्ती कहवा मह दंसणं होज्जा ? ॥ २१२ ॥

को पुच्छिज्जउ नामं को मह साहिज्ज कुलहरं तीए ? ।
जत्थ गया मम दइया [3]अक्खिज्जा पुरवरं को तं ? ॥ २१३ ॥

कहव [4]तुडिजोगओ सा दिट्ठा अम्हेहिं हयविहिनिओगा ।
इण्हिं पुण दट्ठव्वा को जाणइ कत्थव नवत्ति ? ॥ २१४ ॥

तीए नामक्खराइं विरहपिसायस्स मंतभूयाइं ।
सुइगोयरं गयाइं न मज्झ हा ! कत्थ वच्चामि ? ॥ २१५ ॥

अत्राऽपि नगरे तस्याः कुलकोटिसमाकुले विपुले ।
दर्शनमप्यतिदुर्लभमविज्ञातकुलगृहायास्तु ॥ २१० ॥

इदानीं पुनर्नानाविधनगरेषु प्रवेशिते लोके ।
दयितायाः प्रवृत्तिमपि विजानने संभवो नास्ति ॥ २११ ॥

तस्मात् किं करोमि इदानीं हतविधिना विघटितेऽस्मिन् ।
लभेत कथं प्रवृत्तिं कथंवा मम दर्शनं भवेत् ? ॥ २१२ ॥

को पृच्छेत् नाम को मम कथयेत् कुलगृहं तस्याः ? ।
यत्र गता मम दयिता आख्यायात् पुरवरं को तम् ? ॥ २१३ ॥

कथं वा दैववशात् सा दृष्टाऽस्माभिर्हतविधिनियोगात् ।
इदानीं पुनर्द्रष्टव्या को जानाति कुत्र वा नवेति ? ॥ २१४ ॥

तस्या नामाक्षराणि विरहपिशाचस्य मंत्रभूतानि ।
श्रुतिगोचरं गतानि न मम हा ! कुत्र व्रजामि ? ॥ २१५ ॥

१. विपुले । २. प्रोषिते । ३. आख्यायात् । ४. दैववशात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हा ! हियय ! कास झूरसि[1] निब्बंधं मुंच तम्मि लोयम्मि ।
अज्जवि का तुह आसा ठाणंपि अयाणमाणस्स ॥ २१६ ॥

अविय । जइ डज्झसि ता डज्झसु कुट्टसि हे हियय ! न हु निवारेमि ।
दइयाए जं पउत्तीवि दुल्लहा संपयं जाया ॥ २१७ ॥

अहवा किं इमिणा चिंतिएण अइगरुयविसायगब्भेण ।
अवलंबिय धीरत्तं किंचि उवायं विचिंतेमि ॥ २१८ ॥

जेण उवायपयट्टा पुरिसा पाविंति इच्छियं अत्थं ।
सुम्मइ लोयम्मि जओ लब्भइ सुविणं सुयंतेहिं[2] ॥ २१९ ॥

एसो य इह उवाओ भमामि सव्वेसु खयरनयरेसु ।
मा कहय कोवि कत्थवि तीए[3] पउत्तिंपि साहिज्जा ॥ २२० ॥

दासिज्ज अहव सक्खा परिब्भमंतेहिं कम्मिवि पुरम्मि ।
चंदमुही सा बाला, तहा य अइसुंदरं चेव ॥ २२१ ॥

हा ! हृदय! कस्मात् स्मरसि निर्बन्धं मुञ्च तस्मिन् लोके ।
अद्याऽपि का तवाशा स्थानमप्यिजानतः ? ॥ २१६ ॥

अपि च। यदि दहसि तस्मात् दहतु कुटयसि हे हृदय! न खलु निवारयामि।
दयिताया यत्प्रवृत्तिरपि दुर्लभा साम्प्रतं जाता ॥ २१७ ॥

अथवा किमनेन चिन्तनेनातिगुरुकविषादगर्भेण ।
अवलम्ब्य धीरत्वं किञ्चिदुपायं विचिन्तयामि ॥ २१८ ॥

येनोपायप्रवृत्ताः पुरुषाः प्राप्नुवन्ति इच्छितमर्थम् ।
श्रूयते लोके यतो लभ्यते स्वप्नं स्वपद्भिः ॥ २१९ ॥

एषश्चेहोपायो भ्राम्यामि सर्वेषु खचरनगरेषु ।
मा कथकः कोऽपि कुत्राऽपि तस्याः प्रवृतिमपि कथयेत् ॥ २२० ॥

पश्येत् अथवा साक्षाद् परिभ्राम्यद्भिः कस्मिन्नपि पुरे ।
चन्द्रमुखी सा बाला तथा चातिसुंदरमेवम् ॥ २२१ ॥

---

१. स्मरसि । २. स्वपद्भिः । ३. तीइ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विणिच्छियत्थो सो हं भो चित्तवेग ! चित्तगई ।
दइयाविओयगुरुदुक्खवज्जनिद्दलियमणसेलो[1] ॥ २२२ ॥

परिचत्तबंधुवग्गो अह गुरुअणुरायपरवसो तत्तो ।
एगागी वेयड्ढे उत्तरसेढीए नयरेसु ॥ २२३ ॥

सव्वेसुवि परिभमिओ न य लद्धा तीए कत्थवि पउत्ती ।
तत्तो य दक्खिणाए सेणीए आगओ अहयं ॥ २२४ ॥

तत्थवि पुरेसु केसुवि आहिंडिय इच्छियं अपावितो ।
अज्ज पुणो इह पत्तो तुह नयरं कुंजरावत्ते ॥ २२५ ॥

एयम्मि य उज्जाणे मह पविस्संतस्स सोहणो सउणो[2] ।
संजाओ तह फुरिया दाहिणबाहू तहा नयणं ॥ २२६ ॥

तत्तो वियप्पियं मे अवस्समज्जेव होहिई तीए ।
दइयाए दंसणं, अहव किंचि अइसोहणं अन्नं ॥ २२७ ॥

एवं विनिच्छितार्थः सोऽहं भोः चित्रवेग ! चित्रगतिः ।
दयितावियोगगुरुदुःखव्रजनिर्दलितमनःशैलः ॥ २२२ ॥

परित्यक्तबन्धुवर्गोऽथ गुर्वनुरागपरवशस्ततः ।
एकाकी वैताढ्ये उत्तरश्रेण्यां नगरेषु ॥ २२३ ॥

सर्वेष्वपि परिभ्रान्तो न च लब्धा तस्याः कुत्राऽपि प्रवृत्तिः ।
ततश्च दक्षिणायां श्रेण्यामागतोऽहकम् ॥ २२४ ॥

तत्राऽपि पुरेषु केष्वपि आभ्रम्य इच्छितमप्राप्नुवन् ।
अद्य पुनरिह प्राप्तस्तव नगरं कुञ्जरावर्त्तम् ॥ २२५ ॥

एतस्मिंश्चोद्याने मम प्रविशतः शोभनः शकुनः ।
सञ्जातस्तथा स्फुरितौ दक्षिणबाहू तथा नयनम् ॥ २२६ ॥

ततो विकल्पितं मयावश्यमद्यैव भविष्यति तस्याः ।
दयिताया दर्शनमथवा किञ्चिदतिशोभनमन्यम् ॥ २२७ ॥

---

१. शैलः=पर्वतः । २. शकुनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विचिंतयंतो पत्तो हं एत्थ कयलिगेहम्मि ।
काऊण पायसोयं उवविट्ठो कुट्टिमुच्छंगे ॥ २२८ ॥

ताव य खणंतराओ समागया सुयणु ! मज्झ निद्दत्ति ।
सोऊण तुज्झ सद्दं झत्ति पबुद्धो अहं तत्तो ॥ २२९ ॥

केण इमं उल्लवियंति चिंतिउं जा दिसाओ पुलएमि ।
ताव य तुमं हि दिट्ठो पलंबमाणो तरुलयाए ॥ २३० ॥

हा ! हा ! अणंगरूवो कह णु जुवाणो विणस्सए लग्गो ? ।
एवं विचिंतिऊणं हाहासद्दं करेमाणो ॥ २३१ ॥

पत्तो तुज्झ समीवे छिन्नो अह पासओ मए सहसा ।
भो चित्तवेग ! सेसं पच्चक्खं चेव तुह सव्वं ॥ २३२ ॥ युग्मम् ॥

तं जं तुमए पुट्ठं कह णु तुमं भद्द ! निययदइयाए ।
ठाणंपि नेय जाणसि तं सव्वं साहियं एयं ॥ २३३ ॥

एवं विचिन्तयन् प्राप्तोऽहमत्र कदलीगृहे ।
कृत्वा पादशौचमुपविष्टः कुट्टिमोत्सङ्गे ॥ २२८ ॥

तावच्च क्षणान्तरतः समागता सुतनो ! मम निद्रेति ।
श्रुत्वा तव शब्दं झटिति प्रबुद्धोऽहं ततः ॥ २२९ ॥

केनेदमुल्लपितमिति चिन्तयितुम् यावद्दिशः पश्यामि ।
तावच्च त्वं हि दृष्टः प्रलम्बस्तरुलतायां ॥ २३० ॥

हा! हा! अनङ्गरूपः कथं नु युवा विनङक्ष्यत्यिघटमानम्? ।
एवं विचिन्त्य हा हा शब्दं कुर्वन् ॥ २३१ ॥

प्राप्तस्तव समीपे छिन्नोऽथ पाशको मया सहसा ।
भोः चित्रवेग ! शेषं प्रत्यक्षमेव तव सर्वम् ॥ २३२ ॥ युग्मम् ॥

तद्यत्त्वया पृष्टं कथन्नु त्वं भद्र ! निजकदयितायाः ।
स्थानमपि नैव जानासि तं सर्वं कथितमेतम् ॥ २३३ ॥

---

१. पादशौचम् । २. पश्यामि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो दुलहं मणुयत्तं दट्ठूणं रूवजोव्वणसमेयं ।
महिलामित्तस्स कए न हु मरणं होइ कायव्वं ॥ २३४ ॥

भो चित्तवेग ! जइवि हु पियविरहे दूसहं हवइ दुक्खं ।
उत्तमकुलप्पसूयाण तहवि एयं न जुत्तंति ॥ २३५ ॥

जाणामि अहंपि इमं मणवल्लहमाणुसस्स विरहम्मि ।
नरए नेरइयस्सव उप्पज्जइ दारुणं दुक्खं ॥ २३६ ॥

तहवि हु न होइ जुत्तो अप्पवहो किंतु कोवि हु उवाओ ।
चिंतेयव्वो जह सा पाविज्जइ हिययवल्लहिया ॥ २३७ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं वज्जरिए तेण चित्तगइणा ओ ।
दीहं नीससिऊणं एवं हि मए समुल्लवियं ॥ २३८ ॥

वोलीणा तीइ कहा न हु इण्हिं अत्थि कोवि उवाओ ।
अज्जेव य रयणीए जं होही तीइ विवाहो ॥ २३९ ॥

तस्मात् दुर्लभं मनुष्यत्वं दृष्ट्वा रूपयौवनसमेतम् ।
महिलामात्रस्य कृते न खलु मरणं भवति कर्तव्यम् ॥ २३४ ॥

भोश्चित्रवेग ! यद्यपि खलु प्रियविरहे दुःसहं भवति दुःखम् ।
उत्तमकुलप्रसूतानां तथापि एतन्न युक्तमिति ॥ २३५ ॥

जानाम्यिहमपीइदं मनोवल्लभमनुष्यस्य विरहे ।
नरके नैरयिकस्येवोत्पद्यते दारुणं दुःखम् ॥ २३६ ॥

तथाऽपि खलु न भवति युक्तोऽऽत्मवधः किन्तु कोऽपि खल्वोपायः ।
चिन्तितव्यो यथा सा प्राप्नुयात् हृदयवल्लभिका ॥ २३७ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं कथिते तेन चित्रगतिना ओ ।
दीर्घं निश्वस्य एवं हि मया समुल्लपितम् ॥ २३८ ॥

अतिक्रान्ता तस्याः कथा न खल्विदानीमस्ति कोऽप्युपायः ।
अद्यैव च रजन्यां यद्भविष्यति तस्या विवाहः ॥ २३९ ॥

---

१. नैरयिकः=नरकजीवः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चित्तगई भणइ तओ एक्कोवि य तीए पावणोवाओ ।
मह फुरइ माणसम्मी जइ तुह पडिहासए सुयणु ! ॥ २४० ॥

भणियं च मए को सो तत्तो सो भणइ भद्द ! निसुणेसु ।
किल एसो कुलायारो दक्खिणसेढीए खयराण ॥ २४१ ॥

कन्नाविवाहसमए एकल्ला पूयए कुसुमबाणं ।
नियकुलकमागयं अह परिणिज्जइ सा तओ पच्छा ॥ २४२ ॥

तं कममणुपालिंती सा एही[1] मयणपूयणनिमित्तं ।
अम्हे पुण दोवि जणा पुव्वं चिय इत्थ पविसामो ॥ २४३ ॥

अह तीए आगयाए नेवत्थं तीए संतयं[2] अहयं ।
घित्तूण इत्थिरूवो गच्छिस्सं वरयपासम्मि ॥ २४४ ॥

घित्तूण कणगमालं तं पुण नासिज्ज तक्खणा[3] चेव ।
अहयंपि उवाएणं नासिस्सं लद्धपत्थावो[4] ॥ २४५ ॥

चित्रगति-र्भणति तत एकोऽपि च तस्याः प्रापणोपायः ।
मम स्फुरति मनसि यदि तव प्रतिभासते सुतनो ! ॥ २४० ॥

भणितञ्च मया कः स ततः स भणति भद्र ! निशृणु ।
किलैष कुलाचारो दक्षिणश्रेण्यां खेचराणाम् ॥ २४१ ॥

कन्याविवाहसमयैकाकी पूजयति कुसुमबाणम् ।
निजकुलक्रमागतमथ परिणेष्यति सा ततः पश्चात् ॥ २४२ ॥

तं क्रममनुपालयन्ती सा एष्यति मदनपूजननिमित्तम् ।
आवाम् पुन-र्द्वावपि जनौ पूर्वमेवात्र प्रविशावः ॥ २४३ ॥

अथ तस्यामागतायां नेपथ्यं तस्याः सत्कमहकम् ।
गृहीत्वा स्त्रीरूपो गमिष्यामि वरकपार्श्वे ॥ २४४ ॥

गृहीत्वा कनकमालां तां पुन-र्नश्येत्तत्क्षणादेव ।
अहकमपि उपायेन नङक्ष्यामि लब्धप्रस्तावः ॥ २४५ ॥

---

१. एष्यति । २. सत्कं=संबन्धि । ३. तत्क्षणात् । ४. लब्धप्रस्तावः=प्राप्तप्रसङ्गः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एवं हि कए तीए संपत्ती अत्थि, नन्नहा भद्द ! ।
तह देवयाए वयणं होज्जा एवं च सच्चंति ॥ २४६ ॥

किंच । पुरिसेण पुरिसयारो[1] कायव्वो ताव इच्छियत्थम्मि ।
विहिणो निओगओ पुण हवइ हु कज्जस्स निप्फत्ती[2] ॥ २४७ ॥

एवं च तेण कहिए उचिए उवाए आगामियं गरुयदुक्खमचिंतिऊण ।
भो सुप्पइट्ठ! वयणं पडिवन्नयं से तिव्वाणुरागपरिमोहियमाणसेण ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि कणगमालापावणउवएससूयगो भणिओ ।
सुरसुंदरीकहाए पंचमओ वरं परिच्छेओ ॥ २५० ॥ १२५० ॥

एवं हि कृते तस्याः संप्राप्ति अस्ति, नान्यथा भद्र ! ।
तथा देवताया वचनं भवेदेवं च सत्यमिति ॥ २४६ ॥

किञ्च पुरुषेण पुरुषकारः कर्तव्यस्तावदिच्छितार्थे ।
विधे-र्नियोगतः पुनर्भवति खलु कार्यस्य निष्पतिः ॥ २४७ ॥

एवञ्च तेन कथिते उचिते उपायेऽऽगामिकं गुरुकदुःखमचिन्तयित्वा।
भोःसुप्रतिष्ठ! वचनं प्रतिपन्नकं तस्य तीव्रानुरागपरिमोहित-मानसेन ॥ २४८॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि कनकमालाप्रापणोपदेशसूचको भणितः ।
सुरसुन्दरीकथायाः पञ्चमको वरः परिच्छेदः ॥ २५० ॥ १२५०॥

पञ्चमः परिच्छेदः संपूर्णः

---

१. पुरुषकारः=प्रयत्नः । २. निष्पत्तिः=सिद्धिः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

॥ षष्ठः परिच्छेदः ॥

इत्थंतरम्मि[1] सूरो भमिऊणं गयणमंडलमसेसं ।
अवरसमुद्दं पत्तो पहखिन्नो मज्जंणत्थवं[2] ॥ १ ॥

भणियं च चित्तगइणा अन्नाया एव एत्थ पविसामो ।
मयणस्स गिहे संपइ पत्थुअअत्थस्स हेउम्मि ॥ २ ॥

तत्तो य मए भणियं एवं होउत्ति उट्ठिया दोवि ।
उच्चिणिय[3] कइवयाइं पुप्फाइं तत्थ उज्जाणे ॥ ३ ॥

पविसिय मयणस्स गिहे पूइय मयणं च एवमुल्लवियं ।
भयवं ! तुह प्पसाया संपज्जओ इच्छियं अम्ह ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥

एवं भणिऊण तओ दोवि निलुक्का[4] अणंगपट्ठीए ।
रयणीए जाममित्ते बोलीणे, किंचिअहियम्मि ॥ ५ ॥

अत्रान्तरे सूरो भ्रान्त्वा गगनमण्डलमशेषम् ।
अपरसमुद्रं प्राप्तःपथखिन्नो मज्जनार्थमिव ॥ १ ॥

भणितञ्च चित्रगतिनाऽज्ञातैवात्र प्रविशावः ।
मदनस्य गृहे संप्रति प्रस्तुतार्थस्य हेतौ ॥ २ ॥

ततश्च मया भणितमेवं भवतु इति उत्थितौ द्वावपि ।
उच्चीत्य कतिपयानि पुष्पाणि तत्रोद्याने ॥ ३ ॥

प्रवेश्य मदनस्य गृहे पूजितं मदनञ्चैवमुल्लपितम् ।
भगवन् ! तव प्रसादात् संपद्यतामिच्छितमावाम् ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥

एवं भणित्वा ततो द्वावपि निलीनावनङ्गपृष्ठे ॥
रजन्यां याममात्रेऽतिक्रान्ते किञ्चिदधिके ॥ ५ ॥

---

१. एत्थं । २. मज्जनार्थमिव=स्नानार्थमिव । ३. उच्चीत्य=प्रचायीकृत्य । ४. निलुक्का=निलीनौ ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

बहुपरियणपरियरिया गिज्जंता[1] पवरमंगलसएहिं ।
वज्जंतेण य विविहं नाणाविहतूरनिवहेण ॥ ६ ॥

नियसहियणेण सहिया आरूढा उत्तिमाए सिबियाए ।
कयमंगलोवयारा सियभूसणभूसियसरीरा ॥ ७ ॥

सियवसणपाउयंगी[2] आबद्धसुगंधकुसुमआमेला[3] ।
पत्ता ओ कणगमाला दारे अह कामगेहस्स ॥ ८ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

उत्तिन्ना सिबियाओ पूयणउवगरणयं गहेऊण ।
धरिऊण दारदेसे सयलं नियपरियणं ताहे ॥ ९ ॥

एगागिणी पविट्ठा मयरद्धयबिंबपूयणनिमित्तं ।
पविसित्तु भवणदारं अग्गलियं[4] ताए बालाए ॥ १० ॥ युग्मम् ॥

संपूइऊण कामं अह सा निवडेवि[5] तस्स चलणेसु ।
दीहं नीससिऊणं गलंतथूलंसुनयणिल्ला ॥ ११ ॥

बहुपरिजनपरिवृत्ता गीयमाना प्रवरमङ्गलशतैः ।
वाद्यता च विविधं नानाविधतूर्यनिवहेन ॥ ६ ॥

निजसखीजनेन सहिताऽऽरूढोत्तमायां शिबिकायाम् ।
कृतमङ्गलोपचारा श्वेतभूषणभूषितशरीरा ॥ ७ ॥

श्वेतवसनप्रावृताङ्गी आबद्धसुगन्धकुसुमाऽऽपीडा ।
प्राप्ता ओ कनकमाला द्वारेऽथ कामगेहस्य ॥ ८ ॥ चतसृभिः कलापकम् ।

उत्तीर्णा शिबिकातः पूजनोपकरणकं गृहीत्वा
धृत्वा द्वारदेशे सकलं निजपरिजनं तदा ॥ ९ ॥

एकाकीनी प्रविष्टा मकरध्वजबिम्बपूजननिमित्तम् ।
प्रवेश्य भवनद्वारमर्गलितं तया बालया ॥ १० ॥ युग्मम् ॥

संपूज्य काममथ सा निपत्यऽपि तस्य चरणयोः ।
दीर्घं निश्वस्य गलत्स्थूलाश्रुनयना ॥ ११ ॥

---

१. गीयमाना । २. पाउयंगी=प्रावृताङ्गी। ३. आमेलो=आपीडः=अवतंसः । ४. अर्गलितम्।
५. निपत्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

लहुसद्देणं एयं सोवालंभं[1] सगग्गरं[2] भणइ ।
निज्जियसुरमणुओवि हु पहरसि इत्थीण किं भयवं ! ? ॥ १२ ॥ युग्मम् ॥

जइ मज्झ तम्मि लोए भयवं ! गरुओ कओ हु अणुराओ ।
ता कीस तं पमोत्तुं घडसि ममं अन्नलोएणं ? ॥ १३ ॥

अन्नं च । सुम्मंति इत्थ लोए पंचेव सिलीमुहा[3] ओ किल तुज्झ ।
नवरं ममं पडुच्चा[4] सहस्सबाणोव्व तं जाओ ॥ १४ ॥

जइ जाव मज्झ पहरसि पहरसु को तं निवारेइ भयवं ! ।
नवरं तह मह पहरसु कयंतभवणे जह वयामि ॥ १५ ॥

तुमए पुण तह पहया जह न मया[5] नेय जीविया अहयं ।
ता किं भणामि इण्हिं सरणम्मि समागया तुज्झ ? ॥ १६ ॥

दड्ढस्स हुयवहेणं[6] सो[7] चेव जहोसहं तु लोयस्स ।
तुमए पीडियदेहा तह सरणं तुज्झ अल्लीणा[8] ॥ १७ ॥

लघुशब्देन एतद् सोपालम्भं सगद्गदम् भणति ।
निर्जितसुरमनुष्योऽपि खलु प्रहरसि स्त्रीणां किं भगवन्!?॥ १२॥ युग्मम्॥

यदि मम तस्मिल्लोके भगवन् ! गुरुकः कृतः खल्वनुरागः ।
तस्मात् कस्मात् तं प्रमुच्य घटयसि मामन्यलोकेन ? ॥ १३॥

अन्यं च । श्रूयते अत्रलोके पञ्चैव शिलीमुखा ओ किल तव।
नवरं माम् प्रतीत्य सहस्त्रबाण इव त्वं जातः ॥ १४ ॥

यदि यावत् मम प्रहरसि प्रहर कस्त्वां निवारयति भगवन् !।
नवरं तथा मम (मां) प्रहर कृतान्तभवने यथा व्रजामि ॥ १५ ॥

त्वया पुनस्तथा प्रहता यथा न मृता नेति जीविताऽहकम् ।
तस्मात् किं भणामि इदानीं शरणं समागता तव? ॥ १६ ॥

दग्धस्य हुतवहेन स एव यथौषधं तु लोकस्य ।
त्वया पीडितदेहा तथा शरणं तवऽऽलीना ॥ १७ ॥

---

१. सोपालम्भं=साक्षेपवाक्यम् । २. सगद्गदम् । ३. शिलीमुखाः = बाणाः। ४. पडुच्चा = प्रतीत्य । ५. मृता । ६. हुतवहः=अग्निः । ७. स एव=अग्निरेव । ८. आलीना।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

जइ मज्झ तुमं तुट्ठो देहि वरं पत्थिओ मए एयं ।
मा मह हविज्ज एरिसविडंबणा अन्नजम्मेवि ॥ १८ ॥

ताव इमो मह जम्मो पियजणआसाए [1]वोलिओ अहलो ।
तं चिय दइयं दिज्जसु भयवं ! मह अन्नजम्मेवि ॥ १९ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊणं ताहि कणगमालाए ।
विअलंतथूलअंसुयपवाहसंसित्तसिहिणाए ॥ २० ॥

नाणाविहरयणविणिम्मियम्मि पसरंतविमलकिरणम्मि ।
[2]गब्भहरदारनिहिए रम्मे अह तोरणे तीए ॥ २१ ॥

बद्धो नि[3]उत्तरीएण पासओ ताहि सा पुणो भणइ ।
एसा मरामि संपइ कुसुमाउह ! तुज्झ पुरओ हं ॥ २२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

मा मह भणिज्ज कोवि हु विहियमजुत्तंति कणगमालाए ।
एत्तियमित्तं कालं वि[4]मालियं जेण आसाए ॥ २३ ॥

यदि मयि त्वं तुष्टो देहि वरं प्रार्थितो मया एतम् ।
मा मम भवतु ईदशविडम्बनाऽन्यजन्मन्यपि ॥ १८ ॥

तावदिदं मम जन्म प्रियजनाऽशायामतिक्रान्तोऽफलः (लम्) ।
तमेव दयितं देहि भगवन् ! ममाऽन्यजन्मन्यपि ॥ १९ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ! एवं भणित्वा तदा कनकमालया ।
विगलत्स्थुलाश्रुकप्रवाहसंसिक्तस्तनया ॥ २० ॥

नानाविधरत्नविनिर्मित्ते प्रसरत्विमलकिरणे ।
गर्भगृहद्वारनिहिते रम्येऽथ तोरणे तया ॥ २१ ॥

बद्धनिजोत्तरीयेण पाशकस्तदा सा पुनर्भणाति ।
एषा म्रिये संप्रति कुसुमायुध ! तव पुरतोऽहम् ॥ २२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

मा माम् भणेत् कोऽपि खलु विहितमयुक्तमिति कनकमालया ।
एतावन्मात्रं कालं विगालितं येन आशया ॥ २३ ॥

---

१. वोलिओ=गतः । २. गर्भगृहम्=गृहाभ्यन्तरप्रदेशः । ३. निजोत्तरीयेण = स्वीयोत्तरवस्त्रेण ।
४. विगालितं विलम्बितमित्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इण्हिं पुण न हु सक्का काउं भंगं तु नियपइन्नाए[1] ।
तं मोत्तुं हिययदइयं न लग्गए मह करे अन्नो ॥ २४ ॥

अन्नं च देवयाओ ! अलियं जंपंति नेय कइयावि ।
तंपि हु अन्नह जायं मज्झ अउन्नेहिं[2] पावाए ॥ २५ ॥

अहव कवडेण केणवि पिसायरूवेण वंचिया तइया ।
नहवाहणभत्तेणं अहवा खयरेण केणावि ॥ २६ ॥

ता संपयंमि मा होज्ज मज्झ अभिवंछियत्थवाघाओ[3] ।
भयवं ! तुह प्पसाया सिज्झउ मरणं अविग्घेण ॥ २७ ॥

पियविरहगरुयमोग्गरजज्जरियमणाए मज्झ पावाए ।
मरणं होज्ज न होज्ज व अज्जवि आसंकए हिययं ? ॥ २८ ॥

पियविरहदुक्खसमणं लब्भइ मरणंपि गरुयपुन्नेहिं ।
तं जइ हविज्ज इण्हिं सुकयत्था होज्ज ता अहयं ॥ २९ ॥

इदानीं पुनर्न खलु शक्या कर्तुम् भङ्गं तु निजप्रतिज्ञायाः ।
तं मुक्त्वा हृदयदयितं न लगेत् मम करोऽन्यः ॥ २४ ॥

अन्यश्च देवताः अलिकं जल्पन्ति नैव कदापि ।
तमपि खल्वन्यथा जातं ममापुन्यैः पापायाः ॥ २५ ॥

अथवा कपटेन केनाऽपि पिशाचरूपेण वञ्चिता तदा ।
नभोवाहनभर्त्राऽथवा खेचरेण केनापि ॥ २६ ॥

तस्मात् सांप्रतमपि मा भवतु ममाऽभिवाञ्छितार्थव्याघातः ।
भगवन् ! तव प्रसादात् सिध्यतु मरणमविघ्नेन ॥ २७ ॥

प्रियविरहगुरुकमुद्गरजर्जरितमानसाया मम पापायाः ।
मरणं भवेत् न भवेत् वा अद्याऽपि आशंकते हृदयम् ? ॥ २८ ॥

प्रियविरहदुःखशमनं लभ्यते मरणमपि गुरुकपुन्यैः ।
तं यदि भवेदिदानीं सुकृतार्था भवामि तस्मादहकम् ॥ २९ ॥

---

१. पइन्ना=प्रतिज्ञा । २. अपुण्यैः । ३. वाधाओ=व्याघातः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं भणियं तीए मुक्को अप्पा अहोमुहो झत्ति ।
तुरियं[1] गंतूण मए छिन्नो अह पासओ तीए ॥ ३० ॥

गहिऊण तयं अंके ताहे सणियं[2] मए इमं भणिया ।
निज्जियसुरासुरिंदो तुट्ठो तुह सुयणु ! रइनाहो ॥ ३१ ॥

असरिससाहसआवज्जिएण[3] मयरद्धएण तुह सुयणु ! ।
एयम्मि चेव जम्मे उवणीओ सो जणो एसो ॥ ३२ ॥

किज्जउ कंठग्गहणं गाढं उक्कंठिओ जणो तुज्झ ।
एवं भणिया बाला लज्जाए अहोमुही जाया ॥ ३३ ॥

चित्तगईवि य ताहे समागओ तम्मि चेव ठाणम्मि ।
तत्तो य मए भणियं वरमित्तो एस मह सुयणु ! ॥ ३४ ॥

तुज्झ विओए सुंदरि ! अप्पवहे उज्जओ अहमिमेण ।
विणिवारिओ अकारणवच्छल्लजुएण धीरेण ॥ ३५ ॥

एवं भणितं तया मुक्तो आत्माऽधोमुखो झटिति ।
त्वरितं गत्वा मया छिन्नोऽथ पाशकस्तस्याः ॥ ३० ॥

गृहीत्वा तकां अङ्के तदा शनैर्मयेदं भणिता ।
निर्जितसुरासुरेन्द्रस्तुष्टस्तव सुतनो ! रतिनाथः ॥ ३१ ॥

असदृशसाहसाऽऽवर्जितेन मकरध्वजेन तव सुतनो ! ।
एतस्मिन्नेव जन्मनि उपनीतः स जन एषः ॥ ३२ ॥

क्रियतां कण्ठग्रहणं गाढमुत्कण्ठितो जनस्तव ।
एवं भणिता बाला लज्जयाऽधोमुखी जाता ॥ ३३ ॥

चित्रगतिरपि तदा समागतस्तस्मिन्नेव स्थाने ।
ततश्च मया भणितं वरमित्रमेष मम सुतनो ! ॥ ३४ ॥

तव वियोगे सुन्दरि ! आत्मवधे उद्यतोऽहमनेन ।
विनिवारितोऽकारणवत्सलयुक्तेन धीरेण ॥ ३५ ॥

१. त्वरितम् । २. शनैः । ३. आवर्जितः=प्रसन्नः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तुह पावणे उवाओ एसो मह साहिओ इमेणेव ।
एएण सहाएणं सिज्झिस्सइ[1] इच्छियं अम्ह ॥ ३६ ॥

कन्नासहावसुलहं उज्झित्ता संज्झसं[2] सुयणु ! तम्हा ।
नियनेवत्थं सव्वं झत्ति समुप्पेसु एयस्स ॥ ३७ ॥

काऊण तुज्झ रूवं जेण इमो सुयणु ! वच्चए बाहिं[3] ।
परियणविमोहणट्ठा परकज्जसमुज्जओ धीरो ॥ ३८ ॥

एवं च मए भणिया सहरिसहियया करेइ तं सव्वं ।
अह दोवि निलुक्काइं पुणरवि मयणस्स पट्ठीए ॥ ३९ ॥

चित्तगईवि य तीए नीसेसं निविसिऊण[4] नेवत्थं ।
उग्घाडिउं दुवारं[5] आरूढो झत्ति सिवियाए ॥ ४० ॥

अह तम्मि गइ लोए नीसद्दं जाणिऊण तं भवणं ।
भणिया य मए एसा सुंदरि ! किं इण्हि कायव्वं ? ॥ ४१ ॥

तव प्रापणे उपाय एष मम कथितोऽनेनैव ।
एतेन सहायेन सेत्स्यति इच्छितमावयोः ॥ ३६ ॥

कन्यास्वभावसुलभमुज्झित्वा साध्वसं सुतनो ! तस्मात् ।
निजनेपथ्यं सर्वं झटिति समर्पय एतस्य ॥ ३७ ॥

कृत्वा तव रूपं येनायं सुतनो ! व्रजति बहिः ।
परिजनविमोहनार्थः परकार्यसमुद्यतो धीरः ॥ ३८ ॥

एवं च मया भणिता सहर्षहृदया करोति तं सर्वम् ।
अथ द्वावपि निलीनौ पुनरपि मदनस्य पृष्ठे ॥ ३९ ॥

चित्रगतिरपि च तस्या निशेषं निवेश्य नेपथ्यम् ।
उद्घाट्य द्वारमारूढो झटिति शिबिकायाम् ॥ ४० ॥

अथ तस्मिन् गते लोके निःशब्दं ज्ञात्वा तं भवनम् ।
भणिता च मयैषा सुन्दरि ! किमिदानीं कर्तव्यम् ? ॥ ४१ ॥

---

१. सेत्स्यति=सिद्धं भविष्यति । २. साध्वसं=भयम् । ३. बहिः । ४. निवेश्य । ५. द्वारम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ओणयंमुहीए[1] तीए सज्झसवसकंपमाणगत्ताए[2] ।
कहकहवि हु उल्लविओ खलंतअव्वत्तवाणीए ॥ ४२ ॥

गुरुविरहपीडियाए पिययम ! तं पाविओ तुडिवसेण ।
कुणसु सयं जं जुत्तं सरणम्मि समागया तुज्झ ॥ ४३ ॥ युग्मम् ॥

एवं तीए भणिए गंधव्वविहीए सा मए बाला ।
परिणीया तं मयणं देवं काऊण सक्खिणयं[3] ॥ ४४ ॥

अवणित्तु[4] कमेण तओ सज्झसमेईइ विविहवयणेहिं ।
खणमेगं रमिऊणं सुत्तो आलिंगिऊण तयं ॥ ४५ ॥

निद्दाविगमे य मए वज्जरियं सुयणु ! वच्चिमो इण्हि ।
एरिसमायरिऊणं न हु जुत्तं अच्छिउं एत्थ ॥ ४६ ॥

दीहं नीससिएणं अह भणियं तीई हिययदइयाए ।
हा अज्जउत्त[5] ! जुत्तं कमपत्तं आसि मह मरणं ॥ ४७ ॥

अवनतमुखया तया साध्वसवशकम्पमानगात्रया ।
कथंकथमपि खलूल्लपितः खलदव्यक्तवाचा ॥ ४२ ॥

गुरुविरहपीडितया प्रियतम ! त्वं प्रापितो दैववशेन ।
कुरु स्वयं यद्युक्तं शरणं समागता तव ॥ ४३ ॥ युग्मम् ॥

एवं तस्या भणिते गान्धर्वविधिना सा मया बाला ।
परिणीता तं मदनं देवं कृत्वा साक्षिकम् ॥ ४४ ॥

अपनीय क्रमेण ततः साध्वसमेतस्या विविधवचनैः ।
क्षणमेकं रङ्क्त्वा सुप्त आलिङ्ग्य तकाम् ॥ ४५ ॥

निद्राविगमे च मया कथितं सुतनो ! व्रजाव इदानीं ।
ईदृशमाचर्य न हु युक्तमासितुमत्र ॥ ४६ ॥

दीर्घं निश्वस्याऽथ भणितं तया हृदयदयितया ।
हा आर्यपुत्र ! युक्तं क्रमप्राप्तमासीत् मम मरणम् ॥ ४७ ॥

---

१. अवनतमुखया तया । २. गत्तं=गात्रं=शरीरम् । ३. साक्षिकम् । ४. अपनीय=दूरीकृत्य।
५. आर्यपुत्र ! ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मज्झ निमित्ते पाविसि सामिय ! जं गरुयआवइं इण्हि ।
नहवाहणो पयंडो[1] विज्जाबलदप्पिओ[2] तहय ॥ ४८ ॥

नासंताणवि अम्हं न नाह ! सरणं तु विज्जए किंचि ।
ता तुह वइरिणिरूवा जाया परमत्थओ अहयं ॥ ४९ ॥

तुहविरहतावियाए न आसि मह सामि ! तारिसं दुक्खं ।
जं तुह नाह ! विवत्तिं[3] संभाविय इण्हि संजायं ॥ ५० ॥

लद्धोवि नाह ! कहवि हु मज्झ अउन्नाए होसि न हु इण्हिं ।
पुन्नरहियाण अहवा पत्तंपि हु विहडए[4] सहसा ॥ ५१ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिउं अवलम्बिऊण मह कंठे ।
गुरुदुक्खनिब्भराए रुन्नं अह तीए बालाए ॥ ५२ ॥

तत्तो य मए भणियं सुंदरि ! किं सोयमसरिसं वहसि ? ।
लद्धं जं लहिअव्वं इण्हिं जं होउ तं होउ ॥ ५३ ॥

मम निमित्ते प्राप्नोषि स्वामिन् ! यद्गुरुकापदमिदानीम् ।
नभोवाहनः प्रचण्डो विद्याबलदर्पितस्तथा च ॥ ४८ ॥

नश्यतोरपि आवयोर्न नाथ ! शरणं तु विद्यते किञ्चित् ।
तस्मात् तव वैरिणीरूपा जाता परमार्थतोऽहकम् ॥ ४९ ॥

तवविरहतप्ताया नासीत् मम स्वामिन् ! तादृशं दुःखम् ।
यत्तव नाथ ! विपत्तिं संभाव्येदानीं संजातम् ॥ ५० ॥

लब्धोऽपि नाथ ! कथमपि खलु मम अपुन्याया भवसि न खल्विदानीम् ।
पुन्यरहितानामथवा प्राप्तमपि खलु विघटते सहसा ॥ ५१ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं भणित्वा अवलम्ब्य मम कण्ठे ।
गुरुदुःखनिर्भरया रुदितमथ तया बालया ॥ ५२ ॥

ततश्च मया भणितं सुन्दरि ! किं शोकमसदृशं वहसि ? ।
लब्धं यल्लब्धव्यमिदानीं यद्भवतु तद्भवतु ॥ ५३ ॥

१. प्रचण्डः। २. दप्पिओ=दृप्तः । ३. विपत्तिः । ४. विघटते=नश्यति ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तुह संगमरहियाणं मरणं जइ होज्ज, होज्ज ता दुक्खं ।
इण्हि पुणम्ह सुंदरि ! मरणेवि हु नत्थि दुक्खंति ॥ ५४ ॥

किञ्च । एसो अचिंतिओवि हु जह जाओ संगमो सह तुमाए[1] ।
तह चेव मा कयावि हु अन्नंपि हु सोहणं होज्जा ॥ ५५ ॥

कीरउ ताव उवाओ अहलो जइ होइ होउ, को दोसो ? ।
मंचयवडियाण पुणो तहट्ठिया चेव भूमित्ति ॥ ५६ ॥

नहवाहणखयरं तं दट्ठूण मए इमं कयं सुयणु ! ।
भवियव्वयाए दिट्ठं होज्जा जं किंचिमह उचियं ॥ ५७ ॥

[2]अब्भुवगयं हि मरणं नासिज्जउ तहवि ताओ खयराओ ।
[3]जलचव्वणुज्जयाणं मा कहवि हु एइ गुंलओवि[4] ॥ ५८ ॥

ता सुयणु ! मुंच सोयं वच्चामो रयणसंचए ताव ।
कालोचियं च पच्छा दिट्ठं दिट्ठं करिस्सामो ॥ ५९ ॥

तव सङ्गमरहितानां मरणं यदि भवेत्, भवेत्तस्मात् दुःखम् ।
इदानीं पुनरावयोः सुन्दरि ! मरणेऽपि खलु नास्ति दुःखमिति ॥ ५४ ॥

किञ्च एषोऽचिन्तितोऽपि हु यथा जातस्सङ्गमः सह त्वया ।
तथा चैव माम् कदाचिदपिखल्वन्यदपि हु शोभनं भवेत् ॥ ५५ ॥

क्रियतां तावदुपायो, अफलो यदि भवति भवतु, को दोषः ।
मञ्चकपतितानां पुनस्तथास्थितैव भूमीति ॥ ५६ ॥

नभोवाहनखेचरं तं दृष्टवा मयेदं कृतं सुतनो ! ।
भवितव्यतायां दृष्टं भवेत् यत्किञ्चिदथोचितम् ॥ ५७ ॥

अभ्युपगतं हि मरणं नाश्यतां तथापि तस्मात्खेचरात् ।
जलचर्वणोद्यतानां मा कथमपि खलु एति गुडकोऽपि ॥ ५८ ॥

तस्मात् सुतनो ! मुञ्च शोकं व्रजावो रत्नसञ्चयं तावत् ।
कालोचितश्च पश्चात् दृष्टं दृष्टं करिष्यावः ॥ ५९ ॥

---

१. त्वया । २. अभ्युपगतम्=अङ्गीकृतम् । ३. जलचर्वणोद्यतानाम् । ४. गुडकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य तीए समयं नीहरिओ पणमिऊण रइनाहं ।
अह तीए कंठलग्गो उप्पइओ गयणमग्गम्मि ॥ ६० ॥

रागंधयारमोहियनराण दट्ठुंव तारिसं चरियं ।
दूरं नासियतिमिरो अह सहसा उग्गओ सूरो ॥ ६१ ॥

तत्तो य तीए भणियं सामिय ! गाढं पिवासिया[1] अहयं ।
सूसइ गलयं अज्जवि केद्दूरे[2] अम्ह तं नयरं ? ॥ ६२ ॥

दूरे अज्जवि नयरं सुंदरि ! इत्थ वणनिकुंजम्मि ।
ओयरिमो जं होही इत्थ जलं ऍव[3] मे भणिए ॥ ६३ ॥

तत्तो दोवि जणाइं अवइन्नाइं[4] वणम्मि रम्मम्मि ।
सीयलजलपडिपुन्नं अह दिट्ठं तत्थ निज्झरणं ॥ ६४ ॥

पाऊण जलं अह सा पत्तलतरुछाहियाए उवविट्ठा ।
काउं सरीरचिंतं अहमवि तत्थेव आयाओ ॥ ६५ ॥

ततश्च तया समकं निःसृतः प्रणम्य रतिनाथम् ।
अथ तस्याः कण्ठलग्न उत्पतितो गगनमार्गे ॥ ६० ॥

रागान्धकारमोहितनराणां दृष्टमिव तादृशं चरित्रम् ।
दूरं नष्टतिमिरोऽथ सहसा उद्गतःसूरः ॥ ६१ ॥

ततश्च तया भणितं स्वामिन् ! गाढं पिपासिताऽहकम् ।
शुष्यति गलकंऽद्यापि कियद्दूरं आवयोस्तं नगरम् ? ॥ ६२ ॥

दूरेऽद्यापि नगरं सुन्दरि ! अत्र वननिकुञ्जे ।
अवतरावो यद्भविष्यत्यत्र जलमेवं मया भणितम् ॥ ६३ ॥

ततो द्वावपि जनाववतीर्णौ वने रम्ये ।
शीतलजलप्रतिपूर्णमथ दृष्टं तत्र निर्झरणम् ॥ ६४ ॥

पीत्वा जलमथ सा पत्रलतरुच्छायायामुपविष्टौ ।
कृत्वा शरीरचिन्तामहमपि तत्रैवाऽऽयातः ॥ ६५ ॥

---

१. पिपासिता=तृषिता । २. कियद्दूरम् । ३. एवमे=एवं मया । ४. अवतीर्णौ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भो सुप्पइट्ठ ! एवं खणंतरं वीसमामि जा तत्थ ।
ताव य निसुओ[1] सद्दो आसन्ने केलिगेहम्मि ॥ ६६ ॥

जाया सत्थसरीरा सुंदरि ! वच्चामु इण्हिं नियठाणं ।
एयं सद्दं सोउं एस विगप्पो महुप्पन्नो ॥ ६७ ॥

नूणं चित्तगइस्स य एसो सद्दो न होइ अन्नस्स ।
एयम्मि वणनिगुंजे अहवा को संभवो तस्स ? ॥ ६८ ॥

एवं विचिंतियम्मी कयलीगेहाओ ताओ गुविलाओ[2] ।
तरुणमहिलासमेओ चित्तगई झत्ति नीहरिओ ॥ ६९ ॥

तत्तो गंतूण मए सहरिसमालिंगिओ सनेहेणं ।
अहमवि तेणं, तत्तो उवविट्ठा दोवि तत्थेव ॥ ७० ॥

तत्तो य मए भणियो नीहरिएणं तु मयणगेहाओ ।
किं मित्त ! तुमे विहियं विमोहिओ परियणो[3] कहवा ? ॥ ७१ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं क्षणान्तरं विशाम्यामि यावत्तत्र ।
तावच्च निश्रुतश्शब्द आसन्ने कदलिगृहे ॥ ६६ ॥

जाता स्वस्थशरीरा सुन्दरि ! व्रजाव इदानीं निजस्थानं ।
एतच्छब्दं श्रुत्वा एष विकल्पो ममोत्पन्नः ॥ ६७ ॥

नूनं चित्रगतेश्चैष शब्दो न भवत्यन्यस्य ।
एतस्मिन् वननिकुञ्जेऽथवा कः संभवस्तस्य ? ॥ ६८ ॥

एवं विचिन्तिते कदलीगेहात्तस्मात् गुपिलात् ।
तरुणमहिलासमेतश्चित्रगति - झटिति निःसृतः ॥ ६९ ॥

ततो गत्वा मया सहर्षसमालिङ्गितः स स्नेहेन ।
अहमपि तेन, तत उपविष्टौ द्वावपि तत्रैव ॥ ७० ॥

ततश्च मया भणितो निःसृतेन तु मदनगेहात् ।
किं मित्रं ! त्वया विहितं विमोहितः परिजनःकथं वा ? ॥ ७१ ॥

---

१. श्रुतः । २. गुपिलं=गहनम् । ३. परिजनः=स्वजनः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कहव तुमं निच्छुट्टो[1] का वा एसा मणोहरागारा ।
महिला, कत्थ व पत्ता, साहसु मह सव्वमेयंति ? ॥ ७२ ॥

चित्तगई भणइ तओ निसुणसु भो चित्तवेग ! एगमणो ।
काऊण कणगमालारूवमहं ताव नीहरिओ ॥ ७३ ॥

आरूढो सिबियाए पत्तो य कमेण वरसमीवम्मि ।
विज्जाहरिगणगिज्जंतविविहवरमंगलुप्पीलो[2] ॥ ७४ ॥

लग्गे समागयम्मी गहिओ मह करयलो सहरिसेण ।
नहवाहणेण, तत्तो कमेण वत्तो य वीवाहो ॥ ७५ ॥

नहवाहणस्स पुरओ नट्टं[3] विविहंगहारसोहिल्लं ।
पारद्धं वारविलासिणीहिं वरगेयसंवलियं ॥ ७६ ॥

एत्थंतरम्मि एगा जुवई आगम्म करयलं नियय़ं ।
मुद्दारयणसमेयं दंसइ मह सज्झसुप्फुण्णा[4] ॥ ७७ ॥

कथं वा त्वं निर्मुक्तः का वा एषा मनोहराकारा ।
महिला, कुत्र वा प्राप्ता, कथय मम सर्वमेतदपि ? ॥ ७२ ॥

चित्रगति-र्भणाति ततो निशृणु भोश्चित्रवेग ! एकमनाः ।
कृत्वा कनकमालारूपमहं तावत् निस्सृतः ॥ ७३ ॥

आरूढः शिबिकायां प्राप्तश्च क्रमेण वरसमीपे ।
विद्याधरीगणगीयमानविविधवरमङ्गलोप्पीलः ॥ ७४ ॥

लग्ने समागते गृहीतो मम करतलः सहर्षेण ।
नमोवाहनेन ततः क्रमेण वृत्तश्च विवाहः ॥ ७५ ॥

नभोवाहनस्य पुरतो नाटयम् विविधाङ्गहारशोभावन्तम् ।
प्रारब्धं वारविलासीभिर्वरगेयसंवलितम् ॥ ७६ ॥

अत्रान्तरैका युवती आगम्य करतलं निजकम् ।
मुद्रारत्नसमेतं दर्शयति मम साध्वसोत्फुण्णा ॥ ७७ ॥

---

१. निर्मुक्तः । २. उप्पीलो=समूहः । ३. नाट्यम् । ४. उप्फुण्णा=पूर्णा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं दट्ठुं चिंतियं मे एसा सा मज्झ संतिया मुद्दा ।
हत्थिभयमोइयाए जा गहिया तीए कन्नाए ॥ ७८ ॥

अइगुरुयं अंगु[1]ट्ठिं मणयं ओ[2]सारिउं मए तत्तो ।
[3]अवलोइया य एसा सहसा अह पच्चभिन्नाया ॥ ७९ ॥

एसा सा मह दइया हत्थिभए जा विमोइया तइया ।
विहिणो निओगओ कह जाया हग्गावणापच्छं ॥ ८० ॥

पेच्छ अइदुग्घडंपि हु सहसा कह मज्झ दंसणं जायं ? ।
अणुकूलो अहव विही किंवा तं जं नवि करेइ ? ॥ ८१ ॥

एवं विचिंतिऊणं निदंसिओ नियकरो मए तीए ।
पुव्वं समप्पियाए तीए मुद्दाए संजुत्तो ॥ ८२ ॥

क[4]न्ने होउ तीए आसन्नसहीय साहियं एयं ।
[5]अवनिद्दएण [6]दुक्खइ सीसं किर कणगमालाए ॥ ८३ ॥

तं दृष्ट्वा चिन्तितं मयैषा सा मम सत्का मुद्रा ।
हस्तिभयमोचितया या गृहीता तया कन्यया ॥ ७८ ॥

अतिगुरुकमङ्गुलीयकं मनाक् अपसार्य मया ततः ।
अवलोकिता चैषा सहसाऽथ प्रत्यभिज्ञाता ॥ ७९ ॥

एषा सा मम दयिता हस्तिभये या विमोचिता तदा ।
विधेर्नियोगतः कथं जाता हतापदपश्चात् ॥ ८० ॥

प्रेक्षस्व अतिर्दुघटमपि खलु सहसा कथं मम दर्शनं जातम् ।
अनुकूलोऽथवा विधिः किंवा तत् यन्नाऽपि करोति ? ॥ ८१ ॥

एवं विचिन्त्य निदर्शितो निजकरो मया तस्याः।
पूर्वं समर्पितया तया मुद्रया संयुक्तः ॥ ८२ ॥

कर्णे भूत्वा तयाऽऽसन्नसख्यै कथितमेतद् ।
अपनिद्रकेण दुःखयति शीर्षं किल कनकमालायाः ॥ ८३ ॥

१. अङ्गुलीयकम्। २. अपसार्य। ३. अवलोकिता। ४. कर्णे। ५. अपनिद्रकेण = निद्राया अभावेन । ६. दुःखं करोति=दुःखयति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता एसा खणमेगं असोगवणियाइ सुवइ[1] लग्गत्ति ।
तुम्हे एत्थ ठियाओ जहासुहं चेव अच्छाह ॥ ८४ ॥

वत्ते पुण पेक्खणए जाणाविज्जाउ[2] अम्ह सिग्घंति ।
एवं भणिउं तीए उट्ठविओ चित्तवेग ! अहं ॥ ८५ ॥

तत्तो तीए समयं पवरघरुज्जाणतिलयभूयाए ।
वियसंतसुरहिमंजरिमयरंदामोयसुहयाए[3] ॥ ८६ ॥

पत्तो रमणीयाए असोगवणियाए सहरिसं तीए ।
दिन्नम्मी आसणम्मी उवविट्ठो, सावि मह पुरओ ॥ ८७ ॥

अह सा सज्झसभरिया जाहे न चएइ किंचि वज्जरिउं ।
ताहे नियपउत्ती सव्वावि हु चित्तवेग ! मए ॥ ८८ ॥

पुव्वं जा तुह कहिया तीएवि हु सा मए समासेण ।
कहिया य जाव इत्थं इत्थीरूवेण आयाओ ॥ ८९ ॥

तस्मादेषा क्षणमेकमशोकवाटिकायां स्वपिति अघटमानमिति ।
यूयमत्र स्थिता यथासुखमेव आस्ध्वम् ॥ ८४ ॥

वृत्ते पुनः प्रेक्षणके ज्ञाप्यतामस्माकं शीघ्रमिति ।
एवं भणित्वा तया उत्थापितश्चित्रवेग ! अहं ॥ ८५ ॥

ततस्तया समकं प्रवरगृहोद्यानतिलकभूतायां ।
विकसत्सुरभिमञ्जरिमकरन्दामोदसुभगायां (सुखदायां) ॥ ८६ ॥

प्राप्तो रमणीयायामशोकवाटिकायां सहर्षं तया ।
दत्तेऽऽसन उपविष्टः साऽपि मम पुरतः ॥ ८७ ॥

अथ सा साध्वसभृता यदा न शक्नोमि किञ्चित् कथयितुं ।
तदा निजकप्रवृत्तिः सर्वाऽपि खलु चित्रवेग ! मया ॥ ८८ ॥

पूर्वं या तव कथिता तस्या अपि खलु सा मया समासेन ।
कथिता च यावदत्र स्त्रीरूपेणाऽऽयातः ॥ ८९ ॥

---

१. स्वपिति । २. ज्ञाप्यताम् । ३. सुहया=सुभगा सुखदा वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुंदरि ! तुज्झ विओगे गुरुदुक्खं माणसं मए पत्तं ।
भमिओ तुज्झ निमित्ते सव्वेसुवि खयरनयरेसु ॥ ९० ॥

ता लज्जं मोत्तूणं साहसु किं तुज्झ नामधेयंति ।
कम्मि कुले तुह जम्मो किंवा नामं तु ते पिउणो ? ॥ ९१ ॥

कहवि पुरे इह पत्ता पभूयलोयस्स [1]मज्झयारम्मी ।
इत्थीरूवोवि अहं विन्नाओ सुयणु ! कह तुमए ? ॥ ९२ ॥

एवं च मए भणिया कहवि हु उज्झित्तु सज्झसं बाला ।
मणयं खलंतवयणा अह एवं भणिउमाढत्ता ॥ ९३ ॥

[2]आयन्नसु मणवल्लह ! कहेमि सव्वंपि जं तुमे पुट्ठं ।
तुम्ह सुपसिद्धमेव हि नयरं सुरनंदणं ताव ॥ ९४ ॥

तत्थासि सुविक्खाओ पहंजणो नाम खयररायत्ति ।
तस्स य पवरो मंती अइकुसलो नीइसत्थेसु ॥ ९५ ॥

सुन्दरि ! तव वियोगे गुरुदुःखं मानसं मया प्राप्तम् ।
भ्रान्तस्तव निमित्ते सर्वेष्वपि खेचरनगरेषु ॥ ९० ॥

तस्माल्लज्जां मुक्त्वा कथय किं तव नामधेयमिति ।
कस्मिन् कुले तव जन्म किंवा नाम तु तव पितुः ? ॥ ९१ ॥

कथमपि पुर इह प्राप्ता प्रभूतलोकस्य मध्ये ।
स्त्रीरूपोप्यहं विज्ञातः सुतनो ! कथं त्वया ? ॥ ९२ ॥

एवंच मया भणिता कथमपि खलूज्झित्वा साध्वसं बाला ।
मनाग् खलत्वचनाऽथैवं भणितुमारब्धा ॥ ९३ ॥

आकर्णय मनोवल्लभ ! कथयामि सर्वमपि यत् त्वया पृष्टम् ॥
युष्माकं सुप्रसिद्धमेव हि नगरं सुरनन्दनं तावत् ॥ ९४ ॥

तत्राऽऽसीत् सुविख्यातः प्रभञ्जनो नामा खचरराजेति ।
तस्य च प्रवरो मन्त्री अतिकुशलो नीतिशास्त्रेषु ॥ ९५ ॥

---

१. मध्ये । २. आकर्णय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पहुणो य दढं भत्तो बुद्धीए चउव्विहाए संपन्नो ।
रन्नो विस्सासपयं आसि पुरा मेहनाउत्ति ॥ ९६ ॥ युग्मम् ॥

तस्स य घरिणी पवरा पइव्वया रूवसंवयाकलिया ।
उत्तमकुलप्पसूया इंदुमई नाम आसित्ति ॥ ९७ ॥

तीए सह विसयसोक्खं निसेवमाणस्स मेहनायस्स ।
जाओ सुओ सुरूवो नामेणं असणिवेगोत्ति ॥ ९८ ॥

अब्भसियकलानियरो साहियविज्जो गुणाण आवासो ।
जणयाण कयाणंदो कमसो सो जोव्वणं पत्तो ॥ ९९ ॥

एत्तो य दक्खिणाए इमीए सेढीए कुंजरावत्ते ।
एयम्मि चेव नयरे चंदगई आसि वरखयरो ॥ १०० ॥

तस्स य मणवल्लहिया महिला नामेण मयणरेहत्ति ।
कालेण ताण पुत्तो अमियगई नाम संजाओ ॥ १०१ ॥

प्रभौ च दढं भक्तो बुद्धया चतुर्विधया संपन्नः ।
राज्ञो विश्वासपद-मासीत् पुरा मेघनाद इति ॥ ९६ ॥ युग्मम् ॥

तस्य च गृहिणी प्रवरा पतिव्रता रूपसंपत्कलिता ।
उत्तमकुलप्रसूता इन्दुमती नामाऽऽसीदिति ॥ ९७ ॥

तया सह विषयसौख्यं निसेवमानस्य मेघनादस्य ।
जातः सुतः सुरुपो नाम्ना अशनिवेग इति ॥ ९८ ॥

अभ्यसितकलानिकरः साधितविद्यो गुणानामावासः ।
जनकयोः कृतानन्दः क्रमशः स यौवनं प्राप्तः ॥ ९९ ॥

इतश्च दक्षिणायामस्यां श्रेण्यां कुञ्जरावर्त्ते ।
एतस्मिन्नेव नगरे चंद्रगतिरासीत् वरखेचर ॥ १०० ॥

तस्य च मनोवल्लभिका महिला नाम्ना मदनरेखेति ।
कालेण तयोः पुत्रोऽमितगतिः नामा सञ्जातः ॥ १०१ ॥

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

धूया चंपयगोरा चंपयमालत्ति तदणुसंजाया ।
पत्ता य जोव्वणं सा विज्जाहरकुमरमणहरणं ॥ १०२ ॥

अह सा चंपगमाला वरिया सुरनंदणम्मि नयरम्मि ।
मंतिसुयअसणिवेगस्स, सायरं तेण परिणीया ॥ १०३ ॥

नीया नियए नयरे सह तीए सो विसालनयणाए ।
[1]परपीईए जुत्तो भुंजइ माणुस्सए भोगे ॥ १०४ ॥

अह अन्नया कयाइवि मंतिपयं देवि[2] असणिवेगस्स ।
नियतणयस्स तत्तो विरत्तचित्तो महासत्तो ॥ १०५ ॥

रन्ना पहंजणेणं सहिओ संजायगरुयसंवेगो ।
सुगुरुण पायमूले पव्वइओ मेहनाओ सो ॥ १०६ ॥

खयरो वि[3] असणिवेगो चंपगमालाए हिययदइयाए ।
समयं गिहवासफलं अणुहवई विसयसोक्खंति ॥ १०७ ॥

दुहिता चम्पकगौरा चम्पकमालेति तदनुसञ्जाता ।
प्राप्ता च यौवनं सा विद्याधरकुमारमनोहरणम् ॥ १०२ ॥

अथ सा चम्पकमाला वृत्ता सुरनन्दने नगरे ।
मंत्रीसुताऽशनिवेगस्य सादरं तेन परिणीता ॥ १०३ ॥

नीता निजके नगरे सह तया स विशालनयनया ।
पराप्रीत्या युक्तो भुनक्ति मानुष्यान् भोगान् ॥ १०४ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि मन्त्रिपदं दत्त्वाऽशनिवेगस्य ।
निजकतनयस्य ततो विरक्तचित्तो महासत्त्वः ॥ १०५ ॥

राज्ञा प्रभञ्जनेन सहितः सञ्जातगुरुकसंवेगः ।
सुगुरुणाम् पादमूले प्रव्रजितो मेघनादः सः ॥ १०६ ॥

खेचरश्चाशनिवेगश्चम्पकमालया हृदयदयितया ।
समकं गृहवासफलमनुभवति विषयसौख्यमिति ॥ १०७ ॥

१. परा=उत्कृष्टा । २. दत्त्वा । ३. य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह चंपगमालाए कमेण पुत्ता ओ पंच उप्पन्ना ।
ताणं पिययम! निसुणसु कमेण एयाइं नामाइं ॥ १०८ ॥

वज्जगई वाउगई चंदो तह चंदणो सुसीहो य ।
पंचण्हं पुत्ताणं उवरिं धूया अहं जाया ॥ १०९ ॥

जम्मदिणे मह पिउणा सुयजम्ममहूसवाओ अब्भहिओ ।
काराविओ सहरिसं महोच्छवो गरुयनेहेण ॥ ११० ॥

वत्ते य बारसाहे नामं तु पियंगुमंजरी मज्झ ।
विहियं कमेण अहयं देहोवचएण[1] वड्ढंता ॥ १११ ॥

जणयाण कयाणंदा लालिज्जंता य धाइपणगेण[2] ।
पत्ता कुमारिभावं कयपरियणलोयणाणंदा ॥ ११२ ॥ युग्मम् ॥

जुवईजणजोग्गाओ नट्टाईया कलाओ सयलाओ ।
गहियाओ कमेण तओ पत्ता हं जोव्वणं पढमं ॥ ११३ ॥

अथ चम्पकमालायाः क्रमेण पुत्रा ओ पञ्चोत्पन्नाः ।
तेषाम् प्रियतम ! निश्रृणु क्रमेणैतानि नामानि ॥ १०८ ॥

वज्रगति-र्वायुगतिश्चन्द्रस्तथा चन्दनः सुशिखश्च ।
पञ्चानां पुत्राणामुपरि दुहिताऽहं जाता ॥ १०९ ॥

जन्मदिवसे मम पित्रा सुतजन्ममहोत्सवादभ्यधिकः ।
कारितः सहर्षं महोत्सवो गुरुकस्नेहेन ॥ ११० ॥

वृत्ते च द्वादशाह्नि नाम तु प्रियङ्गुमञ्जरी मम ।
विहितं क्रमेणाऽहकं देहोपचयेन वर्धमाना ॥ १११ ॥

जनकयोः कृतानन्दा लाल्यमाना च धात्रीपञ्चकेन ।
प्राप्ता कुमारिभावं कृतपरिजनलोचनानन्दा ॥ ११२ ॥ युग्मम् ॥

युवतीजनयोग्या नर्त्तनादिकाः कलाः सकलाः ।
गृहीताः क्रमेण ततः प्राप्ताऽहं यौवनं प्रथमम् ॥ ११३ ॥

---

१. उपचयः=वृद्धिः । २. पणगं=पञ्चकम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुसिणिद्धसहीसहिया रमामि विविहासु तत्थ कीलासु ।
वरचित्तपत्तछिज्जयन[1]च्चणगंधव्ववीणासु ॥ ११४ ॥

तत्थ य पियथम! अहयं सहावओ पुरिसवेसिणी[2] जाया ।
वरया य मज्झ बहवे इंति तहिं खयरपवराण ॥ ११५ ॥

वररूवकलारिद्धीओ तेसिं, जणओवि मज्झ साहेइ ।
न य कत्थवि मह ईच्छा जायइ तो ते निवारेइ ॥ ११६ ॥

जो जो आवइ[3] वरओ तं तं नेच्छामि जावय अहं तु ।
ताहे य असणिवेगो मज्झ पिया सोयमावन्नो ॥ ११७ ॥

दट्ठूणं तं ससोगं चंपगमाला उ भणइ नियदइयं ।
कीस[4]ससोगो सामिय! दीससि चिंताउरो धणियं ? ॥ ११८ ॥

तत्तो य तेण भणियं मह धूया ताव जोव्वणं पत्ता ।
न य इच्छइ किंपि वरं सुंदरि! गरुई इमा चिंता ॥ ११९ ॥

सुस्निग्धसखीसहिता रमे विविधासु तत्र क्रीडाषु ।
वरचित्रप्राप्तछेद्यकनर्तनगान्धर्ववीणासु ॥ ११४ ॥

तत्र च प्रियतम ! अहकं स्वभावतः पुरुषद्वेषिणी जाता ।
वरकाश्च मम बहवेऽऽयन्ति(स्म) तत्र खेचरप्रवराणाम् ॥ ११५ ॥

वररूपकलार्द्धयस्तेषां जनकोऽपि माम् कथयति ।
न च कुत्राऽपि ममेच्छा जायते ततस्तान्निवारयति ॥ ११६ ॥

यो यो आयाति वरकस्तं तं नेच्छामि यावच्चाहन्तु ।
तदा चाशनिवेगो मम पिता शोकमापन्नः ॥ ११७ ॥

दृष्ट्वा तं सशोकं चंपकमाला तु भणति निजदयितम् ।
कस्मात् सशोकः स्वामिन् ! पश्यसि चिन्तातुरो गाढम् ॥ ११८ ॥

ततश्च तेन भणितं मम दुहिता तावद्यौवनं प्राप्ता ।
न चेच्छति किमपि वरं सुन्दरि ! गुर्वी इयं चिन्ता ॥ ११९ ॥

---

१. छिज्जयं=छेद्यकम् । २. वेसिणा=द्वेषिणी । ३. आयाति । ४. कीस=कस्मात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धूया जोव्वणपत्ता वररहिया कुलहरम्मि वसमाणा ।
तं किंपि कुणइ कज्जं लहइ कुलं [1]मइलणं जेण ॥ १२० ॥

को होज्ज वरो धूयाए हंदि ! मणइच्छिउत्ति चिंताए ।
सुदंरि! न एइ निद्दा रयणीएवि मह पसुत्तस्स ॥ १२१ ॥

एयं निसम्म वयणं चंपगमालावि ताहि मे जणणी ।
मज्झ निमित्ते सुंदर! जाया सोगाउरा धणियं ॥ १२२ ॥

अन्नदिणम्मि पियसही पभायसमयम्मि धारिणीनामा ।
सुज्जापहस्स धूया समागया मज्झ पासम्मि ॥ १२३॥

भणइ य किमज्ज पियसहि! [2]हियव्व [3]विक्कियव्व [4]वुन्नव्व ।
दीससि अन्नमणा विव विद्दाणमुहा ससोगिल्ला ॥ १२४ ॥

चिरआगयावि पियसहि! कीस न संभासिया अहं तुमए ?।
ता भणसु सोगकारणमेयं जं तुज्झ संजायं ? ॥ १२५ ॥

दुहिता यौवनप्राप्ता वररहिता कुलगृहे वसन्ती ।
तं कमपि करोति कार्यं लभते कुलं मलिनतां येन ॥ १२० ॥

को भवेद्वरो दुहितु-र्हन्दि मन-इच्छितमिति चिन्तायाम् ।
सुन्दरि ! नैति निद्रा रजन्यामपि मम प्रसुप्तस्य ॥ १२१ ॥

एतद् निशम्य वचनं चंपकमालाऽपि तदा मे जननी ।
मम निमित्ते सुन्दर ! जाता शोकातुरा गाढम् ॥ १२२ ॥

अन्यदिने प्रियसखी प्रभातसमये धारिणीनामा ।
सूर्याप्रभस्य दुहिता समागता मम पार्श्वे ॥ १२३ ॥

भणति च किमद्य प्रियसखे ! हृतेव विकृतेव वुन्नेव ।
दृश्यसे अन्यमना इव विद्राणमुखी सशोका ॥ १२४ ॥

चिरमागतापि प्रियसखे ! कस्मान्न संभाषिताऽहं त्वया ? ।
तस्माद् भण शोककारणमेतद् यत् तव सञ्जातम् ? ॥ १२५ ॥

१. मलिनताम् । २. हृतेव। ३ विकृतेव । ४. वुन्ना=भीता उद्विग्ना च ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च पियसहीए भणियाए मए तया समुल्लवियं ।
सम्ममुवलक्खियं ते धारिणि! निसुणेसु वुत्तंतं ॥ १२६ ॥

तुज्झेहिं समं पियसहि ! कीलित्ता ता [१]वियालसमयम्मि ।
नाणाविहकीलाहिं समागया निययगेहम्मि ॥ १२७ ॥

उवरिम[२]भूमीइ तओ नाणामणिरयणहेममइयम्मि ।
पल्लंके पासुत्ता पवराए हंसतूलीए ॥ १२८ ॥

अह [३]अड्ढरत्तसमए दुंदुहिसद्दं सुणित्तु पडिबुद्धा ।
पिच्छामि गयणमग्गं दिव्वविमाणेहिं संकिन्नं ॥ १२९ ॥

दट्ठूण देवनिवहं उज्जोइयगयणमंडलं तत्थ ।
सुरसुंदरिगणसहियं चिंता मे एरिसा जाया ॥ १३० ॥

कत्थेरिसाइं मन्ने दिव्वविमाणाइं दिट्ठपुव्वाइं ।
एवंविहा य देवा देवीओ कत्थ दिट्ठाओ ॥ १३१ ॥

एवञ्च प्रियसख्या भणितया मया तदा समुल्लपितम् ।
सम्यगुपलक्षितं ते धारिणी ! निश्रृणु वृतान्तम् ॥ १२६ ॥

युष्माभिस्सह प्रियसखे ! क्रीडित्वा तस्माद्विकालसमये ।
नानाविधक्रीडाभिः समागता निजकगेहे ॥ १२७ ॥

उपरितनभूमौ ततो नानामणिरत्नहेममये ।
पल्यंके प्रसुप्ता प्रवरायां हंसतूलिकायां ॥ १२८ ॥

अथार्धरात्रसमये दुन्दुभिशब्दं श्रुत्वा प्रतिबुद्धा ।
प्रेक्षे गगनमार्गं दिव्यविमानैः सङ्कीर्णम् ॥ १२९ ॥

दृष्टवा देवनिवहमुद्योतितगगनमण्डलं तत्र ।
सुरसुन्दरीगणसहितं चिन्ता ममेदृशा जाता ॥ १३० ॥

कुत्रेदृशानि मन्ये दिव्यविमानानि दृष्टपूर्वाणि ।
एवंविधा च देवा देव्यः कुत्र दृष्टाः ॥ १३१ ॥

---

१. विकालसमये = सायम् । २. मीए । ३. अर्धरात्रसमये ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विंचिंतयंती पियसहि! मुच्छावसं अहं पत्ता ।
मुच्छाविरमे तत्तो जाईसरणं[1] समुप्पन्नं ॥ १३२ ॥

संभरिया[2] पुव्वभवा दोन्नि मए मणुयदेवसंबद्धा ।
जह तं निसुणसु धारिणि! सव्वंपि हु वेज्जरिज्जंतं[3] ॥ १३३ ॥

जंबुद्दीवे दीवे सुरगिरिणो उत्तरम्मि पासम्मि ।
एरवयं वरखित्तं इहत्थि तेलोक्कविक्खायं[4] ॥ १३४ ॥

तम्मि य मज्झिमखंडे आरियखित्तम्मि आसि वरनयरं ।
अमरपुरसरिसरूवं पडिवक्खनरिंददुग्गम्मं ॥ १३५ ॥

तिहुअणलच्छीनिलयं इब्भ[5]सहस्सोवसेवियं विउलं।
आकालसुप्पइट्ठं नामेणवि सुप्पइट्ठंति ॥ १३६ ॥ युग्मम् ॥

उवहसियधणयविहवो उवयाररओ य सयललोयस्स ।
देवगुरुपूयणरओ वेच्छल्लयरो[6] य बंधूणं ॥ १३७ ॥

एवं विचिन्तयन्ती प्रियसखे ! मूर्च्छावशाऽहं प्राप्ता ।
मूर्च्छाविरमे ततो जातिस्मरणं समुत्पन्नम् ॥ १३२ ॥

संस्मृतौः पूर्वभवौ द्वौ मया मनुजदेवसम्बद्धौ ।
यथा तं निश्रृणु धारिणि ! सर्वमपि हु कथ्यमानम् ॥ १३३ ॥

जम्बूद्वीपे द्वीपे सुरगिरेरुत्तरे पार्श्वे ।
ऐरावतं वरक्षेत्रमिहास्ति त्रैलोक्यविख्यातम् ॥ १३४ ॥

तस्मिँश्च मध्यखण्डेऽऽर्यक्षेत्रेऽऽसीद् वरनगरम् ।
अमरपुरसदृशरूपं प्रतिपक्षनरेन्द्रदुर्गमम् ॥ १३५ ॥

त्रिभुवनलक्ष्मीनिलयं इभ्यसहस्त्रोपसेवितं विपुलम् ।
आकालसुप्रतिष्ठं नाम्नेति सुप्रतिष्ठमिति ॥ १३६ ॥ युग्मम् ॥

उपहसितधनदवैभव उपकाररतश्च सकललोकस्य ।
देवगुरुपूजनरक्तो वात्सल्यकरश्च बन्धूनाम् ॥ १३७ ॥

---

१. जातिस्मरणं=पूर्वभवज्ञानम् । २. संस्मृताः । ३. कथ्यमानम् । ४. त्रैलोक्यविख्यातम्।
५. इभ्यः=श्रेष्ठी । ६. वात्सल्यकरः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दक्खिन्नदयाकलिओ अग्गाणी[1] सयलवणियसत्थस्स ।
हरिदत्तो नामेणं इब्भो परिवसइ अह तत्थ ॥ १३८ ॥ युग्मम् ॥

निज्जियरइसोहग्गा[2] सीलवई महुरभासिणी दक्खा[3] ।
पाणपिया विणयवई विणयवई भारिया तस्स ॥ १३९ ॥

पंचपयारे विसए तीए समं तस्य अणुहवंतस्स ।
जाओ पहाणपुत्तो वसुदत्तो नाम सुप्रसिद्धो ॥ १४० ॥

ततो विणयवईए कमेण धूयाओ तिन्नि जायाओ ।
निज्जियसुरिंदसुंदररूवाइसएण कलियाओ ॥ १४१ ॥

जेट्ठा सुलोयणत्ति य बीया कन्ना अणंगवईनामा ।
वसुवइनामा तइया तिलोयअच्छेरयब्भूया ॥ १४२ ॥

कमसो वड्ढंतीओ तरुणजणुम्मायकारयं रम्मं ।
अह ताओ पत्ताओ तिन्निवि नवजोव्वणारंभं ॥ १४३ ॥

दाक्षिण्यदयाकलितोऽग्रणीः सकलवणिक्सार्थस्य ।
हरिदत्तो नाम्ना इभ्यः परिवसत्यथ तत्र ॥ १३८ ॥ युग्मम् ॥

निर्जितरतिसौभाग्या शीलवती मधुरभाषिणी दक्षा ।
प्राणप्रिया विनयवती विनयवती भार्या तस्य ॥ १३९ ॥

पञ्चप्रकारान् विषयान् तया समं तस्यानुभवतः ।
जातः प्रधानपुत्रो वसुदत्तो नामा सुप्रसिद्धः ॥ १४० ॥

ततो विनयवत्या क्रमेण दुहितरस्तिस्त्रः जाताः ।
निर्जितसुरेन्द्रसुन्दरिरूपातिशयेन कलिताः ॥ १४१ ॥

ज्येष्ठा सुलोचनेति च द्वितीया कन्याऽनङ्गवती नाम्नी ।
वसुमतीनाम्नी तृतीया त्रिलोकाश्चर्याद्भूता ॥ १४२ ॥

क्रमशो वर्धमानास्तरुणजनोन्मादकारकं रम्यम् ।
अथ ताः प्राप्तास्तिस्त्र अपि नवयौवनारम्भम् ॥ १४३ ॥

---

१. अग्रणीः। २. सोहग्गं सौभाग्यम् । ३. दक्षा=चतुरा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कन्ना सुलोयणा सा परिणीया मेहलावइपुरीए ।
सागरदत्तसुएणं सुबंधुनामेण वणिएण ॥ १४४ ॥

विजयवईनयरीए सुएण धणभूइसत्थवाहस्स ।
धणवाहणनामेणं विवाहियाऽणंगवइकन्ना ॥ १४५ ॥

सावि हु वसुमइकन्ना नयरीए मेहलावईए ओ ।
धणवइणा परिणीया तणएण समुद्ददत्तस्स ॥ १४६ ॥

अह सो धणवइवणिओ कलासु कुसलो अणंगपडिरूवो ।
समयं तु वसुमईए भुंजइ माणुस्सए भोए ॥ १४७ ॥

वड्ढंतसिणेहाणं ताणं अन्नोन्नरत्तचिताणं ।
नवजोव्वणाण सरसं[1] विसयसुहं सेवमाणाणं ॥ १४८ ॥

गुरुजणविणयरयाणं अवरोप्परविरहदुक्खरहियाणं ।
वच्चंति वासराइं आणंदियबंधुवग्गाणं ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

कन्या सुलोचना सा परिणीता मेखलावतीपुर्याम् ।
सागरदत्तसुतेन सुबन्धुनाम्ना वणिजा ॥ १४४ ॥

विजयवतीनगर्यां सुतेन धनभूतिसार्थवाहस्य ।
धनवाहननाम्ना विवाहिताऽनङ्गवती कन्या ॥ १४५ ॥

साऽपि खलु वसुमती कन्या नगर्यां मेखलावत्यां ओ ।
धनपतिना परिणीता तनयेन समुद्रदत्तस्य ॥ १४६ ॥

अथ स धनपतिवणिग् कलासु कुशलोऽनङ्गप्रतिरूपः ।
समकंतु वसुमत्या भुनक्ति मानुष्यान् भोगान् ॥ १४७ ॥

वर्धमानस्नेहयोस्तयोरन्योन्यरक्तचितयोः ।
नवयौवनयोः सदृशं विषयसुखं सेवमानयोः ॥ १४८ ॥

गुरुजनविनयरक्तयोः परस्परविरहदुःखरहितयोः ।
व्रजतो वासराणि आनन्दितबन्धुवर्गयोः ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

---

१. सरिसं ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि पवरे हम्मियतलम्मि[1] पासुत्तो ।
धणवइवणिओ तीए वसुमइदइयाए संजुत्तो ॥ १५० ॥

निम्मलससिकरउज्जोइयाए रयणीए पच्छिमे जामे ।
निद्दाखए विबुद्धा मुद्धा सा वसुमई वरई ॥ १५१ ॥

नियसयणीय[2]पसुत्तं परपुरिसं पिक्खिऊण भयभीया ।
सा पवणहया तणुतरुलयव्व अह कंपिया सहसा ॥ १५२ ॥

चिंतइ सा मियनयणा कत्थ गओ मज्झ नियनाहो सो ।
[3]दुक्खपवेसम्मि गिहे एसो पुरिसो कह पविट्ठो ? ॥ १५३ ॥

किंवा सो मणदइओ हविज्ज निहओ इमेण पावेण ।
सोच्चिय दइओ अन्नो पडिहासइ किं विवज्जासा[4] ? ॥ १५४ ॥

अहवा न होइ एसो मह दइओ ताव निच्छओ एस ।
एस [5]अउव्वो कोवि हु दीसइ दिव्वाणुकारित्ति ॥ १५५ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि प्रवरे हर्म्यतले प्रसुप्तः ।
धनपतिवणिग् तया वसुमतीदयितया संयुक्तः ॥ १५० ॥

निर्मलशशीकरोद्योतितायां रजन्यां पश्चिमे यामे ।
निद्राक्षये विबुद्धा मुग्धा सा वसुमती वराकी ॥ १५१ ॥

निजशयनीयप्रसुप्तं परपुरुषं प्रेक्ष्य भयभीता ।
सा पवनहता तनुतरुलतेवाथ कम्पिता सहसा ॥ १५२ ॥

चिन्तयति सा मृगनयना कुत्र गतो मम निजकनाथः सः ।
दुःखप्रवेशे गृहे एष पुरुषः कथं प्रविष्टः ? ॥ १५३ ॥

किं वा स मनोदयितो भवेत् निहतोऽनेन पापेन ।
स एव दयितोऽन्यः प्रतिभासते किं विपर्यासात् ॥ १५४ ॥

अथवा न भवति एष मम दयितस्तावत् निश्चय एषः ।
एषोऽपूर्वः कोऽपि हु दृश्यते दिव्यानुकारीति ॥ १५५ ॥

---

१. हर्म्यम्=गृहम् । २. शयनीयम्=शय्या । ३. दुःखेन प्रवेशः शक्यो यत्र तद् दुःखप्रवेशम् ।
४. विपर्यासात्=भ्रमात् । ५. अपूर्वः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तह सुवइ सुंवीसत्थो[1] पविसित्ता परगिहम्मि जं एसो ।
तं नूणं भवियव्वं केणावि हु कारणेणित्थ ॥ १५६ ॥

जइ एस अन्नपुरिसो दइओ वा तहवि इण्हि मह जुत्तं ।
नियसासुयाए[2] सिग्घं जहट्ठियं चेव साहेउं[3] ॥ १५७ ॥

जइ पुण एयं न कहेमि कहवि नियसासुयाए वुत्तंतं ।
आजम्मंपि कलकं सुदूसहं होइ ता मज्झ ॥ १५८ ॥

एवं विचिंतिऊणं उत्तरिया हम्मियाओ सा बाला ।
पत्ता य सासुयाए सुदंसणाए समीवम्मि ॥ १५९ ॥

सा सणियं उट्ठविया[4] भणइ किमागमणकारणं सुण्हे[5] ! ।
तत्तो य वसुमईए जहट्ठियं साहियं सव्वं ॥ १६० ॥

भणियं सुदंसणाए न संभवो अत्थि इत्थ अन्नस्स ।
निद्दावसओ होज्जा तुह जाओ विब्भमो एसो ॥ १६१ ॥

तथा स्वपिति सुविश्वस्तः प्रवेश्य परगृहे यदेषः ।
तन्नूनं भवितव्यं केनाऽपि खलु कारणेनात्र ॥ १५६ ॥

यद्येषोऽन्यपुरुषो दयितो वा तथापीदानीम् मम युक्तम् ।
निजश्वस्वाः शीघ्रं यथास्थितमेव कथयितुम् ॥ १५७ ॥

यदि पुन एतं न कथयामि कथमपि निजश्वश्वाः वृतान्तम् ।
आजन्माऽपि कलङ्कं सुदूस्सहं भवति तस्मात् मम ॥ १५८ ॥

एवं विचिन्त्य उतीर्य हर्म्यात् सा बाला ।
प्राप्ता च श्वश्वाः सुदर्शनायाः समीपे ॥ १५९ ॥

सा शनैरुत्थापिता भणति किमागमकारणं स्नुषे ! ।
ततश्च वसुमत्या यथास्थितं कथितं सर्वम् ॥ १६० ॥

भणितं सुदर्शनया न सम्भवोऽस्त्यत्रान्यस्य ।
निद्रावशतो भवेत्तव जातो विभ्रम एषः ॥ १६१ ॥

---

१. सुविश्वस्तः। २. सासुया=श्वश्रूः। ३. साहेउं=कथयितुम्। ४. उत्थापिता। ५. स्नुषा=पुत्रवधूः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं च वसुमईए अंब ! सयं चेव ता निरूवेसु[1] ।
एवं तीए भणिया सुदंसणा लहुं गया तत्थ ॥ १६२ ॥

सम्मं निरूविओ सो निद्दाए पसुत्तओ तहिं पुरिसो ।
नायं सुदंसणाए जह एस न होइ मह पुत्तो ॥ १६३ ॥

तत्तो सुदंसणाए पोक्करियं[2] दीहरेण सद्देण ।
धावह धावह लोया ! एस अउव्वो नरो कोवि ॥ १६४ ॥

अम्ह घरम्मि पविट्ठो जारो चोरोव्व नूण[3] होऊण ।
एवं सुदंसणाए विहियं सोऊण हलबोलं[4] ॥ १६५ ॥

रे ! लेह[5] लेह धावह कत्थ गओ कत्थ अच्छइ निलुक्को ।
एमाइ वाहरंतो समुट्ठिओ परियणो सव्वो ॥ १६६ ॥

मिलिओ य भूरिलोगो किं किं एयंति एव जंपंतो ।
सिट्ठी समुद्ददत्तो भणइ पिए ! केण मुसिया सि ? ॥ १६७ ॥

भणितं च वसुमत्या अम्बे ! स्वयमेव तस्माद् निरूपय ।
एवं तया भणिता सुदर्शना लघु गता तत्र ॥ १६२ ॥

सम्यग् निरूपितः स निद्रायां प्रसुप्तकस्तत्र पुरुषः ।
ज्ञातं सुदर्शनया यथैषो न भवति मम पुत्रः ॥ १६३ ॥

ततः सुदर्शनया पूत्कृतम् दीर्घेण शब्देन ।
धावत धावत लोकाः ! एषोऽपूर्वो नरः कोऽपि ॥ १६४ ॥

अस्माकं गृहे प्रविष्टो जारश्चौर इव नूनं भूत्वा ।
एवं सुदर्शनया विहितं श्रुत्वा कलकलम् ॥ १६५ ॥

रेः ! लात लात धावत कुत्र गतः कुत्राऽस्ते निलीनः ।
एवामादि व्याहरन् समुत्थितः परिजनः सर्वः ॥ १६६ ॥

मिलितश्च भूरिलोकः किं किं एतदिति एवं जल्पन् ।
श्रेष्ठी समुद्रदत्तो भणति प्रिये ! केन मुषिताऽसि ? ॥ १६७ ॥

---

१. निरूपय=अवलोकय । २. पूत्कृतम् । ३. एव=नूनम् । ४. कलकलम् ।५. लात=गृहीतेत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सोवि हु सयणीयाओ समुट्ठिओ कलयलं निसामित्तं ।
वज्जरइ केण अंबे ! मुसिया, जं एवमुल्लवसि ? ॥ १६८ ॥

न हु इत्थ कोवि दीसइ दुट्ठमई कीस अंबि ! उव्विग्गा ? ।
एवं तु तेण भणिया सुदंसणा एवमुल्लवइ ॥ १६९ ॥

को सि तुमं कस्स सुओ कीस गिहं मज्झ आगओ पाव ! ? ।
हा ! धिट्ठ[1] ! किंनिमित्तं अंबित्ति ममं समुल्लवसि ? ॥ १७० ॥

कीस मह पुत्तसेज्जाए इत्थ सुत्तोसि नट्ठमज्जाय ! ।
कत्थ कओ मे पुत्तो धणवइनामो हयास ! तुमे ? ॥ १७१ ॥

एवं च तीइ निट्ठुरवयणाणि निसम्म विम्हिओ चित्ते ।
सो पुरिसो नियदेहं पुणो पुणो अह [2]पुलोएइ ॥ १७२ ॥

आलोइऊण सुइरं नियदेहं जाव सामलमुहो सो ।
उप्पइयमणो ताहे आलोयइ नहयलं सहसा ॥ १७३ ॥

सोऽपि खलु शयनीयात् समुत्थितः कलकलं निशम्य ।
कथयति केन अम्बे ! मुषिता यद्येवमुल्लपसि ? ॥ १६८ ॥

न खल्वत्र कोऽपि दृश्यते दुष्टमतिः कस्माद् अम्बे ! उद्विग्ना ? ।
एवं तु तेण भणिता सुदर्शना एवमुल्लपति ? ॥ १६९ ॥

कोऽसि त्वं कस्य सुतः कस्माद् गृहं मम आगतः पाप ! ।
हा ! धृष्ट ! किंनिमितं अम्बेति माम् समुल्लपसि ॥ १७० ॥

कस्माद्मम पुत्रशय्यायामत्र सुप्तोऽसि नष्टमर्याद ! ।
कुत्र कृतो मम पुत्रो धनपतिनामा हताश ! त्वया ? ॥ १७१ ॥

एवञ्च तस्याः निष्ठुरवचनानि निशम्य विस्मितश्चित्ते ।
स पुरुषो निजदेहं पुनः पुनरथ पश्यति ॥ १७२ ॥

आलोक्य सुचिरं निजदेहं यावत् श्यामलमुखः स ।
उत्पतितमनास्तदाऽऽलोकयति नभस्तलं सहसा ॥ १७३ ॥

१. धृष्ट ! । २. पश्यति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बुड बुड इय अव्वत्तं [1]जावं दिंतोव्व पवरविज्जाए ।
[2]उल्ललइ य पुणरुत्तं दद्दुर इव भूमिपट्ठम्मि ॥ १७४ ॥

जाओ खणेण दीणो खयरकुमारोव्व नट्ठ वरविज्जो ।
गाढं वेविरदेहो मूढोव्व [3]हिउव्व संजाओ ॥ १७५ ॥

अह तं तारिसरूवं पुरिसं दट्ठूं सुदंसणा भणइ ।
पाविट्ठ ! किं न साहसि कत्थ कओ मह सुओ तुमए ? ॥ १७६ ॥

सोवि [4]अहोमुहवयणो होऊण ठिओ न जंपई जाव ।
ताहे सो जणनिवहो विविहं उल्लविउमाढत्तो ॥ १७७ ॥

एसो इब्भघरम्मी समागओ [5]चोरियाए धणलुद्धो ।
अन्ने भणंति चोरो जइ ता सेज्जाए किं सुत्तो ? ॥ १७८ ॥

ता एस वसुमईए [6]कएण [7]परदारियाए आयाओ ।
अन्ने भणंति जारो जइ ता अंबित्ति किं भणइ ? ॥ १७९ ॥

बुड बुडेति अव्यक्तं जापं ददानैव प्रवरविद्यया ।
उल्ललति च पुनरुक्तं दर्दुर इव भूमिपृष्ठे ॥ १७४ ॥

जातः क्षणेन दीनः खेचरकुमार इव नष्टो वरविद्यः ।
गाढं वेपमानदेहो मूढ इव हृत इव संजातः ॥ १७५ ॥

अथ तं तादृशरुपं पुरुषं दृष्ट्वा सुदर्शना भणति ।
पापिष्ट ! किं न कथयसि कुत्र कृतो मम सुतस्त्वया ? ॥ १७६ ॥

सोऽपि अधोमुखवदनो भूत्वा स्थितो न जल्पति यावत् ।
तदा स जननिवहो विविधमुल्लपितुमारब्धः ॥ १७७ ॥

एष इभ्यगृहे समागतश्चौर्याय धनलुब्धः ।
अन्ये भणंति चौरो यदि तस्मात् शय्यायां किं सुप्तः? ॥ १७८ ॥

तस्मादेष वसुमत्या कृतेन पारदारिकतयाऽऽयातः ।
अन्ये भणन्ति जारो यदि तस्मात् अम्बेति किं भणाति ? ॥ १७९ ॥

---

१. जापम् । २. उल्ललति=उन्नमति । ३. हृत इव । ४. अधोमुखं=अधस्ताद् । ५. चोरिका=चौर्यम् । ६. कृतेन=तदर्थ=वसुमत्यर्थमिति यावत् । ७. पारदारिकतया।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता एस धणवइच्चिय विहिओ केणावि अन्नरुवेण ।
देवेण दाणवेण व केलीए पिएण मन्नामो ॥ १८० ॥

अन्ने भणंति भूओ एस पिसाउव्व आगओ एत्थ ।
अम्हाण छलणहेउं एरिसरुवेण दुट्ठप्पा ॥ १८१ ॥

भो भो न एवमेयं भणंति अन्ने उ किंतु निसुणेह ।
वसुमइयाए सीलं परिक्खिउं आगओ तियसो ॥ १८२ ॥

एमाइ बहुविगप्पं परोप्परं जा जणो समुल्लवइ ।
ताव य पियसहि! धारिणि ! निसुणसु जं तत्थ संजायं ॥ १८३ ॥

केऊरहारअंगयविरायमाणो मणोहरसरीरो ।
सहसा पयडीभूओ भासुरदित्ती तहिं तियसो ॥ १८४ ॥

देवेण तेण भणियं निसुणह एयस्स वइयरं भद्दा! ।
अवियाणियपरमत्था करेह किं बहुविहविगप्पे ! ॥ १८५ ॥

तस्मादेष धनपतिरेव विहितः केनाऽप्यन्यरुपेण ।
देवेन दानवेन वा केल्यां प्रियेण मन्यामहे ॥ १८० ॥

अन्ये भणन्ति भूत एष पिशाच इवाऽऽगतोऽत्र ।
अस्माकं छलनहेतुमीदृशरूपेण दुष्टात्मा ॥ १८१ ॥

भो भो नैवैतद् भणन्ति अन्ये तु किन्तु निशृणुत ।
वसुमत्याः शीलं परीक्षितुमागतस्त्रिदशः ॥ १८२ ॥

एवमादि बहुविकल्पं परस्परं यावत् जनः समुल्लपति ।
तावच्च प्रियसखे ! धारिणि ! निशृणु यत्तत्र सञ्जातम् ॥ १८३ ॥

केयूरहाराङ्गदविराजमानो मनोहरशरीरः ।
सहसा प्रकटीभूतो भासुरदिप्तिस्तत्र त्रिदशः ॥ १८४ ॥

देवेन तेन भणितं निशृणुत एतस्य व्यतिकरं भद्राः ! ।
अविज्ञातपरमार्था कुरुत किं बहुविधविकल्पान् ॥ १८५ ॥

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एसो हु पावकारी सुमंगलो नाम नहयरो आसि ।
साहियबहुविहविज्जो विज्जाहरनयरसुपसिद्धो ॥ १८६ ॥

अह अन्नया कयाइवि भममाणो इच्छिएसु नयरेसु ।
एसो इत्थ पुरए समागओ जोव्वणुम्मत्तो ॥ १८७ ॥

हम्मियतलमारुढा ण्हाणुत्तिन्ना[1] हु वसुमई एसा ।
गयणट्ठिएण दिट्ठा इमेण सुइरं च निज्झाया[2] ॥ १८८ ॥

दट्ठुं इमीए रूवं खुहियं अह माणसं तु एयस्स ।
काउं धणवइरुवं अवयरिओ[3] इत्थ गेहम्मि ॥ १८९ ॥

अवियाणियपरमत्था भुत्ता अह वसुमई इमेणावि ।
सुरयम्मि रंजियमणो चिंतइ एवं महापावो ॥ १९० ॥

धणवइरूवेण ठिओ अन्नाओ[4] एत्थ सयललोएण ।
एईए वरतणूए समयं सेवामि सुरयसुहं ॥ १९१ ॥

एष खलु पापकारी सुमङ्गलो नामा नभश्चरोऽऽसीत् ।
साधितबहुविधविद्यः विद्याधरनगरसुप्रसिद्धः ॥ १८६ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि भ्रमन्निच्छितेषु नगरेषु ।
एषोऽत्र पुर्यां समागतो यौवनोन्मत्तः ॥ १८७ ॥

हर्म्यतलारूढा स्नानोतीर्णा खलु वसुमत्येषा ।
गगनस्थितेन दृष्टाऽनेन सुचिरं च निध्याता ॥ १८८ ॥

दृष्ट्वाऽस्या रूपं क्षुभितमथ मानसन्तु एतस्य ।
कृत्वा धनपतिरूपमवत्तीर्णात्रगेहे ॥ १८९ ॥

अविज्ञातपरमार्था भुक्ताऽथ वसुमत्यनेनाऽपि ।
सुरते रञ्जितमनाश्चिंतयति एवं महापापः ॥ १९० ॥

धनपतिरूपेण स्थितोऽज्ञातोऽत्र सकललोकेन ।
एतया वरतन्वा समकं सेवे सुरतसुखम् ॥ १९१ ॥

---

१. स्नानोत्तीर्णा । २. निध्याता=दृष्टा । ३. अवतीर्णः । ४. अज्ञातः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विज्जाहरीहिं किंवा मह कज्जं किंव अन्नजुवईहिं ।
सोहग्गनिहाणाए पत्ताए इमाए महिलाए ? ॥ १९२ ॥

एवं विचिंतिउणं अवहरिओ[1] धणवई इमेणं तु ।
नेऊण भरहखित्ते मुक्को उ विणीयनयरीए[2] ॥ १९३ ॥

पच्छाइय नियरुवं धणवइरुवं विहित्तु विज्जाए ।
वसुमइसुरयासत्तो एसो सो चिट्ठई एत्थ ॥ १९४ ॥

सोवि हु धणवइवणिओ विणीयनयरीए पाविओ वरओ[3] ।
दट्ठुं अउव्वनयरिं विम्हियहियओ विंचितेइ ॥ १९५ ॥

का एसा वरनयरी कत्थ व सा मेहलावई नयरी ।
किं केण व अवहरिओ पेच्छामि व सुमिणयं एयं ? ॥ १९६ ॥

एवं विचिंतयंतो बाहिं नयरीए[4] जाव परिभमई ।
तावय पवरुज्जाणे समोसढो[5] केवली दिट्ठो ॥ १९७ ॥

विद्याधरीभिः किं वा मम कार्यं किं वाऽन्ययुवतीभिः ।
सौभाग्यनिधानायाः प्राप्ताया अस्याः महिलायाः ? ॥ १९२ ॥

एवं विचिन्त्य अपहृतो धनपतिरनेन तु ।
नीत्वा भरतक्षेत्रे मुक्तस्तु विनीतनगर्याम् ॥ १९३ ॥

प्रच्छादितनिजरूपं धनपतिरूपं विधाय विद्यया ।
वसुमतीसुरतासक्त एष स तिष्ठत्यत्र ॥ १९४ ॥

सोऽपि खलु धनपतिवणिग् विनीतनगर्यां प्राप्तो वराकः ।
दृष्ट्वाऽपूर्वनगरीं विस्मयहृदयो विचिन्तयति ॥ १९५ ॥

का एषा वरनगरी कुत्र वा सा मेखलावती नगरी ।
किं केन वाऽपहृतः प्रेक्षे वा स्वप्नमेतद् ? ॥ १९६ ॥

एवं विचिन्तयन् बर्हि नगर्यायावत् परिभ्राम्यति ।
तावच्च प्रवरोद्याने समवसृतः केवली दृष्टः ॥ १९७ ॥

---

१. अपहृतः । २. विनीता=अयोध्या। ३. वरओ=वराकः । ४. रीइ । ५. समवसृतः=आगतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सिरिउसहनाहजिणवरवंसपसूओ तिलोयविक्खाओ ।
नामेणं दंडविरओ रायरिसी[1] मुणिगणसमेओ ॥ १९८ ॥

तं दट्ठुं जायतोसो काऊण पयाहिणं[2] तु तिक्खुत्तो[3] ।
पणमिय केवलिचलणे उवविट्ठो उचियदेसम्मि ॥ १९९ ॥

नाऊण य पत्थावं विहियपणामेण तेण संलत्तं[4] ।
केण अहं अवहरिओ भवयं! किंवा इमं खित्तं ? ॥ २०० ॥

का वा एसा नयरी एवं पुट्ठेण भगवया तस्स ।
धणवइणो पुव्वुत्तं सव्वंपि हु साहियं तइया ॥ २०१ ॥

विन्नायसरुवो सो भज्जापिइमाइबंधुपरिहीणो ।
गुरुसोगसमावन्नो केवलिणा एरिसं भणिओ ॥ २०२ ॥

मा भद्द! कुणसु सोयं एरिसओ चेव एस संसारो ।
इट्ठविओगाऽणिट्ठप्पओगदुक्खेहिं संकिन्नो ॥ २०३ ॥

श्रीऋषभनाथजिनवरवंशप्रसूतस्त्रिलोकविख्यातः ।
नाम्ना दण्डविरतो राजर्षि-र्मुनिगणसमेतः ॥ १९८ ॥

तं दृष्ट्वा जाततोषः कृत्वा प्रदक्षिणां तु त्रिःकृत्वः ।
प्रणम्य केवलीचरणावुपविष्ट-उचितदेशे ॥ १९९ ॥

ज्ञात्वा च प्रस्तावं विहितप्रणामेन तेन संलप्तम् ।
केनाऽहमपहृतो भगवन् ! किं वेदं क्षेत्रम् ? ॥ २०० ॥

का वा एषा नगरी एवं पृष्टेन भगवता तस्य ।
धनपतेः पूर्वोक्तं सर्वमपि खलु कथितं तदा ॥ २०१ ॥

विज्ञातस्वरुपः स भार्यापितामाताबन्धुपरिहीनः ।
गुरुशोकसमापन्नः केवलिनेदृशं भणितः ॥ २०२ ॥

मा भद्र ! कुरु शोकं एतादृश एवैष संसारः ।
इष्टवियोगऽनिष्टप्रयोगदुःखैः संकीर्णः ॥ २०३ ॥

---

१. राजर्षिः । २. प्रदक्षिणाम् । ३. त्रिः=त्रिवारम् । ४. संलप्तम्=उक्तम्=पृष्टमति यावत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयम्मि वसंताणं जीवाणं विसयमोहियमणाणं ।
संजोगविप्पओगा अणंतसो भद्द! जायंति ॥ २०४ ॥

परमत्थओ य दुक्खं जायइ नियदुट्ठ[1]कम्मुणा जणियं ।
हवइ हु निमित्तमित्तं सेसं पुण [2]बेज्झअत्थम्मि ॥ २०५ ॥

ता तेण नहयरेणं न मज्झपरमत्थओ कयं दुक्खं ।
किंतु नियकम्मजणियं एवं भावेसु नियचित्ते ॥ २०६ ॥

अविय। "[3]पत्थरेणाहओ [4]कीवो पत्थरं [5]डक्कुमिच्छई ।
मिगारिओ सरं [6]पप्प [7]सरुप्पत्तिं विमग्गई ॥ २०७ ॥"

ता भद्द! जिणाणाए कम्मसमुच्छेयणम्मि उज्जमसु ।
तत्तो विलीणकम्मो पाविहिसि न एरिसं दुक्खं ॥ २०८ ॥

इय केवलिया भणिओ पडिबुद्धो धणवई इमं भणइ ।
इच्छामो [8]अणुसट्ठिं पव्वज्जं देह मे भयवं ! ॥ २०९ ॥

**एतस्मिन् वसतां जीवानां विषयमोहितमनसां ।
संयोगविप्रयोगौ अनंतशः भद्र ! जायेते ॥ २०४ ॥**

**परमार्थतश्च दुःखं जायते निजदुष्टकर्मणा जनितम् ।
भवति खलु निमित्तमात्रं शेषं पुनर्बाह्यार्थे ॥ २०५ ॥**

**तस्मात् तेन नभश्चरेण न मम परमार्थतः कृतं दुःखम् ।
किन्तु निजकर्मजनितमेव भावय निजचित्ते ॥ २०६ ॥**

**अपि च ! प्रस्तरेणाहतः क्लीबः प्रस्तरं दंष्टुमिच्छति ।
मृगारिः शरं प्राप्य शरोत्पत्तिं विमार्गयति ॥ २०७ ॥**

**तस्मात् भद्र ! जिनाज्ञया कर्मसमुच्छेदने उद्यम ।
ततो विलीनकर्मा प्राप्स्यसि नेदृशं दुःखम् ॥ २०८ ॥**

**इति केवलिना भणितः प्रतिबुद्धो धनपतिरिदं भणति ।
इच्छामोऽनुशास्तिं प्रव्रज्यां देहि माम् भगवन् ॥ २०९ ॥**

१. कम्मुणा=कर्मणा । २. बज्झो=बाह्यः । ३. पत्थरो=प्रस्तरः=पाषाणः । ४. क्लीबः, प्रस्तावादत्र श्वा । ५. डक्कुं=दंष्टुम् । ६. पप्प=प्राप्य । ७. स्वरस्य शब्दस्योत्पत्तिम् । ८. अनुशास्तिम्=आज्ञाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

केवलिणा से दिन्ना पव्वज्जा सव्वपावमलहरणी ।
अह जाओ सो समणो सामन्नगुणेहिं[1] उववेओ ॥ २१० ॥

पुव्वसयसहस्साइं[2] तीसं काऊण उग्गतवचरणं ।
तेमासिंय च काऊण अणसणं चत्तदेहो सो ॥ २११ ॥

उववण्णो ईसाणे अच्छरगणसंकुले विमाणम्मि ।
चंदज्जुणाभिहाणे देवो चंदज्जुणो नाम ॥ २१२ ॥ युग्मम् ॥

ओहिन्नाणेण तओ नाऊणं सयलनिययवुत्तंतं ।
सो हं भो भो भद्दा ! समागओ एत्थ नयरीए ॥ २१३ ॥

वसुमइकंठविलग्गो सयणीयगओ पसुत्तओ दिट्ठो ।
पच्छाइयनियरूवो धणवइरूवेण एस ठिओ ॥ २१४ ॥

जाओ य मज्झ कोवो तव्वसओ चिंतियं मए एयं ।
मारेमि इमं पावं मह दइयाए सह पसुत्तं ॥ २१५ ॥

केवलिना तस्य दत्ता प्रव्रज्या सर्वपापमलहरणी ।
अथ जातः स श्रमणः श्रामण्यगुणैरुपपेतः ॥ २१० ॥

पूर्वशतसहस्राणि त्रिंशत् कृत्वा उग्रतपश्चरणम् ।
त्रैमासिकं च कृत्वाऽनशनं त्यक्तदेहः सः ॥ २११ ॥

उपपन्न ईशानेऽप्सरागणसङ्कुले विमाने ।
चन्द्रार्जुनाभिधाने देवश्चंद्रार्जुनो नामा ॥ २१२ ॥ युग्मम् ॥

अवधिज्ञानेन ततो ज्ञात्वा सकलनिजकवृतान्तम् ।
सोऽहं भो भो भद्राः ! समागतोऽत्र नगर्याम् ॥ २१३ ॥

वसुमती कंठविलग्नः शयनीयगतः प्रसुप्तको दृष्टः ।
प्रच्छादितनिजरूपो धनपतिरुपेणैष स्थितः ॥ २१४ ॥

जातश्च मम कोपस्तद्वशतश्चिन्तितं मयैतद् ।
मारयामीमं पापं मम दयितया सह प्रसुप्तम् ॥ २१५ ॥

१. श्रामण्यगुणैः । २. त्रिंशत्पूर्वलक्षमितानि 'वर्षाणि' इति शेषः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जणणिजणयाण अहवा जाणावित्ता[1] य सयललोयस्स ।
एयस्स दुट्ठचरियं काहामि विणिग्गहं पच्छा ॥ २१६ ॥

एवं विचिंतिऊणं अवहरियाओ इमस्स पावस्स ।
सव्वाओ विज्जाओ जाओ य इमो सभावत्थो[2] ॥ २१७ ॥

तत्तो य वसुमईए सहसा निद्दा मए खयं नीया ।
एईए विबुद्धाए नायं जह एस परपुरिसो ॥ २१८ ॥

गंतूण सासुयाए सिट्ठा वत्ता इमीइ सव्वावि ।
तत्तो सुदंसणाए दठूण इमं कओ रोलो[3] ॥ २१९ ॥

पडिबुद्धेण इमेणवि तेणिह अंबा सुदंसणा भणिया ।
सोउं निट्ठुरवयणं पलोइयं नियदेहं तु ॥ २२० ॥

दठूण पुव्वरूवं नियदेहं विम्हिओ इमो चित्ते ।
मह विज्जाए[4] पभावो अवहरिओ केण अज्जत्ति ? ॥ २२१ ॥

जननीजनकयोरथवा ज्ञापयित्वा च सकललोकस्य ।
एतस्य दुष्टचरित्रं करिष्यामि विनिग्रहं पश्चात् ॥ २१६ ॥

एवं विचिन्त्याऽपहृता अस्य पापस्य ।
सर्वा विद्या जातश्चायं स्वभावस्थः ॥ २१७ ॥

ततश्च वसुमत्याः सहसा निद्रा मया क्षयं नीता ।
अनया विबुद्धया ज्ञातं यथैष परपुरुषः ॥ २१८ ॥

गत्वा श्वश्वै शिष्टा वार्ताऽनया सर्वापि ।
ततः सुदर्शनया दृष्टवा अयं कृतो रोलः ॥ २१९ ॥

प्रतिबुद्धेनऽनेनाऽपि तेनेहांऽबा सुदर्शना भणिता ।
श्रुत्वा निष्ठुरवचनं प्रलोकितं निजकदेहन्तु ॥ २२० ॥

दृष्ट्वा पूर्वरूपं निजदेहं विस्मितोऽयं चित्ते ।
मम विद्यायाः प्रभावोऽपहृतः केनाद्येति ? ॥ २२१ ॥

---

१. ज्ञापयित्वा । २. स्वभाव=मूलरूपः । ३. रोलो=कोलाहलः । ४. लाए ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एवं विचिंतिऊणं उप्पइउमणेण[1] ताहि एएण ।
नियविज्जा संभरिया पवरा नहगामिणी नाम ॥ २२२ ॥

तहवि हु उप्पइऊणं जाहे न चएइ ताहि विन्नायं ।
कुविएण मज्झ केणवि विज्जाच्छेओ कओऽवस्सं ॥ २२३ ॥

तेणेव सभावत्थो जाओ न चएमि गयणमुप्पइउं ।
एवं विगप्पयंतो एसो दीणत्तणं पत्तो ॥ २२४ ॥

एवं पियसहि ! धारिणि ! सोउं तियसस्स भासियं तस्स ।
सेट्ठी[2] समुद्ददत्तो सुदंसणा सावि से भज्जा ॥ २२५ ॥

आलिंगिय तं देवं अइगुरुसुयदुक्खदलियहिययाइं ।
दीहरसरेण दोण्णिवि करुणं रोत्तु[3] पवत्ताइं ॥ २२६ ॥

तह तेहिं तत्थ रुन्नं करुणपलावेहिं नेहभरिएहिं ।
जह सो समागयजणो सव्वोवि हु रोविउं[4] लग्गो ॥ २२७ ॥

एवं विचिन्त्य उत्पतितुमनसा तदा एतेन ।
निजविद्या संस्मृता प्रवरा नभोगमिनी नाम्नी ॥ २२२ ॥

तथापि खलूत्पतितुं यदा न शक्नोति तदा विज्ञातम् ।
कुपितेन मम केनाऽपि विद्याच्छेदः कृतोऽवश्यम् ॥ २२३ ॥

तेनैव स्वभावस्थो जातो न शक्नोति गगनमुत्पतितुम् ।
एवं विकल्पयन्नेष दीनत्वं प्राप्तः ॥ २२४ ॥

एवं प्रियसखे ! धारिणि ! श्रुत्वा त्रिदशस्य भाषितं तस्य ।
श्रेष्ठी समुद्रदत्तः सुदर्शना साऽपि तस्य भार्या ॥ २२५ ॥

आलिङ्ग्य तं देवमतिगुरुसुतदुःखदलितहृदयौ ।
दीर्घस्वरेण द्वावपि करुणं रोदितुं प्रवृत्तौ ॥ २२६ ॥

तथा ताभ्यां रुदितं करुणप्रलापैः स्नेहभृतैः ।
यथा स समागतजनः सर्वोऽपि खलु रोदितुं लग्नः ॥ २२७ ॥

---

१. उत्पतितुमनसा = उड्डयितुकामेन । २. सिट्ठी । ३. रोदितुम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सोऊण रुन्नसद्दं सेट्ठिस्स गिहम्मि नयरवत्थव्वो[1] ।
सव्वोवि हु संमिलिओ सबालवुड्ढो जणो तत्थ ॥ २२८ ॥

नाऊण य वुत्तंतं सव्वं अन्नुन्नवज्जरिज्जंतं[2] ।
अक्कोसंति बहुविहं सुमंगलं नयरनारीओ ॥ २२९ ॥

एयस्स पडउ विज्जू सुत्तो मा एस बुज्झउ[3] पावो ।
निद्दोसोवि धणवई अवहरिओ जेण पावेण ॥ २३० ॥

हा ! पाव ! किं न आसी खयरीओ तुह सरूवजुत्ताओ ।
मुद्धाए वसुमईए जेण तुमे खंडियं सीलं ? ॥ २३१ ॥

ता पाव ! इण्हि पावसु अणज्जकज्जम्मि[4] निरय ! निल्लज्ज ! ।
नियदुच्चेट्ठियसरिसं इहपरलोए फलं कडुयं ॥ २३२ ॥

एयं न होइ जोग्गं नामं एयस्स दुट्ठचरियस्स ! ।
पावो अमंगलो एस जेण एयं कयं पावं ॥ २३३ ॥

श्रुत्वा रुदितशब्दं श्रेष्ठिनो गृहे नगरवास्तव्यः ।
सर्वोऽपि खलु संमिलितः सबालवृद्धो जनस्तत्र ॥ २२८ ॥

ज्ञात्वा च वृतान्तं सर्वमन्योन्यं कथ्यमानम् ।
आक्रोशति बहुविधं सुमंगलं नगरनार्यः ॥ २२९ ॥

एतस्य पततु विद्युत् सुप्तो मा एष बुध्यतां पापः ।
निर्दोषोऽपि धनपतिरपहृतो येन पापेन ॥ २३० ॥

हा ! पाप ! किं नासीत् खेचर्यस्तवस्वरूपयुक्ताः ।
मुग्धाया वसुमत्या येन त्वया खण्डितं शीलम् ? ॥ २३१ ॥

तस्मात् पाप ! इदानीं प्राप्नुहि अनार्यकार्ये निरक्त ! निर्लज्ज ! ।
निजदुश्चेष्टितसदृशमिहपरलोके फलं कटुकम् ॥ २३२ ॥

एतन्न भवति योग्यं नाम एतस्य दुष्टचरितस्य ।
पापोऽमङ्गल एष येन एतद् कृतं पापम् ॥ २३३ ॥

---

१. नगरवास्तव्यः । २. अन्नुन्नं=अन्योन्यम् । ३. बुध्यताम्=उत्थीयताम्; सुप्त एव म्रियतामित्यर्थः । ४. अणज्जं=अनार्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कन्नकडुएहिं एवं असब्भवयणेहिं तेण लोएणं ।
अक्कोसिओ स बहुहा सुदीणवयणो तहिं वरओ ॥ २३४ ॥

तेणेव देवेण तहिं मा[1]यावित्ताइं रोवमाणाइं ।
अणुसासियाइं सम्मं तुण्हिक्काइं तु जायाइं ॥ २३५ ॥

तत्तो सुरेण भणिया मुंचंती थूलअंसुयपवाहं ।
भद्दे! वसुमइ! इण्हिं को तुह हिययस्स उ[2]च्छाहो? ॥ २३६ ॥

अह तीए वज्जरियं लज्जाए समोणमंतवयणाए।
जं किंचि तुम सामिय! [3]आइससि तहिं समुच्छाहो ॥ २३७ ॥

भणियं सुरेण सुंदरि! जइ एवं ता करेसु पव्वज्जं ।
जिणवरभणियं धम्मं कम्ममहाकंदकोद्दालं ॥ २३८ ॥

जइवि हु सुंदरि! तुमए अ[4]याणमाणाए एयमायरियं ।
तहवि हु इमस्स ओसहं होउ पव्वज्जा ॥ २३९ ॥

कर्णकटुकैरेवमसभ्यवचनैस्तेन लोकेन ।
आक्रुष्टो स बहुधा सुदीनवदनः तत्र वराकः ॥ २३४ ॥

तेनैव देवेन तत्र मातापितरौ रुदन्तौ ।
अनुशासितौ सम्यक् तूष्णीकौ तु जातौ ॥ २३५ ॥

ततः सुरेण भणिता मुञ्चती स्थूलाश्रुकप्रवाहम् ।
भद्रे वसुमति ! इदानीं को तव हृदयस्योत्साहः ? ॥ २३६ ॥

अथ तया कथितं लज्जया समावनमत्वदनया ।
यत्किंचित्त्वं स्वामिन् ! आदिशसि तत्र समुत्साहः ॥ २३७ ॥

भणितं सुरेण सुन्दरि ! यद्येवं तदा कुरु प्रव्रज्याम् ।
जिनवरभणितं धर्मं कर्ममहाकन्दकुद्दालम् ॥ २३८ ॥

यद्यपि खलु सुन्दरि ! त्वयाऽजानत्या एतदाचरितम् ।
तथापि खल्वस्य पापस्यौषधं भवतु प्रव्रज्या ॥ २३९ ॥

---

१. माता=पितरौ । २. उत्साहः । ३. आदिशसि=आज्ञां करोषि । ४. अजानत्या ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य वसुमईए तहत्ति बहु मन्नियं तयं वयणं ।
महईए विभूईए नियबंधवअणुमया ताहे ॥ २४० ॥

तत्थेव य नयरीए सुहम्मनामस्स पवरसूरिस्स ।
मयहरियाए बहुविहसाहुणिगणसेवियकमाए ॥ २४१ ॥

चंदजसानामाए समप्पिया सुरवरेण सयमेव ।
तीएवि य आगमविहिणा दिन्ना दिक्खा वसुमईए ॥ २४२ ॥ तिसृभिः कुलकम्।

सोवि सुमंगलखयरो गुरुरोसेणावि तेण देवेण ।
दट्ठूण दीणवयणो न मारियो कहवि हु दयाए ॥ २४३ ॥

नेऊण माणुसुत्तरगिरिस्स परओ स उज्झिओ वरओ ।
अह सो तियसो पत्तो नियविमाणम्मि वेगेण ॥ २४४ ॥

सावि हु वसुमइअ[1]ज्जा समिईगुत्तीसु सम्ममुवउत्ता ।
[2]सज्झायज्झाणजुत्ता उज्जुत्ता विणयकरणम्मि ॥ २४५ ॥

ततश्च वसुमत्या तथेति बहुमतं तद् वचनम् ।
महत्या विभूत्या निजबन्धवानुमता तदा ॥ २४० ॥

तत्रैव च नगर्यां सुधर्मनाम्नः प्रवरसूरेः ।
महत्तरिकाया बहुविधसाध्वीगणसेवितक्रमायाः ॥ २४१ ॥

चन्द्रयशानाम्न्याः समर्पिता सुरवरेण स्वयमेव ।
तयाऽपि चागमविधिना दत्ता दिक्षा वसुमत्याः ॥ २४२ ॥ तिसृभिः कुलकम्॥

सोऽपि सुमंगलखचरो गुरुरोषेणाऽपि तेन देवेन ।
दृष्ट्वा दीनवदनो न मारितः कथमपि खलु दयया ॥ २४३ ॥

नीत्वा मानुषोत्तरगिरेः परतः स उज्झितो वराकः ।
अथ स त्रिदशः प्राप्तो निजकविमाने वेगेण ॥ २४४ ॥

सोऽपि खलु वसुमत्यार्या समितिगुप्तीषु सम्यगुपयुक्ता ।
स्वाध्यायध्यानयुक्ता उद्युक्ता विनयकरणे ॥ २४५ ॥

१. आर्या=साध्वी । २. सज्झाओ=स्वाध्यायः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वसयसहस्साइं बहूणि काऊण पवरसामन्नं ।
संलेहणाए सम्मं झोसित्ता[1] निययदेहं तु ॥ २४६ ॥

अणुरायवसा तं चिय झायंती सुरवरं निए हियए ।
कयअणसणा वसुमई कालं काऊण उववन्ना ॥ २४७ ॥

ईसाणनामम्मि बिइज्जकप्पे चंदज्जुणे दिव्वविमाणयम्मि ।
देवस्स चंदज्जुणनामगस्स चंदप्पहा नाम पहाणदेवी ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ वसुमइसुरलोयपावणो नाम ।
सुरसुंदरिनामाए कहाए छट्ठो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

पूर्वशतसहस्त्राणि बहूनि कृत्वा प्रवरश्रामण्यम् ।
संलेखनया सम्यक् झूषित्वा निजकदेहन्तु ॥ २४६ ॥

अनुरागवशात्तमेव ध्यायन्ती सुरवरं निजे हृदये ।
कृतानशना वसुमती कालं कृत्वा उपपन्ना ॥ २४७ ॥

ईशाननाम्नि द्वितीयकल्पे चन्द्रार्जुने दिव्यविमाने ।
देवस्य चन्द्रार्जुननामकस्य चन्द्रप्रभा नाम्नी प्रधानदेवी ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते वसुमतीसुरलोकप्रापणो नामा ।
सुरसुन्दरीनाम्न्याः कथायाः षष्ठः परिच्छेदः ॥ २५० ॥ १५०० ॥

॥ षष्ठः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. झोसित्ता=झूषित्वा=क्षीणं कृत्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सप्तमः परिच्छेदः

अह पुव्वसंगएणं समयं चंदज्जुणेण देवेण ।
गाढाणुरायरत्ता भुंजइ दियलोगसोक्खाइं ॥ १ ॥

चंदप्पहदेवीए सुरलोए सुरवरेण तेण समं ।
बोलीणो बहुकालो दिव्वसुहं अणुहवंतीए ॥ २ ॥

अह अन्नया कयाइवि विच्छायं पिच्छिऊण नियदइयं ।
भयभीया सा देवी तं देवं एवमुल्लवइ ॥ ३ ॥

सामिय ! कीस ससंको अरईपरद्धोव्व[1] दीससि तुमंति ।
तह कंत ! रुइविवज्जियदेहो दीणोव किं इण्हिं ? ॥ ४ ॥

अथ पूर्वसङ्गतेन समकं चन्द्रार्जुनेन देवेन ।
गाढानुरागरक्ता भुनक्ति दिव्यलोकसौख्यानि ॥ १ ॥

चन्द्रप्रभादेव्याः सुरलोके सुरवरेण तेन समं ।
अतिक्रान्तो बहुकालो दिव्यसुखमनुभवत्याः ॥

अथान्यदा कदाचिदपि विच्छायं प्रेक्ष्य निजदयितम् ।
भयभीता सा देवी तं देवमेवमुल्लपति ॥ ३ ॥

स्वामिन् ! कस्मात् सशङ्कोऽरतिपीडित इव पश्यसि त्वमिति ।
तथा कान्त ! रुचिविवर्जितदेहो दीन इव किमिदानीम् ? ॥ ४ ॥

---

१. परद्धो=पीडितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुक्कइ कीस अकम्हा कुसुमसमूहो सिरम्मि संजमिओ[1] ? ।
[2]वसणाणि तुज्झ सामिय ! सामलवन्नाणि किं अहुणा ? ॥ ५ ॥

[3]थरहरइ कीस दिट्ठी कामम्मि य सिढिलआयरो इण्हिं ।
मोडसि[4] य कीस अंगं पुणो पुणो, देव ! वज्जरसु ? ॥ ६ ॥

अह चंदज्जुणदेवो एवं पुट्ठो पियाए वज्जरइ ।
किं न याणसि सुंदरि ! जेण ममं पुच्छसि इमं तु ? ॥ ७ ॥

देवस्स चवणसमए इमाणि जायंति सुयणु ! लिंगाणि !।
ता मज्झवि [5]चुइसमओ आसन्नो वट्टइ इयाणिं ॥ ८ ॥

एवं निसम्म वयणं देवी अइवल्लहस्स देवस्स ।
उप्पन्नगरुयसोया दुक्खं [6]नरओवमं पत्ता ॥ ९ ॥

अह अन्नया कयाइवि सो देवो तीइ पिच्छमाणीए ।
खरतरपवणसमुद्धयदीवोव्व अदंसणीभूओ ॥ १० ॥

शुष्यति कस्मादकस्मात् कुसुमसमूहः शिरसि संयमितः ? ।
वसनानि तव स्वामिन् ! श्यामलवर्णानि किमधुना ? ॥ ५ ॥

कम्पते कस्माद्दृष्टि कामे च शिथिलादर इदानीम् ।
मोटयसि च कस्मादङ्गं पुनः पुनर्देव ! कथय ? ॥ ६ ॥

अथ चन्द्रार्जुनदेव एवं पृष्टः प्रियायै कथयति ।
किं न जानासि सुन्दरि ! येन मम पृच्छसि इदन्तु ॥ ७ ॥

देवस्य च्यवनसमये इमानि जायन्ते सुतनो ! लिङ्गानि ।
तस्मात्ममाऽपि च्युतिसमयोऽऽसन्नो वर्तत इदानीम् ॥ ८ ॥

एवं निशम्य वचनं देव्यतिवल्लभस्य देवस्य ।
उत्पन्नगुरुकशोका दुःखं नरकोपमं प्राप्ता ॥ ९ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि स देवस्तस्यां प्रेक्षमाणायां ।
खरतरपवनसमुद्धतदीपइवाऽदर्शनीभूतः ॥ १० ॥

१. संयमितः=निबद्धः । २. वसनानि=वस्त्राणि । ३. थरहरइ=कम्पते । ४. मोटसि, मोटयसि वा "मरडेछे" इति भाषायाम् । ५. च्युतिः=मरणम् । ६. नरकोपमम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दट्ठूण चुयं देवं देवी चंदप्पहा सुदुक्खत्ता ।
मुच्छाविरमे करुणं विलविउमेवं समारद्धा ॥ ११ ॥

हा ! नाह ! पाणवल्लह ! मोत्तूण ममं गओ कहिं देव ! ।
तुमए रहिया सामिय ! कं सरणमहं पवज्जामि ? ॥ १२ ॥

खणलवमेत्तंपि तुमं विणा मए नेव नाह ! अच्छंतो ।
मोत्तूण ममं इण्हिं कत्थ गओ लोयणाणंद ! ॥ १३ ॥

तं चेव मज्झ सरणं तं नाहो जीवियं तुमं देव ! ।
तुमए मुक्का सामिय ! भण इण्हिं कत्थ वच्चामि ? ॥ १४ ॥

हा ! कत्थ गओ वल्लह ! एत्थ अणाहं ममं पमोत्तूणं ।
को मह सरणं इण्हि सामिय ! तुमए पमुक्काए ? ॥ १५ ॥

सो चेव देवलोगो देवसहस्सोवसोहिओ रम्मो ।
तुह विरहियाए इण्हिं [1]भावइ नरओवमो मज्झ ॥ १६ ॥

दृष्टवा च्युतं देवं देवी चन्द्रप्रभा सुदुःखार्त्ता ।
मूर्च्छाविरमे करुणं विलपितुमेवं समारब्धा ॥ ११ ॥

हा ! नाथ ! हा प्राणवल्लभ ! मुक्त्वा माम् गतः क्व देव ! ।
त्वया रहिता स्वामिन् ! कं शरणमहं प्रव्रजामि ? ॥ १२ ॥

क्षणलवमात्रमपि त्वां विना मया नैव नाथ ! आस्यमाना ।
मुक्त्वा मामिदानीं क्व गतो लोचनानन्द ! ॥ १३ ॥

त्वमेव मम शरणं त्वं नाथोः जीवितं त्वं देव ! ।
त्वया मुक्ता स्वामिन् ! भण इदानीं कुत्र व्रजामि ? ॥ १४ ॥

हा क्व गतो वल्लभ ! अत्राऽनाथां माम् प्रमुच्य ।
को मम शरणमिदानीं स्वामिन् । त्वया प्रमुक्त्या ? ॥ १५ ॥

स एव देवलोको देवसहस्त्रोपशोभितो रम्यः ।
तव विरहिताया इदानीं भासते नरकोपमो मम ॥ १६ ॥

१. भासते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं चिय इमं विमाणं रम्मं मणिकणगरयण[1]विच्छुरियं ।
तुमए मुक्कं [2]भावइ [3]घडियालय[4]सच्छहं नाह ! ॥ १७ ॥

किंकरवग्गोपि इमो चाडुकरो विणयकरणतल्लिच्छो ।
परमाहम्मियसरिसो भासइ तुह नाह ! विरहम्मि ॥ १८ ॥

पुंनागनागचंपयनमेरुमंदाररेहिरं रम्मं ।
उज्जाणं तुह विरहे असिपत्तवणंव पडिहाइ ॥ १९ ॥

वरमज्जणवावीओ निम्मलजलपूरियाओ रम्माओ ।
भासंति तुज्झ विरहे वेयरणिनईए तुल्लाओ ॥ २० ॥

धन्नाओ नारीओ जाओ [5]मयं अणुसरंति भत्तारं ।
एयम्मि देवभावे कत्तो एयारिसं मज्झ ? ॥ २१ ॥

एमाइ पलवमाणा सा देवी हणइ नियय हत्थेहिं ।
अंगाइं सुदुक्खत्ता कंदंती करुणसद्देण ॥ २२ ॥

तमेव इदं विमानं रम्यं मणिकनकरत्नव्याप्तम् ।
त्वया मुक्तं भासते घटिकालयसदृशं नाथ ! ? ॥ १७ ॥

किंकरवर्गोऽप्ययं चाटुकरो विनयकरणतल्लिप्सः ।
परमाधार्मिकसदृशो भासते तव नाथ ! विरहे ॥ १८ ॥

पुंनागनागचम्पकनमेरुमन्दारराजितं रम्यम् ।
उद्यानं तव विरहे असिपत्रवनमिव प्रतिभाति ॥ १९ ॥

वरमज्जनवाप्यो निर्मलजलपूरिता रम्याः ।
भासन्ते तवविरहे वैतरणिनद्यस्तुल्याः ॥ २० ॥

धन्या नार्यो या मृतमनुसरति भर्तारम् ।
एतस्मिन् देवभावे कुत एतादृशं मम ? ॥ २१ ॥

एवमादि प्रलपन्ती सा देवी हन्ति निजकहस्तैः ।
अङ्गानि सुदुःखार्त्ता क्रन्दन्ती करुणशब्देन ॥ २२ ॥

---

१. विच्छुरितं=व्याप्तम् । २. भासते । ३. घटिकालयं = घटिकावादनगृहम् । ४. सच्छहं=सदृशम् । ५. मृतम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मुच्छिज्जइ पुणरुत्तं नीसाहारा य पडइ भूमीए ।
संपत्तचेयणा सा पुणरवि एवं समुल्लवइ ॥ २३ ॥

हा ! नाह ! किं न पेच्छसि विलवंतिं जं न देसि उल्लावं ।
किं वा रुट्ठो वल्लह ! किं अवरद्धं मए तुज्झ ? ॥ २४ ॥

[1]पणयकुवियाए सामिय ! चाडुसहस्साणि मज्झ कुव्वंतो ।
इण्हि कीस अकंडे विलवंतिं मुंचसि ममं तु ? ॥ २५ ॥

हा ! नाह ! किं न याणसि अइगुरुअणुरायमोहिया एसा ।
मह विरहे कह होही जेण अकंडे तुमे मुक्का ? ॥ २६ ॥

एवं बहुप्पगारं पिययमविरहम्मि कंदमाणा सा ।
जाया उम्मूलियकमलिणिव्व वि[2]च्छायमुहकमला ॥ २७ ॥

दट्ठूण गरुयसोयं गुरुदुक्ख[3]समोहयं तयं देविं ।
तीए नि[4]द्धवयंसा सयंपभा एवमुल्लवइ ॥ २८ ॥

मूर्च्छयते पुनरुक्तं निराधारा च पतति भूम्यां ।
संप्राप्तचेतना सा पुनरपि एवं समुल्लपति ॥ २३ ॥

हा ! नाथ ! किं न प्रेक्षसे विलपन्तीं यन्न ददासि उल्लापम् ।
किं वा रुष्टो वल्लभ ! किमपराद्धं मया तव ? ॥ २४ ॥

प्रणयकुपितायाः स्वामिन् ! चाटुसहस्राणि मम कुर्वन् ।
इदानीं कस्मादकाण्डे विलपन्तीं मुञ्चसि मां तु ? ॥ २५ ॥

हा ! नाथ ! किं न जानास्यतिगुर्वनुरागमोहितैषा ।
मम विरहे कथं भविष्यति येनाकाण्डे त्वया मुक्ता ? ॥ २६ ॥

एवं बहुप्रकारं प्रियतमविरहे क्रन्दन्ती सा ।
जातोन्मूलितकमलिनीव विच्छायमुखकमला ॥ २७ ॥

दृष्टवा गुरुकशोकं गुरुदुःखसमवहतां तकां देवीं ।
तस्याः स्निग्धवयस्या स्वयंप्रभा एवमुल्लपति ॥ २८ ॥

---

१. प्रणयकुपिताया मम। २. पव्वाय। ३. समोहयं=समवहताम्। ४. स्निग्धवयस्या=प्रियसखी।

Jain Education International		For Private & Personal Use Only		www.jainelibrary.org

जाणियजिणवयणावि हु संसारसरूवयं सुणेऊण ।
इयरमहिलव्व पियसहि ! विलवसि किं एरिसं बहुहा ? ॥ २९ ॥

पियसहि ! न हु साहारो बहुणावि हु विलविएण जं अत्थि ।
ता किं [1]छालियगलथणसमेण विहलेण रुन्नेण ? ॥ ३० ॥

जइ विलवसि सयहुत्तं पिट्टसि[2] देहं करेसि गुरुसोयं ।
तहवि हु न एइ दइओ कालकयंतेण जो नीओ ॥ ३१ ॥

तो एयं नाऊणं नेहं सिढिलेसु[3] मुंच गुरुसोगं ।
उज्जम जिणिंदधम्मे एवंविहदुक्खसमणम्मि ॥ ३२ ॥

सो[4] तवसंजमरूवो देवभवे नत्थि वट्टमाणाए ।
सम्मत्तसुद्धिहेउं सुंदरि ! ता उज्जमं कुणसु ॥ ३३ ॥

गंतूण विदेहेसुं वंदसु तिलोक्कबंधवजिणिंदे ।
केवलिणो तह साहू संजमकरणुज्जए धीरे ॥ ३४ ॥

ज्ञातजिनवचनाऽपि हु संसारस्वरूपं श्रुत्वा ।
इतरमहिलेव प्रियसखे ! विलपसि किमीदृशं बहुधा ॥ २९ ॥

प्रियसखे ! न खलु साधारो बहुनाऽपि हु विलपितेन यदस्ति ।
तस्मात्किं छागिकागलस्तनसमेन विफलेन रुदितेन ? ॥ ३० ॥

यदि विलपसि शतकृत्वस्ताडयसि देहं करोषि गुरुशोकम् ।
तथापि हु नैति दयितः कालकृतान्तेन यो नीतः ॥ ३१ ॥

तत एतद् ज्ञात्वा स्नेहं शिथिलय मुञ्च गुरुशोकम् ।
उद्यच्छ जिनेन्द्रधर्मे एवविधं दुःखशमने ॥ ३२ ॥

स तपःसंयमरुपो देवभवे नास्ति वर्तमानायाः ।
सम्यकत्त्वशुद्धिहेतुं सुन्दरि ! तस्मादुद्यमं कुरु ॥ ३३ ॥

गत्वा विदेहेषु वन्दस्व त्रैलोक्यबान्धवजिनेन्द्रान् ।
केवलिनस्तथा साधून् संयमकरणोद्यतान् धीरान् ॥ ३४ ॥

---

१. छालिका = छागिका = अजा । २. ताडयसि । ३. शिथिलय = शिथिलं कुरु ।
४. सः=जिनेन्द्रधर्मः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सासयजिणभवणट्ठियजिणिंदबिंबाणि परमभत्तीए ।
कुलसेलदीवपव्वयठियाणि गंतूण पणमेसु ॥ ३५ ॥

एवं विसुद्धसम्मत्तसंजुया पाविऊण मणुयत्तं ।
लद्धुं जिणवरदिक्खं हयकम्मा [1]वंयसि सिद्धीए ॥ ३६ ॥

एवंविहदुक्खाइं [2]तत्थ गया नेव पाविसि अवस्सं ।
जरमरणरोगसोगेहिं वज्जिया होसि आकालं ॥ ३७ ॥

एवं सयंपभाए भणिया चंदप्पहा तहिं देवी ।
मोत्तुण दइयसोगं समागया एत्थ लोयम्मि ॥ ३८ ॥

सहिया सयंपभाए वंदित्ता जिणवरिंदबिंबाइं ।
नंदीसरम्मि ताहे समागया एत्थ भरहम्मि ॥ ३९ ॥

तत्थ य पेच्छइ नयरे रायगिहे पवर[3]बाहिरूज्जाणे ।
समणगणसेवियकमं ससुरासुरमणुयपरियरियं ॥ ४० ॥

शाश्वतजिनभवनस्थितजिनेन्द्रबिम्बानि परमभक्त्या ।
कुलशैलद्वीपपर्वतस्थितानि गत्वा प्रणम ॥ ३५ ॥

एवं विशुद्धसम्यकत्वसंयुक्ता प्राप्य मनुष्यत्वम् ।
लब्ध्वा जिनवरदीक्षां हतकर्मा व्रजसि सिद्धौ ॥ ३६ ॥

एवंविधदु:खानि तत्र गता नैव प्राप्स्यस्यवश्यम् ।
जरामरणरोगशोकैर्वर्जिता भवसि आकालम् ॥ ३७ ॥

एवं स्वयंप्रभया भणिता चन्द्रप्रभा तदा देवी ।
मुक्त्वा दयितशोकं समागताऽत्र लोके ॥ ३८ ॥

सहिता स्वयंप्रभया वन्दित्वा जिनवरेन्द्रबिम्बानि ।
नंदीश्वरे तदा समागताऽत्र भरते ॥ ३९ ॥

तत्र च प्रेक्षते नगरे राजगृहे प्रवरबाह्योद्याने ।
श्रमणगणसेवितक्रमं ससुरासुरमनुजपरिवृत्तम् ॥ ४० ॥

---

१. व्रजसि=गच्छसि । २. तत्र=सिद्धौ । ३. बाहिरं=बाह्यम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

धम्मं वागरमाणं[1] सुहंकरं नाम केवलिं ताहे ।
गयणाओ ओयरिया सा देवी पियसहिसमेया ॥ ४१ ॥ युग्मम् ॥

वंदिय सुहंकरं तं सुहं करंतं तु भवियसत्ताणं ।
सेसंपि समणसंघं उवविट्ठा उचियदेसम्मि ॥ ४२ ॥

अह सो भयवं तीए सदेवमणुयासुराइपरिसाए ।
गंभीरभारईए एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ४३ ॥

अइदुलहो मणुयभवो सुकुलुप्पत्ती जिणिंदधम्मो य ।
पत्तम्मि तम्मि उज्जमह सव्वहा मा पमाएह[2] ॥ ४४ ॥

करगहियसलिलसरिसं खणे खणे झिज्जए[3] इमं आउं ।
तम्हा जिणवरधम्मे मा हु पमायं कुणह तुम्हे ॥ ४५ ॥

कुससूइअग्गसंगयजललवतुल्लम्मि जीवियव्वम्मि ।
उज्जमह भावसारं अइविसमा जेण कम्मगई ॥ ४६ ॥

धर्मं व्याकुर्वन्तं शुभंकरं नाम केवलिनं तदा ।
गगनादवतीर्णा सा देवी प्रियसखीसमेता ॥ ४१ ॥ युग्मम् ॥

वंदित्वा शुभंकरं तं सुखं (शुभं) कुर्वन्तन्तु भविकसत्त्वानाम् ।
शेषमपिश्रमणसङ्घमुपविष्टोचितदेशे ॥ ४२ ॥

अथ स भगवान् तस्यां सदेवमनुजासुरादिपर्षदि ।
गंभीरभारत्यैवं भणितुं समारब्धः ॥ ४३ ॥

अतिदुर्लभो मनुष्यभवस्सुकुलोत्पत्ति-र्जिनेन्द्रधर्मश्च ।
प्राप्ते तस्मिन्नुद्यच्छत सर्वथा मा प्रमाद्यत ॥ ४४ ॥

करगृहीतसलिलसदृशं क्षणे क्षणे क्षीयते इदमायुः ।
तस्मात् जिनवरधर्मे मा खलु प्रमादं कुरुत यूयम् ॥ ४५ ॥

कुशसूच्याग्रसङ्गतजललवतुल्ये जीवितव्ये ।
उद्यच्छत भावसारमतिविषमा येन कर्मगतिः ॥ ४६ ॥

---

१. व्याकुर्वन्तम्=उपदिशन्तम् । २. प्रमाद्यत=प्रमादं कुरुत । ३. क्षीयते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जम्हा पमायमूलं दुक्खं सव्वंपि एत्थ संसारे ।
चउसुवि गईसु नियमा तेण इमो होइ मोत्तव्वो ॥ ४७ ॥

एसो जम्मनिमित्तं रोगजरामरणदुक्खसयहेऊ ।
एयवसगा य सत्ता भमंति भवसागरे घोरे ॥ ४८ ॥

मोत्तुण ता पमायं करेह वरउज्जमं जिणिंदस्स ।
धम्मम्मि तग्गयमणा संसारसमुद्दबोहित्थे[१] ॥ ४९ ॥

परमत्थबंधुभूए इमम्मि धम्मम्मि उज्जमं कुणह ।
निद्धूयसव्वपावा पावह तो मोक्खसोक्खाइं ॥ ५० ॥

नाउं [२]कहंतरं सा देवी चंदप्पहा इमं भणइ ।
भयवं ! कत्थुववन्नो दइओ चंदज्जुणो मज्झ ? ॥ ५१ ॥

मह कित्तियं च आउं इओ चुयाए य कत्थ मह जम्मो ? ।
दइएण तेण होज्ज नवा दंसणं मज्झ ? ॥ ५२ ॥

यस्मात् प्रमादमूलं दुःखं सर्वमप्यत्र संसारे ।
चतुर्ष्वपि गतिषु नियमा तेनायं भवति मोक्तव्यः ॥ ४७ ॥

एष जन्मनिमित्तं रोगजरामरणदुःखशतहेतुः ।
एतद्वशगाश्च सत्त्वा भ्राम्यन्ति भवसागरे घोरे ॥ ४८ ॥

मुक्त्वा तस्मात् प्रमादं कुरुत वरोद्यमं जिनेन्द्रस्य ।
धर्मे तद्गतमनाः संसारसमुद्रबोहित्थे ॥ ४९ ॥

परमार्थबन्धुभूतेऽस्मिन् धर्मे उद्यमं कुरुत ।
निर्धूतसर्वपापाः प्राप्नुत ततो मोक्षसौख्यानि ॥ ५० ॥

ज्ञात्वा कथान्तरं सा देवी चन्द्रप्रभेदं भणति ।
भगवन् कुत्रोत्पन्नो दयितश्चन्द्रार्जुनो मम ? ॥ ५१ ॥

मम कियच्चायुरितश्च्युतायाश्च कुत्र मम जन्म ? ।
दयितेन तेन समकं भवेन्नवा दर्शनं मम ? ॥ ५२ ॥

---

१. बोहित्थो=यानपात्रम् । २. कथाया उपदेशस्यान्तरं विचालरूपं कथान्तरं/प्रस्तावमिति भावः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च पुच्छिओ सो बहुमाणजुयाए तीए देवीए ।
भयवं सुहंकरो अह एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ५३ ॥

भद्दे ! सो तुह दइओ इह चेव य भारहम्मि वासम्मि ।
वेयड्डपव्वयवरे उत्तरसेढीए रम्माए ॥ ५४ ॥

नयरम्मि चमरचंचे भाणुगईनामयस्स खयरस्स ।
पियजायाकुच्छीए उप्पन्नो पुत्तभावेण ॥ ५५ ॥ युग्मम् ॥

पलिओवमाणि अट्ठ ओ तुह आउ आसि समुदियं[1] मद्दे ! ।
इण्हिं तु वासलक्खं अवसेसं चिट्ठए आउं ॥ ५६ ॥

पुन्नम्मि वासलक्खे चइऊण तुमंपि तीइ सेढीए ।
सुरनंदणम्मि नयरे खयरस्स ओ असणिवेगस्स ॥ ५७ ॥

धूया होहिसि भद्दे ! पवरा उ पियंगुमंजरीनामा ।
पुव्वदइएण समयं तत्थ य तुह दंसणं होही ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥

**एवञ्च पृष्टः स बहुमानयुक्तया तया देव्या ।
भगवान् शुभंकरोऽथैवं भणितुं समारब्धः ॥ ५३ ॥**

**भद्रे ! स तव दयित इहैव च भरते वर्षे ।
वैताढयपर्वतवरे उत्तरश्रेण्यां रम्यायाम् ॥ ५४ ॥**

**नगरे चमरचञ्चायां भानुगतिनामकस्य खेचरस्य ।
प्रियजायाकुक्षावुत्पन्नः पुत्रभावेण ॥ ५५ ॥ युग्मम् ॥**

**पल्योपमानिऽष्ट ओ तवाऽऽयुरासीत् समुदितं भद्रे ! ।
इदानीन्तु वर्षलक्षमवशेषं तिष्ठति आयुः ॥ ५६ ॥**

**पूर्णे वर्षलक्षे च्युत्वा त्वमपि तस्यां श्रेण्यां ।
सुरनन्दने नगरे खेचरस्य ओ अशनिवेगस्य ॥ ५७ ॥**

**दुहिता भविष्यसि भद्रे ! प्रवरा तु प्रियङ्गुमञ्जरी नामा ।
पूर्वदयितेन समकं तत्र च तव दर्शनं भविष्यति ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥**

१. समुदितं=जन्मतः प्रभृति सर्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य भणइ देवी नायव्वो सो मए कहं भयवं ! ।
कहवा पाणिग्गहणं होही मह तेण समयंपि ? ॥ ५९ ॥

अह केवलिणा भणियं निसुणसु जत्ताए जिणवरिंदस्स ।
उम्मिट्ठकरिवराओ मोइस्सइ जो तुमं भद्दे ! ॥ ६० ॥

सो चेव य नायव्वो एसो सो पुव्ववल्लहो मज्झ ।
पुणरवि विसेसदंसणमेवं तुह होहिही तेण ॥ ६१ ॥ युग्मम् ॥

तुह माउलधूयाए पाणिग्गहणम्मि कणगमालाए ।
काउं तीए रूवं एही सो मित्तकज्जेण ॥ ६२ ॥

जो तत्थ कणगमालारूवो होही स पुव्वदइउत्ति ।
नायव्वो नीसंकं भद्दे ! चंदप्पभे ! तुमए ॥ ६३ ॥

तयणंतरं च होही पाणिग्गहणंपि तेण सह तुज्झ ।
जाईसरणेण तुमं सुमरिस्ससि[1] मह इमं वयणं ॥ ६४ ॥

ततश्च भणति देवी ज्ञातव्यः स मया कथं भगवन् ! ।
कथं वा पाणिग्रहणं भविष्यति मम तेन समकमपि ? ॥ ५९ ॥

अथ केवलिना भणितं निशृणु यात्रायां जिनवरेन्द्रस्य ।
उन्मिष्टकरिवरात् मोक्ष्यति यस्त्वं भद्रे ! ॥ ६० ॥

स एव च ज्ञातव्य एषः स पूर्ववल्लभो मम ।
पुनरपि विशेषदर्शनमेवं तव भविष्यति तेन ॥ ६१ ॥ युग्मम् ॥

तव मातुलदुहितुः पाणिग्रहणे कनकमालायाः ।
कृत्वा तस्या रूपमेष्यति स मित्रकार्येण ॥ ६२ ॥

यस्तत्र कनकमालारूपो भविष्यति स पूर्वदयितेति ।
ज्ञातव्यो निःशङ्कं भद्रे । चन्द्रप्रभे ! त्वया ॥ ६३ ॥

तदनन्तरञ्च भविष्यति पाणिग्रहणमपि तेन सह तव ।
जातिस्मरणेन त्वं स्मरिष्यति ममेदं वचनम् ॥ ६४ ॥

---

१. स्मरिष्यसि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं पियसहि ! धारिणि ! केवलिवयणं निसम्म सा देवी ।
जाया हरिसियहियया केवलिणो नमिय पयकमलं ॥ ६५ ॥

तत्तो उप्पइया सा सासयजिणचेइयाइं सव्वाइं ।
वंदित्ता तित्थयरे महाविदेहेसु सव्वेवि ॥ ६६ ॥

सट्ठाणं संपत्ता तं चिय देवं मणेण चिंतेंती ।
अह अन्नया कयाइवि साविं चुया आउयखयम्मि ॥ ६७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

एवं च ठिए । जा सा वसुमई अज्जा देवी चंदप्पहा य सुरलोए ।
सा हं पियंगुमंजरिनामा इह सुयणु ! संजाया ॥ ६८ ॥

दट्ठूण देवनिवहं जाईसरणम्मि अज्ज उप्पन्ने ।
संभरिओ सो देवो पाणप्पिओ आसि जो सग्गे ॥ ६९ ॥

चिरपरिचियस्स पियसहि ! गाढं उक्कंठिया अहं इण्हि ।
तस्संगमइच्छाए समुच्छुगं इण्हि मह चित्तं ॥ ७० ॥

एवं प्रियसखे ! धारिणि ! केवलीवचनं निशम्य सा देवी ।
जाता हर्षितहृदया केवलिनो नत्वा पदकमलम् ॥ ६५ ॥

तत उत्पतिता सा शाश्वतजिनचैत्यानि सर्वाणि ।
वन्दित्वा तीर्थंकरान् महाविदेहेषु सर्वान्नपि ॥ ६६ ॥

स्वस्थानं संप्राप्ता तमेव देवं मनसा चिन्तयन्ती ।
अथान्यदा कदाचिदपि साऽपि च्युताऽऽयुः क्षये ॥ ६७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

एवञ्चस्थिते । या सा वसुमत्यार्या देवी चन्द्रप्रभा च सुरलोके ।
साऽहं प्रियङगुमञ्जरीनामेह सुतनो ! सञ्जाता ॥ ६८ ॥

दृष्टवा देवनिवहं जातिस्मरणेऽद्योत्पन्ने ।
संस्मृतः स देवः प्राणप्रियोऽऽसीत् यः स्वर्गे ॥ ६९ ॥

चिरपरिचितस्य प्रियसखे ! गाढमुत्कण्ठिताऽहमिदानीम् ।
तत्सङ्गमेच्छया समुत्सुकमिदानीं मम चित्तम् ॥ ७० ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं [1]कइय दिणं होही जम्मि ससिणेहनिद्धदिट्ठीए ।
पुव्वभवनेहबद्धं पेच्छिस्सं वल्लहं तमहं ? ॥ ७१ ॥

कह सो मे दट्ठव्वो सिग्घं कह तेण संगमो होही ।
एवंविहचिंताए जाया सोगाउरा अहयं ॥ ७२ ॥

तं चिय चिंतंतीएऽवक्खित्तमणाइ आगयावि तुमं ।
पियसहि ! नो सच्चविया तेण न संभासिया भद्दे ! ॥ ७३ ॥

तं जं तुमए पुट्ठं जायं किं सोगकारणं तुज्झ ।
पियसहि ! धारिणि ! तं तुह नीसेसं साहियं एयं ॥ ७४ ॥

अह धारिणीए भणियं केवलिवयणं न अन्नहा भद्दे ! ।
ता कीस कुणसि सोयं एवं एएण होयव्वं ? ॥ ७५ ॥

हसिऊण मए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
नवरं अइउक्कंठा [2]तुवरइ मह माणसं सुयणु ! ॥ ७६ ॥

तं कदा दिनं भविष्यति यस्मिन् सस्नेहस्निग्धदृष्टया ।
पूर्वभवस्नेहबद्धं प्रेक्षिष्ये वल्लभं तमहम् ॥ ७१ ॥

कथं स मया दृष्टव्यः शीघ्रं कथं तेन सङ्गमो भविष्यति ।
एवंविधचिन्तया जाता शोकातुराऽहकम् ॥ ७२ ॥

तमेव चिन्तयन्त्याऽक्षिप्तमनसाऽऽगताऽपि ! त्वं ।
प्रियसखे ! न दृष्टा तेन न संभाषिता भद्रे ! ॥ ७३ ॥

तद्यत्त्वया पृष्टं जातं किं शोककारणं तव ।
प्रियसखे ! धारिणि ! तत्तव निःशेषं कथितमेतद् ॥ ७४ ॥

अथ धारिण्या भणितं केवली वचनं नान्यथा भद्रे ! ।
ततः कस्मात् करोषि शोकमेवमेतेन भवितव्यम् ? ॥ ७५ ॥

हसित्वा मया भणितं एवमेतदिति नास्ति सन्देहः ।
नवरं अत्युत्कण्ठा त्वरते मम मानसं सुतनो ! ॥ ७६ ॥

१. कइय=कदा । २. त्वरते ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि पियमय ! चंपगमाला समागया जणणी ।
भणइ लहु पुत्ति ! मज्जसु भुंजसु कुण पवरसिंगारं ॥ ७७ ॥

भणियं च मए किं अम्मि ! कारणं जं [1]अइप्पगे चेव ।
जाया भोयणवेला, अम्माए तओ इमं भणियं ॥ ७८ ॥

उज्जाणे जिणभवणे होही ण्हवणं जुगादिदेवस्स ।
महया विच्छड्डेणं अत्थमणं जाव सूरस्स ॥ ७९ ॥

तत्थ य पुरवत्थव्वो वच्चइ ण्हवणस्स पे[2]क्खओ लोगो ।
अम्हेवि गमिस्सामो परियणसहियाइं तत्थेव ॥ ८० ॥

तेणेव कारणेणं पभायसमयम्मि भोयणं सिद्धं ।
ता होसु[3] लहुं [4]पउणा जिणभवणे जेण वच्चामो ॥ ८१ ॥

एवं नियजणणीए वयणं सोऊण उट्ठिया झत्ति ।
कयभोयणाइचेट्ठा आरूढा सं[5]दणे पवरे ॥ ८२ ॥

अत्रान्तरे प्रियतम ! चंपकमाला समागता जननी ।
भणति लघु पुत्रि ! मज्ज भुङ्ग्धि कुरु प्रवरशृंगारम् ॥ ७७ ॥

भणितं च मया किं अम्बे ! कारणं यदतिप्रगैव ।
जाता भोजनवेला अम्बया तत इदं भणितम् ॥ ७८ ॥

उद्याने जिनभवने भविष्यति स्नपनं युगादिदेवस्य ।
महता विच्छर्देनास्तमयनं यावत्सूरस्य ॥ ७६ ॥

तत्र च पुरवास्तव्यो व्रजति स्नपनस्य प्रेक्षको लोकः ।
वयमपि गन्तास्मः परिजनसहितास्तत्रैव ॥ ८० ॥

तेनैव कारणेन प्रभातसमये भोजनं सिद्धम् ।
तस्माद्भव लघु प्रगुणा जिनभवने येन व्रजामः ॥ ८१ ॥

एवं निजजनन्या वचनं श्रुत्वोत्थिता झटिति ।
कृतभोजनादिचेष्टाऽऽरूढा स्यन्दने प्रवरे ॥ ८२ ॥

---

१. अतिप्रगे=अतिप्रभाते । २. प्रेक्षकः । ३. भव । ४. प्रगुणा=सज्जा । ५ स्यन्दनः=रथः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नियपरियणपरियरिया गया य उज्जाणभूसणे तत्थ ।
जिणमंदिरम्मि सम्मं पूइत्ता वंदिओ भयवं ॥ ८३ ॥

दिट्ठं जिणिंद ण्हवणं कीरंतं भत्तिजुत्तखयरेहिं ।
वित्तप्पाये न्हवणे नियपरियणसंजुया अहयं ॥ ८४ ॥

आरूढा रहपवरे वलिया नयरस्स अभिमुहा जाव ।
उम्मिट्ठो नयराओ नीहरिओ करिवरो ताव ॥ ८५ ॥

तं दट्ठुं संमुहमिंतं तुरया मह रहवरस्स उत्तट्ठा[1] ।
उम्मग्गेण पयट्ठा भग्गो सो संदणो ताहे ॥ ८६ ॥

भूमीए अहं पडिया मुच्छाए विगयचेयणा जाया ।
तेण परं जं जायं पिययम ! तमहं न जाणामि ॥ ८७ ॥

नवरं दिट्ठो सि तुमं वीयंतो[2] निययउत्तरीएण ।
दट्ठूण तुमं जाओ गरुओ हिययम्मि आणंदो ॥ ८८ ॥

निजपरिजनपरिवृत्ता गता चोद्यानभूषणे तत्र ।
जिनमन्दिरे सम्यग् पूजयित्वा वंदितो भगवान् ॥ ८३ ॥

दृष्टं जिनेन्द्र स्नपनं क्रियमाणं भक्तियुक्तखेचरैः ।
वृत्तप्राये स्नपने निजपरिजनसंयुक्ताऽहकम् ॥ ८४ ॥

आरुढा रथप्रवरे वलिता नगरस्याऽभिमुखा यावत् ।
उन्मिष्टो नगरात् निःसृतःकरिवरस्तावत् ॥ ८५ ॥

तं दृष्टवा संमुखमायन्तं त्वरया मम रथवरस्योत्त्रस्ता ।
उन्मार्गेण प्रवृत्तो भग्नः स स्यन्दनस्तदा ॥ ८६ ॥

भूम्यामहं पतिता मूर्च्छया विगतचेतना जाता ।
तेन परं यज्जातं प्रियतम ! तमहं न जानामि ॥ ८७ ॥

नवरं दृष्टोऽसि त्वम् व्यजनं कुर्वन् निजकोत्तरीयेण ।
दृष्ट्वा त्वं जातो गुरुको हृदयेऽऽनन्दः ॥ ८८ ॥

१. उत्त्रस्ता=भयभीताः । २. व्यजनं कुर्वन् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

तत्तो मज्झ विगप्पो पिययम ! एसो मणम्मि संजाओ ।
एयं तं संजायं केवलिणा जं तयाइट्ठं[1] ॥ ८९ ॥

पुव्वभवसंगओ सो ता नूणं एस वल्लहो मज्झ ।
रमइ य इमम्मि दिट्ठी मणं च आणंदमुव्वहइ ॥ ९० ॥

अमएणव संसित्तं दिट्ठम्मि इमम्मि मह सरीरंपि ।
वियसियनयणो एसोवि दीसए साणुरागोव्व ॥ ९१ ॥

ता मह पाणपिओ सो अवस्समेसोत्ति जाव चिंतेमि ।
ताव य परियणसहिया समागया तत्थ मह धाई ॥ ९२ ॥

अभिनंदिऊण तीए आपुट्ठो ताहिं पिययम ! तुमंति ।
वच्चमो नियनयरे उस्सूरं वट्टए जेण ॥ ९३ ॥

एवं भणिउं चलिया तत्तो य मए विचिंतियं एयं ।
पुन्नेहिं पिओ दिट्ठो इण्हिं न चएमि छड्डेउं[2] ॥ ९४ ॥

ततो मम विकल्पः प्रियतम ! एष मनसि सञ्जातः ।
एतं तं सञ्जातं केवलिना यत्तदादिष्टम् ॥ ८९ ॥

पूर्वभवसङ्गतः स तस्मान्नूनमेष वल्लभो मम ।
रमते चास्मिन् दृष्टि-र्मनश्चानन्दमुद्वहति ॥ ९० ॥

अमृतेनैव संसिक्तं दृष्टेऽस्मिन् मम शरीरमपि ।
विकसितनयन एषोऽपि पश्यति सानुरागमिव ॥ ९१ ॥

ततो मम प्राणप्रियः सोऽवश्यमेष इति यावच्चिन्तयामि ।
तावच्च परिजनसहिता समागता तत्र मम धात्री ॥ ९२ ॥

अभिनंद्य, तया आपृष्टस्तदा प्रियतम ! त्वमपि ।
व्रजामो निजनगरे उत्सूरं वर्तते येन ॥ ९३ ॥

एवं भणित्वा चलिता ततश्च मया विचिन्तितमेतद् ।
पुन्यैःप्रियो दृष्ट इदानीं न शक्नोमि मोक्तुम् ॥ ९४ ॥

---

१. तदा आदिष्टम् । २. छड्डेउं=मोक्तुम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयस्स वयणपंकयपलोयणं मोत्तु मह इमा दिट्ठी ।
पंकनि[1]बुड्डा दुब्बलगाई[2]व्व न सक्कए गंतुं ॥ ९५ ॥

अविय । एवंविहे मुहुत्ते नयणजुयं मिलइ कस्सवि जणस्स ।
हत्थिव्व पकखु[3]त्तो [4]दुक्खुत्तारं दढं होइ ॥ ९६ ॥

एसा वि मज्झ धाई चलिया एयं पमोत्तु मणदइयं ।
लज्जाए वज्जरिउं अहंपि सक्केमि नो किंपि ॥ ९७ ॥

ता मज्झ इमं जुत्तं गिण्हामि इमस्स किंचि आभरणं ।
तं चिय [5]पलोइऊणं जेण मणं नि[6]व्वुइं कुणइ ॥ ९८ ॥

मणवल्लहेण एएण विरहिया नियम्गिहम्मि संपत्ता ।
तं चेव [7]पुलइऊणं संधीरिस्सामि नियहिययं ॥ ९९ ॥

अन्नं च । किल एस इत्थिरूवो पाणिग्गहणम्मि कणगमालाए ।
एही, तत्थ य होही पुणोवि किल दंसणं इमिणा ॥ १०० ॥

एतस्य वदनपङ्कजप्रलोकनं मुक्त्वा ममेयं दृष्टिः ।
पङ्कनिमग्ना दुर्बलगौरिव न शक्यते गन्तुम् ॥ ९५ ॥ अपि च ।

एवंविधे मुहूर्त्ते नयनयुगं मिलति कस्याऽपि जनस्य ।
हस्ति इव पङ्कनिमग्नो दुःखोत्तारं दृढं भवति ॥ ९६ ॥

एषाऽपि मम धात्री चलिता एनं प्रमुच्य मनोदयितम् ।
लज्जया कथयितुमहमपि शक्नोमि न किमपि ॥ ९७ ॥

तस्माद् ममेदं युक्तं गृह्णाम्यस्य किञ्चिदाभरणम् ।
तमेव प्रलोक्य येन मनो निर्वृत्तिं करोति ॥ ९८ ॥

मनोवल्लभेनैतेनविरहिता निजगृहे संप्राप्ता ।
तञ्चैवं दृष्ट्वा संधारयिष्यामि निजहृदयम् ॥ ९९ ॥ अन्यञ्च ।

किलैष स्त्रीरुपः पाणिग्रहणे कनकमालायाः ।
एष्यति तत्र च भविष्यति पुनरपि किल दर्शनमनेन ॥ १०० ॥

---

१. निबुड्डा=मग्ना । २. गाई=गौः । ३. खुत्तो=निमग्नः । ४. दुःखेन उत्तरणं=उत्तारो यस्य तत् 'मिलितं नयनयुगं' इति विशेष्यम् । ५. प्रलोक्य । ६. निर्वृत्तिः । ७. दृष्ट्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय तइया केवलिया आइट्ठं मज्झ तेण एयस्स ।
तं चेव य आभरणं साभिन्नाणं[1] तहिं होही ॥ १०१ ॥

एवं विचिंतिऊणं मुद्दारयणं तु तुम्ह हत्थाओ ।
गहियं वल्लह ! तइया नियया य समप्पिया मुद्दा ॥ १०२ ॥

पियकर[2]फासपवित्तं [3]परिहित्ता तंपि गुरुपमोएण ।
चलिया वलंतगीवा सपरियणा नयरसंमुहिया ॥ १०३ ॥

अह धारिणिनामाए कन्ने होऊण मज्झ उल्लवियं ।
एयं केवलिवयणं नि[4]व्वडियं ताव इक्कं तु ॥ १०४ ॥

ता एस देवजीवो पुव्विं जो आसि तुज्झ वल्लहओ ।
एवं तीए भणिए सरोसमेवं मए भणियं ॥ १०५ ॥

हुं हुं दिट्ठा सि तुमं धारिणि ! [5]अवसरसु दिट्ठिमग्गाओ ।
एवंविहमणि[6]बद्धं जा जंपसि अम्ह पुरउत्ति ॥ १०६ ॥

इति तदा केवलिनाऽऽदिष्टं मम तेनैतस्य ।
तमेव चाभरणं स्वाभिज्ञानं तर्हि भविष्यति ॥ १०१ ॥

एवं विचिन्त्य मुद्रारत्नन्तु तव हस्तात् ।
गृहीतं वल्लभ ! तदा निजका च समर्पिता मुद्रा ॥ १०२ ॥

प्रियकरस्पर्शपवित्रं परिधाय तमपि गुरुप्रमोदेन ।
चलिता वलत्ग्रीवा सपरिजना नगर संमुखिका (संमुखा) ॥ १०३ ॥

अथ धारिणीनाम्नः कर्णेभूत्वा ममोल्लपितम् ।
एतद् केवलिवचनं निर्वृत्तं तावदेकन्तु ॥ १०४ ॥

तत एष देवजीवः पूर्वं योऽऽसीत् तव वल्लभकः ।
एवं तस्या भणिते सरोषमेव मया भणितम् ॥ १०५ ॥

हुं हुं दृष्टाऽसि त्वं धारिणि ! अपसर दृष्टिमार्गात् ।
एवंविधमनिबद्धं यावज्जल्पसि अस्मान् पुरत इति ॥ १०६ ॥

---

१. स्वाभिज्ञानम्=उपलक्षकं चिह्नम्। २. फासो=स्पर्शः। ३. परिधाय। ४. निर्वृत्तम्=सिद्धम्। ५. अपसर=दूरीभव। ६. अनिबद्धं=असंबद्धम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इण्हिं न वल्लहो किं पुव्वं जं आसि मज्झ वल्लहओ ।
ईसिं हसिऊण तओ कयंजली धारिणी भणइ ॥ १०७ ॥

पियसहि ! खम अवराहं सव्वमसच्चं इमं मए भणियं ।
जह पुव्वं तह अहुणावि वल्लहो चेव तुह एसो ॥ १०८ ॥

किं पुण भणामि सच्चं जइ दइओ कीस उज्झिउं चलिया ? ।
ता मा पियसहि ! रूससु घडइ चिय मह इमं वयणं ॥ १०९ ॥

एमाइ बहुविगप्पं सहासवयणाइ तीइ संजुत्ता ।
पत्ता गिहम्मि कमसो [1]अत्थमिओ ताव सूरोवि ॥ ११० ॥

अह तीए धारिणीए जाइसरणाइसयलवुत्तंतो ।
कहिओ मह माऊए तं सोऊं हरिसिया एसा ॥ १११ ॥

तीएवि सव्वं कहियं मह पिउणो असणिवेगनामस्स ।
तत्तो य हरिसिएण वज्जरियं तेण एवं तु ॥ ११२ ॥

**इदानीं न वल्लभः किं पूर्वं यदाऽऽसीत् मम वल्लभः ।
ईषद्धसित्वा ततः कृताञ्जलि धारिणी भणति ॥ १०७ ॥**

**प्रियसखे ! क्षमस्व अपराधं सर्वमसत्यमिदं मया भणितं ।
यथा पूर्वं तथाऽधुनाऽपि वल्लभश्चैव तवैषः ॥ १०८ ॥**

**किं पुनर्भणामि सत्यं यदि दयितः कस्मादुज्झित्वा चलिता ? ।
तस्माद् मा प्रियसखे ! रुष्यसि घटति एव ममेदं वचनम् ॥ १०९ ॥**

**एवमादिबहुविकल्पं सहास्यवचनानि तया संयुक्ता ।
प्राप्ता गृहे क्रमशोऽस्तमितस्तावत् सूरोऽपि ॥ ११० ॥**

**अथ तया धारिण्या जातिस्मरणादि सकलवृतान्तः ।
कथितो मम मातुस्तच्छ्रुत्वा हर्षितैषा ॥ १११ ॥**

**तयापि सर्वं कथितं मम पितुरशनिवेगनाम्नः ।
ततश्च हर्षितेन कथितं तेन एवन्तु ॥ ११२ ॥**

१. अस्तम् इतो=गतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

आसि मह गरुयचिंता धूया जं पुरिसवेसिणी जाया ।
न य इच्छइ किंचि वरं कहमेयमहं करिस्सामि ? ॥ ११३ ॥

सुंदरमेयं जायं जाईसरणं इमीए जं जायं ।
अम्हं चिय अब्भुदओ अब्भुदओ [1]उब्भिन्ने पाणियं पडियं ॥ ११४ ॥

अन्नं च । पुरिसेहिं मज्झ सिट्ठं हत्थिभए जेण मोइया एसा ।
सो भाणुमइपुत्तो चित्तगई नाम वरकुमरो ॥ ११५ ॥

तस्सेव देमि एयं जइ इच्छा अत्थि तम्मि एआए ? ।
तत्तो चंपगमाला हरिसियचित्ता इमं भणइ ॥ ११६ ॥

जोगो च्चिय सो कुमरो इमाइ पवराइ मज्झ धूयाए ।
एईएवि संजाओ अइगुरुओ तम्मि अणुराओ ॥ ११७ ॥

किंतु निसुणेसु सामिय ! रन्नो कणगप्पहस्स एयस्स ।
भाणुगइणो य रण्णो परोप्परं गरुयवेरंति ॥ ११८ ॥

आसीत् मम गुरुकचिन्ता दुहिता यत् पुरुषद्वेषिणी जाता ।
न चेच्छति किञ्चिद्वरं कथमेतदहं करिष्यामि ? ॥ ११३ ॥

सुन्दरमेतज्जातं जातिस्मरणमस्या यज्जातम् ।
आवयोरेवाऽभ्युदय उद्भिन्ने पानीयं पतितम् ॥ ११४ ॥ अन्यच्च ।

पुरुषैर्मम शिष्टं हस्तिभये येन मोचितैषा ।
स भानुम(ग)तिपुत्रश्चित्रगतिर्नामा वरकुमारः ॥ ११५ ॥

तस्यैव ददामि एनां यद्येच्छाऽस्ति तस्मिन्नेतस्याः ।
ततश्चम्पकमाला हर्षितचित्तेदं भणति ॥ ११६ ॥

योग्यश्चैव स कुमारोऽस्याः प्रवराया मम दुहितुः ।
एतस्याऽपि सञ्जातोऽतिगुरुकस्तस्मिन्ननुरागः ॥ ११७ ॥

किंतु निशृणु स्वामिन् ! राज्ञः कनकप्रभस्यैतस्य ।
भानुगतेश्चराज्ञः परस्परं गुरुकवैरमिति ॥ ११८ ॥

---

१. उद्भिन्ने=अङ्कुरितमात्रे पानीयं=जलवृष्टिर्यथा गुणावहा तथेत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जलणप्पहकज्जेणं, सुप्पसिद्धं चेव तुम्ह एयंति ।
ता कह एही इहइं चित्तगई पाणिगहणत्थं ? ॥ ११९ ॥

धूया सयंवरा जइ पेसिज्जइ तम्मि चेव नयरम्मि ।
एवं न होइ पिययम ! आणंदो मज्झ हिययस्स ॥ १२० ॥

जओ । एसा एक्का धूया वल्लहिया ता इमीए वीवाहं ।
जह नवि पेच्छामि अहं ता किं मह जीविएणंति ? ॥ १२१ ॥

एवं चंपगमाला मह जणणी जाव तत्थ उल्लवइ ।
ताव य चंदणनामो मह भाया आगओ भणइ ॥ १२२ ॥

किं अच्छह वीसत्था तुम्हे इह ताय ! निव्विंचिंतत्ति[1] ।
एयं नयरं ताव य सव्वंपि हु आउलीभूयं ॥ १२३ ॥

तत्तो भणियं पिउणा केण व कज्जेण पुत्त ! जाणासि ? ।
अह चंदणेण भणियं इय वत्ता ताव नयरम्मि ॥ १२४ ॥

ज्वलेनप्रभकार्येण, सुप्रसिद्धमेव तव एतदिति ।
तस्मात्कथमेष्यति इह चित्रगतिः पाणिग्रहणार्थम् ? ॥ ११९ ॥

दुहिता स्वयंवरा यदि प्रेष्यते तस्मिन्नेव नगरे ।
एवं न भवति प्रियतम ! आनन्दो मम हृदयस्य ॥ १२० ॥ यतः ।

एषा एका दुहिता वल्लभिका ततोऽस्या विवाहम् ।
यदि नाऽपि प्रेक्षेऽहं तस्मात्किं मम जीवितेनेति ? ॥ १२१ ॥

एवं चंपकमाला मम जननी यावत्तत्रोल्लपति ।
तावच्च चन्दननामा मम भ्राता आगतो भणति ॥ १२२ ॥

किं आस्ध्वं विश्वस्ता यूयमिह तात ! निर्विचिन्तेति ।
एतन्नगरं तावच्च सर्वमपि खल्वाकुलीभूतम् ॥ १२३ ॥

ततो भणितं पित्रा केन वा कार्येण पुत्र ! जानासि ? ।
अथ चन्दनेन भणितमिति वार्ता तावन्नगरे ॥ १२४ ॥

---

१. निर्विचिन्ताः=निश्चिन्ताः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

किल कणगप्पहरन्नो जिणभवणे लंघियम्मि कुद्धेण ।
विज्जाणं अवहारो विहिओ धरणिंदनामेण ॥ १२५ ॥

जलणप्पहस्स सिद्धा रोहिणिनामा किलऽज्ज विज्जत्ति ।
तस्स य भयाउ नट्ठो राया कणगप्पहो ताव ॥ १२६ ॥

सिरिगंधवाहणस्स उ खयरप्पहाणस्स सो गओ सरणं ।
तव्विरहे पुरमेयं सयलंपि हु आउलीभूयं ॥ १२७ ॥

जलणप्पहभयभीया सव्वेवि हु [1]नायरा पलायंति ।
मोत्तूण इमं नयरं वयंति अवरावरपुरेसु ॥ १२८ ॥

एवं च ठिए । अम्हंपि ताय ! इण्हिं विसेसओ होइ नासियव्वंति ।
कणगप्पहस्स रन्नो पवरो मंती जओ [2]ताओ ॥ १२९ ॥

एवं च पुत्तवयणं सोऊणं ताहि असणियवेगेण ।
आणत्ता नियपुरिसा सं[3]जत्ति कुणह गमणत्थं ॥ १३० ॥

किल कनकप्रभराज्ञो जिनभवने लङ्घिते कुद्धेन ।
विद्यानामपहारो विहितो धरणेन्द्रनाम्ना ॥ १२५ ॥

ज्वलनप्रभस्य सिद्धा रोहिणिनाम्नी किलाऽद्य विद्येति ।
तस्य च भयात् नष्टो राजा कनकप्रभो तावत् ॥ १२६ ॥

श्रीगन्धवाहनस्य तु खेचरप्रधानस्य स गतः शरणम् ।
तद्विरहे पुरमेतद् सकलमपि हु आकुलीभूतम् ॥ १२७ ॥

ज्वलनप्रभभयभीता सर्वेऽपि खलु नागराः पलायन्ते ।
मुक्त्वेदं नगरं व्रजन्ति अपरापरपुरेषु ॥ १२८ ॥ एवञ्च स्थिते ॥

अस्माकमपि तात ! इदानीं विशेषतो भवति नंष्टव्यमिति ।
कनकप्रभस्य राज्ञः प्रवरो मन्त्री यतस्तातः ॥ १२९ ॥

एवं च पुत्रवचनं श्रुत्वा तदाऽशनिवेगेन ।
आज्ञप्ता निजपुरुषा सामग्रीं कुरुत गमनार्थम् ॥ १३० ॥

---

१. नागराः=नगरजनाः । २. तातः । ३. सामग्रीम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विज्जाए वरविमाणं विउव्वियं[1] ताहिं मज्झ जणएण ।
आरोवियं च सव्वं घरसारं तत्थ पुरिसेहिं ॥ १३१ ॥

एवं च मज्झ पिययम ! धारिणीनामाए साहियं सव्वं ।
अहमवि तम्मि विमाणे आरूढा परियणेण समं ॥ १३२ ॥

तत्तो य तं विमाणं उप्पइयं खग्गसामलं गयणं ।
वेगेण य संपत्तं गंगावत्तम्मि नयरम्मि ॥ १३३ ॥

कणगप्पहस्स रन्नो आवासे तत्थ तं समोइन्नं[2] ।
अह गंधवाहणेणवि उचियपवित्ती कया तस्स ॥ १३४ ॥

एवं गंगावत्ते कइवयदिवसाणि जाव अच्छामि ।
हियएण चिंतयंती पिययम ! तुह दंसणोवायं ॥ १३५ ॥

अविय । पेच्छिस्सं कइय अहं कइया मह तेण संगमो होही ।
कइया वीवाहदिणं होही तं कणगमालाए ? ॥ १३६ ॥

विद्यया वरविमानं विकुर्वितं तदा मम जनकेन ।
आरोपितं च सर्वं गृहसारं तत्र पुरुषैः ॥ १३१ ॥

एवञ्च मम प्रियतम ! धारिणीनाम्ना कथितं सर्वम् ।
अहमपि तस्मिन् विमानेऽऽरूढा परिजनेन समम् ॥ १३२ ॥

ततश्च तं विमानमुत्पतितं खड्गश्यामलं गगनम् ।
वेगेन च संप्राप्तं गंगावर्त्ते नगरे ॥ १३३ ॥

कनकप्रभस्य राज्ञ आवासे तत्र तं समवतीर्णम् ।
अथ गंधवाहनेनाप्युचितप्रवृत्तिः कृता तस्य ॥ १३४ ॥

एवं गंगावर्त्ते कतिपयदिवसानि यावदासे ।
हृदयेन चिन्तयन्ती प्रियतम ! तव दर्शनोपायम् ॥ १३५ ॥ अपि च ।

प्रेक्षिष्ये कदाऽहं कदा मम तेन सङ्गमो भविष्यति ।
कदा विवाहदिनं भविष्यति तं कनकमालायाः ॥ १३६ ॥

---

१. विकुर्वितम्=विकृतम् । २. समवतीर्णम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एमाइ बहुविगप्पं चिंतेमाणी अहोनिसं तत्थ ।
रयणीएवि नो निद्दं लहामि तुह नाह ! विरहम्मि ॥ १३७ ॥

अन्नदिवसम्मि भाया चंपगमालाए मज्झ जणणीए ।
अमियगई तत्थ पुरे समागओ रायकज्जेण ॥ १३८ ॥

दट्ठूण असणिवेगं अह सो संजायपहरिसो भणइ ।
सिरिगंधवाहणेणं रन्ना बहुमाणपुव्वं तु ॥ १३९ ॥

नहवाहणस्स कज्जे विमग्गिया अज्ज कणगमालत्ति ।
सहरिसवयणेणं मएवि तस्स दिन्ना इमा भद्द ! ॥ १४० ॥ युग्मम् ॥

एईए पंचमीए विवाहलग्गं निरूविंय तीए ।
नियबंधवजुत्तेणं आगंतव्वं तहिं तुमए ॥ १४१ ॥

अह भणइ असणिवेगो सयमेव य तत्थ गंतुमुचियम्हे ।
तुम्ह वयणाओ संपइ विसेसओ होइ गंतव्वं ॥ १४२ ॥

एवमादिबहुविकल्पं चिन्तयन्त्यहर्निशं तत्र ।
रजन्यामपि न निद्रां लभे तव नाथ ! विरहे ॥ १३७ ॥

अन्यदिवसे भ्राता चम्पकमालाया मम जनन्याः ।
अमितगतिस्तत्र पुरे समागता राजकार्येण ॥ १३८ ॥

दृष्टवाऽशनिवेगमथ स सञ्जातप्रहर्षो भणति ।
श्रीगन्धवाहनेन राज्ञा बहुमानपूर्वं तु ॥ १३९ ॥

नभोवाहनस्य कार्ये विमार्गिताऽद्य कनकमालेति ।
सहर्षवचनेन मयाऽपि तस्मै दत्तेयं भद्र ! ॥ १४० ॥ युग्मम् ।

एतस्यां पञ्चम्यां विवाहलग्नं निरूपितं तस्याः ।
निजबन्धवयुक्तेनागन्तव्यं तर्हि त्वया ॥ १४१ ॥

अथ भणति अशनिवेगः स्वयमेव च तत्र गन्तुमुचितोऽस्मान् ।
तव वचनात् संप्रत्ति विशेषतः भवति गन्तव्यम् ॥ १४२ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किंतु निसुणेसु कारणमम्हं गमणं न होइ जह उचियं ।
कणगप्पहस्स रण्णो वट्टइ विसमा दसा जेण ॥ १४३ ॥

एक्कं विज्जाछेओ रज्जब्भंसो[1] य नियपुरिच्चाओ ।
ता तम्मि ससोगम्मि कह गमणं होइ मह उचियं ? ॥ १४४ ॥

जे दुहियम्मि[2] न दुहिया आवयपत्ते बिइज्जया नेव ।
पहुणो न ते उ भिच्चा धुत्ता परमत्थओ नेया ॥ १४५ ॥

एत्थत्थे ता संपइ निब्बंधो ते न होइ कायव्वो ।
तुह भगिणी पुण एही लग्गदिणे आउला जइवि ॥ १४६ ॥

अमियगई भणइ तओ पेसेहिँ[3] पियंगुमंजरिं ताव ।
एईए कणगमाला अच्छइ उक्कंठिया जेण ॥ १४७ ॥

तत्तो जणएण अहं पट्ठविया माउलेण सह एत्थ ।
पत्ता य कमेण इहं मिलिया तो कणगमालाए ॥ १४८ ॥

किन्तु निश्रृणु कारणमस्माकं गमनं न भवति यथोचितम् ।
कनकप्रभस्य राज्ञो वर्तते विषमा दशा येन ॥ १४३ ॥

एको विद्याच्छेदो राज्यभ्रंशश्च निजपुरीत्यागः ।
ततस्तस्मिन् सशोके कथं गमनं भवति ममोचितम् ? ॥ १४४ ॥

ये दुःखिते न दुःखिता आपत्प्राप्ते द्वितीया नैव ।
प्रभोर्न ते खलु भृत्या धूर्त्ताः परमार्थत ज्ञेया ॥ १४५ ॥

अत्रार्थे ततः संप्रति निर्बन्धस्ते न भवति कर्तव्यः ।
तव भगिनी पुनरेष्यति लग्नदिनेऽऽकुला यद्यपि ॥ १४६ ॥

अमितगति-र्भणति ततः प्रेषय प्रियङ्गुमञ्जरीं तावत् ।
एतस्यां कनकमालाऽऽस्ते उत्कण्ठिता येन ॥ १४७ ॥

ततो जनकेनाऽहं प्रस्थापिता मातुलेन सहाऽत्र ।
प्राप्ता च क्रमेणेह मिलिता ततः कनकमालायाः ॥ १४८ ॥

---

१. राज्यभ्रंशः । २. दुःखिते । ३. प्रेषय ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एवं पिययम ! अहयं माउलयगिहम्मि एत्थ आयाया[1] ।
चिंतेमि कइय होही लग्गदिणं मज्झ पुण्णेहिं ? ॥ १४९ ॥

जत्थ मए दट्ठव्वो सो हु जणो जीवियाओ अब्भहिओ ।
एवं चिंतेतीए समागया पंचमी एसा ॥ १५० ॥

जाव य कमेण वत्ते पाणिग्गहणम्मि ताहे पिक्खणए[2] ।
नहवाहणस्स पुरओ पारद्धे चिंतियं हि मए ॥ १५१ ॥

एसा हु कणगमाला सहिजणमज्झम्मि दीसइ निविट्ठा ।
सो मह मणवल्लहओ न कोवि इह दीसए ता किं ? ॥ १५२ ॥

केवलिणो तं वयणं होज्जा अलियं तु मह अउन्नेहिं ।
नहि नहि, अवरदीसाए अवि उग्गमइ रवी कहवि ॥ १५३ ॥

[3]पयलिज्ज व मेरुगिरी पलयं गच्छेज्ज उदहिणो सव्वे ।
न य केवलिणा भणिया भावा इह अन्नहा होंति ॥ १५४ ॥

एवं प्रियतम ! अहकं मातुलगृहेऽत्राऽऽयाता ।
चिन्तयामि कदा भविष्यति लग्नदिनं मम पुन्यैः ? ॥ १४९ ॥

यत्र मया द्रष्टव्यः स हु जनो जीवितादभ्यधिकः ।
एवं चिंतयंत्या समागता पञ्चम्येषा ॥ १५० ॥

यावच्च क्रमेण वृत्ते पाणिग्रहणे तदा प्रेक्षणके ।
नभोवाहनस्य पुरतः प्रारब्धे चिंतितं हि मया ॥ १५१ ॥

एषा खलु कनकमाला सखीजनमध्ये दृश्यते निविष्टा ।
स मम मनोवल्लभको न कोऽपि इह दृश्यते ततः किं ॥ १५२ ॥

केवलिनस्तं वचनं भवेदलिकं तु ममाऽपुन्यैः ।
नहि नहि अपरदिश्यप्युद्गच्छति रविः कथमपि ॥ १५३ ॥

प्रचलेत् वा मेरुगिरिः प्रलयं गच्छेदुदधयः सर्वे ।
न च केवलिना भणिता भावेहाऽन्यथा भवंति ॥ १५४ ॥

---

१. आयाता । २. प्रेक्षणकम्=नाट्यादिदृश्यम् । ३. प्रचलेत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता किं नु कणगमाला अहवा सो हिययवल्लहो मज्झ ? ।
दंसिय मुद्दारयणं करेमि नीसंकियं एयं ॥ १५५ ॥

एवं विचिंतिऊणं समागया ताहि तुज्झ पासम्मि ।
मुद्दारयणसमेओ नियकरो दंसिओ ताहे ॥ १५६ ॥

तत्तो पिययम ! तुमए मुद्दासहियम्मि दंसिए हत्थे ।
एसो सो मह दइउत्ति पेच्चओ[1] झत्ति उप्पन्नो ॥ १५७ ॥

पेच्छ कह एस एवं काऊणवि विगयसयलआसंको ।
चिट्ठइ, किं नवि बीहइ नहवाहणरायउत्तस्स ? ॥ १५८ ॥

किंचि उवायं ताहिं करेमि एयस्स मोयणट्ठाए ।
एवं विचिंतिऊणं वंचिय तं सहियणं सव्वं ॥ १५९ ॥

कवडेण मए सामिय ! समाणिओ इह असोगवणियाए ।
तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं एयं ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥

तस्मात्किन्नु कनकमालाऽथवा सो हृदयवल्लभो मम ।
दर्शित्वा मुद्रारत्नं करोमि निःशङ्कितमेतद् ॥ १५५ ॥

एवं विचिन्त्य समागता तदा तव पार्श्वे ।
मुद्रारत्नसमेतो निजककरो दर्शितस्तदा ॥ १५६ ॥

ततः प्रियतम ! त्वया मुद्रासहिते दर्शिते हस्ते ।
एष स मम दयित इति प्रत्ययो झटित्युत्पन्नः ॥ १५७ ॥

प्रेक्षस्व कथमेष एवं कृत्वाऽपि विगतसकलाऽऽशङ्कः ।
तिष्ठति, किं नाऽपि बिभेति नभोवाहनराजपुत्रस्य ? ॥ १५८ ॥

किञ्चिदुपायं तदा करोमि एतस्य मोचनार्थे ।
एवं विचिन्त्य वञ्चितं तं सखीजनं सर्वम् ॥ १५९ ॥

कपटेन मया स्वामिन् ! समानीत इहाऽशोकवाटिकायां ।
तद्यत् त्वया पृष्टं तं सर्वं कथितमेतद् ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥

---

१. प्रत्ययो=विश्वासः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय । जइवि हु कन्ना पिययम ! सज्झसभरिया न सक्कए कहवि ।
मणवल्लहस्स पुरओ एक्कंपि हु वयणमुल्लविउं ॥ १६१ ॥

तहवि मए सविसेसं णियचरियं साहियं इमं जम्हा ।
जाईसरणगुणेणं परिचिय इव भाससि तुमंति ॥ १६२ ॥ युग्मम् ॥

भो चित्तवेग ! एवं तीए वयणं निसम्म सहसत्ति ।
मुच्छाविरमे मज्झवि जाईसरणं समुप्पन्नं ॥ १६३ ॥

संभरियं सव्वंपि हु मएवि पुव्वोइयं[1] नियंचरियं ।
अह तीए संलत्तं पिययम ! किं इण्हि कायव्वं ? ॥ १६४ ॥

तत्तो य मए भणियं वियाणियं कुलहरं तु ते सुयणु ! ।
ता वच्च तुमं गेहं अहमवि इत्तो[2] पलाइस्सं ॥ १६५ ॥

पडिया हु कणगमाला मड्डाए[3] मज्झ एत्थ वावीए ।
कलयलपुव्वं एवं साहिज्जसु सयललोयस्स ॥ १६६ ॥

अपि च । यद्यपि हु कन्या प्रियतम ! साध्वसभृता न शक्यते कथमपि ।
मनोवल्लभस्य पुरत एकमपि वचनमुल्लपितुम् ॥ १६१ ॥

तथापि मया सविशेषं निजचरित्रं कथितमिदं यस्मात् ।
जातिस्मरणगुणेन परिचितेव भाससे त्वमपि ॥ १६२ ॥ युग्मम् ॥

भोश्चित्रवेग ! एवं तस्या वचनं निशम्य सहसेति ।
मूर्च्छाविरमे ममाऽपि जातिस्मरणं समुत्पन्नम् ॥ १६३ ॥

संस्मृतं सर्वमपि हु मयाऽपि पूर्वोदितं निजचरित्रम् ।
अथ तया संलप्तं प्रियत्तम ! किमिदानीं कर्तव्यम् ? ॥ १६४ ॥

ततश्च मया भणितं विज्ञातं कुलगृहं तु ते सुतनो ! ।
तस्मात् व्रज त्वं गृहमहमपि इतः पलायिष्ये ॥ १६५ ॥

पतिता खलु कनकमाला बलात्मध्येऽत्र वाप्याम् ।
कलकलपूर्वकमेवं कथय सकललोकस्य ॥ १६६ ॥

---

१. पूर्वोदित्तम् । २. इतः । ३. बलात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं कए न कस्स वि आसंका होइ चित्तवेगम्मि ।
नाहवाहणाओ एवं विमोइओ होइ वरमित्तो ॥ १६७ ॥

अन्नं च [1]निसुयं च मए सुंदरि ! सुरनंदणपुरवरम्मि आगम्म ।
जलणप्पहेण पुणरवि अहिट्ठियं नियरज्जंति ॥ १६८ ॥

[2]वंडियं च पुरवरं तं रन्ना संमाणिओ य पुरलोओ ।
ता तत्थ अहं गंतुं [3]आणाविस्सामि तुह जणगं ॥ १६९ ॥

जलणप्पहोवि राया पेक्खिस्सइ [4]पुव्वगउरवेणेव ।
तत्थ तुमं परिणिस्सं अम्मापीईणणुन्नाया (न्नाओ ?) ॥ १७० ॥

एवं च कए वल्लहि ! [5]सलाहणिज्जं तु होइ सव्वंपि ।
अन्नह पुण विहियम्मि उभयकुलं [6]मइलियं होइ ॥ १७१ ॥

तत्तो य तीए भणियं जमिह तुमं किंचि आणवेसि मए ।
तं सव्वं कायव्वं नवरं पिय ! सुणसु [7]विन्नत्तिं ॥ १७२ ॥

एवं कृते न कस्याऽपि आशङ्का भवति चित्रवेगे ।
नभोवाहनादेवं विमोचितो भवति वरमित्रम् ॥ १६७ ॥

अन्यच्च । निश्रुतं च मया सुन्दरि ! सुरनंदनपुरेऽऽगम्य ।
ज्वलेनप्रभेण पुनरप्यधिष्ठितं निजराज्यमिति ॥ १६८ ॥

गृहीतं च पुरवरं तं राज्ञा सन्मानितश्च पुरलोकः ।
तस्मात्तत्राऽहं गत्वा आनाययिष्यामि तव जनकम् ॥ १६९ ॥

ज्वलनप्रभोऽपि राजा प्रेक्षिष्यते पूर्वगौरवेणैव ।
तत्र त्वं परिणिष्ये मातापित्रोरनुज्ञाता ॥ १७० ॥

एवं च कृते वल्लभि ! श्लाधनीयं तु भवति सर्वमपि॥
अन्यथा पुनर्विहित उभयकुलं मलिनं भवति ॥ १७१ ॥

ततश्च तया भणितं यदिह त्वं किञ्चिदाज्ञापयसि मया ।
तं सर्वं कर्तव्यं नवरं प्रिय ! शृणु विज्ञप्तिम् ॥ १७२ ॥

१. श्रुतम् । २. गृहीतम् । ३. आनाययिष्यामि । ४. पूर्वगौरवेण=पूर्वादरेण । ५. श्लाधनीयम् । ६. मलिनम् । ७. विज्ञप्तिम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जीवियसंदेहेणं कहवि मए अज्ज नाह ! संपत्तो ।
मोत्तूण तुमं इण्हि कत्थवि सक्केमि नो गंतुं ॥ १७३ ॥

तावच्चिय मह जीयं[1] जाव तुमं नयणगोयरे वससि ।
तुह दंसणरहिया पुण झत्ति य पाणेहिं मुंचामि ॥ १७४ ॥

जंपि निमिसंति नयणा एत्तियमेत्तंपि[2] दूसहं मन्ने ।
किं पुण जं बहुदिवसे तुह विरहे नाह ! अच्छिस्सं ? ॥ १७५ ॥

ता नाह ! जत्थ वच्चसि अणुगंतव्वं मएवि तत्थेव ।
एवं च ठिए कज्जे जं कायव्वं तयं भणसु ॥ १७६ ॥

अन्नं च । सट्ठाणे पत्ताए पाणिग्गहणं भविस्सई मज्झ ।
एवंविहआसाए सगिहं वच्चामि जइ नाह ! ॥ १७७ ॥

एत्तो य मज्झ जणओ भणिओवि हु जइ न वच्चई कहवि ।
जलणप्पहेण रन्ना, कणगपहं मोत्तु नियनयरे ॥ १७८ ॥

जीवितसंदेहेन कथमपि मयाऽद्य नाथ ! संप्राप्तः ।
मुक्त्वा त्वमिदानीं कुत्राऽपि शक्नोमि न गन्तुम् ॥ १७३ ॥

तावदेव मम जीवितं यावत्त्वं नयनगोचरे वससि ।
तवदर्शनरहिता पुनर्झटिति च प्राणैर्मुञ्चामि ॥ १७४ ॥

यदपि निमिषतः नयने-एतावन्मात्रमपि दुस्सहं मन्ये ।
किं पुनर्यत् बहु दिवसे तव विरहे नाथ ! आसिष्ये ॥ १७५ ॥

तस्मात् नाथ ! यत्र व्रजस्यनुगन्तव्यं मयाऽपि तत्रैव ।
एवञ्च स्थिते कार्ये यत्कर्तव्यं तद् भण ॥ १७६ ॥

अन्यञ्च । स्वस्थाने प्राप्तायां पाणिग्रहणं भविष्यति मम ।
एवंविधाऽऽशया स्वगृहं व्रजामि यदि नाथ ! ॥ १७७ ॥

इतश्च मम जनको भणितोऽपि हु यदि न व्रजति कथमपि ।
ज्वलनप्रभेण राज्ञा, कनकप्रभं मुक्त्वा निजनगरे ॥ १७८ ॥

---

१. जीवितम् । २. एतावन्मात्रमपि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता मह का होज्ज गई तुमए सह दंसणंपि न हु होज्जा ।
अच्छउ पाणिग्गहणं दूरे च्चिय मह मणाणंदं ॥ १७९ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

ता किं बहुणा वल्लह ! मेल्लामि[1] तुमं न ताव हत्थाओ ।
अन्नं जं कायव्वं तं चिय मह आणवेसुत्ति ॥ १८० ॥

भो चित्तवेग ! एवं तीए भणिए मएवि संलत्तं[2] ।
जइ एवं ता सुंदरि ! सिग्धं पउणा[3] भवेसुत्ति ॥ १८१ ॥

वियलइ जाव न रयणी पेक्खणगक्खित्तमाणसो जाव ।
नहवाहणपमुहो इह लोगो, ता वच्चिमो सुयणु ! ॥ १८२ ॥

भणियं च तीए एसा पउणा चिट्ठामि नाह ! तुह पुरओ ।
तत्तो उप्पइओ हं सहसा गयणम्मि सह तीए ॥ १८३ ॥

जाव य कित्तियमेत्तं[4] खेत्तं वच्चामि वल्लहाइ सह ।
ताव य तीए भणियं उदरे पीडा ममं जाया ॥ १८४ ॥

तस्मात्मम का भवेत् गतिस्त्वया सह दर्शनमपि न खलु भवेत् ।
आस्तां पाणिग्रहण दूरेव मम मन-आनन्दम् ॥१७९॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तस्मात्किं बहुना वल्लभ ! मुञ्चामि त्वां न तावद्धस्तात् ।
अन्यं यत् कर्तव्यं तमेव ममऽऽज्ञापय इति ॥ १८० ॥

भो- श्चित्रवेग ! एवं तस्या भणिते मयाऽपि संलपितम् ।
यद्येवं तस्मात् सुन्दरि ! शीघ्रं प्रगुणा भवेति ॥ १८१ ॥

विगलति यावन्न रजनी प्रेक्षणकाक्षिप्तमानसो यावत् ।
नभोवाहनप्रमुख इह लोकस्ततो व्रजावः सुतनो ! ॥ १८२ ॥

भणितं च तयेषा प्रगुणा तिष्ठामि नाथ ! तव पुरतः ।
तत उत्पतितोऽहं सहसा गगने तया सह ॥ १८३ ॥

यावच्च कियन्मात्रं क्षेत्रं व्रजामि वल्लभ्या सह ।
तावच्च तया भणितमुदरे पीडा माम् जाता ॥ १८४ ॥

---

१. मुञ्चामि । २. संलपितम्=उक्तम् । ३. प्रगुणा । ४. कियन्मात्रम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

थक्कं[1] सव्वसरीरं हियए सूलं सुदूसहं एइ ।
ता सामि ! कुण परित्तं सक्केमि न गंतुमहमिण्हिं ॥ १८५ ॥

तत्तो य मए भणियं सुंदरि ! सुकुमालदेहिया तं सि ।
रत्तीए नेव सुत्ता वायइ अइसीयलो वाओ ॥ १८६ ॥

तेण तुह उदरपीडा जाया ता मा करेहिसि विसायं ।
पउणीकरोमि[2] सिग्घं ओयरिउं[3] इह निउंजम्मि ॥ १८७ ॥

एवं भणमाणो हं ओयरिओ एत्थ वणनिउंजम्मि ।
एत्थ निवाए[4] दइया पवेसिया कयलिगेहम्मि ॥ १८८ ॥

घसिऊण अरणिकट्ठं अग्गी पज्जालिओ मए पच्छा ।
संसेवियं सरीरं बहुहा तत्तो मए भणियं ॥ १८९ ॥

जाया सत्थसरीया सुंदरि ! वच्चामु इण्हि नियठाणं ।
तत्तो य तीए भणियं पिययम ! एवं करेमोत्ति ॥ १९० ॥

परिश्रान्तं सर्वशरीरं हृदये शूलं सुदुस्सहमेति ।
तस्मात् स्वामिन् ! कुरु परित्राणं शक्नोमि न गन्तुमहमिदानीम् ॥१८५ ॥

ततश्च मया भणितं सुन्दरि ! सुकुमारदेहा त्वमसि ।
रात्र्यां नैव सुप्ता वात्यतिशीतलो वातः ॥ १८६ ॥

तेन तवोदरपीडा जाता तस्मात्मा करिष्यसि विषादम् ।
प्रगुणीकरोमि शीघ्रमवतीर्येदं निकुञ्जे ॥ १८७ ॥

एवं भणन्नहमवतीर्णात्र वननिकुञ्जे ।
अत्र निर्वाते दयिता प्रवेशिता कदलीगृहे ॥ १८८ ॥

घर्षित्वाऽरणिकाष्ठमग्निः प्रज्वालितो मया पश्चात् ।
संसेवितं शरीरं बहुधा ततो मया भणितम् ॥ १८९ ॥

जाता स्वस्थशरीरा सुन्दरि ! व्रजाव इदानीं निजस्थानम् ।
ततश्च तया भणितं प्रियतम ! एवं कुर्व इति ॥ १९० ॥

---

१. परिश्रान्तम् । २. प्रगुणीकरोमि=स्वस्थीकरोमि । ३. अवतीर्य । ४. निवातः=आश्रयः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं दोवि जणाइं नीहरियाइं तु कयलिगेहाओ ।
भो चित्तवेग ! तत्तो दिट्ठो सहसा तुमं एत्थ ॥ १९१ ॥

एसा हु कणगमालाभगिणी उ पियंगुमंजरीनामा ।
तुह उवयार[1]कलाओ संपत्ता मित्त ! एवंति ॥ १९२ ॥

तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं मए एयं ।
भो सुप्पइट्ठ ! एवं वज्जरियं चित्तगइणा ओ ॥ १९३ ॥

तत्तो य मए[2] भणियं निग्घिणहियओ न अत्थि मह सरिसो ।
जेण सकज्जरएणं पवेसिओ मित्त ! वि[3]समम्मि ॥ १९४ ॥

तुह पुण महाणुभावत्तणेण परकज्जकरणनिरयस्स ।
अभिवंछियत्थसिद्धी नियपुन्नपभावओ जाया ॥ १९५ ॥

ता मित्त ! तुह सरिच्छो निक्कारणवच्छलो जए न[4]न्नो ।
अइदुल्लहोवि जेणं दइयाए समागओ विहिओ ॥ १९६ ॥

एवं द्वौ जनौ निःसृतौ तु कदलीगेहात् ।
भोश्चित्रवेग ! ततो दृष्टः सहसा त्वमत्र ॥ १९१ ॥

एषा हु कनकमालाभगिनी तु प्रियङ्गुमञ्जरी नामा ।
तवोपकारफलतः संप्राप्ता मित्रं ! एवमिति ॥ १९२ ॥

तद् यत्त्वया पृष्टं तं सर्वं कथितं मया एतद् ।
भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं कथितं चित्रगतिना ओ ॥ १९३ ॥

ततश्च मया भणितं निर्घृणहृदयो नास्ति मम सदृशः ।
येन स्वकार्यरतेन प्रवेशितो मित्रं ! विषमे ॥ १९४ ॥

तव पुनर्महानुभावत्वेन परकार्यकरणनिरक्तस्य ।
अभिवाञ्छितार्थसिद्धि-र्निजपुन्यप्रभावतो जाता ॥ १९५ ॥

ततो मित्रं ! तव सदृशो निष्कारणवत्सलो जगति नान्यः ।
अतिदुर्लभोऽपि येन दयितायाः समागमो विहितः ॥ १९६ ॥

---

१. फला । २. मया=चित्रवेगेण । ३. विषमे=कष्टे । ४. नन्नो=नान्यः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तह जीवियंपि दिन्नं तुमए मह एरिसं करिंतेण ।
ता मित्त ! तुमं मोत्तुं उवगारी नत्थि अन्नोत्ति ॥ १९७ ॥

तत्तो य चित्तगइणा भणियं किं उवकयं मए तुज्झ ? ।
तं चेव कयं सुकयं परिणामे सुंदरं जमिह ॥ १९८ ॥

मुहरसियं परिणामे य दारुणं सज्जणा न संसंति[1] ।
उवगारं विसमीसियभोयणदाणंव खुहियस्स ॥ १९९ ॥

एयस्सवि मह सुंदर ! पडिहासइ न सुंदरो परिणामो ।
नहवाहणो हि जेणं विज्जाबलदप्पिओ चंडो ॥ २०० ॥

दारावहारवेरं अइगरुयं हंदि ! एत्थ लोयम्मि ।
ता भद्द ! तुमं चिंतसु नित्थारो[2] कह णु रायाओ ? ॥ २०१ ॥

तत्तो य मए भणियं विचिंतिएणं तु एत्थ किं बहुणा ? ।
तं चेव किंचि होही जं दिट्ठं मम पुन्नेहिं ॥ २०२ ॥

तथा जीवितमपि दत्तं त्वया ममेदृशं कुर्वता ।
तस्मात् मित्रं ! त्वां मुक्त्वा उपकारी नास्ति अन्य इति ॥ १९७ ॥

ततश्च चित्रगतिना भणितं किमुपकृतं मया तव ? ।
तमेव कृतं सुकृतं परिणामे सुन्दरं यदिह ॥ १९८ ॥

मुखरसिकं परिणामे च दारुणं सज्जना न शंसन्ति ।
उपकारं विषमिश्रितभोजनदानमिव क्षुधितस्य ॥ १९९ ॥

एतस्याऽपि मम सुन्दर ! प्रतिभासते न सुन्दरः परिणामः ।
नभोवाहनो हि येन विद्याबलदर्पितश्चण्डः ॥ २०० ॥

दारापहारवैरमतिगुरुकं हन्दि अत्र लोके ।
तस्मात् भद्र ! त्वं चिन्तय निस्तार कथन्नु राज्ञः ? ॥ २०१ ॥

ततश्च मया भणितं विचिन्तितेन त्वत्र किंबहुना ? ।
तमेव किञ्चिद् भविष्यति यद्दृष्टं मम पुन्यैः ॥ २०२ ॥

---

१. प्रशंसन्तीत्यर्थः । २. निस्तारः=विमुक्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइदुल्लहावि हु मए संपत्ता विहिवसेण जह एसा ।
अन्नंपि सुंदरं तह ! होही भवियव्वयादिट्ठं ॥ २०३ ॥

भणइ तओ चित्तगई एवं एयं तु निच्छयमएण ।
तहवि हु न होइ जुत्ता एसा पायप्पसारणिया ॥ २०४ ॥

तत्तो य मए भणियं एवं तु [1]ववत्थियम्मि कज्जम्मि ।
जं कायव्वं संपइ तं चेव य इत्थ साहेसु ॥ २०५ ॥

भणइ तओ चित्तगई पलायणं चेव संपयं उचियं ।
नियनयरम्मिवि गमणं संपइ उचियं न होइत्ति ॥ २०६ ॥

महई वेला वट्टइ [2]अच्छंताणं इमम्मि ठाणम्मि ।
ता मा करेसु इण्हिं कालक्खेवं महाभाग ! ॥ २०७ ॥

तह कहवि हु कायव्वं सरीरहाणी न होइ जह मित्त ! ।
सुरनंदणम्मि नयरे अहंपि एत्तो गमिस्सामि ॥ २०८ ॥

अतिदुर्लभाऽपि खलु मया संप्राप्ता विधिवशेन यथैषा ।
अन्यमपि सुन्दरं तथा ! भविष्यति भवितव्यतादिष्टम् ॥ २०३ ॥

भणति ततश्चित्रगतिरेवं एतत्तु निश्चयमतेन ।
तथापि हु न भवति युक्तैषा पादप्रसारिता ॥ २०४ ॥

ततश्च मया भणितमेवन्तु व्यवस्थिते कार्ये ।
यत्कर्तव्यं संप्रति तमेव चात्र कथय ॥ २०५ ॥

भणति ततश्चित्रगति पलायनमेव साम्प्रतमुचितम् ।
निजनगरेऽपि गमनं संप्रति उचितं न भवति इति ॥ २०६ ॥

महती वेला वर्तते आसीनानामस्मिन् स्थाने ।
ततो मा कुरु इदानीं कालक्षेपम् महाभाग् ! ॥ २०७ ॥

तथा कथमपि खलु कर्तव्यं शरीरहानी न भवति यथा मित्रं ! ।
सुरनन्दने नगरेऽहमपि इतो गमिष्यामि ॥ २०८ ॥

---

१. व्यवस्थिते । २. आसीनानाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जलणप्पहेण समयं च संगयं[1] कट्टुं[2] असणिवेगस्स ।
तेण विइन्नं एयं परिणेस्सं पुव्वभवदइयं ॥ २०९ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊण पियंगुमंजरीइ समं ।
चित्तगई उप्पइओ पत्तो य कमेण सट्ठाणं ॥ २१० ॥

तत्तो तमालदलसामलम्मि गयणे अहंपि अप्पइओ ।
भो सुप्पइट्ठ ! सहिओ दइयाए कणगमालाए ॥ २११ ॥

नवविथसियअरविंदविंदसंछन्नसच्छसलिलाइं ।
पुलएंतो विउलसरोवराइं वरहंसकलियाइं ॥ २१२ ॥

फलभरविणमियसाहासहस्ससोहंतसाहिसहियाइं ।
पिच्छंतो गिरिवरनिज्झराइं कयकोइलरवाइं ॥ २१३ ॥

किंनरसुरमिहुणऽद्धासियाइं[1] सियकंतकंतिकलियाइं ।
लंघंतो रम्माइं गिरिवरगुरुसाणुसिहराइं ॥ २१४ ॥

ज्वलनप्रभेण समकं च सङ्गतं कृत्वाऽशनिवेगस्य ।
तेन वितीर्णामेतां परिणेष्यामि पूर्वभवदयिताम् ॥ २०९ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं भणित्वा प्रियङगुमञ्ज्या समम् ।
चित्रगतिरुत्पतितः प्राप्तश्चक्रमेण स्वस्थानम् ॥ २१० ॥

ततस्तमालदलश्यामले गगनेऽहमप्युत्पतितः ।
भोःसुप्रतिष्ठ ! सहितो दयितया कनकमालया ॥ २११ ॥

नवविकसितारविन्दवृन्दसंच्छन्नस्वच्छसलिलानि ।
पश्यन् विपुलसरोवराणि वरहंसकलितानि ॥ २१२ ॥

फलभरविनतशाखासहस्त्रशोभमानशाखिसहितानि ।
प्रेक्षमाणो गिरिवरनिर्झरणानि कृतकोकिलरवाणि ॥ २१३ ॥

किन्नरसुरमिथुनऽधिष्ठितानि श्वेतकान्तकान्तिकलितानि ।
लङ्घयन् रम्यानि गिरिवरगुरुसानुशिखराणि ॥ २१४ ॥

१. संगतं=मैत्रीम् । २. कृत्वा । १. अध्यासितानि=अधिष्ठितानि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बहुविहवावारपरायणेण सहियाइ खयरलोएण ।
पेच्छंतो गामाइयं पमुइयनरनारिपुन्नाइं ॥ २१५ ॥

दक्खिणदिसामुहो हं वच्चामि कमेण जाव गहणम्मि[1] ।
दूराओ ताव दिट्ठं तडिल्लयासच्छहं किंचि ॥ २१६ ॥

तं दट्ठु मए भणियं किं मन्ने एरिसं इमं दइए ! ।
दीसइ अइतेइल्लं[2] एंतं[3] अम्हाण संमुहयं ॥ २१७ ॥

भणियं च तीए पिययम ! विज्जू[4] उक्का[5] व ताव नवि होई ।
थिरभावाओ, नवरं होज्ज सुरो सुरविमाणं वा ॥ २१८ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं उल्लवमाणाण अम्ह सहसत्ति ।
भासुरसरीरधारी समागओ सुरवरो एक्को ॥ २१९ ॥

नमिओ य भणइ एसो अवि कुसलं तुम्ह चित्तवेगत्ति ? ।
परियाणसि भद्द ! ममं नवत्ति, तत्तो मए भणियं ॥ २२० ॥

बहुविधव्यापारपरायणेन सहितानि खेचरलोकेन ।
प्रेक्षमाणो ग्रामादिकं प्रमुदितनरनारीपूर्णानि ॥ २१५ ॥

दक्षिणदिग्मुखोऽहं व्रजामि क्रमेण यावद्गहने ।
दूरात्तावत् दृष्टं तडिल्लतासदृशं किञ्चित् ॥ २१६ ॥

तं दृष्ट्वा मया भणितं किं मन्ये ईदृशमिदं दयिते ! ।
दृश्यतेऽतितेजस्वी आयतावयोः संमुखकम् ॥ २१७ ॥

भणितंच तया प्रियतम ! विद्युदुल्का वा तावन्नाऽपि भवति ।
स्थिरभावात् नवरं भवेत् सुरः सुरविमानं वा ॥ २१८ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवमुल्लपन्त्योरावयोः सहसेति ।
भासुरशरीरधारी समागतः सुरवर एकः ॥ २१९ ॥

नतश्च भणति एषोऽपि कुशलं तव चित्रवेग इति ? ।
परिजानासि भद्र ! माम् नवेति ततो मया भणितम् ॥ २२० ॥

---

१. गहने = निर्जलस्थाने। २. तेइल्लं = तेजस्वि । ३. आयत् = आगच्छत् । ४. विद्युत्।
५. उल्का ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जाणामि कंपि देवं सामन्नेणं, विसेसओ न पुणो ।
भणियं सुरेण तत्तो चिरपरिचियमवि न याणेसि ॥ २२१ ॥

विणयपणएण भणियं इह जम्मे परिचओ न तावत्थि ।
जइ नवरं अन्नभवे तुमए सह मह महाभाग ! ॥ २२२ ॥

नवरं तुमम्मि दिट्ठे दिट्ठी आणंदिया मणं मुइयं[1] ।
जाणामि तेण कोवि हु पुव्वभवे आसि संबंधो ॥ २२३ ॥

एवं च मए भणिए पयडीकाउं[2] फुरंततेइल्लं ।
वज्जरइ सुरवरो सो मित्त ! मणिं गेण्ह एयंति ॥ २२४ ॥

मणिणो समप्पणत्थं[3] समागओ सुयणु ! तुह समीवम्मि ।
तम्हा विसहरमहणं गेण्हसु[4] पवरं मणिं एयं ॥ २२५ ॥

तत्तो य मए भणियं सुरवर ! वज्जरसु ताव मह एयं ।
निक्कारणा पवित्ती न होइ जं उत्तमा बिंति ॥ २२६ ॥

जानामि कमपि देवं सामान्येन विशेषतो न पुनः ।
भणितं सुरेण ततश्चिरपरिचितमपि न जानासि ॥ २२१ ॥

विनयप्रणतेन भणितमिह जन्मनि परिचयो न तावदस्ति ।
यदि नवरमन्यभवे त्वया सह मम महाभाग् ! ॥ २२२ ॥

नवरं त्वयि दृष्टे दृष्टिरानन्दिता मनो मुदितम् ।
जानामि तेन कोऽपि खलु पूर्वभवेऽऽसीत् संबंधः ॥ २२३ ॥

एवं च मयि भणिते प्रकटीकृत्य स्फुरत्तेजस्वी ।
कथयति सुरवरः स मित्रं ! मणिं गृहाण एनमिति ॥ २२४ ॥

मणेः समर्पणार्थं समागतः सुतनो ! तव समीपे ।
तस्मात् विषधरमथनं गृहाण प्रवरं मणिमेनम् ॥ २२५ ॥

ततश्च मया भणितं सुरवर ! कथय तावत् मम एतद् ।
निष्कारणा प्रवृत्ति- र्न भवति यदुत्तमा ब्रुवन्ति ॥ २२६ ॥

---

१. मुदितं=हर्षितम् । २. प्रकटीकृत्य । ३. समर्पणार्थम् । ४. गिण्ह ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता केण कारणेणं मज्झ समप्पेसि दिव्वमणिमेयं ? ।
पुव्वभवे संबंधो तुमए सह आसि को मज्झ ? ॥ २२७ ॥

तत्तो सुरेण भणियं [1]पत्थावो वित्थरस्स न हु एसो ।
सयलाऽऽवयाविणासं गेण्हसु एयं मणिं ताव ॥ २२८ ॥

भणियं च मए किंचिह मज्झ कत्तोवि आवया होही ।
तव्विगमत्थं सुरवर ! जेण समप्पेसि मणिमेयं ? ॥ २२९ ॥

भणियं सुरेण सुंदर ! तुह चरियं सव्वमेव विज्जाए ।
पन्नत्तीए सिट्ठं नहवाहणरायतणयस्स ॥ २३० ॥

दइयावहारकुविओ अमरिसफुरफुरंतअहरुल्लो ।
बहुनहयरपरियरिओ तुज्झ वहट्ठाए संचलिओ ॥ २३१ ॥

तुज्झ अणुमग्गलग्गो आसन्नो चेव वट्टइ इयाणिं ।
तत्ता [2]जीवंतयरी होही तुह आवया गरुई ॥ २३२ ॥

तस्मात्केन कारणेण मम समर्पयसि दिव्यमणिमेतं ? ।
पूर्वभवे सम्बन्धस्त्वया सहाऽऽसीत् को मम ? ॥ २२७ ॥

ततः सुरेण भणितं प्रस्तावो विस्तारस्य न खल्वेषः ।
सकलाऽऽपत्तिविनाशं गृहाण एतं मणिं तावत् ॥ २२८ ॥

भणितं च मया किञ्चिदिह मम कुतोऽपि आपत् भविष्यति ।
तत्विगमार्थं सुरवर ! येन समर्पयसि मणिमेतम् ? ॥ २२९ ॥

भणितं सुरेण सुन्दर ! तव चरित्रं सर्वमेव विद्यया ।
प्रज्ञप्तया शिष्टं नभोवाहनराजतनयस्य ॥ २३० ॥

दयितापहारकुपितोऽमर्षवशस्फुरस्फुरदधरवान् ।
बहुनभश्चरपरिवृतस्तव वधनार्थे संचलितः ॥ २३१ ॥

तवानुमार्गलग्नोऽऽसन्न एव वर्तत इदानीम् ।
ततो जीवान्तकरी भविष्यति तवाऽऽपत् गुर्वी ॥ २३२ ॥

---

१. प्रस्ताव:=प्रसङ्ग:=अवसर इति यावत् । २. जीवान्तकरी=जीवितव्यविनाशकारिणी ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एयस्स पभावाओ नित्थरिहिसि[1] आवइ सुभीमंपि ।
ता गिण्ह इमं सुंदर ! दिव्वमणिं पाणरक्खट्ठा ॥ २३३ ॥
बंधसु निजुत्तिमंगे[2] गुत्तं कुंतलकलावमज्झम्मि ।
नहवाहणविज्जाणं पडिघायसमत्थमच्चत्थं[3] ॥ २३४ ॥
जइ पुण कहवि हु उवसमइ नेय तव्विहियवेयणानिवहो ।
ता मणिजलेण देहं सिंचेयव्वं पयत्तेण ॥ २३५ ॥
एवं विहिए होहिसि पणट्ठवियणो पुण्णणवसरीरो ।
ता एस मणी सययं संनिहिओ भद्द ! कायव्वो ॥ २३६ ॥
सयमेव अहंपि तुमं सुंदर ! रक्खेमि ताओ खयराओ ।
नवरं समुच्छुगो हं अइगरुयपओयणवसेण ॥ २३७ ॥
ता तं पओयणमहं झडित्ति संपाडिऊण एहामि[4] ।
काहामि सयलसुत्थं[5] मा काहिसि अन्नहाभावं ॥ २३८ ॥

एतस्य प्रभावात् निस्तरिष्यसि आपत्तिं सुभीमामपि ।
तस्माद् गृहाण इमं सुन्दर ! दिव्यमणिं प्राणरक्षणार्थः ॥ २३३ ॥
बधान निजोत्तमाङ्गे गुप्तं कुन्तलकलापमध्ये ।
नभोवाहनविद्यानां प्रतिघातसमर्थमत्यर्थम् ॥ २३४ ॥
यदि पुनः कथमपि खल्युपशाम्यति नैतद् तद्विहितवेदनानिवहः ।
तस्मात् मणिजलेन देहं सिक्तव्यं प्रयत्नेन ॥ २३५ ॥
एवं विहिते भविष्यसि प्रनष्टवेदनः पूर्णनवशरीरः ।
तस्मादेषमणिः सततं संनिहितो भद्र ! कर्तव्यः ॥ २३६ ॥
स्वयमेवाऽहमपि त्वं सुन्दर ! रक्षामि तस्मात् खेचरात् ।
नवरं समुत्सुकोऽहमतिगुरुकप्रयोजनवशेन ॥ २३७ ॥
तस्मात्तं प्रयोजनमहं झटिति संपाद्य एष्यामि ।
करिष्यामि सकलसुस्थं मा करिष्यसि अन्यथाभावम् ॥ २३८ ॥

---

१. निस्तरीष्यसि=उल्लङ्घिष्यसे । २. निजोत्तमाङ्गं=निजमस्तकम् । ३. अच्चत्थं=अत्यर्थम् ।
४. एष्यामि । ५. सुत्थं=समीचीनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नं च तेण समयं विज्जाबलदप्पिएण खयरेण ।
मा काहिसि संगामं गरुओ विज्जाहि तुह[1] जं सो ॥ २३९ ॥

अइदुक्करं हि जइवि हु एयं पुरुसाहिमाणजुत्ताणं ।
कारणवसेण तहवि हु जुद्धारंभो न कायव्वो ॥ २४० ॥

जं तेण समं जुज्झे अवस्स तुह होइ पाणचाउत्ति ।
ता मह वयणाउ तुमे वारहडी[2] नेव कायव्वा ॥ २४१ ॥

किंच । संकुइय केसरी जं उप्पइउमणो गयस्स वहणट्ठा ।
सोंडीरत्तं किं तत्तिएण[3] उवहासयं लहइ ?॥ २४२ ॥

लद्धावसरो पच्छा साहियविज्जो करिज्जं जं रुइयं[4] ।
झाडपलियंचणेणवि[5] तुरियगई सिग्घओ[6] चेव॥ २४३ ॥

किं बहुणा ? । एसो च्चिय दिव्वमणी मंदपभावाओ तस्स विज्जाओ ।
काही, किं तुह कज्जं ससरीरायासकरणेण ?॥ २४४॥

अन्यच्च तेन समकं विद्याबलदर्पितेन खेचरेण ।
मा करिष्यसि संग्रामं गुरुको विद्याभिस्त्वत् यत् सः ॥ २३९ ॥

अतिदुष्करं हि यद्यपि खल्वेतद् पुरुषाभिमानयुक्तानाम् ।
कारणवशेन तथापि खलु युद्धारम्भो न कर्तव्यः ॥ २४० ॥

यत्तेन समं युद्धेऽवश्यं तव भवति प्राणत्यागेति ।
तस्मात्मम वचनात् त्वया युद्धं नैव कर्तव्यम् ॥ २४१ ॥ किञ्च ।

संकुचितः केशरी यतुत्पतितुमना गजस्य वधार्थः ।
शौण्डीर्यत्वं किं तावता उपहास्यं लभते ॥ २४२ ॥

लब्धावसरः पश्चात् साधितविद्यः कूर्याद्यत् रुचितम् ।
झाडप्रत्यञ्चनेनाऽपि त्वरितगतिः शीघ्रगामी चेव ॥ २४३ ॥ किं बहुना ? ।

एष एव दिव्यमणि- र्मन्दप्रभावाः तस्य विद्याः ।
करिष्यति किं तव कार्यं स्वशरीरायासकरणेन ? ॥ २४४ ॥

---

१. त्वत् । २. युद्धम् । ३. तावता । ४. रुचितम्=अभीष्टम् । ५. झाडं=लतागहनम् तत्र प्रत्यञ्चनेनापि परिभ्रमणेनापि । ६. शीघ्रगामी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं सुरेण भणिए काऊणं अंजलिं पयत्तेण ।
विहियपणामेण मए भणियं जं आणवेसित्ति॥ २४५ ॥

बहुमाणपुव्वयं अह दिव्वमणी सुरवरेण मह सीसे ।
बद्धो नियहत्थेणं सरीररक्खा य विहियत्ति ॥ २४६ ॥

बद्धे मणिम्मि सहसा गरुयपमोओ मणम्मि संजाओ ।
भो सुप्पइट्ठ ! नट्ठं भयं असेसं सरीराओ ॥ २४७ ॥

सं[१]भासेउं हयगुरुभयं नेहसारं ममं सो । कंताजुत्तं विविहवयणालावसंभासणाए ।
तत्तो दित्तीभरियगयणो निज्जियाणंगरूवो। देवो पत्तो तुरियगमणो झत्ति अद्दंसणंति॥ २४८॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ दिव्वमणिसमप्पणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरीकहाए सत्तमओ वरपरिच्छेओ॥ २५०॥ १७५० ॥

एवं सुरेण भणिते कृत्वा अञ्जलीं प्रयत्नेन ।
विहितप्रणामेन मया भणितं यदाज्ञापयसि इति ॥ २४५ ॥

बहुमानपूर्वकमथ दिव्यमणिः सुरवरेण मम शीर्षे ।
निबद्धो निजहस्तेन शरीररक्षा च विहितेति ॥ २४६ ॥

बद्धे मणौ सहसा गुरुकप्रमोदो मनसि सञ्जातः ।
भोः सुप्रतिष्ठ ! नष्टं भयमशेषं शरीरात् ॥ २४७ ॥

संभाष्य हतगुरुभयं स्नेहसारं माम् सः ।
कान्ता-युक्तं विविधवचनालापसंभाषणया ।
ततो दिप्तीभृतगगनः निर्जितानङ्गरूपः ।
देवः प्राप्तस्त्वरितगमनो झटिति अदर्शनमिति ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते दिव्यमणिसमर्पणेति नाम्ना ।
सुरसुन्दरीकथायाः सप्तमो वरपरिच्छेदः ॥ २५० ॥ १७५० ॥

सप्तमः परिच्छेदः समाप्तः

---

१. संभाष्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अष्टमः परिच्छेदः

अहयंपि तओ दक्खिणदिसामुहो सह पियाए संचलिओ ।
चिंतेमि य किं काही खयरो नहवाहणो इण्हिं ?॥ १ ॥

कयसुररक्खस्स महं बहुविज्जादप्पिओवि सो खयरो ।
न हु सक्किस्सइ काउं अवयारं[1] गरुयरोसोवि ॥ २ ॥

अहवा किं मह इमिणा विचिंतिएणेह फग्गुभूएण[2] ।
होही किंचि ममं चिय जं दिट्ठं पुव्वकम्मेहिं ॥ ३ ॥

दिव्वमणिणो पभावा संनिज्झेणं[3] च तहय देवस्स ।
पुन्नाणुभावसरिसं होही भवियव्वयादिट्ठं ॥ ४ ॥

एमाइबहुविगप्पे चिंतेमाणो वयामि जा तत्थ ।
ताव य मह दइयाए भणियं भयवेविरतणूए ॥ ५ ॥

**अहकमपि ततो दक्षिणदिग्मुखः सह प्रियया सञ्चलितः ।
चिन्तयामि च किं करिष्यति खेचरो नभोवाहन इदानीम् ॥ १ ॥**

**कृतसुररक्षस्य मम बहुविद्यादर्पितोऽपि स खेचरो ।
न खलु शक्यते कर्तुमपकारं गुरुरोषोऽपि ॥ २ ॥**

**अथवा किं ममाऽनेन विचिन्तितेनेह फल्गुभूतेन ।
भविष्यति किञ्चित् मामेव यद्दष्टं पूर्वकर्मभिः ॥ ३ ॥**

**दिव्यमणेः प्रभावात् सांनिध्येन च तथा देवस्य ।
पुन्यानुभावसदृशं भविष्यति भवितव्यतादिष्टम् ॥ ४ ॥**

**एवमादिबहुविकल्पांश्चिन्तयन् व्रजामि यावत्तत्र ।
तावच्च मम दयितया भणितं भयवेपमानतन्वा ॥ ५ ॥**

---

१. अपकारम् । २. फल्गुभूतेन=व्यर्थरूपेण । ३. सांनिध्येन=साहाय्येन ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

हा नाह ! कोवि एसो दीसइ एंतोऽणुमग्गमम्हाणं ।
विज्जाहरपरियरिओ मन्ने नहवाहणो होही ॥ ६ ॥

ता पिय ! किंपि उवायं चिंतसु पीडा न होई जह तुम्ह ।
अहयंपि विरहगुरुदुक्खभाइणी जह न होमित्ति ॥ ७ ॥

वलियग्गीवं तत्तो पुलोइऊणं मइवि संलत्तं ।
एमेव कीस सुंदरि ! गरुयविसायं समुव्वहसि ? ॥ ८ ॥

जइ ता अतक्किओवि[1] हु एज्ज[2] इमो खयरविंदपरियरिओ ।
ता होज्ज भयं गरुयं, विन्नाए किं भयं सुयणु ! ? ॥ ९ ॥

देवेण चेव कहियं आगमणमिमस्स तुज्झ पच्चक्खं ।
ता किं एयं दट्ठुं भयाउरा सुयणु ! संजाया ? ॥ १० ॥

देवस्स दिव्वमणिणो पभावओ सुयणु ! सुंदरं होही ।
मा मा कुणसु विसायं एंतं दट्ठूण एयंति ॥ ११ ॥

हा नाथ ! कोऽपि एष दृश्यते आयन्ननुमार्गमस्माकम् ।
विद्याधरपरिवृतो मन्ये नभोवाहनो भविष्यति ॥ ६ ॥

तस्मात्प्रिय ! किमप्युपायं चिन्तय पीडा न भवति यथा तव ।
अहकमपि विरहगुरुदुःखभागिनी यथा न भवामीति ॥ ७ ॥

वलितग्रीवं ततो दृष्ट्वा मयाऽपि संलपितम् ।
एवमेव कस्मात् सुन्दरि ! गुरुकविषादं समुद्वहसि ? ॥ ८ ॥

यदि तस्मादतर्कितोऽपि खल्वेयादयं खेचरवृन्दपरिवृत्तः ।
तस्माद्भवेत् भयं गुरुकं विज्ञाते किं भयं सुतनो !? ॥ ९ ॥

देवेणैव कथितमागमनाऽस्य तव प्रत्यक्षम् ।
तस्मात्किं एनं दृष्ट्वा भयातुरा सुतनो ! सञ्जाता ? ॥ १० ॥

देवस्य दिव्यमणेः प्रभावात्सुतनो ! सुन्दरं भविष्यति ।
मा मा कुरु विषादं आयतं दृष्ट्वा एवमिति ॥ ११ ॥

---

१. अतर्कितः=अलक्षितः । २. एयात्=आगच्छेत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नो न कोवि इण्हिं काउं सक्किज्जए उवाउत्ति ।
एसो जं सिग्घगई आसन्नो वट्टइ इयाणिं ॥ १२ ॥

दूरेवि न सक्किज्जइ उक्कडविज्जस्स नासिउमिमस्स[1] ।
किं पुण लोयणविसए पत्तेहिं सुयणु ! अम्हेहिं ॥ १३ ॥

ता होउ पिए ! किंचिवि जं दिट्ठं मज्झ पुव्वकम्मेहिं ।
नवि किंचि सोइएणं[2] इह लब्भइ जीवलोगम्मि ॥ १४ ॥

एवं च मए भणिए मुंचंती थूलअंसुयपवाहं ।
गरुयभयसोयतविया सा बाला इय पुणो भणइ ॥ १५ ॥

हा ! नाह ! पाणवल्लह ! हयविहिणा पावकारिणी अहयं ।
वंसस्सेव[3] फलसमओ तुह विणासाय विहियत्ति ॥ १६ ॥

जइ तइया मणवल्लह ! पाणच्चाओ मए कओ होंतो[4] ।
ता किं एरिसगरुआवईए तं नाह ! निवडंतो[5] ? ॥ १७ ॥

अन्यो न कोऽप्यिदानीं कर्तुं शक्यत उपायेति ।
एष यत्शीघ्रगतिरासन्नो वर्तत इदानीम् ॥ १२ ॥

दूरेऽपि न शक्यते उत्कटविद्यस्य नंष्टुमस्मात् ।
किं पुन-र्लोचनविषये प्राप्ताभ्यां सुतनो ! आवाभ्याम् ? ॥ १३ ॥

तस्माद्भवतु प्रिये ! किञ्चिदपि यद्दष्टं मम पूर्वकर्मभिः ।
नाऽपि किञ्चित् शोचितेनेह लभते जीवलोके ॥ १४ ॥

एवञ्च मयि भणिते मुञ्चती स्थुलाश्रुप्रवाहम् ।
गुरुकभयशोकतप्ता सा बालेति पुनर्भणति ॥ १५ ॥

हा ! नाथ ! प्राणवल्लभ ! हतविधिना पापकारिण्यहकम् ।
वंशस्येव फलसमयस्तव विनाशाय विहितेति ॥ १६ ॥

यदि तदा मनोवल्लभ ! प्राणत्यागो मया कृतोऽभविष्यत् ।
तस्मात्किमीदृशगुरुकाऽऽपदि त्वं नाथ ! न्यपतिष्यः ॥ १७ ॥

---

१. नासिउं इमस्स=नंष्टुमस्मात् । २. शोचितेन=विचिन्तनेन । ३. वंशवृक्षस्य हि विनाशसमयसामीप्ये एव फलोद्गमो भवति । ४. अभविष्यत् । ५. न्यपतिष्यः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जइ गब्भाओ पडंता बालत्ते वावि जइ मैया[1] हींता ।
ता किं मज्झ निमित्ते होज्ज इमा आवया[2] तुज्झ ? ॥ १८ ॥

एसो मुहमहुरोवि हु परोप्परं अम्ह गरुयअणुराओ ।
गब्भोव्ववेसराए[3] जाओ गरुआवयाहेऊ ॥ १९ ॥

इण्हिं च तुमं सामिय ! कम्मं अवलंबिऊण थक्को[4] सि ।
आवयनिवारणत्थं न चिंतसे किंचिवि उवायं ॥ २० ॥

तत्तो य मए भणियं मा सुंदरि ! कुणसु किंचिवि विसायं ।
अवियारिय[5] कयकज्जं एरिसयं होइ नणु सुयणु ! ॥ २१ ॥

अप्पबलं च परबलं अणवेक्खिय[6] आढवेइ[7] जो कज्जं ।
अवमाणपाणनासं[8] अवस्सं[9] सो पावए पुरिसो ॥ २२ ॥

नीईए वट्टमाणा मणुया न लहंति आवयानिवहं ।
सुयणु ! मए का नीई तुमं हरंतेण विहियत्ति ? ॥ २३ ॥

यदि गर्भतोऽपतिष्यत् बालत्वे वाऽपि यदि मृताऽभविष्यत् ।
तस्मात्किं मम निमित्ते भवेदियं आपत्तव ? ॥ १८ ॥

एष मुखमधुरोऽपि खलु परस्परमावयोर्गुरुकानुरागः ।
गर्भ इव वेसरीयाँ जातो गुरुकापद्धेतुः ॥ १९ ॥

इदानीं च त्वं स्वामिन् ! कर्मावलम्ब्य स्थितोऽसि ।
आपन्निवारणार्थं न चिन्तयसि किञ्चिदपि उपायम् ॥ २० ॥

ततश्च मया भणितं मा सुन्दरि ! कुरु किञ्चिदपि विषादम् ।
अविचार्य कृतकार्यमीदृशं भवति ननु सुतनो ! ॥ २१ ॥

आत्मबलञ्च परबलमनपेक्ष्याऽऽरभते यो कार्यम् ।
अपमानप्राणनाशमवश्यं स प्राप्नोति पुरुषः ॥ २२ ॥

नीतौ वर्तमाना मनुष्या न लभन्ते आपन्निवहम् ।
सुतनो ! मया का नीतिस्त्वां हरता विहितेति ? ॥ २३ ॥

---

१. मृता । २. आपत् । ३. वेसरी=अश्वतरी । ४. स्थितः । ५. अविचार्य । ६. अनवेक्ष्य=अपर्यालोच्य । ७. आढवेइ=आरभते । ८. अपमानं च प्राणनाशश्च तयोः समाहारः । ९. अवश्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विहियं रायविरुद्धं अणुरायपरव्वसेहिं अम्हेहिं ।
ता इण्हिं आवयाए सुयणु ! विसाओ न कायव्वो ॥ २४ ॥
किंच । एवं ठिएवि सुंदरि ! अणुकूलो कहवि जइ विही होइ ।
ता आवयावि अम्हं परिणमिही संपयत्तेण ॥ २५ ॥
बलिओ हु इमो सत्तू ताव य सज्झो न पुरिसगारस्स ।
पुव्वभवनिम्मिएहिं वारिज्जइ नवरि पुन्नेहिं ॥ २६ ॥
जइ ताव अत्थि पुन्नं किं कज्जं सुयणु ! पुरिसगारेण ? ।
अह नत्थि किंचि पुन्नं विहलो ता पुरिसगारोवि ॥ २७ ॥
एक्कत्तो मह पुन्नं अन्नत्तो दप्पिओ इमो सत्तू ।
पेच्छामो ता सुंदरि ! कस्स जओ होज्ज एयाण ? ॥ २८ ॥
एमाइबहुविगप्पं उल्लवमाणो पियाए सह जाव ।
भो सुप्पइट्ठ ! पत्तो तुरियगई इह पएसम्मि ॥ २९ ॥

विहितं राज्यविरुद्धमनुरागपरवशाभ्यामावाभ्याम् ।
तस्मादिदानीमापदि सुतनो ! विषादो न कर्तव्यः ॥ २४ ॥ किञ्च ।
एवं स्थितेऽपि सुन्दरि ! अनुकूलः कथमपि यदि विधिर्भवति ।
तस्मादापदपि आवयोः परिणेस्यति संपत्त्वेन ॥ २५ ॥
बलिकः खल्वयं शत्रुस्तावच्च साध्यो न पुरुषकारस्य ।
पूर्वभवनिर्मितै-र्वार्यते नवरं पुन्यैः ॥ २६ ॥
यदि तावदस्ति पुन्यं किं कार्यं सुतनो ! पुरुषकारेण ? ।
अथ नास्ति किञ्चित् पुन्यं विफलस्तस्मात् पुरुषकारोऽपि ॥ २७ ॥
एकत्र मम पुन्यमन्यत्र दर्पितोऽयं शत्रुः ।
प्रेक्षावहे तस्मात्सुन्दरि ! कस्य जयो भवेदेतयोः ? ॥ २८ ॥
एवमादिबहुविकल्पमुल्लपन्प्रियया सह यावत् ।
भोः सुप्रतिष्ठ ! प्राप्तस्त्वरितगतिरिह प्रदेशे ॥ २९ ॥

---

१. परिणेस्यति । २. संपत्त्वेन=संपत्तिभावेन=आपत्तिरपि संपत्तिरूपा भविष्यतीति भावः ।
३. मत्पुण्यशत्रुदर्पयोर्मध्य इत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव य तुरिययरगई पत्तो नहवाहणो मह समीवं ।
रोसायासासंजियसोयजलोहलियगंडयलो ॥ ३० ॥

भणियं च तेण रे ! रे खयराहम ! कत्थ वच्चसे इन्हिं ? ।
इहपरलोयविरुद्धं एरिसं कम्मं समायरिउं ? ॥ ३१ ॥ युग्मम् ॥

काउं रायविरुद्धं नासंतो कत्थ छुट्टसे पाव ! ? ।
सूयारसालवडिओ[1] ससउव्वं विणस्ससे इण्हिं ॥ ३२ ॥

रे ! रे ! केण बलेणं एरिसकम्मं तुमे समायरियं ? ।
हरिऊण मह महेलं[2] नासंतो कत्थ छुट्टिहिसि[3] ? ॥ ३३ ॥

रे मूढ ! केण दिन्ना तुह बुद्धी एरिसा अहम्मेण[4] ? ।
अहवा कुविओ दइवो पुरिसं किं हणइ लउडेण[5] ? ॥ ३४ ॥

रे मूढ ! पुन्नवज्जिय ! उम्मग्गपयट्ट ! नट्ठमज्जाय ! ।
कुविओ तुज्झ कयंतो[6] तेण तुमे एरिसं विहियं ॥ ३५ ॥

तावच्च त्वरिततरगतिः प्राप्तो नभोवाहनो मम समीपम् ।
रोषायाअसङ्घितशोकजलौघलिप्तगंडस्थलः ॥ ३० ॥

भणितञ्च तेन रे ! रे खेचराधम ! कुत्र व्रजसीदानीम् ? ।
इहपरलोकविरुद्धमीदृशं कर्म समाचर्य ? ॥ ३१ ॥ युग्मम् ॥

कृत्वा राज्यविरुद्धं नश्यन् कुत्र छुटसि पाप ! ? ।
सूपकारशालापतितः शशक इव विनश्यस इदानीम् ॥ ३२ ॥

रे ! रे ! केन बलेनेदृशकर्म त्वया समाचरितम् ? ।
हृत्वा मम महिलां नश्यन् कुत्र मुच्यसे ?॥ ३३ ॥

रे ! मूढ ! केन दत्ता तव बुद्धीदृश्यधर्मेण ।
अथवा कुपितो दैवः पुरुषं किं हन्ति लकुटेन ॥ ३४ ॥

रे मूढ ! पुन्यवर्जित ! उन्मार्गप्रवृत्त ! नष्टमर्याद ! ।
कुपितः तव कृतान्तस्तेन त्वयेदृशं विहितम् ॥ ३५ ॥

---

१. सूपकारशालापतितः । २. महिला=भार्या । ३. मुच्यसे । ४. अधर्मेण=पापेन । ५. लगुडो=लोहमयी यष्टिः । ६. कृतान्तो =यमः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जेण बलेणं एयं रायविरुद्धं तुमे समायरियं ।
तं कुणसु इण्हि पयडं मा भणिहिसि जं न भणियंति ॥ ३६ ॥

एसो तुह तिक्खेण सीसं छिंदामि [1]अद्धचंदेण ।
जइ अत्थि पोरिसं किंचि होसु ता जुज्झसज्जोत्ति ॥ ३७ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊणं तेण गरुयरोसेण ।
[2]आयड्ढिऊण धणुहं मुक्को मह संमुहो बाणो ॥ ३८ ॥

अह सो धणुहविमुक्को वेगेणागम्म मज्झ आसन्ने ।
आवडिउव्व सिलाए [3]वलिओ पच्छामुहो झत्ति ॥ ३९ ॥

तं दट्ठुं सो खयरो विम्हियहियओ ससंकिओ किंचि ।
खणमेगमच्छिऊणं इय वज्जरिउं समाढत्तो ॥ ४० ॥

जइ कहवि खुद्दविज्जापभावओ मह सरो पडिक्खलिओ ।
तहवि न छुट्टसि इण्हिं [4]अग्गेयाईण सत्थाण ॥ ४१ ॥

येन बलेन एतद्राज्यविरुद्धं त्वया समाचरितम् ।
तत्कुरु इदानीं प्रकटं मा भणिष्यसि यन्न भणितमिति ॥ ३६ ॥

एषस्तव तीक्ष्णेन शीर्षं छिनद्मि अर्धचन्द्रेण ।
यद्यस्ति पौरुषं किञ्चित् भव तस्मात् युद्धसज्ज इति ॥ ३७ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं भणित्वा तेन गुरुकरोषेण ।
आकृष्य धनु-र्मुक्तो मम संमुखो बाणः ॥ ३८ ॥

अथ स धनुर्विमुक्तो वेगेनाऽऽगम्य ममाऽऽसन्ने ।
आपतित इव शिलायां वलितः पश्चात्मुखो झटिति ॥ ३९ ॥

तं दृष्ट्वा स खचरो विस्मितहृदयः सशङ्कितः किञ्चित् ।
क्षणमेकासित्वेति कथयितुं समारब्धः ॥ ४० ॥

यदि कथमपि क्षुद्रविद्याप्रभावतो मम शरः प्रतिस्खलितः ।
तथापि न छुटसि इदानीमाग्नेयादीनां शस्त्राणाम् ॥ ४१ ॥

---

१. अर्धचन्द्रो=बाणविशेषः । २. आकृष्य । ३. वलितः=प्रतिगतः । ४. आग्नेयादीनां शस्त्राणाम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एवं च भणंतेणं तेणं [1]आवाहियाइं सत्थाइं ।
[2]अहिमंतिय मंतेहिं मुंचइ इक्किक्कयं कमसो ॥ ४२ ॥

अविय । [3]उट्ठिंतफुलिंगालं फुरंतजालासहस्स[4]संवलियं ।
अग्गेयं अइभीमं मज्झ [5]वहट्ठाए [6]पट्ठवियं ॥ ४३ ॥

तंपि हु मह आसन्ने मणिप्पभावाओ होउमसमत्थं ।
पासे संभमिऊणं [7]विज्झायं झत्ति तत्तो य ॥ ४४ ॥

वारुणवायव्वाइं पट्ठवियाइं कमेण सत्थाइं ।
ताणिवि मणिप्पभावा दूरिच्चिय मह विलीणाइं ॥ ४५ ॥

अह ताणि [8]अमोहाणिवि [9]पडिहयसत्तीणि दट्ठु सत्थाणि ।
जाओ विच्छायमुहो रायसुओ [10]विम्हियक्खित्तो ॥ ४६ ॥

खणमेगमच्छिऊणं पुणोवि सो एरिसं समुल्लवइ ।
रे खयराहम ! दप्पं मा हु करिज्जासि नियचित्ते ॥ ४७ ॥

एवञ्च भणता तेनाऽऽरचितानि शस्त्राणि ।
अभिमन्त्र्य मन्त्रैर्मुञ्चति एकैकं क्रमशः ॥ ४२ ॥ अपि च ।

उत्तिष्ठत्स्फुलिङ्गं स्फुरज्ज्वालासहस्रसंवलितम् ।
आग्नेयमतिभीमं मम वधार्थं प्रस्थापितम् ॥ ४३ ॥

तमपि खलु ममाऽऽसन्ने मणिप्रभावात् भूत्वाऽसमर्थम् ।
पार्श्वे संभ्रम्य विध्यातं झटिति ततश्च ॥ ४४ ॥

वारुणवायव्यानि प्रस्थापितानि क्रमेण शस्त्राणि ।
तान्यपि मणिप्रभावात् दूरैव मम विलीनानि ॥ ४५ ॥

अथ तानि अमोघान्यपि प्रतिहतशक्तिनी दृष्ट्वा शस्त्राणि ।
जातो विच्छायमुखो राजसुतो विस्मयाऽऽक्षिप्तः ॥ ४६ ॥

क्षणमेकमासित्वा पुनरपि स ईदृशं समुल्लपति ।
रे खचराधम ! दर्पं मा खलु कुरु निजचित्ते ॥ ४७ ॥

---

१. आवाहियं=आरचितम् । २. अभिमन्त्र्य । ३. उत्तिष्ठन्त ऊर्ध्वं गच्छन्तो ये स्फुलिङ्गा अग्निकणास्ते सन्त्यस्य तत्तथा । ४. संवलितं=व्याप्तम् । ५. वधार्थम् । ६. प्रस्थापितम्=प्रेषितम् । ७. विध्यातं=विनष्टम् । ८. अमोघानि=अव्यर्थानि । ९. प्रतिहता विनष्टा शक्तिर्येषां तानि । १०. विस्मयाऽऽक्षिप्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मह मंतस्स पभावा विज्जाए वावि ओसहीए वा ।
एमाइं सत्थाइं निहयपयावाइं जायाइं ॥ ४८ ॥

जओ । मंतेण व तंतेण व हंतुं सक्कंति नेव एयाइं ।
किंतु निसुणेसि कारणमेतेहिं जं न निहओ तं ॥ ४९ ॥

एसो हु पावकारी [1]सुहमच्चूए न चेव जोग्गोत्ति ।
ता [2]दुहमारेण इमो मारेयव्वो तुमे कुमर ! ॥ ५० ॥

इय मज्झ सिक्खणत्थं हओ तुमं नेव दिव्वसत्थेहिं ।
न उणो तुह विज्जाहिं हम्मइ सत्तीओ एएसिं ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥

ता इण्हि [3]मह न छुट्टसि पायालं जइवि पविससे मूढ ! ।
मोरोवि[4] अहव धिप्पइ हंत ! तइ[5]ज्जम्मि [6]उड्डाणे ॥ ५२ ॥

रे खयराहम ! इण्हिं कत्तो मह जासि दिट्ठिपहपडिओ ? ।
दुहमच्चूए एसो मारेमि तुमं न संदेहो ॥ ५३ ॥

मम मन्त्रस्य प्रभावात् विद्यायाः वाऽपि औषध्या वा ।
एतानि शस्त्राणि निहतप्रतापानि जातानि ॥ ४८ ॥ यतः ।

मन्त्रेण वा तन्त्रेण वा हन्तुं शक्नुवन्ति नैवैतानि ।
किन्तु निशृणु कारणमेतैर्यन्न निहतस्त्वम् ॥ ४९ ॥

एष खलु पापकारी सुखमृत्योर्नैव योग्येति ।
तस्मात् दुःखमारेणाऽयं मारयितव्यं त्वया कुमार ! ॥ ५० ॥

इति मया शिक्षणार्थं हतस्त्वां नैव दिव्यशस्त्रैः ।
न पुनस्तव विद्याभिर्हन्यते शक्तय एतेषाम् ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥

तस्मादिदानीं मन्न छुटसि पातालं यद्यपि प्रविशसि मूढ ! ।
मयूरोऽपि अथवा गृह्यते हन्त ! तृतीयस्मिन्नुड्डयने ॥ ५२ ॥

रे खेचराधम इदानीं कुत्र मम यासि दृष्टिपथपतितः ? ।
दुःखमृत्योरेष मारयामि त्वां न सन्देहः ॥ ५३ ॥

---

१. सुखमृत्योः । २. दुःखमारेण=दुःखबहुलमरणेन । ३. मत् । ४. मयूरोऽपि । ५. तृतीयस्मिन् । ६. उड्डाणं=उड्डयनम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

भो सुप्पइट्ठ ! एवं भणिऊणं गरुयअभिनिवेसेणं ।
नहवाहणेण नागिणिविज्जा आवाहिया तत्तो ॥ ५४ ॥

भीसणभुयगेहिं खणेण वेढियं उग्गविसवियारेहिं ।
सव्वंगेसु बद्धो सरागजीवोव्व कम्मेहिं ॥ ५५ ॥

तत्तो महंतवियणा पाउब्भूया[1] ममं तओ देहं ।
गयणाओ निवडिओ हं भुयंगभारेण भूमीए ॥ ५६ ॥

वियणाए विब्भलंगो[2] संवलितरुणो[3] इमस्स हिट्ठम्मि ।
गयचेयणोव्व जाओ भुजंगसंघायउब्बद्धो ॥ ५७ ॥

सावि मह पाणदइया गरुयं दट्ठूण आवयं मज्झं ।
अइदुक्खिया वराई रोयंता घग्घरसरेण[4] ॥ ५८ ॥

हा अज्जउत्त ! वल्लह ! एय अणत्थस्स कारिणी अहयं ।
हा पाविट्ठा तइया किं न मया मयणपच्चक्खं ॥ ५९ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ ! एवं भणित्वा गुरुकाभिनिवेशेन ।
नभोवाहनेन नागिणी विद्याऽऽवाहिता ततः ॥ ५४ ॥

भीषणभुजङ्गैः क्षणेण वेष्टितमुग्रविषविकारैः ।
सर्वाङ्गेषु बद्धः सरागजीव इव कर्मभिः ॥ ५५ ॥

ततो महद्वेदना प्रादुर्भूता माम् (मम) ततो देहम् ।
गगनान्निपतितोऽहं भुजङ्गभारेण भूम्याम् ॥ ५६ ॥

वेदनया विह्वलाङ्गः शाल्मलीतरोरस्याऽधः ।
गतचेतन इव जातो भुजङ्गसङ्घातोद्बद्धः ॥ ५७ ॥

साऽपि मम प्राणदयिता गुर्वीं दृष्ट्वाऽऽपत् मम ।
अतिदुःखिता वराकी रुदती गद्गदस्वरेण ॥ ५८ ॥

हा आर्यपुत्र ! वल्लभ ! एतदनर्थस्यकारिण्यहकम् ।
हा ! पापिष्ठा तदा किन्न मृता मदनप्रत्यक्षम् ॥ ५९ ॥

---

१. प्रादुर्भूता। २. विह्वलं=व्याकुलम् अङ्गं यस्य स तथा। ३. शाल्मलीतरोः। ४. गद्गदस्वरेण।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हा कह मज्झनिमित्ते पिययम ! अइगरुय आवयं पत्तो ।
हा अज्जउत्त! इण्हिं तुह विरहे नत्थि मह जीयं ॥ ६० ॥

भो भो धणदेव ! इमं सोउं खयरस्स भासियं तस्स ।
एत्थंतरम्मि य महं एस विगप्पो समुप्पन्नो ॥ ६१ ॥

महिलापलावसद्दो पुव्विं जो आसि इह मए निसुओ ।
एयदइयाए[1] नूणं सो होही कणगमालाए ॥ ६२ ॥

तत्तो य पुरिससद्दो तयणंतरमेव जो मए निसुओ ।
नहवाहणस्स होही सो सद्दो एयसत्तुस्स ॥ ६३ ॥

अहवा किं मए इमिणा विचिंतिएणं तु ताव निसुणेमि ।
जं किंचि कहइ एसो नियचरियं चित्तवेगोत्ति ॥ ६४ ॥

एवं विचिंतिऊणं तत्तो धणदेव ! सुणिउमाढत्तो[2] ।
तव्वयणमहं सव्वं अह सो एवं समुल्लवइ ॥ ६५ ॥

हा कथं ममनिमित्ते प्रियतम ! अतिगुर्व्यापदं प्राप्तः ।
हा आर्यपुत्र ! इदानीं तव विरहे नास्ति मम जीवितम् ॥ ६० ॥

भो भो धनदेव ! इदं श्रुत्वा खेचरस्य भाषितं तस्य ।
अत्रान्तरे च मामेषो विकल्पः समुत्पन्नः ॥ ६१ ॥

महिलाप्रलापशब्दः पूर्वं य आसीदत्र मया निश्रुतः ।
एतद्दयिताया नूनं स भविष्यति कनकमालायाः ॥ ६२ ॥

ततश्च पुरुषशब्दस्तदनन्तरमेव यो मया निश्रुतः ।
नभोवाहनस्य भविष्यति स शब्द एतत्शत्रोः ॥ ६३ ॥

अथवा किं मया अनेन विचिन्तितेन तु तावन्निश्रृणोमि ।
यत्किञ्चित् कथयति एष निजचरित्रं चित्रवेग इति ॥ ६४ ॥

एवं विचिन्त्य ततो धनदेव ! श्रोतुमारब्धः ।
तद्वचनमहं सर्वं अथ स एवं समुल्लपति ॥ ६५ ॥

---

१. एतस्य दयिता एतद्दयिता तस्याः । २. आरब्धः=आरम्भं कृतवान् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भो सुप्पइट्ठ एवं विलवंता बहुविहं सुदुक्खत्ता ।
नहवाहणेण नीया मज्झ पिया कणगमालत्ति ॥ ६६ ॥

अहयंपि तओ दूसहविसहरकयवेयणाए [1]वेवंतो ।
दइया विओयगुरुदुक्खताविओ जाव चिट्ठामि ॥ ६७ ॥

भो सुप्पइट्ठ ! ताव य तुमंपि इह आगओ पएसम्मि ।
तुमए मणिनीरेणं एसो मे[2]ल्लाविओ अहयं ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥

ता भो तुमए दिन्नं मह जीयं एत्थ नत्थि संदेहो ।
मणिणो य पभावाओ न य [3]डक्को दुट्ठसप्पेहिं ॥ ६९ ॥

अन्नह कह मह जीयं हविज्जगुरुवेयणा परद्धस्स ।
की[4]णासवयणसच्छहभीसणभुयगेहिं गहियस्स ॥ ७० ॥

तं जं तुमए पुट्ठं केण तुमं एरिसाए महईए ।
खित्तो सि आवयाए तं सव्वं साहियं एयं ॥ ७१ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ एवं विलपंती बहुविधं सुदुःखत्वात् ।
नभोवाहनेन नीता मम प्रिया कनकमालेति ॥ ६६ ॥

अहकमपि ततो दुस्सहविषधरकृतवेदनया वेपमानः ।
दयिता वियोगगुरुदुःखतप्तो यावत् तिष्ठामि ॥ ६७ ॥

भोः सुप्रतिष्ठ तावच्च त्वमपि इहाऽऽगतः प्रदेशे ।
त्वया मणिनीरेणैष मोचितोऽहकम् ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥

तस्मात् भोस्त्वया दत्तं मम जीवितमत्र नास्ति सन्देहः ।
मणेश्च प्रभावात् न च दष्टः दुष्टसर्पैः॥ ६९ ॥

अन्यथा कथं मम जीवितं भवेद्गुरुवेदना पीडितस्य ।
कीनाशवदनसदृशभीषणभुजङ्गैः गृहीतस्य ॥ ७० ॥

तद्यत् त्वया पृष्टं केन त्वमीदृशि महति ।
क्षिप्तोऽसि आपदि तं सर्वं कथितमेतद् ॥ ७१ ॥

---

१. वेपमानः=कम्पमानः । २. मेल्लाविओ=मोचितः । ३. दष्टः । ४. कीनाशः=यमः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय भो धणदेव ! तया सोउं खयरस्स भासियं तस्स ।
तत्तो य मए एयं विचिंतियं निययचित्तम्मि ॥ ७२ ॥

पेच्छ नरा विबुहावि हु अणुरायपरवसा विसयगिद्धा ।
पाविंति आवयाओ विविहाओ एत्थ संसारे ॥ ७३ ॥

अच्छउ ता परलोगे इहेव पाविंति गरुयदुक्खाइं ।
रागविमोहियचित्ता कज्जाकज्जं अयाणंता ॥ ७४ ॥

सारीरमाणसाणं दूसहदुक्खाण कारणं पढमं।
इह परलोए घोरो रागो च्चिय सयलजीवाणं ॥ ७५ ॥

रागंधा इह जीवा दुल्लहलोयम्मि गाढमणुरत्ता ।
जं वेइंति[1] असायं[2] कत्तो तं हंदि ! नरएवि ? ॥ ७६ ॥

वल्लहविओयतविया[3] असमंजसचिट्ठियाइं[4] कुणमाणा ।
नरए नेरइया इव निच्चं चिय दुक्खिया होंति ॥ ७७ ॥

इति भो धनदेव ! तदा श्रुत्वा खचरस्य भाषितं तस्य ।
ततश्च मयैतद् विचिन्तितं निजकचित्ते ॥ ७२ ॥

प्रेक्षध्वं नरा विबुधाऽपि खल्वनुरागपरवशा विषयगृद्धाः ।
प्राप्नुवन्ति आपदो विविधाऽत्र संसारे ॥ ७३ ॥

आस्तां तावत् परलोक इहैव प्राप्नुवन्ति गुरुकदुःखानि ।
रागविमोहितचित्ता कार्याकार्यमजानन्तः ॥ ७४ ॥

शारीरमानसानां दुस्सहदुःखानां कारणं प्रथमम् ।
इह-परलोके घोरो राग एव सकलजीवानाम् ॥ ७५ ॥

रागान्धेह जीवा दुर्लभलोके गाढमनुरक्ताः ।
यद्वेदयन्ति असातां कुत्र तद्धन्दि ! नरकेऽपि ? ॥ ७६ ॥

वल्लभवियोगतप्ताऽसमञ्जसचेष्टितानि कुर्वन्तः ।
नरके नैरयिका इव नित्यमेव दुःखिता भवन्ति ॥ ७७ ॥

---

१. वेदयन्ति=अनुभवन्ति । २. असातं=दुःखम् । ३. तविया=तप्ताः । ४. चेष्टितानि=व्यापाराः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वहबंधमारणाइं लहंति रागेण मोहिया जीवा ।
वच्चंत्ति दुग्गईए सहंति विविहाइं दुक्खाइं ॥ ७८ ॥

रागो हि दुक्खरूवो रागो चिय सयलआवयाहेऊ ।
रागपरद्धा[1] जीवा भमंति भवसागरे घोरे ॥ ७९ ॥

ताव चिय परमसुहं जाव न रागो मणम्मि उच्छरइ[2] ।
हंदि ! सरागम्मि मणे दुक्खसहस्साइं पविसंति ॥ ८० ॥

एमाइ चिंतिऊणं धणदेव ! मए इमं तु वज्जरियं ।
भो चित्तवेग ! इण्हि मा कीरउ कोवि सोगोत्ति ॥ ८१ ॥

जं एसो संसारो एरिसदुक्खाण निययआवासो ।
पत्ताए आवयाए तेण विसाओ न कायव्वो ॥ ८२ ॥

जरमरणरोगवल्लहविओगबहुलम्मि एत्थ संसारे ।
जम्हा सकम्मजणियं जायइ जीवाण दुक्खंति ॥ ८३ ॥

वधबन्धमारणानि लभन्ते रागेण मोहिता जीवाः ।
व्रजन्ति दुर्गतौ सहन्ते विविधानि दुःखानि ॥ ७८ ॥

रागो हि दुःखरूपो राग एव सकलापद्धेतुः ।
रागपीडिता जीवा भ्राम्यन्ति भवसागरे घोरे ॥ ७९ ॥

तावदेव परमसुखं यावन्न रागो मनसि प्रादुर्भवति ।
हन्दि ! सरागे मनसि दुःखसहस्त्राणि प्रविशन्ति ॥ ८० ॥

इत्यादि चिन्तयित्वा धनदेव ! मयेदन्तु कथितम् ।
भो-श्चित्रवेग ! इदानीं मा क्रियतां कोऽपि शोकेति ॥ ८१ ॥

यदेष संसार ईदशदुःखानां नियतऽऽवासः ।
प्राप्तायामापदि तेन विषादो न कर्तव्यः ॥ ८२ ॥

जरामरणरोगवल्लभवियोगबहुलेऽत्र संसारे ।
यस्मात् स्वकर्मजनितं जायते जीवानां दुःखमिति ॥ ८३ ॥

---

१. परद्धा=पीडिताः । २. प्रादुर्भवति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो भणइ चित्तवेगो भद्द ! विसाओ न कोवि मह अन्नो ।
एकच्चिय मह चिंता कुणइ मणे दूसहं दुक्खं ॥ ८४ ॥

सा कह वरई होही नीया नहवाहणेण रुयमाणी ।
जीवइ व नवा इण्हिं दट्ठुं मह तारिसमवत्थं ? ॥ ८५ ॥

एवं च जाव साहइ सो खयरो मज्झ भद्द ! धणदेव ! ।
एत्थंतरम्मि निसुणसु जो वुत्तंतो तहिं जाओ ॥ ८६ ॥

एक्को कमलदलऽच्छो पिहुवच्छो[1] सुरवरो तहिं सहसा ।
ओइन्नो गयणाओ उज्जोइंतो[2] दिसावलयं ॥ ८७ ॥

दट्ठुं समागयं तं वियसियवयणो य चित्तवेगो सो ।
अब्भुट्ठिऊण[3] पणमइ तं देवं परमविणएण ॥ ८८ ॥

अह सो सुहासणत्थो तियसो संलवइ भद्द ! तुह कुसलं ? ।
मणिणो य पभावाओ नित्थिन्ना आवया विउला ! ॥ ८९ ॥

ततो भणति चित्रवेगो भद्र ! विषादो न कोऽपि ममाऽन्यः ।
एकैव मम चिन्ता करोति मनसि दुःसहं दुःखम् ॥ ८४ ॥

सा कथं वराकी भविष्यति नीता नभोवाहनेन रुदती ।
जीवति वा न वेदानीं दृष्टुम् मम तादृशामवस्थाम् ? ॥ ८५ ॥

एवञ्च यावत्कथयति स खेचरो मम भद्र ! धनदेव ! ।
अत्रान्तरे निशृणु यो वृतान्तस्तत्र जातः ॥ ८६ ॥

एकः कमलदलाऽक्षः पृथुवक्षाः सुरवरस्तत्र सहसा ।
अवतीर्णो गगनादुद्द्योतयन् दिग्वलयम् ॥ ८७ ॥

दृष्ट्वा समागतं तं विकसितवदनश्च चित्रवेगः सः ।
अभ्युत्थाय प्रणमति तं देवं परमविनयेन ॥ ८८ ॥

अथ स सुखासनस्थस्त्रिदशः संलपति भद्र ! तव कुशलं ? ।
मणेः च प्रभावात् निस्तीर्णा आपदो विपुलाः ॥ ८९ ॥

---

१. पृथुवक्षाः । २. उद्द्योतयन् । ३. अभ्युत्थाय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो भणइ चित्तवेगो तुम्ह पभावाओ संपयं[1] कुसलं ।
ता संपइ मह साहसु महंतकोऊहलं इत्थ[2] ॥ ९० ॥

पुव्वभवे संबंधो तुमए सह आसि को ममं देव ! ? ।
केण व कज्जेण तुमं आसि गओ उच्छुगो तइया ? ॥ ९१ ॥

तत्तो य भणइ तियसो इमेण कज्जेण आगओ सुयणु ! ।
सा एगमणो होउं साहिज्जंतं निसामेहि ॥ ९२ ॥

जंबुद्दीवे इहइं एरवए अत्थि आरिए[3] देसे ।
विजयवई नामेणं नयरी सुरनयरिसंकासा[4] ॥ ९३ ॥

तीएवि सुविक्खाओ धणभूई नाम आसि सत्थाहो[5] ।
दक्खिन्नदयाजुत्तो उज्जुत्तो जइणधम्मम्मि ॥ ९४ ॥

चंदोव्व कलानिलओ गयव्व निच्चं पयट्टवरदाणो[6] ।
अणुयत्तिय[7]मित्तो वासरोव्व बुहलोयमणइट्ठो ॥ ९५ ॥

ततो भणति चित्रवेगः तव प्रभावात् साम्प्रतं कुशलम् ।
तस्मात्संप्रति मम कथय महत्कुतुहलमत्र ॥ ९० ॥

पूर्वभवे सम्बन्धस्त्वया सहाऽऽसीत् को मम देव ? ।
केन वा कार्येण त्वमासीत् गतोत्सुकस्तदा ? ॥ ९१ ॥

ततश्च भणति त्रिदशोऽनेन कार्येणाऽऽगतः सुतनो ! ।
स एकमना भूत्वा कथ्यमानं निशृणु ॥ ९२ ॥

जम्बूद्वीपे इहैरावतेऽस्ति आर्ये देशे ।
विजयवती नाम्ना नगरी सुरनगरीसंकाशा ॥ ९३ ॥

तस्यामपि सुविख्यातो धनभूति- र्नामाऽऽसीत् सार्थवाहः ।
दाक्षिण्यदयायुक्त उद्युक्तो जैनधर्मे ॥ ९४ ॥

चन्द्र इव कलानिलयो गज इव नित्यं प्रवृत्तवरदानः ।
अनुवर्तितमित्रो वासर इव बुधलोकमन-इष्टः ॥ ९५ ॥

---

१. सांप्रतं=संप्रति । २. अत्र । ३. आर्ये । ४. संकाशा=तुल्या । ५. सत्थाहो=सार्थवाहः ।
६. दाने त्यागः, मदश्च । ७. सत्कृतमित्रः, वासरपक्षे मित्रः सूर्यः धनभूतिपक्षे मित्राणि सुहृदः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तस्स य पसंतरूवा पइव्वया सच्चसीलदयजुत्ता ।
भज्जा सुंदरदेहा सुंदरिनामा सुविक्खाया ॥ ९६ ॥

विमलं सावगधम्मं सम्मं अह ताण पालयंताणं ।
वच्चंति वासराइं सुसाहुजणभत्तिजुत्ताणं ॥ ९७ ॥

अह अन्नया कयाइवि पहाण सुविणेहिं सूइयं तणयं ।
सा सुंदरी पसूया पभूयसुहलक्खणाइन्नं ॥ ९८ ॥

निज्जियअणंगरूवं तेएण य दिणयरस्स सारिच्छं ।
सोमं ससिबिंबं पिवं[1] जिणिंदधम्मंव सुहजणयं ॥ ९९ ॥

अह तस्स बारसाहे वोलीणे नियजणणिजणएहिं ।
गरुयपमोएण कयं विहिणा नामं सुधम्मोत्ति ॥ १०० ॥

धणवाहणाभिहाणो बीओ कालेण से सुओ जाओ ।
सोवि हु सुधम्मनामो जाओ अह अट्ठवारिसओ[2] ॥ १०१ ॥

तस्य च प्रशान्तरूपा पतिव्रता सत्यशीलदयायुक्ता ।
भार्या सुन्दरदेहा सुन्दरीनाम्नी सुविख्याता ॥ ९६ ॥

विमलं श्रावकधर्मं सम्यगथ तयोः पालयतोः ।
व्रजन्ति वासराणि सुसाधुजनभक्तियुक्तयोः ॥ ९७ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि प्रधानस्वप्नैः सूचितं तनयम् ।
सा सुन्दरी प्रसूता प्रभूतशुभलक्षणाऽऽकीर्णम् ॥ ९८ ॥

निर्जितानङ्गरूपं तेजसा च दिनकरस्य सदृशम् ।
सौम्यं शशीबिम्बमिव जिनधर्ममिव शुभजनकम् ॥ ९९ ॥

अथ तस्य द्वादशाऽह्नि अतिक्रान्ते निजकजननीजनकाभ्याम् ।
गुरुकप्रमोदेन कृतं विधिना नाम सुधर्म इति ॥ १०० ॥

धनवाहनाभिधानो द्वितीयः कालेन तस्याः सुतो जातः ।
सोऽपि खलु सुधर्मनामा जातोऽथाष्टवार्षिकः ॥ १०१ ॥

---

१. पिव=इवार्थेऽव्ययमिदम् । २. अष्टवार्षिकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीए य पुरवरीए विहरंतो अन्नया समोयरिओ ।
समणसयसेवियकमो सुदंसणो नाम आयरिओ ॥ १०२ ॥

अप्पडिबद्धविहारी चउदस पुव्वी गुणाण आवासो ।
पुव्वुत्तरदिसिभाए अवट्ठिओ नंदणुज्जाणे ॥ १०३ ॥

सव्वोपि नयरलोओ विण्गिओ सूरिवंदणनिमित्तं ।
धणभूईवि हु चलिओ भत्तीए तणयसंजुत्तो ॥ १०४ ॥

उम्मुक्कवाहणो अह दूराओ विहियउत्तरासंगो ।
तिपयक्खिणिऊण गुरुं वंदइ परमाए भत्तीए ॥ १०५ ॥

भीमभवोयहिनिवडंतजंतुसंतरणवरतरंडम्मि[1] ।
दिन्नम्मि धम्मलाभे गुरुणा, सेसे मुणी नमिउं ॥ १०६ ॥

उवविट्ठो सत्थाहो महिवट्ठे[2] पुरजणेण संजुत्तो ।
सूरीवि मोक्खमग्गं जिणधम्मं कहिउमाढत्तो ॥ १०७ ॥ युग्मम् ॥

तस्याञ्च पुरवर्यां विहरन्नन्यदा समवसृतः ।
श्रमणशतसेवितक्रमः सुदर्शनो नामाऽऽचार्यः ॥ १०२ ॥

अप्रतिबद्धविहारी चतुर्दशपूर्वी गुणानामावासः ।
पूर्वोत्तरदिग्भागेऽवस्थितो नन्दनोद्याने ॥ १०३ ॥

सर्वोऽपि नगरलोको विनिर्गतः सूरिवन्दननिमित्तम् ।
धनभूतिरपि खलु चलितो भक्त्या तनयसंयुक्तः ॥ १०४ ॥

उन्मुक्तवाहनोऽथ दूरात् विहितोत्तरासङ्गः ।
त्रिःप्रदक्षिणं कृत्वा गुरुं वन्दते परमया भक्त्या ॥ १०५ ॥

भीमभवोदधिनिपतज्जन्तुसंतरणवरतरण्डे ।
दत्ते धर्मलाभे गुरुणा शेषान् मुनीन् नत्वा ॥ १०६ ॥

उपविष्टः सार्थवाहो महीपृष्ठे पुरजनेन संयुक्तः ।
सूरिरपि मोक्षमार्गं जिनधर्मं कथितुमारब्धः ॥ १०७ ॥ युग्मम् ॥

---

१. तरण्डं=प्रवहणम् । २. महीपृष्ठे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय । सम्मद्दंसणमूलो पंचमहव्वयमहल्लदढखंधो[1] ।
समिईगुत्तीतवसंजमाइसाहापसाहिल्लो[2] ॥ १०८ ॥
विविहाभिग्गहगोच्छो[3] मणहरसीलंगपत्तसोहिल्लो ।
वरलद्धिकुसुमकलिओ सग्गऽपवग्गाइसुहफलओ ॥ १०९ ॥
चारित्तकप्परुक्खो[4] वित्थरओ साहिओ जिणाणाए ।
दुहतावताविवाणं जियाण सरणं अणन्नसमं ॥ ११० ॥ तिसृभिः कुलकम् ।
चवलाइं इंदियाइं दुक्खनिमित्तं च विसयसंगोवि ।
कोहाइणो कसाया निबंधणं दोग्गइए उ ॥ १११ ॥
एक्कसि[5] कओ पमाओ जीवं पाडेइ भवसमुद्दम्मि ।
भीमो य भवो बहुसो पयासिओ तीए परिसाए ॥ ११२ ॥
सूरिस्स तस्स वयणं परमामयसच्छहं निसामित्ता ।
संविग्गा सा परिसा जहागयं पडिगया सव्वा ॥ ११३ ॥

अपि च । सम्यक्दर्शनमूलः पञ्चमहाव्रतमहान्दृढस्कन्धः ।
समितिगुप्तितपःसंयमादयशाखाप्रशाखावान् ॥ १०८ ॥
विविधाऽभिग्रहगुच्छः मनोहरशीलाङ्गपत्रशोभावान् ।
वरलब्धिकुसुमकलितः स्वर्गापवर्गादिशुभफलकः ॥ १०९ ॥
चारित्रकल्पवृक्षो विस्तरतः कथितो जिनाज्ञया ।
दुःखतापतप्तानां जीवानां शरणमनन्यसमम् ॥ ११० ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥
चपलानि इन्द्रियाणि दुःखनिमित्तं च विषयसङ्गोऽपि ।
क्रोधादयः कषाया निबन्धनं दुर्गत्यास्तु ॥ १११ ॥
एकशः कृतः प्रमादः जीवं पातयति भवसमुद्रे ।
भीमश्च भवो बहुशः प्रकाशितस्तस्यां पर्षदि ॥ ११२ ॥
सूरेस्तस्य वचनं परमामृतसदृशं निशम्य ।
संविग्ना सा पर्षद् यथागतं प्रतिगताः सर्वाः ॥ ११३ ॥

---

१. महल्लो=महान् । २. समितिगुप्तितपःसंयमादय एव शाखाप्रशाखा यस्य स तथा । ३. गुच्छः=स्तबकः। ४. रुक्खो=वृक्षः। ५. सकृत् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

सोऊण सुधम्मनामो धम्ममई[1] गुरुगिरं निसामित्ता ।
संसारभउव्विग्गो[2] पणमिय सूरिं इमं भणइ ॥ ११४ ॥

इच्छामि तुम्ह मूले निरवज्जं[3] गिण्हिउं सुपव्वज्जं ।
जणगेहिं अणुन्नाओ भीओ जरजम्ममरणाणं ॥ ११५ ॥

भणियं गुरुणा य तओ होउ अविग्धं तुहेत्थ वत्थुम्मि ।
अम्मापिऊहिं मुक्को अह सो पव्वाविओ[4] गुरुणा ॥ ११६ ॥

अब्भसियदुविह[5]सिक्खो संजमतवविणयकरणउज्जुत्तो ।
विहिणागुरुपा[6]मूले अहिज्जिउं[7] सो समाढत्तो ॥ ११७ ॥

सिग्घ महामई सो जाओ सुत्तत्थतदुमभयविहिन्नू[8] ।
चुद्दसपुव्वी गुरुसाहुसम्मओ गुणगणावासो ॥ ११८ ॥

नाऊण जोग्गयं[9] से सुहरिक्खे सूरिणा नियपयम्मि ।
अहिसित्तो सूरीवि य संलिहियतणू गओ मोक्खं ॥ ११९ ॥

श्रुत्वा सुधर्मनामा धर्ममति- र्गुरुगिरं निशम्य ।
संसारभयोद्विग्नः प्रणम्य सूरिमिदं भणति ॥ ११४ ॥

इच्छामि युष्माकं मूले निरवद्यं ग्रहीतुं सुप्रव्रज्याम् ।
जनकाभ्यामनुज्ञातो भीतः जराजन्ममरणानाम् ॥ ११५ ॥

भणितं गुरुणा च ततो भवत्वविघ्नं तवात्र वस्तुनि ।
अम्बापितृभ्यां मुक्तोऽथ सः प्रव्राजितो गुरुणा ॥ ११६ ॥

अभ्यसितद्विविधशिक्षः संयमतपोविनयकरणोद्युक्तः ।
विधिना गुरुपादमूलेऽध्येतुं स समारब्धः ॥ ११७ ॥

शीघ्रं महामतिः स जातः सूत्रार्थतदुभयविधिज्ञः ।
चतुर्दशपूर्वी गुरुसाधुसम्मतो गुणगणावासः ॥ ११८ ॥

ज्ञात्वा योग्यतां तस्य शुभर्क्षे सूरिणा निजपदे ।
अभिषिक्तः सूरिरपि संलेखिततनुर्गतो मोक्षम् ॥ ११९ ॥

---

१. धर्मे मतिर्यस्य स धर्ममतिः। २. भउव्विग्गो=भयोद्विग्नः। ३. निरवद्यां=निर्दोषाम्। ४. प्रव्राजितः=दीक्षितः। ५. ग्रहणासेवनारुपा द्विविधा शिक्षा। ६. पामूलं=पादमूलम्। ७. अध्येतुम्। ८. विहिन्नू=विधिज्ञः । ९. योग्यताम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

समणगणसंपरिवुंडो[1] सुहम्मसूरीवि विविहदेसेसु ।
बोहिंतो भवियजणं विहरइ पुरगामनगरेसु ॥ १२० ॥

धणवाहणोवि कमसो वड्ढंतो पंचधाइपरियरिओ ।
पत्तो कुमरभावं अहिज्जिओ तह कलानिवहं ॥ १२१ ॥

पत्तो य जोव्वणं सो कामिणिजणहिययचोरणसमत्थं ।
पिउणा य तन्निमित्तं वरिया[2] वररुवसंपन्ना ॥१२२ ॥

सिरिसुप्पइट्ठनयरे धूया हरिदत्तपवरइब्भस्स।
विणयवईसंमूयाऽणंगवई नाम वरकन्ना ॥ १२३ ॥

महया विच्छड्डेणं परिणीया सोहणम्मि सा लग्गे ।
धणवाहणेण तत्तो आणीया नियनयरीए ॥ १२४ ॥

अह सो तीए रत्तो जोव्वणवररुवसोउमल्लेसु[3] ।
गाढं विसयासत्तो गयंवि कालं न याणाइ ॥ १२५ ॥

श्रमणगणसंपरिवृत्तः सुधर्मसूरिरपि विविधदेशेषु ।
बोध्यमानो भविकजनं विचरति पुरग्रामनगरेषु ॥ १२० ॥

धनवाहनोऽपि क्रमशो वर्धमानः पञ्चधात्रीपरिवृत्तः ।
प्राप्तः कुमारभावमध्येत तथा कलानिवहम् ॥ १२१ ॥

प्राप्तश्च यौवनं स कामिनीजनहृदयचोरणसमर्थम् ।
पित्रा च तन्निमित्तं वर्या वररुपसंपन्ना ॥ १२२ ॥

श्रीसुप्रतिष्ठनगरे दुहिता हरिदत्तप्रवरेभ्यस्य ।
विनयवतीसंभूताऽनङ्गवती नाम्नी वरकन्या ॥ १२३ ॥

महता विच्छर्देन परिणीता शोभने सा लग्ने ।
धनवाहनेन तत आनीता निजकनगर्याम् ॥ १२४ ॥

अथ स तस्यां रक्तो यौवनवररूपसौकुमार्येषु ।
गाढं विषयासक्तो गतमपि कालं न जानाति ॥ १२५ ॥

---

१. संपरिवृतः=परिकरितः । २. वर्या=श्रेष्ठा । ३. सोउमल्लं=सौकुमार्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया सुधम्मो विहरंतो मुणिवरो तहिं पत्तो ।
विजयवईनयरीए वासारत्तस्स पारंभे ॥ १२६ ॥

साहूहिं तत्थ वसही विमग्गिया ताहि सत्थवाहेण ।
धणभूइणा विदिन्ना सुविसुद्धा जाणसालासु[1] ॥ १२७ ॥

नियपरियणेण सहिओ सत्थाहो एइ गुरुसमीवम्मि ।
सामाइयाइजुत्तो संविग्गो सुणइ जिणधम्मं ॥ १२८ ॥

धणवाहणो उ दइयासुरयसुहासत्तमाणसो धणियं ।
पिउणा भणिओवि दढं न ए (हो?)इ गुरुवंदओ[2] कहवि ॥ १२९॥

अहतं विसयासत्तं गुरुरागं धम्मकरणनिरवेक्खं ।
परिचत्तसेसकज्जं दट्ठुं लहुभायरं गुरुणो ॥ १३० ॥

जाया एसा चिंता भाया मे रागमोहिओ वरओ ।
जिणवयणबाहिरमई इंदियविसएसु आसत्तो ॥ १३१ ॥

अथान्यदा सुधर्मा विहरन् मुनिवरस्तत्र प्राप्तः ।
विजयवतीनगर्यां वर्षारात्रस्यः प्रारम्भे ॥ १२६ ॥

साधुभिस्तत्र वसति विमार्गिता तदा सार्थवाहेन ।
धनभूतिना विदत्ता सुविसुद्धा यानशालासु ॥ १२७ ॥

निजपरिजनेन सहितः सार्थवाह एति सुगुरुसमीपे ।
सामायिकादियुक्तः संविग्नः श्रृणोति जिनधर्मम् ॥ १२८ ॥

धनवाहनस्तु दयितासुरतसुखाऽऽसक्तमानसो गाढं ।
पित्रा भणितोऽपि दृढं नैति गुरुवन्दकः कथमपि ॥ १२९ ॥

अथ तं विषयाऽऽसक्तं गुरुरागं धर्मकरणनिरपेक्षम् ।
परित्यक्तशेषकार्यं दृष्ट्वा लघुभ्रातरं गुरोः ॥ १३० ॥

जातैषा चिन्ता भ्राता मम रागमोहितो वराकः ।
जिनवचनबहिर्मतिरिन्द्रियविषयेष्वासक्तः ॥ १३१ ॥

---

१. जाणं=यानम् । २. वन्दत इति वन्दकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दुल्लहमवि मणुयत्तं पावित्ता धम्मविरहिओ एसो ।
गच्छिस्सइ नरयम्मि घोरासु य तिरियजोणीसुं ॥ १३२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

केणावि उवाएणं बोहेमि रागमोहियं एयं।
एवं विचिंतिऊणं गुरुणा सद्दाविओ[1] भाया ॥ १३३ ॥

महया उवरोहेणं समागओ वंदिऊण तो सूरिं ।
उवविट्ठो से पुरओ अह सूरि भणिउमाढत्तो ॥ १३४ ॥

पोग्गलपरियट्टेहिं[2] बहूहिं संपाविऊण मणुयत्तं ।
हारेसु मा मुहाए[3] विसयामिस[4]मोहिओ भद्द ! ॥ १३५ ॥

विसएसु दढं सत्ता[5] सत्ता[6] बंधंति असुहकम्माइं ।
तव्वसओ संसारे भमंति अहमासु जोणीसु ॥ १३६ ॥

वहबंधमारणाई नाणाविहवेयणाओ नरएसु ।
पाविंति विसयगिद्धा दूसहाओ दीहरं कालं ॥ १३७ ॥

दुर्लभमपि मनुष्यत्वं प्राप्य धर्मविरहित एषः ।
गमिष्यति नरके घोरासु च तिर्यग्योनीषु ॥ १३२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

केनाऽपि उपायेन बोधामि रागमोहितमेनम् ।
एवं विचिन्त्य गुरुणा शब्दायितो भ्राता ॥ १३३ ॥

महतोपरोधेन समागतो वन्दित्वा ततः सूरिम् ।
उपविष्टस्तस्य पुरत अथ सूरिर्भणितुमारब्धः ॥ १३४ ॥

पुद्गलपरावर्त्तैर्बहुभिः संप्राप्य मनुष्यत्वम् ।
हारय मा मुधा विषयाऽऽमिषमोहितो भद्र ! ॥ १३५ ॥

विषयेषु दृढं सक्ताः सत्त्वा बध्नन्ति अशुभकर्माणि ।
तद्वशतः संसारे भ्राम्यन्ति अधमासु योनीषु ॥ १३६ ॥

वधबन्धमारणादिर्नानाविधवेदना नरकेषु ।
प्राप्नुवन्ति विषयगृद्धा दुस्सहा दीर्घं कालम् ॥ १३७ ॥

---

१. शब्दायितः=आहूतः । २. पुद्गलपरिवर्तैः=अनन्तकालविशेषैः । ३. मुधा । ४. आमिषं=मांसम् । ५. सक्ताः=अवबद्धाः । ६. सत्त्वाः=जीवाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अच्छउ ता परलोए इहेव पाविंति गुरुयदुक्खाइं ।
विसयपसत्ता दुद्दंतइंदिया देहिणो बहवे ॥ १३८ ॥

मोत्तूण निययजूहं[1] करेणुसुहसुरयफासपडिबद्धो ।
बद्धो वारीबंधे फासेण गओ[2] गओ[3] निहणं[4] ॥ १३९ ॥

रसणिंदियम्मि लुद्धो विद्धो गलएण मच्छओ[5] निहओ ।
घाणिंदियम्मि सत्तो पत्तो उरगोवि मरणदुहं ॥ १४० ॥

उज्जोइयसयलदिसं दीवसिहं पेच्छिउं पयंगोवि ।
तग्गहणरओ मरणं पत्तो नणु चक्खुदोसेण ॥ १४१ ॥

गोरीसद्दासत्तो निच्चलतड्डुविय[6]कन्नजुयलिल्लो ।
सवणिंदियदोसेणं मिओ[7] मओ वाह[8]बाणेण ॥ १४२ ॥

एक्किक्किंदियवसगा एए सव्वेवि पाविया निहणं ।
पंचिंदियवसगाणं नराण पुण का गई होज्जा? ॥ १४३ ॥

आस्तां तस्मात् परलोकयिहैव प्राप्नोति गुरुकदुःखानि ।
विषयप्रसक्ता दुर्दान्तेन्द्रिया देहिनो बहवः ॥ १३८ ॥

मुक्त्वा निजकयूथं करेणुसुखसुरतस्पर्शप्रतिबद्धः ।
बद्धो वारीबन्धे स्पर्शेन गजो गतो निधनम् ॥ १३९ ॥

रसनेन्द्रिये लुब्धो विद्धो गलकेन मत्स्यको निहतः ।
घ्राणेन्द्रिये सक्तः प्राप्त उरगोऽपि मरणदुःखम् ॥ १४० ॥

उद्योतितसकलदिशं दीपशिखां प्रेक्ष्य पतङ्गोऽपि ।
तद्ग्रहणरतो मरणं प्राप्तो ननु चक्षुर्दोषेन ॥ १४१ ॥

गौरीशब्दाऽऽसक्तो निश्चलततकर्णयुगलवान् ।
श्रवणेन्द्रियदोषेण मृगः मृतो व्याधबाणेन ॥ १४२ ॥

एकैकेन्द्रियवशगैते सर्वेऽपि प्राप्ता निधनम् ।
पञ्चेन्द्रियवशगानां नराणां पुन-र्का गति - र्भवेत् ॥ १४३ ॥

---

१. जूहो=यूथः=हस्तिसमुदायः। २. गजः । ३. गतः । ४. निधनम्=मरणम् । ५. मत्स्यकः।
६. तड्डवियं=ततं । ७. मिओ=मृगः । ८. वाहो=व्याधः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता पंचिदियवसगो विसयसुहं सेविऊण मा भद्द! ।
धम्मोवज्जणरहिओ[1] वच्चसु घोरम्मि नरयम्मि ॥ १४४ ॥

किज्जउ धम्मम्मि मई विसयसुहं उज्झिऊण ता इण्हि ।
सहलीकरेसु[2] सुंदर! अइदुलहं मणुयजम्मंति ॥ १४५ ॥

एयं गुरुणो वयणं निसम्म धणवाहणो इमं भणइ ।
इच्छामि तुम्हवयणं किं पुण निसुणेह मह भणियं ॥ १४६ ॥

अइनेहपरा वरई खणमवि विरहं न सक्कए सोढुं ।
दइयाऽणंगवई मह तेण न सक्केमि तं मोत्तुं ॥ १४७ ॥

तुब्भंपि वंदणत्थं आगमणं तेण होइ न मज्झ ।
मह विरहे सा वरई इण्हिपि हु अच्छए किंच्छं[3] ॥ १४८ ॥

तत्तो गुरुणा भणियं चंचलचित्ताणं महिलिआण कए ।
को व सकन्नो[4] पुरिसो हारिज्जा अप्पयं भद्द! ॥ १४९ ॥

तस्मात् पञ्चेन्द्रियवशगो विषयसुखं सेवित्वा मा भद्र ! ।
धर्मोपार्जनरहितो व्रज घोरे नरके ॥ १४४ ॥

क्रियतां धर्मे मति-र्विषयसुखमुज्झित्वा तस्मादिदानीम् ।
सफलीकुरुष्व सुन्दर ! अतिदुर्लभं मनुष्यजन्म इति ॥ १४५ ॥

एतद्गुरोः वचनं निशम्य धनवाहन इदं भणति ।
इच्छामि युष्माकं वचनं किम्पुनर्निश्रृणुत मम भणितम् ॥ १४६ ॥

अतिस्नेहपरा वराकी क्षणमपि विरहं न शक्यते सोढुम् ।
दयिताऽनङ्गवती मम तेन न शक्नोमि तां मोक्तुम् ॥ १४७ ॥

युष्माकमपि वन्दनार्थमागमनं तेन न भवति मम ।
मम विरहे सा वराकी इदानीमपि खल्वास्ते कृच्छ्रम् ॥ १४८ ॥

ततो गुरुणा भणितं चञ्चलचित्तानां महिलानां कृते ।
को वा सकर्णः पुरुषो हारयेदात्मानं भद्र ! ॥ १४९ ॥

---

१. धर्मोपार्जनरहितः=धर्मकरणवर्जितः। २. सफलीकुरुष्व । ३. कृच्छ्रं यथा स्यात्तथा, कष्टेनेत्यर्थः । ४. सकर्णः=मतिमान् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पवणुद्धुयधयचंचलचित्तासुं महिलिआसु आसत्तो ।
जो धम्मम्मि पमायइ, सो काउरिसो न सप्पुरिसो ॥ १५० ॥

अविय । अंतोविसभरियाओ मणहररुवाओ बज्झवित्तीए ।
गुंजाफलसरिसाओ होंति सभावेण महिलाओ ॥ १५१ ॥

सच्चदयसोयरहिया अकज्जनिरयाओ साहसधणाओ ।
भयजणणीओ, तासुं को व संकन्नो रइं कुज्जा? ॥ १५२ ॥

रत्ताओ हरंति धणं पाणेवि हरंति तह विरत्ताओ ।
रागेवि विरागेवि य भयंकरा दुट्ठजुवईओ ॥ १५३ ॥

अन्नं चिंतेंति मणे नियंति अन्नं घडेंति अन्नेण ।
चलचित्ताणं ताणं को नाम हविज्ज वल्लहओ? ॥ १५४ ॥

मारेंति पइ जारस्स कारणे तंपि हंदि ! अन्नट्ठा ।
वीसासंति य अन्नं सब्भावं नेय पयडेंति ॥ १५५ ॥

पवनोद्धूतध्वजचञ्चलचित्तासु महिलास्वासक्तः ।
यो धर्मे प्रमाद्यति स कापुरुषो न सत्पुरुषः ॥ १५० ॥ अपिच ।

अन्तर्विषभृता मनोहररुपा बाह्यवृत्त्या ।
गुञ्जाफलसदृश्यो भवन्ति स्वभावेण महिलाः ॥ १५१ ॥

सत्यदयाशौचरहिताऽकार्यनिरताः साहसधनाः ।
भयजननीयाः, तासु को वा सकर्णो रतिं कूर्यात् ? ॥ १५२ ॥

रक्ता हरन्ति धनं प्राणान्नपि हरन्ति तथा विरक्ताः ।
रागेऽपि विरागेऽपि च भयङ्करा दुष्टयुवतयः ॥ १५३ ॥

अन्यं चिन्तयन्ति मनसि पश्यन्त्यन्यं धटन्तेऽन्येन ।
चलचित्तानां तासां को नाम भवेत् वल्लभकः? ॥ १५४ ॥

मारयन्ति पतिं जारस्य कारणे तमपि हन्दि ! अन्यार्थम् ।
विश्वसन्ति चान्यं सद्भावं नैतद् प्रकटयन्ति ॥ १५५ ॥

---

१. कापुरुषः=कातरः । २. साहसम्=अविचार्यकारित्वं धनं यासां ताः, साहसिक्य इत्यर्थः। ३. सकर्णः=मतिमान्। ४. रतिम्=आसक्तिम्। ५. पश्यन्ति। ६. घटन्ते=संबध्यन्ते । ७. अन्यार्थम्। ८. विश्वसन्ति । ९. प्रकटयन्ति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किं बहुणा भणिएणं जाओ य हणंति निययपुत्तंपि ।
को नाम पिओ तासिं हविज्ज चवलाण महिलाण? ॥ १५६ ॥

ता भद्द! एरिसाणं तडिच्छडाडोवचवलहिययाणं ।
महिलाण कए को इह हविज्ज सिढिलायरो धम्मे ? ॥ १५७ ॥

इय गुरुभणियं सोउं विहसिय धणवाहणेण संलत्तं ।
अन्नाओ जुवईओ एवंविहदुट्ठचरियाओ ॥ १५८ ॥

मह महिला पुण सरला पइव्वया सच्चसीलदयजुत्ता ।
अणुरत्ता सुविणीया थिरनेहा गुरुजणे भत्ता ॥ १५९ ॥

सरिसा सा कह होज्जा असुद्धचरियाण अन्नमहिलाण? ।
लोहतुरंगाईणं दीसइ गुरु अंतरं लोए ॥ १६०॥

तत्तो गुरुणा भणियं मणोहरा तुज्झ जइवि सा महिला ।
तहवि हु उवभुज्जंता सरणी सा नरयनयरस्स ॥ १६१ ॥

किं बहुना भणितेन जातश्च हन्ति निजकपुत्रमपि ।
को नाम प्रियस्तासां भवेच्चपलानां महिलानाम् ? ॥ १५६ ॥

तस्मात्भद्र ! ईदृशीनां तडिच्छटाटोपचपलहृदयानाम् ।
महिलानां कृते क इह भवेत् शिथिलादरो धर्मे ? ॥ १५७ ॥

इति गुरुभणितं श्रुत्वा विहस्य धनवाहनेन संलपितम् ।
अन्या युवतय एवंविधदुष्टचरित्राः ॥ १५८ ॥

मम महिला पुनः सरला पतिव्रता सत्यशीलदयायुक्ता ।
अनुरक्ता सुविनीता स्थिरस्नेहा गुरुजने भक्ता ॥ १५९ ॥

सदृशी सा कथं भवेदशुद्धचरित्राणामन्यमहिलानाम् ? ।
लोहतुरङ्गादीनां दृश्यते गुर्वन्तरं लोके ॥ १६० ॥

ततो गुरुणा भणितं मनोहरा तव यद्यपि सा महिला ।
तथाऽपि खलूपभुनक्ती सरणिः सा नरकनगरस्य ॥ १६१ ॥

---

१. तडिच्छटाऽऽटोपचपलहृदयानाम् । २. सरणिः=मार्गः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जह किंपागफलाइं भुत्ताइं दुहावहाइं इह होंति ।
तह इत्थीसुरयसुहं मणहरमवि दोग्गइं[1] नेइ ॥ १६२ ॥

जह विसमीसं सरसंपि भोयणं जीवियं हरइ भुत्तं ।
तह सुंदरावि रमणी रमिया नणु दोग्गइं[1] देइ ॥ १६३ ॥

ता उज्झसु अणुरायं कुगइनिमित्ताए निययदइयाए ।
पंचमहव्वयजुत्तो होसुं तुमं चरणनिरउत्ति ॥ १६४ ॥

एवं दिवसे दिवसे संवेगकरेहिं महुरवयणेहिं ।
बोहिज्जंतो मणयं जाओ अह पयणुरागो[2] सो ॥ १६५ ॥

अन्नदिणे एगंते गुरुपुरओ अंजलिं करेऊण ।
धणवाहणो स एवं वज्जरई परमसंविग्गो ॥ १६६ ॥

तुम्हाणममयभूए वयणे निसुएवि मज्झ हिययाओ ।
किं नो सक्कइ[3] रागो विसंव दुट्ठस्स सप्पस्स? ॥ १६७ ॥

यथा किंपागफलानिभुक्तानि दुःखावहानीह भवन्ति ।
तथा स्त्रीसुरतसुखं मनोहरमपि दुर्गतिं नयति ॥ १६२ ॥

यथा विषमिश्रं सरसमपि भोजनं जीवितं हरति भुक्तम् ।
तथा सुन्दराऽपि रमणी रता ननु दुर्गतिं ददाति ॥ १६३ ॥

तस्मादुज्झाऽनुरागं कुगतिनिमित्ताया निजदयितायाः ।
पञ्चमहाव्रतयुक्तो भव त्वञ्चरणनिरत इति ॥ १६४ ॥

एवं दिवसे दिवसे संवेगकरै-र्मधुरवचनैः ।
बोध्यमानो मनाग् जातोऽथ प्रतनुरागः सः ॥ १६५ ॥

अन्यदिन एकान्ते गुरुपुरतोऽञ्जलिं कृत्वा ।
धनवाहनः स एवं कथयति परमसंविग्नः ॥ १६६ ॥

युष्माकममृतभूते वचने निश्रुतेऽपि मम हृदयात् ।
किं न ष्वष्कते रागो विषमिव दुष्टस्य सर्पस्य ? ॥ १६७ ॥

---

१. दुर्गतिम् । २. प्रतनुः=अल्पः । ३. ष्वष्कते=अपगच्छति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भयवं! ताव न तुट्टइ दइयाए उवरि सव्वहा रागो ।
नवरं करेमि एक्कं जइ जुत्तं तुम्ह पडिहाइ ॥ १६८ ॥

सुरयसुहनिप्पिवासो दिक्खं गिण्हामि तुम्ह पामूले ।
दइयाए समं अहयं दंसणमित्तेण संतुट्ठो ॥ १६९ ॥

एवं ववत्थियम्मि जइ जोग्गं देह मज्झ तो दिक्खं।
तीए अदंसणेणं सक्केमि न जीवियं धरिउं ॥ १७० ॥

तव्वयणं सोऊण य सुधम्मसूरि विचिंतए एवं ।
पेच्छह अइदुरंतो रागो कह विलसए लोए ? ॥ १७१ ॥

एवंपि ता दिज्जउ पव्वज्जा ताहि गहियसुत्तत्थो ।
सयमेव विवेगजुओ उज्झिस्सइ रागसंबंधं ॥ १७२ ॥

एवं विचिंतिऊणं अणंगवइयाए संजुओ ताहे ।
धणवाहणो सभाया गुरुणा पव्वाविओ विहिणा ॥ १७३ ॥

भगवन् ! तावन्न त्रुट्यति दयिताया उपरि सर्वथा रागः ।
नवरं करोमि एकं यदि युक्तं तव प्रतिभाति ॥ १६८ ॥

सुरतसुखनिष्पिपासो दिक्षां गृह्णामि तव पादमूले ।
दयितया सममहकं दर्शनमात्रेण संतुष्टः ॥ १६९ ॥

एवं व्यवस्थिते यदि योग्यं देहि मम ततो दिक्षाम् ।
तस्याऽदर्शनेन शक्नोमि न जीवितं धर्त्तुम् ॥ १७० ॥

तद्वचनं श्रुत्वा च सुधर्मसूरिर्विचिन्तयत्येवम् ।
प्रेक्षध्वमतिदुरन्तो रागः कथं विलसेत् लोके ? ॥ १७१ ॥

एवमपि तस्मात् दीयतां प्रवज्या तदा गृहीतसूत्रार्थः ।
स्वयमेव विवेकयुक्त उज्झिष्यति रागसम्बन्धम् ॥ १७२ ॥

एवं विचिन्त्याऽनङ्गवत्या संयुक्तस्तदा ।
धनवाहनः स्वभ्राता गुरुणा प्रव्राजितो विधिना ॥ १७३ ॥

---

१. स्वभ्राता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चंदजसानामाए मयहरियाए समप्पिया सावि ।
साहुणिगणमज्झगया सिक्खइ वरसाहुणीकिरियं ॥ १७४ ॥

एवं च ताण दोण्हवि परोप्परं जाव तुट्टइ न रागो ।
बहुणावि हु कालेणं सुत्तत्थ विसारयाणंपि ॥ १७५ ॥

ताव य गुरुणा भणियं एगंते भारईए महुराए ।
एयं न जुत्तमहुणा उत्तमसत्ताण तुम्हाण ॥ १७६ ॥ ॥ युग्मम् ॥

अविरइजुवइजणेवि हु सवियारपलोयणम्मि साहुस्स ।
पायच्छित्तं गरुयं भणियं सुत्ते जिणिंदस्स ॥ १७७ ॥

जं पुण साहुणि विसए सवियारपलोयणं तु साहुस्स ।
तं भद्द! गुरुअणत्थस्स कारण वन्नियं समए[1] ॥ १७८ ॥

इयरमहिलाजणेवि हु दिट्ठीपाओ[2] न होइ जुत्तोति ।
किं पुण समणीविसए अबोहिबीयस्स मूलम्मि ? ॥ १७९ ॥

चन्द्रयशानामन्याः महत्तरिकायाः समर्पिता साऽपि ।
साध्वीगणमध्यगता शिक्षते वरसाध्वीक्रियाम् ॥ १७४ ॥

एवञ्च तयोर्द्वयोरपि परस्परं यावत् त्रुट्यति न रागः ।
बहुनाऽपि खलु कालेण सूत्रार्थं विशारदयोरपि ॥ १७५ ॥

तावच्च गुरुणा भणितमेकांते भारत्या मधुरया ।
एतन्न युक्तमधुनोत्तमसत्त्वानां युष्माकम् ॥ १७६ ॥ युग्मम् ॥

अविरतियुवतीजनेऽपि हु सविकारप्रलोकने साधोः ।
प्रायश्चितं गुरुकं भणितं सूत्रे जिनेन्द्रस्य ॥ १७७ ॥

यत्पुनः साध्वीविषये सविकारप्रलोकनं तु साधोः ।
तं भद्र ! गुर्वनर्थस्य कारणं वर्णितं समये ॥ १७८ ॥

इतरमहिलाजनेऽपि हु दृष्टिपातो न भवति युक्तेति ।
किं पुनः श्रमणीविषयेऽबोधिबीजस्य मूले ॥ १७९ ॥

---

१. समयः=सिद्धान्तः । २. दृष्टिपातः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता उज्झिय अविवेयं रागं अवहत्थिऊण[1] भावेण।
परिहरसु सव्वहच्चिय दिट्ठिकुसीलत्तणं एयं ॥ १८० ॥

एवं गुरुणा भणिओ संविग्गो[2] सोवि चिंतए एवं।
अइरागपरवसस्स ओ धी!धी! मह निव्विवेयस्स ॥ १८१ ॥

जो हं पणट्ठलज्जो गयरायपयम्मि[3] वट्टमाणोवि ।
साहुजणनिंदणिज्जं रागं न चएमि छड्डेउं[4] ॥ १८२ ॥

लद्धूणवि निरवज्जं पव्वज्जं दुट्ठरागपडिबद्धो ।
होहामि पुन्नरहिओ दीहरसंसारआभागी ॥ १८३ ॥

ही जीव! पाव! भमिहिसि नारयतिरिएसु दीहरं कालं ।
अविसयपयट्टरागो लद्धूणवि धम्ममणवज्जं ॥ १८४ ॥

एवं भावेंतस्सवि धणवाहणसाहुणो न उत्तरइ[5] ।
अणुरागो तव्विसए ताएवि य तस्स उवरिम्मि ॥ १८५ ॥

तस्मादुज्झित्वाऽविवेकं रागमपहस्त्य भावेन ।
परिहर सर्वथा चैवं दृष्टिकुशीलत्वमेतद् ॥ १८० ॥

एवं गुरुणा भणितः संविग्नः सोऽपि चिन्तयत्येवम् ।
अतिरागपरवशस्य अहो धिग् ! धिग् मम निर्विवेकस्य ॥ १८१ ॥

योऽहं प्रणष्टलज्जो गतरागपदे वर्तमानोऽपि ।
साधुजननिन्दनीयं रागं न त्यजामि मोक्तुम् ॥ १८२ ॥

लब्ध्वाऽपि निरवद्यां प्रवज्यां दुष्टरागप्रतिबद्धः ।
भविष्यामि पुन्यरहितो दीर्घसंसाराऽऽभागी ॥ १८३ ॥

हा ! जीव ! पाप ! भ्रमिष्यसि नारकतिर्यक्षु दीर्घं कालम् ।
अविषयप्रवृत्तरागो लब्ध्वाऽपि धर्ममनवद्यम् ॥ १८४ ॥

एवं भावयतोऽपि धनवाहनसाधो-र्नोत्तरति ।
अनुरागस्तद्विषये तस्या अपि च तस्योपरे ॥ १८५ ॥

---

१. अपहस्त्य=अपनीय । २. संविज्ञ=संवेगमापन्नः । ३. गतरागपदे=साधुपदे । ४. छड्डेउं= मोक्तुम् । ५. विनश्यति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं वच्चइ कालो संजमतवविणयकरणनिररयाणं ।
गुरुआणासंपाडणपराण अह ताण दोण्हंपि ॥ १८६ ॥

अह अन्नया कयाइवि भगिणीए वसुमईए संजुत्ता।
चलियाऽणंगवई वियारभूमिए बहियाओ ॥ १८७ ॥

दिट्ठो य ताहि एगो महिलासहिओ नरो उ उम्मत्तो ।
धूलिरयधूसरंगो जर[1]चीवरचीरियाइन्नो ॥ १८८ ॥

[2]उगायंतो बहुहा नच्चंतो डिंभ[3]सत्थपरिकिन्नो ।
तं दुट्ठुमणंगवई सुइरं पुलएइ तं जुयलं ॥ १८९ ॥

तत्तो तीए भणियं भगिणीए सुलोयणाए अ[4]णुहरइ ।
अ[5]ज्जो! एसा जुवई गहगहियनरस्स पा[6]सत्था ॥ १९० ॥

भणियं च वसुमईए सुइरं निज्झाइऊण सविसायं ।
सच्चिय एसा अम्हं भगिणी ओ सुलोयणा नाम ॥ १९१ ॥

एवं व्रजति कालः संयमतपोविनयनिरतयोः ।
गुर्वाज्ञासंपादनपरयोरथ तयोर्द्वयोरपि ॥ १८६ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि भगिन्या वसुमत्या संयुक्ता ।
चलिताऽनङ्गवती सा विचारभूमौ बहिः ॥ १८७ ॥

दृष्टश्चतदैको महिला सहितो नरस्तून्मत्तः ।
धूलिरजोधूसराङ्गो जरच्चीवरचीरिकाऽऽकीर्णः ॥ १८८ ॥

उद्‌गायन् बहुधा नृत्यन् डिम्भसार्थपरिकीर्णः ।
तं दृष्ट्वाऽनङ्गवती सुचिरं प्रलोकयति तं युगलम् ॥ १८९ ॥

ततस्तया भणितं भगिन्याः सुलोचनाया अनुकरोति ।
आर्ये ! एसा युवती ग्रहगृहीतनरस्य पार्श्वस्था ॥ १९० ॥

भणितञ्च वसुमत्या सुचिरं निर्ध्याय सविषादम् ।
सा चैवमेषाऽस्माकं भगिनी अहो ! सुलोचना नाम्नी ॥ १९१ ॥

---

१. चीवरं=वस्त्रं, चीरिका कीटविशेषास्तैराकीर्णो व्याप्तः । २. उद्‌गायन् । ३. डिम्भाः=बालकाः । ४. अनुहरते=अनुकरोति । ५. आर्ये! । ६. पार्श्वस्था ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

परिणीया आसि पुरा सुबंधुणा मेहलावइपुरीए ।
दिट्ठा कणगरहेणं कयाइ अह रायउत्तेणं ॥ १९२ ॥

अंतेउरम्मि छूढा[1] अइगुरुअणुरायहरियहियएण।
सयलोरोहपहाणा जाया अह तस्स वल्लहिया ॥ १९३ ॥

एयं मह पच्चक्खं सव्वंपि हु सासुरे[2] वसंतीए ।
वित्तं, तुमएवि सुयं अज्जे ! लोयप्पवायाओ ॥१९४॥

एसो गहगहियनरो दीसइ सरिसो उ रायउत्तस्स ।
ता एसो कणगरहो एसावि सुलोयणा नूणं ॥१९५॥

भणियमणंगवईए संभासेमो इमं तु नियभगिणिं ।
किं अम्हे परियाणइ, अहवाविअ भंभला[3] एसा ॥१९६॥

तत्तो गंतुं दोहिवि महुरं आभासियावि सा जाहे ।
नवि जाणइ किंचि फुडं[4] बोल्लइ य बहुअसंबध्धं ॥१९७॥

परिणीताऽऽसीत् पुरा सुबन्धुना मेखलावती पुर्याम् ।
दृष्टा कनकरथेन कदाचिदथ राजपुत्रेण ॥ १९२ ॥

अंतःपुरे क्षिप्ताऽतिगुर्वनुरागहृतहृदयेन ।
सकलावरोधप्रधाना जाताऽथ तस्य वल्लभिका ॥ १९३ ॥

एतन्मम प्रत्यक्षं सर्वमपि खलु श्वसुरगृहे वसन्त्याः ।
विदितं त्वयाऽपि श्रुतं आर्ये ! लोकप्रवादतः ॥ १९४ ॥

एषो ग्रहगृहीतनरो दृश्यते सदृशस्तु राजपुत्रस्य ।
तस्मादेष कनकरथ एषाऽपि सुलोचना नूनम् ॥ १९५ ॥

भणितमनङ्गवत्या संभाषावहे इमान्तु निजभगिनीम् ।
किमावां परिजानाति अथवा चैव भंभला एषा ? ॥ १९६ ॥

ततो गत्वा द्वाभ्यामपि आभाषिताऽपि सा यदा ।
नाऽपि जानाति किञ्चित् स्पष्टं ब्रवीति च बह्वसम्बद्धम् ॥ १९७ ॥

---

१. क्षिप्ता । २. श्वशुरगृहे । ३. भंभला=मूर्खा । ४. फुडं=स्पष्टम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताहे दोवि जणाइं सुधम्मसूरिस्स पायमूलम्मि ।
करुणापराहिं अज्जाहिं ताहि नीयाइं सविसायं ।।१९८।। युग्मम् ।

भणिओ अज्जाहिं गुरू एसा अम्हाण जिट्ठभगिणी ओ ।
किं होइ नवा भयवं ! जाया उम्मत्तिया कहवा ? ।।१९९।।

भणियं गुरुणा तत्तो नाणेण वियाणिऊण परमत्थं ।
सच्चिय सुलोयणा सा कणगरहो एस जुवराया ।।२००।।

[1]जोगो मइमोहकरो सीसे खित्तो इमाण [2]सुत्ताण ।
एक्काए [3]सवत्तीए ईसावसगाढकुद्धाए ।।२०१।।

तस्स वसेणं दोण्हवि मइसंमोहो इमाणं संजाओ ।
रन्ना य तओ वि[4]ज्जा बहवे सद्दाविआ तत्थ ।।२०२।।

न य केणवि पउणाइं कयाइं कालेण रक्खगनरा[5]ण ।
कहवि पमायपरोणं नीहरियाइं इमाइं तु ।।२०३।।

तदा द्वावपि जनौ सुधर्मसूरेः पादमूले ।
करुणापराभ्यामार्याभ्यां ताभ्यां नीतौ सविषादम् ।। १९८ ।।

भणितं आर्याभ्यां गुरुरेषाऽऽवयो - र्ज्येष्ठभगिनी ओ ।
किं भवति न वा भगवन् जातोन्मत्तिका कथं वा ? ।। १९९ ।।

भणितं गुरुणा ततो ज्ञानेन विज्ञाय परमार्थम् ।
स एव (सत्यं) सुलोचना सा कनकरथ एष युवराजः ।। २०० ।।

योगोः मतिमोहकरः शीर्षे क्षिप्तोऽनयोः सुप्तयोः ।
एकया सपत्न्या ईर्ष्यावशगाढकुद्धया ।। २०१ ।।

तस्य वशेन द्वयोरपि मतिसंमोहोऽनयोः सञ्जातः ।
राज्ञा च ततो वैद्या बहवे शब्दायितास्तत्र ।। २०२ ।।

न च केनाऽपि प्रगुणौ कृतौ कालेण रक्षकनराणाम् ।
कथमपि प्रमादपराणाम् निःसृतौ इमौ तु ।। २०३ ।।

---

१. योगः=औषधचूर्णयोगः। २. सुप्तयोः। ३. सपत्न्या। ४. वैद्याः। ५. सप्तम्याः स्थाने षष्ठी।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणिंय च वसुमईए भयवं ! एयाण मूढचित्ताणं ।
जइ पेच्छह उवयारं, [1]पडिजोगं देह चिंतेउं ॥२०४॥

तत्तो गुरुणा तेसिं दिन्नो उम्मायनासण[2]पडिट्ठो ।
पडिजोगो, जायाइं दोण्णिवि अह सत्थचित्ताइं ॥२०५॥

दट्ठूण भगिणिजुयलं सुलोयणा विम्हिया इमं भणइ ।
किं नाम इमं [3]सुमिणं किंवा मइविब्भमो एस ? ॥२०६॥

सा कत्थ अम्ह नयरी सा य विभूई य ते अलंकारा ।
कह धूलिघूसराइं इह म्हि (म्हो ?) संपावियाइंति ? ॥२०७॥

दोन्निवि गहिय[4]वयाओ कत्थ व भगिणीओ मज्झ इहइं तु ? ।
ता नूण इंदयालं एयं अहवावि [3]सुमिणंति ॥२०८॥

तत्तो य वसुमईए कहियं उम्मायकारणं सव्वं ।
जाव य गुरु[5]माहप्पा नट्ठो तुम्हाण उम्माओ ॥२०९॥

भणितं च वसुमत्या भगवन् ! एतयो-र्मूढचित्तयोः ।
यदि प्रेक्षध्वमुपचारं प्रतियोगं देहि चिन्तयितुम् ॥ २०४ ॥

ततो गुरुणा तयो-र्दत्त उन्मादनाशनपटिष्ठः ।
प्रतियोगः, जातौ द्वावपि अथ स्वस्थचित्तौ ॥ २०५ ॥

दृष्ट्वा भगिनीयुगलं सुलोचना विस्मितेदं भणति ।
किं नामेदम् स्वप्नं किं वा मतिविभ्रम एषः ? ॥ २०६ ॥

सा कुत्र अस्माकं नगरी सा च विभूतिश्च तेऽङ्लकाराः ।
कथं धूलिधूसराविह स्वः संप्राप्ताविति ? ॥ २०७ ॥

द्वयपि गृहीतव्रते कुत्र वा भगिन्यौ ममेह तु ? ।
तस्मान्नूनमिन्द्रजालमेतदथवाऽपि स्वप्नमिति ॥ २०८ ॥

ततश्च वसुमत्या कथितमुन्मादकारणं सर्वम् ।
यावच्च गुरुमाहात्म्यात् नष्टो युवयोरुन्मादः ॥ २०९ ॥

---

१. पूर्वस्माद् मतिमोहकराद् योगात् प्रतिकूलो योगः । २. पटिष्ठः । ३. स्वप्नः । ४. वय=व्रतम् । ५. माहप्पं=माहात्म्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जइया य तुमं भद्दे ! छूढा अंतेउरम्मि जुवरन्ना ।
तइयच्चिय खयरेणं मायाइ सुमंगलेण अहं ॥२१०॥

भुत्ता पभूयकालं धणवइदेवेण बोहिया तत्तो ।
जाया चंदजसाए पयमूले सुयणु ! पव्वइया ॥२११॥

एसावि अणंगवई धम्मं सोऊण भवभयुव्विग्गा ।
नियभत्तुणा समेया पव्वइया एत्थ गच्छम्मि ॥२१२॥

ता सुयणु ! न सुविणमिणं सच्चं चिय जं इमं दिट्ठं ।
एसो सो अम्ह गुरु सुधम्मनामो महासत्तो ॥२१३॥

तत्तो दोवि जणाइं सुधम्मसूरिस्स परमविणएणं ।
वंदंति हरिरिसाइं पयकमलं सयलदोसहरं ॥२१४॥

तत्तो संवेयकरिं गुरुणो सोऊण देसणं पवरं ।
पडिबुद्धाइं दोन्निवि कमेण पव्वाइयाइंति ॥२१५॥

यदा च त्वं भद्रे ! क्षिप्ताऽन्तःपुरे युवराजेन ।
तदैव खेचरेण मायया सुमङ्गलेनाऽहम् ॥ २१० ॥

भुक्ता प्रभूतकालं धनपतिदेवेन बोधिता ततः ।
जाता चन्दयशसः पादमूले सुतनो ! प्रव्रजिता ॥ २११ ॥

एषाऽपि अनङ्गवती धर्मं श्रुत्वा भवभयोद्विग्ना ।
निजभर्त्रा समेता प्रव्रजिताऽत्र गच्छे ॥ २१२ ॥

तस्मात् सुतनु ! न स्वप्नमिदं सत्यमेव यत्त्वयेदम् दृष्टम् ।
एष सोऽस्माकं गुरुः सुधर्मनामा महासत्त्वः ॥ २१३ ॥

ततो द्वावपि जनौ सुधर्मसूरेः परमविनयेन ।
वन्देते हर्षितौ पदकमलं सकलदोषहरम् ॥ २१४ ॥

ततः संवेगकरिं गुरोः श्रुत्वा देशनां प्रवराम् ।
प्रतिबुद्धौ द्वावपि क्रमेण प्रव्रजिताविति ॥ २१५ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मयहरियाए पासे भगिणीजुअलेण संजुया तत्तो ।
संजमगुरुविणयरया सुलोयणा कुणइ विविहतवं ॥२१६॥

एवं चंदजसाए पयमूले ताण अच्छमाणाणं ।
तिण्हंपि हु भगिणीणं वोलीणा वासरा बहवे ॥२१७॥

मुणिणो कणगरहस्स उ धणवाहणसाहुणो य संजाओ ।
भो चित्तवेग ! तइया अन्नोन्नं गरुयनेहोत्ति ॥२१८॥

पंचमहव्वयजुत्ता समिईगुत्तीसु सम्ममुवउत्ता ।
नाणाविहतवनिरया गिण्हंति य सुत्तअत्थाई ॥२१९॥

गुरुआणाए निरया दोन्निवि पालेंति चरणकरणाइं ।
एवं पभूयकालो वोलीणो ताव दोण्हंपि ॥ २२०॥ युग्मम् ॥

अह अन्नया कयाइवि थोवं नियआउयं मुणेऊणं ।
सूरी संलिहियतणू अणसणविहिणा मओ[1] सम्मं ॥२२१॥

महत्तरिकायाः पार्श्वे भगिनीयुगलेन संयुक्ता ततः ।
संयमगुरुविनयरक्ता सुलोचना करोति विविधतपः ॥ २१६ ॥

एवं चन्द्रयशसः पादमूले तासामासीनानाम् ।
तिसृणां खलु भगिनीनामतिक्रान्ता वासरा बहवः ॥ २१७ ॥

मुनेः कनकरथस्य तु धनवाहनसाधोश्च सञ्जातः ।
भोः चित्रवेग ! तदाऽन्योन्यं गुरुकस्नेह इति ॥ २१८ ॥

पञ्चमहाव्रतयुक्तौ समितीगुप्तीषु सम्यगुपयुक्तौ ।
नानाविधतपोनिरतौ गृह्णीतश्च सूत्रार्थे ॥ २१९ ॥

गुर्वाज्ञायां निरतौ द्वावपि पालयतश्चरणकरणे ।
एवं प्रभूतकालोऽतिक्रान्तस्तावत् द्वयोरपि ॥ २२० ॥

अथान्यदा कदाचिदपि स्तोकं निजायुष्कं ज्ञात्वा ।
सूरिः संलिखिततनुरनशनविधिना मृतः सम्यक् ॥ २२१ ॥

---

१. मृतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बीयम्मि देवलोगे पवरे चंदज्जुणे विमाणम्मि ।
जाओ विमाणसामी देवो उ ससिप्पभो नाम ॥२२२॥

धणवाहणोवि साहू अ[1]तुट्टरागो च[2]रित्तु सा[3]मन्नं ।
कालं काउं विहिणा उप्पन्नो बीयकप्पम्मि ॥२२३॥

सामाणियठाणम्मि देवस्स ससिप्पहस्स सो जाओ ।
भासुरसरीरधारी देवो विज्जुप्पहो नाम ॥२२४॥

सावि हु अणंगवइया अविगयरागा चरित्तु सामन्नं ।
विज्जुप्पहस्स जाया देवी अह चंदरेहत्ति ॥२२५॥

सं[4]भरिय पुव्ववेरं बहूवसग्गे करित्तु अइभीमे ।
अग्गिकुमारसुरेणं सुबंधुजीवेण पावेण ॥२२६॥

कणगरहो सो साहू सुलोयणाए समं तु अज्जाए ।
निहओ तं उवसग्गं विसहंतो सम्मभावेण ॥२२७॥

द्वितीयस्मिन् देवलोके प्रवरे चन्दार्जुने विमाने।
जातो विमानस्वामी देवस्तु शशिप्रभो नामा ॥ २२२ ॥

धनवाहनोऽपि साधुरत्रुटितरागश्चरित्वा श्रामण्यम् ।
कालं कृत्वा विधिनोत्पन्नो द्वितीयकल्पे ॥ २२३ ॥

सामानीकस्थाने देवस्य शशिप्रभस्य स जातः ।
भासुरशरीरधारी देवो विद्युत्प्रभो नामा ॥ २२४ ॥

साऽपि खलु अनङ्गवत्यविगतरागा चरित्वा श्रामण्यम् ।
विद्युत्प्रभस्य जाता देव्यथ चन्द्रलेखेति ॥ २२५ ॥

संस्मृत्य पूर्ववैरं बह्वोपसर्गान् कृत्वाऽतिभीमान् ।
अग्निकुमारसुरेण सुबन्धुजीवेन पापेन ॥ २२६ ॥

कनकरथः स साधुः सुलोचनया समं त्वार्यया ।
निहतस्तमुपसगं विसहमानः सम्यग्भावेन ॥ २२७ ॥

---

१. अत्रुटितरागः=अत्यक्त रागः। २. चरित्वा=प्रपाल्य। ३. श्रामण्यं=साधुत्वम्। ४. संस्मृत्य।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कालं काउं दोन्निवि उवन्नाइं[1] तु बीयकप्पम्मि ।
चंदज्जुणे विमाणे सामाणियदेवभावेण ॥२२८॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

कणगरहो ओ विहुप्पहनामो ईयरा[2] सयंपभा नाम ।
सावि तइज्जा भगिणी वसुमइया आउयखयम्मि ॥२२९॥

पुव्वदइयस्स जाया चंदज्जुणनामगस्स देवस्स ।
तत्थेव किल विमाणे देवी चंदप्पभा नाम ॥२३०॥

एवं एगविमाणे दिव्वसुहं ताण अणुहवंताणं ।
सव्वेसिं अन्नोन्नं अइगरुया आसि पीईओ ॥२३१॥

पलिओवमाणि अट्ठ उ दिव्वसुहं तत्थ अणुहवेऊणं ।
देवो विज्जुप्पहो सो चइऊण इमम्मि वेयड्ढे ॥२३२॥

दक्खिणसेढीइ पुरे रमणीए रयणसंचए पवरे ।
पवणगइखयरपुत्तो उप्पन्नो बउलवइयाए ॥२३३॥

कालं कृत्वा द्वावपि उपपन्नौ तु द्वितीयकल्पे ।
चन्द्रार्जुने विमाने सामानीकदेवभावेन ॥ २२८ ॥ तिसृभिः कुलकम् ।

कनकरथ ओ विधुप्रभनामा इतरा स्वयम्प्रभानाम्नी ।
साऽपि तृतीया भगिनी वसुमती आयुःक्षये ॥ २२९ ॥

पूर्वदयितस्य जाता चन्द्रार्जुननामकस्य देवस्य ।
तत्रैव किल विमाने देवी चन्द्रप्रभा नाम्नी ॥ २३० ॥

एवमेकविमाने दिव्यसुखं तेषामनुभवताम् ।
सर्वेषामन्योन्यमतिगुरुकाऽऽसन् प्रीतयः ॥ २३१ ॥

पल्योपमान्यष्ट तु दिव्यसुखं तत्रानुभूय ।
देवो विद्युत्प्रभः स च्युत्वाऽस्मिन् वैताढये ॥ २३२ ॥

दक्षिणश्रेण्यां पुरे रमणीये रत्नसञ्चये प्रवरे ।
पवनगतिखेचरपुत्र उत्पन्नो बकुलवत्याः ॥ २३३ ॥

---

१. उपपन्नौ=उत्पन्नौ । २. इतरा=कनकरथस्य स्त्री सुलोचनाख्या ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं चि ठिए । जो धणवाहणजीवो देवो विज्जुप्पहो य दियलोए ।
सो य तुमं इह सुंदर! उप्पन्नो चित्तवेगोत्ति ॥२३४॥

देवीवि चंदरेहा तत्तो आउक्खए चुया संती ।
उप्पन्ना वेयड्ढे नयरे सिरिकुंजरावत्ते ॥२३५॥

खयरस्स अमियगइणो पियाए भज्जाए चित्तमालाए ।
कुच्छीए संभूया पियधूया कणगमालत्ति ॥२३६॥ युग्मम् ॥

भो चित्तवेग ! पुव्विं तुब्भं जो आसि रागसंबंधो ।
सामन्नमुवगयाणवि तस्स फलं एरिसं जायं ॥२३७॥

रुवं बलं च दित्ती रिद्धीवि य आसि थेविया[1] तुम्ह ।
देवभवे तुह आउं विमज्झिमं थवेयं आसि ॥२३८॥

एत्थवि माणुस्स-भवे अवरोप्पर-दंसणाओ आरब्भ ।
दुसहं विओय-दुक्खं संजायं तुम्ह दोण्हंपि ॥ २३९ ॥

॥ एवञ्च स्थिते ॥

यो धनवाहनजीवो देवो विद्युत्प्रभश्च दिव्यलोके ।
स च त्वमिह सुन्दर ! उत्पन्नश्चित्रवेग इति ॥ २३४ ॥

देव्यपि चन्द्रलेखा तत आयुःक्षये च्युता सती ।
उत्पन्ना वैताढये नगरे श्रीकुञ्जरावर्त्ते ॥ २३५ ॥

खेचरस्यामितगतेः प्रियाया भार्यायाः चित्रमालायाः ।
कुक्षौ संभूता प्रियदुहिता कनकमालेति ॥ २३६ ॥

भोः चित्रवेग ! पूर्वं युवयो-र्य आसीत् रागसम्बन्धः ।
श्रामण्यमुपगतयोरपि तस्य फलमीदृशं जातम् ॥ २३७ ॥

रूपं बलंच दिप्ती ऋद्धयपिचासीत् स्तोकिका तव ।
देवभवे तवायुः विमध्यमं स्तोकमासीत् ॥ २३८ ॥
अत्राऽपि मनुष्यभवे परस्परदर्शनादारभ्य ।
दुस्सहं वियोगदुःखं सञ्जातं युवयो-र्द्वयोरपि ॥ २३९ ॥

---

१. स्तोकिका=अल्पा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तुमएच्चिय अणुभूयं विओयदुक्खं सुदूसहं जमिह ।
भो चित्तवेग ! किंवा कहिएणं तेण तुह पुरओ? ॥२४०॥

काऊणवि सामन्नं सरागभावो तुमे न जं [1]चत्तो ।
तस्स फलेणं एसा दूसहा तुह आवया जाया ॥२४१॥

देवभवे तुह मित्तो चंदज्जुणनामगो य जो आसि ।
चइऊण सोवि तत्तो चित्तगई एत्थ संजाओ ॥२४२॥

वसुमइनामा अज्जा देवी चंदप्पहा य दियलोए ।
सावि य पियंगुमंजरिनामा इह भद्र ! उप्पन्ना ॥२४३॥

जं पुव्वसंगओ सो चित्तगई तेण तुम्ह संजाओ ।
अन्नोन्नं गुरुनेहो सुंदर! [2]सइदंसणेणंपि ॥२४४॥

तेणं उवायपुव्वं [3]घडिया सा तुज्झ कणगमालाओ ।
इण्हिं सकम्मवसओ जाओ तुह तीइ सह विरहो ॥२४५॥

त्वया चैवानुभूतं वियोगदुःखं सुदुस्सहं यदिह ।
भो-श्चित्रवेग ! किंवा कथितेन तेन तव पुरतः ? ॥ २४० ॥

कृत्वाऽपि श्रामण्यं सरागभावस्त्वया न यत्त्यक्तः ।
तस्य फलेनैषा दुःसहा तवापज्जाता ॥ २४१ ॥

देवभवे तव मित्रं चन्द्रार्जुननामकश्च योऽऽआसीत् ।
च्युत्वा सोऽपि ततश्चित्रगतिरत्र सञ्जातः ॥ २४२ ॥

वसुमती नाम्न्यार्या देवी चन्द्रप्रभा च दिव्यलोके ।
साऽपि च प्रियङ्गुमञ्जरी नाम्नीह भद्र ! उत्पन्ना ॥ २४३ ॥

यत्पूर्वसङ्गतस्स चित्रगतिस्तेन तव सञ्जातः ।
अन्योन्यं गुरुस्नेहः सुन्दर ! सकृत् दर्शनेनाऽपि ॥ २४४ ॥

तेनोपायपूर्वं घटिता सा तव कनकमाला ओ ।
इदानीं स्वकर्मवशतो जातस्तव तया सह विरहः ॥ २४५ ॥

---

१. चत्तो=त्यक्तः । २. सइ=सकृत् । ३. घटिता=संयोजिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भो चित्तवेग! बहुणा किंवा भणिएण एत्थ अन्नेण ? ।
जं चेव आसि पुट्ठं तं चिय तुह ताव साहेमि ॥२४६॥

कणगरहो सो साहू अइप्पिओ आसि तुज्झ अन्नभवे ।
तत्तो य देवलोए विहुप्पहो नाम जो देवो ॥२४७॥

सो य अहं तुह वल्लहमित्तो अज्जवि तत्थ वसामि दिवम्मि ।
कारणमित्थमिमं तु [1]पडुच्च मे अइसंगय[2]ओ सि तुमंति ॥२४८॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥२४९॥

एसो एत्थ समप्पइ चिरपरिचियवन्नणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरिकहाए अट्ठमओ वरपरिच्छेओ ॥२५०॥

भो-श्चित्रवेग ! बहुना किं वा भणितेनाऽत्रान्येन ? ।
यदेवासीत् पृष्टं तमेव तव तावत् कथयामि ॥ २४६ ॥

कनकरथः स साधुरतिप्रिय आसीत् तवान्यभवे ।
ततश्च देवलोके विधुप्रभो नामा यो देवः ॥ २४७ ॥

स चाऽहं तव वल्लभमित्रमद्याऽपि तत्र वसामि दिवि ।
कारणमत्रेदं तु प्रतीत्य मेऽतिसङ्गतकोऽसि त्वमिति ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽत्र समाप्यते चिरपरिचितवर्णन इति नाम्ना ।
सुरसुन्दरिकथाया अष्टमको वरपरिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ अष्टमः परिच्छेदः समाप्तः ॥ २००० ॥

---

१. प्रतीत्य । २. संगतक=मैत्री ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नवमः परिच्छेदः

अह भणइ चित्तवेगो सुरवर ! मह कहसु केण कज्जेण ।
तइया मणिं समप्पिय कत्थ गओ आसि तुरियगई ? ॥१॥

तो भणइ सुरो सुंदर ! निसुणसु एयंपि वज्जरिज्जंतं ।
अज्ज अहं [1]आणत्तो ससिप्पहेणं तु देवेण ॥२॥

गच्छ विहुप्पह! खिप्पं जंबूद्दीवम्मि भरहखेत्तम्मि ।
नयरे कुसग्गनामे धणवाहणमुणिवरसमीवे ॥३॥

सो पुव्ववेरिएणं दिट्ठो झाणम्मि संठिओ तत्थ ।
तं [2]दट्ठु कुविओ सो काही अइगरुयउवसग्गं ॥४॥

ता तस्स रक्खणट्ठा सिग्धं वच्चाहि तम्मि नयरम्मि ।
अहमवि [3]इंदाणत्तिं समाणिउं आगमिस्सामि ॥५॥

अथ भणति चित्रवेगः सुरवर ! मम कथय केन कार्येण ।
तदा मणिं समर्प्य कुत्र गतोऽसि त्वरित गतिः ? ॥ १ ॥

ततो भणति सुरः सुन्दर ! निशृणु एतदपि कथ्यमानम् ।
अद्याऽहमाज्ञप्तः शशीप्रभेन तु देवेन ॥ २ ॥

गच्छ विधुप्रभ ! क्षिप्रं जम्बूद्वीपे भरतक्षेत्रे ।
नगरे कुशाग्रनाम्नि घनवाहनमुनिवरसमीपे ॥ ३ ॥

स पूर्ववैरिणा दृष्टो ध्याने संस्थितस्तत्र ।
तं दृष्ट्वा कुपितः स करिष्यत्यतिगुरुकोपसर्गम् ॥ ४ ॥

तस्मात्तस्य रक्षणार्थे शीघ्रं व्रज तस्मिन्नगरे ।
अहमपि इन्द्राज्ञप्तिं समानीयाऽऽगमिष्यामि ॥ ५ ॥

---

१. आज्ञप्तः=आदिष्टः । २. दृष्ट्वा । ३. इन्द्राज्ञाप्तिम् = इन्द्रोदेशम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो तहत्ति भणिउं वेगेण समागओ अहं इहइं ।
तावय दइयासहिओ [1]पलायमाणो तुमं दिट्ठो ॥६॥

ओहिनाणेण मए नायं जह एस सो हि विज्जुपहो ।
मह मित्तो नहवाहणभयाउरो वच्चए तुरियं ॥७॥

नहवाहणोवि एसो [2]पट्ठिविलग्गो इमस्स एइत्ति ।
ताहे करेमि किंचिवि उवगारं पुव्वमित्तस्स ॥८॥

एवं विचिंतिऊणं तुम्ह समीवम्मि आगओ अहयं ।
तइया य मणी दिव्वो समप्पिओ जीवरक्खट्ठा ॥९॥

तत्तो य गओ तुरियं घणवाहणमुणिवरस्स पासम्मि ।
दिट्ठो य मए देवो उवसग्गं तस्स कुणमाणो ॥१०॥

भणियं च मए रे! रे! तियसाहम! कत्थ वच्चसे इण्हिं ।
देविदवंदियाणं मुणीण एवं करेमाणो ? ॥११॥

ततस्तथेति भणित्वा वेगेण समागतोऽहमिह ।
तावश्च दयितासहितः पलायमानस्त्वं दृष्टो ॥ ६ ॥

अवधिज्ञानेन मया ज्ञातं यथैष स हि विद्युत्प्रभः ।
मम मित्रं नभोवाहनभयातुरो व्रजति त्वरितम् ॥ ७ ॥

नभोवाहनोऽपि एष पृष्ठिविलग्नोऽस्य एति इति ।
तदा करोमि किञ्चिदपि उपकारं पूर्वमित्रस्य ॥ ८ ॥

एवं विचिन्त्य तवसमीपेऽऽगतोऽहम् ।
तदा च मणि-र्दिव्यः समर्पितो जीवरक्षणार्थः ॥ ९ ॥

ततश्च गतस्त्वरितं घनवाहनमुनिवरस्य पार्श्वे ।
दृष्टश्च मया देव उपसर्गं तस्य कुर्वन् ॥ १० ॥

भणितं च मया रे ! रे ! त्रिदशाधम ! कुत्र व्रजसि इदानीम् ।
देवेन्द्रवन्दितानां मुनीनामेवं कुर्वन् ? ॥ ११ ॥

---

१. दिट्ठो सि तुमं पुरो इंतो । २. पृष्ठिः पीठम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उप्पायंतो पीडं मुणीण समसत्तुमित्तवग्गाणं ।
पाविट्ठ ! कत्थ वच्चसि दिट्ठीमग्गम्मि मह पडिओ ? ॥१२॥

एवं च मए भणिए भवणवई सो सुरो [1]ससंभंतो ।
नट्ठो सहसा ताव य सुक्कज्झाणे पविट्ठस्स ॥ १३ ॥

मुणिणो मोहावगमा उप्पन्नं केवलं वरं नाणं ।
केवलिमहिमा विहिया तओ मए परमविणएणं ॥ १४ युग्मम् ॥

सोउं दुंदुहिसद्दं देवा मणुया य आगया बहवे ।
कहिओ तेसिं धम्मो केवलिणा मोक्खसुहहेऊ ॥ १५ ॥

पत्थावं लहिऊणं पुट्ठो सो केवली मए एवं ।
भयवं ! किं अवरद्धं इमस्स देवस्स तुम्हेहिं ॥ १६ ॥

जेणेसो पावमई जीविय[2]ववरोवणम्मि उज्जुत्तो ? ।
तो भणइ मुणी निसुणसु जह वेरं आसि अन्न भवे ॥ १७ ॥

उत्पादयन् पीडां मुनीनां समशत्रुमित्रवर्गाणाम् ।
पापिष्ठ ! कुत्र व्रजसि दृष्टिमार्गे मम पतितः ? ॥ १२ ॥

एवं च मयि भणिते भवनपतिः स सुरः ससंभ्रान्तः ।
नष्टः सहसा तावच्च शुक्लध्याने प्रविष्टस्य ॥ १३ ॥

मुने-र्मोहापगमादुत्पन्नं केवलं वरं ज्ञानम् ।
केवलिमहिमा विहितस्ततो मया परमविनयेन ॥ १४ ॥ युग्मम् ।

श्रुत्वा दुन्दुभिशब्दं देवा मनुजाश्चाऽऽगता बहवः ।
कथितस्तेभ्यो धर्मः केवलिना मोक्षसुखहेतुः ॥ १५ ॥

प्रस्तावं लब्ध्वा पृष्टस्स केवली मयैवम् ।
भगवन् ! किमपराद्धमस्य देवस्य युष्माभिः ॥ १६ ॥

येनैष पापमतिर्जीवितव्यपरोपणे उद्युक्तः ? ।
ततो भणति मुनि-र्निशृणु यथा वैरमासीदन्यभवे ॥ १७ ॥

---

१. ससंभ्रान्तः=भयभीतः २. व्यपरोपणम्=नाशः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

धाायइसंडविदेहे चंपानामेण आसि वरनयरी ।
तीए प[1]उमो राया जुवराया समरकेउत्ति ॥ १८ ॥

जिणवयणभावियप्पा सहोयरा दोवि नेहसंजुत्ता ।
पालेंति देसविरइं रज्जधुरं तह य नीईए ॥ १९ ॥

अत्थाणमुवगयाणं ना[2]हियवाई समागओ कविलो ।
वज्जरइ नत्थि जीवो न य सव्वन्नू न ने[3]व्वाणं ॥ २० ॥

जिणमयस[4]त्थत्थवियाणएण जुवराइणा जिओ वाए ।
दिट्ठंतहेउकारणनाणाविहजुत्तिनिवहेण ॥ २१ ॥

जुवरन्नो पडिवयणं जाहे न चे[5]एइ किंपि सो दाउं ।
ताहे मंतिमहत्तमसामंताईहिं उवहसिओ ॥ २२ ॥

जाओ य विलक्खो सो दढं [6]पउट्ठो य समरकेउस्स ।
कह णु महायणमज्झे एएणं धरिसिओ अहयं ? ॥ २३ ॥

धातकीखण्डविदेहे चम्पानाम्नाऽऽसीत् वरनगरी ।
तस्यां पद्मो राजा युवराजः समरकेतुरिति ॥ १८ ॥

जिनवचनभावितात्मानौ सहोदरौ द्वावपि स्नेहसंयुक्तौ ।
पालयतो देशविरतिं राज्यधुरं तथा च नीत्या ॥ १९ ॥

आस्थानमुपगतयोर्नास्तिकवादी समागतः कपिलः ।
कथयति नास्ति जीवो न च सर्वज्ञो न निर्वाणम् ॥ २० ॥

जिनमतशास्त्रार्थविज्ञायकेन युवराजेन जितो वादे ।
दृष्टान्तहेतुकारणनानाविधयुक्तिनिवहेन ॥ २१ ॥

युवराजस्य प्रतिवचनं यदा न शक्नोति किमपि स दातुम् ।
तदा मंत्रीमहत्तमसामन्तादिभिरुपहसितः ॥ २२ ॥

जातश्च विलक्षः स दृढं प्रदुष्टश्च समरकेतोः ।
कथन्नु महाजनमध्ये एतेन धर्षितोऽहकम् ?॥ २३ ॥

---

१. पद्मः, तन्नामा राजेत्यर्थः । २. नाहियवाइं=नास्तिकवादी । ३. निर्वाणं=मोक्षः । ४. शास्त्रार्थविज्ञायकेन । ५. चएइ=शक्नोति । ६. प्रदुष्टः प्रद्विष्टो वा रुष्ट इत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विचिंतयंतो अइगुरुरोसेण धमधमंतो सो ।
अत्थाणमंडवाओ नीहरिओ चिंतए एवं ॥ २४ ॥

न य केणइ पुव्वमहं पराइओ वाइणा इहं लोए ।
पावेण इमेण पुणो सभाए मज्झम्मि कह विजिओ ? ॥ २५ ॥

ता रयणीए भवणे इमस्स गंतूण गहियकरवालो ।
छिंदामि उत्तिमंगं जेण मणं निव्वुइं[१] लहइ ॥ २६ ॥

रोद्दज्झाणोवगओ एवं सो चिंतिऊण रयणीए ।
[२]गहियाउहो पविट्ठो वासहरे समरकेउस्स ॥ २७ ॥

व[३]च्चोहरभितीए पच्छन्नो अच्छए पलीणो सो ।
काऊण गोसकिच्चं समागओ तत्थ जुवराया ॥ २८ ॥

दीवयवग्गकरेहिं नरेहिं उज्जोइएण मग्गेणं ।
वच्चोहरगमणिच्छा अह जाया रायउत्तस्य[४] ॥ २९ ॥

एवं विचिन्तयन्नतिगुरुरोषेण धमधमन् सः ।
आस्थानमण्डपात् निःसृतःचिन्तयत्येवम् ॥ २४ ॥

न च केनचित् पूर्वमहं पराजितो वादिनेहलोके ।
पापेनाऽनेन पुनः सभायां मध्ये कथं विजितः ॥ २५ ॥

तस्माद्रजन्यां भवनेऽस्य गत्वा गृहीतकरवालः ।
छिनद्मि उत्तमाङ्गं येन मनो निवृत्तिं लभते ॥ २६ ॥

रौद्रध्यानवशगत एवं स चिन्तयित्वा रजन्याम् ।
गृहीतायुधः प्रविष्टो वासगृहे समरकेतोः ॥ २७ ॥

वर्चोगृहभित्त्यां प्रच्छन्नोऽऽस्ते प्रलीनः सः ।
कृत्वा गोसकृत्यं समागतस्तत्र युवराजः ॥ २८ ॥

दीपकवर्गकरैर्नरैरुद्योतितेन मार्गेण ।
वर्चोगृहगमनेच्छाऽथ जाता राजपुत्रस्य ॥ २९ ॥

---

१. निर्वृतिः सुखम् । २. गृहीतायुधः=आत्तशस्त्रः । ३. वर्चो=विष्ठा तदुत्सर्गाय गृहं वर्चोगृहम् ।
४. राजपुत्रस्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुरिसेहिं तत्थ दिट्ठो वच्चोहरसंठिओ स दुट्ठमई ।
[1]आयड्ढंतो खग्गं गहिओ बद्धो य सहसत्ति ॥ ३० ॥

जुवरन्ना नाओ सो नाहियवाई स एस कविलोत्ति ।
नूणं वायम्मि जिओ मज्झ वहट्ठा इह पविट्ठो ॥ ३१ ॥

दट्ठूण दीणवयणं वेवंतसरीरयं तयं कविलं ।
परिचत्तजीवियासं जाया करुणा कुमारस्स ॥ ३२ ॥

भणियं कुमरेण तओ जीवंतो ताव इण्हि मुक्को सि ।
मोत्तूण मज्झ देसं ठाएयव्वं तुमे पाव ! ॥ ३३ ॥

इय भणिओ सो नट्ठो गंतूणं ताहि दूरदेसम्मि ।
भि[2]ल्लजणाइन्नाए अवट्ठिओभिल्लपल्लीए ॥ ३४ ॥

अह अन्नया य पउमो पुत्तं अहिसिंचिऊण रज्जम्मि ।
जुवराइणा समेओ पव्वइओ गुरुसमीवम्मि ॥ ३५ ॥

पुरुषैस्तत्र दृष्टो वर्चोगृहसंस्थितः स दुष्टमतिः ।
आकर्षन् खड्गं गृहीतो बद्धश्च सहसेति ॥ ३० ॥

युवराजेन ज्ञातः स नास्तिकवादी स एष कपिल इति ।
नूनं वादे जितो मम वधार्थ इह प्रविष्टः ॥ ३१ ॥

दृष्ट्वा दीनवदनं वेपमानशरीरं तकं कपिलम् ।
परित्यक्तजीविताशं जाता करुणा कुमारस्य ॥ ३२ ॥

भणितं कुमारेण ततो जीवन् तावदिदानीं मुक्तोऽसि ।
मुक्त्वा मम देशं स्थातव्यं त्वया पाप ! ॥ ३३ ॥

इति भणितः स नष्टो गत्वा तदा दूरदेशे ।
भिल्लजनैराकीर्णायामवस्थितो भिल्लपल्ल्याम् ॥ ३४ ॥

अथाऽन्यदा च पद्मः पुत्रमभिसिञ्च्य राज्ये ।
युवराजेन समेतः प्रव्रजितो गुरुसमीपे ॥ ३५ ॥

---

१. आकर्षन् । २. भिल्लजनैराकीर्णायां व्याप्तायाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दोन्निवि गुरुणा सहिया विहरंता बहुविहेसु देसेसु ।
सत्थेण समं चलिया रयणपुरं नाम वरनयरं ॥ ३६ ॥

सत्थाओ कहवि भट्ठा दोन्निवि अडवीए मोहिया मुणिणो ।
संपत्ता पल्लीए पाणयअट्ठा पविट्ठा ते ॥ ३७ ॥

दिट्ठा य परियडंता कविलेणं कहवि [1]पच्चभिन्नाया ।
कुद्धो य दढं एसो दट्ठूण मुणिं समरकेउं ॥ ३८ ॥

चिंतेइ ताहे कविलो इमेण वाएवि निज्जिओ अहयं ।
निव्विसओ आणत्तो तइया य इमेण पावेण ॥ ३९ ॥

ता कवडेणं केणवि वइरस्संतं करेमि इण्हिपि ।
इय चिंतिऊण वंदइ [2]ते मुणिणो परमविणएण ॥ ४० ॥

नीया य निजे गेहे विसमीसं भत्तपाणयं दिन्नं ।
भणिया य विणयपुव्वं भयवं ! एत्थेव भुंजेह ॥ ४१ ॥

द्वावपि गुरुणा सहितौ विहरन्तौ बहुविधेषु देशेषु ।
सार्थेन समं चलितौ रत्नपुरं नाम वरनगरम् ॥ ३६ ॥

सार्थतः कथमपि भ्रष्टौ द्वावप्यटव्यां मोहितौ मुनी ।
संप्राप्तौ पल्ल्यां पानकार्थौ प्रविष्टौ तौ ॥ ३७ ॥

दृष्टौ च पर्यटता कपिलेन कथमपि प्रत्यभिज्ञातौ ।
कुद्धश्च दृढमेष दृष्ट्वा मुनिं समरकेतुम्॥ ३८ ॥

चिन्तयति तदा कपिलोऽनेन वादेऽपि निर्जितोऽहकम् ।
निर्विषय आज्ञप्तस्तदा चानेन पापेन ॥ ३९ ॥

तस्मात् कपटेन केनाऽपि वैरस्यान्तं करोमीदानीम् ।
इति चिन्तयित्वा वन्दते तौ मुनी परमविनयेन ॥ ४० ॥

नीतौ च निजेगेहे विषमिश्रं भक्तपानकं दत्तम् ।
भणितौ च विनयपूर्वं भगवन्तौ! अत्रैव भुङ्क्तं ॥ ४१ ॥

---

१. प्रत्यभिज्ञातौ='तावेवेमौ' इत्युपलक्षितौ । २. तौ कर्मतापन्नौ ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

अद्धाणगमणखिन्ना निव्वियणे[1] एत्थ एगदेसम्मि ।
भुंजिय वीसमिउं तो पभायकाले वएज्जाह ॥ ४२ ॥

एवं भणिया तेणं सुहभावा वीसमित्तु खणमेगं ।
सज्झायं काऊणं पारद्धा भोयणं काउं ॥ ४३ ॥

संनिहियदेवयाए मुणिअणुकंपाए तयं विसं हरियं ।
भोत्तूण तओ दोन्निवि सज्झायं काउमारद्धा ॥ ४४ ॥

चिंतेइ तओ कविलो हंतं[2] विसेणं न किं मया[3] एए ।
नूणं मंतबलेणं अवहरिया होज्ज विससत्ती ॥ ४५ ॥

ता रयणीइ अवस्सं मारेयव्वो मए इमो मुंडो ।
जीवंतम्मि इमम्मि नत्थि ममं जेण संतोसो ॥ ४६ ॥

पत्ताए रयणीए सज्झायं कट्टु[4] साहुणो सुत्ता ।
कविलोवि अद्धरत्ते समागओ साहुवहणट्ठा ॥ ४७ ॥

अध्वानगमनखिन्नौ निर्विजनेऽत्रैकदेशे ।
भुङ्क्त्वा विश्रम्य ततो प्रभातकाले व्रजतम् ॥ ४२ ॥

एवं भणितौ तेन शुभभावौ विश्रम्य क्षणमेकम् ।
स्वाध्यायं कृत्वा प्रारब्धौ भोजनं कर्त्तुम् ॥ ४३ ॥

संनिहितदेवतया मुन्यनुकम्पया तकं विषं हृतम् ।
भुक्त्वा ततो द्वावपि स्वाध्यायं कर्तुमारब्धौ ॥ ४४ ॥

चिन्तयति ततः कपिलो हन्त ! विषेण न किम् मृतावेतौ ।
नूनं मंत्रबलेनाऽपहृता भवेत् विषशक्तिः ॥ ४५ ॥

तस्मात् रजन्यामवश्यं मारयितव्यो मयाऽयं मुण्डः ।
जीवत्यस्मिन्नास्ति मम येन संतोषः ॥ ४६ ॥

प्राप्तायां रजन्यां स्वाध्यायं कृत्वा साधू सुप्तौ ।
कपिलोऽपि अर्धरात्रे समागतः साधुवधनार्थः ॥ ४७ ॥

---

१. निर्विजने=एकान्ते । २. विमर्शेऽत्राव्ययमिदम् । ३. मृतौ । ४. कृत्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

आयड्ढिऊणं[1] खग्गं जाव पहारं करेइ साहुस्स ।
रुट्ठाए देवयाए पहओ सो तेण खग्गेण ॥ ४८ ॥

रोद्दज्झाणोवगओ मरिऊण गओ बिइज्जपुढवीए[2] ।
मुणिणोवि निरइयारं सामन्नं काउं बहुकालं ॥ ४९ ॥

कालं काउं विहिणा दोन्निवि सोहम्मनामकप्पम्मि ।
उप्पन्ना सुहप्पुन्ना[3] अच्छरगणसंकुलविमाणे ॥ ५० ॥ युग्मम् ॥

तत्तो य पउमजीवो सागरमेगं तु आउयं तत्थ ।
अणुहविऊणिह दीवे एरवए विजयनयरीए ॥ ५१ ॥

धणभूइनामगस्स ओ जाओ तणओ सुधम्मनामोत्ति ।
काऊण य सामन्नं उप्पन्नो बीयकप्पम्मि ॥ ५२ ॥ युग्मम् ॥

चंदज्जुणे विमाणे ससिप्पहो नाम सो सुरो जाओ ।
दो चेव सागराइं संपुन्नं आउयं तस्स ॥ ५३ ॥

आकृष्य खड्गं यावत्प्रहारं करोति साधोः ।
रुष्टया देवतया प्रहतः स तेन खड्गेन ॥ ४८ ॥

रौद्रध्यानौपगतो मृत्वा गतो द्वितीयपृथिव्याम् ।
मुन्यपि निरतिचारं श्रामण्यं कृत्वा बहुकालम् ॥ ४९ ॥

कालं कृत्वा विधिना द्वावपि सौधर्मनामकल्पे ।
उत्पन्नौ शुभपुण्यात् (सुखपूर्णौ) अप्सरागणसंकुलविमाने ॥ ५० ॥ युग्मम् ॥

ततश्च पद्मजीवः सागरमेकन्तु आयुस्तत्र ।
अनुभूय इह द्वीपे ऐरावते विजयनगर्याम् ॥ ५१ ॥

धनभूतिनामकस्य उत जातस्तनयः सुधर्मनामेति ।
कृत्वा च श्रामण्यमुपपन्नो द्वितीयकल्पे ॥ ५२ ॥ युग्मम् ॥

चन्द्रार्जुने विमाने शशिप्रभो नामा स सुरो जातः ।
द्वेचैव सागरे संपूर्णमायुष्कं तस्य ॥ ५३ ॥

---

१. आकृष्य । २. द्वितीयपृथिव्यां=द्वितीयनरके । ३. शुभपुण्यात्, सुखपूर्णौ वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भद्द ! विहुप्पह ! संपइ विमाणसामी उ सो सुरो तुम्ह ।
जस्साएसेण तुमं समागओ मह समीवम्मि ॥ ५४ ॥

सो समरकेउजीवो सागरमेगं तु अट्ठपलिएहिं[1] ।
अब्भहियं अणुभविउं देवभवे अह चुंओ[2] तत्तो ॥ ५५ ॥

एत्थेव भरहखेत्ते कुसग्गनयरम्मि भद्दकित्तिस्स ।
रन्नो पियमहिलाए सुबंधुदत्ताए कुच्छीए ॥ ५६ ॥

उप्पन्नो सो देवो जाओ य कमेण दारओ तत्तो ।
घणवाहणोत्ति नामं विहियं से उचियसमयम्मि ॥ ५७ ॥

वड्ढंतो य कमेणं पत्तो अह जोव्वणं जणाणंदं ।
अहिसिंचिय तं रज्जे जाओ समणो पिया तस्स ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥

सोवि बहुपुव्वलक्खे रज्जं परिवालिऊण संबुद्धो ।
नरवाहणं तु पुत्तं रज्जे ठविऊण पव्वइओ ॥ ५९ ॥

भद्र ! विधुप्रभ ! संप्रति विमानस्वामी तु स सुरः युष्माकम् ।
यस्याऽऽदेशेन त्वं समागतो मम समीपे ॥ ५४ ॥

स समरकेतुजीवः सागरमेकं तु अष्टपल्योपमैः ।
अभ्यधिकमनुभूय देवभवेऽथ च्युतस्ततः ॥ ५५ ॥

अत्रैव भरतक्षेत्रे कुशाग्रनगरे भद्रकीर्त्तेः ।
राज्ञः प्रियमहिलायाः सुबन्धुदत्तायाः कुक्षौ ॥ ५६ ॥

उपपन्न स देवो जातश्च क्रमेण दारकस्ततः ।
घनवाहन इति नाम विहितं तस्योचितसमये ॥ ५७ ॥

वर्धमानश्च क्रमेण प्राप्तोऽथ यौवनं जनानन्दम् ।
अभिसिञ्च्य तं राज्ये जातः श्रमणः पिता तस्य ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥

सोऽपि बहुपूर्वलक्षं राज्यं परिपाल्य सम्बुद्धः ।
नरवाहनं तु पुत्रं राज्ये स्थापित्वा प्रव्रजितः ॥ ५९ ॥

---

१. अष्टभिः पल्यैः=पल्योपमैरभ्यधिकमेकं सागरं सागरोपमं, 'आयुः' इति शेषः, अनुभूयेत्यर्थः । २. च्युतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भद्द ! विहुप्पह ! सो हं विहरंतो अज्ज इह पुरे पत्तो ।
अह एगराइयाए ठिओ य पडिमाए अह एत्थ ॥ ६० ॥

सोवि हु कविलो नरए अणुहविउं दारुणं महं दुक्खं ।
सागरमेगं अहियं आउं भोत्तूण उव्वट्टो[१] ॥ ६१ ॥

जाओ मगहाविसए आभीरो साभडोत्ति नामेण ।
काऊण य बालतवं भवणवई सो सुरो जाओ ॥ ६२ ॥

परमाहम्मियदेवो उवरुद्दो नाम सो तहिं जाओ ।
दट्ठूण ममं इहइं समागओ आसुरुत्तोत्ति ॥ ६३ ॥

सुमरंतो तं वइरं समागओ तेण मह वहट्ठाए ।
एयं वइरनिमित्तं समासओ तुह मए सिट्ठं ॥ ६४ ॥

भो चित्तवेग ! तत्तो पुणरवि सो केवली मए पुट्ठो ।
भयवं ! केत्तियमाउं कत्थ व मह होज्ज उप्पत्ती ? ॥ ६५ ॥

भद्र ! विधुप्रभ ! सोऽहं विहरन्नद्येहपुरे प्राप्तः ।
अथ एकरात्रिकया स्थितश्च प्रतिमया अथात्र ॥ ६० ॥

सोऽपि खलु कपिलो नरकेऽनुभूय दारुणं महत् दुःखम्।
सागरमेकमधिकमायुर्भुक्त्वा उद्वृत्तः ॥ ६१ ॥

जातो मगधाविषयेऽऽभीरः साभड इति नाम्ना ।
कृत्वा च बालतपो भवनपतिः स सुरो जातः ॥ ६२ ॥

परमाधार्मिकदेव उपरुद्रो नामा स तत्र जातः।
दृष्ट्वा मामिह समागम आशुरुष्ट इति ॥ ६३ ॥

स्मरंस्तं वैरं समागतस्तेन मम वधनार्थे ।
एतद् वैरनिमित्तं समासतस्त्वा मया शिष्टम् ॥ ६४ ॥

भोः चित्रवेग ! ततः पुनरपि स केवली मया पृष्टः ।
भगवन् कियतायुः कुत्र वा मम भवेदुत्पत्तिः ? ॥ ६५ ॥

---

१. उद्वृत्तः=नरकान्निष्क्रान्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

को व पिया मह होही बोहिस्सइ को जिणिंदधम्मम्मि ? ।
एवं च मए भणिओ भयवं ! सो भणिउं[1]माढत्तो ॥ ६६ ॥

चिट्ठइ आउगसेसं एगवीसं वासकोडिकोडीओ ।
तत्तो चइऊण तुमं आउक्खए हत्थिणपुरम्मि ॥ ६७ ॥

सिरिअमरकेउरन्नो देवीकमलावईए कुच्छिम्मि ।
बहुउवयाइयलद्धो उववज्जिसि पुत्तभावेण ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥

जणणीइ समं तत्थ य अवहरिओ पुव्ववेरियसुरेण ।
भो चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ ६९ ॥

एंतेण मह समीवे दिव्वमणी जस्स ढोई[2]ओ तुमए ।
सो च्चिय परमत्थपिया भविस्सइ तम्मि जम्मम्मि ॥ ७० ॥

पासम्मि सुप्पइट्ठस्स सूरिणो पाविऊण गिहिधम्मं ।
अह लद्धुं समणत्तं काहिसि संसारवो[3]च्छेयं ॥ ७१ ॥

को वा पिता मम भविष्यति भोत्स्यते को जिनेन्द्रधर्मे ? ।
एवं च मया भणितो भगवन् ! स भणितुमारब्धः ॥ ६६ ॥

तिष्ठति आयुष्कशेषमेकविंशति वर्षकोटीकोट्यः ।
तत श्च्युत्वा त्वमायुः क्षये हस्तिनापुरे ॥ ६७ ॥

श्रीअमरकेतुराज्ञो देवीकमलवत्याः कुक्षौ ।
बहूपयाचितलब्धः उपपदिष्यसे पुत्रभावेन ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥

जनन्या समं तत्र चावहृत पूर्ववैरीसुरेण ।
भो-श्चित्रवेग ! खेचराधिपस्य गेहे वर्धिष्यसे ॥ ६९ ॥

आयता मम समीपे दिव्यमणिर्यस्य ढौकितस्त्वया ।
स एव परमार्थपिता भविष्यति तस्मिन् जन्मनि ॥ ७० ॥

पार्श्वे सुप्रतिष्ठस्य सूरेः प्राप्य गृहधर्मम् ।
अथ लब्ध्वा श्रमणत्वं करिष्यसि संसारव्यवच्छेदम् ॥ ७१ ॥

---

१. आढत्तो=आरब्धः । २. ढौकितः=उपदीकृतः । ३. व्यवच्छेदम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय केवलिणा भणिए तहत्ति बहु मन्निऊण तव्वयणं ।
ति [1]पयक्खिणिऊण पुणोऽभिवंदिओ सो मए भयवं ॥ ७२ ॥

तत्तो [2]उप्पइऊणं समागओ एत्थ तुह समीवम्मि ।
जं तं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं एयं ॥ ७३ ॥

भो चित्तवेग ! संपइ कायव्वं जं मए तमाइससु ।
तो भणइ चित्तवेगो सुरवर ! निसुणेसु मह वयणं ॥ ७४ ॥

नहवाहणेण नीया जा सा मह भारिया [3]सुदुक्खत्ता ।
तयवत्थं मं दट्ठुं विलवंती कलुणसद्देण ॥ ७५ ॥

भुयगोहवेढियस्सवि न तारिसं आसि मज्झ मणदुक्खं ।
जह तीए कलुणरोवणविलावसद्दं [4]सुणंतस्स ॥ ७६ ॥

सा कह चिट्ठइ संपइ जीवइ न नवत्ति मज्झ साहेसु ? ।
ओहिन्नाणेण तुमं जाणसि पच्चक्खमिव सव्वं ॥ ७७ ॥

इति केवलिना भणिते तथेति बहु मत्वा तद्वचनम् ।
त्रिःप्रदक्षिणीकृत्य पुनरभिवन्दितः स मया भगवान् ॥ ७२ ॥

तत उत्पत्य समागतोऽत्र तव समीपे ।
यत् तत्त्वया पृष्टं तद् सर्व कथितमेतद् ॥ ७३ ॥

भोः चित्रवेग ! संप्रति कर्तव्यं यन्मया तदादिश ।
ततो भणति चित्रवेगः सुरवर ! निशृणु मम वचनम् ॥ ७४ ॥

नभोवाहनेन नीता या सा मम भार्या सुदुखार्त्ता ।
तदवस्थं मां दृष्ट्वा विलपन्ती करुणाशब्देन ॥ ७५ ॥

भुजङ्गौघवेष्टितस्याऽपि न तादृशमासीत् मम मनोदुःखम् ।
यथा तस्याः करुणरुदनविलापशब्दं स्मरतः ॥ ७६ ॥

सा कथं तिष्ठति संप्रति जीवति वा न वेति मम कथय ? ।
अवधिज्ञानेन त्वं जानासि प्रत्यक्षमिव सर्वम् ॥ ७७ ॥

---

१. त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य । २. उत्पत्य । ३. सुदुःखार्ता । ४. **संरंतस्स=स्मरतः** ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ईसिं[1] हसिऊण तओ देवो वज्जरइ भद्द ! निसुणेसु ।
सा तुह भज्जा नीया गंगावत्तम्मि रुयमाणी ॥ ७८ ॥

नहवाहणेण तत्तो छूढा[2] अंतेउरम्मि निययम्मि।
गुरुसोयपीडियाए किल एवं चिंतयंतीए ॥ ७९ ॥

सो मह दइओ तावय भीसणभुयगेहिं गहियसव्वंगो ।
गुरुवेयणाए मन्ने होही पाणेण परिचत्तो ॥ ८० ॥

अह कहमवि जइ जीवइ तहवि हु मह तेण नत्थिसंजोगो ।
विज्जाबलअहिएणं पावेण इमेण हरियाए ॥ ८१ ॥

ता संपइ मह जुत्तं मरिउं गुरुसोयदुक्ख[3]तवियाए ।
सुविणेवि[4] नेव अन्नो पुरिसो मह लग्गए अंगे ॥ ८२ ॥

इय मंतिऊण तीए अइउग्गविसं तु भक्खियं सहसा ।
भंजिय लोयणजुयलं महीयले निवडिया तत्तो ॥ ८३ ॥

ईषद्धसित्वा ततो देवो कथयति भद्र ! निशृणु ।
सा तव भार्या नीता गङ्गावर्त्ते रुदती ॥ ७८ ॥

नभोवाहनेन ततः क्षिप्ता अन्तःपुरे निजके ।
गुरुशोकपीडितया किलैवं चिन्तयन्त्या ॥ ७९ ॥

स मम दयितः तावच्च भीषणभुजङ्गैर्गृहीतसर्वाङ्गः ।
गुरुवेदनया मन्ये भविष्यति प्राणेन परित्यक्तः ॥ ८० ॥

अथ कथमपि यदि जीवति तथाऽपि खलु मम तेन नास्ति संयोगः ।
विद्याबलाधिकेन पापेनाऽनेन हृतायाः ॥ ८१ ॥

तस्मात् संप्रति मम युक्तं मर्तुं गुरुशोकदुःखतप्तायाः ।
स्वप्नेऽपि नैवाऽन्यः पुरुषो मम लगेदङ्गे ॥ ८२ ॥

इति मन्त्रयित्वा तयाऽत्युग्रविषं तु भक्षितं सहसा ।
भग्नं लोचनयुगलं महीतले निपतिता ततः ॥ ८३ ॥

---

१. ईषत् । २. छूढा=क्षिप्ता । ३. तप्तया । ४. स्वप्नेऽपि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तदवत्थं तं दट्ठुं हाहासद्दो समुट्ठिओ तत्थ ।
तं सोउं नहवाहणखयरोवि समागओ तत्थ ॥ ८४ ॥

नाऊण विसविर्[1]यारं [2]मंते तंते[3] [4]पउंजई विविहे ।
विसनिम्महणे मणिणो आबंधई तीए अंगम्मि ॥ ८५ ॥

न य तीए कोवि गुणो जाओ विस[5]धारियाए बालाए ।
आहूया अह बहवे विसमंतवि[6]याणया खयरा ॥ ८६ ॥

[7]सव्वायरलग्गेहिवि तेहिवि [8]पउणा न सक्किया काउं ।
ताहे मयत्ति काउं मयकिच्चं तीए काऊण ॥ ८७ ॥

नीया पेयवणम्मी नहवाहणपरियणेण सा बाला ।
चीयाए पक्खिविउं तत्तो उद्दीविओ जलणो ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥

एत्तियमेत्तं साहइ सो देवो जाव चित्तवेगस्स ।
धणदेव ! ताव निसुणसु जं संवित्तं तहिं तइया ॥ ८९ ॥

तदवस्थां तां दृष्ट्वा हाहाशब्दः समुत्थितस्तत्र ।
तं श्रुत्वा नभोवाहनखेचरोऽपि समागतस्तत्र ॥ ८४ ॥

ज्ञात्वा विषविकारं मंत्रान् तंत्राणि प्रयुङ्क्ते विविधानि ।
विषनिर्मथने मणय आबध्नाति तस्या अङ्गे ॥ ८५ ॥

न च तस्याः कोऽपि गुणो जातो विषधारिताया बालायाः ।
आहूताऽथ बहवो विषमन्त्रविज्ञायकाः खेचराः ॥ ८६ ॥

सर्वादरलग्नैरपि तैरपि प्रगुणा न शक्या कर्तुम् ।
तदा मृतेति कृत्वा मृतकृत्यं तस्याः कर्तुम् ॥ ८७ ॥

नीता प्रेतवने नभोवाहनपरिजनेन सा बाला ।
चितायां प्रक्षिप्य तत उदीप्तो ज्वलनः ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥

एतावन्मात्रं कथयति स देवो यावत् चित्रवेगस्य ।
धनदेव ! तावत् निश्रृणु यत् संवृतं तस्मिन्तदा ॥ ८९ ॥

---

१. विकारम् । २. मन्त्रान्=देवादिसाधनानि । ३. तन्त्राणि=ओषधीन् । ४. प्रयुङ्क्ते । ५. धारियाए=प्राकारितया व्याप्तयेत्यर्थः । ६. विज्ञायकाः=वेत्तारः । ७. विसहरउवयारेहिवि । ८. प्रगुणा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सोउं दइयामरणं दूसहगुरुदुक्खदलियसव्वंगो ।
वज्जासणिभिन्नो इव उग्गभुयंगेण गसिउव्व ॥ ९० ॥

गहिउव्व रक्खसेणं पहओ इव मोग्गरेण गरुएण ।
नीससिय दीहदीहं गुरुसोयाउरिओ खयरो ॥ ९१ ॥

मुच्छानिमीलियच्छो धसत्ति धरणीयलम्मि सो पडिओ ।
नित्रट्ठसयलचेट्ठो संजाओ विगयजीउव्व ॥ ९२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

दट्ठूण चित्तवेगं तदवत्थं ताहे तेण देवेण ।
सीयलजलमाणेत्ता सित्तो सो सव्वअंगेसु ॥ ९३ ॥

विहिओ य मए पवणो सुकोमलो निययउत्तरीएण ।
तत्तो खणंतराओ लद्धूणवि चेयणं कहवि ॥ ९४ ॥

पुणरुत्तं मुच्छिज्जइ अइगुरुअणुरायमोहिओ खयरो ।
अइवल्लहमहिलाए मरणं [1]सरिऊण [2]दुक्खत्तो ॥ ९५ ॥

श्रुत्वा दयितामरणं दुस्सहगुरुदुःखदलितसर्वाङ्गः ।
वज्राशनिभिन्न इव उग्रभुजङ्गेण ग्रसित इव ॥ ९० ॥

गृहीत इव रक्षसा प्रहत इव मुद्गरेण गुरुकेन ।
निश्वस्य दीर्घदीर्घं गुरुशोकातुरितः खेचरः ॥ ९१ ॥

मूर्च्छानिमीलिताक्षो थस इति धरणीतले स पतितः ।
निर्नष्टसकलचेष्टः सञ्जातो विगतजीव इव ॥ ९२ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

दृष्ट्वा चित्रवेगं तदवस्थं तदा तेन देवेन ।
शीतलजलमानीय सिक्तः स सर्वाङ्गेषु ॥ ९३ ॥

विहितश्च मया पवनः सुकोमलो निजकोतरीयेण ।
ततः क्षणान्तरातो लब्ध्वाऽपि चेतनां कथमपि ॥ ९४ ॥

पुनरुक्तं मूर्च्छयतेऽतिगुर्वनुरागमोहितः खेखरः ।
अतिवल्लभमहिलाया मरणं स्मृत्वा दुःखार्त्तः ॥ ९५ ॥

---

१. स्मृत्वा । २. दुःखार्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कहकहवि [1]समासत्थो विहिओ गुरुसोयपीडिओ तहवि ।
[2]थूलंसुए मुयंतो अहोमुहो चिट्ठई जाव ॥ ९६ ॥

ताव य सुरेण भणिओ महिलामेत्तस्य कारणे कीस ।
आयासिज्जइ अप्पा एवंविहसोयकरणेणं ? ॥ ९७ ॥ युग्मम् ॥

विबुहजणनिंदणिज्जं असमंजसचेट्ठियं पमोत्तूण ।
वत्थुसरूवं सुंदर ! भावेयव्वं पयत्तेण ॥ ९८ ॥

संसारम्मि अणंते परिब्भमंताण होंति जीवाण ।
संयोगविप्पओगा इट्ठाणिट्ठेहिं [3]सयहुत्तं ॥ ९९ ॥

नहु हरिसो संजोगे नेवं विसाओवि इट्ठविरहम्मि ।
कायव्वो बुद्धिमया संसाररूवयं नाउं ॥ १०० ॥

किंच । पुव्वभवे जो तुमए अणुरागो नेव उज्झिओ तइया ।
[4]समणत्तणेवि पत्ते तस्य पभावाउ सग्गेवि ॥ १०१ ॥

कथंकथमपि समास्वस्थो विहितो गुरुशोकपीडितस्तथापि ।
स्थूलाश्रुकाणि मुञ्चन्नधोमुखस्तिष्ठति यावत् ॥ ९६ ॥

तावश्च सुरेण भणितो महिलामात्रस्य कारणे कस्मात् ।
आयास्यते आत्मा एवंविधशोककरणेन ? ॥ ९७ ॥ युग्मम् ॥

विबुधजननिंदनीयमसमञ्जसचेष्टितं प्रमुच्य ।
वस्तुस्वरुपं सुन्दर ! भवितव्यं प्रयत्नेन ॥ ९८ ॥

संसारेऽनन्ते परिभ्राम्यतां भवन्ति जीवानाम् ।
संयोगविप्रयोगा इष्टानिष्टैः शतकृत्वः ॥ ९९ ॥

न खलु हर्षः संयोगे नैवं विषादोऽपि इष्टविरहे ।
कर्तव्यो बुद्धिमता संसारस्वरूपकं ज्ञात्वा ॥ १००॥

किञ्च । पूर्वभवे यस्त्वयाऽनुरागो नैवोज्झितस्तदा ।
श्रमणत्वेऽपि प्राप्ते तस्य प्रभावात् स्वर्गेऽपि ॥ १०१ ॥

---

१. समास्वस्थाः । २. स्थूलाश्रुकाणि । ३. शतकृत्वः । ४. श्रमणत्वेऽपि प्राप्ते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रिद्धिबलतेयहीणो आसि तुमं तह य एत्थ जम्मम्मि ।
एवं विओयदुक्खं पत्तं तक्कम्मदोसेण ॥ १०२ ॥ युग्मम् ॥

तहवि हु अज्जवि रागं[1] तीए उवरिं न मुंचसे कीस ? ।
एवंविहदुक्खाणं एसो च्चिय कारणं परमं ॥ १०३ ॥

अह भणइ चित्तवेगो सुरवर ! मह फुरइ दाहिणं नयणं ।
पहसियमुहो य दीससि तुमंति ता कहसु परमत्थं ॥ १०४ ॥

किं जीवइ सा बाला सच्चं चिय अहव सा मया वराई[2] ? ।
जइ ताव तुमं मित्तो आसि महं अन्नजम्मम्मि ॥ १०५ ॥

दंसिज्जउ सा सिग्घं अह नेवि[3] ता मज्झ जीवियं नत्थि ।
लज्जामि बहु भणंतो एसो चिय निच्छओ मज्झ ॥ १०६ ॥

ईसिं हसिऊण तओ देवो वज्जरइ भद्द ! जइ एवं ।
ता पिट्ठिओ[4] निरूवसु जेण तयं पेच्छसे दइयं ॥ १०७ ॥

ऋद्धिबलतेजोहीनोऽऽसीत्त्वं तथा चाऽत्र जन्मनि ।
एवं वियोगदुःखं प्राप्तं तत्कर्मदोषेण ॥ १०२ ॥ युग्मम् ॥

तथापि खल्वद्याऽपि रागं तस्या उपरि न मुञ्चसि कस्मात् ? ।
एवंविधदुःखानामेष चैव कारणं परमम् ॥ १०३ ॥

अथ भणति चित्रवेगः सुरवर ! मम स्फुरति दक्षिणं नयनम् ।
प्रहर्षितमुखश्च दृश्यसे त्वमिति तस्मात् कथय परमार्थम् ॥ १०४ ॥

किं जीवति सा बाला सत्यं चैव अथवा सा मृता वराकी ? ।
यदि तावत्त्वं मित्रमासीत् ममाऽन्यजन्मनि ॥ १०५ ॥

दर्शयतां सा शीघ्रमथ नाऽपि तर्हि मम जीवितं नास्ति ।
लज्जामि बहु भणन्नेष चैव निश्चयो मम ॥ १०६ ॥

ईषद्धसित्वा ततो देवः कथयति भद्र ! यद्येवम् ।
तर्हि पृष्ठतः निरुपय (पश्य) येन तकां प्रेक्षसे दयिताम् ॥ १०७ ॥

---

१. रागः । २. वराको । ३. वैपरीत्येऽव्ययम् । ४. पृष्ठतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं सुरेण भणिओ वलियग्गीवं निरूवई जाव ।
ताव य विहूसियंगी पेच्छइ नियभारियं सहसा ॥ १०८ ॥

तं दट्ठु चित्तवेगो ससंकिओ नियमणम्मि वज्जरइ ।
सुरवर ! साहसु सच्चं हासं मोत्तूण मह इण्हिं ॥ १०९ ॥

किंवा सच्चिय एसा नहवाहण[1]अवहिया महं दइया ।
मह आसासणहेउं सुरमाया अह तुमे विहिया ? ॥ ११० ॥

जइ ताव विसं भक्खिय मह विरहे सा मया सुदुक्खत्ता ।
ता कह इह जीवंती संपत्ता अक्खयसरीरी ? ॥ १११ ॥

तत्तो य भणइ देवो सच्चिय एसा, न होइ सुरमाया ।
अवहरिय सा मए जह इहाणिया तहय निसुणेसु ॥ ११२ ॥

केवलिमहिमं काउं आगच्छंतेण तुह समीवम्मि ।
ओहिन्नाणेण मए दिट्ठा तुह भारिया एसा ॥ ११३ ॥

एवं सुरेण भणितो वलितग्रीवं निरूपयति यावत् ।
तावच्च विभूषिताङ्गीं प्रेक्षते निजभार्यां सहसा ॥ १०८ ॥

तां दृष्ट्वा चित्रवेगः सशङ्कितो निजमनसि कथयति ।
सुरवर ! कथय सत्यं हास्यं मुक्त्वा ममेदानीम् ॥ १०९ ॥

किं वा सैवैषां नभोवाहनापहृता मम दयिता ।
ममाऽऽश्वासनहेतुं सुरमायाऽथ त्वया विहिता ? ॥ ११० ॥

यदि तावत् विषं भक्षितं मम विरहे सा मृता सुदुःखार्त्ता ।
तस्मात्कथमिह जीवन्ती संप्राप्ताऽक्षयशरीरा ? ॥ १११ ॥

ततश्च भणाति देवः सा चैवैषा न भवति सुरमाया ।
अपहृत्य सा मया यथेहाऽऽनीता तथा च निशृणु ॥ ११२ ॥

केवलिमहिमानं कृत्वाऽऽगच्छता तव समीपे ।
अवधिज्ञानेन मया दृष्टा तव भार्या एषा ॥ ११३ ॥

---

१. अपहृता ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

कयमरणज्झवसाणा तत्तो य मए विचिंतियं एयं ।
गहिऊण इमं पच्छा गच्छिस्सं मित्तपासम्मि ॥ ११४ ॥

इय चिंतिय पत्तो हं गंगावत्तम्मि तम्मि नयरम्मि ।
विसवेयविहुरियंगी[१] दिट्ठा य मए इमा तत्थ ॥ ११५ ॥

हंतूण मंतसत्तिं सव्वेसिं थंभियं मए उ विसं ।
तत्तो मयत्ति कलिउं मयकिच्चं तीए काऊणं ॥ ११६ ॥

नीया पेयवणम्मी[२] नहवाहणपरियणेण सा बाला ।
चीयाए पक्खिविउं जाहे उज्जालिओ जलणो ॥ ११७ ॥

ताहे अवहरिय विसं घेत्तूण इमं समागओ इहइ ।
तुज्झ समीवे ताव य एस विगप्पो महं जाओ ॥ ११८ ॥ तिसृभिः कुलकम्।

सोउं इमीइ मरणं किं मन्ने एस कुणइ मह मित्तो ।
किं दढरागो अज्जवि अहवावि हु पयणुरागोत्ति[३] ॥ ११९ ॥

कृतमरणाध्यवसाया ततश्च मया विचिन्तितमेतद् ।
गृहीत्वेमां पश्चात् गमिष्यामि मित्रपार्श्वे ॥ ११४ ॥

इति चिन्तयित्वा प्राप्तोऽहं गङ्गावर्त्ते तस्मिन्नगरे ।
विषवेदविधुरिताङ्गी दृष्टा च मयेयं तत्र ॥ ११५ ॥

हत्वा मन्त्रशक्तिं सर्वेषां स्तम्भितं मया तु विषम् ।
ततो मृतेति कलयित्वा मृतकृत्यं तस्याः कर्तुम् ॥ ११६ ॥

नीता प्रेतवने नभोवाहनपरिजनेन सा बाला ।
चित्तायां प्रक्षिप्य यदा उज्वालितो ज्वलनः ॥ ११७ ॥

तदाऽपहृत्य विषं गृहीत्वेमां समागत इह ।
तव समीपे तावच्चैष विकल्पो मम जातः ॥ ११८ ॥ तिसृभिः कुलकम्॥

श्रुत्वाऽस्या मरणं किम्मन्ये एष करोति मम मित्रम् ।
किं दृढरागोऽद्यापि अथवाऽपि खलु प्रतनुराग इति ॥ ११९ ॥

---

१. विधुरिताङ्गी=विप्लुताङ्गी । २. प्रेतवनं=श्मशानम् । ३. प्रतनुरल्पो रागो यस्य सः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय चिंतिऊण एसा अद्दिस्सा सुयणु ! तुह मए विहिया ।
नाऊण निच्छयं ते इण्हिं पुण पयडिया भद्द ! ॥ १२० ॥

ता मा कुण आसंकं सच्चिय एसा उ कणगमालत्ति ।
इय भणिए सो खयरो पहसियवयणो दढं जाओ ॥ १२१ ॥

अह पणमिय तं देवं कयंजली भणइ चित्तवेगो सो ।
अइनेहो दक्खिन्नं अहो णु ते मित्तवच्छल्लं[1] ॥ १२२ ॥

परउवयाररया इह महानुभावा भवंति पयईए ।
अणुवकयावि परेणं वट्टंति सयावि उवयारे ॥ १२३ ॥

तुमए दिन्नं जीयं मणसंतावो तुमे य निव्वविओ[2] ।
[3]अणहसरीसा एसा तुमए मज्झ उवणीया ॥ १२४ ॥

आउलमणस्स पुव्विं तुमए जं किंचि मज्झ उवइट्ठं ।
सव्वं भरियघडस्सव तं मह पासेण वोलीणं ॥ १२५ ॥

इति चिन्तयित्वा एषाऽदृश्या सुतनो ! त्वद् मया विहिता ।
ज्ञात्वा निश्चयं तवेदानीं पुनः प्रकटिता भद्र ! ॥ १२० ॥

तस्मात्मा कुरु आशङ्कं सैवैषा तु कनकमालेति ।
इति भणिते स खेचरः प्रहर्षितवदनो दृढं जातः ॥ १२१ ॥

अथ प्रणम्य तं देवं कृताञ्जलिर्भणति चित्रवेगः सः ।
अतिस्नेहो दाक्षिण्यं अहो ! नु ते मित्रवात्सल्यम् ॥ १२२ ॥

परोपकाररता इह महानुभावा भवन्ति प्रकृत्या ।
अनूपकृताऽपि परेण वर्तन्ते सदाऽपि उपकारे ॥ १२३ ॥

त्वया दत्तं जीवितं मनःसंतापस्त्वया च निर्वापितः ।
अक्षतशरीरैषा यत्त्वया ममोपनीता ॥ १२४ ॥

आकुलमनसः पूर्वं त्वया यत्किञ्चित्ममोपदिष्टम् ।
सर्वं भृतधटस्येव तत् मम पार्श्वेन व्युत्क्रान्तम् ॥ १२५ ॥

---

१. मित्रवात्सल्यम् । २. निर्वापितः=शमितः । ३. अनहं=अक्षतम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तुज्झ पभावा सुरवर ! जाओ हं सत्थमाणसो इण्हिं ।
कायव्वं जं किंचिवि संपइ आइससु तं सव्वं ॥ १२६ ॥

भणियं देवेण तओ हवइ हु देवाण दंसणमं[1]मोहं ।
तो भणसु भद्द ! किंचिंवि जेण तयं तुह पयच्छामि ॥ १२७ ॥

तो भणइ चित्तवेगो जइ एवं देसु मज्झ तं किंचि ।
नहवाहणखयरो जह न सक्कए मं पराभविउं ॥ १२८ ॥

भणियं देवेण तओ महिलासहियस्स प[2]हरिओ जं सो ।
विज्जाहरकयमेरं[3] विलंधिउं द[4]प्पवामूढो ॥ १२९ ॥

तेणेव कारणेणं विज्जाच्छेओ इमस्स संजाओ ।
ता संपइ असमत्थो भद्द ! तुमं सो पराभविउं ॥ १३० ॥ अन्नं च ॥

किल पुव्ववेरिएणं अवहरिओ जायगरुयरोसेण ।
तो चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ १३१ ॥

तव प्रभावात् सुरवर ! जातोऽहं स्वस्थमानस इदानीम् ।
कर्तव्यं यत्किञ्चिदपि संप्रति आदिश तत्सर्वम् ॥ १२६ ॥

भणितं देवेन ततो भवति खलु देवानां दर्शनममोघम् ।
तर्हि भण भद्र ! किञ्चिदपि येन तद् तव प्रयच्छामि ॥ १२७ ॥

ततो भणति चित्रवेगो यद्येवं देहि मम तत्किञ्चित् ।
नभोवाहनखेचरो यथा न शक्यते माम् पराभवितुम् ॥ १२८ ॥

भणितं देवेन ततो महिलासहितस्य प्रहृतक यत् सः ।
विद्याधरकृतमेरां विलङ्घ्य दर्पव्यामूढः ॥ १२९ ॥

तेनैव कारणेन विद्याच्छेदोऽस्य सञ्जातः ।
तस्मात् संप्रत्यसमर्थो भद्र ! त्वां स पराभवितुम् ॥ १३० ॥

अन्यञ्च । किल पूर्ववैरिणाऽपहृतो जातगुरुकरोषेण ।
ततश्चित्रवेग ! खेचराधिपस्य गृहे वर्धिष्यसे ॥ १३१ ॥

---

१. अमोघं=सफलम् । २. प्रहर्तुमारब्धः प्रहृत इति कर्तरि कः । ३. मेरा=मर्यादा ।
४. दर्पेण व्यामूढः सन् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय तइया केवलिणा भाविभवं मज्झ साहयंतेण ।
आइट्ठं ता तुमए होयव्वं खयरनाहेण ॥ १३२ ॥ युग्मम् ॥

वेयड्ढदक्खिणाए सेढीए सयलखयरनाहाणं ।
सामिं करेमि संपइ तुमंति, किं एत्थ अन्नेण ? ॥ १३३ ॥

मज्झ पभावाओ तुह सव्वाओ चेव खयरविज्जाओ ।
होहिंति पढियसिद्धा अहियाओ[1] अन्नखयरेहिं[2] ॥ १३४ ॥

परविज्जाणं छेयं मंताण ओसहीण अहलत्तं[3] ।
काहिसि इच्छाए तुमं खयराणं वयणमत्तेणं ॥ १३५ ॥

अइदप्पियावि खयरा आणानिद्देसकारिणो सव्वे ।
होहिंति विणयपणया मज्झ पभावाओ तुह भद्द ! ॥ १३६ ॥

ता इण्हिं गंतूणं वेयड्ढे सिद्धकूडसिहरम्मि ।
सासयजिणपडिमाणं महिमं अट्ठाहिअं काउं ॥ १३७ ॥

इति तदा केवलिना भाविभावं मम कथयता ।
आदिष्टं तस्मात्त्वया भवितव्यं खेचरनाथेन ॥ १३२ ॥ युग्मम् ॥

वैताढ्यदक्षिण्यां श्रेण्यां सकलखेचरनाथानाम् ।
स्वामिनं करोमि संप्रति त्वमिति किमत्राऽन्येन ? ॥ १३३ ॥

मम प्रभावात्तव सर्वाश्चैव खेचरविद्याः ।
भविष्यति पठितसिद्धा अधिका अन्यखेचरभ्यः ॥ १३४ ॥

परविद्यानाम् छेदं मन्त्राणामौषधानामफलत्वम् ।
करिष्यसि इच्छया त्वं खेचराणां वचनमात्रेण ॥ १३५ ॥

अतिदर्पिताऽपि खेचरा आज्ञानिर्देशकारिणः सर्वे ।
भविष्यति विनयप्रणता मम प्रभावात्तव भद्र ! ॥ १३६ ॥

तस्मादिदानीं गत्वा वैताढये सिद्धकूटशिखरे ।
शाश्वतजिनप्रतिमानां महिमानमष्टाह्निकं कृत्वा ॥ १३७ ॥

---

१. अधिकाः । २. अन्यखचरेभ्यः सकाशात् । ३. अफलत्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अब्भत्थिय धरणिंद सव्वाओ तुज्झ खयरविज्झाओ ।
दाउण जहाविहिणा गच्छिस्सं ताहि सट्ठाणं[1] ॥ १३८ ॥ युग्मम् ॥

एवं सुरेण भणिओ पयजुयलं पणमिऊण से[2] खयरो ।
सुरवर ! महापसाओ एवं होउत्ति वज्जरइ ॥ १३९ ॥

बहुमाणजुयं तत्तो आभासित्ता ममं तु सो खयरो ।
धणदेव ! मह समप्पिय मणिमेयं गुरुपमोएण ॥ १४० ॥

देवेण तेण सहिओ सह महिलाए नहम्मि उप्पइओ ।
अहयंपि तओ[3] तत्तो[4] समागओ निययठाणम्मि ॥ १४१ ॥ युग्मम् ॥

ता भो धणदेव ! मए एएण कमेण पाविओ एस ।
बहुपुन्नपावणिज्जो मणी मणाणंदसंजणणो ॥ १४२ ॥

दियलोयसमुप्पन्नो पवरो एसो मणी महाभाग ! ।
निस्सेसदोससमणो विसेसओ विससमूहस्स ॥ १४३ ॥

अभ्यर्थ्य धरणेन्द्रं सर्वास्तव खेचरविद्याः ।
दत्त्वा यथाविधिना गन्तास्मि तदा स्वस्थानम् ॥ १३८ ॥ युग्मम् ॥

एवं सुरेण भणितो पदयुगलं प्रणम्य तस्य खेचरः ।
सुरवर ! महाप्रसाद एवं भवतु इति कथयति ॥ १३९ ॥

बहुमानयुक्तं ततोऽऽभाष्य माम् तु स खेचरः ।
धनदेव ! मम समर्प्य मणीमेतं गुरुप्रमोदेन ॥ १४० ॥

देवेन तेन सहितः सह महिलया नभस्युत्पतितः ।
अहकमपि ततः ततः समागतो निजकस्थाने ॥ ॥ १४१ ॥ युग्मम्॥

तस्मात् भो धनदेव ! मयैतेन क्रमेण प्राप्त एषः ।
बहुपुन्यप्रापणीयो मणिर्मन-आनन्दसञ्जननः ॥ १४२ ॥

दिव्यलोकसमुत्पन्नः प्रवर एष मणि-र्महाभाग् !।
निःशेषदोषशमनो विशेषतो विषसमूहस्य ॥ १४३ ॥

---

१. स्वस्थानम् । २. तस्य सुरस्य । ३. ततः=तदनन्तरम् । ४. ततः=तत्स्थानात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता धणदेव ! महायस ! गेण्हसु[1] एयं तुमं मणिं दिव्वं ।
सयलगुणेगनिहाणं मह अणुरोहेण, किं बहुणा ॥ १४४ ॥

एयं निसम्म वयणं कुसलो भणिईसु[2] भणइ धणदेवो ।
भो रायसुय ! जमेयं तुमए सह दंसणं मज्झ ॥ १४५ ॥

जं च इमं अच्चतं वयणं सब्भावगब्भिणं भद्द ! ।
तं चेव मज्झ मणिसयसहस्सलक्खाण अब्भहियं ॥ १४६ ॥

अह भणइ सुप्पइट्ठो निसम्म धणदेवभासियं वयणं ।
अत्थि य एयं धणदेव ! किंतु अहयंपि एयम्मि ॥ १४७ ॥

गहिए दिव्वमणिम्मी तुमए मन्ने कयत्थमप्पाणं ।
ता भो मह धिईहेउं[3] किज्जउ मणिगहणमवियप्पं ॥ १४८ ॥ युग्मम् ॥

नाउं अइनिबंधं गहिओ विणिएण सो मणी पवरो ।
अह भणइ सुप्पइट्ठो पुणरवि धणदेवमासज्ज ॥ १४९ ॥

तस्मात् धनदेव ! महायश ! गृहाण एतत्त्वं मणिं दिव्यम् ।
सकलगुणैकनिधानं ममाऽनुरोधेन, किम्बहुना ? ॥ १४४ ॥

एतद् निशम्य वचनं कुशलो भणितिषु भणति धनदेवः ।
भो राजसुत ! यदेतं त्वया सह दर्शनं मम ॥ १४५ ॥

यत्चेदमत्यन्तं वचनं सद्भावगर्भितं भद्र ! ।
तत् चैव मम मणिशतसहस्त्रलक्षाणामभ्यधिकम् ॥ १४६ ॥

अथ भणति सुप्रतिष्ठो निशम्य धनदेवभाषितं वचनम् ।
अस्ति चैतद् धनदेव ! किन्तु अहकमप्येतस्मिन् ॥ १४७ ॥

गृहीते दिव्यमणौ त्वयि मन्ये कृतार्थाऽऽत्मानम् ।
तस्मात् भो मम धृतिहेतुं क्रियतां मणिग्रहणमविकल्पम् ॥ १४८ ॥ युग्मम् ॥

ज्ञात्वाऽतिनिबन्धं गृहीतो विनीतेन स मणिः प्रवरः ।
अथ भणति सुप्रतिष्ठः पुनरपि धनदेवमासाद्य ॥ १४९ ॥

---

१. गिण्ह । २. भणितिषु=वचनेषु । ३. धिई=धृतिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

गंतूण कुसग्गपुरे नियत्तमाणेण नियपुराभिमुहं ।
आगंतव्वं इहइं अम्हाण अणुग्गहट्ठाए॥ १५० ॥

भणियं धणदेवेणं होउ अविग्घेण ताव समओ सो।
जं एसो चिय मग्गो नियत्तमाणाणमम्हाण ॥ १५१ ॥

एवं कयसंभासो रयणिं गमिऊण तस्स गेहम्मि ।
पत्ते पभायसमए संवूढे[1] सयलसत्थम्मि ॥ १५२ ॥

तव्वेलसमुचियं सो कायव्वं काउं निग्गओ तत्तो ।
नियपरियणसहिएणं पल्लीवइणाऽणुगम्मंतो ॥ १५३ ॥ युग्मम् ॥

कहकहवि नियत्तेउं ससोयवयणं तु पल्लीनाहं तं ।
सत्थेण समं चलिओ धणदेवो वेसरारूढो ॥ १५४ ॥

कालेण य संपत्तो कुसग्गनयरम्मि वणियसंजुत्तो ।
घेत्तुं महग्घमुल्लं दरिसणयं[2] नरवइसमीवे ॥ १५५ ॥

गत्वा कुशाग्रपुरे निवर्तमानेन निजपुराऽभिमुखम् ।
आगन्तव्यमिहाऽस्माकमनुग्रहणार्थे ॥ १५० ॥

भणितं धनदेवेन भवत्वविघ्नेन तावत् समयः सः ।
यदेष चैव मार्गो निवर्त्तमानानामस्माकम् ॥ १५१ ॥

एवं कृतसंभाषः रजनीं गमयित्वा तस्य गेहे ।
प्राप्ते प्रभातसमये संव्यूढे सकलसार्थे ॥ १५२ ॥

तद्वेलसमुचितं स कर्तव्यं कृत्वा निर्गतस्ततः ।
निजपरिजनसहितेन पल्लीपतिनाऽनुगम्यमानः ॥ १५३ ॥ युग्मम् ॥

कथंकथमपि निवर्त्य सशोकवदनं तु पल्लीनाथं तम् ।
सार्थेण समं चलितो धनदेवो वेसरारूढः ॥ १५४ ॥

कालेण च संप्राप्तः कुशाग्रनगरे वणिक्संयुक्तः ।
गृहीत्वा महार्घमूल्यं दर्शनीयं नरपतिसमीपे ॥ १५५ ॥

---

१. गन्तुं प्रगुणीभूते । २. प्राभृतम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

संपत्तो नरवाहणरन्ना बहुमंत्रिओ तओ तेण ।
सुंकवेइ सयलभंडं पंचउलं सक्खिणं काउं ॥ १५६ ॥ युग्मम् ॥

सागरसेट्ठिस्स तओ भवणेसु भाडएण गहिएसु ।
उत्तारियं तु भंडं सव्वंपि निउत्तपुरिसेहिं ॥ १५७ ॥

उत्तरइ य पइदियहं भंडं तह घेप्पए य पडिभंडं ।
एवं च कइवि मासा वोलीणा तत्थ नयरम्मि ॥ १५८ ॥

सागरसेट्ठिसुएणं सिरिदत्तेण समं तु एयस्स ।
संजाया गुरुपीई संववहारं करेंतस्स ॥ १५९ ॥

अह अन्नया य नीओ नियरगिहे भोयणस्स कज्जेण ।
महया उवरोहेणं सिरिदत्तेणं तु धणदेवो ॥ १६० ॥

तत्थ य गएण दिट्ठा सिरिकंता पवररूवसंपन्ना ।
भगिणी सिरिदत्तस्स उ कन्ना नवजोव्वणारंभा ॥ १६१ ॥

संप्राप्तो नरवाहनराज्ञा बहुमानित ततस्तेन ।
शुल्कयति सकलभाण्डं पञ्चकुलं साक्षिणं कृत्वा ॥ १५६ ॥ युग्मम् ॥

सागरश्रेष्ठिनस्ततो भवणेषु भाटकेन गृहीतेषु ।
उत्तार्य तु भाण्डं सर्वमपि नियुक्तपुरुषैः ॥ १५७ ॥

उत्तरति च प्रतिदिवसं भाण्डं तथा गृह्यते च प्रतिभाण्डम् ।
एवञ्च कत्यपि मासा अतिक्रान्तास्तत्र नगरे ॥ १५८ ॥

सागरश्रेष्ठिसुतेन श्रीदत्तेन समन्तु एतस्य ।
सञ्जाता गुरुप्रीतिः संव्यवहारं कुर्वतः ॥ १५९ ॥

अथाऽन्यदा च नीतो निजकगृहे भोजनस्य कार्येण ।
महतोपरोधेन श्रीदत्तेन तु धनदेवः ॥ १६० ॥

तत्र च गतेन दृष्टा श्रीकान्ता प्रवररूपसंपन्ना ।
भगिनी श्रीदत्तस्य तु कन्या नवयौवनारम्भा ॥ १६१ ॥

---

१. मानितः । २. शुल्कं गृह्णति शुल्कयति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सा तालियंटहत्था[1] वीएंती भोयणं करेंतेण ।
सच्चविया[2] पच्चंगं अब्भुववन्नो तओ एसो ॥ १६२ ॥

तीएवि ससिणेहं अवंगदिट्ठीए पुलइओ एसो ।
अह चिंतइ धणदेवो तीए रूवेण अक्खित्तो ॥ १६३ ॥

जइ ताव इमा कन्ना, देंति य जइ मे विमग्गिया एए ।
ता होज्ज मह कयत्थो दइयाए इमाए मणुयभवो ॥ १६४ ॥

कह होज्ज मज्झ एसा मग्गामि सयंपि अहव अन्नेण ।
जइ दाहिंति न मज्झं विमग्गिया, होज्ज लहुयत्तं ॥ १६५ ॥

अहवा समाणजाई धणवंतो वसणवज्जिओ तह य ।
एसावि जोव्वणत्था तम्हा दाहिंति मह एए ॥ १६६ ॥

एवं विचिंतयंतो काऊणं भोयणं तु धणदेवो ।
सिरिदत्तेण विइन्ने[3] तंबोलविलेवणाइम्मि ॥ १६७ ॥

सा तालवृन्तहस्ता वीजयन्ती भोजनं कुर्वता ।
दृष्टा प्रत्यङ्गमभ्युपपन्नस्तत एषः ॥ १६२ ॥

तयापि सस्नेहमपाङ्गदृष्टया दृष्टः एषः ।
अथ चिन्तयति धनदेवः तस्यारूपेणाऽऽक्षिप्तः ॥ १६३ ॥

यदि तावदेषा कन्या, ददति च माम् विमार्गितैते ।
तस्मात् भवेत् मम कृतार्थो दयितयाऽनया मनुजभवः ॥ १६४ ॥

कथं भवेत् ममैषा मार्गयामि स्वयमप्यथवाऽन्येन ।
यदि दास्यन्ति न माम् विमार्गिता, भवेत् लघुत्वम् ॥ १६५ ॥

अथवा समानजाति-र्धनवान् व्यसनवर्जितस्तथा च ।
एषाऽपि यौवनस्था तस्मात् दास्यन्ति ममैते ॥ १६६ ॥

एवं विचिन्तयन् कृत्वा भोजनं तु धनदेवः ।
श्रीदत्तेन वितीर्णे तम्बोलविलेपनादौ ॥ १६७ ॥

---

१. तालियंटं=तालवृन्तम्=व्यजनमिति यावत् । २. दृष्टा । ३. वितीर्णे=दत्ते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

गेहाओ नीहरिओ गंतूणं निययवासठाणम्मि ।
सिरिकंताहयहियओ पासुत्तो पवरसयणीए ॥ १६८ ॥ युग्मम् ॥

एत्तो य मयणवसगा सिरिकंता [1]रणरणेण अभिभूया ।
गंतूण गिहुज्जाणे पासुत्ता कयलिगेहम्मि ॥ १६९ ॥

तत्थयवक्खित्तमणा कसिणभुयंगेण बाहुमूलम्मि ।
[2]दट्ठा दट्ठूण अहिं अईवभयवे[3]विरसरीरा ॥ १७० ॥

आगम्म माउमूले रुयमाणी भणइ वेयणपरद्धा ।
[4]अम्मो! [5]खद्धा खद्धा अहयं गुरुकसिणसप्पेण ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

पेलवसत्तत्तणओ [6]उक्कडयाए य विसवियारस्स ।
वेयणाए [7]पभूयत्ता [8]सभयत्ता इत्थिभावस्स ॥ १७२ ॥

मीलियलोयलजुयलं नीसाहारा धसत्ति धरणीए ।
विहलंधला निवडिया जणणीए पेच्छमाणीए ॥ १७३ ॥

गेहात् निःसृतो गत्वा निजकवासस्थाने ।
श्रीकान्ताहतहृदयः प्रसुप्तः प्रवरशयनीये ॥ १६८ ॥ युग्मम् ॥

इतश्च मदनवशगा श्रीकान्ता उत्कण्ठयाऽभिभूता ।
गत्वा गृहोद्याने प्रसुप्ता कदलिगेहे ॥ १६९ ॥

तत्र चाऽऽक्षिप्तमना कृष्णाभुजङ्गेन बाहुमूले ।
दष्टा दृष्ट्वाऽहिमतीवभयवेपनशीलशरीरा ॥ १७० ॥

आगम्य मातृमूले रुदती भणति वेदनपरार्था ।
अम्बे ! खादिता खादिता अहकं गुरुकृष्णसर्पेण ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

पेलवशवत्वातुत्कटतया च विषविकारस्य ।
वेदनायाः प्रभूतत्वात् सभयत्वात् स्त्रीभावस्य ॥ १७२ ॥

मीलितलोचनयुगलां निःसाधारात् धस इति धरण्याम् ।
विह्वलाङ्गी निपतिता जनन्यां प्रेक्ष्यमाणयां ॥ १७३ ॥

---

१. उत्कण्ठया । २. दष्टा । ३. वेविरं=वेपनशीलम् । ४. आश्चर्यार्थेऽव्ययम् । ५. खादिता। ६. उत्कटतया । ७. प्रभूतत्वात् । ८. सभयत्वात् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तं दट्ठुं सिरिमइणा सागरसेट्ठी तहेव सिरिदत्तो ।
तह सयलपरियणो सो सहसति समाउलीभूओ ॥ १७४ ॥

ताहे बहुगारुडिया हक्कारिज्जंति मंततंतविऊ ।
कीरंति मंतजावा तह वट्टिज्जंती मूलीओ ॥ १७५ ॥

धारेंति धारणाओ केवि हु कन्नम्मि दिंति से जावं ।
कलुणं विलवइ जणणी संधीरइ से[1] पिया एवं ॥ १७६ ॥

सुंदरि ! मा कुण सोयं एयं नेमित्तियं तयं वयणं ।
संपइ पयडीहोही दइए ! जामाउओ तुज्झ ॥ १७७ ॥

अविसंवाई जं सो सुमई नेमित्तिओ तहा सुयणु ! ।
कमलावईए सव्वं निव्वडियं तेण आइट्ठं ॥ १७८ ॥

एवं च वट्टमाणे जाहे न [2]चइंति तत्थ गारुडिया ।
सव्वायरलग्गावि हु वि[3]सवियणं से नियत्तेउं ॥ १७९ ॥

तां दृष्ट्वा श्रीमती सागरश्रेष्ठी तथैव श्रीदत्तः ।
तथा सकलपरिजनः स सहसेति समाकुलीभूतः ॥ १७४ ॥

तदा बहुगारुडिका आकारयन्ति मंत्रतन्त्रविदः ।
क्रियन्ते मन्त्रजापास्तथा वृत्यन्ते मूलयः ॥ १७५ ॥

धारयन्ति धारणाः केऽपि खलु कर्णे ददति तस्या जापम् ।
करुणं विलपति जननी संधीरयति तस्याः पिता एवम् ॥ १७६ ॥

सुन्दरि ! मा कुरु शोकमेतद् नैमित्तिकं तद् वचनम् ।
संप्रति प्रकटीभविष्यति दयिते ! जामातृकस्तव ॥ १७७ ॥

अविसंवादी यत् स सुमतिः नैमित्तिकस्तथा सुतनो ।
कमलावत्याः सर्वं निर्वृत्तं तेनाऽऽदिष्टम् ॥ १७८ ॥

एवञ्च वर्तमाने यदा न शक्नुवन्ति तत्र गारुडिकाः ।
सर्वादरलग्नाऽपि खलु विषवेदनां तस्या निवर्त्तितुम् ॥ १७९ ॥

---

१. तस्याः पिता । २. शक्नुवन्ति । ३. वेयं तीइ अवणेउं ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो तीए विसन्नो सव्वोवि हु परियणो पिया भाया ।
चिंतेंति य किं होही अलियं नेमित्तियाइट्ठं ? ॥ १८० ॥

पुणरवि य तम्मि नयरे डिंडिमसद्देण सव्वगारुडिया ।
वाहरिया न य केणवि उट्ठविया[1] सप्पदट्ठा सा ॥ १८१ ॥

एत्थंतरम्मि केणवि पओयणेणं समागओ तत्थ ।
धणदेवो अह पेच्छइ समाउलं परियणं सव्वं ॥ १८२ ॥

अह दट्ठुं सिरिदत्तं पुच्छइ किं मित्त ! आउला तुब्भे ? ।
दीसह विद्दाण[2]मुहा, अह सिरिदत्तो इमं भणइ ॥ १८३ ॥

सिरिकंता मह भगिणी कन्ना सप्पेण अज्ज दट्ठुत्ति ।
न उ जीवावइ कोवि हु तेणम्हे आउला मित्त ! ॥ १८४ ॥ अन्नं च ॥

नेमित्तिएण पुव्वं आइट्ठं आसि सप्पडसियं जो ।
उज्जीविस्सइ एयं होही एयाए सो भत्ता ॥ १८५ ॥

ततस्तस्या विषण्णः सर्वोऽपि खलु परिजनः पिता भ्राता ।
चिन्तयति च किं भविष्यत्यलिकं नैमित्तिकाऽऽदिष्टम् ? ॥ १८० ॥

पुनरपि च तस्मिन्नगरे डिंडिमशब्देन सर्वगारुडिकाः ।
व्याहृता न च केनाऽपि उत्थापिता सर्पदष्टा सा ॥ १८१ ॥

अत्रान्तरे केनाऽपि प्रयोजनेन समागतस्तत्र ।
धनदेवोऽथ प्रेक्षते समाकुलं परिजनं सर्वम् ॥ १८२ ॥

अथ दृष्ट्वा श्रीदत्तं पृच्छति किं मित्रं ! आकुला यूयम् ।
पश्यथ विद्राणमुखाः, अथ श्रीदत्त इदम् भणति ॥ १८३ ॥

श्रीकान्ता मम भगिनी कन्या सर्पेणाऽद्य दष्टेति ।
न तु जीवयति कोऽपि खलु तेन वयमाकुला मित्रं ! ॥ १८४ ॥

अन्यच्च । नैमित्तिकेन पूर्वमादिष्टमासीत् सर्पदष्टां यः ।
उज्जीविष्यति एतां भविष्यति एतस्याः स भर्त्ताः ॥ १८५ ॥

---

१. उत्थापिता=सुस्थतामापादिता । २. विद्राणमुखाः=म्लानाननाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयं च तस्स वयणं [1]अलियप्पायं तु संपइ जायं ।
जं सा अहिणा [2]डक्का न य कोवि हु तं समुट्ठवइ ॥ १८६ ॥

धणदेव ! तओ अम्हं संपइ तुट्टा[3] ओ [4]जीवियव्वासा ।
अइवल्लहभगिणीए तेणम्ह सोगाउला [5]धणियं ॥ १८७ ॥

इय सोउं धणदेवो सहरिसचित्तो समुल्लवइ एवं ।
मा कुण सोयं सुंदर ! न होइ अलियं तयं वयणं ॥ १८८ ॥

[6]दे ! पिच्छामो ताव य तुह भगिणिं, तेण एवमुल्लविए ।
नीओ तीए समीवे धणदेवो भणइ नियपुरिसं ॥ १८९ ॥

तं सुपइट्ठदिन्नं आणेसु मणिंति ताहे सो पुरिसो ।
घित्तुं लहु दिव्वमणिं समागओ तस्स पासम्मि ॥ १९० ॥

विमलसलिलेण सित्तो दिव्वमणी [7]ताहे तेण नीरेण ।
[8]अब्भोक्खिया सलीलं समुट्ठिआ सुहपसुत्तव्व ॥ १९१ ॥ अविय ।

एतच्च तस्य वचनमलीकप्रायं तु संप्रति जातम् ।
यत्सा अहिना दष्टा न च कोऽपि खलु तां समुत्थापयति ॥ १८६ ॥

धनदेव ! ततोऽस्माकं संप्रति त्रुटिता ओ ! जीवितव्याशा ।
अतिवल्लभभगिन्यास्तेन वयं शोकाकुलाऽतिशयेन ॥ १८७ ॥

इति श्रुत्वा धनदेवः सहर्षचित्तः समुल्लपति एवम् ।
मा कुरु शोकं सुन्दर ! न भवत्यलिकं तद् वचनम् ॥ १८८ ॥

दे (हे) ! प्रेक्षामहे तावच्च तव भगिनीं, तेनैवमुल्लपिते ।
नीतस्तस्याः समीपे धनदेवो भणति निजपुरुषम् ॥ १८९ ॥

तं सुप्रतिष्ठदत्तमानय मणिमिति तदा स पुरुषः ।
गृहीत्वा लघु दिव्यमणिं समागतस्तस्य पार्श्वे ॥ १९० ॥

विमलसलिलेन सिक्तो दिव्यमणिस्तदा तेन नीरेण ।
अभ्युक्षिता सलिलं समुत्थिता सुखप्रसुप्तेव ॥ १९१ ॥

---

१. अलीकम्=असत्यम् । २.दष्टा । ३. त्रुटिता । ४. जीवितव्यस्य=जीवनस्य आशा । ५. अतिशयेन । ६. 'दे' इति संमुखीकरणादावर्थेऽव्ययम् । ७. तेण तयणु सलिलेण । ८. स्नपिता=सिक्ता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीए तं देहगयं सप्पविसं मणिजलेण संसित्तं ।
सुक्कज्झाणाभिहयं नट्ठं कम्मंव मोहणियं ॥ १९२ ॥

तं दट्ठुं सिरिदत्तो सागरसिट्ठी य हरिसिया दोवि ।
पि[1]सुणंति तुज्झ एसा दिन्ना धणदेव ! सिरिकंता ॥ १९३ ॥

तत्तो सोहणलग्गे परिणीया उच्छवेण महया उ ।
तीए सो अणुरत्तो विसयसुहं भुंजए तत्थ ॥ १९४ ॥

जा तत्थ कइवि मासे चिट्ठइ सो तीए जोव्वणासत्तो ।
ताव य सव्वं भंडं वि[2]क्कीयं तस्स पुरिसेहिं ॥ १९५ ॥

पडिभंडं पि[3]हुं गहियं संवूढा* सयलसत्थिया ताहे ।
धणदेवो आपुच्छइ गमणत्थं ससुरवग्गं तं ॥ १९६ ॥

अह भूरिदविणजुत्ता दासीदासाइपरियणसमग्गा ।
सिरिकंता नियपिउणा पट्ठविया भत्तुणा समयं ॥ १९७ ॥

अपि च । तस्यास्तं देहगतं सर्पविषं मणिजलेन संसिक्तम् ।
शुक्लध्यानाभिहतं नष्टं कर्म इव मोहनीयम् ॥ १९२ ॥

तं दृष्ट्वा श्रीदत्तः सागरश्रेष्ठी च हर्षितौ द्वावपि ।
कथयतस्तवैषा दत्ता धनदेव ! श्रीकान्ता ॥ १९३ ॥

ततः शोभनलग्ने परिणीतोत्सवेन महता तु ।
तस्यां सोऽनुरक्तो विषयसुखं भुनक्ति तत्र ॥ १९४ ॥

यावत्तत्र कत्यपि मासास्तिष्ठति स तस्यां यौवनासक्तः ।
तावच्च सर्वं भाण्डं विक्रीतं तस्य पुरुषैः ॥ १९५ ॥

प्रतिभाण्डं पृथु गृहीतं संव्यूढाः सकलसार्थिकास्तदा ।
धनदेवः आपृच्छति गमनार्थं श्वसुरवर्गं तम् ॥ १९६ ॥

अथ भूरिद्रव्ययुक्ता दासीदासादिपरिजनसमग्रा ।
श्रीकान्ता निजपित्रा प्रस्थापिता भर्त्रा समकम् ॥ १९७ ॥

---

१. कथयन्ति=पभणंति । २. विक्रीतम् । ३. पृथु । * सज्जिताः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वुद्दिट्ठकमेणं धणदेवो गरुयसत्थपरियरिओ ।
चलिओ नियनयरम्मि कुसग्गनयराउ सुहदिवसे ॥ १९८ ॥

अह कमसो संपत्तो सीहगुहासन्नभूपएसम्मि ।
आवासियम्मि सत्थे धणदेवो चिंतए एवं ॥ १९९ ॥

तइया पल्लीवइणा भणिओ उ अहं अवस्समेंतेण[1] ।
आगंतव्वं तुमए मह धिइहेउंति ता इण्हिं ॥ २०० ॥

आसन्ना सा वट्टइ पल्ली ता सिग्घमेव गच्छामि ।
दट्ठूण सुप्पइट्ठं पुणरवि इहमागमिस्सामि ॥ २०१ ॥

इय चिंतिऊण कइवयपुरिसजुओ वेसरीए आरूढो ।
संपत्तो अह पेच्छइ सीहगुहं सव्वओ दड्ढं[2] ॥ २०२ ॥ अविय ॥

जा[3]लालुंखियनिवडियगोमहिसक[4]रंककलियपेरंतं[5] ।
पेरंतसत्थविणिहयहयरुहिरपवाहदुग्गंधं ॥ २०३ ॥

पूर्वोद्दिष्टक्रमेण धनदेवो गुरुकसार्थपरिवृत्तः ।
चलित निजनगरे कुशाग्रनगरात् शुभदिवसे ॥ १९८ ॥

अथ क्रमशः संप्राप्तः सिंहगुफासन्नभूप्रदेशे ।
आवासिते सार्थे धनदेवश्चिन्तयत्येवम् ॥ १९९ ॥

तदा पल्लीपतिना भणितस्तु अहमवश्यमायता ।
आगन्तव्यं त्वया मम धृतिहेतुमिति तस्मादिदानीम् ॥ २०० ॥

आसन्ना सा वर्तते पल्ली तस्मात् शीघ्रमेव गच्छामि ।
दृष्ट्वा सुप्रतिष्ठं पुनरपि इहागमिष्यामि ॥ २०१ ॥

इति चिन्तयित्वा कतिपयपुरुषयुक्तो वेसर्यां आरूढः ।
संप्राप्तोऽथ प्रेक्षते सिंहगुफां सर्वतः दग्धाम् ॥ २०२ ॥

अपि च । ज्वालादग्धनिपतितगौमहिषकरङ्ककलितपर्यन्तः ।
पर्यन्तशस्त्रविनिहतहयरुधिरप्रवाहदुर्गन्धम् ॥ २०३ ॥

---

१. एंतेण=आयता=आगच्छतेत्यर्थः । २. दग्धाम् । ३. आलुंखियं=दग्धम् । ४. करङ्कोऽस्थिराशिः । ५. पेरंतो=पर्यन्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दुग्गंधधरणिनिवडियभडमंसवसापसत्तबहुसुणहं[1] ।
सुणहभयमुक्कमाणुसकरंकसिवमुक्कफेक्कारं ॥ २०४ ॥
फेक्कारसवणसंतट्ठ[2]भीरुउड्डीणगिद्धसिसुनिवहं ।
सिसुनिवहहत्थसंदड्ढभिल्लजुवईहिं दुप्पिच्छं[3] ॥ २०५ ॥
दुप्पिच्छजलणजालापलुट्ठ[4]भिल्लोहभवणबीभच्छं ।
बीभच्छजलणकवलियमयमाणुससयसमाइन्नं[5] ॥ २०६ ॥
तं दट्ठुं धणदेवो एवं वज्जरइ हा ! किमेयंति ।
अइविसमावि हु पल्ली केण इमा हंदि ! दड्ढत्ति ? ॥ २०७ ॥
एत्थंतरम्मि केणवि करंकमज्झट्ठिएण वज्जरियं ।
धणदेव ! एहि एत्तो अहयं सो देवसम्मोत्ति ॥ २०८ ॥
पलिच्छिन्न[6]चलणजुयलो गुरुपहरणघायजज्जरियदेहो ।
गाढं तिसा[7]भिभूओ अज्जवि चिट्ठामि जीवंतो ॥ २०९ ॥

दुर्गन्धधरणिनिपतितभटमांसवशाप्रसक्तबहुश्वानम् ।
श्वाभयमुक्तमनुष्यकरङ्कशिवमुक्तफेत्कारम् ॥ २०४ ॥
फेत्कारश्रवणसंत्रस्तभीरुउड्डीनगृद्धशिशुनिवहम् ।
शिशुनिवहहस्तसंदग्धभिल्लयुवतीर्भिदुष्प्रेक्ष्यम् ॥ २०५ ॥
दुष्प्रेक्ष्यज्वलनजालाप्लुष्टभिल्लौघभवनबिभत्सम् ।
बीभत्सज्वलनकवलितमृतमनुष्यशतसमाकीर्णम् ॥ २०६ ॥
तं दृष्ट्वा धनदेव एवं कथयति हा ! किमेतदिति ।
अतिविषमाऽपि खलु पल्ली केनेयं हन्दि ! दग्धेति ? ॥ २०७॥
अत्रान्तरे केनाऽपि करङ्कमध्यस्थितेन कथितम् ।
धनदेव ! एहि इतोऽहकं स देवशर्मेति ॥ २०८ ॥
प्रतिच्छिन्नचरणयुगलो गुरुप्रहरणघातजर्जरितदेहः ।
गाढं तृषाऽभिभूतोऽद्यापि तिष्ठामि जीवन् ॥ २०९ ॥

१. सुणहो=शुनकः श्वा । २. संतट्ठो=संत्रस्तः । ३. दुष्प्रेक्ष्यं । ४. पलुट्ठं=प्लुष्टं=दग्धम् । ५. समाकीर्णम् । ६. पलिच्छिन्नं=प्रतिच्छिन्नम् । ७. तृषाऽभिभूतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं सोउं धणदेवो पुरिसं पट्ठविय [1]पाणियनिमित्तं ।
अइगुरुविसायजुत्तो पत्तो अह तस्य पासम्मि ॥ २१० ॥

भणियं धणदेवेणं साहसु भो ! केण विलसियं एयं ।
सो कत्थ सुप्पइट्ठो अह सो [2]सणियं समुल्लवइ ॥ २११ ॥

एत्तो तइयम्मि दिणे सिद्धपुराओ समागओ पुरिसो ।
एगंतम्मि य सिट्ठं तेण इमं पल्लिनाहस्स ॥ २१२ ॥

कुमर ! अहं पट्ठविओ तुहपिउवरमंतिसुमइनामेण ।
भणियं च तेण, एयं साहेज्जसु सुप्पइट्ठस्स ॥ २१३ ॥

सुग्गीवस्सिह रन्नो अतिसुरयपसंगदोसओ जाओ ।
[3]खयवाही तेण इमो [4]चेट्ठइ खणजीवियव्वोत्ति ॥ २१४ ॥

एसोवि सुरहकुमरो संतावइ सयलपयइवग्गं तु ।
दुस्सीलो उल्लुंठो असब्भभासी अकज्जरओ ॥ २१५ ॥

तच्छ्रुत्वा धनदेवः पुरुषं प्रस्थाप्य पानीयनिमित्तम् ।
अतिगुरुविषादयुक्तः प्राप्तोऽथ तस्य पार्श्वे ॥ २१० ॥

भणितं धनदेवेन कथय भो ! केन विलसितमेतद् ।
स कुत्र सुप्रतिष्ठोऽथ स शनैः समुल्लपति ॥ २११ ॥

इतस्तृतीयदिने सिद्धपुरतस्समागतः पुरुषः ।
एकान्ते च शिष्टं तेनेदं पल्लिनाथस्य ॥ २१२ ॥

कुमार ! अहं प्रस्थापितस्तवपितृवरमंत्रीसुमतिनाम्ना ।
भणितं च तेन एतद् कथयस्व सुप्रतिष्ठस्य ॥ २१३ ॥

सुग्रीवस्येह राज्ञोऽतिसुरतप्रसंगदोषतो जातः ।
क्षयव्याधिस्तेनाऽयम् तिष्ठति क्षणजीवितव्येति ॥ २१४ ॥

एषोऽपि सुरथकुमारः संतापयति सकलप्रकृतिवर्गन्तु ।
दुःशील उल्लण्ठोऽसभ्यभाषी अकार्यरतः ॥ २१५ ॥

१. पाणियं=पानीयं=जलम् । २. शनैः । ३. क्षयव्याधिः । ४. चेट्ठइ=तिष्ठति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तह एयस्स विरत्ता सामंतमहंतमाइया सव्वे ।
रज्जसिरीए अजोगो, तं[1] चेव य कुमर ! जोगो सि ॥ २१६ ॥

तुज्झ पुण वहट्ठाए कणगवईए पभूयविक्खेवो ।
पट्ठविओ ता तुमए रक्खेयव्वं नियसरीरं ॥ २१७ ॥

एवं च जाव साहइ सो पुरिसो भद्द ! पल्लिनाहस्स ।
ताव य सो विक्खेवो पभूयरहतुरयपाइक्को[2] ॥ २१८ ॥

सहसच्चिय संपत्तो समंतओ वेढिया इमा पल्ली ।
अह भिल्लनिवहसहिओ नीहरिओ सुप्पइट्ठोवि ॥ २१९ ॥ युग्मम् ॥

बहुजणसंहारकरं लग्गं आओहणं[3] महाघोरं ।
निहया बहवो भिल्ला विजिया अम्हे परबलेणं ॥ २२० ॥

गहिऊण तओ सारं सव्वं डहिऊण सीहगुहमेयं ।
काउं हयविप्पहयं विणिग्गयं परबलं तत्तो ॥ २२१ ॥

तथाऽस्य विरक्ताः सामन्तमहन्तदिका सर्वे ।
राज्यश्रियायोग्यः, त्वमेव च कुमार ! योग्योऽसि ॥ २१६ ॥

तव पुनर्वधनार्थे कनकवत्या प्रभूतविक्षेपः ।
प्रस्थापितस्तस्मात् त्वया रक्षितव्यं निजशरीरम् ॥ २१७ ॥

एवञ्च यावत् कथयति स पुरुषो भद्र ! पल्लिनाथस्य ।
तावच्च स विक्षेपः प्रभूतरथतुरङ्गपदातिः ॥ २१८ ॥

सहसैव संप्राप्तस्समन्ततो वेष्टितेयं पल्ली ।
अथ भिल्लनिवहसहितो निःसृत सुप्रतिष्ठोऽपि ॥ २१९ ॥ युग्मम् ॥

बहुजनसंहारकरं लग्नमायोधनं महाघोरम् ।
निहता बहवो भिल्ला विजिता वयम् परबलेन ॥ २२० ॥

गृहीत्वा ततः सारं सर्वंदग्ध्वा सिंहगुफामेमाम् ।
कृत्वा हतविप्रहतं विनिर्गतं परबलं ततः ॥ २२१ ॥

---

१. त्वमेव। २. पाइक्को=पदातिः । ३. आयोधनं=संग्रामः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अहयंपि हु जुज्झंतो एयमवत्थंतरं इहं पत्तो ।
धणदेव ! नेव जाणे किं जायं सुप्पइट्ठस्स ॥ २२२ ॥

पंचनमोकारो अह दिन्नो सम्मत्तवयसमेओ से ।
तेणवि य [1]भावसारं [2]पुणरुत्तं भणिउं[3]माढत्तो ॥ २२३ ॥

एत्थंतरम्मि पुरिसो सलिलं घित्तूण आगओ तत्थ ।
धणदेवो भणइ तओ पियसु जलं देवसम्म ! इमं ॥ २२४ ॥

अह सो जलं पिबंतो [4]अइतण्हासुसियतालुयत्तणओ ।
गुरुवेयणापरिगओ सहसा पाणेहिं [5]परिचत्तो ॥ २२५ ॥

धणदेवोवि हु अइगुरुसोगो [6]डहिऊण [7]तस्स तं देहं ।
सव्वंपि समरभूमिं जोयावइ निययपुरिसेहिं ॥ २२६ ॥

न य कत्थइ उवलद्धं [8]करंकमेत्तंपि पल्लिनाहस्स ।
तत्तो चिंतइ एसो हा ! धी ! विहिणो विलसियस्स ॥ २२७ ॥

**अहकमपि खलु युध्यमानैतदवस्थान्तरमिह प्राप्तो ।
धनदेव ! नैव जानामि किं जातं सुप्रतिष्ठस्य ॥ २२२ ॥**

**पञ्चनमस्कारोऽथ दत्तः सम्यक्त्वव्रतसमेतस्तस्य ।
तेनाऽपि च भावसारं पुनरुक्तं भणितुमारब्धः ॥ २२३ ॥**

**अत्रान्तरे पुरुषः सलिलं गृहीत्वाऽऽगतस्तत्र ।
धनदेवो भणति ततः पिब जलं देवशर्मन् ! इदम् ॥ २२४ ॥**

**अथ स जलं पिबन्नतितृष्णाशुष्कतालुकत्वतः ।
गुरुवेदनापरिगतः सहसा प्राणैः परित्यक्तः ॥ २२५ ॥**

**धनदेवोऽपि खलु अतिगुरुशोको दग्ध्वा तस्य तं देहम् ।
सर्वमपि समरभूमिं दर्शयति निजकपुरुषैः ॥ २२६ ॥**

**न च कुत्रचिदुपलब्धं करङ्कमात्रमपि पल्लिनाथस्य ।
ततश्चिन्तयति एष हा ! धिग् ! विधे-र्विलसितस्य ॥ २२७ ॥**

---

१. भावसारं=श्रद्धापूर्वकम्। २. भूयः। ३. आढत्तो=आरब्धः। ४. अतितृष्णाशुष्कतालुकत्वतः।
५. परित्यक्तः। ६. दग्ध्वा। ७. देवशर्मणः। ८ करङ्कमात्रम्=अस्थिमात्रम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तारिसगुणजुत्तस्सवि सरलसहावस्स सुप्पइट्ठस्स ।
निग्घिणकणगवईए हा ! हा ! कह दारुणं विहियं ? ॥ २२८ ॥

मा[1]इंदजालसरिसं सव्वं एयम्मि हंदि ! संसारे ।
खणदिट्ठनट्ठरूवं धणपरियणजीवियव्वाइं ॥ २२९ ॥

न य नज्जइ किं जायं महाणुभावस्स सुप्पइट्ठस्स ।
किं जीवइ अहव मओ संगामे एत्थ जुज्झंतो ? ॥ २३० ॥

एमाइ चिंतयंतो धणदेवो आगओ निजे सत्थे ।
अह कमसो संपत्तो सत्थजुओ हत्थिणपुरम्मि ॥ २३१ ॥

तुट्ठाओ जणणिजणया सव्वे आणंदिया [2]वयंसा से ।
सोहणदिवसे वहुया पवेसिया नियगेहम्मि ॥ २३२ ॥

अह पुव्वसिणेहेणं सिरिकंता सा[3]सुयाइणुन्नाया ।
नियचेडि[4]जुया पत्ता कमलावइदेविगेहम्मि ॥ २३३ ॥

ताद्दशगुणयुक्तस्याऽपि सरलस्वभावस्य सुप्रतिष्ठस्य ।
निर्घृणकनकवत्या हा ! हा ! कथं दारुणं विहितम् ? ॥ २२८ ॥

मायेन्द्रजालसदृशं सर्वमेतस्मिन् हन्दि ! संसारे।
क्षणदृष्टनष्टरूपं धनपरिजनजीवितव्यादिनि ॥ २२९ ॥

न च ज्ञायते किं जातं महानुभावस्य सुप्रतिष्ठस्य ।
किं जीवति अथवा मृतः संग्रामेऽत्र युध्यमानः ॥ २३० ॥

एवमादि चिन्तयन् धनदेवोऽऽगतो निजे सार्थे ।
अथ क्रमशः संप्राप्तः सार्थयुक्तो हस्तिनापुरे ॥ २३१ ॥

तुष्टौ जननीजनकौ सर्वेऽऽनंदिता वयस्यास्तस्य ।
शोभनदिवसे वधूका प्रवेशिता निजकगेहे ॥ २३२ ॥

अथ पूर्वस्नेहेन श्रीकान्ता श्वश्र्वाऽनुज्ञाता ।
निजचेटीयुक्ता प्राप्ता कमलावतीदेवीगेहे ॥ २३३ ॥

---

१. मायेन्द्रजालसदृशम् । २. वयस्याः=मित्राणि । ३. सासुयाइणुन्नाया=श्वश्र्वाऽनुज्ञाता।
४. चेटी=दासी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दट्ठुं पुव्ववयंसिं[1] वियसियमुहपंकया महादेवी ।
अइगरुयसिणेहेणं उट्ठिय आलिंगए एयं ॥ २३४ ॥

भणइ य वयंसि ! उक्कंठियाए दिट्ठा पभूयकालाओ ।
अइसोहणं हि जायं जं सासुरयंपि[2] तुहवि एत्थ ॥ २३५ ॥

जं तुमए दिट्ठाए दिट्ठं मन्नामि पिईहरं[3] सव्वं ।
इय भणिउं देवीए उचियपवित्ती कया तीए ॥ २३६ ॥

उवविट्ठाओ दोन्निवि कुसलपवित्ती य साहिया[4] सव्वा ।
खणमेगं संभासं काऊण भणइ सिरिकंता ॥ २३७ ॥

गच्छामि इण्हि गेहे तत्तो कमलावई इमं भणइ ।
पइदियहं अइ ! तुमए आगंतव्वं मह समीवे ॥ २३८ ॥

भणियं सिरिकंताए एवं काहामि एवं भणिऊणं ।
देवीए अणुन्नाया समागया नियगेहम्मि ॥ २३९ ॥

दृष्ट्वा पूर्ववयस्यां विकसितमुखपङ्कजा महादेवी ।
अतिगुरुकस्नेहेन उत्थाय आलिङ्गति एताम् ॥ २३४ ॥

भणति च वयस्ये । उत्कंठितया दृष्टा प्रभूतकालतः ।
अतिशोभनं हि जातं यत् श्वसुरगृहमपि तवाप्यत्र ॥ २३५ ॥

यत्त्वया दृष्टया दृष्टं मन्ये पितृगृहं सर्वम् ।
इति भणित्वा देव्योचितप्रवृत्तिः कृता तस्याः ॥ २३६ ॥

उपविष्टे द्वयपि कुशलप्रवृतिश्च कथिता सर्वा ।
क्षणमेकं संभाषं कृत्वा भणति श्रीकान्ता ॥ २३७ ॥

गच्छामि इदानीं गेहे ततः कमलावती इदं भणति ।
प्रतिदिवसं अये ! त्वयाऽऽगन्तव्यं मम समीपे ॥ २३८ ॥

भणितं श्रीकान्त्या एवं करिष्यामि एवं भणित्वा ।
देव्याऽनुज्ञाता समागता निजकगेहे ॥ २३९ ॥

---

१. वयस्यां=सखीम् । २. श्वशुरगृहम् । ३. पितृगृहम् । ४. कथिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं सिरिकंताए ससुरकुले तत्थ अच्छमाणीए ।
कमलावईदेवीए समयं[1] गुरुपीइजुत्ताए ॥ २४० ॥

धणदेवेणं समयं विसयसुहं सम्ममणुहवंतीए ।
बहुयाओ अइक्कंता वासाणं कोडिकोडीओ ॥ २४१ ॥ युग्मम् ॥

अह अन्नया कयाइवि रिउण्हाया[2] भत्तुणा समं सुत्ता ।
रयणीचरिमजामे सुमिणं[3] पासित्तु पडिबुद्धा[4] ॥ २४२ ॥

अह भणइ मए पिययम ! सुमिणे चंदो मुहेण पविसंतो ।
दिट्ठो, तं दट्ठूणं सहसा बुद्धा तओ अहयं ॥ २४३ ॥

भणियं धणदेवेणं सुंदरि ! पुत्तो भविस्सए तुज्झ ।
सयलवणिवग्गपवरो इय एवं सूयए[5] सुमिणं ॥ २४४ ॥

भणियं सिरिकंताए एवं पिय ! होउ वयणयं सच्चं ।
सासमदेवीपभावा बद्धो एसो मए गंठी ॥ २४५ ॥

एवं श्रीकान्त्या श्वसुरकुले तत्राऽऽसमाण्या ।
कमलावतीदेव्या समकं गुरुप्रीतियुक्तया ॥ २४० ॥

धनदेवेन समकं विषयसुखं सम्यगनुभवत्या ।
बहवोऽतिक्रान्ता वर्षाणां कोटीकोट्यः ॥ २४१ ॥ युग्मम् ॥

अथान्यदा कदाचिदपि ऋतुस्नाता भर्त्रा समं सुप्ता ।
रजनीचरमयामे स्वप्नं दृष्ट्वा प्रतिबुद्धा ॥ २४२ ॥

अथ भणति मया प्रियतम ! स्वप्ने चन्द्रो मुखेन प्रविशन् ।
दृष्टः, तं दृष्ट्वा सहसा बुद्धा ततोऽहकम् ॥ २४३ ॥

भणितं धनदेवेन सुन्दरि ! पुत्रो भविष्यति तव ।
सकलवणिग्वर्गप्रवरः इत्येवं सूचयति स्वप्नम् ॥ २४४ ॥

भणितं श्रीकान्त्या एवं प्रिय ! भवतु वचनकं सत्यम् ।
शासनदेवीप्रभावात् बद्ध एष मया ग्रन्थिः ॥ २४५ ॥

---

१. समकं=सह । २. ऋतुस्नाता । ३. स्वप्नम् । ४. प्रतिबुद्धा=जागरिता । ५. सूचयति ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तीए चिय रयणीए तीए कुच्छिंसि गब्भसंभूई ।
जाता कमेण जाव य बोलीणा दोन्नि मासा से ॥ २४६ ॥

तइयम्मि पुणो मासे दोहलओ[1] तीए अभयदाणम्मि ।
जाओ धणदेवेणवि [2]सिट्ठे सो पूरिओ तीए ॥ २४७ ॥

अह उवचियगब्भा पूरिए दोहलम्मी पसवणसमयम्मी आगयम्मी सुहेण।
सुहगहनिवहम्मी उच्चठाणट्ठियम्मी सुहकरणमुहुत्ते दारयं सा पसूया ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ सिरिकंतातणयपसवणो नाम ।
सुरसुंदरिनामाए कहाए नवमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

तस्यामेव रजन्यां तस्याः कुक्षौ गर्भसंभूतिः ।
जाता क्रमेण यावश्चाऽतिक्रान्तौ द्वावपि मासौ तस्याः ॥ २४६ ॥

तृतीये पुनर्मासे दोहदकस्तस्या अभयदाने ।
जातो धनदेवेनाऽपि शिष्टे स पूर्णस्तस्याः ॥ २४७ ॥

अथ उपचितगर्भा पूर्णे दोहदे प्रसवनसमयेऽऽगते सुखेन ।
शुभग्रहनिवहे उच्चस्थानस्थिते शुभकरणमुहूर्ते दारकं सा प्रसूता ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते श्रीकान्तातनयप्रसवननाम ।
सुरसुन्दरिनाम्न्याः कथायाः नवमः परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ नवमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. दोहदकः । २. देव्या शिष्टे कथिते सति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दशमः परिच्छेदः

तक्कम्मकुसलविलयासमूहविहियम्मि सूइकम्मम्मि ।
हल्लुत्तावलिगिहदासिविहियतक्कालकरणिज्जे ॥ १ ॥

सहरिसपरियणवज्जरियवज्जसुयजम्महरिसियमणेण ।
धणधम्मसेट्ठिणा अह वद्धावणयं समाढत्तं ॥ २ ॥ युग्मम् ॥ अविय ॥

गहियक्खवत्तपविसंतनयरनारीजणोहरमणीयं ।
रमणीयणमुहमंडण- वावडनियबंधुवरदारं ॥ ३ ॥

वरदारग्गनिवेसियवंदणमालासणाहसियकलसं ।
सियकलसहत्थपविसंतवट्टकिज्जंतकलसद्दं ॥ ४ ॥

तत्कर्मकुशलविलया समूहविहिते सूतिकर्मणि ।
हर्षाकुलावलीगृहदासीविहिततत्कालकरणीये ॥ १ ॥

सहर्षपरिजनकथितवर्यसुतजन्महृष्टमनसा ।
धनधर्मश्रेष्ठिनाऽथ वर्द्धापनकं समारब्धम् ॥ २ ॥ युग्मम् ॥

अपि च । गृहीताक्षतपात्रप्रविशन्नगरनारीजनौघरमणीयम् ।
रमणीजनमुखमण्डनव्यापृतनिजबन्धुवरद्वारम् ॥ ३ ॥

वरद्वाराग्रनिवेशितवन्दनमालासनाथश्वेतकलशम् ।
श्वेतकलशहस्तप्रविशद्वर्त्तक्रियमाणकलशब्दम् ॥ ४ ॥

---

१. विलया=वनिता । २. हर्षाकुला । ३. वर्य श्रेष्ठम् । ४. वावडं=व्यापृतम् । ५. दारग्गं=द्वाराग्रम् । ६. सनाथं=युक्तम् । ७. वट्टो=मार्गः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

क[1]लसद्दपउरपाउलमंगलसंगीयपवरपेक्खणयं ।
पेक्ख[2]णयपिक्खक्खित्तलोयदिज्जंततंबोलं ॥ ५ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥ अविय ॥
घोसियजीवाऽघाओ मोयावियविउलबंदिनि[3]उरंबो ।
दिज्जंतविविहदाणो दीणाणाहाइसुहजणओ ॥ ६ ॥
पइजिणमंदिरकिज्जंतव[4]ज्जवरमज्जणाइवावारो ।
वरवत्थमाइएहिं संमाणियसाहुसंदोहो ॥ ७ ॥
भोजियसयणसमूहो संमाणियवणियनायरमहल्लो ।
जणजणियचमक्कारो सुयजम्ममहूसवो विहिओ ॥ ८ ॥
एवं कयकायव्वो संपत्ते बारसम्मि दियहम्मि ।
गहिऊण द[5]रिसणीयं संपत्तो राइणो मूलं ॥ ९ ॥
कयविणओ धणदेवो भणइ महाराय ! सेट्ठिवयणेण ।
देवीसहिएण तुमे भोत्तव्वं अम्ह गेहम्मि ॥ १० ॥

कलशब्दप्रचुरपापकुलमङ्गलसङ्गीतप्रेक्षणकम् ।
प्रेक्षणकप्रेक्षणक्षिप्तलोकदीयमानतम्बोलम् ॥ ५ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥
अपि च । घोषितजीवाघातः मोचितविपुलबन्दिनिकुरम्बः ।
दीयमानविविधदानः दीनाऽनाथादिसुखजनकः ॥ ६ ॥
प्रतिजिनमंदिरक्रियमाणवर्यवरमज्जनादिव्यापारः ।
वरवस्त्रमादिकैः संमानितसाधुसन्दोहः ॥ ७ ॥
भोजितस्वजनसमूहः संमानितवणिग्नागरमहान् ।
जनजिनतचमत्कारः सुतजन्ममहोत्सवो विहितः ॥ ८ ॥
एवं कृतकर्तव्यः संप्राप्ते द्वादशे दिवसे ।
गृहीत्वा दर्शनीयं संप्राप्तो राज्ञो मूलम् ॥ ९ ॥
कृतविनयो धनदेवो भणति महाराज ! श्रेष्ठीवचनेन ।
देवीसहितेन त्वया भोक्तव्यमस्माकं गेहे ॥ १० ॥

१. कलशब्दप्रचुराणि यानि पापकुलानि तेषां यन्मङ्गलार्थं संगीतं तेन प्रवरं श्रेष्ठ प्रेक्षणाकं यत्र वर्धापनके । २. प्रेक्षणकं दृश्यं तस्य प्रेक्षणे आक्षिप्ता ये लोकास्तेभ्यो दीयमानं तंबोलं यत्र तत् । ३. निकुरम्बः=समूहः ॥ ४. वज्जं=वर्यं=श्रेष्ठम् । ५. उपढौकनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हसिऊं रन्ना भणियं न होइ किं सेट्ठिणो इमं गेहं ? ।
पिउसरिसो जं सेट्ठी विचिंतगो सयलरज्जस्स ? ॥ ११ ॥

तहवि हु सेट्ठी जं भणइ किंचि तं चेव अम्ह कायव्वं ।
इय भणिए धणदेवो महापसाउत्ति भणिऊण ॥ १२ ॥

नियगेहे गंतूणं तक्कालुचियं समत्थकरणीयं ।
नियपरियणेण कारइ आणंदियमाणसो जाव ॥ १३ ॥

देवीसहिओ राया करेणुयाविसरपरिगओ ताव ।
संपत्तो सेट्ठिगिहे बंदिजणुग्घुट्ठजयसद्दो ॥ १४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

कयमंगलोवयारो उत्तरिय करेणुयाइ देविजुं[1]ओ ।
वरमुत्ताहलविरइयचउक्कसीहासणे पवरे ॥ १५ ॥

उवविट्ठो देविजुओ तत्तो य विलासिणीहिं पवराहिं ।
[2]आरत्तियावरणपमुहम्मि विहिम्मि विहियम्मि ॥ १६ ॥

हसित्वा राज्ञा भणितं न भवति किं श्रेष्ठिन इदं गेहम् ?।
पितृसदृशो यत्श्रेष्ठी विचिन्तकः सकलराज्यस्य ? ॥ ११ ॥

तथाऽपि खलु श्रेष्ठी यत् भणति किञ्चित्तदेवाऽस्माकं कर्तव्यम् ।
इति भणिते धनदेवो महाप्रसाद इति भणित्वा ॥ १२ ॥

निजगेहे गत्वा तत्कालोचितं समस्तकरणीयम् ।
निजपरिजनेन कारयति आनन्दितमानसो यावत् ॥ १३ ॥

देवीसहितो राजा करेणुकाविसरपरिगतस्तावत् ।
संप्राप्तः श्रेष्ठीगेहे बन्दिजनोत्घुष्टजयशब्दः ॥ १४ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

कृतमङ्गलोपचार उत्तीर्य करेणुकादे-र्देवीयुतः ।
वरमुक्ताफलविरचितचतुष्कसिंहासने प्रवरे ॥ १५ ॥

उपविष्टो देवीयुतः ततश्च विलासिनीभिः प्रवराभिः ।
आरात्रिकावतारणप्रमुखे विधौ विहिते ॥ १६ ॥

---

१. देव्या युतो=युक्तः । २. आरात्रिकावतारणप्रमुखे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भुंत्तो[1] दिव्वाहारं नियपरियणसंजुओ जहाविहिणा ।
गोसीसविलत्तंगो परिहावियदिव्ववरवत्थो ॥ १७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

विणय नंएणं[2] तत्तो धणदेवेणं इमं तु विन्नत्तो[3] ।
देवीए पियभगिणी वज्जरइ इमं महाराय ! ॥ १८ ॥

पसवंति पिउहरम्मी[4] पढमं किल सयलवणियजायाओ ।
कारणवसेण केणवि संजायं नेव तं मज्झ ॥ १९ ॥

ता देविदंसणेणं इहेव किल पिउहरंति मन्नामि ।
ता जइ इत्तियभूमिं आगच्छइ होइ ता लट्ठं ॥ २० ॥

एवं च तेण भणिए अह देवी राइणा अणुण्णाया ।
सिरिकंताए समीवे संपत्ता कंचुइसमेया[5] ॥ २१ ॥

तत्थ य मणोरमाए विलेवणाहरणवत्थमाईहिं[6] ।
पूइय भणिया देवी सुयस्स नामं करेसुत्ति ॥ २२ ॥

भुक्तवान् दिव्याहारं निजपरिजनसंयुक्तो यथाविधिना ।
गोशीर्षविलिप्ताङ्गः परिधापितदिव्यवरवस्त्रः ॥ १७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

विनय-नतेन ततो धनदेवेन इदन्तु विज्ञप्तः ।
देव्याः प्रियभगिनी कथयति इदं महाराज ! ॥ १८ ॥

प्रसूते पितृगृहे प्रथमं किल सकलवणिज्जायाः ।
कारणवशेन केनाऽपि सञ्जातं नैव तत् मम ॥ १९ ॥

तस्मात् देवीदर्शनेनेहैव किल पितृगृहमिति मन्ये ।
तस्माद्यदि इयत्भूमिमागच्छति भवति तस्माल्लष्टम् ॥ २० ॥

एवञ्च तेन भणितेऽथ देवी राज्ञाऽनुज्ञाता ।
श्रीकान्तायाः समीपे संप्राप्ता कञ्चुकीसमेता ॥ २१ ॥

तत्र च मनोरमया विलेपनाऽऽभरणवस्त्रादिभिः ।
पूजयित्वा भणिता देवी सुतस्य नाम कुर्विति ॥ २२ ॥

---

१. कर्तरि क्ते भुक्तवान् । २. नएणं=नतेन । ३. विज्ञप्तः । ४. पितृगृहे । ५. कञ्चुकिः=प्रतिहारः । ६. आभरणम्=विभूषणम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं देवीए तओ सिट्ठिणि ! तुह चेव होइ उचियमिणं ।
तहवि तुमए भणियं कायव्वमवस्समम्हाणं ॥ २३ ॥

गहिऊण निउच्छंगे तं बालं कमलकोमलकरेहिं ।
कमलावईए भणियं सुगंधगंधे खिवंतीए ॥ २४ ॥

सिरिकंताए जणिओ धणदेवेणं तु बालओ एसो ।
माउपिउअद्धनामो सिरिदेवो नाममेयस्स ॥ २५ ॥

अइसोहणं हि नामं विहियं देवीइ इय भणंतेण ।
[1]अविहवनारिगणेणं मंगलसद्दो समुग्घुट्ठो ॥ २६ ॥

अह तं मणहरदेहं मुट्ठीकयकरजुयं विसालच्छं ।
सुकुमालपाणिपायं दट्ठूण विचिंतए देवी ॥ २७ ॥

धन्ना मज्झ वयंसी जीए[2] सुओ एरिसो समुप्पन्नो ।
जणमणनयणाणंदो मह पुण एयंपि न हु जायं ॥ २८ ॥

भणितं देव्या ततः श्रेष्ठिनि ! तवैव भवति उचितमिदम् ।
तथापि त्वया भणितं कर्तव्यमवश्यमस्माकं ॥ २३ ॥

गृहीत्वा निजोत्सङ्गे तं बालं कमलकोमलकराभ्यां ।
कमलावत्या भणितं सुगन्धगन्धान् क्षिपन्त्या ॥ २४ ॥

श्रीकान्त्या जातो धनदेवेन तु बालक एषः ।
मातपितर्धनाम श्रीदेवो नामैतस्य ॥ २५ ॥

अतिशोभनं हि नाम विहितं देव्येति भणता ।
अविधवानारीगणेन मङ्गलशब्दः समुत्घुष्टः ॥ २६ ॥

अथ तं मनोहरदेहं मृष्टिकृतकरयुगलं विशालाक्षम् ।
सुकुमारपाणिपादं दृष्ट्वा विचिन्तयन्ति देवी ॥ २७ ॥

धन्या मम वयस्या यस्याः सुत ईदृशः समुत्पन्नः ।
जनमनोनयनानन्दो मम पुनरेतदपि न खलु जातम् ॥ २८ ॥

---

१. अविधवा=समर्तृका । २. जीइ=यस्याः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

किं मज्झ जीविएणं किंवा मह विहलगव्वरज्जेण ।
जा नियतणयस्स मुहं पिच्छामि न मंदभग्गत्ति ॥ २९ ॥

एमाइ चिंतयंती आभासित्ता वयंसियं निययं ।
रन्ना सहिया देवी संपत्ता नियगेहम्मि ॥ ३० ॥

तत्थ य तं चिंतंती सुयजम्मुक्कंठिया [1]ससोइल्ला ।
परिचत्तदेहचिट्ठ[2] [3]उव्विग्गा सयलकज्जेसु ॥ ३१ ॥

मत्ता व मुच्छिया इव सुत्तव्व मयव्व विगय[4]सत्तव्व ।
झाणगयजोगिणि इव उवरयनीसेसवावारा ॥ ३२ ॥

[5]परिहायंतसरीरा गुरुसोयाया[6]स साममुहकमला ।
रन्ना कयाइ दिट्ठा पुट्ठा कमलावई ताहे ॥ ३३ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

देवि ! तुमं किं विमणा दुब्बलदेहा य दीससे इण्हिं ।
किं वंछियं न पु[7]ज्जइ [8]साहीणे किंकरम्मि [9]मए ॥ ३४ ॥

किं मम जीवितेन किंवा मम विफलगर्वराज्येन ।
यावत् निजतनयस्य मुखं प्रेक्षे न मन्दभाग्येति ॥ २९ ॥

एवमादि चिन्तयन्त्याभाष्य वयस्यां निजकाम् ।
राज्ञा सहिता देवी संप्राप्ता निजगेहे ॥ ३० ॥

तत्र च तं चिन्तयन्ती सुतजन्मोत्कण्ठिता सशोका ।
परित्यक्तदेहचेष्टोद्विग्ना सकलकार्येषु ॥ ३१ ॥

मत्तेव मूर्च्छितेव सुप्तेव मृतेव विगतसत्त्वेव ।
ध्यानगतयोगीनीव उपरतनिःशेषव्यापारा ॥ ३२ ॥

परिहीयमानशरीरा गुरुशोकायासश्याममुखकमला ।
राज्ञा कदाचिद्दृष्टा पृष्टा कमलावती तदा ॥ ३३ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

देवि त्वं किं विमना दुर्बलदेहा च दृश्यस-इदानीम् ।
किं वाञ्छितं न पूर्यते स्वाधीने किङ्करे मयि ॥ ३४ ॥

---

१. सशोका । २. चेष्टा=व्यापारः । ३. उद्विग्ना=खिन्ना । ४. विगतसत्त्वा । ५. परिहायंतं=परिहीयमानं=कृशीभवदित्यर्थः । ६. आयासो=यत्नः । ७. पूर्यते । ८. स्वाधीने । ९. मयि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं देवीए तओ अंसुजलासारसित्तसिहिणाए ।
पिययम ! तुह प्पसाया संपज्जइ वंछियं सव्वं ॥ ३५ ॥

तं नत्थि किंपि सोक्खं तुह प्पसायाउ जं न मे पत्तं ।
नवरं पुत्तपलोयणसोक्खं [1]सुइणेवि नो दिट्ठं ॥ ३६ ॥

धन्नाउ ताउ नारीओ इत्थ [2]जाओ अहो निसिं नाह ! ।
नियय [3]थणं [4]धयंतं [5]थणंधयं हंदि ! पिच्छंति ॥ ३७ ॥

पच्छा परिणीयाइवि सिरिकंताए सुओ समुप्पन्नो ।
तुमए [6]मन्नायाए न पुणो मह मंदभागाए ॥ ३८ ॥

ता देव ! देसु पुत्तं अह नवि ता नत्थि जीवियं मज्झ ।
तुट्टइ थणोवि अह एइ खीरमन्ना गई नत्थि ॥ ३९ ॥

तत्तो रन्ना भणियं एत्थत्थे कुणसु देवि ! मा सोगं ।
आराहित्ता तियसं पूरेमि मणोरहेऽवस्सं ॥ ४० ॥

भणितं देव्या ततोऽश्रुजलासारसिक्तस्तनया ।
प्रियतम ! तव प्रसादात् संपद्यते वाञ्छितं सर्वम् ॥ ३५ ॥

तन्नास्ति किमपि सुखं तव प्रसादात् यन्न मम प्राप्तम् ।
नवरं पुत्रप्रलोकनसुखं स्वप्नेऽपि न दृष्टम् ॥ ३६ ॥

धन्यास्ता नार्योऽत्र या अर्हनिशम् नाथ ! ।
निजकं स्तनं पिबन्तं स्तनन्धयं हन्दि ! प्रेक्षन्ते ॥ ३७ ॥

पश्चात् परिणीतायामपि श्रीकान्तायां पुत्रः समुत्पन्नः ।
त्वया मान्यायाः न पुनर्मम मन्दभाग्यायाः ॥ ३८ ॥

तस्मात् देव ! देहि पुत्रमथ नाऽपि तर्हि नास्ति जीवितं मम ।
त्रुट्यतः मम स्तनावपि एति क्षीरमन्या गति-र्नास्ति ॥ ३९ ॥

ततो राज्ञा भणितमत्रार्थे कुरु देवि ! मा शोकम् ।
आराध्य त्रिदशं पूरयामि मनोरथान्नवश्यम् ॥ ४० ॥

---

१. स्वप्ने । २. याः । ३. स्तनम् । ४. धयंत='धूधें पाने' पिबन्तमित्यर्थः । ५. स्तनन्धयं =सुतम् । ६. मान्यायाः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

इय भणिऊणं राया काउं पूयं जिणिंदपडिमाणं ।
सियवसणधरो उम्मुक्कसयलमणिकंचणाहरणो ॥ ४१ ॥

पोसहसालं गंतुं अट्ठमभत्तं पगिण्हिउं विहिणा ।
[1]कुससत्थरे नि[2]सन्नो एवं भणिउं समाढत्तो ॥ ४२ ॥

देवो व दाणवो वा जिणसासणभत्तिसंजुओ कोवि ।
जह संनिहिओ सिग्घ आगच्छउ वंछियं देउ ॥ ४३ ॥

एवं च चिंतयंतो एगंते संनिरुद्धजणपसरो ।
निच्चलदेहो चिट्ठइ राया जा तिन्नि दिये[3]हाइं ॥ ४४ ॥

ता रयणिचरिमजामे विद्धंसियसयलतिमिरसंघायं ।
भासुरदेहं पुरिसं दट्ठूण विचिंतए राया ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

निमिसंति लोयणाइं ता किं एसो न होइ देवोत्ति ।
न य मणुयाण सरीरे जायइ एवंविहा दित्ती[4] ॥ ४६ ॥

इति भणित्वा राजा कृत्वा पूजां जिनेन्द्रप्रतिमानाम् ।
श्वेतवसनधर उन्मुक्तसकलमणिकञ्चनाऽऽभरणः ॥ ४१ ॥

पौषधशालां गत्वाऽष्टमभक्तं प्रगृह्य विधिना ।
कुशसंस्तारके निषण्ण एवं भणितुं समारब्धः ॥ ४२ ॥

देवो वा दानवो वा जिनशासनभक्तिसंयुक्तः कोऽपि ।
यथा संनिहितः शीघ्रमागच्छतु वाञ्छितं ददातु ॥ ४३ ॥

एवञ्च चिन्तयन्नेकान्ते संनिरुद्धजनप्रसरः ।
निश्चलदेहस्तिष्ठति राजा यावत् त्रिणि दिवसानि ॥ ४४ ॥

तस्माद्रजनीचरमयामे विध्वंसितसकलतिमिरसङ्घातम् ।
भासुरदेहं पुरुषं दृष्ट्वा विचिन्तयति राजा ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

निमिषतो लोचने तस्मात्किमेष न भवति देव इति ।
न च मनुष्याणां शरीरे जायतैवंविधा दीप्तिः ॥ ४६ ॥

---

१. कुशसंस्तारके । २. निषण्णः=स्थितः । ३. दिवसानि । ४. दीप्तिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता होज्ज इमो को पुण चरणावि महिं [1]फुसंति नेयस्स ।
एवं विगप्पयंतो राया आभासिओ तेण ॥ ४७ ॥

भो अमरकेउनरवर ! उग्गतवेणं कि[2]लामिओ सि न किं ? ।
एवं भणमाणो सो अब्भु[3]ट्ठिय राइणा भणिओ ॥ ४८ ॥

को सि तुमं कत्तो वा समागओ कहसु मह महाभाग ! ? ।
भणियं सुरेण नरवर ! कहेमि कोऊ[4]हलं जइ ते ॥ ४९ ॥

ईसाणकप्पवासी विहुप्पहो नाम सुरवरो अहयं ।
आसन्न[5]चवणसमओ परलोयहियं समायरिउं ॥ ५० ॥

तित्थयरवंदणत्थं विदेहवासम्मि आगओ आसि ।
तत्थ मए [6]सो भयवं आपुट्ठो निययवुत्तंतं ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥

उप्पत्ती कत्थ महं चुयस्स एत्तो भविस्सए भयवं ! ? ।
तत्तो जिणेण भणियं भरहम्मि य हत्थिणपुरम्मि ॥ ५२ ॥

तर्हि भवेदयम् कः पुनश्चरणावपि महीं स्पृशतो नैतस्य ।
एवं विकल्पयन् राजा आभाषितस्तेन ॥ ४७ ॥

भो अमरकेतुनरवर ! उग्रतपसा क्लान्तोऽसि न किम् ? ।
एवं भणन् सोऽभ्युत्थाय राज्ञा भणितः ॥ ४८ ॥

कोऽसि त्वं कुतो वा समागतः कथय मम महाभाग् ? ।
भणितं सुरेण नरवर ! कथयामि कौतूहलं यदि ते ! ॥ ४९ ॥

ईशानकल्पवासी विधुप्रभो नामा सुरवरोऽहकम् ।
आसन्नच्यवनसमयः परलोकहितं समाचरितुम् ॥ ५० ॥

तीर्थकरवन्दनार्थं विदेहवर्षेऽऽगतो आसीत् ।
तत्र मया स भगवान् पृष्टो निजकवृतान्तम् ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥

उत्पत्तिः कुत्र मम च्युतस्येतो भविष्यति भगवन् ? ।
ततो जिनेन भणितं भरते च हस्तिनापुरे ॥ ५२ ॥

---

१. स्पृशतः । २. क्लान्तः । ३. अभ्युत्थाय । ४. कौतूहलम् । ५. च्यवनं=मरणम्। ६. ओ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जो अच्छइ पुत्तत्थी पोसहसालाइ पोसहम्मि ठिओ ।
सिरिअमरकेउराया तस्स तुमं होसि पुत्तोत्ति ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥

तव्वयणं सोऊणं समागओ राय ! तुह समीवम्मि ।
ता मा कुणसु [1]किलेसं अहयं होहामि तुह पुत्तो ॥ ५४ ॥

गेण्हसु कुंडलजुयलं नरिंद ! एयं तओ उ देवीए ।
जीए इच्छसि पुत्तं दायव्वं तीइ आभरणं ॥ ५५ ॥

इय भणिउं [2]कन्नाणं उत्तारिय कुंडलाइं दिव्वाइं ।
रन्नो समप्पिऊणं देवो अद्दंसणीभूओ ॥ ५६ ॥

रन्नावि रयणिविरमे गंतुं देवीए वियसियमुहेण ।
सुरदंसणाइ सव्वो वुत्तंतो साहिओ तत्तो ॥ ५७ ॥

कुंडलजुयलं अप्पिय पभायकिच्चं करित्तु नीसेसं ।
[3]पडिलाहिय साहुजणं सयं [4]पभुत्तो वराहारं ॥ ५८ ॥

य आस्ते पुत्रार्थी पौषधशालायां पौषधे स्थितः ।
श्री अमरकेतुराजा तस्य त्वं भविष्यसि पुत्र इति ॥ ५३ ॥ युग्मम् ॥

तद्वचनं श्रुत्वा समागतो राजन् ! तव समीपे ।
तस्माद् मा कुरु क्लेशमहकं भविष्यामि तव पुत्रः ॥ ५४ ॥

गृहाण कुण्डलयुगलं नरेन्द्र ! एतत्ततस्तु देव्याः ।
यस्या इच्छति पुत्रं दातव्यं तस्या आमरणम् ॥ ५५ ॥

इति भणित्वा कर्णाभ्यामुत्तार्य कुण्डले दिव्ये ।
राज्ञे समर्प्य देवोऽदर्शनीभूतः ॥ ५६ ॥

राज्ञाऽपि रजनीविरामे गत्वा देव्या विकसितमुखेन ।
सुरदर्शनादिः सर्ववृत्तांतः कथितस्ततः ॥ ५७ ॥

कुण्डलयुगलमर्पयित्वा प्रभातकृत्यं कृत्वा निःशेषम् ।
प्रतिलाभ्य साधुजनं स्वयं प्रभुक्तः वराहारम् ॥ ५८ ॥

---

१. क्लेशम् । २. कर्णाभ्याम्, पञ्चम्याः स्थाने षष्ठी । ३. प्रतिलाभ्य=आहारदानेन सत्कृत्य। ४. प्रभुक्तः=भुक्तवान्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया य देवी [1]रिउण्हाया रयणिचरिमजाममि ।
दट्ठुं [2]सुमिणं सहसा पडिबुद्धा [3]वेविरसरीरा ॥ ५९ ॥

भणिया रन्ना सुंदरि ! कीस [4]अकम्हाओ कंपिया तं सि ।
तीए भणियं पिययम ! संपइ सुमिणं मए दिट्ठं ॥ ६० ॥

किल कणगमओ कलसो मज्झ मुहे [5]पविसिउं विणिक्खंतो ।
केणावि भंजणत्थं नीओ दूरं स कुद्धेण ॥ ६१ ॥

पुणरवि बहुकालाओ कहवि हु लद्धो स खीरपडिपुन्नो ।
सियकुसुममालियाए मएवि संपूइओ तत्तो ॥ ६२ ॥

एयं सुमिणं दट्ठुं [6]मुहकडुयं परिणईइ सुंदरयं ।
जाओ भएण कंपो मह देहे तेण नरनाह ! ॥ ६३ ॥

तं सोऊण नरिंदो जाओ सोगाउरो दढं हियए ।
वज्जरइ देवि ! [7]सुविणं लाभं सूएइ तणयस्स ॥ ६४ ॥

अथान्यदा च देवी ऋतुस्नाता रजनीचरमयामे ।
दृष्ट्वा स्वप्नं सहसा प्रतिबुद्धा वेपनशीलशरीरा ॥ ५९ ॥

भणिता राज्ञा सुंदरि ! कस्मादकस्मात् कम्पिता त्वमसि ।
तया भणितं प्रियतम ! संप्रति स्वप्नं मया दृष्टम् ॥ ६० ॥

किल कनकमयः कलशो मम मुखे प्रविश्य विनिष्क्रान्तः ।
केनाऽपि भञ्जनार्थं नीतोः दूरं स कुद्धेन ॥ ६१ ॥

पुनरपि बहुकालात् कथमपि खलु लब्धः स क्षीरप्रतिपूर्णः ।
श्वेतकुसुममालया मयाऽपि संपूजितस्ततः ॥ ६२ ॥

एतद् स्वप्नं दृष्ट्वा मुखकटुकं परिणत्या सुन्दरकम् ।
जातो भयेन कम्पो मम देहे तेन नरनाथ ! ॥ ६३ ॥

तच्छ्रुत्वा नरेन्द्रो जातः शोकातुरो दृढं हृदये ।
कथयति देवि ! स्वप्नो लाभं सूचयति तनयस्य ॥ ६४ ॥

---

१. ऋतुस्नाता । २. स्वप्नम् । ३. वेविर=वेपनशीलम् । ४. अकस्मात् । ५. प्रविश्य विनिष्क्रान्तः । ६. मुखकटुकम्=आरम्भे दुःखदम् । ७. स्वप्नः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सेसं च सुविणजाणगपुच्छगविहिणा वियाणिउं[1] तुज्झ ।
साहिस्सं मा काहिसि उव्वेगं किंचि हिययम्मि ॥ ६५ ॥
तत्तो पभायसमए गंतुं अत्थाणमंडवे[2] राया ।
आणवइ सुमिणसत्थत्थजाणए झत्ति वाहरह ॥ ६६ ॥
तत्थ निउत्तनरेहिं तहेव संपाडियाए[3] आणाए ।
सामंतमंतिपुरनायगेहिं पुन्नम्मि अत्थाणे[2] ॥ ६७ ॥
कयविणया सुविणन्नू[4] उवविट्ठा अह नरिंदआसन्ने ।
धणदेवोवि हु रन्नो आसन्नो चेव उवविट्ठो ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥
तत्तो रन्ना तेसिं सिट्ठो सुरदंसणाइवुत्तंतो ।
पुव्वुत्तो[5] सव्वोवि हु सुविणगउवलंभअवसाणो ॥ ६९ ॥
सम्मं विणिच्छिऊणं[6] सुविणसरूवं कहेह भो ! तत्तं ।
इय भणिया ते रन्ना अन्नोन्नं जाव चिंतिंति ॥ ७० ॥

शेषं च स्वप्नज्ञापकपृच्छकविधिना विज्ञाय तव ।
कथयिष्यामि मा करिष्यसि उद्वेगं किञ्चिद्धृदये ॥ ६५ ॥
ततः प्रभातसमये गत्वाऽऽस्थानमण्डपे राजा ।
आज्ञापयति स्वप्नशास्त्रार्थज्ञापकान् झटिति व्याहरत ॥ ६६ ॥
तत्र नियुक्तनरैस्तथैव संपादितायामाज्ञायाम् ।
सामन्तमन्त्रीपुरनायकैः पूर्णेऽऽस्थाने ॥ ६७ ॥
कृतविनयाः स्वप्नज्ञा उपविष्टाः अथ नरेन्द्राऽऽसन्ने ।
धनदेवोऽपि खलु राज्ञ आसन्नैवोपविष्टः ॥ ६८ ॥ युग्मम् ॥
ततो राज्ञा तेषां शिष्टः सुरदर्शनादिवृतान्तः ।
पूर्वोक्तः सर्वोऽपि खलु स्वप्नोपलभ्मावसानः ॥ ६९ ॥
सम्यग् विनिश्चित्य स्वप्नस्वरुपं कथयत भोः ! तत्वम् ।
इति भणिता ते राज्ञाऽन्योन्यं यावच्चिन्तयन्ति ॥ ७० ॥

---

१. विज्ञाय । २. आस्थानं=सभा । ३. संपादितायां=परिपालितायाम् । ४. स्वप्नज्ञाः ।
५. पूर्वोक्तः । ६. विनिश्चित्य=निर्णीय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव य धणदेवेणं भणियं नरनाह ! देसु अवहाणं ।
सुविणपरमत्थजाणणहेउं निसुणेसु वुत्तुंतं ॥ ७१ ॥ युग्मम् ॥

तओ । अह अडवीए दिट्ठो भिल्लवई, तेण[1] जह य सप्पेहिं ।
बद्धो उ चित्तवेगो [2]विमोइओ मणिपभावाओ ॥ ७२ ॥

जह तेण नियचरिए सिट्ठे देवस्स आगमो आसि ।
देवेण केवली अह दिट्ठो य कुसग्गनयरम्मि ॥ ७३ ॥

जह भाविभवं पुट्ठो केवलिणा जह य तस्स आइट्ठं ।
सिरिअमरकेउरन्नो होहिसि पुत्तो तुमं भद्द ! ॥ ७४ ॥

जणणीइ समं तत्थ य अवहरिओ पुव्ववेरियसुरेण ।
ता चित्तवेग ! खयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि ॥ ७५ ॥

एमाइ पुव्वउत्तं सवित्थरं [3]साहियं नरवइस्स ।
धणदेवेणं जाव य संपत्तो हत्थिणपुरम्मि ॥ ७६ ॥

तावच्चधनदेवेनभणितं नरनाथ ! देहि अवधानम् ।
स्वप्नपरमार्थजाननहेतुं निशृणु वृतान्तम् ॥ ७१ ॥ युग्मम् ॥

ततः। अथाऽटव्यां दृष्टो भिल्लपतिस्तेन यथा च सर्पैः ।
बद्धस्तु चित्रवेगो विमोचितो मणिप्रभावात् ॥ ७२ ॥

यथा तेन निजकचरित्रे शिष्टे देवस्याऽऽगमाऽऽसीत् ।
देवेन केवली अथ दृष्टश्च कुशाग्रनगरे ॥ ७३ ॥

यथा भाविभवं पृष्टः केवलिना यथा च तस्याऽऽदिष्टम् ।
श्रीअमरकेतुराज्ञो भविष्यसि पुत्रस्त्वं भद्र ! ॥ ७४ ॥

जनन्या समं तत्र चापहृतो पूर्वभववैरिसुरेण ।
तस्मात् चित्रवेग ! खेचराधिपस्य गेहे वर्त्स्यसि ॥ ७५ ॥

एवमादि पूर्वोक्तं सविस्तारं कथितं नरपतेः ।
धनदेवेन यावच्च संप्राप्तो हस्तिनापुरे ॥ ७६ ॥

---

१. भिल्लपतिना । २. विमोचितः । ३. कथितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता देव ! देविउदरे विहुप्पहो सो सुरो समुप्पन्नो ।
होही, जओ न केवलिवयणं इह अन्नहा होइ ॥ ७७ ॥

पुव्वविरुद्धसुरेणं हरिओ खयरस्स वड्डिओ गेहे ।
साहियबहुविहविज्जो मिलिही सो नियजणणीए ॥ ७८ ॥

इच्छियकन्नादाणं मालाए पूयणंपि मन्ना सि ।
एसो नरिंद ! सुविणयपरमत्थो फुरइ मह हियए ॥ ७९ ॥

एयं धणदेवस्स ओ वयणं सोऊण सुविणयन्नूहिं[1] ।
भणियं अहो ! अउव्वं[2] एयस्स उ बुद्धिकोसल्लं ॥ ८० ॥

सययं तल्लिच्छेहिवि बहुसत्थवियक्खणेहिं अम्हेहिं ।
तव्विहबुद्धिविउत्तेहिं सक्कियं नो विणिच्छेउं ॥ ८१ ॥

[3]सुसिलिट्ठो नणु अत्थो निरूविओ राय ! वणि[4]यउत्तेण ।
सव्वेसिं अम्हाणवि सुसंमओ चेव एसोत्ति ॥ ८२ ॥

तस्मात् देव ! देव्युदरे विधुप्रभः स सुरः समुत्पन्नः।
भविष्यति यतो न केवलिवचनमिहाऽन्यथा भवति ॥ ७७ ॥

पूर्वविरुद्धसुरेण हृतः खेचरस्य वर्धितो गेहे ।
साधितबहुविधविद्यो मिलिष्यते स निजकजनन्याः ॥ ७८ ॥

इच्छितकन्यादानं मालाया पूजनमपि मन्ये (मन्याऽसि) ।
एष नरेन्द्र ! स्वप्नपरमार्थस्स्फुरति मम हृदये ॥ ७९ ॥

एवं धनदेवस्य ओ वचनं श्रुत्वा स्वप्नज्ञैः ।
भणितं अहो ! अपूर्वमेतस्य तु बुद्धिकौशलम् ॥ ८० ॥

सततं तल्लिप्सैरपि बहुशास्त्रविचक्षणैरस्माभिः ।
तद्विधबुद्धिवियुक्तैश्शक्यं न विनिश्चेतुम् ॥ ८१ ॥

सुश्लिष्टो नन्वर्थो निरूपितो राजन् ! वणिक्पुत्रेण ।
सर्वेषामस्माकमपि सुसंमतश्चैवैष इति ॥ ८२ ॥

---

१ स्वप्नज्ञैः । २ अपूर्वम् । ३ सुश्लिष्टः=सुसंगतः । ४ वणिक्पुत्रेण ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय भणिए ते रन्ना तंबोलपयाणपुव्वयं सव्वे ।
पट्ठविया तह सव्वे सामंतमहंतमाईया ॥ ८३ ॥

तत्तो रन्ना भणियं इण्हिं धणदेव ! किमिह कायव्वं ।
देवीइ समं अम्हं उवट्ठिए दुसहविरहम्मि ॥ ८४ ॥

किं एत्थ अत्थि कोवि हु पडिघायविही सुदुट्ठसुविणस्स ।
भणियं धणदेवेणं न अन्नहा केवलिगिरा ओ ॥ ८५ ॥

तहवि हु एस [1]उवाओ कीरइ मा होज्ज तेण पडिघाओ ।
मंचयपडियाण पुणो तहट्ठिया चेव भूमित्ति ॥ ८६ ॥

पल्लीवइणा तइया दिव्वमणी जो समप्पिओ मज्झ ।
सो एस अंगुलीयगनिवेसिओ चिट्ठउ करम्मि ॥ ८७ ॥

एसो अचिंतसत्ती अणेयठाणेसु दिट्ठ [2]माहप्पो ।
ता एयं देवीए करट्ठियं देव ! कारेह ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥

इति भणिते ते राज्ञा तम्बोलप्रदानपूर्वकं सर्वे ।
प्रस्थापिता तथा सर्वे सामन्तमहन्तादिकाः ॥ ८३ ॥

ततो राज्ञा भणितमिदानीं धनदेव ! किमिह कर्तव्यम् ।
देव्या सममस्माकमुपस्थिते दुःसहविरहे ॥ ८४ ॥

किमत्राऽस्ति कोऽपि खलु प्रतिघातविधिः सुदुष्टस्वप्नस्य ।
भणितं धनदेवेन नान्यथा केवलिगिरा ओ ॥ ८५ ॥

तथापि खल्वेष उपायः क्रियते मा भवेत्तेन प्रतिघातः ।
मञ्चकपतितानां पुनस्तथास्थिता चैव भूमीति ॥ ८६ ॥

पल्लीपतिना तदा दिव्यमणि-र्यः समर्पितो मम ।
स एष अङ्गुलीयकनिवेशितस्तिष्ठतु करे ॥ ८७ ॥

एषोऽचिन्त्यशक्तिरन्यस्थानेषु दृष्टमाहात्म्यः ।
तस्मादेतं देव्याः करस्थितं देव ! कारयत ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥

---

१. उपायः । २. माहप्पं=माहात्म्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वविरुद्धोवि सुरो हरणे देवीइ होज्ज असमत्थो ।
एयस्स पभावाओ, अह कहवि करिज्ज अवहरणं ॥ ८९ ॥

तहवि हु अवगारम्मी सक्किस्सइ नेव वट्टिउं वइरी ।
[1]नाउं इमं नरेसर ! मा सोगं किंचिवि करेह ॥ ९० ॥ अन्नं च ॥

सुविणपडिघायणत्थं कारेसु जिणालएसु महिमाओ ।
पूएसु [2]समणसंघं तदुचियवत्थासणाईहिं ॥ ९१ ॥

दावेसु अभयदाणं विविहाभिग्गहतवेसु [3]उज्जमसु ।
एवं कयम्मि नरवर ! सव्वंपि हु सुंदरं होही ॥ ९२ ॥

इय भणिउं धणदेवो समप्पिउं अंगुलीययं निययं ।
पणमित्ता रायाणं विणिग्गओ रायभवणाओ ॥ ९३ ॥

रन्नावि हु गंतूणं देवीभवणम्मि सयलवुत्तंतो ।
सिट्ठो समप्पियं तह देवीए अंगुलीयं तं ॥ ९४ ॥

पूर्वविरुद्धोऽपि सुरो हरणे देव्या भवेदसमर्थः ।
एतस्य प्रभावतोऽथ कथमपि कूर्यादपहरणम् ॥। ८९ ॥

तथापि खल्वपकारे शक्ष्यते नैव वर्त्तितुं वैरी ।
ज्ञात्वेदं नरेश्वर ! मा शोकं किञ्चिदपि कुरुत ॥ ९० ॥

अन्यच्च । स्वप्नप्रतिघातार्थं कारय जिनालयेषु महिमानः ।
पूजय श्रमणसङ्घं तदुचितवस्त्रासनादिभिः ॥ ९१ ॥

दापय अभयदानं विविधाऽभिग्रहतपस्सु उद्यच्छ ।
एवं कृते नरवर ! सर्वमपि खलु सुन्दरं भविष्यति ॥ ९२ ॥

इति भणित्वा धनदेवः समर्प्य अङ्गुलीयकं निजकम् ।
प्रणम्य राजानं विनिर्गतो राजभवनात् ॥ ९३ ॥

राज्ञापि खलु गत्वा देवीभवने सकलवृतान्तम् ।
शिष्टं समर्पितं तथा देव्याऽङ्गुलीकं तम् ॥ ९४ ॥

---

१. ज्ञात्वा । २. श्रमणः=साधुः । ३. उद्यच्छ=उद्यमं कुरुष्व ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणिया य देवी ! एयं खणंपि हत्थाओ नेव मोत्तव्वं ।
एयस्स पभावाओ पभवंति न [1]खुद्दसत्ताई ॥ ९५ ॥
जिणमंदिर[2]जत्ताइं कारवियं ताहि राइणा सव्वं ।
कमलावईवि तत्तो जाया [3]आवन्नसत्तत्ति ॥ ९६ ॥
सु[4]हसंपडंतहियइट्ठवत्थुसुविणीयपरियणजुयाए ।
अह सत्तमम्मि मासे जाओ देवीए दोहलओ ॥ ९७ ॥
लज्जाए तं कस्सवि जाहे न कहेइ ताव कइयावि ।
परिहायंतसरीरा दिट्ठा रन्ना इमं भणिया ॥ ९८ ॥
देवि ! तुह किं न [5]पुज्जइ दीससि अइदुब्बला जओ इण्हिं ।
देवीए तो भणियं दोहलओ एस मे नाह ! ॥ ९९ ॥
वर[6]वारणमारूढा दाणं [7]दिंती य अत्थिलोयस्स ।
तुहउच्छंगनिविट्ठा तुमए छत्तं धरंतेणं ॥ १०० ॥

**भणिता च देवि ! एतद् क्षणमपि हस्तान्नैव मोक्तव्यम् ।
एतस्य प्रभावात् प्रभवन्ति न क्षुद्रसत्त्वादयः ॥ ९५ ॥
जिनमन्दिरयात्रादि कारितं तदा राज्ञा सर्वम् ।
कमलावत्यपि ततो जाताऽऽपन्नसत्त्वेति ॥ ९६ ॥
सुखसंपद्यमानहितेष्टवस्तुसुविनीतपरिजनयुक्तायाः ।
अथ सप्तमे मासे जातो देव्या दोहदकः ॥ ९७ ॥
लज्जया तं कस्याऽपि यदा न कथयति तावत् कदाऽपि ।
परिहीयमानशरीरा दृष्टा राज्ञेदं भणिता ॥ ९८ ॥
देवि ! तव किं न पूर्यते दृश्यसेऽतिदुर्बला यत इदानीम् ।
देव्या ततो भणितं दोहदक एष मम नाथ ! ॥ ९९ ॥
वरवारणमारुढा दानं ददती चार्थिलोकस्य ।
तवोत्सङ्गनिविष्टा त्वया छत्रं धारयता ॥ १०० ॥**

---

१. क्षुद्रसत्त्वादयः । २. जत्ता=यात्रा । ३. आपन्नसत्त्वा=संजातगर्भा । ४. सुखेन संपद्यमानैः हितेष्टवस्तुभिः सुविनीतपरिजनेन च युक्ताया देव्याः । ५. पूर्यते । ६. वारणः=हस्ती । ७. देंती=ददती ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हिंडामि राय ! नयरे परियरिया सयलभि[१]च्चवग्गेण ।
रन्ना भणियं सुंदरि ! कीरइ अहुणा [२]दुयं एयं ॥ १०१ ॥ युग्मम् ॥

अह पवरपट्टहत्थी सिंगारिय आणि[३]ओ निउत्तेहिं ।
तत्थारूढो राया देवी उण तस्स उच्छंगे ॥ १०२ ॥

उवरि [४]धवलायवत्तं मुत्ताहलरेहिरं [५]सयं रन्ना ।
धरियं तत्तो विविहं [६]पढंतथुइपाढनिवहेण ॥ १०३ ॥

तूरेसु रसंतेसुं वज्जंतेसु य असंखसंखेसु ।
कलपाणएहिं विहिए वियं[७]भमाणे य संगीए ॥ १०४ ॥

अत्थिजणपूरियासं दाणं देंता समत्थनयरम्मि ।
आणंदनिब्भराहिं [८]थुव्वंता नयरनारीहिं ॥ १०५ ॥

आहिंडिऊण विविहं चउक्कतियचच्चरेसु इच्छाए ।
अह पुरवराउ बाहिं नीहरिओ कुंजरो कमसो ॥ १०६ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

हिण्डे (भ्रमामि) राजन् ! नगरे परिवृत्ता सकलभृत्यवर्गेण ।
राज्ञा भणितं सुन्दरि ! क्रियते अधुना द्रुतमेतद् ॥ १०१ ॥ युग्मम् ।

अथ प्रवरपट्टहस्ती श्रृङ्गारयित्वाऽऽनीतो नियुक्तैः ।
तत्राऽऽरूढो राजा देवी पुनस्तस्योत्सङ्गे ॥ १०२ ॥

उपरि धवलातपत्रं मुक्ताफलराजितं स्वयं राज्ञा ।
धृतं ततो विविधं पठयमानस्तुतिपाठनिवहेन ॥ १०३ ॥

तूर्येषु रसत्षु व्रजत्सु चाऽसंख्यसंख्येषु ।
कलपानकैर्विहिते विजृम्भमाणे च सङ्गीते ॥ १०४ ॥

अर्थिजनपूरिताशं दानं ददता समस्तनगरे ।
आनन्दनिर्भराभिस्तूयमाना नगरनारीभिः ॥ १०५ ॥

आहिंड्य विविधं चतुष्कत्रिकचत्वरेष्विच्छया ।
अथ पुरवरात् बहिर्निःसृतः कुञ्जरः क्रमशः ॥ १०६ चतसृभिः कलापकम् ॥

---

१ भृत्यः=दासः । २ द्रुतं=शीघ्रम् । ३ आनीतः । ४ धवलातपत्रं=श्वेतच्छत्रम् । ५ स्वयम् । ६ पठयमानस्तुतिपाठनिवहेन । ७ विजृम्भमाणे=संपद्यमाने । ८ स्तूयमाना ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सहसच्चिय [1]उम्मिट्ठो वि[2]च्छोलिंतो समत्थजणनियरं ।
अइवेगेण पयट्टो ईसाणदिसामुहो ताए ॥ १०७ ॥

रे ! लेह लेह धावह एस गओ एस जाइ पुरओत्ति ।
एमाइ वाहरंतो भिच्चजणो धाइ पट्ठीए ॥ १०८ ॥

रायावि हु जाहि कहवि हु धरिउं न चएइ करिवरं तं तु ।
ताहे भणिया देवी एस [3]गओ ताव [1]उम्मिट्ठो ॥ १०९ ॥

अइवेगओ पयट्टो चाइज्जइ कहवि नो नियत्तेउं ।
ता उत्तरिमो कहवि हु इयरह अडवीए पाडेही ॥ ११० ॥

कमलावईए भणियं ओयरियव्वं कहं नु नरनाह ! ।
रन्ना भणियं निसुणसु पिच्छसि वडपायवं पुरओ ॥ १११ ॥

एयस्स य हेट्ठेणं जाही हत्थी तओ तुमे देवि ! ।
साहाए लग्गिअव्वं सहसा हत्थिं पमोत्तूण ॥ ११२ ॥

सहसैव उन्मत्तो कम्पयन् समस्तजननिकरम् ।
अतिवेगेन प्रवृत्तः ईशानदिग्मुखस्तदाः ॥ १०७ ॥

रे! लात लात धावत एष गज एष याति पुरत इति ।
एवमादि व्याहरन् भृत्यजनो धावति पृष्ठौ ॥ १०८ ॥

राजाऽपि खलु यदा कथमपि खलु धर्त्तु न शक्यते करिवरं तन्तु ।
तदा भणिता देवी एष गजस्तावदुन्मत्तः ॥ १०९ ॥

अतिवेगतः प्रकृत्तः शक्यते कथमपि न निवर्त्तितुम् ।
तस्मादुत्तरावः कथमपि खल्वितरथाऽटव्यां पातयिष्यति ॥ ११० ॥

कमलावत्या भणितमवतरितव्यं कथन्नु नरनाथ ! ।
राज्ञा भणितं निश्रृणु प्रेक्षसे वटपादपं पुरतः ॥ १११ ॥

एतस्य चाऽधः यास्यति हस्ती ततस्त्वं देवि ।
शाखायां लगितव्यं सहसा हस्तिनं प्रमुच्य ॥ ११२ ॥

१. उन्मत्तः । २. विच्छोलिंतो=कम्पयन् । ३. गजः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च जाव राया देविं उल्लवइ ताव सो हत्थी ।
अइवेगेणं पत्तो वडवायवहिट्ठभूभागे ॥ ११३ ॥

दक्खत्तणओ राया झत्ति विलग्गो य तस्स साहाए ।
लग्गसु लग्गसु देवि ! झत्ति एयं भणेमाणो ॥ ११४ ॥

अइवेगओ करिस्सा (स्स?) अदक्खयाए य इत्थिभावस्स ।
गब्भस्स य गरुयत्ता भयवेविरओ सरीरस्स ॥ ११५ ॥

कयअज्झवसायावि हु न सक्किया जाहि तत्थ लग्गेउं ।
ताहे य करिवरो सो झडत्ति तत्तो अवक्कंतो ॥ ११६ ॥ युग्मम् ॥

अह गुरुसोगो राया तहट्ठिओ जा तओ पलोएइ ।
ता पिच्छइ गयणेणं [1]जंतं वेगेण तं करिणं ॥ ११७ ॥

अह विम्हिओ मणेणं चिंतइ राया अहो ! महच्छरियं ।
मोत्तुं भूमिपयारं वच्चइ हत्थी नहयलेण ॥ ११८ ॥ अहवा ॥

एवं च यावद्राजा देवीमुल्लपति तावत् स हस्ती ।
अतिवेगेन प्राप्तो वटपादपाधोभूभागे ॥ ११३ ॥

दक्षत्वात् राजा झटिति विलग्नश्च तस्य शाखायाम् ।
लग लग देवि ! झटिति एवं भणन् ॥ ११४ ॥

अतिवेगतः करिणोऽदक्षत्वाच्च स्त्रीभावस्य ।
गर्भस्य च गुरुत्वात् भयवेपनशीलतश्शरीरस्य ॥ ११५ ॥

कृताऽध्यवसायाऽपि खलु न शक्या यदा तत्र लगितुम् ।
तदा च करिवरः स झटिति ततोऽवक्रान्तः ॥ ११६ ॥ युग्मम् ॥

अथ गुरुशोको राजा तथास्थितो यावत्ततः प्रलोकते ।
तावत् प्रेक्षते गगनेन यान्तं तं करिणम् ॥ ११७ ॥

अथ विस्मितो मनसा चिन्तयति राजा अहो ! महदाश्चर्यम् ।
मुक्त्वा भूमिप्रचारं व्रजति हस्ती नभस्तलेन ॥ ११८ ॥

---

१. यान्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वाविरुद्धसुरो सो विलसइ नूणं इमेण रूवेण ।
न हु केवलिणा भणिया भावा इह अन्नहा होंति ॥ ११९ ॥

एवं विचिंतयंतस्स तस्स, हत्थी अदंसणीभूओ ।
ताव अणुमग्गलग्गं रन्नो सिन्नं[1] समणुपत्तं ॥ १२० ॥

अह करिवरमग्गेणं समरप्पियपमुहसुहडसयकलियं ।
देवीगवेसणत्थं पट्ठविउं साहणं[2] राया ॥ १२१ ॥

कहकहवि गरुयसोओ सामंतमहंतगाण वयणेण ।
पत्तो नियनयरम्मी सुन्नो वुन्नो[3] निराणंदो ॥ १२२ ॥ युग्मम् ॥

परिचत्तरज्जचित्तो चिट्ठइ जा कइवि तत्थ दिवसाणि ।
कमलावइसंपावणआसाए धरियनियजीओ ॥ १२३ ॥

ता अन्नदिणे सिन्नं समरप्पियपमुहमागयं सहसा ।
दीणं विमणं खिन्नं लज्जाविणमंतमुहकमलं ॥ १२४ ॥ युग्मम् ॥

अथवा ! पूर्वविरुद्धसुरः स विलसति नूनमनेन रूपेण ।
न खलु केवलीना भणिता भावा इहाऽन्यथा भवन्ति ॥ ११९ ॥

एवं विचिन्तयतः तस्य हस्त्यदर्शनीभूतः ।
तावदनुमार्गलग्नं राज्ञः सैन्यं समनुप्राप्तम् ॥ १२० ॥

अथ करिवरमार्गेण समरप्रियप्रमुखसुभटशतकलितम् ।
देवीगवेषणार्थं प्रस्थाप्य साधनं राजा ॥ १२१ ॥

कथंकथमपि गुरुकशोकः सामन्तमहन्तकानां वचनेन ।
प्राप्तो निजनगरे शून्योः वुन्नो निरानन्दः ॥ १२२ ॥ युग्मम् ॥

परित्यक्तराज्यचित्तस्तिष्ठति यावत् कत्यपि तत्र दिवसानि ।
कमलावतीसंप्रापणाऽऽशया धृतनिजजीवः ॥ १२३ ॥

तस्मादन्यदिवसे सैन्यं समरप्रियप्रमुखमागतं सहसा ।
दीनं विमनः खिन्नं लज्जाविनमन्मुखकमलम् ॥ १२४ ॥ युग्मम् ॥

---

१. सैन्यम् । २. कटकम् । ३. वुन्नो=उद्विग्नः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

अह रन्ना आपुट्ठो समरप्पिओ कहसु भद्द ! वुत्ततं ।
किं दिट्ठो दुट्ठकरी देवीवि विमोइया तत्तो ? ॥ १२५ ॥

दीहं नीससिऊणं भणियं समरप्पिएण सुण देव ! ।
करिवरदिसापयट्टा पत्ता अडवीइ ता अम्हे ॥ १२६ ॥

तत्थ य बहुप्पयारं गवेसमाणेहिं देव ! अम्हेहिं ।
दिट्ठो न सो करिवरो नेव य देवी न य पउत्ती ॥ १२७ ॥

अवरावर[1]सवरगणं पुच्छताणं सुदूरपत्ताणं ।
अह अन्नदिणे कहियं [2]कप्पडियनरेण एक्केण ॥ १२८ ॥

तत्तो सत्तमदिवसे पउमोयरनामए सरवरम्मि ।
गयणाउ निवडमाणो महिलासहिओ करी दिट्ठो ॥ १२९ ॥

तत्तो भयभीएणं दूरट्ठियगुविलतरुपविट्ठेण ।
नारीरहिओ पुणरवि पलोइओ तत्थ हत्थित्ति ॥ १३० ॥

अथ राज्ञाऽऽपृष्टः समरप्रियः कथय भद्र ! वृतान्तम् ।
किं दृष्टो दुष्टकरी देव्यपि विमोचिता ततः ? ॥ १२५ ॥

दीर्घं निश्वस्य भणितं समरप्रियेण शृणु देव ! ।
करिवरदिक्प्रवृत्ताः प्राप्ता अटव्यां तस्माद् वयम् ॥ १२६ ॥

तत्र च बहुप्रकारं गवेषयमाणै-र्देव ! अस्माभिः ।
दृष्टो न स करिवरो नैव च देवी न च प्रवृत्तिः ॥ १२७ ॥

परस्परशबरगणं पृच्छतां सुदूरप्राप्तानाम् ।
अथाऽन्यदिने कथितं कार्पटिकनरेणैकेन ॥ १२८ ॥

ततः सप्तमदिवसे पद्मोदरनाम्नि सरोवरे ।
गगनाद् निपतन्महिलासहितः करी दृष्टः ॥ १२९ ॥

ततो भयभीतेन दूरस्थितगुपिलतरुप्रविष्टेन ।
नारीरहितः पुनरपि प्रलोकितस्तत्र हस्तीति ॥ १३० ॥

---

१. शबराः=भिल्लाः । २. कार्पटिकः=परिहितजीर्णवस्त्रो यात्रिकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वियरंतो सरतीरे, इय तस्स ओ वयणयं सुणेऊण ।
भणियं दंससु भद्दय ! तं सिग्घं सरवरं अम्ह ॥ १३१ ॥ युग्मम् ॥

अह तेण दंसियं तं पलोइयं सरवरं समं तेण ।
न य उवलद्धा देवी निउणंपि गवेसमाणेहिं ॥ १३२ ॥

सरवरजोयणमित्ते विउत्तपुरिसेहिं पाविओ हत्थी ।
तं घित्तुं निराणंदा इहागया देवमूलम्मि ॥ १३३ ॥

ता किं तत्थेव सरे गभीरनीरम्मि [1]उवरया देवी ।
अह तत्तो उत्तरिउं पत्ता उ कहिंपि [2]वसिमम्मि ? ॥ १३४ ॥

अहवा सावयपउरे वणम्मि केणवि विणसिया होज्ज ।
न य जाणामो किंचिवि नरिंद ! देवीए वुत्तंतं ॥ १३५ ॥

एवं च जाव जंपइ समरप्पिओ पत्थिवस्स से पुरओ ।
ताव य दारनिउत्तो कयविणओ एवमुल्लवइ ॥ १३६ ॥

विचरंस्सरःतीरे, इति तस्य ओ वचनकं श्रुत्वा ।
भणितं दर्शय भद्रक ! तत् शीघ्रं सरोवरमस्माकम् ॥ १३१ ॥ युग्मम् ॥

अथ तेन दर्शितं तत् प्रलोकितं सरोवरं समं तेन ।
न चोपलब्धा देवी निपुणमपि गवेषयमानैः ॥ १३२ ॥

सरोवरयोजनमात्रे वियुक्तपुरुषैः प्राप्तो हस्ती ।
तं गृहीत्वा निरानन्दा इहाऽऽगता देवमूले ॥ १३३ ॥

तस्मात्किं तत्रैव सरसि गभीरनीरे उपरता देवी ।
अथ तत उत्तीर्य प्राप्ता तु कस्मिन्नपि वसतौ [वसिते] ? ॥ १३४ ॥

अथवा श्वापदप्रचुरे वने केनाऽपि विनाशिता भवेत् ।
न च जानीमः किञ्चिदपि नरेन्द्र ! देव्या वृतान्तम् ॥ १३५ ॥

एवञ्च यावज्जल्पति समरप्रियः पार्थिवस्य तस्य पुरतः ।
तावच्च द्वारनियुक्तः कृतविनय एवमुल्लपति ॥ १३६ ॥

१. उपरता=शान्ता=मृतेति यावत् । २. वसिम=वसितम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दारम्मि सुमइनामो नेमित्ती चिट्ठइति सुणिऊण ।
भणियं रन्ना किं भो ! सो एसो सुमइनेम्मित्ती ? ॥ १३७ ॥

जस्साएसाउ तया दिन्ना नरवाहणेण मह देवी ? ।
पासट्ठिएहिं सिट्ठं, नरिंद ! एवंति, अह रन्ना ॥ १३८ ॥

भणियं पविसउ सिग्धं पुच्छामो जेण देविवुत्तंतं ।
वयणाणंतरमेसो पवेसिओ दारवालेण ॥ १३९ ॥

कयउवयारो रन्ना उवविट्ठो विणयपुव्वयं सुमई ।
आपुट्ठो, किं देवी जीवइ व नवत्ति वज्जरसु ? ॥ १४० ॥

उवओगं दाऊणं भणियं अह सुमइणा जियइति ।
अक्खयदेहा संपइ मिलिया इव बंधुवग्गस्स ॥ १४१ ॥

[1]कइया समागमो मह तीए, किं वा हवेज्ज से गब्भे ? ।
इय पुट्ठो नरवइणा कयउवओगो पुणो भणइ ॥ १४२ ॥

द्वारे सुमतिनामा नैमित्तिकस्तिष्ठति इति श्रुत्वा ।
भणितं राज्ञा किं स एष सुमतिनैमित्तिकः ? ॥ १३७ ॥

यस्याऽऽदेशात्तदा दत्ता नरवाहनेन मम देवी ? ।
पार्श्वस्थितैःशिष्टं, नरेन्द्र ! एवमिति, अथ राज्ञा ॥ १३८ ॥

भणितं प्रविशतु शीघ्रं पृच्छामो येन देवीवृतान्तम् ।
वचनानन्तरमेष प्रवेशितो द्वारपालेन ॥ १३९ ॥

कृतोपचारो राज्ञा उपविष्टो विनयपूर्वकं सुमतिः ।
आपृष्टः, किं देवी जीवति वा नवेति कथय ? ॥ १४० ॥

उपयोगं दत्त्वा भणितमथ सुमतिना जीवतीति ।
अक्षयदेहा संप्रति मीलितेव बन्धुवर्गस्य ॥ १४१ ॥

कदा समागम मम तस्याः, किंवा भवेत्तस्या गर्भे ? ।
इति पुष्टो नरपतिना कृतोपयोगः पुन-र्भणति ॥ १४२ ॥

---

१. कदा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जइया नरिंद ! सुविणे गिण्हसि विसमट्ठियं कुसुममालं ।
तत्तो य मासमित्ते समागमो तुम्ह देवीए ॥ १४३ ॥

होही तणओ तीए वि[1]जुज्जिही किंतु जायमेत्तो सो।
नियमाऊए, नरवर ! एवं किल कहइ हु निमित्तं ॥ १४४ ॥

पुट्ठो पुणरवि रन्ना जणणिविउत्तो स जीविही किं नो ? ।
कत्थवि वुड्ढि जाही, कइया व समागमे तेण ॥ १४५ ॥

अह सुमई भणइ पुणो बहुकालं जीविही स ते पुत्तो ।
कत्थ य वुड्ढिं जाही एयं पुण नेव जाणामो ॥ १४६ ॥

कुसुमायरउज्जाणे जइया गयणाओ [2]कन्नगा [3]पडिही ।
तत्तो य सिग्घमेव हि समागमो तुम्ह तणएण ॥ १४७ ॥

तव्वयणं सोऊणं गयसोगो पहसिओ भणइ राया ।
भो ! भो ! सुवन्नलक्खं सिग्घं सुमइस्स देहसि ॥ १४८ ॥

यदा नरेन्द्र ! स्वप्ने गृह्णासि विषमस्थितां कुसुममालाम् ।
ततश्च मासमात्रे समागम तव देव्या ॥ १४३ ॥

भविष्यति तनयस्तस्या वियोक्ष्यते किन्तु जातमात्रः सः ।
निजमातुः, नरवर ! एवं किल कथयति खलु निमित्तम् ॥ १४४ ॥

पृष्टः पुनरपि राज्ञा जननीवियुक्तः स जीविष्यति किं न ? ।
कुत्राऽपि वृद्धिं यास्यति, कदा वा समागमस्तेन ? ॥ १४५ ॥

अथ सुमति-र्भणति पुनर्बहुकालं जीविष्यति स तव पुत्रः ।
कुत्र च वृद्धिं यास्यति एतद् पुन-र्नैव जानीमः ॥ १४६ ॥

कुसुमाकरोद्याने यदा गगनात् कन्यका पतिष्यति ।
ततश्च शीघ्रमेव हि समागमस्तव तनयेन ॥ १४७ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा गतशोकः प्रहृष्टो भणति राजा ।
भो ! भोः ! सुवर्णलक्षं शीघ्रं सुमतये देहीति ॥ १४८ ॥

---

१. वियोक्ष्यते । २. कन्यका । ३. पतिष्यति ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एयवयणाओ अम्हं देवीविरहम्मि गरुयसोगग्गी ।
पसरंतो ओल्हविओ[1] समागमासाजलोहेण ॥ १४९ ॥

अह निययाभरणेणं सुवन्नलक्खेण पूइओ सुमई ।
नीहरिओ रायावि हु मणयं[2] जाओ विगयसोगो ॥ १५० ॥

अह अन्नया य राया सुत्तो रयणीइ पेच्छए सुमिणं ।
उत्तरदिसामुहेणं वयमाणेणं मए[3] कूवे ॥ १५१ ॥

पडिया अद्धमिलाणा[4] धवला कुसुमाण मालिया दिट्ठा ।
गहिया सहसा जाया पच्चग्गा सुरहिगंधड्ढा ॥ १५२ ॥ युग्मम् ॥

दट्ठूणमिणं सुमिणं पडिबुद्धो चिंतए इमं राया ।
एयं हि सुमइभणियं दिट्ठं सुमिणं मए अज्ज ॥ १५३ ॥

ता होही लहु[5] इण्हिं मज्झ वयंतस्स उत्तरदिसाए ।
विसमदसापत्ताए देवीए संगमोऽवस्सं ॥ १५४ ॥

एतद्वचनतोऽस्माकं देवीविरहे गुरुकशोकाग्निः ।
प्रसरन् विध्यापितः समागमाऽऽशाजलौघेन ॥ १४९ ॥

अथ निजकाऽऽभरणेन सुवर्णलक्षेन पूजितः सुमतिः ।
निःसृतो राजाऽपि खलु मनाक् जातो विगतशोकः ॥ १५० ॥

अथाऽन्यदा च राजा सुप्तो रजन्यां प्रेक्षते स्वप्नम् ।
उत्तरदिग्मुखेन व्रजता मया कूपे ॥ १५१ ॥

पतिताऽर्धम्लाना धवला कुसुमानां मालिका दृष्टा ।
गृहीता सहसा जाता प्रत्यग्रा सुरभिगन्धाढ्या ॥ १५२ ॥ युग्मम् ॥

दृष्ट्वेदं स्वप्नं प्रतिबुद्धश्चिन्तयतीदं राजा ।
एवं हि सुमतिभणितं दृष्टं स्वप्नं मयाऽद्य ॥ १५३ ॥

तस्मात् भविष्यति लघु इदानीम् मम व्रजत उत्तरदिशि ।
विषमदशाप्राप्ताया देव्याः सङ्गमोऽवश्यम् ॥ १५४ ॥

---

१. विध्यापितः । २. मनाक् । ३. मया । ४. अर्धम्लाना । ५. लघु=शीघ्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय चिंतिऊण राया नियदेसपलोयणच्छलेणं तु ।
गुरुसेणापरियरिओ नीहरिओ हत्थिणपुराओ ॥ १५५ ॥

कइवयपयाणगाइं गंतुं उत्तंगगिरिसमाइन्ने ।
अइगुविलतरुसणाहे अडविपएसम्मि एगम्मि ॥ १५६ ॥

आवासिओ ससेन्नो अह कूवे दीहतणसमोच्छइए ।
कहवि हु पमायवसओ पडिया रन्नो चमरहारी ॥ १५७ ॥ युग्मम् ॥

अह रन्ना आणत्तो पुरिसो रज्जुप्पओगओ तत्थ ।
ओइन्नो संतमसे इओ तओ जाव गविसेइ ॥ १५८ ॥

ता एगत्थनिलुंक्कं पिच्छइ जुवइं तडीइ अगडस्स ।
भयकंपंतसरीरं संतमसे तत्थ अच्चंतं ॥ १५९ ॥

कासि तुमं इह सुंदरि ! इइ पुट्ठा जा न देइ पडिवयणं ।
ताव य जलमज्झगया विलासिणी कंठगयपाणा ॥ १६० ॥

इति चिन्तयित्वा राजा निजदेशप्रलोकनच्छलेन तु ।
गुरुसेनापरिवृत्तो निःसृतो हस्तिनापुरतः ॥ १५५ ॥

कतिपयप्रयाणकानि गत्वोत्तुङ्गगिरिसमाकीर्णे ।
अतिगुपिलतरुसनाथेऽटवीप्रदेशे एकस्मिन् ॥ १५६ ॥

आवसितः ससैन्याऽथकूपे दीर्घतृणसमवच्छन्ने ।
कथमपि खलु प्रमादवशतः पतिता राज्ञः चामरधारिणी ॥ १५७ ॥ युग्मम् ॥

अथ राज्ञाऽऽज्ञप्तः पुरुषो रज्जुप्रयोगतस्तत्र ।
अवतीर्ण संतमस इतस्तत यावत् गवेषयति ॥ १५८ ॥

तस्मादेकत्र निलीनां प्रेक्षते युवतीं तट्यामवटस्य ।
भयकम्पमानशरीरां संतमसे तत्राऽत्यन्तम् ॥ १५९ ॥

काऽसि त्वमिह सुन्दरि ! इति पृष्टा यावन्न ददाति प्रतिवचनम् ।
तावच्च जलमध्यगता विलासिनी कण्ठगतप्राणा ॥ १६० ॥

१ गुपिलं=गहनम् । २ दीर्घतृणसमवच्छन्ने । ३ चामरधारिणी । ४ संतमसे=अन्धकूपे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

संपत्ता तेण तओ घित्तूणं तयं कमेण नीहरिओ ।
वज्जरइ राय ! एत्थं अन्नावि हु अच्छए जुवई ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

आभट्ठावि[1] न भासइ भएण कंपंततणुलया वरई ।
एयं निसम्म रन्नो फुरियं अह दाहिणं नयणं ॥ १६२ ॥

अह विम्हिएण रन्नो विचिंतियं किं हविज्ज सा देवी ।
अहवा इह अडवीए देवीए संभवो कत्थ ? ॥ १६३ ॥

अहवा कम्मवसाणं सत्ताणं नवरि एत्थ संसारे ।
भवियव्वयावसेणं नत्थि तयं जं न संभवई ॥ १६४ ॥

जइ सा हविज्ज देवी ता सुंदरमेव, कावि अह अन्ना ।
तहवि हु उत्तारिज्जउ करुणामूलो जओ धम्मो ॥ १६५ ॥

इय चिंतिउण रन्ना भणिओ पुरिसो तयंपि कड्ढेहि ।
अह सो रज्जूइ पुणो पुरिसो कूवम्मि ओइन्नो[2] ॥ १६६ ॥

संप्राप्ता तेन ततो गृहीत्वा तकां क्रमेण निःसृतः ।
कथयति राजन् ! अत्राऽन्याऽपि खल्वास्ते युवती ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

आभाषितापि न भाषते भयेन कम्प्यमानतनुलता वराकी ।
एतद् निशम्य राज्ञः स्फुरितमथ दक्षिणं नयनम् ॥ १६२ ॥

अथ विस्मयेन राज्ञा विचिन्तितं किं भवेत् सा देवी ।
अथवा इहाटव्यां देव्याः संभवः कुतः ? ॥ १६३ ॥

अथवा कर्मवशानां सत्त्वानां नवरमत्र संसारे ।
भवितव्यतावशेन नास्ति तद् यन्न संभवति ॥ १६४ ॥

यदि सा भवेत् देवी तर्हि सुन्दरमेव, काप्यथान्या ।
तथापि खलु उत्तार्यतां करुणामूलो यतः धर्मः ॥ १६५ ॥

इति चिन्तयित्वा राज्ञा भणितः पुरुषः तकामपि कर्ष ।
अथ स रज्ज्वा पुनः पुरुषः कूपेऽवतीर्णः ॥ १६६ ॥

---

१ आभाषितापि । २ अवतीर्णः । * निलीना ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणिया य सुयणु ! अहयं रन्नो सिरिअमरकेउनामस्स ।
वयणेणं तुहुत्तारणकज्जेणं पुणरवि पविट्ठो॥ १६७ ॥

ता आरुह मंचीए नरगागाराओ अंधकूवाओ ।
जेणुत्तारेमि लहुं एयं च निसम्म सा वयणं ॥ १६८ ॥

आरूढा मंचीए कमेण उत्तारिया तओ देवी ।
दुब्बलदेहा रन्ना कहकहवि हु [1]पच्चभिन्नाया ॥ १६९ ॥ युग्मम् ॥

सावि य दट्ठुं रायं [2]रोवंती घग्घरेण सद्देण ।
चरणविलग्गा रन्ना अंसुजल[3]प्फुन्ननयणेण ॥ १७० ॥

नीया निययावासे देविं दट्ठूण परियणो सव्वो ।
अइगुरुसोगो रोवई विविहपलावेहिं दीणमुहो ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

अह कयसरीरचिट्ठा पुट्ठा कमलावई नरिंदेण ।
तइया करिणा नीयाए किं तुमे देवि ! अणुभूयं ? ॥ १७२ ॥

भणिता च सुतनो ! अहकं राज्ञः श्रीअमरकेतुनाम्नः ।
वचनेन तवोत्तारणकार्येण पुनरपि प्रविष्टः ॥ १६७ ॥

तस्मादारोह मञ्चायां नरकागारादन्धकूपतः ।
येनोत्तारयामि लघु एतच्च निशम्य सा वचनम् ॥ १६८ ॥

आरूढा मञ्चायां क्रमेणोतारित्ता ततो देवी ।
दुर्बलदेहा राज्ञा कथंकथमपि खलु प्रत्यभिज्ञाता ॥ १६९ ॥ युग्मम् ॥

सापि च दृष्ट्वा राजानं रुदती घर्घरेण शब्देन ।
चरणविलग्ना राज्ञा अश्रुजलपूर्णनयनेन ॥ १७० ॥

नीता निजकावासे देवीं दृष्ट्वा परिजनः सर्वः ।
अतिगुरुशोको रोदिति विविधप्रलापै-र्दीनमुखः ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥

अथ कृतशरीरचेष्टा पृष्टा कमलावती नरेन्द्रेण ।
तदा करिणा नीतया किं त्वया देवि ! अनुभूतम् ? ॥ १७२ ॥

---

१. प्रत्यभिज्ञाता=उपलक्षिता । २. रुदती । ३. अप्फुन्नं=पूर्णम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कइया व कहव पडिया भीसणकूवम्मि एत्थ अडवीए ? ।
कमलावईइ भणियं सुणसु महाराय ! साहेमि ॥ १७३ ॥

वडपायवम्मि लग्गे देवे तं विलग्गिउं असत्ता[1] हं ।
वेगपहावियकरिणा हरिया एगागिणी ताव ॥ १७४ ॥

अह सो गिरिसरियाए[2] विसमतडिं पाविऊण सहसत्ति ।
अइवेगभंगभीउव्व नहयलं झत्ति उप्पइओ ॥ १७५ ॥

तत्तो भयभीयाए विचिंतियं हंत ! करिवरपविट्ठो ।
अवहरइ कोवि देवो न जेण करिणो वयंति नहे[3] ॥ १७६ ॥

इय विम्हियहियया हं पुणो पुणो जा महिं पलोएमि ।
पिच्छामि ताव गिरितरुपमुहं समगं[4] व वच्चंतं ॥ १७७ ॥ अविय ॥

एगागिणी अरण्णे महिला बीहिज्ज अडवीमज्झम्मि ।
इय कलिउंव सहाया तरुणो वेगेण धावंति ॥ १७८ ॥

कदा वा कथंवा पतिता भीषणकूपेऽत्राटव्याम् ? ।
कमलावत्या भणितं श्रृणु महाराज ! कथयामि ॥ १७३ ॥

वटपादपे लग्ने देवे तं विलगितुमशक्ताहम् ।
वेगप्रधावितकरिणा हृता एकाकिनी तावत् ॥ १७४ ॥

अथ स गिरिसरितो विषमतटीं प्राप्य सहसेति ।
अतिवेगभङ्गभीत इव नभस्तलं झटिति उत्पतितः ॥ १७५ ॥

ततो भयभीतया विचिन्तितं हन्त ! करिवरप्रविष्टः ।
अपहरति कोऽपि देवो न येन करिणो व्रजन्ति नभसि ॥ १७६ ॥

इति विस्मितहृदयाहं पुनः पुनर्यावन्महिं प्रलोकयामि ।
प्रेक्षे तावत् गिरितरुप्रमुखं समकं वा व्रजन्तम् ॥ १७७ ॥ अपि च ॥

ए[illegible]नी अरण्ये महिला बिभीयात् अटवीमध्ये ।
इति क[illegible]न्वेव सहायास्तरवो वेगेन धावन्ति ॥ १७८ ॥

---

१. अशक्ता । २. सरित्=नदी । ३. नभसि । ४. समकं=युगपत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किडियनयरसमाइं चलंतमणुयाइं गामनयराइं ।
जलभरियसरवराइंवि (पि?) महिनिवडियछत्तसरिसाइं ॥ १७९ ॥

दीहरवणराईओ सप्पसरिच्छओ [1]सेच्चविज्जंति ।
पालिसारिच्छा गिरिओ सारणिसरिसाओ सरियाओ ॥ १८० ॥

अह दूरमइगयाए [2]संभरिओ अंगुलीयगमणी सो ।
[3]अवहत्थिय ताहि भयं पहओ सो तेण कुंभयडे ॥ १८१ ॥

अविय । मणिसंजुयकरपहओ वज्जेणिव ताडिओ [4]गइंदो सो ।
मोत्तुं गुरुचीहा[5]डिं अहोमुहो झत्ति गयणाओ ॥ १८२ ॥

जा निवडइ वेगेण ताव य हिट्ठामुहं नियंतीए[6] ।
दिट्ठं महंतमेगं सरोवरं भंगुरतरंगं ॥ १८३ ॥ युग्मम् ॥

परिहत्थमच्छपुच्छच्छडाहि उच्छलियसलिल[7]उप्पीलं ।
महुमत्तमहुयरीविसररुद्धवियसंत[8]त्तामरसं ॥ १८४ ॥

कीटिकानगरसमानि चलन्मनुजानि ग्रामनगराणि ।
जलभृतसरोवराण्यपि महीनिपतितछत्रसदृशानि ॥ १७९ ॥

दीर्घवनराजयः सर्पसदृशा दृश्यन्ते ।
पालिसदृशा गिरयः सारणीसदृशाः सरितः ॥ १८० ॥

अथ दूरमतिगतया संस्मृतोऽङ्गुलीयकमणिः सः ।
अपहस्तयित्वा तदा भयं प्रहतः स तेन कुभस्तले ॥ १८१ ॥ अपि च ॥

मणिसंयुक्तकरप्रहतो वज्रेणेव ताडितो गजेन्द्रः सः ।
मुक्त्वा गुरुचीहाडीं (गर्जनां) अधोमुखो झटिति गगनात् ॥ १८२ ॥

यावन्निपतति वेगेन तावच्च अधोमुखं पश्यन्त्या ।
दृष्टं महतेकं सरोवरं भङ्गुरतरङ्गम् ॥ १८३ ॥ युग्मम् ॥

परिहत्थमत्स्यपुच्छच्छटाभिरुच्छलितसलिलोप्पीलम् ।
मधुमत्तमधुकरीविसररुद्धविकसत्तामरसं ॥ १८४ ॥ अपि च ॥

---

१ दृश्यंते । २ संस्मृतः । ३ अपहस्तयित्वा=अवगणय्य । ४ गजेन्द्रः । ५ चीहाडी=दुःखोदभूता=गर्जना 'चीस' इति भाषायाम् । ६ पश्यन्त्या । ७ उप्पीलं=संघातः, स्थपुटश्च । ८. तामरसं=कमलम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय । फुरंतमणिजालयं तरंतटिट्टिभालयं[1] ।
रहंगपंतिमंडियं विहंगसत्थवड्डुयं[2] ॥ १८५ ॥
भमंतभूरिगोहियं[3] सरोरुहालिसोहियं[4] ।
अणेगसावयाउलं[5] झसोहलुद्धसाउलं[6] ॥ १८६ ॥
चलंतभीमगाहयं[7] रडतदददूरोहयं[8] ।
मरालपंतिसोहियं तमालतालरेहियं[9] ॥ १८७ ॥
रणंतछप्पयालियं बलायपंतिमालियं ।
फुरंतसिप्पिसंपुडं भमंतभीमदीवडं[10] ॥ १८८ ॥
अह तम्मि नीरपुन्ने अणोरपारम्मि सरवरे हत्थी ।
गयणाओ नीसहंगो पडिओ बुड्डो[11] य जलमज्झे ॥ १८९ ॥
अह नीसहे गइंदे बुड्डे[11] गंभीरनीरमज्झम्मि ।
मणिणो माहप्पेणं जलउवरिं चेव थक्का[12] हं ॥ १९० ॥

स्फुरन्तमणिजालकं तरत्टिट्टिभालयम् ।
रथाङ्गपङ्क्तिमण्डितं विहङ्गसार्थवड्डुयं ॥ १८५ ॥
भ्राम्यद्भूरिगोधाकं सरोरुहालिशोभितम् ।
अनेकश्वापदाकुलं झषौघलुब्धसङ्कुलम् ॥ १८६ ॥
चलत्भीमगाहाकं रटन्दर्दुरौघकम् ।
मरालपङ्क्तिशोभितं तमालतालराजितम् ॥ १८७ ॥
रणत्षट्पदालिकं बलाकापङ्क्तिमालिकम् ।
स्फुरत्शुक्तिसंपुटम् भ्राम्यद्भीमदीवडम् ॥ १८८ ॥
अथ तस्मिन् नीरपूर्णेऽणोरपारे सरोवरे हस्ती ।
गगनाद् निःसहाङ्गः (अशक्ताङ्गः) पतितो मग्नश्च जलमध्ये ॥ १८९ ॥
अथ निःसहे गजेन्द्रे मग्ने गभीरनीरमध्ये ।
मणे-र्माहात्म्येन जलोपरिं चैव स्थिताऽहम् ॥ १९० ॥

---

१ टिट्टिभो=जन्तुविशेषः । २ वड्डुयं=महत् वड्डियं=व्याप्तम् । ३ गोधा=जीवविशेषः । ४ आलिः=समूहः । ५ श्वापदाः=दुष्टजन्तवः । ६ झषाणां मत्स्यानामोघे समूहे लुब्धैः= धीवरैः संकुलं=व्याप्तम् । ७ गाहा=जलजन्तुविशेषः । ८ रटन्तः=शब्दं कुर्वन्तः । ९ रेहियं=राजितं । १० दीवडो=जन्तुविशेषः । ११ बुड्डो=मग्नः । १२ थक्का=स्थिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

आसाइयफलगावि य उत्तरिउं सरवरस्स तीरम्मि ।
उपविट्ठा भयभीया गुरुसोगा इय विचिंतंत्ता ॥ १९१ ॥

तारिसरिद्धिजुयावि हु खणेण एगागिणी कहं जाया ।
देसिय[1]जुवईव अहो ! अइगुविलो कम्मपरिणामो ॥ १९२ ॥

सो कत्थ भिच्चवग्गो सा य सिरी सो विणीयपरिवारो ।
होहामि कहं इण्हिं विहिया एगागिणी विहिणा ?॥ १९३ ॥

एमाइ चिंतयंती उवरिमवत्थेण छाइउं वयणं ।
सरणविहुणा सोएणं तत्थ अहं रोविउं लग्गा ॥ १९४ ॥

एत्थतरम्मि केणवि भणिया किं सुयणु ! रोयसे करुणं ? ।
तत्तो ससंभमाए पलोइयं मे तं[2]ओहुत्तं ॥ १९५ ॥

कइवयपुरिससहाओ तरुणनरो वेसरीइ आरूढो ।
[3]कयमुहसंधी पुरओ दिट्ठो उद्धूलियंगिल्लो ॥ १९६ ॥

आसदितफलकाऽपि चोत्तीर्य सरोवरस्य तीरे ।
उपविष्टा भयभीता गुरुशोकेति विचिन्तयन्ती ॥ १९१ ॥

तादृशर्द्धियुक्ताऽपि खलु क्षणेणैकाकिनी कथं जाता ।
देशिकयुवतीव अहो ! अतिगुपिलः कर्मपरिणामः ॥ १९२ ॥

स कुत्र भृत्यवर्गः सा च श्रीः स विनीतपरिवारः ।
भविष्यामि कथमिदानीं विहिता एकाकीनी विधिना ? ॥ १९३ ॥

एवमादि चिन्तयन्ती उपरितनवस्त्रेणच्छादयित्वा वदनम् ।
शरणविहूणा शोकेन तत्राऽहं रोदितुम् लग्ना ॥ १९४ ॥

अत्रान्तरे केनाऽपि भणिता किं सुतनो ! रोदिषि करुणम् ? ।
ततः ससंभ्रमया प्रलोकितं मया तदभिमुखम् ॥ १९५ ॥

कतिपयपुरुषसहायस्तरुणनरो वेसर्यामारूढः ।
कृतमुखसन्धिः पुरतो दृष्ट उद्धूलिताङ्गवान् ॥ १९६ ॥

---

१. देशिका=देशे प्रोषिता=प्रवासिनीत्यर्थः । २. तदभिमुखम् । ३. कृतो मुख्यस्य सन्धिः संबन्धो येन सः, संजातदर्शन इत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह सो दट्ठूण ममं विम्हियहियउव्व वेसराहिंतो ।
उत्तरिय मज्झ चलणेसु निवडिओ भणइ एवं तु ॥ १९७ ॥

परिजाणसि भगिणि ! ममं सिरिदत्तो हं कुसग्गनयराओ ।
आसि गओ परवि[१]सए वणिज्जबुद्धीए सत्थजुओ ॥ १९८ ॥

बारसमवच्छराओ पुणरवि चलिओ पुरम्मि निययम्मि ।
सत्थेण समं इण्हि संपत्तो इह पएसम्मि ॥ १९९ ॥

ता भगिणि ! केण विहिणा जाया एगागिणी तुमं एत्थ ? ।
इय भणिया तेण अहं विगयभया झत्ति संजाया ॥ २०० ॥

तत्तो य मए सिट्ठो गयावहारइनिययवुत्तंतो ।
अह दि[२]न्नवयणसोया भणिया वणिएण तेणाहं ॥ २०१ ॥

दूरम्मि हत्थिणपुरं सावयचोरेहिं दुग्गमो मग्गो ।
आसन्नं खु कुसग्गं किं कायव्वं तुमे भगिणि ! ? ॥ २०२ ॥

**अथ स दृष्ट्वा माम् विस्मयहृदय इव वेसरात् ।
उत्तीर्य मम चरणयो-र्निपतितो भणति एवन्तु ॥ १९७ ॥**

**परिजानासि भगिनि ! माम् श्रीदत्तोऽहं कुशाग्रनगरात् ।
आसीत् गतः परविषये वणिग्बुद्धया सार्थयुक्तः ॥ १९८ ॥**

**द्वादशवत्सरतः पुनरपि चलितः पुरे निजके ।
सार्थेण सममिदानीं संप्राप्त इह प्रदेशे ॥ १९९ ॥**

**तस्माद् भगिनि ! केन विधिना जातैकाकिनी त्वमत्र ? ।
इति भणिता तेनाऽहं विगतभया झटिति सञ्जाता ॥ २०० ॥**

**ततश्च मया शिष्टो गजाऽपहृतादिनिजकवृतान्तः ।
अथ दत्तवदनशौचा भणिता वणिजा तेनाऽहम् ॥ २०१ ॥**

**दूरे हस्तिनापुरं श्वापदचौरै-र्दुगमो मार्गः ।
आसन्नं खलु कुशाग्रं किं कर्तव्यं त्वया भगिनि ? ॥ २०२ ॥**

---

१. विषयः=देशः । २. दत्तवदनशौचा=कृतमुखशुद्धिकेत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य मए भणियं कुसग्गनयरम्मि वच्चिमो ताव ।
पेच्छामि बंधुवग्गं पभूयकालाओ सिरिदत्त ! ॥ २०३ ॥

अह तेण सहरिसेणं नीया सत्थम्मि नियय आवासे ।
विणओवयारपुव्वं च कारिया सयलदेहठिइं ॥ २०४ ॥

तं देवदिन्नकुंडलपमुहं सव्वंपि नियय आभरणं ।
मोत्तूण अंगुलीयं समप्पियं तस्स वणियस्स ॥ २०५ ॥

तत्तो सत्थेण समं चलिया सिरिदत्तपरियणसमेया ।
किज्जंतविविहविणया वणिएणं, [1]डोलियारूढा ॥ २०६ ॥

सोवि हु सत्थो जाव य लहुयपयाणेहिं वयइ अणुदियहं ।
कइवयपयाणगाइं ता एगदिणम्मि अडवीए ॥ २०७ ॥

[2]अवसउणेणं थक्को दियहे दियहे न जायए सउणं ।
जाव य दि[3]वड्ढमासे वोलीणे सव्वस[4]त्थिल्ला ॥ २०८ ॥

ततश्च मया भणितं कुशाग्रनगरे व्रजावस्तावत् ।
प्रेक्षे बन्धुवर्गं प्रभूतकालात् श्रीदत ! ॥ २०३ ॥

अथ तेन सहर्षेण नीता सार्थे निजकावासे ।
विनयोपचारपूर्वकं च कारिता सकलदेहस्थितिम् ॥ २०४ ॥

तद् देवदत्तकुण्डलप्रमुखं सर्वमपि निजकाऽऽभरणम् ।
मुक्त्वाऽङ्गुलीकं समर्पितं तस्य वणिजः ॥ १०५ ॥

ततः सार्थेण समं चलिता श्रीदत्तपरिजनसमेता ।
क्रियमाणविविधविनया वणिजा, शिबिकारूढा ॥ २०६ ॥

सोऽपि खलु सार्थो यावच्च लघुकप्रयाणै-र्व्रजत्यनुदिवसम् ।
कतिपयप्रयाणकानि तस्मात् एकदिनेऽटव्याम् ॥ २०७ ॥

अपशकुनेन स्थितो दिवसे दिवसे न जायते शकुनम् ।
यावच्च द्वितीयार्धमासेऽतिक्रान्ते सर्वसार्थसंबंन्धिनः ॥ २०८ ॥

---

१. डोलिका=शिबिका । २. अपशकुनेन । ३. दिवड्ढं=द्वितीयार्धम्, सार्धैकमित्यर्थः । ४. सत्थिल्ला=सार्थसंबन्धिनो जनाः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

संबलरहिया तहइं ठाउमसत्ता तओ समुच्चलिया ।
अवगन्निय[1] अवसउणं नियपुरगमणस्स तुरमाणा ॥ २०९ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो बीयपयाणे पभायसमयम्मि तम्मि सत्थम्मि ।
सहसा अन्नाउच्चिय दिन्नो भिल्लेहिं ओक्खंदो[2] ॥ २१० ॥

अह कलयलं निसामिय सत्थजणे तत्थ आउलीभूए ।
भिल्लेहिं हम्ममाणे ल्हसिज्जंते[3] य सयराहं[4] ॥ २११ ॥

सज्झसभरिया अहमवि पडिया अडवीइ जाव इक्कल्ला ।
घेत्तूणं एगदिसं नट्ठा अइगुविलतरुगहणे ॥ २१२ ॥

खणमेगं तत्थच्छिय वयामि किल तम्मि सत्थठाणम्मि ।
पुणरवि मिलामि जेणं सत्थस्स अहंति चिंतंती ॥ २१३ ॥

जाव पयट्टा गंतुं ताव न जाणामि कत्थ गंतव्वं ।
कत्तो समागया हं काए व दिसाए सो सत्थो ॥ २१४ ॥ युग्मम् ॥

शंबलरहिता तत्र स्थातुमशक्ता ततः समुच्चलिताः
अपगणय्य अपशुकनं निजपुरगमनस्य त्वरमाणाः ॥ २०९ ॥ युग्मम् ॥

ततो द्वितीयप्रयाणे प्रभातसमये तस्मिन् सार्थे ।
सहसा अज्ञातैव दत्तो भिल्लैरवस्कन्दः ॥ २१० ॥

अथ कलकलं निशम्य सार्थजने तत्राऽऽकुलीभूते ।
भिल्लै-र्हन्यमाने स्त्रस्यमाने च सयराहं ॥ २११ ॥

साध्वसभृताऽहमपि पतिताटव्यां यावदेकाकी ।
गृहीत्वा एकदिशं नष्टाऽतिगुपिलतरुगहने ॥ २१२ ॥

क्षणमेकं तत्रस्थिता व्रजामि किल तस्मिंस्सार्थस्थाने ।
पुनरपि मिलामि येन सार्थस्यऽहमिति चिन्तयन्ती ॥ २१३ ॥

यावत् प्रवृत्ता गन्तुं तावन्न जानामि कुत्र गन्तव्यम् ।
कुतस्समागताऽहं कया वा दिशा स सार्थः ॥ २१४ ॥ युग्मम् ॥

---

१. अवगणय्य । २. अवस्कन्दः=घाटिः । ३. स्त्रस्यमाने । ४. शीघ्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भयकंपंतसरीरा ताहे एयं दिसं गहेऊण ।
संजायदिसामोहा चलिया तरुगहणमज्झेण ॥ २१५ ॥

दूरं गंतूण पुणो वलिया वच्चामि पिट्ठओहुत्तं[१] ।
सिरिदत्तजणगवेसणपरायणा तत्थ वणगहणे ॥ २१६ ॥

अह भयतरलच्छीए इओ तओ तत्थ परिभमंतीए ।
उम्मग्गगमणभज्जंतकंटयाइन्नचरणाए ॥ २१७ ॥

पहसम[२]सुढियाइ दढं पए पए नीसहं [३]कणंतीए ।
[४]वसिमन्नेसणहेउं [५]चडिऊण थलम्मि एगम्मि ॥ २१८ ॥

जा पुलइयं समंता ताव न दीसइ कहंपि वसिमंति ।
वियरंत [६]वालनिवहा समंतओ भीसणा अडवी ॥ २१९ ॥ तिसृभिः कुलकम्॥

अविय । कत्थ य करालकेसरिगुंजियसवणुत्तसंत[७]सारंगा ।
कत्थइ महंतजुज्झंतमत्तवणमहिसयाइन्ना ॥ २२० ॥

भयकंपमानशरीरा तदा एतां दिशं गृहीत्वा ।
सञ्जातदिग्मोहा चलिता तरुगहनमध्येन ॥ २१५ ॥

दूरं गत्वा पुनर्वलिता व्रजामि पृष्ठतोमुखम् ।
श्रीदत्तजनगवेषणपरायणा तत्र वनगहने ॥ २१६ ॥

अथ भयतरलाक्ष्या इतस्ततस्तत्र परिभ्राम्यन्त्या ।
उन्मार्गगमनभज्यमानकण्टकाऽऽकीर्णचरणाया ॥ २१७ ॥

पथश्रमश्रान्तया दृढं पदे पदे निःसहं क्वणन्त्या ।
वसतिगवेषणहेतुं चटित्वा स्थलैकस्मिन् ॥ २१८ ॥

यावत् दृष्टं समन्तात्तावन्न दृश्यते कथमपि वसतीति ।
विचरन्तो व्यालनिवहाः समन्ताद्भीषणाऽटवी ॥ २१९ ॥ तिसृभिः कुलकम्॥

अपि च । कुत्र च करालकेसरिगुञ्जितश्रवणोत्त्रस्यत्सारङ्गाः ।
कुत्रापि महद्युध्यमानमत्तवनमहिषाकीर्णाः ॥ २२० ॥

---

१. पृष्टतोमुखम्; प्रत्यावृत्तेति समुदितार्थः । २. सुढिया =श्रान्ता । ३. 'क्वण शब्दे' क्वणन्त्या । ४. वसतियुक्तस्थानगवेषणहेतोः । ५. आरुह्य । ६. वालो=व्यालः । ७. सारङ्गः=हरिणः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कत्थइ गरुय[1]पवंगमविमुक्कबोक्कारबहिरियदियंता ।
कत्थ य वणदव[2]डज्झंतजंतुकयभीसणारावा ॥ २२१ ॥
कत्थइ पयंडगंडयखंडियरु[3]रुविसररुहिरबीभच्छा ।
कत्थइ [4]सरहपलोयणपलायमाणोरुकरिविसरा ॥ २२२ ॥
अविय । वियरं[5]तमहाधणुहत्थलोद्धया [6]सुक्कमयसिरसणाहा ।
जे[7]ट्ठक्कमूलकलिया [8]गुरुचितारोहिणीसमेया ॥ २२३ ॥
[9]भद्दवयसमणसहिया [10]उद्धंतविसाहपयडमंदारा ।
वियरंतभूरिरि[11]क्खा रेहइ अडवी नहसिरिव्व ॥ २२४ ॥
अह तं अडविं सुइरं पलोययंतीइ गाढतिसि[12]याए ।
एक्कम्मि दिसाभाए दिट्ठं जलभरियसरमेगं ॥ २२५ ॥

कुत्रापि गुरुकप्लवङ्गमविमुक्तबुत्कारबधिरितदिगन्ताः ।
कुत्र य वनदवदह्यमानजन्तुकृतभीषणारावाः ।। २२१ ॥
कुत्राऽपि प्रचण्ऽगण्ऽकखण्डितरुरुविसररुधिरबीभत्साः ।
कुत्रापि सरभप्रलोकनपलायमानोरुकरिविसराः ॥ २२२ ॥
अपि च । विचरन्महाधनुर्हस्तलुब्धकाः शुष्कमृगशिरसनाथाः ।
ज्येष्ठार्कमूलकलिता गुरुचित्रारोहिणीसमेताः ॥ २२३॥
भद्रव्रतश्रमणसहिता, उत्तिष्ठद्विशाखप्रकटमन्दाराः ।
विचरन्भूरिनक्षत्रा राजतेऽटवी-र्नभःश्रीरिव ॥ २२४ ॥
अथ तामटवीं सुचिरं प्रलोकयन्त्या गाढतृषितया ।
एकस्मिन् दिग्भागे दृष्टं जलभृतसर एकम् ॥ २२५ ॥

---

१. प्लवङ्गमः=वानरः। २. डज्झंतो=दह्यमानः। ३. रुरुः=हरिणविशेषः। * हन्यमाने। ४. सरहो=सिंहाः।५. विचरंत इतस्ततः पर्यटन्तो महाधनुर्हस्ताः=बृहत्कोदण्डबाणा लुब्धकाः=व्याधा यस्यामटव्याम्, नमःश्रीपक्षे विचरन्ति विलसन्ति मधा=नक्षत्रम्, धनुः=राशिः, हस्तो=नक्षत्रम्, रलयोरैक्यात् प्राकृतत्वेन रस्य लादेशाद् वा रौद्री=आर्द्रानिक्षत्रं च यस्यां सा । ६. शुष्कैर्मृगाणां शिरोभिः सनाथा युक्ता, पक्षे शुक्र मृगशीर्षसहिता ७. जेष्ठार्काः= अतिवृद्धार्कवृक्षास्तेषां मूलैः कलिता=सहिता, पक्षे ज्येष्ठा=नक्षत्रविशेषः, अर्कः=सूर्यः, मूलम्=नक्षत्रं तैः कलिता । ८. गुर्वीभिश्चित्ररोहीणीभिरोषधिविशेषैः समेता, पक्षे गुरुः= बृहस्पतिः, चित्रा रोहिणी च नक्षत्रविशेषौ। ९. भद्रव्रतैःशोभननियमैः श्रमणैस्तापसादिभिः सहिता, पक्षे भद्रपदा-श्रवणाभिः= नक्षत्रविशेषैः। १०. शाखारहितप्रकटमंदारवृक्षा, पक्षे विशाखा नक्षत्रम्, प्रकटौ च मन्दः=शनिः, आरः=मङ्गलश्च। ११. ऋक्षाणि=नक्षत्राणि, पक्षे ऋक्षाः=भल्लूकाख्याः श्वापदजन्तुविशेषाः। १२ तृषितया ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो [1]तत्तोहुत्तं चलिया भयलोललोयणा अहयं ।
कहकहवि हु संपत्ता तम्मि पएसम्मि किच्छेण ॥ २२६ ॥

पीयं च तत्थ सलिलं उवविट्ठा तरुवरस्स हिट्ठम्मि ।
एत्थंतरम्मि तरणी अंतरिओ पसरिया रयणी ॥ २२७ ॥

तओ । फेक्कारंति सिवाओ जह जह गुंजंति सावया विविहं ।
तह तह भएण हियये कंपए मह तत्थ रन्नम्मि ॥ २२८ ॥

अह अड्डरत्तसमए जाया उदरम्मि दूसहा वियणा ।
तव्वसओ य कणंती लुलामि भूमीए जाव अहं ॥ २२९ ॥

ताव य मिगीव [2]रन्ने अइगुरु वियणाहि पीडियसरीरा ।
सयमेव [3]पसविया हं महाकिलेसेण नरनाह ! ॥ २३० ॥ युग्मम् ॥

मुच्छाविरमे य तओ [4]लुलमाणं महियलम्मि तं बालं ।
घित्तूण निजुच्छंगे गरुयसिणेहेण तत्तो य ॥ २३१ ॥

ततस्तदभिमुखं चलिता भयलोललोचना अहकम् ।
कथंकथमपि खलु संप्राप्ता तस्मिन् प्रदेशे कृच्छ्रेण ॥ २२६ ॥

पीतं च तत्र सलिलमुपविष्टा तरुवरस्याऽधः ।
अत्रान्तरे तरणिरन्तरितः प्रसृता रजनी ॥ २२७ ॥

ततः । फेत्कारन्ति शिवा यथा यथा गुञ्जन्ति श्वापदा विविधम् ।
तथा तथा भयेन हृदयं कम्पते मम तत्राऽरण्ये ॥ २२८ ॥

अथ अर्धरात्रसमये जातोदरे दूस्सहा वेदना ।
तद्वशतश्च क्वणन्ती लोलामि भूमौ यावदहम् ॥ २२९ ॥

तावच्च मृगीवाऽरण्येऽतिगुरुवेदनाभिः पीडितशरीरा ।
स्वयमेव प्रसूताऽहं महाक्लेशेन नरनाथ ! ॥ २३० ॥ युग्मम् ॥

मूर्च्छाविरामे च ततो लुठन्तं महीतले तं बालम् ।
गृहीत्वा निजोत्सङ्गे गुरुकस्नेहेन ततश्च ॥ २३१ ॥

---

१. तदभिमुखम् । २. रन्नं=अरण्यम् । ३. प्रसूता । ४. लुठन्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

गंतूण जलासन्ने ण्हावित्ता ताहि निययवत्थाइं ।
पक्खालिय एगंते उवविट्ठा तरुलयागहणे ॥ २३२ ॥ युग्मम् ॥

तं दिव्वमणिसणाहं उत्तारिय अंगुलीययं हत्था ।
कंठम्मि मए बद्धं सुयस्स एवं भणंतीए ॥ २३३ ॥

एयस्स पभावाओ मा मह तणयस्स केवि अंगम्मि ।
पहरंतु भूयसावयपिसायदुट्ठग्गहाईया ॥ २३४ ॥

वणवासिणीओ ! निसुणह भो भो वणदेवयाओ ! मह वयणं ।
तणयसमेया संपइ सरणं भवईण[1]मल्लीणा[2] ॥ २३५ ॥

केसरिवग्घाइणं मंसाहारण कूरसत्ताणं ।
भीसणअडवीपडिया रक्खेयव्वा पयत्तेण ॥ २३६ ॥

जइ पुत्त ! इमा रयणी होंतो[3] मह तम्मि हत्थिणपुरम्मि ।
ता एत्तियवेलाए राया वद्धाविओ होंतो ॥ २३७ ॥

गत्वा जलाऽऽसन्ने स्नात्वा तदा निजकवस्त्रादि ।
प्रक्षाल्य एकान्ते उपविष्टा तरुलतागहने ॥ २३२ ॥ युग्मम् ॥

तं दिव्यमणिसनाथमुत्तार्य अंगुलीयकं हस्ताद् ।
कण्ठे मया बद्धं सुतस्यैवं भणन्त्या ॥ २३३ ॥

एतस्य प्रभावाद्मा मम तनयस्य केऽपि अङ्गे ।
प्रहरंतु भूतश्वापदपिशाचदुष्टग्रहादिकाः ॥ २३४ ॥

वनवासिन्यः ! निशृणुत भो भो वनदेवताः ! मम वचनम् ।
तनयसमेता संप्रति शरणं भवतीनामालीना ॥ २३५ ॥

केसरिव्याघ्रादीनां मांसाहाराणाम् क्रूरसत्त्वानाम् ।
भीषणाटवीपतिता रक्षितव्या प्रयत्नेन ॥ २३६ ॥

यदि पुत्र ! इयं रजनी अभविष्यत् मम तस्मिन् हस्तिनापुरे ।
तर्हि एतावन्वेलायां राजा वर्द्धार्पितोऽभविष्यत् ॥ २३७ ॥

---

१. भवतीनाम्=युष्माकम् । २. अल्लीणा=आलीना । ३. अभविष्यत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलस्स परियणस्स य पुरस्स सामंतमंतिवग्गस्स ।
कस्स व न होज्ज तोसो पुत्तय ! तुह जम्मसमयम्मि ॥ २३८ ॥

दुव्विहियविहिविहाणा पडियाए भीसणे य रन्नम्मि ।
जाओ सि मज्झ पुत्तय ! करेमि किं मंदभग्गा[1] हं ? ॥ २३९ ॥

जायम्मि तुमे पुत्तय ! रन्नंपि हु संपयं इमं वसिमं ।
नट्ठं भयं असेसं उच्छंगगए तुमे वच्छ ॥ २४० ॥

तुह मुहपलोयणेणं संपन्नमणोरहा भविस्सामि ।
रविकरपहयंधयारे जायम्मि दिणम्मि सकयत्था ॥ २४१ ॥

एमाइ भणंतीए [2]पहसमखिन्नाए नीसहंगाए ।
वियणाविगमाओ तहिं समागया मे तहिं निद्दा ॥ २४२ ॥

तत्तो खणंतराओ पडिबुद्धा झत्ति मंदभग्गा हं ।
केणावि हु उल्लवियं एयं सद्दं सुणेऊणं ॥ २४३ ॥

**सकलस्य परिजनस्य च पुरस्य सामन्तमन्त्रीवर्गस्य ।
कस्य वा न भवेत्तोषः पुत्रक ! तव जन्मसमये ॥ २३८ ॥**

**दुर्विहितविधिविधानात् पतितायाः भीषणे चारण्ये ।
जातोऽसि मम पुत्रक ! करोमि किं मन्दभाग्याऽहम् ? ॥ २३९ ॥**

**जाते त्वयि पुत्रक ! अरण्यमपि साम्प्रतमिदं वसतिम् ।
नष्टं भयमशेषमुत्सङ्गगते त्वयि वत्स ! ॥ २४० ॥**

**तव मुखप्रलोकनेन संपन्नमनोरथा भविष्यामि ।
रविकरप्रहतांऽधकारे जाते दिने सकृतार्था ॥ २४१ ॥**

**एवमादि भणन्त्या पथिश्रमखिन्नया निःसहाङ्गया ।
वेदनाविगमात्तत्र समागता मां तदा निद्रा ॥ २४२ ॥**

**ततः क्षणान्तरतः प्रतिबुद्धा झटिति मन्दभाग्याऽहम् ।
केनाऽपि खलूल्लपितमेतद् शब्दं श्रुत्वा ॥ २४३ ॥**

१. भग्गं=भाग्यम् । २. पथिश्रमखिन्नया ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निउणं[1] जोयंतेणवि पभूयकालाओ पाव ! दिट्ठो सि ।
काहामि वइरअंतं अणुहव दुव्विहियफलमिण्हिं ॥ २४४ ॥
एयं सद्दं सोच्चा भीया, को एस एवमुल्लवइ ? ।
इय चिंतिय जाव अहं नियउच्छंगं पलोएमि ॥ २४५ ॥
ता नत्थि तत्थ पुत्तो विचिंतियं ताहि हा ! किमेयंति ।
किं कहवि होज्ज पडिओ अहवा केणावि अवहरिओ ? ॥ २४६ ॥
किंवा सुमिणं[2] एयं किंवा मइविब्भमो महं एसो ? ।
एमाइ चिंतयंती गवेसिंउ ताहि पारद्धा ॥ २४७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥
इओ तओ तत्थ गवेसयंती सुयं महाराय ! अपाउणंती[3] ।
सिरम्मि वज्जेणव ताडिया हं घसत्ति मुच्छाइ वसं गयत्ति ॥ २४८ ॥
साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥
एसोवि परिसमप्पइ कमलावइपुत्तहरणनामोत्ति ।
सुरसुंदरिनामाए कहाइ दसमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

निपुणं पश्यताऽपि प्रभूतकालतः पाप ! दृष्टोऽसि ।
करिष्यामि वैरान्तं, अनुभव दुर्विहितफलमिदानीम् ॥ २४४ ॥
एतत् शब्दं श्रुत्वा भीता क एष एवमुल्लपति ? ।
इति चिन्तयित्वा यावदहं निजोत्सङ्गं प्रलोकयामि ॥ २४५ ॥
तावन्नास्ति तत्र पुत्रः विचिंतितं तदा हा ! किमेतदिति ।
किं कथमपि भवेत् पतितोऽथवा केनाऽप्यपहृतः ? ॥ २४६ ॥
किं वा स्वप्नमेतद् किं वा मतिविभ्रमो ममैषः ? ।
एवमादि चिन्तयन्ती गवेषयितुं तदा प्रारब्धा ॥ २४७ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥
इतस्ततस्तत्र गवेषयन्ती सुतं महाराज ! अपश्यंती ।
शिरसि वज्रेणेव ताडिताऽहं धस इति मूर्च्छया वशं गतेति ॥ २४८ ॥
साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥
एषोऽपि परिसमाप्ये कमलावतीपुत्रहरणनामेति ।
सुरसुन्दरिनाम्न्याः कथायाः दशमः परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ दशमः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. निपुणं यथा स्यात्तथा । २. स्वप्नः । ३. अपश्यन्ती ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एकादशः परिच्छेदः

अह लद्धचेयणा हं मुच्छाविरहम्मि गरुयसोगिल्ला[1] ।
नियहिययं कुट्टिंती पलविउमेवं समाढत्ता ॥ १ ॥

हा ! निद्दएण केणवि अडवीपडियाए दुक्खतवियाए ।
तक्खमेत्तुप्पन्नो पुत्तो हरिओ अहन्नाए ॥ २ ॥

किल पुत्तयस्स वयणं पिच्छिस्समहं पभायसमयम्मि ।
नवरं हयासविहिणा एयं मह अन्नहा विहियं ॥ ३ ॥

अडविपवेसाईयं दुक्खं दाऊण दूसहं देव ! ।
किं अज्जवि न हु तुट्ठो अवहरिओ जेण मह पुत्तो ? ॥ ४ ॥

वणदेवयाओ ! तुम्हं सरणम्मि समागयाए मह पुत्तो ।
हरिओ, ता किं जुज्जइ एत्थवि वेहा[2] करेउं जे ? ॥ ५ ॥

अथ लब्धचेतनाऽहं मूर्च्छाविरहे गुरुशोका ।
निजहृदयं कुट्टयन्ती प्रलपितुमेवं समारब्धा ॥ १ ॥

हा। निर्दयेन केनाऽपि अटवीपतिताया दुःखतप्तायाः ।
तत्क्षणमात्रोत्पन्नः पुत्रो हृतोऽधन्यायाः ॥ २ ॥

किल पुत्रस्य वदनं प्रेक्षिष्येऽहं प्रभातसमये ।
नवरं हताशविधिनैतद् ममाऽन्यथा विहितम् ॥ ३ ॥

अटवीप्रवेशादिकं दुःखं दत्त्वा दुस्सहं देव ! ।
किमद्याऽपि न खलु तुष्टोऽपहृतो येन मम पुत्रः ? ॥ ४ ॥

वनदेवताः ! युष्माकं शरणे समागताया मम पुत्रः ।
हृतस्तस्मात् किं योजयति अत्राऽपि वेधाः कर्तुं ये ॥ ५ ॥

---

१. गुरुशोका; स्वार्थेऽत्र कः, इल्लश्च । २. वेधाः=विधाता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हा पुत्त ! कहमरण्णे मुक्का हं सरणवज्जिया तुमए ।
हा ! कहमुच्छंगगओ सहसा अद्दंसणीभूओ ? ॥ ६ ॥

नूणं निट्ठुररूवं सद्दं सोऊण जस्स पडिबुद्धा ।
तेणं चिय अवहरिओ पिसायरूवेण केणावि ॥ ७ ॥

जस्स पभावाओ तया सहसा गयणाओ गयवरो पडिओ ।
सोवि मणी अकयत्थो जाओ मह मंदभागाए[1] ॥ ८ ॥

जं कंठनिबद्धेवि हु तम्मी अंकट्ठिओवि हा पुत्त ! ।
हरिओ निक्करुणेणं केणावि अदिस्सरूवेण ॥ ९ ॥

एमाइ बहुविगप्पं पलवंतीए तहिं सुदीणाए ।
मद्दुक्खदुक्खिया इव खीणा रयणीवि सहसत्ति ॥ १० ॥

अइकरुणं कंदंतिं दट्ठुंव ममं ससोयवयणिल्ला ।
निवडंतथूलतारयअंसूहिंव रुयइ [2]नहलच्छी ॥ ११ ॥

हा पुत्र ! कथमरण्ये मुक्ताऽहं शरणवर्जिता त्वया ।
हा ! कथमुत्सङ्गगतः सहसाऽदर्शनीभूतः ? ॥ ६ ॥

नूनं निष्ठुररूपं शब्दं श्रुत्वा यस्य प्रतिबुद्धा ।
तेनैवापहृतः पिशाचरूपेण केनाऽपि ॥ ७ ॥

यस्य प्रभावात्तदा गगनाद् गजवरः पतितः ।
सोऽपि मणिरकृतार्थो जातो मम मन्दभागायाः ॥ ८ ॥

यत् कण्ठनिबद्धेऽपि खलु तस्मिन्नङ्कस्थितोऽपि हा पुत्र ! ।
हृतो निष्करुणेन केनाऽप्यदृश्यरूपेण ॥ ९ ॥

एवमादि बहुविकल्पं प्रलपन्त्यां तत्र सुदीनायाम् ।
मद्दुःखदुःखितेव क्षीणा रजन्यपि सहसेति ॥ १० ॥

अतिकरुणं क्रन्दन्तीं दृष्टुमिव माम् सशोकवदनिका ।
निपततस्थूलतारकाश्रुभिरिव रोदिति नभोलक्ष्मीः ॥ ११ ॥

---

१. मन्दभागाया:=हतभाग्याया:, । २. नभोलक्ष्मी: ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि सूरो सुयावहारयनिहालणत्थंव[1] ।
नासियघणंधयारो आरुढो उदयगिरिसिहरं ॥ १२ ॥

अह अद्धपहरमेत्ते दियहे अइदुक्खिया अहं तत्थ ।
अइकरुणं कंदंती इओ तओ जाव वियरामि ॥ १३ ॥

ताव कमंडलुहत्था मिउवक्कलवसणधारिणी[2] तत्थ ।
परिणयवया[3] पसन्ना समागया तावसी एगा ॥ १४ ॥ युग्मम् ॥

दट्ठुं ममं रुयंतिं विविहपलावेहिं तत्थ वणगहणे ।
संजायगरुयकरुणा समागया मज्झ पासम्मि ॥ १५ ॥

महुरवयणेण तीए आपुट्ठा सुयणु ! कीस तं रुयसि ।
कत्तो समागया इह भीसणरन्नम्मि[4] इक्कल्ला ? ॥ १६ ॥

काउं तीइ पणामं तत्तो वियलंतअंसुयाए मए ।
कुंजरहरणाईओ सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ १७ ॥

अत्रान्तरे सूरः सुतापहारकनिभालनार्थमिव ।
नष्टघनान्धकारोऽऽरूढः उदयगिरिशिखरम् ॥ १२ ॥

अथार्धप्रहरमात्रे दिवसेऽतिदुःखिताऽहं तत्र ।
अतिकरुणं क्रन्दन्ती इतस्ततो यावद् विचरामि ॥ १३ ॥

तावत् कमण्डलुहस्ता मृदुवल्कलवसनधारिणी तत्र ।
परिणतवयाः प्रसन्ना समागता तापसी एका॥। १४ ॥ युग्मम् ॥

दृष्ट्वा माम् रुदतीं विविधप्रलापैस्तत्र वनगहने ।
सञ्जातगुरुककरुणा समागता मम पार्श्वे ॥ १५ ॥

मधुरवचनेन तयाऽऽपृष्टा सुतनो! कस्मात्त्वं रोदिषि ।
कुतः समागतेह भीषणारण्यैकाकी ? ॥ १६ ॥

कृत्वा तस्याः प्रणामं ततो विचलदश्रुकया मया ।
कुञ्जरहरणादितः शिष्टः सर्वोऽपि वृतान्तः ॥ १७ ॥

---

१. सुतापहारकनिभालनार्थम्; निभालनम्=दर्शनम् । २. मृदुवल्कलवसन-धारिणी=कोमलवृक्षत्वग्वस्त्रा । ३. परिणतवयाः=वृद्धा । ४. रन्नं=अरण्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तावसीए भणियं इमस्स[1] जोगा न होसि तं सुयणु ! ।
तहवि हु किमित्थ कीरइ सकम्मवसगम्मि जियलोए ? ॥ १८ ॥

सुंदरि ! कम्मवसाणं सत्ताणं इह भवे वसंताणं ।
एवंविहदुक्खाइं हवंति जं एत्थ न हु चोज्जं[2] ॥ १९ ॥

जं किंचि असुहकम्मं अन्नभवे संचियं तुमे आसि ।
तस्स विवागाओ इमं समागयं सुयणु ! गुरुवसणं ॥ २० ॥

ता अन्नभवविढत्ते[3] दुक्खम्मि समागयम्मि को सोगो ? ।
किं वावि विलविएणं सरीरायासभूएणं ? ॥ २१ ॥

एत्तो उ समासन्नो अच्छइ अम्हाण आसमो रम्मो ।
आगच्छ सुयणु ! अणुचियमेयं ठाणं जओ तुज्झ ॥ २२ ॥

वायइ सीयलपवणो एत्थ ओ तं अभिणवपसूया सि ।
सुकुमालसरीराए मा होज्ज विरूवयं किंचि ॥ २३ ॥

अथ तापस्या भणितमस्य योग्या न भवसि त्वं सुतनो ।
तथाऽपि खलु किमत्र क्रियते सकर्मवशगे जीवलोके ? ॥ १८ ॥

सुन्दरि ! कर्मवशानां सत्त्वानामिह भवे वसताम् ।
एवंविधदुःखानि भवन्ति यदत्र न खलु चोद्यम् ॥ १९ ॥

यत्किञ्चिदशुभकर्माऽन्यभवे सञ्चितं त्वयाऽऽसीत् ।
तस्य विपाकत इदं समागतं सुतनो ! गुरुव्यसनम् ॥ २० ॥

तस्मादन्यभवार्जिते दुःखे समागते कःशोकः ? ।
किंवाऽपि विलपितेन शरीरायासभूतेन ? ॥ २१ ॥

इतस्तु समासन्ने आस्तेऽस्माकमाश्रमः रम्यः ।
आगच्छ सुतनो ! अनुचितमेतद् स्थानं यतस्तव ॥ २२ ॥

वाति शीतलपवनोऽत्र ओ त्वमभिनवप्रसूताऽसि ।
सुकुमारशरीरया मा भवेत् विरूपकं किञ्चित् ॥ २३ ॥

---

१. अस्य दुःखस्य । २. चोज्जं=आश्चर्यम् । ३. विढत्तं=अर्जितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय भणिय तावसीए नीया हं आसमम्मि रम्मम्मि ।
पडिजग्गिया य सम्मं निक्कारणवच्छलत्तेण ॥ २४ ॥

अह कइवयदिवसेहिं संजाया सत्थदेहिया मणयं ।
अन्नम्मि दिणे नीया तीए हं कुलवइसमीवे ॥ २५ ॥

तीएवि पुव्वभणिओ वुत्तंतो साहिओ कुलवइस्स ।
करुणापरेण तेणवि अणुसट्ठा महुरवयणेहिं ॥ २६ ॥

वच्छे ! इह संसारे सुलहाइं एरिसाइं दुक्खाइं ।
अकयम्मि सुहनिमित्ते धम्मे परलोयबंधुम्मि ॥ २७ ॥

जायंति दूसहाइं जेणं चिय एत्थ दुसहदुक्खाइं ।
तेणेव [1]चत्तरज्जा वणवासमुवागया धीरा ॥ २८ ॥

एवं भणमाणस्स उ कुलवइणो तीइ तावसीइ अहं ।
कन्ने होउं भणिया भयवं वरनाणजुत्तोऽयं ॥ २९ ॥

इति भणित्वा तापस्या नीताऽहमाश्रमे रम्ये ।
प्रतिजागरिता च सम्यक् निष्कारणवात्सल्यत्वेन ॥ २४ ॥

अथ कतिपयदिवसैः सञ्जाता स्वस्थदेहा मनाग् ।
अन्ये दिने नीता तयाऽहं कुलपतसिमीपे ॥ २५ ॥

तयाऽपि पूर्वभणितो वृतान्तः कथितः कुलपतेः ।
करुणापरेण तेनाऽपि अनुशास्ता मधुरवचनैः ॥ २६ ॥

वत्से ! इह संसारे सुलभानि एतादृशानि दुःखानि ।
अकृते शुभनिमित्ते धर्मे परलोकबन्धौ ॥ २७ ॥

जायन्ते दुःसहानि येनैवात्र दुःसहदुःखानि ।
तेनैव त्यक्तराज्या वनवासमुपागता धीराः ॥ २८ ॥

एवं भणतस्तु कुलपतेस्तया तापस्याऽहम् ।
कर्णे भूत्वा भणिता भगवन् ! वरज्ञानयुक्तोऽयम् ॥ २९ ॥

---

१. चत्तरज्जो=त्यक्तराज्यः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तो पुच्छ इच्छियत्थं भणियाए ताहि विणयपणयाए ।
पुट्ठो मए महायस ! केण हिंओ[1] नंदणो मज्झ ? ॥ ३० ॥

किं जीवइ अहव मओ[2] पिक्खिस्समहं कयाइवि नवत्ति ? ।
अह भणियं कुलवइणा सम्मं दाऊण उवओगं ॥ ३१ ॥

वच्छे ! उच्छंगत्थो तुह तणओ अवहिओ उ देवेण ।
पाणविओयण[3]हेउं पुव्वविरुद्धेण कुद्धेण ॥ ३२ ॥

वेयड्ढगिरिनिउंजे[4] नेऊण सिलायलम्मि विउलम्मि[5] ।
मुक्को छुहाभिभूओ किल किच्छेणेस[6] मरउत्ति ॥ ३३ ॥

अह कहवि विहिवसेणं समागओ तत्थ नहयरो एक्को ।
नियभारियासमेणो तेण य पुत्तोत्ति सो गहिओ ॥ ३४ ॥

खयरस्स तस्स गेहे वुड्ढिं जाही सुहेण, तत्तो य ।
संपत्तजोव्वणो सो मिलिही तुह हत्थिणपुरम्मि ॥ ३५ ॥

तर्हि पृच्छ इच्छितार्थं भणितया तदा विनयप्रणतया ।
पृष्टो मया महायश ! केन हृतो नन्दनो मम ? ॥ ३० ॥

किं जीवति अथवा मृतः प्रेक्षिष्येऽहं कदाचिदपि नवेति ।
अथ भणितं कुलपतिना सम्यग् दत्त्वोपयोगम् ॥ ३१ ॥

वत्से ! उत्सङ्गस्थस्तव तनयोऽपहृतस्तु देवेन ।
प्राणवियोजनहेतुं पूर्वविरुद्धेन कुद्धेन ॥ ३२ ॥

वैताढयगिरिनिकुञ्जे नीत्वा शीलातले विपुले ।
मुक्तः क्षुधाभिभूतः किल कृच्छ्रणैष म्रियतामिति ॥ ३३ ॥

अथ कथमपि विधिवशेन समागतस्तत्र नभश्चर एकः ।
निजभार्यासमेतस्तेन च पुत्र इति स गृहीतः ॥ ३४ ॥

खेचरस्य तस्य गेहे वृद्धिं यास्यति सुखेन, ततश्च ।
संप्राप्तयौवनः स मिलिष्यति तव हस्तिनापुरे ॥ ३५ ॥

---

१. हिओ=हृतः । २. मओ=मृतः । ३. विओयणं = वियोजनम् । ४. निकुञ्जः = वनम् ।
५. विपुलं=विशालम् । ६. कृच्छेण=कष्टेनैष बालको म्रियतामिति 'विचार्य' इति शेषः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं च तेण भणिए पणट्ठसोगा नरिंद ! जाया हं ।
फलमूलकयाहारा विणयपरा तावसिजणस्स ॥ ३६ ॥

पिय ! कइवयदिवसाइं अच्छामि तहिं तु आसमे जाव ।
ता अन्नदिणे कुलवइ मूले धम्मं सुणिंतीए ॥ ३७ ॥

बहुतावसिसहियाए सहसा आसेण[1] वेगजुत्तेण ।
अवहरिओ संपत्तो रायसुओ तत्थ एगागी ॥ ३८ ॥ युग्मम् ॥

अह अतिहिवच्छलेहिं तावसकुमरेहिं विहियसंमाणो ।
आगम्म विहियविणओ उवविट्ठो कुलवइ समीवे ॥ ३९ ॥

कुलवइणा सो पुट्ठो को सि तुमं आगओ कुओ भद्द ! ? ।
तत्तो य तेण भणियं कहेमि निसुणेह भयवं ! ति ॥ ४० ॥

सिद्धत्थपुरे राया सुग्गीवो नाम आसि विक्खाओ ।
कणगवई से देवी तीए सुओ सुरहनामो हं ॥ ४१ ॥

एवं च तेन भणिते प्रणाष्टशोका नरेन्द्र ! जाताऽहम् ।
फलमूलकृताहारा विनयपरा तापसीजनस्य ॥ ३६ ॥

प्रिय ! कतिपयदिवसानि आस्से तत्र त्वाश्रमे यावत् ।
तस्मादन्यदिने कुलपति-मूले धर्मं श्रुणवन्त्याम् ॥ ३७ ॥

बहुतापसीसहितायां सहसाऽश्वेन वेगयुक्तेन ।
अपहृतः संप्राप्तो राजसुतस्तत्रैकाकी ॥ ३८ ॥ युग्मम् ॥

अथ अतिथिवत्सलैस्तापसकुमारै-र्विहितसन्मानः ।
आगम्य विहितविनय उपविष्टः कुलपति-समीपे ॥ ३९ ॥

कुलपतिना स पृष्टः कोऽसित्वमागतस्कुतो भद्र ! ?
ततश्च तेन भणितं कथयामि निश्रृणुत भगवन् ! इति ॥ ४० ॥

सिद्धार्थपुरे राजा सुग्रीवो नामाऽऽसीत् विख्यातः ।
कनकवती तस्य देवी तस्याः सुतः सुरथनामाऽहम् ॥ ४१ ॥

---

१. आसो=अश्वः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अइवल्लहोत्ति पिउणा जुवरायपयम्मि बालभावेवि ।
अहिसित्तो अवमन्निय पुत्तं जिट्ठं तु सुप्पइट्ठं ॥ ४२ ॥

अह अन्नया कयाइवि खयवाहीए मयम्मि जणयम्मि ।
तस्स पए हं राया अहिसित्तो मंतिवग्गेण ॥ ४३ ॥

जिट्ठस्स अन्नजणणीतणयस्स उ तस्स सुप्पइट्ठस्स ।
विज्जाहरेण केणवि कयउवयारेण दिन्नाओ ॥ ४४ ॥

नहगामिणिपमुहाओ विज्जाओ तप्पभावओ तेण ।
काऊण य संगामं अहिट्ठियं अप्पणा रज्जं ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

तस्स भएण अहंपि हु समागओ पुरवरीए चंपाए ।
जणणिसमेओ पासे मायामहकित्तिधम्मस्स ॥ ४६ ॥

तेणवि नियदेसंते दिन्नं गामाण सहस्सयं एगं ।
तत्थ य जणणीसहिओ भयवं ! अच्छामि अहयंति ॥ ४७ ॥

अतिवल्लभ इति पित्रा युवराजपदे बालभावेऽपि ।
अभिषिक्तोऽवमत्य पुत्रं ज्येष्ठं तु सुप्रतिष्ठम् ॥ ४२ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि क्षयव्याधिना मृते जनके ।
तस्य पदेऽहं राजाऽभिषिक्तो मन्त्रीवर्गेण ॥ ४३ ॥

ज्येष्ठस्याऽन्यजननी तनयस्य तु तस्य सुप्रतिष्ठस्य ।
विद्याधरेण केनाऽपि कृतोपचारेण दत्ताः ॥ ४४ ॥

नभोगामिनिप्रमुखा विद्यास्तत्प्रभावतस्तेन ।
कृत्वा च संग्राममधिष्ठितमात्मना राज्यम् ॥ ४५ ॥ युग्मम् ॥

तस्य भयेन अहमपि खलु समागतः पुरवर्यां चम्पायाम् ।
जननीसमेतः पार्श्वे मातामहकीर्तिधर्मस्य ॥ ४६ ॥

तेनाऽपि निजदेशान्ते दत्तं ग्रामाणां सहस्त्रमेकम् ।
तत्र च जननीसहितो भगवन् ! आस्सेऽहमिति ॥ ४७ ॥

---

१. अवमत्य=अवगणय्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कइवयदिणेहिं इंतो[1] इमाइ अडवीइ वाणियगसत्थो ।
मह पुरिसेहिं विलुत्तो[2] पत्तं वित्तं तहिं पउरं ॥ ४८ ॥

अन्नं च तत्थ पत्ता तुक्खारतुरंगमा बहुविहीया ।
ताणावाहणहेउं अज्जेव पभायसमयम्मि ॥ ४९ ॥

बाहिं नीहरिओ हं कमेण तुरगे ओ जाव वाहेमि ।
ताविक्केणं सहसा हरिओ विवरीयसिक्खेण ॥ ५० ॥ युग्मम् ॥

अविय । जह जह ओक्खंचिज्जइ[3] तह तह वेगं पगिण्हमाणेण ।
भयवं ! तुरगंमेण इहाणिओ आसमे तुम्ह ॥ ५१ ॥

एवं च जाव साहइ सो सुरहो कुलवइस्स वुत्तंत ।
तुरयमणुमग्गलग्गं ताव य सिन्नपि से पत्तं ॥ ५२ ॥

अह भणियं सुरहेणं भयवं ! वच्चामि निययठाणम्मि ।
जं किंचि मए इण्हिं कायव्वं तं च आइससु[4] ॥ ५३ ॥

कतिपयदिनैर्यन् (गच्छन्) अस्यामटव्यां वणिक्सार्थः ।
मम पुरुषै-र्विलुप्तः प्राप्तं वित्तं तस्मिन् प्रचुरम् ॥ ४८ ॥

अन्यञ्च तत्र प्राप्तास्तुषारतुरङ्गमा बहुविधिकाः ।
तेषामावहनहेतुमद्यैव प्रभातसमये ॥ ४९ ॥

बहिं निःसृतोऽहं क्रमेण तुरङ्गान् ओ यावत् वाहयामि ।
तावदेकेन सहसा हृतो विपरीतशिक्षेण ॥ ५० ॥ युग्मम् ॥

अपि च ! यथा यथा आकृष्यते तथा तथा वेगं प्रगृह्यमानेन ।
भगवन् ! तुरङ्गमेनेहाऽऽनीतोऽऽश्रमे तव ॥ ५१ ॥

एवञ्च यावत् कथयति स सुरथः कुलपतेर्वृत्तान्तम् ।
तुरङ्गमनुमार्गलग्नं तावच्च सैन्यमपि तस्य प्राप्तम् ॥ ५२ ॥

अथ भणितं सुरथेन भगवन् ! व्रजामि निजकस्थाने ।
यत्किञ्चिद् मयेदानीं कर्तव्यं तच्चाऽऽदिश ॥ ५३ ॥

---

१. इतो=यन्=गच्छन् । २. विलुप्तः=लुण्ठितः । ३. आकृष्यते । ४. आदिश=अनुजानीहि ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अह कुलवइणा भणियं गुरुजणपूयाइधम्मकरणम्मि ।
जहसत्तीइ पयट्टसु सरणागयवच्छलत्ते य ॥ ५४ ॥

अन्नं च भद्द ! निसुणसु एसा रन्नो य अमरकेउस्स ।
देवी गयअवहरिया अच्छई कमलावई नाम ॥ ५५ ॥

दूरे हत्थिणनयरं [1]सावयपउरा य दुग्गमा अडवी ।
हल[2]किट्ठमहीए तहा वियरंति न तावसकुमारा ॥ ५६ ॥

तेण न एसा सक्कइ [3]पराणिउं नियपुरम्मि अम्हेहिं ।
न य कोवि तहारूवो अन्नो इह आगओ सत्थो ॥ ५७ ॥

एसा सुकुमालतणू अच्छइ किच्छेण इत्थ वणवासे ।
ता जइ तुमं पराणसि सट्ठाणं होइ ता लट्ठं ॥ ५८ ॥

अह सुरहेणं भणियं भयवं ! जं भणह तं करेमित्ति ।
गंतुं सयमेव अहं अप्पिस्सं अमरकेउस्स ॥ ५९ ॥

अथ कुलपतिना भणितं गुरुजनपूजादिधर्मकरणे ।
यथाशक्त्या प्रवर्त्तस्व शरणागतवात्सल्यत्वे च ॥ ५४ ॥

अन्यच्च भद्र ! निशृणु एषा राज्ञश्चामरकेतोः ।
देवी गजापहृता आस्ते कमलावती नाम्नी ॥ ५५ ॥

दूरे हस्तिननगरं श्वापदाप्रचुरा च दुर्गमाऽटवी ।
हलकृष्टमह्यां तथा विचरन्ति न तापसकुमाराः ॥ ५६ ॥

तेन नैषा शक्यते पराणेतुं निजपुरेऽस्माभिः ।
न च कोऽपि तथारूपोऽन्य इहाऽऽगतः सार्थः ॥ ५७ ॥

एषा सुकुमारतनुरास्ते कृच्छ्रेणात्र वनवासे ।
तस्माद्यदि त्वं पराणयसि स्वस्थानं भवति तर्हि लष्टम् ॥ ५८ ॥

अथ सुरथेन भणितं भगवन् यद् भणत तत्करोमीति ।
गत्वा स्वयमेवाहमर्पयिष्यामि अमरकेतोः ॥ ५९ ॥

---

१. श्वापदाः प्रचुरा यस्यां सा । २. कृष्टमह्या वनस्पतिजीवबहुलत्वेन तद्वधपापोत्पत्तेरित्यर्थः ।
३. पराणेतुं=प्रापयितुम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणिया हं कुलवइणा वच्छे ! सुरहस्स भासियं निसुयं ? ।
ता वच्चसु सह इमिया अन्नो पुण दुल्लहो सत्थो ॥ ६० ॥

अह चिंतियं मए किं इमेण सह होइ गमणमम्हाणं ।
जुग्गं, अहवा जाणइ भयवं चिय एत्थ 'जं उचियं ॥ ६१ ॥

इय चिंतिऊण भणियं भयवं ! जं भणसि तं करेमित्ति ।
जइ एवं ता वच्छे ! पयट्ट, इइ तेण भणिया हं ॥ ६२ ॥

बहु मन्निय तव्वयणं ताहे चलिया नरिंद ! तेण समं ।
तक्कालुचियं काउं तावसिसंभासणाईयं ॥ ६३ ॥

जाव य कमेण पत्ता एत्थ पएसम्मि ताव सुरहो सो ।
किंपि मिसं काउणं थक्को एत्थेव रण्णम्मि ॥ ६४ ॥

आवासिऊण सिन्नं दिणे दिणे एइ मह समीवम्मि ।
दंसेइ य बहुमाणं, अह अन्नदिणम्मि एगंते ॥ ६५ ॥

भणिताऽहं कुलपतिना वत्से ! सुरथस्य भाषितं निश्रुतम् ? ।
तस्माद्व्रज सहाऽनेनान्यः पुन-र्दुर्लभः सार्थः ॥ ६० ॥

अथ चिन्तितं मया किमनेन सह भवति गमनमस्माकम् ।
योग्यमथवा जानाति भगवान्नेवात्र यदुचितम् ॥ ६१ ॥

इति चिन्तयित्वा भणितं भगवन् ! यद् भणसि तत्करोमीति ।
यद्येवं तर्हि वत्से ! प्रवर्त्तस्व, इति तेन भणिताऽहम् ॥ ६२ ॥

बहु मत्वा तद्वचनं तदा चलिता नरेन्द्र ! तेन समम् ।
तत्कालोचितं कृत्वा तापसीसंभाषणादिकम् ॥ ६३ ॥

यावच्च क्रमेण प्राप्ताऽत्र प्रदेशे तावत् सुरथः सः ।
किमपि मिषं कृत्वा स्थितोऽत्रैवरण्ये ॥ ६४ ॥

आवास्य सैन्यं दिने दिने एति मम समीपे ।
दर्शयति च बहुमानं, अथान्यदिनैकान्ते ॥ ६५ ॥

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

घित्तुं आहरणाइं मह पासे आगओ भणइ एवं ।
एयाइं गिण्ह सुंदरि ! न सोहसे तं निराभरणा ॥ ६६ ॥ युग्मम् ॥

तं देवदिन्नकुंडलपमुहं सव्वंपि नियय‌आभरणं ।
[1]परियाणिऊण विम्हियहियाए मए इमं भणिओ ॥ ६७ ॥

एयाइं कुओ तुमए पत्ताइं सुरह ! मज्झ साहेसु ।
सो भणइ सुणसु सुंदरि ! पुव्वं मह भिल्लपुरिसेहिं ॥ ६८ ॥

इह अडवीइ समिद्धो कुसग्गपुर[2]पत्थिओ वणियसत्थो ।
गहिओ तहिं च पत्तं एयं तुह जोग्गमाभरणं ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥

तत्तो य मए भणियं [3]मह संतियमेवमाभरणमेयं ।
सिरिदत्तनामगस्स ओ वणियस्स समप्पियं आसि ॥ ७० ॥

हरिसियमुहेण भणियं जइ एवं तरिहि सुंदरतरंति ।
ता गेण्ह इमं सुंदरि ! इमस्स जोग्गा तुमं [4]नन्ना ॥ ७१ ॥

गृहीत्वाऽऽभरणानि मम पार्श्वे आगतो भणत्येवम् ।
एतानि गृहाण सुन्दरि ! न शोभते त्वं निराभरणा ॥ ६६ ॥ युग्मम् ॥

तं देवदत्तकुण्डलप्रमुखं सर्वमपि निजकाऽऽभरणम् ।
परिज्ञाय विस्मयहृदयया मयायं भणितः ॥ ६७ ॥

एतानि कुतस्त्वया प्राप्तानि सुरथ ! माम् कथय ।
स भणति शृणु सुन्दरि ! पूर्वं मम भिल्लपुरुषैः ॥ ६८ ॥

इहाटव्यां समृद्धः कुशाग्रपुरप्रस्थितो वणिक्सार्थः ।
गृहीतस्तत्र च प्राप्तमेतद् तवयोग्यमाभरणम् ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥

ततश्च मया भणितं मम सत्कमेवमाभरणमेतद् ।
श्रीदत्तनामकस्य ओ वणिजः समर्पितमासीत् ॥ ७० ॥

हर्षितमुखेन भणितं यद्येवं तर्हि सुन्दरतरमिति ।
तस्माद् गृहाणेदं सुन्दरि ! अस्य योग्या त्वं नान्या ॥ ७१ ॥

---

१. परिज्ञाय । २. पत्थिओ=प्रस्थितः । ३. मम सत्कं=मम संबन्धि । ४. नन्ना=नान्या ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तस्स दुट्ठभावं अन्नाऊणं[1] तयं मए गहियं ।
तत्तो य पइदिणं सो उवयरइ[2] ममं असुहभावो ॥ ७२ ॥

आगच्छइ एगंते परिहासकहाओ कहइ मह पुरओ ।
सवियारं च पलोयइ दंसइ अणुरत्तमप्पाणं ॥ ७३ ॥

अह अन्नदिणे पिययम ! पावेणं तेण मयणमूढेण ।
अगणिय कुलमज्जायं उज्झिय लज्जं सुदूरेण ॥ ७४ ॥

बहु मन्निय अविवेयं भणिया एगंतसंठिया एवं ।
वम्महपीडियदेहो सरणं तुह सुयणु ! अल्लीणो[3] ॥ ७५ ॥

नियअंगसंगमेणं सहलं मम कुणसु जीवियं अज्ज ।
तुह आयत्ता पाणा सव्वस्सवि सामिणी तं सि ॥ ७६ ॥

तुह सुयणु ! किंकरो हं आणाकारी य परियणो सव्वो ।
गाढाणुरागरत्तं किं बहुणा इच्छसु ममंति ॥ ७७ ॥

अथ तस्य दुष्टभावमज्ञात्वा तन्मया गृहीतम् ।
ततश्च प्रतिदिनं स उपचरति मामशुभभावः ॥ ७२ ॥

आगच्छति एकान्ते परिहासकथाः कथयति मम पुरतः ।
सविकारं च प्रलोकयति दर्शयति अनुरक्तात्मानम् ॥ ७३ ॥

अथान्यदिने प्रियतम ! पापेन तेन मदनमूढेन ।
अगणय्य कुलमर्यादामुज्झित्वा लज्जां सुदूरेण ॥ ७४ ॥

बहु मत्वाऽविवेकं भणिता एकान्तसंस्थितैवम् ।
मन्मथपीडितदेहः शरणं तव सुतनो ! आलीनः ॥ ७५ ॥

निजाङ्गसंगमेन सफलं मम कुरु जीवितमद्य ।
तवाऽऽयता प्राणाः सर्वस्याऽपि स्वामिनी त्वमसि ॥ ७६ ॥

तव सुतनो ! किङ्करोऽहमाज्ञाकारी च परिजनः सर्वः ।
गाढानुरागरक्तं किं बहुना इच्छ मामिति ॥ ७७ ॥

---

१. अज्ञात्वा । २. उपचरति=संमानयति । ३. आलीनः=आगतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तव्वयणं सोऊणं सहसा वज्जेण ताडियाव अहं ।
उप्पन्नगरुयदुक्खा पिययम ! चिंताउरा जाया ॥ ७८ ॥ युग्मम् ॥

हा ! पाविट्ठो एसो बलावि सीलखंडणं काही ।
सरणविहूणाइ ममं, ता इण्हिं किं करेमित्ति ? ॥ ७९ ॥

निब्भत्थामि[1] गिराहिं संपइ अइनिट्ठुराहिं जइ एयं ।
ता एस अमज्जायो इण्हिपि विरूवयं कुज्जा ॥ ८० ॥

ता संपइ मूयत्तं[2] जुत्तं अवलंबिउं तओ पच्छा ।
पत्थावं लहिऊणं नासिस्समिमाओ पावाओ ॥ ८१ ॥

इय चिंतिय तुण्हिका अहोमुहं काउं तत्थ थक्का हं ।
सोवि य दट्ठूण ममं निरुत्तरं उट्ठिओ तत्तो ॥ ८२ ॥

पत्ताए रयणीए निब्भरसुत्ते य सयलसिन्नम्मि ।
गहिऊण तमाभरणं पासाइं पलोयणमाणा ॥ ८३ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा सहसा वज्रेण ताडितेवाहम् ।
उत्पन्नगुरुकदुःखा प्रियतम ! चिन्तातुरा जाता ॥ ७८ ॥ युग्मम् ॥

हा ! पापिष्ठ एष बलादपि शीलखण्डनं करिष्यति ।
शरणविहूणाया मम तस्मादिदानीं किं करोमिति ? ॥ ७९ ॥

निर्भर्त्सयामि गीर्भिः संप्रति अतिनिष्ठुराभिर्यद्येतत् ।
तस्मादेषोऽमर्याद इदानीमपि विरूपकं कूर्यात् ॥ ८० ॥

तस्मात् संप्रति मूकत्वं युक्तमवलम्बितुं ततः पश्चात् ।
प्रस्तावं लब्ध्वा नङ्क्ष्यामि अस्माद्वापात् ॥ ८१ ॥

इति चिन्तयित्वा तुष्णिकाऽधोमुखं कृत्वा तत्र स्थिताऽहम् ।
सोऽपि च दृष्ट्वा मां निरुत्तरमुत्थितस्ततः ॥ ८२ ॥

प्राप्तायां रजन्यां निर्भरसुप्ते च सकलसैन्ये ।
गृहीत्वा तदाभरणं पार्श्वादि प्रलोकमाना ॥ ८३ ॥

---

१. निर्भर्त्सयामि । २. मूकत्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निहुयगईए[1] चलिया भएण कंपंततणुलया गाढं ।
वंचिय पाहरिए[2] हं नीहरिया ताओ सिन्नाओ ॥ ८४ ॥

घित्तूण य एगदिसं चलिया घणतरुवणस्स मज्झेणं ।
निसुणंती बहुसावयभीसणसद्दे बहुविही(ह?)ए ॥ ८५ ॥ युग्मम्॥

पवणाकंपियपायवचलंतपत्ताण सणसणारावं ।
सीहोरालि[3]समाणं मन्नंती वेविरसरीरा ॥ ८६ ॥

वेगेण य गच्छंती घणंधयाराए तीए रयणीए ।
दीहर[4]घणतणओच्छाइयाए विसमाए भूमीए ॥ ८७ ॥

अवियाणियपरमत्था झडत्ति पडिया य एत्थ कूवम्मि ।
पिययम ! कयबहुपावा जीवा इव घोरनरयम्मि ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥

भवियव्वयावसेणं न मया गंभीरजलनिवुड्डा[5]वि ।
अगडस्स[6] तडिं पाविय तत्थ निलुक्का अहं राय ! ॥ ८९ ॥

**निःशब्दगत्या चलिता भयेन कम्पमानतनुलता गाढम् ।
वञ्चयित्वा प्राहरिकान्नहं निःसृता तस्मात् सैन्यात् ॥ ८४ ॥**

**गृहीत्वा चैकदिशं चलिता घनतरुवनस्य मध्येन ।
निश्रुण्वन्ती बहुश्वापदभीषणशब्दान् बहुविधान् ॥ ८५ ॥ युग्मम् ॥**

**पवनाकम्पितपादपचलत्पत्राणां सणसणारावम् ।
सिंहौरालीसमानं मन्यमाना वेपमानशरीरा ॥ ८६ ॥**

**वेगेन च गच्छंती घनान्धकारायां तस्यां रजन्याम् ।
दीर्घघनतृणावच्छादितायां विषमायां भूमौ ॥ ८७ ॥**

**अविज्ञातपरमार्था झटिति पतिता चात्र कूपे ।
प्रियतम ! कृतबहुपापा जीवा इव घोरनरके ॥ ८८ ॥ युग्मम् ॥**

**भवितव्यतावशेन न मया गंभीरजलनिमग्नाऽपि ।
अवटस्य तटीं प्राप्य तत्र निलीनाऽहं राजन् ॥ ८९ ॥**

---

१. निहुयं = निःशब्दं । २. प्राहरिकान् = यामिकान् । ३. ओराली = दीर्घमधुरध्वनिः ।
४. दीर्घघनतृणावच्छादितायाम् । ५. निबुड्डा=निमग्ना । ६. अगडो=अयडो कूपः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

मरणे उवट्ठिएवि हु सीलं संरक्खियंति तुट्ठमणा ।
अप्पाणं[1] संकयत्थं मन्नंता सुरहभयमुक्का ॥ ९० ॥

गाढं छुहाभिभूया चत्तारि दिणाणि एत्थ कूवम्मि ।
परिचत्तजीवियासा ठिया अहं सरणपरिहीणा ॥ ९१ ॥

अज्ज पुण कलयलेण सिबिरं आवासियंति नाऊण ।
सुरहासंकाए पुणो समाउला नाह ! संजाया ॥ ९२ ॥

तत्तो कूवपविट्ठं तुम्ह नरं पासिऊण सुट्ठुयरं ।
भीयाइ पुच्छियाइवि न उत्तरं किंचि मे दिन्नं ॥ ९३ ॥

पुणरवि य तुम्ह नामं सोऊणं विगयअन्नआसंका ।
हरिसभरनिब्भरंगी उत्तरिया देव ! कूवाओ ॥ ९४ ॥

एयं मएऽणुभूयं सरणविहुणाए तुम्ह विरहम्मि ।
निसुएण जेण जायइ दुक्खं पासट्ठियाणंपि ॥ ९५ ॥

मरणे उपस्थितेऽपि खलु शीलं संरक्षितमिति तुष्टमना ।
आत्मानं स्वकृतार्थं मन्यमाना सुरथभयमुक्ता ॥ ९० ॥

गाढं क्षुधाभिभूता चत्वारि दिनानि अत्र कूपे ।
परित्यक्तजीविताशा स्थिताऽहं शरणपरिहीना ॥ ९१ ॥

अद्य पुनः कलकलेन शिबिरमावासितमिति ज्ञात्वा ।
सुरथाऽऽशङ्कया पुनः समाकुला नाथ ! सञ्जाता ॥ ९२ ॥

ततः कूपप्रविष्टं युस्माकं नरं दृष्ट्वा सुष्ठुतरम् ।
भीतायां पृष्टायामपि नोत्तरं किञ्चित् मया दत्तम् ॥ ९३ ॥

पुनरपि च युस्माकं नाम श्रुत्वा विगताऽन्याऽऽशङ्का ।
हर्षभरनिर्भृताङ्गी उत्तरिता देव ! कूपात् ॥ ९४ ॥

एतद्मयाऽनुभूतं शरणविहूणया युस्माकं विरहे ।
निःश्रुतेन येन जनयति दुःखं पार्श्वस्थितानामपि ॥ ९५ ॥

१. स्वकृतार्थम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय कमलावइभणियं [1]आयन्निय अमरकेउनरनाहो ।
बाहजलाविलनयणो गुरुसोगो भणिउमाढत्तो ॥ ९६ ॥

किं देव ! इत्थ कीरइ सकम्मवसयाण नवरि जीवाण ।
जायंति दूसहाइं दुक्खाइं एत्थ संसारे ॥ ९७ ॥

सकयं सुहमसुहं वा इक्को अणुहवइ विविहजोणीसु ।
माया पिया य भत्ता बंधुजणो वावि न हु सरणं ॥ ९८ ॥

रागद्दोसवसाए असुहफलं आसि जं कयं कम्मं ।
तस्स वसाओ सुंदरि ! संपत्ता [2]वसणरिंछो[3]ली ॥ ९९ ॥

एवं गएवि जं देवि ! एत्थ कूवम्मि निवडिया एवं ।
संपत्ता तं मन्ने [4]अनन्नपुण्णोदओ कोवि ॥ १०० ॥

[5]पडिकूडकारिणावि हु विहिणा विहियं तु एत्तियं लट्ठं ।
जं अक्खयदेहाए तुमए सह संगमो विहिओ ॥ १०१ ॥

इति कमलावतीभणितमाकर्ण्य अमरकेतुनरनाथः ।
बाष्पजलाविलनयनो गुरुशोको भणितुमारब्धः ॥ ९६ ॥

किं देव ! अत्र क्रियते सकर्मवशगानां नवरं जीवानाम् ।
जायन्ते दुःसहानि दुःखानि अत्र संसारे ॥ ९७ ॥

स्वकृतं शुभमशुभं वा एकोऽनुभवति विविधयोनीषु ।
माता पिता च भर्त्ता बन्धुजनो वाऽपि न खलु शरणम् ॥ ९८ ॥

रागद्वेषवशयाऽशुभफलमासीत् यत्कृतं कर्म ।
तस्य वशतः सुन्दरि ! संप्राप्ता व्यसनरिंछोली ॥ ९९ ॥

एवं गतेऽपि यत् देवि ! अत्र कूपे निपतितैवम् ।
संप्राप्ता तद्मन्ये अनन्यपुण्योदयः कोऽपि ॥ १०० ॥

प्रतिकूलकारिणाऽपि खलु विधिना विहितन्त्वेतावन्तं लष्टम् ।
यदक्षयदेहया त्वया सह सङ्गमो विहितः ॥ १०१ ॥

---

१. आयन्निय = आकर्ण्य = श्रुत्वा । २. व्यसनम् = कष्टम् । ३. रिंछोली = पङ्क्तिः ।
४. अनन्यपुण्योदयः=असाधारणसुकृतविपाकः । ५. पडिकूडं=प्रतिकूलम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एमाइबहुविगप्पं देविं आसासिऊण सो राया ।
नियसिन्नेण समेओ समागओ गयपुरं कमसो ॥ १०२ ॥

कारियगरुयपमोओ [1]थुव्वंतो नयरनारिनिवहेण ।
कमलावईसमेओ दाणं देंतो अमरकेऊ ॥ १०३ ॥

कयमंगलोवयारो [2]नायरजणजणियहिययआणंदो ।
नियमंदिरे पविट्ठो [3]पक्कलपाइक्कपरियरिओ ॥ १०४ ॥ युग्मम् ॥

एवं च तस्स रन्नो अदिट्ठदुक्खस्स देविसहियस्स ।
बोलीणाइं.कइवि हु वरिसाणं सयसहस्साइं ॥ १०५ ॥

अह अन्नया कयाइवि अत्थाणगयस्स राइणो तस्स ।
पडिहाराणुन्नाओ समंतभद्दोत्ति नामेण ॥ १०६ ॥

उज्जाणम्मि [4]निउत्तो पत्तो पणमित्तु रायपयकमलं ।
सीसनिवेसियकरकमलसंपुडो हरिसिओ भणइ ॥ १०७ ॥ युग्मम् ॥

एवमादिबहुविकल्पं देवीमाश्वास्य स राजा ।
निजसैन्येन समेतः समागतो गजपुरं क्रमशः ॥ १०२ ॥

कारितगुरुकप्रमोदः स्तूयमानो नगरनारीनिवहेन ।
कमलावतीसमेतो दानं ददानोऽमरकेतुः ॥ १०३ ॥

कृतमङ्गलोपचारो नागरजनजनितहृदयाऽनन्दः ।
निजमंदिरे प्रविष्टः पक्कलपदातिपरिवृत्तः ॥ १०४ ॥ युग्मम्॥

एवञ्च तस्य राज्ञोऽदृष्टदुःखस्य देवीसहितस्य ।
अतिक्रान्तानि कत्यपि खलु वर्षाणां शतसहस्त्राणि ॥ १०५ ॥

अथ अन्यदा कदाचिदपि आस्थानगतस्य राज्ञस्तस्य ।
प्रतिहारानुज्ञातः समन्तभद्र इति नाम्ना ॥ १०६ ॥

उद्याने नियुक्तः प्राप्तः प्रणम्य राजपदकमलम् ।
शीर्षनिवेशितकरकमलसंपुटो हर्षितो भणति ॥ १०७ ॥ युग्मम् ॥

---

१. स्तूयमानः । २. नागराः=नगरनिवासिनः । ३. पक्को=समर्थः, दृप्तश्च स्वार्थे ले पक्कलो।
४. नियुक्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वं देवेणं अहं नेमित्तियसुमइवयणयं सोच्चा ।
कुसुमायरउज्जाणस्स पालगत्ते[1] निउत्तो म्हि ॥ १०८ ॥

तं च तिसंझं निच्चं पलोयमाणस्स एत्तिओ कालो ।
वोलीणो न य दिट्ठं किंचिवि नेमित्तियाइट्ठं ॥ १०९ ॥

अज्ज पुण अप्पभाए[2] गयणे उज्जाणमज्झयारम्मि ।
कुसुमियसाहिसमूहं इओ तओ पिच्छमाणेण ॥ ११० ॥

एगम्मि दिसाभाए वल्लरवेल्लीसणाहदुमगहणे ।
उत्तासियहंसउलो उद्धाविओ सउणसंदोहो[3] ॥ १११ ॥

निसुओ विम्हयजणओ बहिरियआसन्नसत्तसुइविवरो[4] ।
मुहरियदिसाविभागो गरुयखडक्कारसंसद्दो ॥ ११२ ॥ तिसृभिः विशेषकम् ॥

सोऊण य तं सद्दं विम्हियउत्फुल्ललोयणेण मए ।
पुलइय तत्तोहुत्तं चिंतियमव्वो ! किमेयंति ॥ ११३ ॥

पूर्वं देवेनाऽहं नैमित्तिकसुमतिवचनकं श्रुत्वा ।
कुसुमाकरोद्यानस्य पालकत्वे नियुक्तोऽस्मि ॥ १०८ ॥

तच्च त्रिसन्ध्यं नित्यं प्रलोकयत एतावत्कालः ।
अतिक्रान्तो न च दृष्टं किञ्चिदपि नैमित्तिकादिष्टम् ॥ १०९ ॥

अद्य पुनरप्रभाते गगने उद्यानमध्ये ।
कुसुमितशाखिसमूहमितस्ततः प्रेक्ष्यमानेन ॥ ११० ॥

एकस्मिन् दिग्भागे वल्लरवल्लीसनाथद्रुमगहने।
उत्त्रसितहंसकुल उत्थापितः शकुनसन्दोहः ॥ १११ ॥

निश्रुतो विस्मयजनको बधिरितासन्नसत्त्वश्रुतिविवरः ।
मुखरितदिग्विभागो गुरुकखटत्कारसंशब्दः ॥ ११२ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम्॥

श्रुत्वा च तं शब्दं विस्मयोत्फुल्ललोचनेन मया ।
दृष्टं तदभिमुखं चिन्तितमहो ! किमेतदिति ॥ ११३ ॥

---

१. पालकत्वे । २. अप्रभाते = रात्रिप्रान्तभागे इत्यर्थः । ३. शकुनाः = पक्षिणः ।
४. बधिरितासन्नसत्त्वश्रुतिविवरः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कस्स पुण एस सद्दो समुट्ठिओ एत्थ वणनिगुंजम्मि ।
इय चिंतंतो कोऊहलेण तत्तोमुहो चलिओ ॥ ११४ ॥

ताव य दिट्ठा भूपट्ठिसंठिया बउलपायवसमीवे ।
मुच्छानिमीलियच्छी अधरियसुरसुंदरीरूवा ॥ ११५ ॥

अहिणवजोव्वणउब्भेयसुंदरा सयलमणहरावयवा ।
[1]पउमचुया इव लच्छी नरवर ! वरबालिया एक्का ॥ ११६ ॥ युग्मम् ॥

नूणं नहत्थलाओ निवडंतीए इमीए भूमीए ।
जुवईए पडिसद्दो समुट्ठिओ एस सहसत्ति ॥ ११७ ॥

कह मन्ने एरिसस्सवि जुवईरयणस्स एरिसाऽवत्था ।
विबुहजणसो[2]यणिज्जा धी ! विहिणो विलसियं चित्तं ॥ ११८ ॥

इय चिंतंतेण मए सीयलजलसीयरेहिं संसित्ता ।
मिउपवणकरणविहिणा अह विहिया सा समासत्था ॥ ११९ ॥

कस्य पुनरेष शब्दः समुत्थितोऽत्र वननिकुञ्जे ।
इति चिन्तयन् कुतुहलेन तत्मुखश्चलितः ॥ ११४ ॥

तावञ्च दृष्टा भूपृष्ठसंस्थिता बकुलपादपसमीपे ।
मूर्च्छानिमीलिताक्षी अधरितसुरसुन्दरीरूपा ॥ ११५ ॥

अभिनवयौवनोद्भेदसुन्दरा सकलमनोहरावयवा ।
पद्मच्युतेव लक्ष्मी-र्नरवर ! वरबालिकैका ॥ ११६ ॥ युग्मम् ॥

नूनं नभस्तलात् निपतन्त्यामस्यां भूमौ ।
युवत्याः प्रतिशब्दः समुत्थित एष सहसेति ॥ ११७ ॥

कथं मन्ये ईदशस्यापि युवतीरत्नस्य ईदृशाऽवस्था ।
विबुधजनशोचनीया धिग् ! विधे-र्विलसितं चित्रम् ? ॥ ११८ ॥

इति चिन्तयता मया शीतलजलशीकरैः संसिक्ता ।
मृदुपवनकरणविधिना अथ विहिता सा समास्वस्था ॥ ११९ ॥

---

१. पउमं=पद्मम् । २. शोचनीया=खेदकारिका ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हरिणिव्व जूहभट्ठा सतरलतारं दिसाओ पुलयंती[1] ।
भणिया मए सुमहुरं कीस तुमं सुयणु ! बीहेसि ? ॥ १२० ॥

मा भद्दे ! कुणसु भयं थेवंपि[2], हु जणयनिविसेसो हं ।
का सि तुमं कत्तो वा इह पडिया मज्झ साहेसु ? ॥ १२१ ॥

अविय । सग्गाओ निवडिया किं सावप्पहया[3] सुरंगणा तं सि ।
किं वावि भट्ठविज्जा विज्जाहरबालिया सुयणु ! ? ॥ १२२ ॥

तुहरूवदंसणुप्पन्नहरणबुद्धिस्स नहपयट्टस्स ।
विज्जाहरस्स कस्सवि किंवा हत्थाओ पब्भट्ठा ? ॥ १२३ ॥

साहेसु सुयणु ! एयं महंतकोऊहलं इमं मज्झ ।
नीसाहारा कह नहयलाओ पडिया इहुज्जाणे ? ॥ १२४ ॥

इय सा भणिया भूनाह ! मज्झ पडिउत्तरं अदाऊण ।
गुरुदुक्खसूयणपरं अंसुजलं मोत्तुमारद्धा ॥ १२५ ॥

हरिणीव यूथभ्रष्टा सतरलतारं दिशः पश्यन्ती ।
भणिता मया सुमधुरं कस्मात्त्वं सुतनो ! बिभेषि ? ॥ १२० ॥

मा भद्रे ! कुरु भयं स्तोकमपि, खलु जनकनिर्विशेषोऽहम् ।
काऽसि त्वं कुतो वेह पतिता मम कथय ? ॥ १२१ ॥

अपि च । स्वर्गतो निपतिता किं शापप्रहता सुराङ्गना त्वमसि ।
किं वाऽपि भ्रष्टविद्या विद्याधरबालिका सुतनो ! ? ॥ १२२ ॥

तवरूपदर्शनोत्पन्नहरणबुद्धे-र्नभःप्रवृत्तस्य ।
विद्याधरस्य कस्याऽपि किं वा हस्ताद् प्रभ्रष्टा ? ॥ १२३ ॥

कथय सुतनो ! एतद् महत्कुतुहलमिदं मम ।
निःसाधारा कथं नभोतलात्पतितेहोद्याने ? ॥ १२४ ॥

इति सा भणिता भूनाथ ! मम प्रत्युत्तरमदत्त्वा ।
गुरुदुःखसूचनपरमश्रुजलं मोक्तुमारब्धा ॥ १२५ ॥

---

१. पश्यन्ती । २. थेवं=स्तोकम् । ३. शापप्रहता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तं तहाविहं पासिऊण परिचिंतियं मए एयं ।
तं एयं संजायं जं पुव्वं सुमइणा भणियं ॥ १२६ ॥

कुसुमायरउज्जाणे जइया गयणाओ कन्नगा पडिही ।
तत्तो य सिग्घमेव हि पुत्तेण समागमो होही ॥ १२७ ॥

ता किं इह पुट्ठाए इमाए, ताव साहेमि ।
गंतुं वइयर[1]मेयं जहट्ठियं चेव नरवइणो ॥ १२८ ॥

इय चिंतिऊण तत्तो आसासित्ता सुमहुरवयणेहिं ।
आणीया नियगेहे समप्पिया सा सभज्जाए ॥ १२९ ॥

नियपरियणं च सव्वं सरीरसंवाहणाइवावारे ।
तीए निउंइ[2]ऊणं समागओ देवपासम्मि ॥ १३० ॥

एवं समंतभद्देण साहियं वइयरं निसामित्ता ।
विम्हियहियओ राया अह एवं भणिउमाढत्तो[3] ॥ १३१ ॥

अथ तां तथाविधां दृष्ट्वा परिचिन्तितं मयैतद् ।
तदेतत् सञ्जातं यत्पूर्वं सुमतिना भणितम् ॥ १२६ ॥

कुसुमाकरोद्याने यदा गगनात् कन्यका पतिष्यति ।
ततश्च शीघ्रमेव हि पुत्रेण समागमो भविष्यति ॥ १२७ ॥

तस्मात्किमिहपृष्ट्यानया वराक्या तावत्कथयामि ।
गत्वा व्यतिकरमेतद् यथास्थितमेव नरपतेः ॥ १२८ ॥

इति चिन्तयित्वा ततोऽऽश्वास्य सुमधुरवचनैः ।
आनीता निजगेहे समर्पिता सा स्वभार्यायै ॥ १२९ ॥

निजपरिजनं च सर्वं शरीरसंवाहनादिव्यापारे ।
तस्या नियोज्य समागतो देवपार्श्वे ॥ १३० ॥

एवं समन्तभद्रेण कथितं व्यतिकरं निशम्य ।
विस्मयहृदयो राजा अथैवं भणितुमारब्धः ॥ १३१ ॥

---

१. व्यतिकरं=वृत्तान्तम् । २. नियोज्य । ३. आढत्तो=आरब्धः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अव्वो ! हु अवितहं तं पिच्छह नेमित्तियस्स सुमइस्स ।
ता पुत्तेण समाणं[1] आसन्नं दंसणं इण्हिं ॥ १३२ ॥

ता भो समंतभद्दय ! सिग्घं आणेह बालियं तमिह ।
जीए पभावेण मए पिक्खेयव्वो[2] सपुत्तोति ॥ १३३ ॥

वयणाणंतरमेव हि समंतभद्देण गंतुमाणीया ।
सा बालिया विणिज्जियसुरजुवईरूवसोहग्गा ॥ १३४ ॥

तीए सरीरसोहं पिच्छिय रन्ना विचिंतियं अव्वो ।
आगारो चिय सूयइ इमीए सुकुलम्मि संभूइं[3] ॥ १३५ ॥

उचियासणोवविट्ठा सा कन्ना अमरकेउनरवइणा ।
भणिया हिययब्भंतरगुरुसोगु[4]व्वायपंडुमुहा ॥ १३६ ॥

वच्छे ! उज्झसु सोयं चयसु[5] भयं जणयनिविसेसस्स ।
साहिज्जउ[6] मह एयं कम्मि पुरे तं समुप्पन्ना ? ॥ १३७ ॥

अहो ! खलु अवितथं तत् प्रेक्षध्वे नैमित्तिकस्य सुमतेः ।
तस्मात् पुत्रेण सममासन्नं दर्शनमिदानीम् ॥ १३२ ॥

तस्मात् भोः समन्तभद्र ! शीघ्रमानयत बालिकां तामिह ।
यस्याः प्रभावेन मया प्रेक्षितव्यः स्वपुत्र इति ॥ १३३ ॥

वचनान्तरमेव हि समन्तभद्रेण गत्वाऽऽनीता ।
सा बालिका विनिर्जितसुरयुवतीरूपसौभाग्या ॥ १३४ ॥

तस्याः शरीरशोभां प्रेक्ष्य राज्ञा विचिन्तितं अहो ! ।
आकारश्चैव सूचयत्यस्याः सुकुले संभूतिम् ॥ १३५ ॥

उचितासनोपविष्टा सा कन्या अमरकेतु-नरपतिना ।
भणिता हृदयाभ्यन्तरगुरुशोकोद्वातपाण्डुमुखा ॥ १३६ ॥

वत्से ! उज्झ शोकं त्यज भयं जनकनिर्विशेषस्य ।
कथ्यतां ममैतद् कस्मिन् पुरे त्वं समुत्पन्ना ? ॥ १३७ ॥

---

१. समाणं=समं=सहेत्यर्थः । २. प्रेक्षितव्यः । ३. संभूतिः=उत्पत्तिः ।४. उव्वायं=उद्वातं=शुष्कम् । ५. त्यज । ६. साहिज्जउ=कथ्यताम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

कस्स व धूया कह वा इहागया कह व मज्झ उज्जाणे ।
पडिया सि नहयलाओ साहेसु सवित्थरं एयं ॥ १३८ ॥

अह सा एवं भणिया गुरुसोया सज्झसेण अभिभूया ।
उम्मुक्कदीहसासा न किंचि पडिउत्तरं देइ ॥ १३९ ॥

अह पुणरुत्तं रन्ना पुट्ठाए तीए कहवि संलत्तं ।
ताय ! चैएमि[1] न वोत्तुं बहुदुखं निययवुत्तंतं ॥ १४० ॥

तहवि हु अलंधणीया आणा तायस्स तेण साहेमि ।
जंबुद्दीवे भरहे कुसग्गनयरम्मि नामेण ॥ १४१ ॥

अत्थि पुरं सुपसिद्धं तत्थ य नरवाहणो पुहइनाहो ।
रयणवई से देवी तीए धूया अहं ताय ! ॥ १४२ ॥ युग्मम् ॥

सुरसुंदरित्तिनामा पुव्विं दुव्विहियकम्मपरिणामा ।
वेरियसमेण केणइ पिसायरूवेण अवहरिया ॥ १४३ ॥

**कस्य वा दुहिता कथं वा इहाऽऽगता कथं वा ममोद्याने ।
पतिताऽसि नभस्तलात् कथय सविस्तरमेतद् ॥ १३८ ॥**

**अथ सैवं भणिता गुरुशोका साध्वसेनऽभिभूता ।
उन्मुक्तदीर्घश्वासा न किञ्चिद् प्रत्युत्तरं ददाति ॥ १३९ ॥**

**अथ पुनरुक्तं राज्ञा पृष्टया तया कथमपि संलपितम् ।
तात ! शक्नोमि न वक्तुं बहुदुःखं निजकवृत्तान्तम् ॥ १४० ॥**

**तथापि खलु अलङ्घनीयाऽऽज्ञा तातस्य तेन कथयामि ।
जम्बूद्वीपे भरते कुशाग्रनगरे नाम्ना ॥ १४१ ॥**

**अस्ति पुरं सुप्रसिद्धं तत्र च नरवाहनः पृथिवीनाथः ।
रत्नवती तस्य देवी तस्या दुहिताऽहं तात ! ॥ १४२ ॥ युग्मम् ॥**

**सुरसुन्दरीतिनाम्नी पूर्वं दुर्विहितकर्मपरिणामा ।
वैरिसमेन केनाऽपि पिशाचरूपेणाऽपहृता ॥ १४३ ॥**

१. चएमि=शक्नोमि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्तियमित्तं भणिउं सोयसमुब्भुयगरुमंन्नुवसा[1] ।
थूलंसुए मुयंती निहुयं रोउं पवत्ता सा ॥ १४४ ॥

एत्थंतरम्मि रन्नो अद्धासणसंगयाए देवीए ।
कमलावईए गहिया रोवंती सा निजुच्छंगे ॥ १४५ ॥

भणिया वच्छे ! मा रुय न होइ दीवंतरं इमं सुयणु ! ।
हत्थिणपुरं हि एयं एसो राया अमरकेऊ ॥ १४६ ॥

कमलावई अहंपि हु, सहोयरो होइ तुह पिया मज्झ ।
वच्छे ! तुमंपि अम्हं सुयपुव्वा नाममेत्तेण ॥ १४७ ॥

बहुविहपओयणेणं कुसग्गनयराओ जो जणो एंतो ।
सो सव्वो सुरसुंदरि ! तुह गुणनिवहं मह कहिंतो ॥ १४८ ॥

एवं सुरूवकलिया एवं पिउणो य वच्छला बाढं ।
एवं कलासु कुसला एवं दक्खिन्नदयजुत्ता ॥ १४९ ॥

एतावन्मात्रं भणित्वा शोकसमुद्भूतगुरुकमन्युवशा ।
स्थूलाश्रूणि मुञ्चती निभृतं रोदितुं प्रवृत्ता सा ॥ १४४ ॥

अत्रान्तरे राज्ञोऽर्धासनसङ्गया देव्या ।
कमलावत्या गृहीता रुदिती सा निजोत्सङ्गे ॥ १४५ ॥

भणिता वत्से ! मा रुदिहि न भवति द्वीपान्तरमिदं सुतनो ! ।
हस्तिनापुरं ह्येतदेष राजा अमरकेतुः ॥ १४६ ॥

कमलावत्यऽहमपि खलु, सहोदरो भवति तव पिता मम ।
वत्से ! त्वमपि अस्माकं श्रुतपूर्वा नाममात्रेण ॥ १४७ ॥

बहुविधप्रयोजनेन कुशाग्रनगरात् यो जनो एयात् ।
स सर्वः सुरसुन्दरि ! तव गुणनिवहं ममकथयेत् ॥ १४८ ॥

एवं सुरूपकलिता एवं पितुश्च वत्सला बाढम् ।
एवं कलासु कुशला एवं दाक्षिण्यदयायुक्ता ॥ १४९ ॥

---

१. मन्युः=संतापः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

ता मा कुणसु विसायं एयंपि य पिउहरं निजं तुज्झ ।
अच्छसु वी[1]सत्थमणा कीडंती विविहकीडाहिं ॥ १५० ॥

एवविहवयणेहिं आसासित्ता निजुत्तरीएण ।
अंसुयधोयकवोलं तीए मुहं संपमज्जित्ता ॥ १५१ ॥

मुहसोयं दाऊणं नीया देवीए मंदिरे नियए ।
तत्थवि उव्विग्गमणा अच्छइ गुरुसोयसंतत्ता ॥ १५२ ॥ युग्मम् ॥

नीससइ दीहदीहं खणेण थूलंसुयाइं मिल्लेइं[2] ।
मुच्छिज्जई खणेणं खणेण संवरइ अप्पाणं ॥ १५३ ॥

विलवइ खणेण विहसइ रोवइ खणेण मूयल्लिया[3] होइ ।
गुरुचिंताभरविहुरियहियया [4]परिहाइ [5]अणुदियहं ॥ १५४ ॥

अह तं विगतयाणंदं पिच्छिय कमलावई विचिंतेइ ।
आणाकारी सव्वोवि परियणो ताव एईए ॥ १५५ ॥

तस्मात् मा कुरु विषादमेतदपि च पितृगृहं निजं तव ।
आस्स्व विश्वस्तमनाः क्रीडन्ती विविधक्रीडाभिः ॥ १५० ॥

एवविधवचनैराश्वास्य निजोत्तरीयेन ।
अश्रुकधौतकपोलं तस्या मुखं संप्रमृज्य ॥ १५१ ॥

मुखशौचं दत्त्वा नीता देव्या मन्दिरे निजके ।
तत्राऽपि उद्विग्नमना आस्ते गुरुशोकसंतप्ता ॥ १५२ ॥ युग्मम् ॥

निश्वसिति दीर्घदीर्घं स्थूलाश्रूणि मुञ्चति ।
मूर्च्छयते क्षणेन क्षणेन संवृणोत्यात्मानम् ॥ १५३ ॥

विलपति क्षणेन विहसति रोदिति क्षणेन मूका भवति ।
गुरुचिन्ताभरविधुरितहृदया परिभात्यनुदिवसम् ॥ १५४ ॥

अथ तां विगतानन्दां प्रेक्ष्य कमलावती विचिन्तयति ।
आज्ञाकारी सर्वोऽपि परिजनस्तावदेतस्याः ॥ १५५ ॥

---

१. विश्वस्तमनाः । २. मिल्लेइ=मुञ्चति । ३. मूयल्लिया=मूका । ४. परिहाइ=कृशीभवति । ५. अनुदिवसम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तह य समाणवयाओ सिणेहसाराओ रायकन्नाओ ।
नाणाविहचेट्ठाहिं [1]अणुदियहमिमं विणोएंति[2] ॥ १५६ ॥

तहवि हु रइं न पावइ एसा चिंताए सुसइ अणुदियहं ।
ता मन्ने का चिंता जीए एसा उ [3]परिहाइ ॥ १५७ ॥

जइ ता माउपिऊणं सुमरइ ता किं कहेइ न हु मज्झ ? ।
मयणवियारसरिच्छा नेय वियारा तहिं हुंति ॥ १५८ ॥

एगंतं जह सेवइ वि[4]हडियचक्काइं जह य मेल्लेइ[5] ।
पियसंगमसाराओ कहाओ जह सुणइ तच्चित्ता ॥ १५९ ॥

तह मन्ने पेम्मगहो विलसइ एवंविहाहिं चिट्ठाहिं ।
ता जह एसा मज्झं तहट्ठियं साहइ सरूवं ॥ १६० ॥

ता तस्स पावणम्मिवि कोवि उवाओवि लब्भए नूणं ।
न य एसा वज्जरिही पुट्ठावि जहट्ठियं मज्झ ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

तथा च समानवयसः स्नेहसारा राजकन्याः ।
नानाविधचेष्टाभिरनुदिवसमिमां विनोदयन्ति ॥ १५६ ॥

तथापि खलु रतिं न प्राप्नोति एषा चिन्तया शुष्यत्यनुदिवसम् ।
तस्माद् मन्ये का चिन्ता ययैषा तु परिजहाति ॥ १५७ ॥

यदि सा मातपित्रोः स्मरति तर्हि किं कथयति न खलु मम ? ।
मदनविकारसदृशा नैव विकारास्तत्र भवन्ति ॥ १५८ ॥

एकान्तं यथा सेवते विघटितचक्राणि यथा च मुञ्चति ।
प्रियसङ्गमसाराः कथा यथा शृणोति तच्चिता ॥ १५९ ॥

तथा मन्ये प्रेमग्रहो विलसति एवंविधाभिश्चेष्टाभिः ।
तस्मात् यद्यैषा मम तथास्थितं कथयति स्वरूपम् ॥ १६० ॥

तस्मात् तस्य प्रापणेऽपि कोऽपि उपायोऽपि लभ्यते नूनम् ।
न चैषा कथयिष्यति पृष्टाऽपि यथास्थितं मम ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥

---

१. अनुदिवसम् । २. विनोदयन्ति विनोदं कारयन्ति । ३. परिहाइ=कृशीभवति । ४. विघटितं=वियुक्तम् । ५. मिल्लेइ=मुञ्चति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वामसहावो मयणो अक्खिज्जंतो[१] न पायडो[२] होइ ।
नज्जइ आगारेहिं[३] गोविज्जंतोवि[४] छेएहिं[५] ॥ १६२ ॥

तहवि हु लहामि केणवि हंदि ! उवाएण भावमेईए ।
इय चिंतिय आणत्ता[६] नियचेडी हंसिया नाम ॥ १६३ ॥

सुरसुंदरीइ उव्वेवकारणं लहसु हंसिए ! कहवि ।
तुज्झ समाणवयाए साहिस्सइ हिययसब्भावं ॥ १६४ ॥

जं आणवेसि सामिणि ! इय भणिउं हंसिया गया झत्ति ।
एगंतट्ठियसुरसुंदरीए पासम्मि अल्लीणा ॥ १६५ ॥

सब्भावनेहसूयगवीसंभ[७]कहाहिं विविहभणिईहिं[८] ।
उप्पाइय वीसंभं भणिया सुरसुंदरी तीए ॥ १६६ ॥

सुरसुंदरि ! तुह चरियस्स निसुणणे अत्थि कोउगं मज्झ ।
कह केण किं निमित्तं अवहरिया किंच अणुभूयं ? ॥ १६७ ॥

वामसहायो मदनः आख्यायमानो न प्रकटो भवति ।
ज्ञायतेऽऽकारै-र्गोप्यमानोऽपिच्छेकैः ॥ १६२ ॥

तथाऽपि खलु लभे केनाऽपि हन्दि ! उपायेन भावमेतस्याः ।
इति चिन्तयित्वाऽऽज्ञप्ता निजचेटी हंसिका नाम्नी ॥ १६३ ॥

सुरसुन्दर्या उद्वेगकारणं लभस्व हंसिके ! कथमपि ।
तव समानवयसः कथयिष्यति हृदयसद्भावम् ॥ १६४ ॥

यदाज्ञापयसि स्वामिनि ! इति भणित्वा हंसिका गता झटिति ।
एकान्तस्थितसुरसुन्दर्याः पार्श्वेऽऽलीना ॥ १६५ ॥

सद्भावस्नेहसूचकविश्रम्भकथाभिर्विविधभणितिभिः ।
उत्पाद्य विश्रम्भं भणिता सुरसुन्दरी तया ॥ १६६ ॥

सुरसुन्दरि ! तव चरित्रस्य निश्रवणेऽस्ति कौतुकं मम ।
कथं केन किं निमित्तमपहृता किञ्चाऽनुभूतम् ? ॥ १६७ ॥

---

१. आख्यायमानः=उच्यमानः । २. पायडो=प्रकटः । ३. आकारैः=इङ्गितैः । ४. गोप्यमानः । ५. छेकः=चतुरः । ६. आज्ञप्ता=आदिष्टा । ७. विश्रम्भः=विश्वासः । ८. भणितिः=वचनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीए भणियं ताएणवि आसि पुच्छिया एव ।
किं पुण लज्जाए मए न सक्कियं तत्थ वज्जरिउं ॥ १६८ ॥

किंच । मह चरियं सुम्मंतं जणेई पासट्ठियाणवि दुक्खं ।
तेण न वोत्तुं मज्झवि गुरुदुक्खसंजणगं ॥ १६९ ॥

तहवि हु तुमए पुट्ठा वयंसि ! कोऊहलेण गरुएण।
साहेमि तेण निसुणसु एगमणा वज्जरिज्जंतं ॥ १७० ॥

अत्थि पुहईपयासं निरग्गलोदग्ग[1]वग्गिरतुरंगं ।
वग्गि[1]रतुरंगखर[2]खुरुक्खयखेहाइन्न[3]रिक्खपहं ॥ १७१ ॥

[3]रिक्खपहपवणकंपिरधयवडरेहंतभूरि[4]साणूरं ।
[4]साणूरगहिरवज्जिरतूररवु[5]प्फुण्णदिसिचक्कं ॥ १७२ ॥

दिसिच्चक्कगेय[6]सत्थाह[7]सत्थकिज्जंत[8]वज्जवाणिज्जं ।
वाणिज्जकलापत्तट्ठुलट्ठवाणियगरमणीयं ॥ १७३ ॥

सुरसुन्दर्या भणितं तातेनाऽपि आसीत् पृष्टेव ।
किं पुनर्लज्जया मया न शक्यं तत्र कथयितुम् ॥ १६८ ॥

किञ्च । मम चरित्रं श्रुण्वन्तं जनयति पार्श्वस्थितानामपि दुःखम् ।
तेन न वक्तुं युक्तं ममाऽपि गुरुदुःखसञ्जनकम् ॥ १६९ ॥

तथापि खलु त्वया पृष्टा वयस्ये ! कुतुहलेन गुरुकेन ।
कथयामि तेन निशृणु एकमनाः कथ्यमानम् ॥ १७० ॥

अस्ति पृथिवीप्रकाशं निरर्गलोदग्रवेगवत्तुरङ्गम् ।
वेगवत्तुरङ्गखरखुरोत्खातखेहा (धूली)ऽऽकीर्णर्क्षपथम् ॥ १७१ ॥

ऋक्षपथपवनकम्प्रमत्ध्वजपटराजितभूरिसाणूरं ।
साणूरगभीरवादनशीलतूर्यरवोत्फुण्णदिग्चक्रम् ॥ १७२ ॥

दिग्चक्रगेयसार्थवाहसार्थक्रियमाणवर्यवाणिज्यम् ।
वाणिज्यकलाप्राप्तार्थलष्टवणिग्रमणीयम् ॥ १७३ ॥

---

१. वग्गिरो=वेगवान्। २. उक्खयं=उत्खातम्। ३. ऋक्षपथः=आकाशम्। ४. साणूरं=देवगृहम्।
५. उप्फुण्णं=पूर्णम् । ६. सत्थाहो=सार्थवाहः । ७. सत्थो=सार्थः=समूहः । ८. वर्यम्=श्रेष्ठम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रमणीयणवरवज्जिरनेउरझंकाररुद्धसुइविवरं ।
विवरीयरयवियक्खणविलासिणीलोयपडिपुन्नं ॥ १७४ ॥

पुन्नुक्कडजणवासं[1] इब्भसहस्सोवसोहियं[2] विउलं ।
विउलरसायलपरिगयपरिहापायारसोहिल्लं ॥ १७५ ॥

सोहिल्लतियचउक्कं उक्कडदप्पिट्ठजोहसयकलियं ।
नामेण कुसग्गपुरं नयरं दियलोयसारिच्छं ॥ १७६ ॥ षड्भिः कुलकम् ॥

अक्कंतगुरुपरक्कमअच्चंतुक्कडपयावपडिवक्खो ।
तत्थत्थि सुविक्खाओ राया नरवाहणो नाम ॥ १७७ ॥

तस्स य रन्नो मित्तो कुमारभावम्मि कहवि संजाओ ।
वेयड्ढकुंजरावत्तचित्तभाणुस्स अंगरुहो ॥ १७८ ॥

नामेण भाणुवेगो तेण य पीईथिरत्तणनिमित्तं ।
दिन्ना नियया भगिणी रयणवई नाम एयस्स ॥ १७९ ॥

**रमणीजनवरवादनशीलनुपुरझङ्काररुद्धश्रुतिविवरम् ।
विपरीतरतविचक्षणविलासिनिलोकप्रतिपूर्णम् ॥ १७४ ॥**

**पुन्योत्कटजनवासं इभ्यसहस्त्रोपशोभितं विपुलम् ।
विपुलरसातलपरिगतपरिखाप्राकारशोभावन्तम् ॥ १७५ ॥**

**शोभावत्त्रिकचतुष्कं, उत्कटदर्पिष्टयोधशतकलितम् ।
नाम्ना कुशाग्रपुरं नगरं देवलोकसदृक्षम् ॥ १७६ ॥ षड्भिः कुलकम् ॥**

**आक्रान्तगुरुपराक्रमात्यन्तोत्कटप्रतापप्रतिपक्षः ।
तत्राऽस्ति सुविख्यातो राजा नरवाहनो नामा ॥ १७७ ॥**

**तस्य च राज्ञो मित्रं कुमारभावे कथमपि सञ्जातः ।
वैताढ्यकुञ्जरावर्त्तचित्रभानोरङ्गरुहः ॥ १७८ ॥**

**नाम्ना भानुवेगस्तेन च प्रीतिस्थिरत्वनिमित्तम् ।
दत्ता निजका भगिनी रत्नवती नाम्नी एतस्य ॥ १७९ ॥**

---

१. पुण्यमुत्कटं प्रबलं येषां तेषां जनानां वासो यत्र तत् । २. इभ्य=श्रेष्ठी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलंतेउरपवरा जाया सा तस्स हिययवल्लहिया ।
तीइ सह विसयसोक्खं अणुहवमाणस्स कालेणं ॥ १८० ॥ युग्मम् ॥

एक्कच्चिय धूया हं जाया जम्मम्मि मज्झ ताएण ।
सुयजम्मणअब्भहिओ नयरम्मि महोच्छवो विहिओ ॥ १८१ ॥

सुरसुंदरिसमरूवा एसा इह चिंतिऊण ताएण ।
सुरसुंदरित्ति नामं पइट्ठियं उचियसमयम्मि ॥ १८२ ॥

कमसो पवड्ढमाणा कुमारभावम्मि जुवइजोग्गाओ ।
[1]गाहावियां कलाओ जाया य कमेण तक्कुसला ॥ १८३ ॥

अविय । वित्ते नट्टे गीए पत्तच्छेज्जे य हत्थकंडेसु ।
वीणासरलकखणवंजणेसु वायरणतक्केसु ॥ १८४ ॥

जाया वियक्खणा हं बुद्धीए सुरगुरुस्स सारिच्छा ।
एक्कम्मि पए लद्धे सेसं [2]ऊहेमि लद्धीए ॥ १८५ ॥

सकलांतःपुरप्रवरा जाता सा तस्य हृदयवल्लभा ।
तया सह विषयसुखमनुभवतः कालेन ॥ १८० ॥ युग्मम् ॥

एकैव दुहिताऽहं जाता जन्मनि मम तातेन ।
सुतजन्माभ्यधिको नगरे महोत्सवो विहितः ॥ १८१ ॥

सुरसुन्दरीसमरूपैषा इति चिन्तयित्वा तातेन ।
सुरसुन्दरीति नाम प्रतिष्ठितमुचितसमये ॥ १८२ ॥

क्रमशः प्रवर्धमाना कुमारभावे युवतीयोग्याः ।
ग्राहिताः कला जाता च क्रमशस्तत्कुशलाः ॥ १८३ ॥

अपि च । वृत्ते नाट्ये गीते पत्रच्छेद्ये च हस्तकाण्डेषु ।
वीणास्वरलक्षणव्यञ्जनेषु व्याकरणतर्केषु ॥ १८४ ॥

जाता विचक्षणाऽहं बुद्धया सुरगुरोः सदृक्षा ।
एकस्मिन् पदे लब्धे शेषमूहे लब्ध्या ॥ १८५ ॥

---

१. गाहाविया=ग्राहिता । २. ऊहेमि=वितर्कयामि ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अंबाए तायस्स य सयलस्स य परियणस्स आणंदं ।
कुणमाणा संपत्ता कमसो हं जोव्वणं पढमं ॥ १८६ ॥

दठूण जोव्वणं मह ताओ चिंताउरो दढं जाओ ।
को अणुरूवो होही भत्ता इह मज्झ धूयाए ? ॥ १८७ ॥

अह अन्नया य सुमई नेमित्ती आगओ तहिं रन्ना ।
पुट्ठो मह धूयाए को होही भद्द ! भत्तारो ? ॥ १८८ ॥

भणियं च तेण नरवर ! विजाहरचक्कवट्टिणो एसा ।
होही सयलंतेउरपवरा अइवल्लहा देवी ॥ १८९ ॥

तव्वयणं सोऊणं मणम्मि आणंदएण ताएण ।
दाऊण भूरिदव्वं पट्ठविओ सुमइनेमित्ती ॥ १९० ॥

अह अन्नया य अहयं परियरिया बहुविहाहिं चेडीहिं ।
नियसहियणसंजुत्ता पत्ता पुर[1]बाहिरुज्जाणे ॥ १९१ ॥

अम्बायास्तातस्य च सकलस्य परिजनस्यऽऽनन्दम् ।
कुर्वती संप्राप्ता क्रमशोऽहं यौवनं प्रथमम् ॥ १८६ ॥

दृष्ट्वा यौवनं मम तातश्चिन्तातुरो दृढं जातः ।
कोऽनुरूपो भविष्यति भर्त्ता इह मम दुहितुः ? ॥ १८७ ॥

अथाऽन्यदा च सुमति-नैमित्तीकोऽऽगतो तदा राज्ञा ।
पृष्टो मम दुहितुः को भविष्यति भद्र ! भर्त्तारः ? ॥ १८८ ॥

भणितं च तेन नरवर ! विद्याधरचक्रवर्तिन एषा ।
भविष्यति सकलान्तःपुरप्रवराऽतिवल्लभा देवी ॥ १८९ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा मनसि आनन्देन तातेन ।
दत्त्वा भूरिद्रव्यं प्रस्थापितः सुमतिनैमित्तिकः ॥ १९० ॥

अथान्यदा च अहकं परिवृत्ता बहुविधाभिश्चेटीभिः ।
निजसखीजनसंयुक्ता प्राप्ता पुरबाह्योद्याने ॥ १९१ ॥

---

१. बाहिरं=बाह्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्थ य विविहपगारं कीडंतीए तदेगदेसम्मि ।
दिट्ठा पढमवयत्था विज्जाहरबालिया एक्का ॥ १९२ ॥

परिजविय किंचि मंतं [1]उप्पइउमणा [2]पसारइ भुयाओ ।
[3]उल्ललइ नहयलम्मि निवडइ धरणीइ पुणरुत्तं ॥ १९३ ॥

तं दट्ठुं विम्हिया हं संपत्ता तीइ [4]अंतियं तुरियं ।
भणिया य मए सुंदरि ! का सि तुमं किंच कुणसि इमं ? ॥ १९४ ॥

तीए भणियं भद्दे ! [5]आयन्नसु, गिरिवरम्मि वेयड्ढे ।
दक्खिणसेढीए रयणसंचयं अत्थि वरनयरं ॥ १९५ ॥

विज्जाहरवरचक्की राया तत्थत्थि चित्तवेगोत्ति ।
राया य भाणुवेगो अत्थि पुरे कुंजरावत्ते ॥ १९६ ॥

तस्स य दो भगिणीओ सहोयराओ य अईव इट्ठाओ ।
पढमा ओ बंधुदत्ता रयणवई नाम बीया उ ॥ १९७ ॥

तत्र च विविधप्रकारं क्रीडन्त्या तदेकदेशे ।
दृष्टा प्रथमवयःस्था विद्याधरबालिकैका ॥ १९२ ॥

परिजप्य किञ्चिद् मन्त्रमुत्पतितुमनाः प्रसारयति भुजौ ।
उन्नमति नमस्तले निपतति धरण्यां पुनरुक्तम् ॥ १९३ ॥

तं दृष्ट्वा विस्मिताऽहं संप्राप्ता तस्या अन्तिकं त्वरितम् ।
भणिता च मया सुन्दरि ! काऽसि त्वं किञ्च करोषीदम् ? ॥ १९४ ॥

तया भणितं भद्रे ! आकर्णय गिरिवरे वैताढ्ये ।
दक्षिणश्रेण्यां रत्नसञ्चयमस्ति वरनगरम् ॥ १९५ ॥

विद्याधरवरचक्री राजा तत्रास्ति चित्रवेग इति ।
राजा च भानुवेगोऽस्ति पुरे कुञ्जरावर्त्ते ॥ १९६ ॥

तस्य च द्वे भगिने सहोदरे चातीवेष्टे ।
प्रथमा ओ ! बन्धुदत्ता रत्नवती नाम्नी द्वितीया तु ॥ १९७ ॥

---

१. उत्पतितुमनाः । २. प्रसारयति । ३. उल्ललइ=उन्नमति । ४. अन्तिकं=समीपम् । ५. आकर्णय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सा सुयणु ! बंधुदत्ता परिणीया चित्तवेगनरवइणा ।
तीए धूया अहयं नामं च पियंवया मज्झ ॥ १९८ ॥

अन्नावि महादेवी तायस्स उ अत्थि कणगमालत्ति ।
तीए य अत्थि पुत्तो नामेणं मयरकेउत्ति ॥ १९९ ॥

सो मह अईव इट्ठो विरहं न सहामि तस्स निमिसंपि[1] ।
संपइ पुण ताएणं दिन्नाओ तस्स विज्जाओ ॥ २०० ॥

विज्जाण साहणत्थं पसत्तखित्तम्मि[2] सो गओ विजणे ।
जहभणियविहाणेणं[3] साहइ सो तत्थ विज्जाओ ॥ २०१ ॥

वट्टइ बीओ मासो विज्जाओ तस्स साहयंतस्स ।
अहमवि तस्स विओगे तरामि[4] नो जाव अच्छेउं ॥ २०२ ॥

ता पुच्छिऊण जणगं चलिया हं तस्स दरिसणनिमित्तं ।
आगमणपरिस्संता[5] ओइन्ना इत्थ उज्जाणे ॥ २०३ ॥

सा सुतनो ! बन्धुदत्ता परिणीता चित्रवेगनरपतिना ।
तस्या दुहिताऽहकं नाम च प्रियंवदा मम ॥ १९८ ॥

अन्याऽपि महादेवी तातस्य त्वस्ति कनकमालेति ।
तस्याश्चास्ति पुत्रो नाम्ना मकरकेतुरिति ॥ १९९ ॥

स ममातीवेष्ट विरहं न सहे तस्य निमेषमपि ।
संप्रति पुनस्तातेन दत्तास्तस्य विद्याः ॥ २०० ॥

विद्यानां साधनार्थं प्रशस्तक्षेत्रे स गतो विजने ।
यथाभणितविधानेन साधयति स तत्र विद्याः ॥ २०१ ॥

वर्तते द्वितीयो मासो विद्यास्तस्य साधयतः ।
अहमपि तस्य वियोगे शक्नोमि न यावदासितुम् ॥ २०२ ॥

तस्मात् पृष्ट्वा जनकं चलिताऽहं तस्य दर्शननिमित्तम् ।
आगमनपरिश्रान्ताऽवतीर्णाऽत्रोद्याने ॥ २०३ ॥

---

१. निमेषमपि=क्षणमपि । २. प्रशस्तक्षेत्रे । ३. विधानं=विधिः । ४. तरामि=शक्नोमि । ५. परिश्रान्ता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अहि[1]णवपढियत्तणओ विज्जाए कहवि मज्झ पयमेगं ।
प[2]म्हुट्ठमहं[3]न्नाए तेण य न चएमि उप्पइउं ॥ २०४ ॥

तं जं तुमए पुट्ठं तं एयं साहियं सुयणु ! तुज्झ ।
विज्जावयस्स भंसे[4] सट्ठाणं कहणु पाविस्सं ? ॥ २०५ ॥

पुणरुत्तंपि हु पढिए संभरइ न मज्झ तं पयं कहवि ।
उ[5]त्तट्ठमयसिलिंबच्छि ! तेणमहमाउलाजाया ॥ २०६ ॥

तत्तो य मए भणियं पियंवए ! अत्थि तीइ विज्जाए ।
एसो कप्पो जं किल साहिज्जइ हंदि ! अन्नस्स ! ॥ २०७ ॥

भणियं पियंवयाए साहिज्जइ नत्थि कोवि दोसोत्ति ।
जइ एवं ता साहसु मा (मे) कहवि पयं उ[6]वलभिज्जा ॥ २०८ ॥

एवं च मए भणिए समाणसिद्धित्ति तीइ भणिऊण ।
ठाऊण कन्नमूले पढिया सणियं तु सा विज्जा ॥ २०९ ॥

**अभिनवपठितत्वतो विद्यायाः कथमपि मम पदमेकम् ।
विस्मृतमधन्ययास्तेन च न शक्नोमि उत्पतितुम् ॥ २०४ ॥**

**तद् यत्त्वया पृष्टं तदेतद् कथितं सुतनो ! तव ।
विद्याव्रतस्य भ्रंसे स्वस्थानं कथं नु प्राप्स्यामि ? ॥ २०५ ॥**

**पुनरुक्तमपि खलु पठिते संस्मरति न मम तं पदं कथमपि ।
उत्रस्तमृगशावाक्षि ! तेनाऽहमाकुला जाता ॥ २०६ ॥**

**ततश्च मया भणितं प्रियंवदे ! अस्ति तस्या विद्यायाः ।
एष कल्पो यत्किल कथ्यते हन्दि ! अन्यस्य ॥ २०७ ॥**

**भणितं प्रियंवदया कथ्यते नास्ति कोऽपि दोष इति ।
यद्येवं तर्हि कथय माम् कथमपि पदमुपलभ्यताम् ॥ २०८ ॥**

**एवं च मयि भणिते समानसिद्धिरिति तस्या भणित्वा ।
स्थापयित्वा कर्णमूले पठिता शनैस्तु सा विद्या ॥ २०९ ॥**

---

१. अभिनवपठितत्वः=नूतनाभ्यासवशतः । २. पम्हुट्ठं=विस्मृतम् । ३. अहन्ना=अधन्या=हतभाग्येति यावत् । ४. भ्रंशः = नाशः । ५. उत्रस्तमृगशावाक्षि ? सिलिंबो=शिशुः । ६. उपलभ्यताम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तत्तो चिंतंतीए लहुमेव मए तयं पयं लद्धं ।
लहिऊण तीए सिट्ठं भवइ इमं किं नु एवंति ? ॥ २१० ॥

वियसियमुहकमलाए तीए भणियं सुट्ठु उवलद्धं ।
चलणेसु नि[1]वडिऊणं भणियं मह होसि तं गुरुणी ॥ २११ ॥

जीए विज्झा दिन्ना, ता मह साहेसु तुज्झ किं नाम ? ।
एत्थ पुरम्मी कस्स व धूया तं सुकयपुन्नस्स ? ॥ २१२ ॥

मज्झ सहीए भणियं भद्दे ! नरवाहणस्स नरवइणो ।
रयवणइदेवीए धूया सुरसुंदरी एसा ॥ २१३ ॥

[2]अच्चब्भुयगुणनियरा किं न सु[3]या सयललोयविक्खाया ।
विज्जाहरधूयाए धूया सुरसुंदरी भद्दे !? ॥ २१४ ॥

एवं तीए वयणं सोऊणं हरि[4]सबाहपुण्णच्छी ।
गहिऊण मम कंठे पियंवया भणिउमाढत्ता ॥ २१५ ॥

**ततश्चिन्तयन्त्या लघुएव मया तत् पदं लब्धम् ।
लब्ध्वा तस्याः शिष्टं भवतीदं किन्नु एवमिति ? ॥ २१० ॥**

**विकसितमुखकमलया तया भणितं तु सुष्ठूपलब्धम् ।
चरणयो-र्निपत्य भणितं मम भवसि त्वं गुरुणी ॥ २११ ॥**

**यस्या विद्या दत्ता तर्हि मम कथय तव किं नाम ? ।
अत्र पुरे कस्य वा दुहिता त्वं सुकृतपुण्यस्य ? ॥ २१२ ॥**

**मम सख्या भणितं भद्रे ! नरवाहनस्य नरपतेः ।
रत्नवतीदेव्याः दुहिता सुरसुन्दरी एषा ॥ २१३ ॥**

**अत्यद्भूतगुणनिकरा किं न श्रुता सकललोकविख्याता ।
विद्याधरदुहितरि दुहिता सुरसुंदरी भद्रे ! ? ॥ २१४ ॥**

**एवं तस्या वचनं श्रुत्वा हर्षबाष्पपूर्णाक्षी ।
गृहीत्वा माम् कण्ठे प्रियंवदा भणितुमारब्धा ॥ २१५ ॥**

---

१. निपत्य । २. अत्यद्भुतगुणानां निकरः=समूहो यस्यां सा । ३. श्रुता । ४. हर्षबाष्पपूर्णाक्षी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अंबाए मज्झ पुव्विं वज्जरियं आसि, मज्झ लहुभगिणी ।
भूमिचरमित्तस्स उ रन्नो मह भाउणा दिन्ना ॥ २१६ ॥

ता [1]माउसियाधूया भगिणी तं होसि मज्झ चंदमुहि ! ।
इय जंपिऊण दिन्नं तीए मह [2]साइयं गरुयं ॥ २१७ ॥

तत्तो य मए भणियं आगच्छसु भगिणि ! मज्झ गेहम्मि ।
बंधुजणवच्छलाए अंबाए दंसणं कुणसु ॥ २१८ ॥

भणियं पियंवयाए पिक्खिस्सं [3]माउसिं पडिनियत्ता ।
कारणवसेण संपइ गच्छिस्सं भाउयसमीवं ॥ २१९ ॥

इत्थत्थे निब्बंधं मा काहिसि उच्छुगा अहं इण्हि ।
तत्तो य मए भणियं एवंति य किंतु पुच्छामि ॥ २२० ॥

किंचिवि, तं मह साहसु, तीए भणियं तु पुच्छ, साहेमि ।
भणियं च मए भद्दे ! क[4]क्खाए गोविए एत्थ ? ॥ २२१ ॥

अम्बया मम पूर्वं कथितमासीत्, मम लघुभगिनी ।
भूमिचरमित्रस्य तु राज्ञो मम भ्रात्रा दत्ता ॥ २१६ ॥

तस्मात् मातृष्वसादुहिता भगिनी त्वं भवसि मम चन्द्रमुखि ! ।
इति जल्पित्वा दत्तं तया मम सत्कारं गुरुकम् ॥ २१७ ॥

ततश्च मया भणितं आगच्छ भगिनि ! मम गेहे ।
बन्धुजनवत्सलाया अम्बाया दर्शनं कुरु ॥ २१८ ॥

भणितं प्रियंवदया प्रेक्षिष्ये मातृष्वसारं प्रतिनिवृत्ता ।
कारणवशेन संप्रति गमिष्यामि भ्रातृसमीपे ॥ २१९ ॥

अत्रार्थे निर्बन्धं मा करिष्यसि उत्सुकाऽहमिदानीम् ।
ततश्च मया भणितमेवमिति च किन्तु पृच्छामि ॥ २२० ॥

किञ्चिदपि, त्वं मम कथय तया भणितं तु पृच्छ, कथयामि ।
भणितं च मया भद्रे ! कक्षायां गोपितेऽत्र ? ॥ २२१ ॥

---

१. मातृष्वसृदुहिता । २. साइयं=सत्कारः । ३. माउसी=मातृष्वसा । ४. कक्खा=कक्षा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चित्तपडे किं अच्छइ लिहियं, चित्तम्मि कोउगं मज्झ ।
ता दंसिज्जउ एयं जइ जोग्गं दंसिउं भगिणि ! ॥ २२२ ॥ युग्मम् ॥

वियसियमुहाइ तीए पसारिउं दंसिओ पडो अम्ह ।
भणियं च तीइ इसो मए सहत्थेण लिहिउत्ति ॥ २२३ ॥

तत्थ य पडम्मि लिहियं दट्ठूणमणंगसंनिभं तरुणं ।
अमएणव सित्ता हं जाओ हिययस्स आणंदो ॥ २२४ ॥

चिरपरिचियव्व दिट्ठो दिट्ठी आणंदबाहपडिहत्था[1] ।
जाया सव्वसरीरे समुट्ठिओ बहलरोमंचो ॥ २२५ ॥

फुरफुरियं अहरेणं उल्लसियं भुयलयाहिं सहसत्ति ।
ऊससियं च थणेणं थरहरियं ऊरुजुयलेणं ॥ २२६ ॥

सुत्ताव मुच्छिया इव मत्ता इव विगयचेयणा जाया ।
सोहग्गमंदिरं तं दट्ठूणं चित्तलिहियंपि ॥ २२७ ॥

चित्रपटे किमास्ते लिखितम्, चित्ते कौतुकं मम ।
तस्मात् दर्श्यतामेतद् यदि योग्यं दर्शयितुम् भगिनि ! ॥ २२२ ॥ युग्मम् ॥

विकसितमुखया तया प्रसार्य दर्शितः पटोऽस्माकम् ।
भणितं च तया एष मया स्वहस्तेन लिखित इति ॥ २२३ ॥

तत्र च पटे लिखितं दृष्ट्वाऽनङ्गसंनिभं तरुणम् ।
अमृतेनेव सिक्ताऽहं जातो हृदयस्याऽऽनंदः ॥ २२४ ॥

चिरपरिचित इव दृष्टो दृष्टिरानन्दबाष्पप्रतिहस्तः ।
जाता सर्वशरीरे समुत्थितो बहलरोमाञ्चः ॥ २२५ ॥

स्फुरस्फुरितमधरेणोल्लसितं भुजलताभिः सहसेति ।
उश्वसितं च स्तनाभ्यां कम्पितं उरुयुगलेन ॥ २२६ ॥

सुप्तेव मूर्च्छितेव मत्तेव विगतचेतना जाता ।
सौभाग्यमंदिरं तं दृष्ट्वा चित्रलिखितमपि ॥ २२७ ॥

---

१. पडिहत्थो=पूर्णः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नाऊण मज्झ भावं वसंतियाए सहीइ संलत्तं ।
को एस तए[1] लिहिओ पियंवए ! लोयणाणंदो ? ॥ २२८ ॥

भणियमह कुमुइणीए वसंतिए ! किं तुहित्थ[2] पुच्छाए ? ।
कामिणिहिययाणंदो लिहिओ रइविरहिओ मयणो ॥ २२९ ॥

ईसिं हसिऊण तओ सिरिमइयाए सहीए संलत्तं ।
एत्तियकालं रइविरहिओ इमो आसि पंचसरो ॥ २३० ॥

संपइ रईए सहिओ एसो मयणोत्ति किं न पुलएसि ? ।
पयडा रईवि एसा आसन्ना चेव एयस्स ॥ २३१ ॥

तं सोउं सव्वाहिं सहत्थतालं तु पहसिउं भणियं ।
एवं एयं सिरिमइ ! सम्मं हि विणिच्छियं तुमए ॥ २३२ ॥

अह लद्धचेयणाए विन्नाया हंति जायलज्जाए ।
आगारं विणिगूहिय सकोवमेवं मए भणियं ॥ २३३ ॥

ज्ञात्वा मम भावं वसंतिक्या सख्या संलप्तम् ।
क एष त्वया लिखितः प्रियंवदे ! लोचनानन्दः ? ॥ २२८ ॥

भणितमथ कुमुदिन्या वसंतिके ! किं तवात्र पृच्छायाम् ?।
कामिनीहृदयाऽऽनन्दो लिखितो रतिविरहितो मदनः ॥ २२९ ॥

इषद्धसित्वा ततः श्रीमत्या सख्या संलप्तम् ।
एतावत्कालं रतिविरहितोऽयमासीत् पञ्चशरः ॥ २३० ॥

संप्रति रत्या सहित एष मदन इति किं न पश्यसि ? ।
प्रकटा रत्यपि एषाऽऽसन्ना चैवैतस्य ॥ २३१ ॥

तं श्रुत्वा सर्वाभिः सहस्ततालं तु प्रहस्य भणितम् ।
एवमेतद् श्रीमति ! सम्यग्धि विनिश्चितं त्वया ॥ २३२ ॥

अथ लब्धचेतनया विज्ञाताऽहमिति जातलज्जया ।
आकारं विनिगृह्य सकोपमेवं मया भणितम् ॥ २३३ ॥

---

१. तए=त्वया । २. तुह+इत्थ=तवात्र ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हंभो ! अलियपलाविणि ! दंसणमित्तंपि नत्थि एएण ।
कत्तो आसन्नत्तं जेण कया हं रई तुमए ? ॥ २३४ ॥

तीए भणियं मा सहि ! रूससु[1], दिट्ठम्मि जेण एयम्मि ।
चित्तम्मि रई[2] जाया तेण रई[3] तं मए[4] भणिया ॥ २३५ ॥

भणियं च मए किंवा असमंजसभासिणीहिं एयाहिं ।
ताव य, पियंवए ! कहसु एस को वा तए लिहिओ ? ॥ २३६ ॥

भणियं पियंवयाए भाया मह एस मयरकेउत्ति ।
रूवेण जो अणंगो सूरो चाई कलाकुसलो ॥ २३७ ॥

कइयावि चित्तफलए कइयावि पडम्मि तस्स पडिरूवं[5] ।
लिहिऊण मए अप्पा विणोईओ[6] एत्तियं कालं ॥ २३८ ॥

संपइ पुण असमत्था सहिउं विरहं इमस्स चलिया हं ।
ता भगिणि ! मुंच वच्चामि जेण पासम्मि तस्सेव ॥ २३९ ॥

हंभो ! अलिकप्रलापिनि ! दर्शनमात्रमपि नास्त्येतेन ।
कुतोऽऽसन्नत्वं येन कृताऽहं रतिस्त्वया ? ॥ २३४ ॥

तया भणितं मा सखि ! रूष्य दृष्टे येनैतस्मिन् ।
चित्ते रतिः (सुखं) जाता तेन रतिः त्वं मया भणिता ॥२३५॥

भणितं च मया किंवाऽसमञ्जसभाषिणीभिः एताभिः ।
तावच्च, प्रियंवदे ! कथय एष कोवा त्वया लिखितः ? ॥ २३६ ॥

भणितं प्रियंवदया भ्राता ममैष मकरकेतुरिति ।
रूपेण योऽनङ्गः सूरस्त्यागी कलाकुशलः ॥ २३७ ॥

कदाचिदपि चित्रफलके कदापि पटे तस्य प्रतिरूपम् ।
लिखित्वा मयाऽऽत्मा विनोदितः एतावन्तं कालम् ॥ २३८ ॥

संप्रति पुनरसमर्था सोढुं विरहमस्य चलिताऽहम् ।
तस्मात् भगिनि ! मुञ्च व्रजामि येन पार्श्वे तस्यैव ॥ २३९ ॥

---

१. रुष्य = रोषं कुरु । २. रतिः = सुखम् । ३. रतिः = कामपत्नी । ४. मया ।
५. प्रतिरूपम् = प्रतिबिम्बम् । ६. विनोदितः = आमोदितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं च सिरिमईए एवं जो गरुयगुणगणावासो ।
सो तुह भायाऽवस्सं दट्ठवो होइ अम्हंपि ॥ २४० ॥

चित्तगएणवि ताव य आणंदो सहिजणस्स संजणिओ ।
इण्हि पच्चक्खंपि हु दंसिज्जओ [1]अमयभूओ सो ॥ २४१ ॥

विहसियं पियंवयाए भणियं मा सहि ! समुच्छुगा होसु ।
विज्जाओ ताव साहउ पच्छा सव्वं करिस्सामो ॥ २४२ ॥

अविय । जइ ताव कावि हु अहं ताऽवस्सं तस्स संगमेण सुहं ।
कायव्वं भगिणीए अणुकूलो जइ विही होही ॥ २४३ ॥

भणियं च मए ताव य एयाओ हवंतु [2]अलियभणिरीओ ।
पियसहि ! तुमंपि संपइ असमंजसभासिणी जाया ॥ २४४ ॥

अइनिउणं किलं चित्त अम्हे कोऊहलेण पुलएमो ।
तुम्हे [3]सढहिययाओ अन्नह सव्वं वियप्पेह ॥ २४५ ॥

भणितं च श्रीमत्या एवं यो गुरुकगुणगणावासः ।
स तव भ्राताऽवश्यं द्रष्टव्यो भवति अस्माकमपि ॥ २४० ॥

चित्रगतेनाऽपि तावच्च चानन्दः सखीजनस्य सञ्जनितः ।
इदानीं प्रत्यक्षमपि खलु दर्शनीयोऽमृतभूतः सः ॥ २४१ ॥

विहस्य प्रियंवदया भणितं मा सखि ! समुत्सुका भव ।
विद्यास्तावत् साध्यतु पश्चात् सर्वं करिष्यामः ॥ २४२ ॥ अपि च ।

यदि तावत् काऽपि खल्वहं तर्हि अवश्यं तस्य सङ्गमेन सुखम् ।
कर्तव्यं भगिन्याऽनुकूलो यदि विधिर्भविष्यति ॥ २४३ ॥

भणितं च मया तावच्चैता भवन्तु अलिकभणित्र्यः ।
प्रियसखे । त्वमपि संप्रति असमञ्जसभाषिणी जाता ॥ २४४ ॥

अतिनिपुणं किल चित्रं वयं कुतुहलेन पश्यामः ।
यूयम् शठहृदयाऽन्यथा सर्वं विकल्पयत ॥ २४५ ॥

---

१. अमृतभूतः । २. अलीकभणित्र्यः=मिथ्याभाषिण्यः । ३. सढो=शठः सढं=विषमम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

अह कुमुइणीए भणियं एवं एयंति नत्थि संदेहो ।
ता सहि ! तुमंपि एवं चित्तं लिहिउं समब्भससु[1] ॥ २४६ ॥

अप्पेसु पडं एयं पियंवए ! जेण चित्तमब्भसइ ।
तुह भगिणी, अह तीए समप्पिओ कुमुइणीइ पडो ॥ २४७ ॥

संभासिउं ताहिं पियंवया सा तओ ममं उप्पइया नहग्गे ।
सहीहि जुत्ता बहुकेलियाहिं[2] अहंपि पत्ता नियमंदिरम्मि ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ पियंवयादंसणोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरीकहाए एक्कारसमो परिच्छेओ ॥ २५० ॥

अथ कुमुदिन्या भणितमेवं एतदिति नास्ति सन्देहः ।
तस्मात् सखि ! त्वमपि एवं चित्रं लेखितुं समभ्यस्य ॥ २४६ ॥

अर्पय पटमेतं प्रियंवदे ! येन चित्रमभ्यस्यति ।
तवभगिनी, अथ तया समर्पितः कुमुदिन्याः पटः ॥ २४७ ॥

संभाष्य तदा प्रियंवदा सा ततो मामुत्पतिता नभोऽग्रे ।
सखीभि-र्युक्ता बहुकेलिकाभिरहमपि प्राप्ता निजमंदिरे ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते प्रियंवदादर्शन इति नाम्ना ।
सुरसुन्दरीकथायाः एकादशः परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ एकादशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. समभ्यस्स=अभ्यासं कुरु । २. केलिः=कीडा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वादशः परिच्छेदः

अह तत्थ सुवित्थिन्ने [1]पसत्थवत्थोहविहियउल्लोचे ।
गंतुं नियवासगिहे पासुत्ता पवरसयणीए ॥ १ ॥

भणियाओ य सहीओ वच्चह सव्वाओ नियगेहेसु ।
मह [2]कुणकुणाइ सीसं सीयंति य सव्वअंगाइं ॥ २ ॥

जरगहिंयव सरीरं ता सोविस्सं खणंतरं एगं ।
तत्तो य कुमुइणीए भणियं एवं करेसुत्ति ॥ ३ ॥

ईसिं हसिऊण तओ वज्जरियं सिरिमईए किं भगिणि ! ।
सहसा जाय[3]मसत्थं तुह देहं, कारणं भणसु ? ॥ ४ ॥

भणियं वसंतियाए सिरिमइ ! तं चेव वे[4]ज्जयं [5]मुणसि ।
ता चिंतेसु सयं चिय रोगस्स निदाणमेयस्स ॥ ५ ॥

अथ तत्र सुविस्तीर्णे प्रशस्तवस्त्रौघविहितोल्लोचे ।
गत्वा निजवासगृहे प्रसुप्ता प्रवरशयनीये ॥ १ ॥

भणिताश्च सख्योयो व्रजत सर्वा निजकगेहेषु ।
मम पीड्यते शीर्षं सीदन्ति च सर्वाङ्गानि ॥ २ ॥

जरगृहीतेव शरीरं तस्मात् स्वप्स्यामि क्षणान्तरमेकम् ।
ततश्च कुमुदिन्या भणितमेवं कुरु इति ॥ ३ ॥

ईषद्धसित्वा ततः कथितं श्रीमत्या किं भगिनि ! ।
सहसा जातमस्वस्थं तव देहं कारणं भण ? ॥ ४ ॥

भणितं वसन्तिकया श्रीमति ! त्वमेव वैद्यकं जानासि ।
तस्मात् चिन्तय स्वयमेव रोगस्य निदानमेतस्य ॥ ५ ॥

१.प्रशस्तवस्त्रौधविहितविताने; उल्लोचो=वितानम्। २. पीडयते। ३. अस्वस्थम्। ४. वैद्यकम्।
१. मुणसि=जानासि ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

अह सिरिमईइ मज्झं सं[1]धाणाइं नि[2]एवि सासूयं ।
भणियं न किंपि ताव य लक्खिज्जइ [3]बज्झवित्तीए ॥ ६ ॥

अविय । दुविहा संखेवेणं सारीराऽऽगंतुया य रोगत्ति ।
अह [4]वायपित्तसिंभुब्भवा य, इह आदिमा नेया ॥ ७ ॥

ताणं [5]मंखणलंघणनिवायसेवाइया चिगि[6]च्छाओ ।
वेज्जयसत्थुद्दिट्ठा पुरिसं कालं न नाऊण ॥ ८ ॥

भूयगहचक्खुसागिणिदोसा आगंतुया मुणेयव्वा ।
बलिहोममंततंताइया हु विविहा चिगिच्छा सिं[7] ॥ ९ ॥

सारीरियरोगाणं न लक्खणं किंचि दीसइ इमीए ।
ता नूणं आगंतुयदोसो तक्किज्जई नन्नो ॥ १० ॥

उत्तारिज्जउ लोणं[8] [9]हक्कारिज्जंतु विविहगारुडिया ।
सरि[10]संवघाओ दिज्जउ [11]बज्जउ तह रक्ख[12]पोट्टलिया ॥ ११ ॥

अथ श्रीमत्या मम संधानादि दृष्ट्वा सासूयम् ।
भणितं न किमपि तावच्च लक्ष्यते बाह्यवृत्त्या ॥ ६ ॥ अपि च ।

दुविधा संक्षेपेन शारीराऽऽगन्तुकाश्च रोगा इति ।
अथ वातपित्तश्लेष्मोद्भवाश्चेहादिमा ज्ञेयाः ॥ ७ ॥

तेषां म्रक्षणलङ्घननिवातसेवादिका चिकित्साः ।
वैद्यकशास्त्रोद्दिष्टाः पुरुषं कालं च ज्ञात्वा ॥ ८ ॥

भूतग्रहचक्षुःशाकिनीदोषा आगन्तुका ज्ञातव्याः ।
बलिहोमन्त्रतन्त्रादिका खलु विविधा चिकित्सा एषाम् ॥ ९ ॥

शारिरिकरोगानां न लक्षणं किञ्चित् दृश्यतेऽस्याः ।
तस्मात् नूनमागन्तुकदोषस्तक्र्यतेनाऽन्यः ॥ १० ॥

उत्तार्यतां लवणं आकार्यन्तां विविधगारुडिकाः ।
सर्षपघातो दीयताम् बध्यतां तथा रक्षापोट्टलिका ॥ ११ ॥

---

१. संधानादि=संधिप्रभृति, आदिना नाड्यादिकम् । २. दृष्ट्वा । ३. बाह्यवृत्त्या । ४. वातपित्तश्लेष्मोद्भवाः । ५. म्रक्षणम्=अभ्यङ्गः, लङ्घनं, निवाओ=स्वेदः । ६. चिकित्साः । ७. एषाम् । ८. लोणं=लवणम् । ९. आकार्यन्ताम् । १०. सर्षपघातः । ११. बध्यताम् । १२. पोट्टलं=वस्त्रनिबद्धं द्रव्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह ललियाए भणियं ता किं सिग्घं न कीरए एयं ।
वाही [1]उविक्खिओ जं न होइ इह सुंदरो भद्दे ! ॥ १२ ॥

तो सिरिमइए भणियं लक्खेमो अम्हि केवलं वाहिं ।
न उणो पउणीकाउं सत्ता अह माहवी भणइ ॥ १३ ॥

लक्खइ जो किर वाहिं पउणंपि हु सो करिस्सए[2] पत्तं ।
जेणिह दिट्ठा चोरा [3]पहरयमवि देह सो नूणं ॥ १४ ॥

निहुयं हसिऊण तओ सव्वाहिवि सहरिसं समुल्लवियं ।
सिरिमइ ! इण्हि न छुट्टसि अम्ह सहिं जणसु [4]पउणंति ॥ १५ ॥

अन्नं, स तुज्झ जणओ सुप्रसिद्धो मंतजाणओ सुयणु ! ।
ता वाहिऊण मंतं पउणं सुरसुंदरिं कुणसु ॥ १६ ॥

अह सिरिमईइ भणियं जइ मह जणओ वियाणई मंते ।
ता किं मह, जइ मिट्ठं खीरं ता किं नु [5]छाणस्स ? ॥ १७ ॥

अथ ललितया भणितं तस्मात्किं शीघ्रं न क्रियते एतद् ।
व्याधिरुपेक्षितो यन्न भवति इह सुन्दरो भद्रे ! ॥ १२ ॥

ततो श्रीमत्या भणितं लक्षयामो वयं केवलं व्याधिम् ।
न पुनः प्रगुणीकर्तुं शक्ता अथ माधवी भणति ॥ १३ ॥

लक्षते यः किल व्याधिं प्रगुणमपि खलु स करिष्यति प्राप्तम् ।
येनेह दृष्टाश्चौराः प्रहारमपि ददाति स नूनम् ॥ १४ ॥

निभृतं हसित्वा ततः सर्वाभिरपि सहर्षं समुल्लपितम् ।
श्रीमति ! इदानीं न छुटसि अस्माकं सखीं जनय प्रगुणमिति ॥ १५ ॥

अन्यं स तव जनकः सुप्रसिद्धो मंत्रज्ञातः सुतनो ! ।
तस्माद् व्याहृत्य मन्त्रं प्रगुणं सुरसुन्दरीं कुरु ॥ १६ ॥

अथ श्रीमत्या भणितं यदि मम जनको विजानाति मंत्रान् ।
तस्मात्किं मम, यदि मिष्टं क्षीरं तस्मात्किं नु गोमयस्य ?॥ १७ ॥

---

१. उपेक्षितः । २. एवस्स । ३. प्रहारम् । ४. प्रगुणम्=नीरोगमिति यावत् । ५. छाणं=गोमयादि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किंपुण भणामि इक्कं जइ मह एसा न रूसए सहिया ।
एस [1]अउव्वो वाही न [2]फिट्टए मंतमेत्तेण ॥ १८ ॥

अह कुमुइणीए भणियं किं पुण कोवस्स कारणं एत्थ ? ।
साहेसु निव्विसंका विगमो वाहीए जइ होइ ॥ १९ ॥

तो सिरिमईए भणियं जो सो चित्तम्मि विलिहिओ दिट्ठो ।
सो जइ नवरं [3]वेज्जो वाहिं [4]अवणिज्ज एइए ॥ २० ॥

अह चित्तपडं सहसा पसारियं पूइऊण तो भणइ ।
कुमुइणिया ! जइ एवं, ता एयं हंदि ! [5]विन्नवेह ॥ २१ ॥

ईसिं हसिऊण तओ सव्वाहिवि सहरिसं समुल्लवियं ।
एवंति, पंजलिउडा भणिउं एयं समाढत्ता ॥ २२ ॥

दक्खिन्ननिहि ! महायस ! चित्तट्ठिय ! सुणसु अम्ह [6]विण्णत्तिं ।
तुह दंसणाओ एसा अम्ह सही [7]आउरा जाया ॥ २३ ॥

किं पुन-र्भणामि एकं यदि ममैषा न रुष्यति सखीका: ।
एषोऽपूर्वो व्याधि-र्न भ्रश्यते मन्त्रमात्रेण ॥ १८ ॥

अथ कुमुदिन्या भणितं किं पुन: कोपस्य कारणमत्र ? ।
कथय निर्विशङ्का विगमो व्याधे-र्यदि भवति ॥ १९ ॥

तत: श्रीमत्या भणितं य: स चित्रे विलिखितो दृष्ट: ।
स यदि नवरं वैद्यो व्याधिमपनयेदेतस्या: ॥ २० ॥

अथ चित्रपटं सहसा प्रसार्य पूजयित्वा ततो भणति ।
कुमुदिनि ! यद्येवं, तस्मादेतं हन्दि ! विज्ञपयत ॥ २१ ॥

ईषद्धसित्वा तत: सर्वाभिरपि सहर्षं समुल्लपितम् ।
एवमिति, प्राञ्जलिपुटा भणितुमेतत् समारब्धा: ॥ २२ ॥

दाक्षिण्यनिधे ! महायश ! चित्तस्थित ! शृणु अस्माकं विज्ञप्तिम् ।
तव दर्शनादेषा अस्माकं सखी आतुरा जाता ॥ २३ ॥

---

१. अपूर्व: । २. फिट्टए=भ्रश्यते । ३. विज्जो, वैद्य: । ४. अपनयेत् । ५. विज्ञपयत । ६. विज्ञप्तिम् । ७. आतुरा=रोगिणी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता तह करेसु सुंदर ! जह एसा होइ विगयवाहीया ।
गुरु मयणामयसंपीडियाण महिलाणं तं विज्जो ॥ २४ ॥

हुंकारं मोत्तूणं ताहिं सकोवं मए इमं भणियं ।
माए ! गहगहिया इव किमसंबद्धं समुल्लवह ? ॥ २५ ॥

किं वावि अचित्तेणं विन्नविएणं गुणो इमेणं तु ।
चित्तगओ नहि कत्थवि कोवि हु उप्पायए वाहिं ॥ २६ ॥

अह सिरिमईए भणियं तुह चित्तगओ इमो हु जेणेव ।
तेणेव य अच्चित्ता विहिया सुरसुंदरि ! तुमंति ॥ २७ ॥

दीहं नीससिऊणं ताहे सणियं मए समुल्लवियं ।
जइ एयंपि वियाणसि ता किं न संपाडसि झत्ति ? ॥ २८ ॥

इय भणिऊय अहोमुहवयणा विलिहामि जाव महिवट्ठं ।
ताव य सहत्थतालं हसिउं तीए समुल्लविउं ॥ २९ ॥

**तस्मात्तथा कुरु सुन्दर ! यथा एषा भवति विगतव्याधिका ।
गुरु-मदनामयसंपीडितानां महिलानां त्वं वैद्यः ॥ २४ ॥**

**हुङ्कारं मुक्त्वा तदा सकोपं मयेदं भणितम् ।
माः (मातः) ! ग्रहगृहीतेव किमसंबंद्धं समुल्लपत ? ॥ २५ ॥**

**किं वाऽपि अचित्तेन विज्ञप्तेन गुणोऽनेन तु ।
चित्रगतो नहि कुत्रापि कोऽपि हु उत्पादयते व्याधिम् ॥ २६ ॥**

**अथ श्रीमत्या भणितं तव चित्रगतोऽयं हु यैनेव ।
तेनैव चाचेतना विहिता सुरसुन्दरि ! त्वमिति ॥ २७ ॥**

**दीर्घं निश्वस्य तदा शनैर्मया समुल्लपितम् ।
यदि एतदपि विजानासि तस्मात्किं न संपादयसि झटिति ? ॥ २८ ॥**

**इति भणित्वा अथोमुखवदना विलिखामि यावद् महिपृष्ठम् ।
तावच्च सहस्ततालं हसित्वा तया समुल्लप्य ॥ २९ ॥**

---

१. आमयः=रोगः । २. ग्रहगृहीता=भूताद्यावेशपीडिता । ३. अचितः=अचेतनः । ४. विज्ञप्तेन ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सब्भावसाहगेणं इमेण वयणेणं रंजिया सुयणु ! ।
ता तह करेमि संपइ जह सव्वं सोहणं होइ ॥ ३० ॥

इय भणिउं चित्तपडं गहिउं पासम्मि सा गया झत्ति ।
मह जणणीए तत्तो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ ३१ ॥

चित्तपडविलिहिओ सो अणंगरूवो पयंसिओ तरुणो ।
तीएवि गंतुं रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंतो ॥ ३२ ॥

अह ताओ तं चित्तं पलोइउं हरिसिओ इमं भणइ ।
सोहणठाणे रागो संजाओ मज्झ धूयाए ॥ ३३ ॥

अहवा न रायहंसं मोत्तुं अन्नत्थ रमइ वरहंसी ।
तस्सेव [1]वरिस्सामो साहियविज्जस्स नियधूयं ॥ ३४ ॥

तह भाणुवेगखयरो अम्ह समीवम्मि एइ [2]अणवरयं ।
तेणेव [1]वरिस्सामो नियधूयं अमरकेउस्स ॥ ३५ ॥

सद्भावसाधकेनाऽनेन वचनेन रञ्जिता सुतनो ! ।
तस्मात्तथा करोमि संप्रति यथा सर्वं शोभनं भवति ॥ ३० ॥

इति भणित्वा चित्रपटं गृहीत्वा पार्श्वे सा गता झटिति ।
मम जनन्यास्ततः शिष्टः सर्वोऽपि वृतान्तः ॥ ३१ ॥

चित्रपटविलिखितः सोऽनङ्गरूपः प्रदर्शितस्तरुणः ।
तयाऽपि गत्वा राज्ञे शिष्टस्सर्वोऽपि वृतान्तः ॥ ३२ ॥

अथ तातस्तं चित्रं प्रलोक्य हर्षित इदं भणति ।
शोभनस्थाने रागः सञ्जातो मम दुहितुः ॥ ३३ ॥

अथवा न राजहंसं मुक्त्वाऽन्यत्र रमते वरहंसी ।
तस्यैव वारयिष्यामः साधितविद्यस्य निजदुहितरम् ॥ ३४ ॥

तथा भानुवेगखेचरोऽस्माकं समीपे एत्यनवरतम् ।
तेनैव वारयिष्यामो निजदुहितरममरकेतोः[मकरकेतोः] ॥ ३५ ॥

---

१. अन्तर्भूतणिजर्थत्वाद वारयिष्यामः=परिणाययिष्यामः । २. अनवरतम्=निरन्तरम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय नरवइणा भणिए पहसियवयणाए मज्झ जणणीए ।
भणिया सिरिमई गंतुं साहिज्जउ मज्झ धूयाए ॥ ३६ ॥

मा सुरसुंदरि ! इण्हि उव्वेवं कुणसु निययचित्तम्मि ।
सिद्धं समीहियं तुह इय भणिया सिरिमई ताहे ॥ ३७ ॥

मज्झ समीवे पत्ता सिट्ठो सव्वोवि पुव्ववुत्तंतो ।
अहयंपि हरिसियमणा मणयं जाया समासत्था ॥ ३८ ॥

चिंतेमि कइय होही तं दियहं जत्थ सो मए सक्खा ।
दट्ठव्वो नयणुच्छवभूओ मणवल्लहो लोओ ? ॥ ३९ ॥

तस्संगमआसाए साहारंतीए माणसं निययं ।
तं चेव चित्तकम्मं आलिहमाणा य अणुदियहं ॥ ४० ॥

सुसिणिद्धसहिजणेणं तप्पावणसूयगेहिं वयणेहिं ।
जाव य कइवि दिणाई ठिया अहं संठविज्जंता ॥ ४१ ॥

इति नरपतिना भणिते प्रहृष्टवदनया मम जनन्या ।
भणिता श्रीमती गत्वा कथ्यतां मम दुहितुः ॥ ३६ ॥

मा सुरसुन्दरि ! इदानीमुद्वेगं कुरु निजचित्ते ।
सिद्धं समीहितं[1] तवेति भणिता श्रीमती तदा ॥ ३७ ॥

मम समीपे प्राप्ता शिष्टः सर्वोऽपि पूर्ववृतान्तः ।
अहमपि हृष्टमना मनाग्[2] जाता समास्वस्था ॥ ३८ ॥

चिन्तयामि कदा भविष्यामि तं दिवसं यत्र स मया साक्षात् ।
द्रष्टव्यो नयनोत्सवभूतो मनोवल्लभो लोकः ? ॥ ३९ ॥

तत्सङ्गमाऽऽशया संधारयन्त्या मानसं निजकम् ।
तं चैव चित्रकर्म आलिखती चानुदिवसम् ॥ ४० ॥

सुस्निग्धसखीजनेन तत्प्रापणसूचकै-र्वचनैः ।
यावच्च कतिपयानि दिनानि स्थिताऽहं संस्थापयन्ती ॥ ४१ ॥

---

१. समीहितम्=इष्टम् । २. मनाक् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तावन्नम्मि दिणम्मी परिहियवरणाओ चमरियाहत्था ।
कयगोरोयणतिलया [1]नाहियसत्थेसु [2]निम्माया ॥ ४२ ॥
परिवाइया[3] उ एगा [4]आसीवायं करेत्तु अम्हाणं ।
पुरओ उवविसिऊणं एवं भणिंउ समाढत्ता ॥ ४३ ॥ युग्मम्॥
जहरुइयं उवभुज्जइ इट्ठं रामिज्जए इमं सारं ।
जम्हा न किंचि विज्जइ अन्नं इहलोग[5]वइरित्तं ॥ ४४ ॥
सिरतुंडमुंडणाइं परलोगत्थं कुणंतु जे केवि ।
ते वरया वरधुत्तेहि वंचिया विसयसोक्खाणं ॥ ४५ ॥
जम्हा जीव[6]पयत्थो विज्जइ अन्नो न देहवइरित्तो ।
पच्चक्खपमाणेणं अ[7]ग्गहणा खरवि[8]साणंव ॥ ४६ ॥
पच्चक्खं मोत्तूणं न य अन्नं अत्थि इह पमाणं तु ।
संतेवि[9] पमाणत्ते न सिज्झइ तेण जीवोत्ति ॥ ४७ ॥

तावदन्यस्मिन् दिने परिहितवरणाका चर्मरिकाहस्ता ।
कृतगोरोचनतिलका नास्तिकशास्त्रेषु निष्णाता ॥ ४२ ॥
परिव्राजिका त्वेका आशीर्वादं कृत्वाऽस्माकम् ।
पुरत उपविश्यैवं भणितुं समारब्धा ॥ ४३ ॥ युग्मम् ॥
यथारुचिकमुपभुज्यत इष्टं रम्यत इदं सारम् ।
यस्मान्न किञ्चित् विद्यतेऽन्यमिहलोकव्यतिरिक्तम् ॥ ४४ ॥
शिर्षतुण्डमुण्डनादि परलोकार्थं कुवन्तु ये केऽपि ।
ते वराका वरधूर्त्तै-र्वञ्चिता विषयसुखानाम् ॥ ४५ ॥
यस्माज्जीवपदार्थो विद्यतेऽन्यो न देहव्यतिरिक्तः ।
प्रत्यक्षप्रमाणेनऽग्रहणात् खरविषाणमिव ॥ ४६ ॥
प्रत्यक्षं मुक्त्वा न चान्यमस्तीह प्रमाणं तु ।
सत्यपि प्रमाणत्वे न सिध्यति तेन जीव इति ॥ ४७ ॥

---

१. नास्तिकशास्त्रेषु । २. निष्णाता । ३. परिव्राजिका=तापसी । ४. आशीर्वादम् । ५. व्यतिरिक्तम्=भिन्नम्=अधिकमिति यावत् । ६. पदार्थः=वस्तु । ७. अग्रहणात्=अनुपलम्भात् । ८. विषाणं=श्रृङ्गम् । ९. सत्यपि प्रमाणत्वे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पच्चक्खपुव्वगं जं अणुमाणं इह, न तेण तग्गहणं ।
न य विज्जइ तग्गहणे लिंगंपि अणिंदियत्तणओ[1] ॥ ४८ ॥

लोयपवंचणहेउं धुत्तेहिं कयाणि विविहसत्थाणि ।
न पमाणं विबुहाणं कह तेहिं भविज्ज तस्सिद्धी ? ॥ ४९ ॥

ता पंचभूयसमुदयरूवो जीवो न तेसिं विगमम्मि ।
तस्साभावम्मि कुओ परलोगो जेण य तदत्थं ॥ ५० ॥

कीरइ अइदुद्धरयं बंभव्वयसीलपालणाईयं ।
मूढेहिं सयं नट्ठेहिं तह परं नासयंतेहिं ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥

गम्मागम्मविभागं मोत्तुं विसयाण सेवणं कुणह ।
भक्खह सरसं मंसं पियह सुरं[2] विगयआसंका ॥ ५२ ॥

इय तीए बुद्धिलाए वयणं सोऊण कुगइसंजणगं ।
भणियं मए अहम्मे[3] ! मा मा एवं समुल्लवसु ॥ ५३ ॥

**प्रत्यक्षपूर्वकं यदनुमानमिह, न तेन तद्ग्रहणम् ।
न च विद्यते तद्ग्रहणे लिङ्गमप्यनिन्द्रियत्वतः ॥ ४८ ॥**

**लोकप्रवञ्चनहेतुं धूर्त्तैः कृतानि विविधिशास्त्राणि ।
न प्रमाणं विबुधानां कथं तैर्भवेत् तत्सिद्धिः ? ॥ ४९ ॥**

**तस्मात् पञ्चभूतसमुदायरूपो जीवो न तेषां विगमे ।
तस्याभावे कुतः परलोको येन तदर्थम् ॥ ५० ॥**

**क्रियतेऽतिदुर्धरकं ब्रह्मचर्यशीलपालनादिकम् ।
मूढैः स्वयं नष्टैस्तथा परं नाशयद्भिः ॥ ५१ ॥ युग्मम् ॥**

**गम्यागम्यविभागं मुक्त्वा विषयानां सेवनं कुरुत ।
भक्षयत सरसं मांसं पिबत सुरां विगताऽऽशङ्का ॥ ५२ ॥**

**इति तस्या बुद्धिलाया वचनं श्रुत्वा कुगतिसञ्जनकम् ।
भणितं मया अधर्मे ! मा मा एवं समुल्लप ॥ ५३ ॥**

---

१. अनिन्द्रियत्वतः=इन्द्रियाप्रत्यक्षत्वादित्यर्थः । २. सुराम् । ३. हे अधर्मे ! ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विबुहजणनिंदणिज्जं [१]अवियारियसुंदरं [२]अजुत्तीयं ।
को व सकन्नो एयं तुह भणियं [३]सद्दहेज्जावि ? ॥ ५४ ॥

जं भणसि नत्थि जीओ अन्नो देहाओ, अणुवंलभाओ ।
तमसंगयमच्चत्थं, जम्हा जीवस्स अग्गहणं ॥ ५५ ॥

किं तुह पच्चक्खेणं [४]उयाहु नीसेसपुरिसविसएणं ? ।
न य ताव पढमपक्खो वि[५]स्साभावप्पसंगाओ ॥ ५६ ॥

जं जं तुमं न पिच्छसि तं तं जइ नत्थि ता फुडं मुद्धे ! ।
देसंतरकालंतरभावाणमभावया पत्ता ॥ ५७ ॥

अह सयलदेसकालुब्भवा नरा नेय [६]तं पलोइंति ।
[७]एयं च कह णु नज्जइ दुरहिगया [८]अन्नचित्ता जं ? ॥ ५८ ॥

किञ्च । जो च्चिय इमं विगप्पइ तुह देहे हंदि ! नत्थि जीवोत्ति ।
सोवि य जीवो परलोगगामिओ नाणलिंगोत्ति ॥ ५९ ॥

**विबुधजननिन्दनीयमविचारितसुन्दरमयुक्तिकम् ।
को वा सकर्ण एतत्तव भणितं श्रद्धीत अपि ? ॥ ५४ ॥**

**यद् भणसि नास्ति जीवोऽन्यो देहात्, अनुपलम्भात् ।
तमसङ्गतमत्यर्थं, यस्माज्जीवस्याऽग्रहणम् ॥ ५५ ॥**

**किं तव प्रत्यक्षेण उताहो निःशेषपुरुषविषयेन ? ।
न च तावत् प्रथमपक्षो विश्वाभावप्रसङ्गात् ॥ ५६ ॥**

**यत् यत् त्वं न प्रेक्षसे तत्तद् यदि नास्ति तर्हि स्फुटं मुग्धे ! ।
देशान्तरकालान्तरभावनामभावता प्राप्ता ॥ ५७ ॥**

**अथ सकलदेशकालोद्भवा नरा नेति तं प्रलोकयन्ति ।
एतच्च कथंनु ज्ञायते दुरधिगतान्यन्यचित्तानि यत् ? ॥ ५८ ॥**

**किञ्च । यश्चैवेदं विकल्पते तवदेहे हन्दि ! नास्ति जीव इति ।
सोऽपि च जीवः परलोकगामी ज्ञानलिङ्ग इति ॥ ५९ ॥**

---

१. अविचारितं यावत्, तावदेव सुन्दरमिति तात्पर्यम् । २. अयुक्तिकम् । ३. श्रदधीत । ४. उताहो=अथवा । ५. विश्वम्=सर्वम् । ६. तम्=आत्मानम् । ७. एतत्=अन्यपुरुषप्रत्यक्षाभावः । ८. अन्यचित्तानि, प्राकृतत्वात् पुस्त्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पच्चक्खमेव एगं जं च पमाणं, न जुत्तमेयंपि ।
पच्चक्खपरोक्खाइं दुन्नेव जओ पमाणाइं ॥ ६० ॥

लोयपयारणहेउं इच्चाइं जमुत्तमहलमेयंपि ।
रागदोसविमुक्का सव्वन्नू सव्वलोगहिया ॥ ६१ ॥

तेहि पणीयं सत्थं तेसिं आणाइ जं च अन्नेहिं ।
कह तं धुत्तपणीयत्तणेण होज्जापमाणंति ? ॥ ६२ ॥

तम्मि य भणिओ जीवो अन्नभवो तस्स होइ परलोगो ।
ता पंचभूयसमुदयरूवो जीवो कहं मुद्धे ! ? ॥ ६३ ॥

सिद्धम्मि य परलोगे बंभव्वयपालणाइं सव्वंपि ।
तब्भणियं ता जुत्तं काउं सव्वं हियत्थीणं ॥ ६४ ॥

गम्मागम्मविभागं इच्चाइं जमुत्तमहलमेयंपि ।
जिणवयणनिसिद्धत्ता परलोए दुक्खहेउत्ता ॥ ६५ ॥

**प्रत्यक्षमेवैकं यच्च प्रमाणमिति, न युक्तमेतदपि ।
प्रत्यक्षपरोक्षे द्वैव यतः प्रमाणे ॥ ६० ॥**

**लोकप्रतारणहेतुमित्यादि यदुक्तमफलमेतदपि ।
रागद्वेषविमुक्ताः सर्वज्ञाः सर्वलोकहिताः ॥ ६१ ॥**

**तैः प्रणीतं शास्त्रं तेषामाज्ञादि यच्चाऽन्यैः ।
कथं तद्धूर्त्तप्रणीतत्वेन भवेदप्रमाणमिति ? ॥ ६२ ॥**

**तस्मिंश्च भणितो जीवोऽन्यभवस्तस्य भवति परलोकः ।
तस्मात् पञ्चभूतसमुदायरूपो जीवः कथं मुग्धे ! ? ॥ ६३ ॥**

**सिद्धे च परलोके ब्रह्मचर्यपालनानि सर्वमपि ।
तद्भणितं तस्मात् युक्तं कर्तुं सर्वं हितार्थीनाम् ॥ ६४ ॥**

**गम्यागम्यविभागमित्यादि यदुक्तमफलमेतदपि ।
जिनवचननिषिद्धत्वात् परलोके दुःखहेतुत्वात् ॥ ६५ ॥**

१. अहलं=अफलम् । २. प्रणीतं=रचितम् । ३. तस्मिन्=रचितम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

एमाइविविहजुत्तीहिं सा कया तक्खणं निरुत्तरिया ।
जाया विलक्खवयणा असमत्था उत्तरं दाउं ॥ ६६ ॥

अह पासवत्तिणीहिं अवहसिया सहीहिं सोलुंठं ।
टक्करटुंबयमुहमक्कडाहिं बाढं अभिद्दविया[1] ॥ ६७ ॥

अम्ह सहीए सद्धिं[2] अज्जवि वायं करेसि दुस्सीले ! ।
ता वच्चसु सट्ठाणं दिट्ठं पंडिच्चयं[3] तुज्झ ॥ ६८ ॥

इय हसिया सा रुट्ठा फुरंतअहरा विणिग्गया तत्तो ।
अहमवि सहिजणजुत्ता सुहेण जा तत्थ अच्छेमि ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥

ता अन्नदिणे राया समागओ मज्झ माउगेहम्मि ।
भणिओ अंबाए किं दीसह चिंताउरा तुब्भे ? ॥ ७० ॥

ताएण तओ भणियं सम्मं हि वियाणियं तुमे देवि ! ।
निसुणेसु कहिज्जंतं गुरुचिंताकारणं जमिह ॥ ७१ ॥

एवमादिविविधयुक्तिभिः सा कृता तत्क्षणं निरुतरिका ।
जाता विलक्षवदनाऽसमर्था उत्तरं दातुम् ॥ ६६ ॥

अथ पार्श्ववर्त्तिनिभिरपहसिता सखीभिः सोलुण्ठम् ।
टक्कर (ठोकर) टुंबक (ठुंबो) मुखमर्कटै-बाढमभिद्रुता ॥ ६७ ॥

अस्माकं सख्या सार्धमद्याऽपि वादं करोषि दुःशीले ! ।
तस्माद् व्रज स्वस्थानं दृष्टं पाण्डित्यं तव ॥ ६८ ॥

इति हसिता सा रुष्टा स्फुरदधरा विनिर्गता ततः ।
अहमपि सखीजनयुक्ता सुखेन यावत्तत्र आसे ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥

तस्मादन्यदिने राजा समागतो मम मातृगेहे ।
भणितोऽम्ब्या किं पश्यथ चिन्तातुरा यूयम् ? ॥ ७० ॥

तातेन ततो भणितं सम्यग् हि विज्ञातं त्वया देवि ! ।
निशृणु कथ्यमानं गुरुचिन्ताकारणं यदिह ॥ ७१ ॥

---

१. अभिदुता=संपीडिता । २. सद्धिं=सार्धम् । ३. पंडिच्चयं=पाण्डित्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीए बुद्धिलनामा परिवाइया जिया वाए ।
जा पुव्वं किल तीए पउट्ठचिताए आलिहियं ॥ ७२ ॥

सुरसुंदरीइ रूवं चित्तपडे ताहि तं गहेऊणं ।
उज्जेणीए पत्ता सत्तुंजयनरवइसमीवे ॥ ७३ ॥ युग्मम् ॥

तं दंसिय नरवइणो वज्जरिय तीए दुट्ठहियया ए ।
नरवर ! अम्हे पुहइं हिंडामो तुम्ह कज्जेण ॥ ७४ ॥

जं रयणं पुहईए पिच्छामो तं च तुम्ह साहेमो ।
कन्नारयणं एयं कुसग्गनयरे मए दिट्ठं ॥ ७५ ॥

नरवाहणस्स रन्ना धूया सुरसुंदरी इमा कन्ना ।
को तीए निरवसेसं लिहिउं सक्किज्ज तणुरूवं ? ॥ ७६ ॥ अविय ॥

सव्वं चिय सो थेरो जेणेसा निम्मिया पयावइणा[1] ।
कहमन्नहा न विहिया सुहखाणी अत्तणो भज्जा ? ॥ ७७ ॥

सुरसुन्दर्या बुद्धिलानाम्नी परिव्राजिका जिता वादे ।
यावत् पूर्वं किल तया प्रदुष्टचित्तयाऽऽलिखितम् ॥ ७२ ॥

सुरसुन्दर्या रूपं चित्रपटे तदा तं गृहीत्वा ।
उज्जैण्यां प्राप्ता शत्रुञ्जयनरपतिसमीपे ॥ ७३ ॥ युग्मम् ॥

तं दर्शित्वा नरपतेः कथितं तया दुष्टहृदयया ।
नरवर ! वयम् पृथ्वीं हिण्डामहे तव कार्येण ॥ ७४ ॥

यद्रत्नं पृथिव्यां प्रेक्षामहे तच्च तव कथयामः ।
कन्यारत्नमेतं कुशाग्रनगरे मया दृष्टम् ॥ ७५ ॥

नरवाहनस्य राज्ञो दुहिता सुरसुन्दरीयं कन्या ।
को तस्या निरवशेषं लेखितुं शक्येत तनुरूपम् ? ॥ ७६ ॥ अपि च ।

सर्वं चैव स स्थविरो येनैषा निर्मिता प्रजापतिना ।
कथमन्यथा न विहिता सुखखाणी आत्मनो भार्या ? ॥ ७७ ॥

१. प्रजापतिः=विधाता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयं विणिम्मिउं लडहरूवतारुण्णचारुसोहग्गं[1] ।
नूणं अइबहुमाणो विरिंचिणो[2] आसि अत्ताणे[3] ॥ ७८ ॥

धणुहायड्डणखिन्नं मयणं नाऊण हिययभेयकरा ।
मन्ने विहिणा विहिया एसा नणु हत्थभल्लिव्व ॥ ७९ ॥

अन्नं च जो इमीए पाणिग्गहणं करिस्सई पुरिसो ।
सो भरहद्धनरीसो होही पुरिसो न संदेहो ॥ ८० ॥

इय अइसयनाणीहिं आइट्ठं तीइ जम्मसमयम्मि ।
ता नरवर ! तुह जोग्गा सा कन्ना न उण अन्नस्स ॥ ८१ ॥

अह बहुदविणं दाउं पहट्ठवयणेण तेण सा रन्ना ।
भणिया भयवइ[4] ! सिट्ठा जं कन्ना सोहणं विहियं ॥ ८२ ॥

एयं च मज्झ सुंदरि ! सिट्ठं सव्वंपि चारपुरिसेहिं ।
अह तेण मज्झ पासे पट्ठविओ रयणचूडोत्ति ॥ ८३ ॥

एतां विनिर्माय लडहरूपतारुण्णचारुसौभाग्यम् ।
नूनमतिबहुमानो विरिञ्चिरासीद्रात्मनि ॥ ७८ ॥

धनुराकर्षणखिन्नं मदनं ज्ञात्वा हृदयभेदकरा ।
मन्ये विधिना विहितैषा ननु हस्तभल्लीव ॥ ७९ ॥

अन्यच्च योऽस्याः पाणिग्रहणं करिष्यति पुरुषः ।
स भरतार्धनरेशो भविष्यति पुरुषो न सन्देहः ॥ ८० ॥

इत्यतिशयज्ञानीभिरादिष्टं तस्या जन्मसमये ।
तस्मात् नरवर ! तव योग्या सा कन्या न पुनः अन्यस्य ॥ ८१ ॥

अथ बहुद्रव्यं दत्त्वा प्रहर्षितवदनेन तेन सा राज्ञा ।
भणिता भगवति ! शिष्टा यत् कन्या शोभनं विहितम् ॥ ८२ ॥

एतच्च मम सुन्दरि ! शिष्टं सर्वमपि चरपुरुषैः ।
अथ तेन मम पार्श्वे प्रस्थापितो रत्नचूड इति ॥ ८३ ॥

---

१. लडहं=रम्यम् । २. विरिञ्चि=विधाता । ३. आत्मनि । ४. भगवति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नामेण नियययमंती तेण य आगम्म मग्गिओ अहयं ।
सत्तुंजयनरवइणो दिज्जउ सुरसुंदरी कन्ना ॥ ८४ ॥ युग्मम् ॥

भणियो य मए एसो नेमित्तियसुमइवयणओ भद्द ! ।
होही खयरस्स पिया तस्सेव य तेण दायव्वा ॥ ८५ ॥

अन्नं, सो तुह सामी थेरो[1] ता किंथ तस्स कन्नाए ? ।
तत्तो य तेण भणियं मा एवं भणसु नरनाह ! ॥ ८६ ॥

गुरुआयरेण अहयं पट्ठविओ तेण देसु नियधूयं ।
एईए अदाणेणं पिच्छामि न सुंदरं तुम्ह ॥ ८७ ॥

तत्तो य मए गाढं कुद्धेणं एरिसं समुल्लवियं ।
ताव य न देमि धूयं जं रुच्चइ तं कुणेज्जासु ॥ ८८ ॥

ता गच्छसु नियपहुणो साहिज्ज जहट्ठियं इमं वयणं ।
गिहमागयस्स को पुण तुह दंडो कीरउ इण्हिं ? ॥ ८९ ॥

नाम्ना निजकमंत्री तेन च आगम्य मार्गितोऽहकम् ।
शत्रुञ्जयनरपते-र्दीयतां सुरसुन्दरी कन्या ॥ ८४ ॥ युग्मम् ॥

भणितश्च मयैष नैमित्तिकसुमतिवचनतो भद्र ! ।
भविष्यति खेचरस्य प्रिया तस्यैव च तेन दातव्या ॥ ८५ ॥

अन्यं, स तव स्वामी स्थविरस्तस्मात् किं तस्य कन्यया ? ।
ततश्च तेन भणितं मैवं भण नरनाथ ! ॥ ८६ ॥

गुर्वादरेणऽहकं प्रस्थापितस्तेन देहि निजदुहितरम् ।
एतस्याऽदानेन प्रेक्षे न सुन्दरं तव ॥ ८७ ॥

ततश्च मया गाढं कुद्धेनेदृशं समुल्लपितम् ।
तावच्च न ददामि दुहितरं यद्रोचते तत् कुरुत ॥ ८८ ॥

तस्माद् गच्छ निजप्रभोः कथयेत् यथास्थितमिदं वचनम् ।
गृहागतस्य कः पुनस्तव दण्डः क्रियतामिदानीम् ? ॥ ८९ ॥

---

१. स्थविरः=वृद्धः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह तेण तत्थ गंतुं कहिए सो नियबलेण गारविओ[1] ।
उज्जेणीओ चलिओ अम्हाणं उवरि जत्ताए[2] ॥ ९० ॥ अविय ॥

बहुभडनरिंदसंदणपक्कलपाइक्कचक्कपरियरिओ ।
खरखुरखयखोणी[3]यलअसंखतोक्खार[4]लक्खजुओ ॥ ९१ ॥

दप्पियपयंडपरहत्थिसत्थवित्तासणिक्करसिएहिं ।
गुरुगिरिगरुयागारेहिं संगओ बहुगइंदेहिं ॥ ९२ ॥

सो सत्तुंजयराया गुरुरोसो भूरिसिन्नसंजुत्तो ।
चारपुरिसेहिं सिट्ठं संपत्तो अम्ह देसेत्ति ॥ ९३ ॥ तिसृभि - र्विशेषकम् ॥

ता देवि ! निमित्तेणं इमेण चिंताउरो अहं जाओ ।
अंबाए तओ भणियं पिययम ! किं एत्थ चिंताए ॥ ९४ ॥

सुरसुंदरिति भणिउं धूया कणगावलीए मयलेहा ।
दिज्जउ कयसंमाणो सट्ठाणं जेण सो जाइ ॥ ९५ ॥

अथ तेन तत्र गत्वा कथिते स निजबलेन गौरवितः ।
उज्जैणीतश्चलितोऽस्माकमुपरि यात्रायै ॥ ९० ॥ अपि च ।

बहुभटनरेन्द्रस्यन्दनपक्वल (समर्थ) पदातिचक्रपरिवृत्तः ।
खरखुरखातक्षोणितलासंख्यतोक्खारलक्षयुक्तः ॥ ९१ ॥

दर्पितप्रचण्डपरहस्तिसार्थवित्रासनैकरसिकैः ।
गुरुगिरिगुरुकाऽऽकारैः सङ्गतो बहुगजेन्द्रैः ॥ ९२ ॥

स शत्रुञ्जयराजा गुरुरोषो भूरिसैन्यसंयुक्तः ।
चरपुरुषैः शिष्टं संप्राप्तोऽस्माकं देशमिति ॥ ९३ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

तस्मात् देवि ! निमित्तेनाऽनेन चिन्तातुरोऽहं जातः ।
अम्बया ततो भणितं प्रियतम ! किमत्र चिन्तया ? ॥ ९४ ॥

सुरसुन्दरीति भणित्वा दुहिता कनकावल्या मदनलेखा ।
दीयतां कृतसन्मानः स्वस्थानं येन स याति ॥ ९५ ॥

---

१. गौरवितः । २. यात्रायै=रणयात्रायै इत्यर्थः । ३. खोणी=क्षोणी=पृथिवी । ४. तोक्खारो=वाजी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इहरा पभूयसेन्नो अप्पबलाणं स अम्ह देसस्स ।
काही गरुयमुवद्दवमिय भणिए राइणा भणियं ॥ ९६ ॥

मंतीहिवि देवी ! इमं विमंतियं आसि नवरि मंतिस्स ।
मइसागरस्स एसो न सुंदरो भाविओ मंतो ॥ ९७ ॥

जं तेण इमं भणियं आगच्छउ ताव सो कुसग्गम्मि ।
इह आगयस्स जम्हा मरणं से सुमइणा सिट्ठं ॥ ९८ ॥

अन्नं च तस्स रन्नो निग्गमणे आसि मंगुला[1] सउणा ।
अजयावहा य सव्वे सणिच्छराई गहा धणियं ॥ ९९ ॥

इह आगयम्मि तम्मी विजओ अम्हं पराजओ तस्स ।
ता देव ! निव्विसंका अच्छह किं अन्नमंतेण ? ॥ १०० ॥

रोहगसंजुत्ती[2] उण कीरउ गामावि तस्स जे मग्गे ।
ते उव्वसंतु[3] खिप्पं तिणघासाई य उज्झंतु ॥ १०१ ॥

इतरथा प्रभूतसैन्योऽल्पबलानां सोऽस्माकं देशस्य ।
करिष्यति गुरुकोपद्रवमिति भणिते राज्ञा भणितम् ॥ ९६ ॥

मंत्रिभिरपि देवि ! इदं विमन्त्रितमासीत् नवरं मन्त्रिनः ।
मतिसागरस्य एषो न सुन्दरो भावितो मन्त्रः ॥ ९७ ॥

यत्तेनेदं भणितमागच्छतु तावत् स कुशाग्रे ।
इहाऽऽगतस्य यस्मात् मरणं तस्य सुमतिना शिष्टम् ॥ ९८ ॥

अन्यञ्च तस्य राज्ञो निर्गमनेऽऽसीत् मङ्गुलाः शकुनाः ।
अजयावहा च सर्वे शनैश्चरादि ग्रहाः अन्यन्तं (बाढम्) ॥ ९९ ॥

इहाऽऽगते तस्मिन् विजयोऽस्माकं पराजयस्तस्य ।
तस्मात् देव ! निर्विशङ्कं आस्ध्वम् किमन्यमन्त्रेण ? ॥ १०० ॥

रोधकसंयुक्तिः पुनः क्रियतां ग्रामाऽपि तस्य ये मार्गे ।
ते उद्धसन्तु क्षिप्रं तृणघासादिश्च दह्यन्ताम् ॥ १०१ ॥

---

१. मंगुलो=अनिष्टः । *समर्थपदातिः । २. रोधकसंयुक्तिः=प्रतिरोधसामग्री । ३. उद्धसंन्तु=निर्वासान् कुर्वन्तु ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

[१]ढंकिज्जउ कूवाई कुजलाइं सरोवराइं कीरंतु ।
पसरनिवारणहेउं [२]ससाहणं तत्थ वयउत्ति ॥ १०२ ॥

इय देवि ! मंतिवयणं कारिय सव्वंपि आगओ एत्थ ।
पबलत्तणओ सत्तुस्स तहवि चिंताउरो जाओ ॥ १०३ ॥

अह हंसिणि ! जा कइवि हु सुहेण वच्चति तत्थ दिवसाइं ।
ता अन्नदिणे नयरं पवेढियं सत्तुसिन्नाए ॥ १०४ ॥

तओ । पिहिआइं गोउराइं जलेण परिपूरियाओ परिहाओ ।
संनद्धबद्धकवया [३]पइकविसीसं ठिया [४]जोहा ॥ १०५ ॥

संवा(चा) रिमजंताइं पउणीकीरंति, विविहसत्थाइं ।
[५]तिक्खलिज्जंति तहा कीरइ [६]सुहडाण सम्माणो ॥ १०६ ॥

पददियहं दिज्जंति य उक्काला सत्तुसिन्नमइगम्म ।
निवडंति सुहडकरिसुरयनरवरा उभयपक्खेवि ॥ १०७ ॥

छाद्यतां कुपादिः कुजलानि सरोवराणि क्रियन्ताम् ।
प्रसरनिवारणहेतुं ससाधनं तत्र व्रजतु इति ॥ १०२ ॥

इति देवि ! मंत्रिवचनं कारितं सर्वमपि आगतोऽत्र ।
प्रबलत्वात् शत्रोस्तथापि चिन्तातुरो जातः ॥ १०३ ॥

अथ हंसिनि ! यावत् कत्यपि हु सुखेन व्रजन्ति तत्र दिवसानि ।
तस्मादन्यदिवसे नगरं प्रवेष्टितं शत्रुसैन्येन ॥ १०४ ॥

ततः । पिहितानि गोपुराणि जलेन परिपूर्णाः परिखाः ।
संनद्धबद्धकवचाः प्रतिकपिशीर्षं स्थिता योधाः ॥ १०५ ॥

संवृत्त (संचारित) यंत्रानि प्रगुणीक्रियन्ते विविधशस्त्राणि ।
तीक्ष्णीक्रियन्ते तथा क्रियते सुभटानां सन्मानः ॥ १०६ ॥

प्रतिदिवसं दीयन्ते चोत्काला शत्रुसैन्यमधिगम्य ।
निपतन्ति सुभटकरितुरङ्गनरवरा उभयपक्षेऽपि ॥ १०७ ॥

---

१. छाद्यताम् । २. ससाधनं=सकटकम् । ३. प्रतिकपिशीर्षम् । ४. जोहा=योधाः । ५. तीक्ष्णीक्रियन्ते । ६. सुभटः=योधः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

संसइया[1] सामंता नायरया आउला दढं जाया ।
किंकायव्वविमूढा जाया तह मंतिणो अम्ह ॥ १०८ ॥
भीया कायरपुरिसा संगर[2]करणम्मिउद्धुरा[3] सुहडा ।
साहसधणो य ताओ संधीरइ सुमइवयणेण ॥ १०९ ॥
एवं हंसिणि ! जाए समंतओ आउलम्मि नयरम्मि ।
अह अन्नदिणे अहयं पासुत्ता हम्मियतलम्मि[4] ॥ ११० ॥
रयणीए केणावि हु हीरंतं[5] अप्पयं पुलोइत्ता ।
पडिबुद्धा भयभीया विलविउमेवं समाढत्ता ॥ १११ ॥
हा अम्मि ! ताय ! कोवि हु देवो वा नहयरो व मं हरइ ।
धावह धावह सुहडा ! इमाओ मेल्लावह[6] ममंति ॥ ११२ ॥
एमाइं विलवमाणा भणिया हं तेण सुयणु ! मा भाहि[7] ।
नो तुज्झ किंचि विरूवं करेमि पाणप्पिया तं सि ॥ ११३ ॥

संशयितः सामन्ता नागरका आकुला दृढं जाता ।
किंकर्तव्यविमूढा जाता तथा मंत्रिणोऽस्माकम् ॥ १०८ ॥
भीता कायरपुरुषाः सङ्गरकरण उद्धुराः सुभटाः ।
साहसधनश्च तातः संधीरयति सुमतिवचनेन ॥ १०९ ॥
एवं हंसिनि ! जाते समन्ततोऽऽकुले नगरे ।
अथ अन्यदिनेऽहकं प्रसुप्ता हर्म्यतले ॥ ११० ॥
रजन्यां केनाऽपि ह्रियमाणमात्मानं प्रलोक्य ।
प्रतिबुद्धा भयभीता विलपितुमेवं समारब्धा ॥ १११ ॥
हा अम्बे ! तात ! कोऽपि खलु देवोवा नभश्चरो वा मां हरति ।
धावत धावत सुभटाः ! अस्मात् मोचयत मामिति ॥ ११२ ॥
एवमादि विलपन्ती भणिताऽहं तेन सुतनो ! मा बिभेहि ।
न तव किञ्चित् विरूपं करोमि प्राणप्रिया त्वमसि॥ ११३ ॥

---

१. संशयितः=शङ्कापन्नः । २. संगरं=युद्धम् । ३. उदधुरः=उद्भटः । ४. हर्म्यतले=प्रासादतले। ५. ह्रिंयमाणाम् । ६. मेल्लावह=मोचयत । ७. बिभेहि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तुह रूवदंसणुप्पन्नगरुयअणुरायपरवसेण मए ।
हरिया सि कीस सुंदरि ! भयभीया एवमुल्लवसि ? ॥ ११४ ॥

वेयड्ढनगनिवासी खयरो हं सुयणु ! मयरकेउत्ति ।
भुंजिहिसि मए सद्धिं भोए[1] किं रुयसि उव्विग्गा ? ॥ ११५ ॥

एयं च तस्स वयणं सोऊणं हरिसिया अहं चित्ते ।
किं नाम मज्झ दइओ एसो सो मयरकेउत्ति ? ॥ ११६ ॥

भाया पियंवयाए जस्स तया चित्तविलेहियं रूवं ।
दट्ठूण मयणवसगा जाया उम्मत्तिया अहवा ॥ ११७ ॥

सो अज्जवि विज्जाओ साहइ ता आगमो कह णु तस्स ? ।
कह मह इत्तियपुन्ना जं सो दीसिज्ज पच्चक्खं ? ॥ ११८ ॥

एमाइं चिंतयंती नीया हं तेण कत्थवि पएसे ।
ओइन्ना भूमीए मुक्का हं कयलिगहणम्मि ॥ ११९ ॥

तवरूपदर्शनोत्पन्नगुरुकानुरागपरवशेन मया ।
हृताऽसि कस्मात् सुन्दरि ! भयभीता एवमुल्लपसि ? ॥ ११४ ॥

वैताढयनगनिवासी खेचरोऽहं सुतनो ! मकरकेतुरिति ।
भोक्ष्यसे मया सार्द्धभोगान् किं रोदिषि उद्विग्ना ? ॥ ११५ ॥

एतच्च तस्य वचनं श्रुत्वा हर्षिताऽहं चित्ते ।
किं नाम मम दयित-एष स मकरकेतुरिति ? ॥ ११६ ॥

भ्राता प्रियंवदाया यस्य तदा चित्रविलिखितं रूपम् ।
दृष्ट्वा मदनवशगा जातोन्मत्तिका अथवा ॥ ११७ ॥

सोऽद्याऽपि विद्याः साधयति तर्हि आगमः कथन्नु तस्य ? ।
कथं मम इयत्पुन्या यत् स दृश्येत प्रत्यक्षम् ? ॥ ११८ ॥

एवमादिं चिन्तयन्ती नीताऽहं तेन कुत्राऽपि प्रदेशे ।
अवतीर्णा भूमौ मुक्ताऽहं कदलिगहने ॥ ११९ ॥

---

१. भोए=भोगान् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि रयणी खयं गया साहिउंव परमत्थं ।
सम्मं नियच्छ[1] वच्छे ! न होइ सो वल्लहो एस ॥ १२० ॥

जाए पभायसमए दिट्ठो सो सामलेण देहेण ।
तत्तो गुरुसोगाए विचिंतियं हा ! न सो एसो ॥ १२१ ॥

सो तत्त[2]कंचणनिभो रूवेण अणंगरूवसारिच्छो ।
चित्तगएण इमस्स जो [3]सारिच्छं नत्थि थेवंपि ॥ १२२ ॥

ता किं करेमि इण्हिं सरणविहूणा परव्वसा अहयं ।
इय चिंतंतीए तया भएण कंपो समुप्पन्नो ॥ १२३ ॥

अह सो दट्ठूण ममं अंसुजलासारसित्तगंडयलं ।
भयभीयं कंपंतिं एवं भणिउं समाढत्तो ॥ १२४ ॥

किं सुयणु ! तुमं बीहसि [4]भूयपिसाउत्तिसंकिरी मज्झ ।
निसुणसु जो हं जेण व हरिया कज्जेण य मयच्छि ! ॥ १२५ ॥

अत्रान्तरे रजनी क्षयं गता कथयितुमिव परमार्थम् ।
सम्यक् पश्य वत्से ! न भवति स वल्लभ एषः ॥ १२० ॥

जाते प्रभातसमये दृष्टः स श्यामलेन देहेन ।
ततो गुरुशोकया विचिन्तितं हा ! न स एषः ॥ १२१ ॥

स तप्तकञ्चननिभो रूपेण अनङ्गरूपसदृशः ।
चित्रगतेन अस्य ओ सादृश्यं नास्ति स्तोकमपि ॥ १२२ ॥

तस्मात्किं करोमीदानीं शरणविहूणा परवशाऽहकम् ।
इति चिन्तन्त्या तदा भयेन कम्पः समुत्पन्नः ॥ १२३ ॥

अथ स दृष्ट्वा मामऽश्रुजलासारसिक्तगण्डस्थलाम् ।
भयभीतां कम्पमानामेवं भणितुं समारब्धः ॥ १२४ ॥

किं सुतनो ! त्वं बिभेषि भूतपिशाच इति शङ्कित्री मम ।
निश्रृणु योऽहं येन वा हृता कार्येण च मृगाक्षि ! ॥ १२५ ॥

---

१. पश्य । २. तत्तं=तप्तम् । ३. सादृश्यम् । ४. भूतः पिशाचो वेति शङ्कित्रीत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वेयड्ढे वरनयरं गंगावत्तंति अत्थि सुप्रसिद्धं ।
तत्थ य राया सिरिगंधवाहणो आसि विक्खाओ ॥ १२६ ॥

मयणावलीदेवीए तणओ नहवाहणोत्ति से आसि ।
बीओ य मयरकेऊ तइओ पुण मेहनाउत्ति ॥ १२७ ॥

नहवाहणोवि साहियविज्जो अह जोव्वणं तु संपत्तो ।
वरिया य तन्निमित्तं वरकन्ना कणगमालत्ति ॥ १२८ ॥

सा उण विवाहसमए विज्जाहरचित्तवेगनामेण ।
अवहरिउं परिणीया रुट्ठो एसो तओ तस्स ॥ १२९ ॥

अणुमग्गं गंतूणं बद्धो सो नागिणीए विज्जाए ।
गहिऊण कणगमालं समागओ निययनयरम्मि ॥ १३० ॥

तत्तो विज्जाच्छेओ जाओ नहवाहणस्स जेणेसो ।
महिलासमेयविज्जाहरस्स जाओऽवगारित्ति[1] ॥ १३१ ॥

वैताढ्ये वरनगरं गङ्गावर्त्तमिति अस्ति सुप्रसिद्धम् ।
तत्र च राजा श्रीगन्धवाहनोऽऽसीत् विख्यातः ॥ १२६ ॥

मदनावलीदेव्यास्तनयो नभोवाहनरिति तस्याऽऽसीत् ।
द्वितीयश्च मकरकेतुस्तृतीयः पुन-र्मेघनाद इति ॥ १२७ ॥

नभोवाहनोऽपि साधितविद्योऽथ यौवनं तु संप्राप्तः ।
वृत्ता च तन्निमित्तं वरकन्या कनकमालेति ॥ १२८ ॥

सा पुन-र्विवाहसमये विद्याधरचित्रवेगनाम्ना ।
अपहृत्य परिणीता रुष्ट एष ततस्तस्य ॥ १२९ ॥

अनुमार्गं गत्वा बद्धः स नागिण्या विद्यया ।
गृहीत्वा कनकमालां समागतो निजकनगरे ॥ १३० ॥

ततो विद्याच्छेदो जातो नभोवाहनस्य येनैषः ।
महिलासमेतविद्याधरस्य जातोऽपकारीति ॥ १३१ ॥

१. अपकारी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चिरपरिचियदेवेणं दिन्नाओ चित्तवेगखयरस्स ।
विज्जाओ तेण जाओ विज्जाहरचक्कवट्टी से ॥ १३२ ॥

सयमेव नहयरिंदा सव्वेवि हु [1]पणइमुवगया तस्य ।
इय [2]मुणिउं मह जणओ संविग्गो भणिउमाढत्तो ॥ १३३ ॥

पिच्छह भो ! मणुयाणं मणोरहा अन्नहा विसट्टंति ।
विहिणो वसेण नवरं अन्नह कज्जाण परिणामो ॥ १३४ ॥

किर नियतणयं काउं विज्जाहरचक्कवट्टिणं, करिही ।
[3]कयकिच्चो पव्वज्जं केवलिजणयस्स पासम्मि ॥ १३५ ॥

तं पुण अन्नह जायं ता किं कज्जं इमेण रज्जेणं ।
नरयाइनिमित्तेणं, सेवामो तायपयजुयलं ॥ १३६ ॥ जओ ॥

संसारो हु असारो घोरा अइदारुणा य नरयम्मि !
दुसहाओ वियणाओ चित्तो कम्माण परिणामो ॥ १३७ ॥

चिरपरिचितदेवेन दत्ताः चित्रवेगखेचरस्य ।
विद्यास्तेन जातो विद्याधरचक्रवर्ती तस्य ॥ १३२ ॥

स्वयमेव नभश्चरेन्द्राः सर्वेऽपि हु प्रणतिमुपगतास्तस्य ।
इति ज्ञात्वा मम जनकः संविग्नो भणितुमारब्धः ॥ १३३ ॥

प्रेक्षध्वम् भोः ! मनुजानां मनोरथा अन्यथा विशीर्यन्ते ।
विधे-र्वशेन नवरमन्यथा कार्याणां परिणामः ॥ १३४ ॥

किल निजतनयं कृत्वा विद्याधरचक्रवर्तिनां, करिष्यामि ।
कृतकृत्यः प्रवज्यां केवलिजनकस्य पार्श्वे ॥ १३५ ॥

तं पुनरन्यथा जातं तर्हि किं कार्यमनेन राज्येन ? ।
नरकादिनिमित्तेन सेवामहे तातपदयुगलम् ॥ १३६ ॥ यतः ॥

संसारो हु असारो घोराऽतिदारुणा च नरके ।
दुःसहा वेदना चित्रः कर्मणां परिणामः ॥ १३७ ॥

---

१. प्रणतिमुपगताः=प्रणताः । २. ज्ञात्वा । ३. कृतकृत्यः=कृतार्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चवलो इंदियग्गामो[1] रागद्दोसा य दुज्जया लोए ।
अणवट्ठियं च चित्तं किंपागफलोवमा विसया ॥ १३८ ॥

अइदुसहो पियविरहो बम्महललियं विवायकडुयंति[2] ।
नरयपुरवत्तिणीओ[3] सेविज्जंताओ[4] जुवईओ ॥ १३९ ॥

कुससूइविसमसंठियपवणाहयसलिलचंचलं जीयं ।
सामन्नं सव्वेसिं मरणं सत्ताणं संसारे ॥ १४० ॥

वंचणपरा य जीवा दुट्ठकसाएहिं ताविओ लोओ ।
असुहफलो घरवासो मणुयत्तं तह य नो सुलहं ॥ १४१ ॥

दुलहा धम्मम्मि मई बहुविग्घसमाउलं अहोरत्तं ।
पयईए चला लच्छी पेम्मं सुविणोवमं लोए ॥ १४२ ॥

[5]आरियखेत्ताईया अइदुलहा संपया य जियलोए ।
अइदारुणमन्नाणं जीवा मिच्छत्तवामूढा ॥ १४३ ॥

चपल इन्द्रियग्रामो रागद्वेषौ च दुर्जयौ लोके ।
अनवस्थितं च चित्तं किम्पाकफलोपमा विषयाः ॥ १३८ ॥

अतिदुःसह प्रियविरहो मन्मथललितं विपाककटुकमिति ।
नरकपुरवर्तिन्यः सेव्यमाना युवतयः ॥ १३९ ॥

कुशसूचिविषमसंस्थितपवनाहतसलिलचञ्चलं जीवितम् ।
सामान्यं सर्वेषां मरणं सत्त्वानां संसारे ॥ १४० ॥

वञ्चनपराश्च जीवा दुष्टकषायै-र्तप्तो लोकः ।
अशुभफलो गृहवासो मनुष्यत्वं तथा च न सुलभम् ॥ १४१ ॥

दुर्लभा धर्मे मति-र्बहुविघ्नसमाकुलमहोरात्रम् ।
प्रकृत्या चला लक्ष्मीः प्रेम स्वप्नोपमं लोके ॥ १४२ ॥

आर्यक्षेत्रदिकाऽतिदुर्लभा संपच्च जीवलोके ।
अतिदारुणमज्ञानं जीवा मिथ्यात्वव्यामूढाः ॥ १४३ ॥

---

१. ग्रामः=समुदायः । २. विपाकः=परिणामः । ३. वर्तिनी=मार्गः । ४. सेव्यमानाः । ५. आरियखेत्तं=आर्यक्षेत्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

[1]परिहायंता भावा धम्मे अइनिंदिओ पमाउत्ति ।
खिज्जइ तणुसामत्थं आउयमवि थोवयं होइ ॥ १४४ ॥ किं बहुणा ? ।

नारयतिरियनराऽमरगईसु गुरुदुसहदुक्खतवियाण ।
मोत्तूणं जिणधम्मं जियाण सरणं जओ नन्नं ॥ १४५ ॥

तम्हा तायसमीवं गंतुं सहलीकरेमि मणुयत्तं ।
नहवाहणेण भणियं अहमवि [2]तायमणुगमिस्सं ॥ १४६ ॥ जओ ।

सामित्तं काऊणं आणानिद्देसकारगस्सावि ।
कह सेवं काहामो संपइ भिच्चस्स निययस्स ? ॥ १४७ ॥

भणियं ताएण तओ कायव्वमिमं विवेयजुत्ताणं ।
तत्तो नियसुयसहिओ तक्कालुचियं करेऊण ॥ १४८ ॥

सुरवाहणकेवलिणो मूले काऊण निम्मलचरित्तं ।
नि[3]ट्ठवियअट्ठकम्मो अंतग[4]डो केवली जाओ ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

परिहीयमाना भावा धर्मेऽतिनिन्दित प्रमाद इति ।
क्षीयते तनुसामर्थ्यमायुष्कमपि स्तोकं भवति ॥ १४४ ॥ किं बहुना ? ॥

नारकतिर्यग्नराऽमरगतिषु गुरुदुस्सहदुःखतप्तानाम् ।
मुक्त्वा जिनधर्मं जीवानां शरणं यतो नाऽन्यम् ॥ १४५ ॥

तस्मात् तातसमीपं गत्वा सफलीकरोमि मनुष्यत्वम् ।
नभोवाहनेन भणितमहमपि तातमनुगमिष्यामि ॥ १४६ ॥ यतः ॥

स्वामित्वं कृत्वाऽऽज्ञानिर्देशकारकस्याऽपि ।
कथं सेवां करिष्यामः संप्रति भृत्यस्य निजकस्य ? ॥ १४७ ॥

भणितं तातेन ततः कर्तव्यमिमं विवेकयुक्तानाम् ।
ततो निजसुतसहितस्तत्कालोचित्तं कृत्वा ॥ १४८ ॥

सुरवाहनकेवलिनो मूले कृत्वा निर्मलचारित्रम् ।
निष्ठापिताष्टकर्मा अन्तकृत् केवली जातः ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

---

१. परिहीयमानाः । २. अनुगमिष्यामि=अनुकरिष्यामि । ३ निष्ठापितं=निर्णाशितम् । ४. अन्तकृत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह चित्तवेगखयराहिवेण तत्थेव नियनयरम्मि ।
दाउं सदेसखंडं अहिसित्तो खयरराया हं ॥ १५० ॥

एवं च ठिए कारणवसेण केणइ पभायसमयम्मि ।
नियनयरा एगागी चलिओ हं रयणदीवम्मि ॥ १५१ ॥

नह[1]पट्ठिएण दिट्ठा सुंदरि ! हम्मियतलम्मि पासुत्ता ।
तं सि तओ अवहरिया मे[2]त्तलसरसल्लिएण मए ॥ १५२ ॥

ता मा रोवसु सुंदरि ! पाणाणवि सामिणी तुमं मज्झ ।
भुंजिहिसि मए सद्धिं भोए वेयड्ढसेलम्मि ॥ १५३ ॥

तव्वयणं सोउणं वज्जेणव ताडिया सुदुक्खत्ता ।
इय चिंतिउं पयत्ता [3]हाहा ! मह पावपसरस्स ॥ १५४ ॥

[4]मज्झ कएणं ताओ [5]पारद्धो गरुयसत्तुणा ताव ।
अहमवि इमेण हरिया अन्नत्थ निबद्धरागावि ॥ १५५ ॥

अथ चित्रवेगखेचराधिपेन तत्रैव निजकनगरे ।
दत्त्वा स्वदेशखण्डमभिषिक्तः खेचरराजोऽहम् ॥ १५० ॥

एवं च स्थिते कारणवशेन केनचित् प्रभातसमये ।
निजनगरादेकाकी चलितोऽहं रत्नद्वीपे ॥ १५१ ॥

नभःप्रस्थितेन दृष्टा सुन्दरि ! हर्म्यतले प्रसुप्ता ।
त्वमसि ततोऽपहृता कामदेवशरशल्यितेन मया ॥ १५२ ॥

तस्माद् मा रुदिहि सुन्दरि ! प्राणानामपि स्वामीनी त्वं मम ।
भोक्ष्यसे मया सार्धं भोगान् वैताढ्यशैले ॥ १५३ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा वज्रेणेव ताडिता सुदुःखत्वात् ।
इति चिन्तितुं प्रवृत्ता हाहा ! मम पापप्रसरस्य ॥ १५४ ॥

मम कृतं तातः पीडितो गुरुकशत्रुणा तावत् ।
अहमप्यनेन हृताऽन्यत्र निबद्धरागाऽपि ॥ १५५ ॥

---

१. पट्ठिओ=प्रस्थितः । २. मेत्तलसरसल्लिएण=कामदेवशरशल्यितेन । ३. धिगस्तु । ४. मम कृतं=मदर्थम् । ५. पारद्धो=पीडितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धी ! धी ! मह जीएणं[1] न तायआसासणं न पियलाभो ।
सत्तुंजयदिन्नाए होज्ज सुही ताव ताओवि ॥ १५६ ॥

मणवल्लहस्स तस्स उ लाभेण हविज्ज अहव सुहिया हं ।
मह पावपरिणईए एत्तो एक्कंपि नो जायं ॥ १५७ ॥

एवं विचिंतयंती भणिया हं तेण ताव एत्थेव ।
चिट्ठउ तुमं जाव अहं आसन्ने वंसिगहणम्मि ॥ १५८ ॥

गंतूणं विज्जाए पन्नत्तीए लहुं पयच्छामि ।
जावसहस्समेत्तं पारंभियपुव्वसेवाए ॥ १५९ ॥ युग्मम् ॥

इय भणिऊण गओ सो अहमवि गुरुसोयताविया तत्थ ।
किंकायव्वमूढा सरणविहूणा भयुप्पित्था[2] ॥ १६० ॥

हरिणिव्व जूहभट्ठा सतरलतारं दिसाओ पुलयंती ।
अंसुजलपुन्ननयणा रुयमाणी जाव चिट्ठामि ॥ १६१ ॥

धिक् ! धिक् ! मम जीवितेन न ताताऽऽश्वासनं न प्रियलाभः ।
शत्रुञ्जयदत्तया भवेत् सुखी तावत् तातोऽपि ॥ १५६ ॥

मनोवल्लभस्य तस्य तु लाभेन भवेदथवा सुखिताऽहम् ।
मम पापपरिणत्यैतस्मादेकमपि न जातम् ॥ १५७ ॥

एवं विचिन्तयन्ती भणिताऽहं तेन तावदत्रैव ।
तिष्ठतु त्वं यावत् अहमासन्ने वंशगहने ॥ १५८ ॥

गत्वा विद्याया प्रज्ञप्त्या लघु प्रयच्छामि ।
जापसहस्त्रमात्रं प्रारंभितपूर्वसेवायाः ॥ १५९ ॥ युग्मम् ॥

इति भणित्वा गतः सोऽहमपि गुरुशोकतप्ता तत्र ।
किंकर्तव्यमूढा शरणविहूणा भयत्रस्ता ॥ १६० ॥

हरिणीव यूथभ्रष्टा सतरलतारं दिशः पश्यन्ती ।
अश्रुजलपूर्णनयना रुदती यावत्तिष्ठामि ॥ १६१ ॥

---

१. जीयं=जीवितम् । २. उप्पित्था=त्रस्ता, विधुरा वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव य तत्थासन्नं पिच्छामि विसालसालसोहिल्लं ।
पवणाकंपियफलभरविनमियगुंजोहसंकिन्नं ॥ १६२ ॥

मणहारिफलं पसरंतपरिमलं बहलपत्तल[1]च्छायं ।
तप्फलभक्खणनिवडंतजंतुसंताण[2]कयसद्दं ॥ १६३ ॥

निवडंत[3]ससंततडप्फडंतमयविहगकलियभूवीढं ।
तरुयरमुच्चं मच्चुंव जंतुसंताणनासयरं ॥ १६४ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

तं दट्ठुं विसरुक्खं विचिंतियं गरुयदुक्खतवियाए ।
पियसहि ! हंसिणि ! तइया मरणम्मि निबद्धचित्ताए ॥ १६५ ॥

किं काहामि अहन्ना[4] रहिया पियबंधुजणणिजणएहिं ।
विहिणा विडंबिया हं जीवंती इय विचिंतेंती ॥ १६६ ॥

गंतुं तस्स समीवे गहिऊण फलं मुहम्मि पक्खित्तं ।
मा मह हविज्ज एरिसविडंबणा अन्नजम्मेवि ॥ १६७ ॥

तावच्च तत्राऽऽसन्नं प्रेक्षे विशालशालशोभावन्तम् ।
पवनाकम्पितफलभरविनतगुञ्जौघसंकीर्णम् ॥ १६२ ॥

मनोहारिफलं प्रसरत्परिमलं बहलपत्रच्छायम् ।
तत्फलभक्षणनिपतज्जन्तुसंतानकृतशब्दम् ॥ १६३ ॥

निपतत्श्वसत्परिचलत्मृतविहगकलितभूपीठम् ।
तरुवरमुच्चं मृत्युमिव जन्तुसन्ताननाशकरम् ॥१६४॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

तं दृष्ट्वा विषवृक्षं विचिन्तितं गुरुकदुःखतप्तया ।
प्रियसखे । हंसिनि ! तदा मरणे निबद्धचितया ॥ १६५ ॥

किं करिष्यामि अधन्या रहिता प्रियबन्धुजननीजनकैः ।
विधिना विडम्बिताऽहं जीवन्ती इति विचिन्तयन्ती ॥ १६६ ॥

गत्वा तस्य समीपे गृहीत्वा फलं मुखे प्रक्षिप्तम् ।
मा मम भवेदीदृशविडंबनाऽन्यजन्मन्यपि ॥ १६७ ॥

---

१. पत्तलं=पत्रम् । २. संतानः=समूहः । ३. निपतत्श्वसत्परिचलत्मृतविहगकलितभूपीठम्, तडप्फडंतं=परिचलत् । ४. अधन्या ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय भणिऊण ससोयं खणंतरं जाव तत्थ अच्छामि ।
ताव य गुरुविसवियणाए विब्भला[1] महियले पडिया ॥ १६८ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

तओ । भमियंव वणतरूहिं उव्वत्तिययंव सयलवसुहाए ।
संधीहिं विहडियं[2] पिव विसीइयं सव्वअंगेहिं ॥ १६९ ॥

तत्तो य अकहणीयं पावियवत्थंतरं[3] तया भद्दे ! ।
जाणामि नेव किंचिवि तदुत्तरं जं महं जायं ॥ १७० ॥

केवलमुच्छंगगयं कस्सवि तरुणस्स अमयभूयस्स ।
विसनिव्ववणसमत्थं मणिसलिलं पाययंतस्स ॥ १७१ ॥

खणमेत्तं तेन चिय मज्झ सरीरं पसिंचमाणस्स ।
सयमंगाइं कोमलकरेहिं परिमद्दयंतस्स ॥ १७२ ॥

जलसित्ततालवेंटयहत्थाए विहियसिसिरवायाए ।
चिरदिट्ठं पियसहीए पियंवयाए कहिज्जंतं ॥ १७३ ॥

इति भणित्वा सशोकां क्षणान्तरं यावत्तत्राऽऽसे ।
तावच्च गुरुविषवेदनया विह्वला महितले पतिता ॥ १६८ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥

ततः। भ्रान्तमिव वनतरुभिरुद्वर्तितमिव सकलवसुधया ।
संधीभि-र्विघटितमिव विषीदितं सर्वाङ्गैः ॥ १६९ ॥

ततश्चाकथनीय प्राप्ताऽवस्थान्तरं तदा भद्रे ! ।
जानामि नैव किञ्चिदपि तदुत्तरं यद् मम जातम् ॥ १७० ॥

केवलमुत्सङ्गगतं कस्याऽपि तरुणस्याऽमृतभूतस्य ।
विषनिर्वापनसमर्थं मणिसलिलं पाययतः ॥ १७१ ॥

क्षणमात्रं तेनैव मम शरीरं प्रसिञ्चतः ।
स्वयमङ्गानि कोमलकरैः परिमर्दयतः ॥ १७२ ॥

जलसिक्ततालवृन्तकहस्तया विहितशिशिरवातया ।
चिरदृष्टं प्रियसख्या प्रियंवदया कथ्यमानं ॥ १७३ ॥

---

१. विह्वला+व्याकुला । २. विघटितं=वियुक्तम् । ३. अवस्थान्तरम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

सयलं मह वुत्तंतं चित्तपडालो[1]यणाइपज्जंतं ।
हरिसभरपुलइयंगं खणंतरं निसु[2]णमाणस्स ॥ १७४ ॥

अप्पाणं पासित्ता पणट्ठविसवेयणा समासत्था ।
सुमिणंव मन्नमाणा पडिबुद्धा हंसिए ! । तइया ॥ १७५ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

उम्मीलियनयणजु[3]या ताव य पेच्छामि मयणपडिरूवं ।
महहिययनिग्गयं पिव तरुणनरं चित्त[4]संवाइं ॥ १७६ ॥

तं दट्ठु चिंतियं मे किं मन्ने इंदजालमेयंति ? ।
किं वावि अन्नजम्मो उयाहु किं सुविणयं एयं ? ॥ १७७ ॥

किंवा मइसंमोहो किंवावि हु सच्चमेव एयंति ? ।
अहवा नहि नहि एयं कत्तो मह इत्तिया [5]पुन्ना ? ॥ १७८ ॥

जं सो मणवल्लहओ दीसिज्ज जणो इमेहिं नयणेहिं ।
जं से उच्छंगगया [6]इमस्स पुण संभवो कत्थ ? ॥ १७९ ॥

सकलं मम वृतान्तं चित्रपटालोकनादिपर्यन्तम् ।
हर्षभरपुलकिताङ्गं क्षणान्तरं निशृण्वतः ॥ १७४ ॥

आत्मानं दृष्ट्वा प्रणष्टविषवेदना समास्वस्था ।
स्वप्नमिव मन्यमाना प्रतिबुद्धा हंसिके ! तदा ॥ १७५ ॥ पञ्चभिः कुलकम्॥

उन्मीलितनयनयुगा तावच्च प्रेक्षे मदनप्रतिरूपम् ।
ममहृदयनिर्गतमिव तरुणनरं चित्रसंवादिनम् ॥ १७६ ॥

तं दृष्ट्वा चिन्तितं मया किंमन्ये इन्द्रजालमेतदिति ।
किं वाऽप्यन्यजन्म उताहो किं स्वप्नमेतद् ? ॥ १७७ ॥

किं वा मतिसंमोहः किंवाऽपि हु सत्यमेव एतदिति ? ।
अथवा नहि नहि एतद् कुतो मम इयतानि पुन्यानि ? ॥ १७८ ॥

यत् स मनोवल्लभको दृश्येत जनोऽऽभ्यां नयनाभ्याम् ।
यत्तस्य उत्सङ्गताऽस्य पुनः संभवः कुतः ॥ १७९ ॥

---

१. आलोयणं=आलोकनम् । २. शृण्वतः । ३. जुय=युगम् । ४. चित्रसंवादिनम् । ५. पुण्यानि, प्राकृतत्वेन पुंस्त्वम् । ६. अस्यार्थस्येत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं विच्चिंतयंती पियंवयाए इमं समुल्लविया ।
सुरसुंदरि ! किं अज्जवि उव्वुणमुहिव्व[1] पुलएसि ? ॥ १८० ॥

एसो हु रयणदीवो भगिणी य पियंवया अहं तुज्झ ।
साहियविज्जो एसो मह भाया मयरकेउत्ति ॥ १८१ ॥

एवं च तीए भणिए एसोच्चिय सोत्ति हरिसिया चित्ते ।
सज्झसवेविरदेहा संकिन्नरसंतरं पत्ता ॥ १८२ ॥

उट्ठेत्तु तदङ्काओ[2] पियंवयाए समीवमल्लीणा ।
अद्धच्छिपेच्छिएहिं पेच्छित्ता तं अपेच्छंतं ॥ १८३ ॥

एत्थंतरम्मि एगो खयरो आगम्म भणइ कयविणओ ।
जिणपूयाए वेला समइच्छइ[3] कुमर ! उट्ठेह ॥ १८४ ॥

तव्वयणं सोऊणं पियंवयं ठाविउण मह पासे ।
कइवयपुरिसमेओ जिणभवणं पाविओ एसो ॥ १८५ ॥

एवं विचिन्तयन्ती प्रियंवदया इदं समुल्लपिता ।
सुरसुन्दरि ! किमद्यापि उद्विग्नमुखीव पश्यसि ? ॥ १८० ॥

एष खलु रत्नद्वीपो भगिनी च प्रियंवदाऽहं तव ।
साधितविद्य एष मम भ्राता मकरकेतुरिति ॥ १८१ ॥

एवञ्च तस्यां भणितायां एष चैव स इति हर्षिता चित्ते ।
साध्वसवेपनशीलदेहा सङ्कीर्णरसान्तरं प्राप्ता ॥ १८२ ॥

उत्थाय तदङ्कतः प्रियंवदायाः समीपमालीना ।
अर्द्धाक्षिप्रेक्षितैः प्रेक्ष्य तं अप्रेक्षमाणम् ॥ १८३ ॥

अत्रान्तरे एक खेचरोऽऽगम्य भणति कृतविनयः ।
जिनपूजाया वेला सङ्गच्छते कुमर ! उत्तिष्ठत ॥ १८४ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा प्रियंवदां स्थापयित्वा मम पार्श्वे ।
कतिपयपुरुषसमेतो जिनभवनं प्राप्त एषः ॥ १८५ ॥

---

१. उव्वुणं=उद्विग्नम् । २. तदङ्कात्=तस्य मकरकेतोरुत्सङ्गात् । ३. समइच्छइ=संगच्छते ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ताव य पियंवयाए पुट्ठा कह सुयणु ! एत्थ तं पत्ता ।
भूमीचरमणुयाणं सुदुग्गमे रयणदीवम्मि ? ॥ १८६ ॥

कीस व विसमुवभुंजिय अप्पा वसणम्मि पाडिओ भीमे ? ।
तत्तो य मए तीए पुव्वुत्तं साहियं सव्वं ॥ १८७ ॥

अह सावि मए पुट्ठा चित्तपडं अप्पिऊणमम्हाणं ।
तइया कत्थ गया तं किंवा अणुचिट्ठियं[1] तुमए ? ॥ १८८ ॥

कह वा उवभुत्तविसा भीमअरन्नम्मि पाविया अहयं ?।
कह वा दुट्ठंपि विसं खणेण देहाओ अवणीयं ? ॥ १८९ ॥

भणियं पियंवयाए चित्तपडं अप्पिऊण तुम्हाण ।
वेगेण अहं पत्ता इमम्मि वररयणदीवम्मि ॥ १९० ॥

दिट्ठो य मयरकेऊ कइवयनियपरियणेण संजुत्तो ।
भाउसिणेहेण ठिया कइवयदिवसाणि अहमेत्थ ॥ १९१ ॥

तावच्च प्रियंवदया पृष्टा कथं सुतनो ! अत्र त्वं प्राप्ता ।
भूमीचरमनुष्यानां सुदुर्गमे रत्नद्वीपे ? ॥ १८६ ॥

कस्माद्वा विषमुपभुज्यात्मा व्यसने पातितो भीमे ? ।
ततश्च मया तस्याः पूर्वोक्तं कथितं सर्वम् ॥ १८७ ॥

अथ साऽपि मया पृष्टा चित्रपटमर्पयित्वाऽस्माकम् ।
तदा कुत्र गतात्वं किं वाऽनुष्ठितं त्वया ? ॥ १८८ ॥

कथं वा उपभुक्तविषा भीमारण्ये प्राप्ता अहकम् ? ।
कथं वा दुष्टमपि विषं क्षणेन देहादपनीतम् ॥ १८९ ॥

भणितं प्रियंवदया चित्रपटमर्पयित्वा युष्माकम् ।
वेगेनाऽहं प्राप्ताऽस्मिन् वररत्नद्वीपे ॥ १९० ॥

दृष्टश्च मकरकेतुः कतिपयनिजपरिजनेन संयुक्तः ।
भ्रातृस्नेहेन स्थिता कतिपयदिवसानि अहमत्र ॥ १९१ ॥

---

१. अणुचिट्ठियं=अनुष्ठितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थागयताएणं भणिया हं पुत्ति ! चिट्ठसु इहेव ।
होसु [1]पडिचारिगा इह ताव तुमं मयरकेउस्स ॥ १९२ ॥

जं आणवेइ [2]ताउत्ति जंपियं ताहे एत्थ दीवम्मि ।
विज्जपसाहणुज्जयभाउसमीवे ठिया सुयणु ! ॥ १९३ ॥

नाउं विज्जासिद्धिं बहुविहखयरेहिं संजुओ ताओ ।
अट्ठाहियानिमित्तं समागओ एत्थ दीवम्मि ॥ १९४ ॥

महया विच्छड्डेणं जिणिंदमहिमं करेत्तु विज्जाओ ।
संपूइय जहविहिणा संमाणिय माणणिज्जजणं ॥ १९५ ॥

पूइत्तु पूयणीए दाणं दाऊण खयरलोयस्स ।
वरनट्टगीयवाइयकलियं अट्ठाहियं काउं ॥ १९६ ॥

अज्जेव निसाविरमे संपत्तो रयणसंचयं ताओ ।
कायव्वसेसकिच्चो ठिओ इहं मयरकेऊवि ॥ १९७ ॥ तिसृभि - र्विशेषकम् ॥

अत्राऽऽगततातेन भणिताऽहं पुत्रि ! तिष्ठ इहैव ।
भव परिचारिकेह तावत्त्वं मकरकेतोः ॥ १९२ ॥

यदाज्ञापयति तात इति जल्पितं तदाऽत्र द्वीपे ।
विद्याप्रसाधनोद्यतभ्रातृसमीपे स्थिता सुतनो ! ॥ १९३ ॥

ज्ञात्वा विद्यासिद्धिं बहुविधखेचरैः संयुक्तस्तातः ।
अष्टाह्निकानिमित्तं समागतोऽत्र द्वीपे ॥ १९४ ॥

महता विच्छर्देन जिनेन्द्रमहिमानं कृत्वा विद्याः ।
संपूज्य यथाविधिना संमान्य माननीयजनम् ॥ १९५ ॥

पूजयित्वा पूजनीयान् दानं दत्त्वा खेचरलोकस्य ।
वरनृत्यगीतवाद्यकलितमष्टाह्निकं कृत्वा ॥ १९६ ॥

अद्यैव निशाविरामे संप्राप्तो रत्नसञ्चयं तातः ।
कर्तव्यशेषकृत्यः स्थित इह मकरकेतुरपि ॥ १९७ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम्॥

---

१. परिचारिका । २. तात इति ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

काउं पभायकिच्चं सरीरचिंताए निग्गओ अज्ज ।
वंसिकुडंगासन्ने[1] दिट्ठं च पहाणकरवालं[2] ॥ १९८ ॥
गहिऊण कोउगेणं जमजीहासच्छहं[3] तयं खग्गं ।
तरुणतमालदलाभं फुरंतधारासुदुप्पिच्छं ॥ १९९ ॥
आसन्नकुडंगीए छेयपरिच्छाकएण[4] सहसत्ति ।
दाउं एगपहारं छिन्ना सा वंसजालित्ति ॥ २०० ॥ युग्मम् ॥
अह थूलमुत्तियावलिपरियत्तणखणियवामहत्थस्स[5] ।
विज्जापरिजवणनिरुद्धनासियानिमियनयणस्स[6] ॥ २०१ ॥
तम्मज्झदेसपरिसंठियस्स विज्जापसाहणरयस्स ।
विज्जाहरस्स कस्सवि मणिकुंडलभूसियकवोलं ॥ २०२ ॥
सहसत्ति उत्तिमंगं निवडंतं पिच्छिऊण महिवट्ठे[7] ।
संजायसज्झसेणं निरूवियं हा ! किमेयंति ? ॥ २०३ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम्॥

कृत्वा प्रभातकृत्यं शरीरचिन्तायै निर्गतोऽद्य ।
वंशकुडङ्गासन्ने दृष्टं च प्रधानकरवालम् ॥ १९८ ॥
गृहीत्वा कौतुकेन यमजीह्वासदृशं तं खड्गम् ।
तरुणतमालदलाभं स्फुरद्धारासुदुप्रेक्ष्यम् ॥ १९९ ॥
आसन्नकुडङ्ग्यां छेदपरीक्षाकृतेन सहसेति ।
दत्वैकप्रहारं छिन्ना सा वंशजालीति ॥ २०० ॥ युग्मम् ॥
अथ स्थूलमौक्तिकावली परिवर्तनव्यापृतवामहस्तस्य ।
विद्यापरिजपननिरुद्धनासिकान्यस्तनेत्रस्य ॥ २०१ ॥
तन्मध्यदेशपरिसंस्थितस्य विद्याप्रसाधनरतस्य ।
विद्याधरस्य कस्याऽपि मणिकुण्डलभूषितकपोलम् ॥ २०२ ॥
सहसेति उत्तमाङ्गं निपतन्तं प्रेक्ष्य महिपृष्ठे ।
सञ्जातसाध्वसेन निरूपितं हा ! किमेतदिति ?॥ २०३ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम्॥

---

१. कुडङ्गः=वनम् । २. करवालः=खड्गः । ३. सच्छह=सदृशम् । ४. परिच्छा=परीक्षा । ५. स्थूलमौक्तिकावली (जापमाला) परिवर्तन व्यापृतवामहस्तस्य । ६. निमियं=न्यस्तम्। ७. महिपृष्ठे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुलयंतेण य नायं एसो सो मयरकेउनामोत्ति ।
सामी गंगावत्तस्स गंधवाहणनरिंदसुओ ॥ २०४ ॥

अव्वो ! पमायवसओ कह [1]वरओ मारिओ निरवराहो ? ।
धी ! धी! अन्नाणस्स उ नि[2]रत्थयं पावमायरियं ॥ २०५ ॥

एमाइ चिंतयंतो पुणो पुणो अप्पयं च निंदंतो ।
जा वयइ थोवभूमिं ता फुरियं दाहिणं नयणं ॥ २०६ ॥

किं मन्ने मह सूयइ सुनिमित्तमिमंति चिंतइ जाव ।
ताव विसरुक्खमूले दिट्ठा तं निवडिया सुयणु ! ॥ २०७ ॥

मणहरसयलावयवं मियं[3]कलेहव्व जणमणाणंदं ।
दट्ठूण तुमं सुंदरि ! सित्तो अमएणव कुमारो ॥ २०८ ॥

अव्वो ! कह णु [4]मयावि हु आणंदं देइ मज्झ हिययस्स ? ।
पिय[5]पणयिणिव्व एसा जुवई नवजोव्वणारंभा ॥ २०९ ॥

पश्यता च ज्ञातमेष स मकरकेतुनामेति ।
स्वामी गङ्गावर्त्तस्य गन्धवाहननरेन्द्रसुतः ॥ २०४ ॥

अरे ! प्रमादवशतः कथं वराको मृतो निरपराधः ? ।
धिक् ! धिक् ! अज्ञानस्य तु निरर्थकं पापमाचरितम् ॥ २०५ ॥

एवमादि चिन्तयन् पुनः पुनरात्मानं च निन्दन् ।
यावत् व्रजति स्तोकभूमिं तावत् स्फुरितं दक्षिणं नयनम् ॥ २०६ ॥

किं मन्ये मम सूचयति सुनिमित्तमिममिति चिन्तयति यावत् ।
तावत् विषवृक्षमूले दृष्टा त्वं निपतिता सुतनो ! ॥ २०७ ॥

मनोहरसकलावयवां मृगाङ्करेखेव जनमनानन्दम् ।
दृष्ट्वा त्वां सुन्दरि ! सिक्तोऽमृतेनेव कुमारः ॥ २०८ ॥

अहो ! कथन्नु मृतापि खल्वानन्दं ददाति मम हृदयस्य? ।
प्रियप्रणयिनीव एषा युवती नवयौवनारम्भा॥ २०९ ॥

---

१. वरओ=वराकः । २. निरर्थकम् । ३. मृगाङ्करेखा । ४. मृता । ५. प्रणयिनी=भार्या ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ता किं इमा मर्य[1]च्चिय किंवा स[2]जियत्ति जाव पुलएइ ।
ताव य तुहमुहसंठियविसफलखंडेण विन्नायं ॥ २१० ॥

अइतिव्वविसवियारा जाया ओ अचेयणा इमा बाला ।
तो नेऊण सट्ठाणं करेमि एईइ [3]तेगिच्छं ॥ २११ ॥

इय चिंतिय सुरसुंदरि ! गहिऊण तुमं समागओ एत्थ ।
सिट्ठो पुव्वुद्दिट्ठो वुत्तंतो तेण मह सव्वो ॥ २१२ ॥

भणिया य अहमिमेणं ढोए[4]सु तमंगुलीययं सिग्घं ।
विज्जापयाणसमए ताएण समप्पियं जं तु ॥ २१३ ॥

तं दिव्वमणि[5]सणाहं निवारणं सयलदोसपसरस्स ।
उवलद्धपच्चयं पुण विसेसओ विससमूहम्मि ॥ २१४ ॥ युग्मम् ॥

भणिया खयरकुमारा पूयासामग्गियं लहुं कुणह ।
एयं पउणीकाउं जिणपूयं ताहि काऊण ॥ २१५ ॥

तस्मात्किमियं मृता चैव किंवा सजीवेति यावत् पश्यति ।
तावच्च तवमुखसंस्थितविषफलखण्डेन विज्ञातम् ॥ २१० ॥

अतितीव्रविषविकारात् जाता ओ अचेतनेयं बाला ।
ततो नीत्वा स्वस्थानं करोमि एतस्याश्चिकित्साम् ॥ २११ ॥

इति चिन्तयित्वा सुरसुन्दरि ! गृहीत्वा त्वां समागतोऽत्र ।
शिष्टः पूर्वोदिष्टो वृतान्तस्तेन मम सर्वः ॥ २१२ ॥

भणिता अहमनेन ढौकय तमङ्गुलीयकं शीघ्रम् ।
विद्याप्रदानसमये तातेन समर्पितं यत्तु ॥ २१३ ॥

तं दिव्यमणिसनाथं निवारणं सकलदोषप्रसरस्य ।
उपलब्धप्रत्ययं पुनः विशेषतो विषसमूहे ॥ २१४ ॥ युग्मम् ॥

भणिताः खेचरकुमाराः पूजासामग्रीं लघु कुरुत ।
एतां प्रगुणीकृत्य जिनापूजां तदा कृत्वा ॥ २१५ ॥

---

१. मृता २. सजीवेति । ३. तेगिच्छं=चिकित्साम् । ४. ढौकय=आनय । ५. सनाथं=सहितम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

काहामि संतिकम्मं[1] विग्धजयट्ठा य मंतजावं च ।
विज्जाहरवावायण[2]पावविसुद्धिं समिच्छंतो ॥ २१६ ॥ युग्मम् ॥

एत्थंतरम्मि य मए समप्पियं अंगुलीययं तस्स ।
तस्सलिलपाणविहिणा कया पसत्था तुमं सुयणु ! ॥ २१७ ॥

जाव य इमस्स पुरओ चित्तपडालोयणाइवुत्तंतं ।
साहेमि ताव सुंदरि ! उवलद्धा चेयणा तुमए ॥ २१८ ॥

तं जं तुमए पुट्ठं तं सव्वं साहियं मए एयं ।
ता सुरसुंदरि ! सिद्धं समीहियं तुज्झ सव्वंपि ॥ २१९ ॥ अहवा ।

दीवंतरठियंपि हु जलनिहिमज्झाओ दूरदेसाओ ।
आणित्तु घडेइ विही अणुकूलो इट्ठलोयंति ॥ २२० ॥

तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु निसुणेसु ।
मज्झ कएणं ताओ अच्छइ गुरुसत्तुपारद्धो ॥ २२१ ॥

करिष्यामि शान्तिकर्म विघ्नजयार्थं च मन्त्रजापं च ।
विद्याधरव्यापादनपापविशुद्धिं समिच्छन् ॥ २१६ ॥ युग्मम् ॥

अत्रान्तरे च मया समर्पितमङ्गुलीयकं तस्य ।
तत्सलिलपानविधिना कृता प्रशस्ता त्वां सुतनो ! ॥ २१७ ॥

यावच्चाऽस्य पुरतश्चित्रपटालोकनादिवृतान्तं ।
कथयामि तावत् सुन्दरि ! उपलब्धा चेतना त्वया ॥ २१८ ॥

तद्यत् त्वया पृष्टं तत्सर्वं कथितं मयेतद् ।
तस्मात् सुरसुन्दरि ! सिद्धं समीहितं तव सर्वमपि ॥ २१९ ॥ अथवा ।

द्वीपान्तरस्थितमपि हु जलनिधिमध्यतो दूरदेशतः ।
आनीय घटयति विधिः अनुकूलमिष्टलोकमिति ॥ २२० ॥

ततश्च मया भणितमेवमेतदिति किन्तु निशृणु ।
मम कृते तातोऽऽस्ते गुरुशत्रुपीडितः ॥ २२१ ॥

१. शान्तिकर्म । २. व्यापादनं=घातः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पियदंसणेवि जाए अज्जवि सोगाउरं दढं हिययं ।
पियसहि ! मह संतावो तेणज्जवि [1]बाहए देहं ॥ २२२ ॥

सत्तुंजयपारद्धो वट्टइ पाणाण संसए ताओ ।
ता कह अणुकूलत्तं विहिणो मह मंदभागाए ? ॥ २२३ ॥

इय भणिऊणं हंसिणि ! सोगावेगाओ [2]रोउमारद्धा ।
ताव य कयकायव्वो समागओ तीए सो भाया ॥ २२४ ॥

भणिया य तेण किमियं पियंवए ! रुयइ तुज्झ पियभगिणी ।
तीएवि सव्वं सोयस्स कारणं तस्स अक्खायं ॥ २२५ ॥

तत्तो य तेण भणियं सुंदरि ! मा [3]रूय अवस्समज्जेव ।
गंतुं कयंतवयणं नयामि तुह जणयपडिवक्खं ॥ २२६ ॥

जीवंते मइ सुंदरि ! को तुह जणयं पराभवेज्जति ? ।
ता गच्छिस्सं संपइ [4]बाहुसहाओ अहं तत्थ ॥ २२७ ॥

प्रियदर्शनेऽपि जाते शोकातुरं दृढं हृदयम् ।
प्रियसखे ! मम संतापस्तेनाद्यापि बाधते देहम् ॥ २२२ ॥

शत्रुञ्जयपीजितो वर्तते प्राणानां संशये तातः ।
तस्मात्कथमनुकुलत्वं विधेर्मम मन्दभाग्यायाः ? ॥ २२३ ॥

इति भणित्वा हंसिनि ! शोकावेगात् रोदितुमारब्धा ।
तावच्च कृतकर्तव्यस्समागतस्तस्याः स भ्राता ॥ २२४ ॥

भणिता च तेन किमियं प्रियंवदे ! रोदिति तव प्रियभगिनी ।
तयाऽपि सर्वं शोकस्य कारणं तस्याऽऽख्यातम् ॥ २२५ ॥

ततश्च तेन भणितं सुन्दरि ! मा रुदिहि अवश्यमद्यैव ।
गत्वा कृतान्तवदनं नयामि तव जनकप्रतिपक्षम् ॥ २२६ ॥

जीवति मयि सुन्दरि ! कस्तव जनकं पराभवेदिति ? ।
तस्मात् गमिष्यामि संप्रति बाहुसहायोऽहं तत्र ॥ २२७ ॥

---

१. बाधते=पीडितं भवति । २. रोउं=रोदितुम् । ३. रुदिहि । ४. बाहुसहायः, एकाकीत्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थेव पढमजिनवरभवणम्मि पियंवयासमेयाए ।
अच्छेयव्वं तुमए जहासुहं सोयरहियाए ॥ २२८ ॥

जावागच्छामि अहं हंतुं सत्तुंजयं दुरायारं ।
इय भणिऊणुप्पइओ गयणं वसुनंदखग्गकरो ॥ २२९ ॥

सहिया पियंवयाए तत्थेव ठिया अहंपि तद्दिवसं ।
चिंतेंती तस्सेव य समागमं गरुयअणुराया ॥ २३० ॥

किं अज्जवि मणदइओ सहसा हंतूण तं दुरायारं ।
विज्जापयावकलिओवि आगओ नेय सो झत्ति ॥ २३१ ॥

वोलीणम्मि य दिवसे रयणिं सव्वंपि भगिणिसहिया हं ।
किं पुण न आगओ सोत्ति जाव चिट्ठामि उव्विग्गा ॥ २३२ ॥

ताव य खरफरुसगिरं[1] तज्जितो[2] भीसणो सरूवेण ।
निद्धूमसिहिसिहावलिपिंगलधम्मिल्लविकरालो ॥ २३३ ॥

अत्रैव प्रथमजिनवरभवने प्रियंवदासमेतया ।
आसितव्यं त्वया यथासुखं शोकरहितया ॥ २२८ ॥

यावदागच्छामि अहं हत्वा शत्रुञ्जयं दुराचारम् ।
इति भणित्वा उत्पतितो गगनं वसुनंदखड्गकरः ॥ २२९ ॥

सहिता प्रियंवदया तत्रैव स्थिताऽहपि तद्दिवसम् ।
चिन्तयन्ती तस्यैव च समागमं गुरुकानुरागा ॥ २३० ॥

किमद्यापि मनोदयितः सहसा हत्वा तं दुराचारम् ।
विद्याप्रतापकलितोऽपि आगतो नेति स झटिति ॥ २३१ ॥

अतिक्रान्ते च दिवसे रजनी सर्वमपि भगिनीसहिताऽहम् ।
किं पुन-र्नाऽऽगतो स इति यावत्तिष्ठामि उद्विग्ना ॥ २३२ ॥

तावच्च खरपरुषगिरं तर्जयन् भीषणः स्वरुपेण ।
निर्धूमशिखिशिखावलिपिङ्गलधम्मिल्लविकरालः ॥ २३३ ॥

---

१. परुषं=निष्ठुरम् । २. तर्जयन्=तिर्य्कुर्वन् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जियदसणच्छयदसणो करग्गनरसिरपणच्चणिक्करओ ।
मरुकूवविवरसरिसाऽऽपिंगललोयणसुदुप्पिच्छो ॥ २३४ ॥

गलतलविलइयखलखलखलिंतनरमुंडमालियाकलिओ[1] ।
तडिपुंजुज्जलचंचलनिल्लालियदीहजीहालो[2] ॥ २३५ ॥

भीमट्टहासपडिरवउत्तासियसयलसत्तसंघाओ ।
कसिणो विगरालमुहो वेयालो आगओ तत्थ ॥ २३६ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

आ पावे ! जं तइया परपुरिसासत्तमाणसाए तुमे ।
परजुवइलोलुएणं तेण य पाविट्ठपुरिसेण ॥ २३७ ॥

मह विहियं गुरुदुक्खं तस्स फलं तेण पावियं ताव ।
इण्हिं तुमंपि पावसु नियचिट्ठियसच्छहं फलंति ॥ २३८ ॥

एवं भणमाणो सो हंसिणि ! घित्तुं ममं भयुप्पित्थं ।
उप्पइओ गयणेणं निट्ठरवयणेहिं तज्जेतो ॥ २३९ ॥ तिसृभि कुलकम्॥

जितदर्शनच्छददशनः कराग्रनरशिरःप्रनर्तनैकरतः ।
मरुकूपविवरसदृशाऽऽपिङ्गललोचनसुदुर्प्रेक्ष्यः ॥ २३४ ॥

गलतलविरचितखलखलखलितनरमुण्डमालिकाकलितः ।
तडित्पुञ्जोज्जवलचञ्चलनिःसारितदीर्घजिह्वावान् ॥ २३५ ॥

भीमाट्टहासप्रतिरवोत्त्रासितसकलसत्त्वसङ्घातः ।
कृष्णो विकरालमुखो वैतालोऽऽगतस्तत्र ॥ २३६ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

आ पापे । यत्तदा परपुरुषासक्तमानसया त्वया ।
परयुवतीलोलुपेन तेन च पापिष्ठपुरुषेन ॥ २३७ ॥

मम विहितं गुरुदुःखं तस्य फलं तेन प्राप्तं तावत् ।
इदानीं त्वमपि प्राप्नुहि निजचेष्टितसदृशं फलमिति ॥ २३८ ॥

एवं भणन् स हंसिनि ! गृहीत्वा माम् भयत्रस्तां ।
उत्पतितो गगनेन निष्ठुरवचनैस्तर्जयन् ॥ २३९ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

---

१. विलइयं=विरचितम् । २. निःसारिता- ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मह अणुमग्गविलग्गं अक्कोसिंतिं पियंवयं सहसा ।
काउं गयजीवियं पिव भीसणहुंकारकरणेणं ॥ २४० ॥

नेऊण दूरदेसं मुक्का गयणाओ तेण पावेण ।
संचुन्नियंगुवंगा[1] नूणं मरउत्ति बुद्धीए ॥ २४१ ॥ युग्मम् ॥

दइववसेण य पडिया लयावियाणम्मि तम्मि उज्जाणे ।
दिट्ठा समंतभद्देण ताहि पुट्ठा य वुत्तंतं ॥ २४२ ॥

किं इंदयालमेयं किंवा सुमिणंति कत्थ वा पत्ता ।
कत्थ गओ वेयालो पियंवयाए य किं जायं ? ॥ २४३ ॥

मणवल्लहस्स इमिणा हवेज्ज विहियं असोहणं किंचि ।
मन्ने तेणेव लहुं न आगओ तम्मि सो दीवे ॥ २४४ ॥

किंवा मज्झ निमित्तं समागएणं हविज्ज विहियं तु ।
सत्तुंजयनरवइणा थोवबलस्सेह तायस्स ? ॥ २४५ ॥

ममाऽनुमार्गविलग्नामाक्रोशति प्रियंवदां सहसा ।
कृत्वा गतजीवितामिव भीषणहुंकारकरणेन ॥ २४० ॥

नीत्वा दूरदेशं मुक्ता गगनात्तेन पापेन ।
सञ्चूर्णिताङ्गापोङ्गा नूनं म्रियतामिति बुद्धया ॥ २४१ ॥ युग्मम् ॥

दैववशेन च पतिता लताविताने तस्मिन्नुद्याने ।
दृष्टा समन्तभद्रेण तदा पृष्टा च वृतान्तम् ॥ २४२ ॥

किमिन्द्रजालमेतद् किं वा स्वप्नमिति कुत्र वा प्राप्ता ।
कुतो गतो वैतालः प्रियंवदायाश्च किं जातम् ? ॥ २४३ ॥

मनोवल्लभस्याऽनेन भवेत् विहितमशोभनं किञ्चित् ।
मन्ये तेनैव लघु न आगतो तस्मिन् स द्वीपे ॥ २४४ ॥

किं वा मम निमित्तं समागतेन भवेत् विहितं तु ।
शत्रुञ्जयनरपतिना स्तोकबलस्येह तातस्य ? ॥ २४५ ॥

---

१. संचूर्णिताङ्गोपाङ्गा ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

एमाइ चिंतयंतीइ ताहिं गुरुसोयतावियाए मए ।
पुच्छंतस्सवि सिट्ठं समंतभद्दस्स नो किंचि ॥ २४६ ॥

तत्तो य आणिया हं भूवइपुरओ समंतभद्देण ।
सज्झससोएहिं तहिंपि तारिसं किंचि नो कहियं ॥ २४७ ॥

इय पयडियं गुज्झं नेहसाराइ तुज्झं नियचरियमेवं हंसिए ! सव्वमेयं ।
अइगरुयसिणे[1]हा साहियं वित्थरेणं पणयपरवसाए पुच्छियं जं तइत्ति ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ सुरसुंदरिहरणवन्नणो नाम ।
सुरसुंदरीकहाए बारसमो वरपरिच्छेओ ॥ २५० ॥

एवमादि चिन्तयन्त्या तदा गुरुशोकतप्तया मया ।
पृच्छतोऽपि शिष्टं समन्तभद्रस्य न किञ्चित् ॥ २४६ ॥

ततश्चाऽऽनीताऽहं भूपतिपुरतः समन्तभद्रेण ।
साध्वसशोकाभ्यां तत्राऽपि तादृशं किञ्चिन्न कथितम् ॥ २४७ ॥

इति प्रकटितं गुह्यं स्नेहसारादि तव निजचरित्रमेवं हंसिके ! सर्वमेतम् ।
अतिगुरुकस्नेहात् कथितं विस्तरेण प्रणयपरवशया पृष्टं यत्त्वयेति
॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते सुरसुन्दरीहरणवर्णनः नामा ।
सुरसुन्दरिकथायाः द्वादशो वरपरिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ द्वादशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. पञ्चम्यन्तम् । २ तइ =त्वया।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

त्रयोदशः परिच्छेदः

अह हंसियाए भणियं अव्वो ! अइदूसहं समणुभूयं ।
जं किल निसुणंताणवि उप्पज्जइ गरुयउव्वेवो ॥ १ ॥

एवंविहदुक्खाणं न य उचिया होसि पियसहि ! तुमंति।
किं पुण कीरइ विहिणो विचित्तचरियस्स लोयम्मि ? ॥ २ ॥

निच्चं सुहोचियंपि हु बहुविहदुक्खाण कुणइ आवासं।
अदिट्ठइट्ठविरहंपि विरहियं कुणइ दइएण ॥ ३ ॥

इय सुरसुंदरि ! विहिणो विचित्तयं जाणिऊण उव्वेवं[1] ।
थेवंपि हु मा काहिसि, को णु गुणो तस्स करणेवि ॥ ४ ॥

अन्नं च जारिसाइं तुह देहे लक्खणाइं दीसंति ।
तह होयव्वं तुमए विज्जाहररायपत्तीए[2] ॥ ५ ॥

अथ हंसिकया भणितं अहो ! अतिदुस्सहं समनुभूतम् ।
यत्किल निशृण्वतामपि उत्पद्यते गुरुकोद्वेगः ॥ १ ॥

एवंविधदुःखानां न चोचिता भवसि प्रियसखे ! त्वमिति ।
कि पुनः क्रियते विधे-र्विचित्रचरितस्य लोके ? ॥ २ ॥

नित्यं सुखोचितमपि हु बहुविधदुःखानां करोत्यावासम् ।
अदृष्टेष्टविरहमपि विरहितं करोति दयितेन ॥ ३ ॥

इति सुरसुन्दरि ! विधे-र्विचित्रकं ज्ञात्वोद्वेगम् ।
स्तोकमपि खलु मा करिष्यसि, को नु गुणस्तस्य करणेऽपि ॥ ४ ॥

अन्यच्च यादृशानि तव देहे लक्षणानि दृश्यन्ते ।
तथा भवितव्यं त्वया विद्याधरराजपत्नया ॥ ५ ॥

---

१. उद्वेगः । २. पत्ती=पत्नी ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नं च मएवि सुयं कुसग्गनयराओ आगयनरेण ।
कमलावइदेवीए पुरओ एवं कहिज्जंतं ॥ ६ ॥

सत्तुंजयनरवइणा रुद्धे नयरम्मि आउले लोए ।
नहवाहणनरनाहे संसइभूए ससामंते ॥ ७ ॥

घासिंधणहाणीए किच्छेणच्छंतयम्मि पुरलोए ।
जंतविमुक्कमहोवलनिहायनिवडंतपायारे ॥ ८ ॥

पटउडिविवरसंठियकोद्दालिगखयपडंतखंडीसु ।
धणुसु(मु)हविणिग्गयाणेयपत्तिपच्छाइयनहग्गे ॥ ९ ॥

इय नयरम्मि कुसग्गे निवडंतभडोहरुहिरचिक्खल्ले ।
सहसा फुरंतखग्गो समागओ खेयरो एगो ॥ १० ॥

तेण य गइंदपरिसंठियस्स सत्तुंजयस्स खग्गेण ।
सहसा सीसं छिन्नं फुरंतरोसारुणच्छेण ॥ ११ ॥

अन्यच्च मयाऽपि श्रुतं कुशाग्रनगरादागतनरेण ।
कमलावतीदेव्याः पुरत एवं कथ्यमानम् ॥ ६ ॥

शत्रुञ्जयनरपतिना रुद्धे नगरेऽऽकुले लोके ।
नभोवाहननरनाथे संशयितभूते ससामन्ते ॥ ७ ॥

तृणेन्धनहान्यां कृच्छ्रेणासीने पुरलोके ।
यन्त्रविमुक्तमहोपलसमूहनिपतत्प्राकारे ॥ ८ ॥

पटकुटिविवरसंस्थितकुद्दालिकखातपतत्खण्डीषु ।
धनुर्मुखविनिर्गतानेकपत्तिप्रच्छादित्तनभोग्रे ॥ ९ ॥

इति नगरे कुशाग्रे निपतद्भटौघरुधिरकर्दमे ।
सहसा स्फुरत्खड्गः समागतः खेचर एकः ॥ १० ॥

तेन च गजेन्द्रपरिसंस्थितस्य शत्रुञ्जयस्य खड्गेन ।
सहसा शीर्षं छिन्नं स्फुरद्रोषारुणाक्षिणा ॥ ११ ॥

---

१. संशयितभूते=विजये शङ्कितमनसीत्यर्थः । २. घासं=तृणम् । ३. कृच्छ्रेणासीने । ४. यन्त्रविमुक्तमहोपल-समूहनिपतत्प्राकारे । ५. चिक्खल्लो=कर्दमः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हंतूण य तं सत्तुं रन्नो नरवाहणस्स पासम्मि ।
आगम्म तेण भणियं निहओ सत्तू तुह नरिंद ! ॥ १२ ॥

विज्जाहरहरियाए रयणद्दीवे ठियाए धूयाए ।
तुज्झ सुरसुंदरीए वयणाओ आगओ अहयं ॥ १३ ॥

सिरिचित्तवेगतणओ खयरो हं मयरकेउनामोत्ति ।
पासे पियंवयाए तुह धूया अच्छइ सुहेण ॥ १४ ॥

इय भणिऊण गओ सो रन्ना उण हरिसिएण निग्गंतुं ।
सबलेण सत्तुसिन्ने पलायमाणम्मि [1]पहुरहिए ॥ १५ ॥

गयरहतुरंगमाइं गहियं सव्वंपि दव्वसारं से ।
ता सुरसुंदरि ! पियसहि ! तत्थत्थे कुणसु मा चिंतं ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥

जम्हा सो तुह जणओ तुज्झ पिएणेव नि[2]ब्भओ विहिओ ।
अहिणवसाहियविज्जस्स तस्स किं काहिइ पिसाओ ? ॥ १७ ॥

हत्वा च तं शत्रुं राज्ञो नरवाहनस्य पार्श्वे ।
आगम्य तेन भाणितं निहतश्शत्रुस्तव नरेन्द्र ! ॥ १२ ॥

विद्याधरहृताया रत्नद्वीपे स्थिताया: दुहितु: ।
तव सुरसुन्दर्या वचनादागतोऽहकम् ॥ १३ ॥।

श्रीचित्रवेगतनय: खेचरोऽहं मकरकेतुनामेति ।
पार्श्वे प्रियंवदायास्तव दुहिता आस्ते सुखेन ॥ १४ ॥

इति भणित्वा गत: स राज्ञा पुनर्हर्षितेन निर्गत्य ।
सबलेन शत्रुसैन्ये पलायमाने प्रभुरहिते ॥ १५ ॥

गजरथतुरङ्गमादि गृहीतं सर्वमपि द्रव्यसारं तस्य ।
तस्मात् सुरसुन्दरि ! प्रियसखे ! तत्रार्थे कुरु मा चिन्ताम् ॥ १६ ॥ युग्मम्॥

यस्मात् स तव जनकस्तवप्रियेणेव निर्भयो विहित: ।
अभिनवसाधितविद्यस्य तस्य किं करिष्यति पिशाच: ? ॥ १७ ॥

---

१. प्रभुरहिते । २. निर्भय: ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जायं हविज्ज अह कारणंतरं किंपि तुज्झ दइयस्स ।
तव्वसओ सो पियसहि ! न आगओ झत्ति तं[1] दीवं ॥ १८ ॥

एमाइनिउणवयणेहिं तीए आसासिया नरिंदसुया ।
जाया विमुक्कगुरुसोगवेगियाऽऽणंदपडिहत्था[2] ॥ १९ ॥

अह हंसियाए सव्वं गंतुं कमलावईए देवीए ।
सिट्ठं तीएवि रन्नो जहट्ठियं साहियं सव्वं ॥ २० ॥

सुरसुंदरीए एवं पिउभगिणिनिकेयणे[3] वसंतीए ।
अंतेउरविलयाणं[4] अलमाणंदं[5] जणंतीए ॥ २१ ॥

वच्चंति वासराइं सुहेण जा कइवि, ताव अन्नदिणे ।
अब्भितरपरिसाए कइवयनियपुरिससहियस्स ॥ २२ ॥

सुरसुंदरिसहियाए देवीए संगयस्स नरवइणो ।
पडिहारअणुन्नाओ रन्नो अइवल्लहो वणिओ ॥ २३ ॥

जातं भवेदथ कारणान्तरं किमपि तव दयितस्य ।
तद्वशतः स प्रियसखे ! नाऽऽगतो झटिति तं द्वीपम् ॥ १८ ॥

एवमादिनिपुणवचनैस्तयाऽऽश्वासिता नरेन्द्रसुता ।
जाता विमुक्तगुरुशोकवेगाऽऽनन्दप्रतिहस्ता ॥ १९ ॥

अथ हंसिकया सर्वं गत्वा कमलावत्या देव्याः ।
शिष्टं तयाऽपि राज्ञेः यथास्थितं कथितं सर्वम् ॥ २० ॥

सुरसुन्दर्या एवं पितृभगिनीनिकेतने वसन्त्याः ।
अन्तःपुरवनितानां अलमानन्दं जायमानायाः ॥ २१ ॥

व्रजन्ति वासराणि सुखेन यावत् कत्यपि तावदन्यदिवसे ।
अभ्यन्तरपर्षदि कतिपयनिजपुरुषसहितस्य ॥ २२ ॥

सुरसुन्दरीसहितया देव्या संगतस्य नरपतेः ।
प्रतिहारानुज्ञातो राज्ञोऽतिवल्लभो वणिक् ॥ २३ ॥

---

१. तं द्वीपं=रत्नद्वीपम् । २. पडिहत्था=पूर्णा ।३. निकेतनं=गृहम् । ४. विलया=वनिता ।
५. अलम्=अत्यर्थम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भासुररयणसुपूरियथालकरो आगओ कयपणामो ।
धणदेवो नामेणं उवविट्ठो राइणो पुरओ ॥ २४ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

उवणीयदरिसणीयो[1] ससंभमेणेव राइणा भणिओ ।
भो भो धणदेव ! तुमं आसि गओ सिंहलद्दीवं ॥ २५ ॥

ता कह णु लहु नियत्तो[2] कुसलं पोयस्स[3] किंचि नो जायं ।
जायं विग्घं जेणिह समागओ मासमेत्तेण ? ॥ २६ ॥

बहुदिवसपावणिज्जे तम्मि गओ सिंहलम्मि दीवम्मि ।
सिग्घं जं सि नियत्तो महंतमच्छेरयं एयं ॥ २७ ॥

भणियं धणदेवेणं आयन्नसु नरवरिंद ! वुत्तंतं ।
जह तत्थ गओ सिग्घं समागओ एत्थ नयरम्मि ॥ २८ ॥

सिंघलदीवागयवाणिएहिं पोच्छाहिओ[4] इओ ताव ।
चलिओ तदुचियभंडं घित्तूण बहुप्पगारमहं ॥ २९ ॥

भासुररत्नसुपूर्णस्थालकरोऽऽगतः कृतप्रणामः ।
धनदेवो नाम्नोपविष्ट राज्ञः पुरतः ॥ २४ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

उपनीतदर्शनीयः ससंभ्रमेणेव राज्ञा भणितः ।
भोः भोः धनदेव ! त्वमासीत् गतः सिंहलद्वीपम् ॥ २५ ॥

तस्मात् कथं नु लघु निवृत्तः कुशलं पोतस्य किञ्चित् न जातम्।
जातं विघ्नं येनैह समागतो मासमात्रेण ? ॥ २६ ॥

बहुदिवसप्रापणीये तस्मिन् गतः सिंहले द्वीपे ।
शीघ्रं यदसि निवृत्तो महदाश्चर्यमेतद् ॥ २७ ॥

भणितं धनदेवेन आकर्णय नरवरेन्द्र ! वृतान्तम् ।
यथा तत्र गतः शीघ्रं समागतोऽत्रनगरे ॥ २८ ॥

सिंहलद्वीपाऽऽगतवणिग्भिः प्रोत्साहित इतस्तावत् ।
चलितस्तदुचितभाण्डं गृहीत्वा बहुप्रकारमहम् ॥ २९ ॥

---

१. दर्शनीयम्=उपहारः । २. निवृत्तः=प्रत्यागतः । ३. पोतः=प्रवहणम् । ४. प्रोत्साहितः।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

तुम्हाण पायजुयलं पणमिय बहु[1]सयडसत्थसंजुत्तो ।
गंभीरनामयं तं पत्तो वेलाउलं विउलं ॥ ३० ॥ युग्मम् ॥

अविय । नावियजणपडिपुन्नं प[2]उणीकीरंतजाणवत्तो हं ।
पूगफलनालिएराइरासिरेहंतरायपहं ॥ ३१ ॥

गयदंतपालिकलियं गयवइवयणंव कत्थइ विभाइ ।
कत्थइ कप्पूरागुरुचंदणसहियं सुरगिरिव्व ॥ ३२ ॥

मुत्ताहारविराइयमहीवीढं पुंडरीयसिहरंव ।
कत्थइ जाइफलेलाकलियं तं कामुयमुहंव ॥ ३३ ॥

नाणादेससमागयभूरिकरनिरुद्धसयलदिसिपक्खं ।
पविसंतभूरिभंडं नरवइभवणंव तं दिट्ठं ॥ ३४ ॥

दाउं तदुचियं[3]सुंकं भंडं नीयं समुद्दतीरम्मि ।
[4]नइनाहगमणदच्छं बोहित्थं भाडियं वि[5]यडं ॥ ३५ ॥

युष्माकं पादयुगलं प्रणम्य बहुशकटसार्थसंयुक्तः ।
गंभीरनामकं तं प्राप्तो वेलाकुलं विपुलम् ॥ ३० ॥ युग्मम् ॥

अपि च । नाविकजनप्रतिपूर्णं प्रगुणीक्रियमानयाणपात्रोऽहम् ।
पूगफलनालिकेरादिराशीराजितराजपथम् ॥ ३१ ॥

गजदन्तपालिकलितं गजपतिवदनमिव कुत्रचित् विभाति ।
कुत्रचित् कर्पूरागुरुचन्दनसहितं सुरगिरीव ॥ ३२ ॥

मुक्ताहारविराजितमहीपीठं पुण्डरिकशिखरमिव ।
कुत्रचिद् जातिफलेलाकलितं तं कामुकमुखमिव ॥ ३३ ॥

नानादेशसमागतभूरिकरनिरुद्धसकलदिक्पक्षम् ।
प्रविशद्भूरिभाण्डं नरपतिभवनमिव तं दृष्टम् ॥ ३४ ॥

दत्त्वातदुचितशुल्कं भाण्डं नीतं समुद्रतीरे ।
नदीनाथगमनदक्षं बोहित्थं भाटितं विततम् ॥ ३५ ॥

---

१. शकटम्=अनः । २. प्रगुणीक्रियमाणयानपात्रः=सज्ज्यमानप्रवहणः । ३. शुल्कम् ।
४. नदीनाथः=समुद्रः । ५. विततं=विस्तीर्णम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कमसो य सयलभंडं च[1]डावियं जाहि तत्थ बोहित्थे ।
ताहे सुहतिहिरिक्खे नइनाहे पूइए विहिणा ॥ ३६ ॥

काउं जिणिंदपूयं दाणं दाऊण समणसंघस्स ।
आपुच्छिय [2]सुहिनिवहं संभासिय सयलपरिवारं ॥ ३७ ॥

कीरंतमंगलरवे समुच्छलंते य तूरनिग्घोसे ।
पडुमागहसंदोहे जयजयसद्दं पउंजंते ॥ ३८ ॥

पि[3]हुपत्तासयमयलं गुणनियरनिबद्ध[4]फलहसंघायं ।
संजमियसयलजोगं [5]बोहित्थं मुणिवरसरिच्छं ॥ ३९ ॥

आरूढो हं तत्तो वेलाए समागयाए गहिराए ।
पवणपडिपुन्नसियवडवसेणं गंतुं पयट्टं तं ॥ ४० ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

परि[6]हत्थमच्छपुंछच्छडअच्छोडणपोच्छलंतसलिलोहं ।
सलिलोहसमुच्छाइयफुरंतगिरि[7]गडयभीसणयं ॥ ४१ ॥

**क्रमशश्च सकलभाण्डमारोपितं यदा तत्र बोहित्थे ।
तदा शुभतिथ्यृक्षे नदीनाथे पूजिते विधिना ॥ ३६ ॥**

**कृत्वा जिनेन्द्रपूजां दानं दत्त्वा श्रमणसंघस्य ।
आपृच्छ्य सुहृन्निवहं संभाष्य सकलपरिवारम् ॥ ३७ ॥**

**क्रियमाणमङ्गलरवे समुच्छलति च तूर्यनिर्घोषे ।
पटुमागधसन्दोहे जयजयशब्दं प्रयुनक्ति ॥ ३८ ॥**

**पृथक्पत्राश्रयममलं गुणनिकरनिबद्धफलकसङ्घातम् ।
संयमितसकलयोगं बोहित्थं मुनिवरसदृशम् ॥ ३९ ॥**

**आरूढोऽहं ततो वेलया समागतया गंभीरया ।
पवनप्रतिपूर्णश्वेतपटवशेन गन्तुं प्रवृत्तं तम् ॥ ४० ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥**

**परिहस्तमत्स्यपुच्छच्छटाच्छोटनप्रोच्छलत्सलिलौघम् ।
सलिलौघसमुच्छादितस्फुरत्गिरिगर्तकभीषणकम् ॥ ४१ ॥**

---

१. आरोपितम्। २. सुहृन्निवहः=मित्रसमूहः। ३. पृथक्=मिथोविरलानां पत्राणां=अश्वादीनामाश्रयः, मुनिपक्षे पृथक् प्राप्त आशयश्चित्तं येन। ४. मुनिपक्षे शयनयोग्यफलकम्। ५. बोहित्थं=यानपात्रम् । ६. परिहत्थ (जन्तुविशेष) मत्स्यपुच्छच्छटाच्छोटनप्रोच्छलत्सलिलौघम् । ७. गडओ=गर्तकः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भीसणमगरो[1]वग्गियभुयगगसिज्जंतगोहियानिवहं ।
निवहपरिसंठियुट्ठियतिमिंगिलाढत्त[2]आवत्तं ॥ ४२ ॥
आवत्तसमुव्वत्तियसत्तसमाढत्तभीसणारावं ।
आरावसविसंठुलजलयरपरिसरणघोरजलं ॥ ४३ ॥
घोरजलघणघणारवमुहरियदिसिचक्कमुक्कडतरंगं ।
रंगंतविद्दुमासियसप्पसमुप्पि[3]त्थमीणउलं ॥ ४४ ॥ अविय ॥
[4]बहुसत्तकयाहारं निवडंतमहंत[5] आवयानिवहं ।
[6]अप्पत्तपयावासं दुग्गपुरिसंव नइनाहं ॥ ४५ ॥
चलमाणमी[7]णमयरं फुरंतघ[8]णतिमिररुद्धपेरंत[9] ।
कसिणनिसागासं पिव अपत्तपेरंतसीमाणं ॥ ४६ ॥
एवंविहं समुद्दं मज्झंमज्झेण जाणवत्तं तं ।
जा वच्चइ कइवि हु जोयणाणि वेगेण नरनाह ! ॥ ४७ ॥

भीषणमकरोद्वर्गितभुजङ्गग्रस्यमानगोधिकानिवहम् ।
निवहपरिसंस्थितोत्थिततिमिङ्गिलारब्धावर्त्तम् ॥ ४२ ॥
आवर्त्तसमुद्वर्तितसत्त्वसमारब्धभीषणारावम् ।
आराववशविसंस्थुलजलचरपरिसरणघोरजलम् ॥ ४३ ॥
घोरजलघणघणारवमुखरितदिक्चक्रमुत्कटतरङ्गम् ।
रङ्गत्विद्रुमाश्वेतसर्पसमुप्पित्थमीनकुलम् ॥ ४४ ॥ अपि च ॥
बहुसत्त्वकृताधारं निपतद्महदापत्निवहम् ।
अपात्रपय-आवासं (अप्राप्तप्रजावासं) दुर्गतपुरुषमिव नदीनाथम् ॥ ४५ ॥
चलद्मीनमकरं स्फुरद्घनतिमिररुद्धपर्यन्तम् ।
कृष्णनिशाकाशमिव अप्राप्तपर्यन्तसीमानम् ॥ ४६ ॥
एवंविधं समुद्रं मध्यंमध्येन यानपात्रं तम् ।
यावत् व्रजति कत्यपि हु योजनानि वेगेन नरनाथ ! ॥ ४७ ॥

---

१. उद्वर्गितम्=उच्छलितम् । २. आढत्तो=आरब्धः । ३. समुप्पित्थं=संत्रस्तम् । ४. बहुसत्त्वानां कृत आधारो येन, दुर्गतपक्षे बहुसत्त्वेभ्यः कृत आहारो येन । ५. आपत् आपत्, आपगा= नदी च । ६. अपात्राणां पात्ररहितानां पयसामावासः, पक्षे अप्राप्तः प्रजासुवासो येन। ७. निशाकाशपक्षे मीनमकरौ राशिविशेषौ । ८. घनः=मेघः, सान्द्रं च । ९. पेरंतो=पर्यन्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव य अन्नम्मि दिणे कूवयखंभग्गसंनिविट्ठेण[1] ।
निज्जामएण[2] भणियं पिच्छह अच्छेरयं पुरिसा ! ॥ ४८ ॥ युग्मम् ॥

कोवि हु महाणुभावो अदीणवयणो सुरिंदसमरूवो ।
बाहाहिं[3] कह समुद्दं अणोरपारं इमं तरई ? ॥ ४९ ॥

तव्वयणं सोऊणं पडिबेडयसंगया[4] मए राया ।
तप्पासे पट्ठविया पत्तट्ठा कोलियकुमारा ॥ ५० ॥

गंतूण तेहिं भणिओ सो पुरिसो भद्द ! इत्थ आरुहसु ।
धणदेवेणं वणिएणं तुज्झ पासम्मि पट्ठविया ॥ ५१ ॥

इय भणियो आरूढो समागओ ताहि अम्ह बोहित्थे ।
दिट्ठो य मए नरवर ! तरुणनरो सो महाभागो ॥ ५२ ॥

निज्जियअणंगरूवो पुन्निममयलंछणोव्व अइसोमो ।
वरकणयनिहसगोरो[5] अहिणवउट्ठिंतमुहरोमो ॥ ५३ ॥

तावच्चान्यस्मिन् दिने कूपकस्तम्भाग्रसंनिविष्टेन ।
निर्यामकेन भणितं प्रेक्षध्वं आश्चर्यं पुरुषाः ! ॥ ४८ ॥ युग्मम् ॥

कोऽपि खलु महानुभावो अदीनवदनः सुरेन्द्रसमरूपः ।
बाहुभ्यां कथं समुद्रमनोरपारमिमं तरति ? ॥ ४९ ॥

तद्वचनं श्रुत्वा प्रतिनौकासङ्गता मया राजन् ।
तत्पार्श्वे प्रस्थापिताः प्राप्तार्थाः कौलिककुमाराः ॥ ५० ॥

गत्वा तै-र्भणितः स पुरुषो भद्र ! अत्राऽऽरोह ।
धनदेवेन वणिजा तव पार्श्वे प्रस्थापिताः ॥ ५१ ॥

इति भणित आरूढः समागतस्तदाऽस्माकं बोहित्थे ।
दृष्टश्चमया नरवर ! तरुणनरः स महाभाग् ॥ ५२ ॥

निर्जितानङ्गरूपः पूर्णीमामृगलाञ्छन इवातिसौम्यः ।
वरकनकनिकषगौरोऽभिनवोत्थितमुखरोमः ॥ ५३ ॥

---

१. खंभग्गं=स्तम्भाग्रम् । २. निर्यामकः=नाविक । ३. बाहा=बाहुः । ४. बेडओ=नौका ।
५. निहसो=निकषः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

किं बहुणा भणिएणं अणुहरए नरवरिंद ! सो तुम्ह ।
दिट्ठम्मि तम्मि दिट्ठी अम्हं सित्तव्व अमएण ॥ ५४ ॥

अव्वो ! महाणुभावो एसो अणुहरइ मयरकेउस्स ।
ता होज्ज किं नु एसो जो तइया अडविपडियाए ॥ ५५ ॥

कमलावइदेवीए अंकाओ जायमित्तओ हरिओ ।
पुव्वविरुद्धसुरेणं केणवि अदिट्ठरूवेण ? ॥ ५६ ॥ युग्मम् ॥

अहवा किं मह इमिणा विचिंतएणेह ताव पुच्छामि ।
को कत्थ कह व एसो पडिओ य समुद्दमज्झम्मि ? ॥ ५७ ॥
इय चिंतिऊण य मए अब्भंगुव्वट्टणाइयं तस्स ।
परमायरेण कारिय भुंजाविय परमविणएण ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥

पुट्ठो सुहासणगओ कह णु तुमं धीर ! एत्थ भीमम्मि ।
रयणायरम्मि पडिओ कत्थ व तुम्हाण आवासो ? ॥ ५९ ॥

किं बहुना भणितेन अनुहरते नरवरेन्द्र ! स तव ।
दृष्टे तस्मिन् दृष्टिरस्माकं सिक्तेवामृतेन ॥ ५४ ॥

अहो ! महानुभाव एषोऽनुकरोति मकरकेतोः ।
तस्मात् भवेत् किन्नु एष यस्तदा अटवीपतितायाः ॥ ५५ ॥

कमलावतीदेव्या अङ्कात् जातमात्रात् हृतः ।
पूर्वविरुद्धसुरेण केनाऽपि अदृष्टरूपेण ? ॥ ५६ ॥ युग्मम् ॥

अथवा किं ममाऽनेन विचिन्तनेनेह तावत् पृच्छामि ।
कः कुतः कथंवा एष पतितश्च समुद्रमध्ये ? ॥ ५७ ॥

इति चिन्तयित्वा च मया अभ्यङ्गोद्वर्तनादिकं तस्य ।
परमादरेण कारयित्वा भोजयित्वा परमविनयेन ॥ ५८ ॥ युग्मम् ॥

पृष्टः सुखासनगतः कथं नु त्वं धीर ! अत्र भीमे ।
रत्नाकरे पतितः कुत्रवा युष्माकमावासः ? ॥ ५९ ॥

---

१. अनुहरते=अनुकरोति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य तेण भणियं निसुणसु धणदेव ! वज्जरिज्जंतं ।
एगग्गमणो होउं एत्थत्थे कोउगं जइ ते ॥ ६० ॥

दक्खिणसेढीयपुरे वेयड्ढे रयणसंचए अत्थि ।
पवणगइखयरपुत्तो बउलवई कुच्छिसंभूओ ॥ ६१ ॥

खयरिंदचक्कवट्टी विक्खाओ चित्तवेगनामोत्ति ।
अमियगइखयरधूया भज्जा से कणगमालत्ति ॥ ६२ ॥ युग्मम् ॥

तीए य अहं पुत्तो मणदइओ मयरकेउनामोत्ति ।
कमसो य वड्ढमाणो पत्तो हं जोव्वणं पढमं ॥ ६३ ॥

एत्तो य अत्थि नयरं वेयड्ढे उत्तराए सेढीए ।
[1]सव्वोउयतरुवणसंडमंडियं चमरचंचंति ॥ ६४ ॥

भाणुगइखयरपुत्तो चित्तगई तत्थ खयरवरराया ।
सो मह पिउणो मित्तं अहंपि अइवल्लहो तस्स ॥ ६५ ॥

ततश्च तेन भणितं निशृणु धनदेव ! कथ्यमानं ।
एकाग्रमना भूत्वा अत्रार्थे कौतुकं यदि ते ॥ ६० ॥

दक्षिणश्रेणीपुरे वैताढ्ये रत्नसञ्चयेऽस्ति ।
पवनगतिखेचरपुत्रो बकुलवतीकुक्षिसंभवः ॥ ६१ ॥

खेचरेन्द्रचक्रवर्त्ती विख्यातश्चित्रवेग नामेति ।
अमितगतिखेचरदुहिता भार्या तस्य कनकमालेति ॥ ६२ ॥ युग्मम् ॥

तस्याश्चाऽहं पुत्रो मनोदयितो मकरकेतुनामेति ।
क्रमशो वर्धमानः प्राप्तोऽहं यौवनं प्रथमम् ॥ ६३ ॥

इतश्चास्ति नगरं वैताढ्ये उत्तरायां श्रेण्याम् ।
सर्वर्तुकतरुवनखण्डमण्डितं चरमचञ्चामिति ॥ ६४ ॥

भानुगतिखेचरपुत्रः चित्रगतिस्तत्र खेचरवरराजः ।
स मम पितु-र्मित्रमहमपि अतिवल्लभस्तस्य ॥ ६५ ॥

---

१. सव्वोउया=सर्वर्तुकाः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि पत्तस्स पुरम्मि चमरचंचम्मि ।
पीईइ चित्तगइणा दिन्ना मह रोहिणी विज्जा ॥ ६६ ॥

सा सत्तहिं मासेहिं तत्थेण ठिएण साहिया विज्जा ।
जहभणियविहाणेणं विहीसियाणं अभीएणं ॥ ६७ ॥

तत्तो साहियविज्जो संपत्तो नियपुरे अहं पिउणा ।
परमाणंदियहियएण संसिंओ खयरमज्झम्मि ॥ ६८ ॥

पिच्छह कह बालेणवि रउद्दरूवावि रोहिणी विज्जा ।
अक्खुहियमाणसेणं साहिया मज्झ तणएणं ? ॥ ६९ ॥

अज्जवि विज्जाओ किल साहिउमसमत्थओ इमो बालो ।
इय चिंताए न दिन्ना विज्जाओ इमस्स अद्देहिं ॥ ७० ॥

ता जइ इमेण पढमं रउद्दरूवावि साहिया एसा ।
का गणणा अन्नासिंपि साहणे होज्ज एयस्स ? ॥ ७१ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि प्राप्तस्य पुरे चमरचञ्चे ।
प्रीत्या चित्रगतिना दत्ता मम रोहिणी विद्या ॥ ६६ ॥

सा सप्तभिः मासैस्तत्रैव स्थितेन साधिता विद्या ।
यथाभणितविधानेन विभीषिकाभ्योऽभीतेन ॥ ६७ ॥

ततः साधितविद्यः संप्राप्तो निजपुरेऽहं पित्रा ।
परमानन्दितहृदयेन शंसितः खेचरमध्ये ॥ ६८ ॥

प्रेक्षध्वं कथं बालेनाऽपि रौद्ररूपाऽपि रोहिणीविद्या ।
अक्षोभितमानसेन साधिता मम तनयेन ? ॥ ६९ ॥

अद्यापि विद्याः किल साधितुमसमर्थकोऽयं बालः ।
इति चिन्तया न दत्ता विद्याऽस्य अब्दैः ॥ ७० ॥

तस्माद्यदि अनेन प्रथमं रौद्ररूपाऽपि साधितैषा ।
का गणना अन्यासामपि साधने भवेदेतस्य ? ॥ ७१ ॥

---

१. बिभीषिकाभ्यः । २. शंसितः=वक्ष्यमाणविधिना श्लाधितः । ३. अब्दः=संवत्सरः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह सोहणम्मि दियहे काउणट्ठाहियं महामहिमं ।
सिद्धाययणठियाणं जिणपडिमाणं पमोएण ॥ ७२ ॥

भणिउं समाणसिद्धिं दिन्नाओ मज्झ सयलविज्जाओ ।
सोहणविहीत्ति सव्वो उवइट्ठो [1]ताण ताएण ॥ ७३ ॥ युग्मम् ॥

गंतूण रयणदीवे फुरंतकिरणोहरयणविच्छुरिए ।
विज्जाहरवरनिम्मियजुगाइजिणमंदिरे रम्मे ॥ ७४ ॥

तत्थ य पसत्थखित्ते वि[2]यणे विप्फुरियकिरणजालेसु ।
विज्जापसाहणुज्जयखयरोचियविविहभवणेसु ॥ ७५ ॥

साहसु विज्जानियरं परिमियपियपरियणेण परियरिओ ।
कयजिणवंदणपूओ परिहरियासेसवावारो ॥ ७६ ॥

जोयणमेत्ते खित्ते हिंसा पंचिंदियाण सत्ताण ।
अ[3]प्पपरजोगजणिया जत्तेण य वज्जणीयत्ति ॥ ७७ ॥

अथ शोभने दिने कृत्वाऽष्टाह्निकं महामहिमानम् ।
सिद्धायतनस्थितानां जिनप्रतिमानां प्रमोदेन ॥ ७२ ॥

भणित्वा समानसिद्धिं दत्ता मम सकलविद्याः ।
शोभनविद्यपि सर्वोपदिष्टस्तासां तातेन ॥ ७३ ॥ युग्मम् ॥

गत्वा रत्नद्वीपे स्फुरत्किरणौघरत्नविच्छुरिते ।
विद्याधरवरनिर्मितयुगादिजिनमन्दिरे रम्ये ॥ ७४ ॥

तत्र च प्रशस्तक्षेत्रे विजने विस्फुरितकिरणजालेषु ।
विद्याप्रसाधनोद्यतखेचरोचितविविधभवनेषु ॥ ७५ ॥

साध्नुहि विद्यानिकरं परिमितप्रियपरिजनेन परिवृत्तः ।
कृतजिनवन्दनपूजः परिहृताशेषव्यापारः ॥ ७६ ॥

योजनमात्रे क्षेत्रे हिंसा पञ्चेन्द्रियाणां सत्त्वानाम् ।
आत्मपरयोगजनिता यत्नेन च वर्जनीय इति ॥ ७७ ॥

---

१. तासां विद्यानाम् । २. विजनं=निर्जनम् । ३. आत्मपरयोगजनिता=स्वपरकृता ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

जम्हा पमायओवि हु जायाइ इमाइ जायए विग्धं ।
इय भणिऊणं पिउणा समप्पियं मज्झ अंगुलियं ॥ ७८ ॥

एयंपि बंधसु करे निवारणं सयलदोसपसरस्स ।
पुत्तय ! इय भणिऊणं पट्ठविओ परियणसमेओ ॥ ७९ ॥ षड्भिः कुलकम् ॥

गंतूण रयणदीवे पारद्धो साहिउं जहाविहिणा ।
बहुरूविणिपमुहाओ नाणारूवाओ विज्जाओ ॥ ८० ॥ अविय ॥

बहुरूवा पन्नत्ती गोरीगंधारिमोहणुप्पयणी ।
आगरिसणि उम्मोयणि उच्चाडणि तह वसीयरणी ॥ ८१ ॥

एमाइबहुविहाओ साहेमाणस्स मज्झ विज्जाओ ।
छम्मासा वोलीणा ऊणा दिवसेहिं थोवेहिं ॥ ८२ ॥

एत्थंतरम्मि रयणीइ चरिमजाममि जावपज्जंते ।
थर[1]हरियं धरणीए धणियंव दिसागइंदेहिं ॥ ८३ ॥

यस्मात् प्रमादतोऽपि खलु जातानीमानि जायते विघ्नम् ।
इति भणित्वा पित्रा समर्पितं ममाङ्गुलिकम् ॥ ७८ ॥

एतदपि बधान करे निवारणं सकलदोषप्रसरस्य ।
पुत्रक ! इति भणित्वा प्रस्थापितः परिजनसमेतः ॥ ७९ ॥ षड्भिः कुलकम् ॥

गत्वा रत्नद्वीपे प्रारब्धः साधयितुं यथाविधिना ।
बहुरूपिणिप्रमुखा नानारूपा विद्याः ॥ ८० ॥ अपि च ।

बहुरूपा प्रज्ञप्ती गौरीगन्धारिमोहनोत्पादनी ।
आकर्षणी उन्मोचनी उच्चाटनी तथा वशीकरणी ॥ ८१ ॥

एवमादिबहुविद्याः साधयतो मम विद्याः ।
षड्मासाऽतिक्रान्ता न्यूना दिवसैः स्तोकैः ॥ ८२ ॥

अत्रान्तरे रजन्यां चरमयामे यावत् पर्यन्ते ।
कम्पितं धरण्यां धणियमिव (गाढं) दिग्गजेन्द्रैः ॥ ८३ ॥

---

१. कम्पितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पज्जलियं गयणेण हसियंव पभूयभूयनिवहेण ।
[1]ढणियंव पव्वएहिं वरिसियमिव उवलवरिसेणं ॥ ८४ ॥

तयणंतरं समीरो सुगंधगंधो य वाइओ मउंओ[2] ।
पविरलफुसियं गंधोदगं च पडियं तहिं दिव्वं ॥ ८५ ॥

दिव्वा य कुसुमवुट्ठी [3]दसद्धवन्ना [4]समंतओ पडिया ।
पयडीभूयाओ तओ विविहालंकारकलियाओ ॥ ८६ ॥

नियनियनामंकेहिं कलियाओ विचित्तचिं[5]धनिवहेहिं ।
चित्तवरवाहणाओ नाणानेवत्थकलियाओ ॥ ८७ ॥

अन्नोन्नवन्नाभासुरसरूवरूवाओ विविहविलयाओ ।
भणियं च ताहिं अम्हे विज्जाओ तुज्झ सिद्धाओ ॥ ८८ ॥ तिसृभिः विशेषकम्॥

तव्वयणं सोऊणं हरिसियचित्तेण पूयणं विहियं ।
अग्घाईयं तासिं पत्तेयं जीइ जं उचियं ॥ ८९ ॥

प्रज्वलितं गगनेन हसितमिव प्रभूतभूतनिवहेन ।
ध्वनितमिव पर्वतैः वर्षितमिव उपलवर्षेण ॥ ८४ ॥

तदनन्तरं समीरः सुगन्धगन्धश्च वातो मृदुकः ।
प्रविरलस्पर्शितं गन्धोदकं च पतितं तत्र दिव्यम् ॥ ८५ ॥

दिव्या च कुसुमवृष्टि-र्दशार्धवर्णा समन्ततः पतिताः ।
प्रकटीभूताः ततो विविधाऽलङ्कारकलिताः ॥ ८६ ॥

निजनिजनामांकैः कलिता विचित्रचिह्ननिवहैः ।
चित्रवरवाहना नानानेपथ्यकलिताः ॥ ८७ ॥

अन्योन्यवर्णभासुरस्वरूपरूपा विविधवनिताः ।
भणितं च ताभि-र्वयम् विद्याः तव सिद्धाः ॥ ८८ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ।

तद्वचनं श्रुत्वा हर्षितचितेन पूजनं विहितम् ।
अर्घादिकं तासां प्रत्येकं यस्या यदुचितम् ॥ ८९ ॥

---

१. ध्वनितं=शब्दितम् । २. मृदुकः । ३. दशार्धवर्णा=पञ्चवर्णा । ४. समन्ततः=परितः ।
५. चिंधं=चिह्नम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

विज्जासिद्धिं नाउं महया [1]भडचडयरेण संजुतो ।
[2]आउज्जगीयवायणनट्टविहिं बहुविहं घेत्तुं ॥ ९० ॥

अट्ठाहिआनिमित्तं पूया[3]उवगरणयं गहेऊण ।
वेयड्ढाओ ताव य ताओवि समागओ तत्थ ॥ ९१ ॥ युग्मम् ॥

काऊण महामहिमं जुगाइजिणमंदिरम्मि भत्तीए ।
संपूजिय जहविहिणा विज्जानियरं पयत्तेण ॥ ९२ ॥

निम्मलपवित्ततित्थोदएहिं पडिमाओ जिणवरिंदाणं ।
न्हविऊण महादाणं दाउं विज्जाहरोस्स ॥ ९३ ॥

पूएत्तु पूयणिज्जे संमाणिय माणणिज्जजणनियरं ।
वरगीयनट्टवाइयसंजुयमट्ठाहियं काउं ॥ ९४ ॥

पडुपडहभेरिभंभादुंदुहिसद्दोहपूरियदियंतं ।
सुंदरनहयरसुंदरिपेक्खणयक्खित्तखयरोहं ॥ ९५ ॥

विद्यासिद्धिं ज्ञात्वा महता आडम्बरेण संयुक्तः ।
आतोद्यगीतवादननृत्यविधिं बहुविधं गृहीत्वा ॥ ९० ॥

अष्टाह्निकानिमित्तं पूजोपकरणकं गृहीत्वा ।
वैताढ्यतस्तावञ्च तातोऽपि समागतस्तत्र ॥ ९१ ॥ युग्मम् ॥

कृत्वा महामहिमानं युगादिजिनमन्दिरे भक्त्या ।
संपूज्य यथाविधिना विद्यानिकरं प्रयत्नेन ॥ ९२ ॥

निर्मलपवित्रतीर्थोदकैः प्रतिमा जिनवरेन्द्राणाम् ।
स्नापयित्वा महादानं दत्वा विद्याधरौघस्य ॥ ९३ ॥

पूजयित्वा पूजनीयांस्सन्मान्य माननीयजननिकरम् ।
वरगीतनृत्यवाद्यसंयुक्तमष्टाह्निकां कृत्वा ॥ ९४ ॥

पटुपडहभेरिभम्भादुन्दुभिशब्दौघपूरितदिगन्तम् ।
सुन्दरनभश्चरसुन्दरिप्रेक्षणकाक्षिप्तखेचरौघम् ॥ ९५ ॥

---

१. आडम्बरेण । २. आउज्जं=आतोद्यम् । ३. उपकरणकं=सामग्री ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निम्मलजिणगुणकित्तणपडिट्ठुपडुमागहोहसंकिन्नं ।
वज्जंतवंसवीणाकलसद्दाणंदियजणोहं ॥ ९६ ॥

पेच्छागयसुरकिन्नरचित्तचमुक्कारकारयं रम्मं ।
काउं जिणिंदभवणे जागरमुरु[1]पावविद्दवणं ॥ ९७ ॥

सयलपरिवारसहिओ पत्तो वेयड्ढपव्वयं ताओ ।
कायव्वसेसकिच्चो तत्थेव अवट्ठिओ अहयं ॥ ९८ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥

काउं जिणस्स पूयं विहिणा जिणवंदणं च काऊण ।
उइए रविम्मि अहयं सरीरचिंताए नीहरिओ ॥ ९९ ॥

काउं सरीरचिंतं [2]कयसोओ दीहियाइ लीलाइ ।
वच्चामि जाव थोवं भूभागं ताव पिच्छामि ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

वंसिकुडंगासन्ने खग्गं भूपट्ठिसंठियं पवरं ।
घित्तूण चवलयाए झडत्ति छिन्ना कुडंगी सा ॥ १०१ ॥

निर्मलजिनगुणकीर्तनपटिष्ठपटुमागधौघसंकीर्णम् ।
वाद्यमानवंशवीणाकलशब्दाऽऽनन्दितजनौघम् ॥ ९६ ॥

प्रेक्षागतसुरकिन्नरचित्तचमत्कारकम् रम्यम् ।
कृत्वा जिनेन्द्रभवने जागरणमुरुपापविद्रवणम् ॥ ९७ ॥

सकलपरिवारसहितः प्राप्तो वैताढ्यपर्वतं तातः ।
कर्तव्यशेषकृत्यस्तत्रैवाऽवस्थितोऽहकम् ॥ ९८ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥

कृत्वा जिनस्य पूजां विधिना जिनवन्दनं च कृत्वा ।
उदेति रवौ अहकं शरीरचिन्तायां निःसृतः ॥ ९९ ॥

कृत्वा शरीरचिन्तां कृतशौचो दीर्घिकायां लीलया ।
व्रजामि यावत् स्तोकं भूभागं तावत् प्रेक्षे ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

वंशकुडङ्गाऽऽसन्ने खड्गं भूपृष्ठसंस्थितं प्रवरम् ।
गृहीत्वा चपलतया झटिति छिन्ना कुडङ्गी सा ॥ १०१ ॥

---

१. उरु=वरिष्ठम् । २. कृतशौचः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्थ य पुव्वपविट्ठो आसी खयरो उ मयरकेउत्ति ।
सामी गंगावत्तस्स गंधवाहणनरिंदसुओ ॥ १०२ ॥

छिन्नाए कुडंगीए छिन्नं महिवट्ठसंठियं दिट्ठं ।
सहसा सीसं तस्स ओ झंरतयं रुहिरपब्भारं[1] ॥ १०३ ॥

तं दट्ठूण ससंभमचलंतपिहुलोललोयणजुएण ।
हा हा ! अहो ! अकज्जं कयंति परिदेवियं बहुहा ॥ १०४ ॥

अव्वो ! पमायवसओ विहिया हिंसा मए इमा जाओ ।
तत्तो य किंपि होही विग्घ मह मंदभग्गस्स ? ॥ १०५ ॥

अहवा संसिद्धाओ विज्जाओ विग्घसंभवो नत्थि ।
तहवि हु विग्घजयट्ठा जुत्तं मह जावपूयाइं ॥ १०६ ॥

इय चिंतिय चलिओ हं अह फुरियं दाहिणेण नयणेण ।
किं मन्ने मह सूयइ सुनिमित्तमिमंति चिंतिंतो ॥ १०७ ॥

तत्र च पूर्वप्रविष्टोऽऽसीत् खेचरस्तु मकरकेतुरिति ।
स्वामी गङ्गावर्त्तस्य गंधवाहननरेन्द्र सुतः ॥ १०२ ॥

छिन्नायां कुडङ्ग्यां छिन्नं महिपृष्ठसंस्थितं दृष्टम् ।
सहसा शीर्षं तस्य अहो ! झरन्तं रुधिरप्राग्भारम् ॥ १०३ ॥

तं दृष्ट्वा ससंभ्रमचलत्पृथुलोललोचनयुगेन ।
हा ! हा ! अहो ! अकार्यं कृतमिति परिदेवितं बहुधा ॥ १०४ ॥

अहो ! प्रमादवशतः विहिता हिंसा मयेयं जातः ।
ततश्चकिमपि भविष्यति विघ्नं मम मन्दभाग्यस्य ? ॥ १०५ ॥

अथवा संसिद्धाः विद्या विघ्नसंभवो नास्ति ।
तथापि हु विघ्नजयार्थं युक्तं मम जापपूजादिम् ॥ १०६ ॥

इति चिन्तयित्वा चलितोऽहमथ स्फुरितं दक्षिणेन नयनेन ।
किं मन्ये मम सूचयति सुनिमित्तमिममिति चिन्तयन् ॥ १०७ ॥

---

१. पब्भारो=समूहः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कइवि हु पयाणि जाव य वयामि धणदेव ! तत्थ वणगहणे
पिच्छामि ताव किंपागसाहिणो हिट्ठभूभागे ॥ १०८ ॥

सुत्तंव मुच्छियं पिव सरीरसोहाए सूइयं[1] तिव्वं ।
नियकुललच्छिमउव्वं[2] अमएणव[3] निम्मियं जुवइं ॥ १०९ ॥ युग्मम् ॥

अविय । दीहरकसिणसुकोमलकुंतलभारेण सहइ[4] अक्कंतं ।
आयड्ढियभमरउलं तीए कमलंव वरसीसं ॥ ११० ॥

कन्नंतपत्तलोयणनासावंसोवसोहिओ रुइरो[5] ।
उवहसइव मुहचंदो तीइ ससंकं[6] असंपुन्नं ॥ १११ ॥

कंबुन्नयसुकुमाला गीवा जडसंगवज्जिया तीए ।
खरकंटयकलियाइं उवहसइ मुणालनालाइं ॥ ११२ ॥

घणवक्कलपीणुन्नयथणजुयलं सयललोयमणहारि ।
कह उवमिज्जउ[7] तीऐ सुरिंदगयकुंभजुयलेण ? ॥ ११३ ॥

कत्यपि हु पदानि यावच्च व्रजामि धनदेव ! तत्र वनगहने ।
प्रेक्षे तावत् किंपाकशाखीनोऽधोभूभागे ॥ १०८ ॥

सुप्तामिव मूर्च्छितामिव शरीरशोभया सूचिकां तीव्रम् ।
निजकुललक्ष्म्यपूर्वाममृतेनेव निर्मितां युवतीम् ॥ १०९ ॥ युग्मम् ॥

अपि च । दीर्घकृष्णसुकोमलकुन्तलभारेण राजत आक्रान्तम् (प्रवृद्धम्) ।
आकर्षितभ्रमरकुलं तस्याः कमलमिव वरशीर्षम् ॥ ११० ॥

कर्णान्तप्राप्तलोचननासिकावंशोपशोभितो रुचिरः ।
उपहसंतीव मुखचन्द्रस्तस्याः शशाङ्कमसंपूर्णम् ॥ १११ ॥

कम्बून्नतसुकुमारा ग्रीवा जलसङ्गवर्जिता तस्याः ।
खरकण्टककलितानि उपहसंती मुणालनालानि ॥ ११२ ॥

घनवल्कल (वक्र) पीनोन्नतस्तनयुगलं सकललोकमनोहारि ।
कथमुपमीयतां तस्याः सुरेन्द्रगजकुम्भयुगलेन ? ॥ ११३ ॥

---

१. सूचिकाम् । २. अपूर्वाम् । ३. अमृतेनेव । ४. सहइ=राजते । ५. रुचिरः=श्रेष्ठः ।
६. शशाङ्कम् । ७. उपमीयताम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ताव य विवेयरहियं थणजुयलं कामुए दढं दहउ ।
पत्तसवणाण[1] तुम्हं नयणाण न होइ जुत्तमिणं ॥ ११४ ॥

इय भणमाणं मन्ने झीणं[2] मज्झं तु तीइ बालाए ।
अहवा अविणीयजणे उवएसो लहुययं कुणइ ॥ ११५ ॥

गरुओ सिहिणाण[3] भरो वोढव्वो कह मइत्ति चिंताए ।
झीणं तीए मज्झं दालिद्दियधूयजणउव्व ॥ ११६ ॥

मणहारिसुगंभीरा पयाहिणावत्तनाभिया तीए ।
मयरद्धयमज्जणकूवियव्व विहिणा विणिम्मविया ॥ ११७ ॥

मंसलसूमालेणं[4] वियडनियंबच्छलेण सा कुणइ ।
आलोइयमित्तेणवि समित्तलं[5] तरुणजणहिययं ॥ ११८ ॥

रंभागब्भसुकोमलमुरुजुयं तीइ रेहए रम्मं ।
मयणघरदारदेसे उज्झियमिव तोरणं विहिणा ॥ ११९ ॥

तावच्च विवेकरहितं स्तनयुगलं कामुकान् दृढं दहतु ।
प्राप्तसवर्णानां(मुनीनां-वर्णानां)तव नयनानां न भवति युक्तमिदम् ॥ ११४ ॥

इति भणन्तं मन्ये क्षीणं मध्यं तु तस्या बालायाः ।
अथवा अविनीतजने उपदेशो लघुकं करोति ॥ ११५ ॥

गुरुकः स्तनयोः भारो वोढव्यः कथं मयेति चिन्तया ।
क्षीणं तस्याः मध्य दरिद्रितदुहितृजनक इव ॥ ११६ ॥

मनोहारिसुगंभीरा प्रदक्षिणावर्तनाभिका तस्याः ।
मकरध्वजमज्जनकूपिकेव विधिना विनिर्मापिता ॥ ११७ ॥

मांसलसुकुमारेण विततनितम्बच्छलेन सा करोति ।
आलोकितमात्रेणाऽपि सकामं तरुणजनहृदयम् ॥ ११८ ॥

रम्भागर्भसुकोमलमुरुयुगं तस्या राजते रम्यम् ।
मदनगृहद्वारदेशे उज्झितमिव तोरणं विधिना ॥ ११९ ॥

१. श्रवणः=मुनिः, वर्णाश्च । २. झीणं=क्षीणम् । ३. स्तनयोः । ४. मांसलसुकुमारेण । ५. सकामम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

[1]कुम्मुन्नयचलणजुयलं संहयमिउमंसलंगुलिसणाहं ।
अणुराइल्लं तीए भण कस्स न चोरए चित्तं ? ॥ १२० ॥

इय तं सहसा दट्ठुं दिट्ठी आणंदिया दढं मज्झ ।
चिरपरिचियंव दट्ठुं जाओ हिययस्स आणंदो ॥ १२१ ॥

पियपणइणिव्व ताहे निरूविया सा मए विगयचिट्ठा ।
मुहनीहरंतफेणा सनीलदेहच्छवी बाला ॥ १२२ ॥

नियअंगुलिं खिवित्ता तीए वयणं निरूवियं जाव ।
किंपागफलं ताव य उवलद्धं अद्ध[2]चव्विययं ॥ १२३ ॥

एयफलवियाराओ जाया ओ अचेयणा इमा नूणं ।
ता नेउं सट्ठाणं करेमि एईइ परिकम्मं ॥ १२४ ॥

विज्जाहरस्स कस्सवि धूया एसा हविज्ज इह पत्ता ।
निव्वे[3]एणं केणवि विसफल[4]मसियंति मन्नामि ॥ १२५ ॥

कूर्मोन्नतचरणयुगलं संहतमृदुमांसलांगुलिसनाथम् ।
अनुरागिणस्तस्या भण कस्य न चोरयेत् चित्तम् ? ॥ १२० ॥

इति तां सहसा दृष्ट्वा दृष्टिरानन्दिता दृढं मम ।
चिरपरिचितमिव दृष्ट्वा जातो हृदयस्याऽऽनन्दः ॥ १२१ ॥

प्रियप्रणयिनीव तदा निरूपिता सा मया विगतचेष्टा ।
मुखनिःसरत्फेणा सनीलदेहच्छवि बाला ॥ १२२ ॥

निजाङ्गुलीं क्षिप्त्वा तस्या वदनं निरूपितं यावत् ।
किंपाकफलं तावच्चोपलब्धं अर्धचर्वितकं ॥ १२३ ॥

एतत्फलविकाराज्जाता ओ अचेतनेयं नूनम् ।
तस्मात् नीत्वा स्वस्थानं करोमि एतस्याः परिकर्म ॥ १२४ ॥

विद्याधरस्य कस्याऽपि दुहितैषा भवेदिह प्राप्ता ।
निर्वेदेन केनाऽपि विषफलमशितमिति मन्ये ॥ १२५ ॥

---

१. कुम्मो=कूर्मः । २. चर्वितकं=भक्षितकं । ३. निर्वेदः=खेदः । ४. अशितं=भक्षितम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

भूमिचरमणुयाणं सुदुग्गमो एस रयणदीवो जं ।
तेणेव भूमीगोचर-धूया एसा कहं होज्जा ? ॥ १२६ ॥

एरिसनेवत्थाओ कन्ना एसत्ति निच्छओ एस ।
जं पुण अच्छिप्फुरणं मह होही भारिया तेण ॥ १२७ ॥

दट्ठूणं विविहाओ विज्जाहरबालियाओ अणुराओ ।
न य आसि मज्झ पुव्विं दट्ठूण इमं जहा जाओ ॥ १२८ ॥

ता नूणं भवियव्वं इमाए सुतणूए मज्झ दइयाए ।
एमाइं विचिंतेंतो गहिंउ नियबाहुउच्छंगे ॥ १२९ ॥

तीए सुकोमलमणहरतणुफाससुहेतिनिव्वुयसरीरो ।
नियठाणं संपत्तो जुगाइजिणमंदिरासन्ने ॥ १३० ॥ युग्मम् ॥

अह आसि तत्थ भगिणी पियंवया अण्णजणणी धूया मे ।
पुव्वुद्दिट्ठं कहियं वुत्तंतं ताहि से भणिया ॥ १३१ ॥

**भूमिचरमनुष्यानां सुदुर्गम एष रत्नद्वीपो यत् ।
तेनैव भूमीगोचरदुहितैषा कथं भवेत् ? ॥ १२६ ॥**

**ईदशनेपथ्यतः कन्यैषा इति निश्चय एषः ।
यत्पुनः अक्षिस्फुरणं मम भविष्यति भार्या तेन ॥ १२७ ॥**

**दृष्ट्वा विविधा विद्याधरबालिका अनुरागः ।
न चाऽऽसीत् मम पूर्वं दृष्ट्वेमां यथा जातः ॥ १२८ ॥**

**तस्मान्नूनं भवितव्यमनया सुतन्वा मम दयितया ।
एवमादिविचिन्तयन् गृहीत्वा निजबाह्वोत्सङ्गे ॥ १२९ ॥**

**तस्याः सुकोमलमनोहरतनुस्पर्शसुखेति निर्वृत्तशरीरः ।
निजस्थानं संप्राप्तो युगादिजिनमन्दिराऽऽसन्ने ॥ १३० ॥ युग्मम् ॥**

**अथ आसीत् तत्र भगिनी प्रियंवदा अन्यजननी दुहिता मम ।
पूर्वोद्दिष्ट कथितं वृतान्तं तदा तस्या भणिता ॥ १३१ ॥**

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निम्मलजलेण सहियं अप्पेसु तमंगुलीयगं सिग्घं ।
विज्जापयाणसमए ताएण समप्पियं जं तु ॥ १३२ ॥

तं दिव्वमणिसणाहं निवारणं सयलदोसपसरस्स ।
उवलद्धपच्चयं पुण विसेसओ विससमूहम्मि ॥ १३३ ॥

तस्सलिलं [1]पाइंतो तीए अंगाइं तहय सिंचंतो ।
भणिओ पियंवयाए एसा मह होइ भगिणित्ति ॥ १३४ ॥

भणियं मए कहं पुण कत्थवि दिट्ठा इमा [2]तए पुव्विं ? ।
भणियं पियवयाए माऊए मज्झ लहुभगिणी ॥ १३५ ॥

रयणवई उ कुसग्गे दइया नरवाहणस्स नरवइणो ।
तीए एसा धूया कन्ना सुरसुंदरी नाम ॥ १३६ ॥ युग्मम् ॥

वेयड्ढाओ पुव्विं आगच्छंती इमम्मि दीवम्मि ।
खिन्ना अवइन्ना हं कुसग्गपुरबाहिरुज्जाणे ॥ १३७ ॥

निर्मलजलेन सहितमपर्य तमङ्गुलीयकं शीघ्रम् ।
विद्याप्रदानसमये तातेन समर्पितं यत्तु ॥ १३२ ॥

तं दिव्यमणिसनाथं निवारणं सकलदोषप्रसरस्य ।
उपलब्धप्रत्ययं पुनःर्विशेषतो विषसमूहे ॥ १३३ ॥

तत्सलिलं पाययन् तस्या अङ्गानि सिञ्चन् ।
भणितः प्रियंवदया एषा मम भवति भगिनीति ॥ १३४ ॥

भणितं मया कथं पुनः कुत्राऽपि दृष्टैषा त्वया पूर्वम् ? ।
भणितं प्रियंवदया मातुः-र्मम लघुभागिनी ॥ १३५ ॥

रत्नवती तु कुशाग्रे दयिता नरवाहनस्य नरपतेः ।
तस्या एषा दुहिता कन्या सुरसुन्दरी नामा ॥ १३६ ॥ युग्मम् ॥

वैताढ्यतः पूर्वमागच्छन्त्यस्मिन् द्वीपे ।
खिन्नाऽवतीर्णाऽहं कुशाग्रपुरबहिरुद्याने ॥ १३७ ॥

---

१. पाइंतो=पाययन् । २. तए=त्वया ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्थ य दिट्ठा एसा विज्जाए पयं तहिं च वीसरियं ।
[1]पडुपन्नाए इमीए साहियमेत्ताए उवलद्धं ॥ १३८ ॥

तह चित्तपडे लिहियं रूवं दट्ठूण तुम्ह एयाए ।
आहूओ अणुराओ गरुओ उम्मायवड्ढणओ ॥ १३९ ॥

अविय । अइसुंदरोत्ति मुदियं दइओ होज्जत्ति खिज्जियं बहुहा ।
जइ ताव दंसणंपि हु होज्ज [2]कयत्थत्ति नीससिंय ॥ १४० ॥

जइ ताव कावि हु अहं ताऽवस्सं तस्स संगमेण सुहं ।
कायव्वं भगिणीए इय भणिया अहं इहं पत्ता ॥ १४१ ॥

एमाइ जाव साहइ पियंवया तीइ पुव्ववुत्तंतो ।
ताव विसवेगविगमाओ चेयणा तीइ उवलद्धा ॥ १४२ ॥

उवलद्धचेयणमहं सत्थसरीरं पियंवयापासे ।
मोत्तूण गतो रिसहस्स [3]पूयओ विग्घजयहेउं ॥ १४३ ॥

तत्र य दृष्टैषा विद्यायाः पदं तत्र च विस्मृतम् ।
पटुप्रज्ञयाऽनया कथितमात्रयोपलब्धम् ॥ १३८ ॥

तथा चित्रपटे लिखितं रूपं दृष्ट्वा तवैतस्याः ।
आभूतोऽनुरागो गुरुक उन्मादवर्धनकः ॥ १३९॥ अपि च ।

अतिसुन्दर इति मुदितं दयितो भवेदिति खिन्नं बहुधा ।
यदि तावद् दर्शनमपि हु भवेत् कृतार्थेति निश्वसितम् ॥ १४० ॥

यदि तावत् काऽपि हु अहं तस्मादवश्य तस्य सङ्गमेन सुखम् ।
कर्तव्यं भगिन्या इति भणिता ऽहमिहप्राप्ता ॥ १४१ ॥

एवमादि यावत् कथयति प्रियंवदा तस्याः पूर्ववृतान्तः ।
तावत् विषवेगविगमतश्चेतना तस्या उपलब्धा ॥ १४२ ॥

उपलब्धचेतनामहं स्वस्थशरीरां प्रियंवदापार्श्वे ।
मुक्त्वा गत ऋषभस्य पूजको विघ्नजयहेतुम् ॥ १४३ ॥

---

१. पटुप्रज्ञया । २. कृतार्थेति । ३. पूजकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

काउं जिणिंदपूयं विहिणा जिणवंदणं करेऊण ।
तह संतिदेवयाए मंतं जविऊण उवउत्तो ॥ १४४ ॥

तीए थुइं पढित्ता उस्सग्गं[1] करिय तह सउस्सासं[2] ।
विज्जाहरवावायणविग्घस्स विघायणट्ठाए ॥ १४५ ॥

जाव य समागओ हं पुणरवि य पियंवया पासम्मि ।
ताव य सोयवसागयवाहजलोहलियगंडयला ॥ १४६ ॥

रूयमाणी सा दिट्ठा पुट्ठा य पियंवया मया ताहे ।
कीस इमा कमलच्छी रोयइ गुरुसोगतत्तव्व[3] ? ॥ १४७ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

तीए भणियं एईइ कारणे गरुयसत्तुसंरुद्धो ।
अच्छइ इमीइ जणओ तेण इमा रुयइ सोगेण ॥ १४८ ॥

तत्तो य मए भणिया साहीणे किंकरम्मि एयम्मि ।
को तुह पियरं सुंदरि ! सक्केइ पराभवेउं जे ? ॥ १४९ ॥ युग्मम् ॥

कृत्वा जिनेन्द्रपूजां विधिना जिनवन्दनं कृत्वा ।
तथा शांतिदेवताया मन्त्रं जपित्वा उपयुक्तः ॥ १४४ ॥

तस्याः स्तुतिं पठित्वा कायोत्सर्गं कृत्वा तथा शतोच्छ्वासम् ।
विद्याधरव्यापादनविघ्नस्य विघातनार्थे ॥ १४५ ॥

यावच्च समागतोऽहं पुनरपि च प्रियंवदायाः पार्श्वे ।
तावच्च शोकवशागतबाष्पजलौघलिप्तगण्डस्थला ॥ १४६ ॥

रुदती सा दृष्टा पृष्टा च प्रियंवदा मया तदा ।
कस्मादेषा कमलाक्षी रोदिति गुरुशोकतप्ता इव ॥१४७॥ चतसृभिः कलापकम्।

तया भणितमेतस्याः कारणे गुरुकशत्रुसंरुद्धः ।
आस्तेऽस्या जनकस्तेनेयं रोदिति शोकेन ॥ १४८ ॥

ततश्च मया भणिता स्वाधीने किंकरैतस्मिन् ।
को तव पितरं सुन्दरि ! शक्नोति पराभवितुं ये ? ॥ १४९ ॥ युग्मम्॥

---

१. उत्सर्ग=कायोत्सर्गम् । २. शतोच्छ्वासम् । ३. तत्तव्व=तप्ता इव ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वसुनंदयखग्गकरो एगागी चेव तं दुरायारं ।
गंतुं हणामि सत्तुंजयारिमहमेव किं बहुणा ? ॥ १५० ॥

एत्थेव पढमजिणवरभवणम्मि पियंवयासमेयाए ।
अच्छेयव्वं तुमए जहासुहं सोयरहियाए ॥ १५१ ॥

जावा गच्छामि अहं हंतुं सत्तुंजयं दुराचारं ।
इय भणिऊणुप्पइओ तमालदलसामलं गयणं ॥ १५२ ॥

पत्तो य कुसग्गपुरं उब्भडभडरुद्धवियडपायारं ।
अंतोवहंतबहुजंत[1]वत्तपासाणभीसणयं ॥ १५३ ॥

अट्टालयरइयधयं [2]सयग्घिसंघायरुद्धकविसीसं ।
वड्ढंतबहलकलयलगज्जंतुब्भडभडाडोवं ॥ १५४ ॥

अह कोऊहलवसओ गयणत्थो पेच्छिउं पयत्तो हं ।
ताव पुरभंजणत्थं समुट्ठियं [3]मालवाणीयं ॥ १५५ ॥

वसुनंदकखड्गकर एकाकी चैव तं दुराचारम् ।
गत्वा हन्मि शत्रुञ्जयारिमहमेव किं बहुना ? ॥ १५० ॥

अत्रैव प्रथमजिनवरभवने प्रियंवदासमेतया ।
आसितव्यं त्वया यथासुखं शोकरहितया ॥ १५१ ॥

यावद् गच्छामि अहं हत्वा शत्रुञ्जयं दुराचारम् ।
इति भणित्वोत्पतित तमालदलश्यामलं गगनम् ॥ १५२ ॥

प्राप्तश्च कुशाग्रपुरमुत्भटभटरुद्धविततप्राकारम् ।
अन्तर्वहद्बहुयन्त्रवृत्तप्रासादभीषणकम् ॥ १५३ ॥

अट्टालकरचितध्वजं शतघ्नीसङ्घातरुद्धकपिशीर्षम् ।
वर्धमानबहलकलकलगर्जतुत्भटभटाटोपम् ॥ १५४ ॥

अथ कुतुहलवशतो गगनस्थः प्रेक्षितुम् प्रवृत्तोऽहम् ।
तावत् पुरभञ्जनार्थं समुस्थितं मालवानीकम् ॥१५५॥ अपि च॥

---

१. वृत्तः=मण्डलाकारः । २. शतघ्नीसंघातरुद्धकपिशीर्षम् । ३. मालवानीकम्=शत्रुञ्जय-राजसैन्यमित्यर्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविय । अप्पेह मज्झ [1]कसियं कवयं मह देह सुंदरं वफरं ।
इय सत्तुंजयसिन्ने सुम्मंति भडाण उल्लावा ॥ १५६ ॥

ढुक्कंतु वडइलाओ जंताइं वहंतु सरउ [2]पट्टउडी ।
अह [3]खुप्पउ नीसेणी पायारे घडउ [4]सूयरिया ॥ १५७ ॥

दहह तमंगावरणं [5]छुहेह परिहासु पत्थरे [6]पउरे ।
अट्टालयविकसियाहिं खणह सत्तुंजई भणइ ॥ १५८ ॥

[7]मुसुमूरिऊण गुरुपत्थरेहिं [8]चुडुलीहिं सतणनिवहाहिं ।
उज्झंति [9]तमंगंतरठिएहिं जोहेहिं सूयरिया ॥ १५९ ॥

पायारनि[10]मियनिसेणिसंठियापुरनरिंदजोहेहिं ।
कुंतग्गलच्छिज्जंता पडंति परिहासु अरिपुरिसा ॥ १६० ॥

अट्टालयजंतागयपत्थरनियरेण वडइलानियरो ।
[11]उमच्छिज्जइ कत्तलविहुरियभडहत्थधरिओवि ॥ १६१ ॥

अपर्यत मम कषितं कवचं मम देहि सुन्दरं वफरम् (शस्त्रविशेषम्) ।
इति शत्रुञ्जयसैन्ये श्रूयते भटानामुल्लापाः ॥ १५६ ॥

ढौकयन्तु वडविका यंत्राणि वहन्तु सरतु पटकुटी ।
अथ मज्जतु निःश्रेणी प्राकारे घडतु सूयरिका ॥ १५७ ॥

दहत तमङ्गावरणं क्षिपत परिखासु प्रस्तरान् प्रचुरान् ।
अट्टालकविकशिकाभिः खनत शत्रुञ्जयो भणति ॥ १५८ ॥

भङ्क्त्वा गुरुप्रस्तरैरुल्काभिः सतृणनिवहैः ।
दहन्ति तमङ्गन्तरस्थितैर्योधै-र्यन्त्रपीडनम् ॥ १५९ ॥

प्राकारन्यस्तनिःश्रेणिसंस्थितापुरनरेन्द्रयोधैः ।
कुन्तार्गलछिद्यमाना पतन्ति परिखास्वरिपुरुषाः ॥ १६० ॥

अट्टालकयंत्रागतप्रस्तरनिकरेणवडविकानिकरः ।
वञ्च्यते कर्तलविधुरितभटहस्तधृतोऽपि ॥ १६१ ॥

---

१. कषितम्। २. पटकुटी। ३. मज्जतु, अन्तर्भूतणिजर्थत्वेन मग्नां करोत्वित्यर्थः। ४. सूयरिया=यन्त्रपीडनम्। ५. क्षिपत। ६. पउरे=प्रचुरान्। ७. मुसुमूरिऊण=भङ्क्त्वा। ८. चुडुली=उल्का। ९. तमङ्गः=मत्तवारणम् । १०. निमियं=न्यस्तम् । ११. उमच्छिज्जइ=वञ्च्यते= विप्रतार्यते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पक्खहतमंगसंठियधाणुक्कविमुक्कबाणनिब्भिन्ना[1] ।
कलयलचडुलनियत्ता कसियाइत्ता विवज्जंति[2] ॥ १६२ ॥

पायालमूलपरिसक्किराण खुरुदुक्खियाण[3] जोहेहिं ।
सीसाइं दलसयाइं कीरंति सयग्घिपयरेहिं[4] ॥ १६३ ॥

पायारमपत्ताओ पट्टउडीओवि तिल्लसित्तेहिं ।
डज्झंति ससंकजलियरूवगुरुकट्ठनिवहेहिं[5] ॥ १६४ ॥

कविसीसंतरसंठियपक्कलधाणुक्कबाणसंछन्नं ।
जायं सिरिधरियारणनिप्फंदमराईणो[6] सिन्नं ॥ १६५ ॥

ताव च रोसवसुट्ठियअणेयसामंतसुहडनिवहेण ।
आसासिय नियसिन्नं ढुक्किज्जइ सालसंमुहयं ॥ १६६ ॥

उब्भडपसंडिमंडियपयंडकोदंडकंडनिब्भिन्नो[7][8] ।
पायारो कयपुरपक्खणोव्व रोमंचमुव्वहइ ॥ १६७ ॥

पक्षहततमङ्गसंस्थितधानुष्कविमुक्तबाणनिर्भिन्ना ।
कलकलचटुलनियता कशिकादित्वात् विपद्यन्ते ॥ १६२ ॥

पातालमूलपरिष्वष्कितानां खुरुदुःखितानां यौधैः ।
शीर्षाणि दलशतानि क्रियन्ते शतघ्नीप्रकरैः ॥ १६३ ॥

प्राकारमप्राप्ता पटकुटीकाऽपि तिलसिक्तैः ।
दहन्ति श्रृङ्गलजडितरूपगुरुकाष्ठनिवहैः ॥ १६४ ॥

कपिशीर्षान्तरसंस्थितपक्वलधानुष्कबाणसंच्छन्नम् ।
जातं श्रीधृतारणनिष्फन्दमरातेः सैन्यम् ॥ १६५ ॥

तावच्च रोषवशोत्थितानेकसामन्तसुभटनिवहेन ।
आश्वास्य निजसैन्यं ढोक्यते सालसंमुखकम् ॥ १६६ ॥

उद्भटकनकमण्डितप्रचण्डकोदण्डकाण्डनिर्भिन्नः ।
प्राकारः कृतपुररक्षण इव रोमाञ्चमुद्वहति ॥ १६७ ॥

---

१. धानुष्कंः=धनुः प्रहरणं यस्य सः । २. विपद्यन्ते=म्रियन्ते । ३. खुरडल्लियाण, खुरु=प्रहरण विशेषः। ४. प्रकरः=समूहः । ५. श्रृङ्गलजडितरूपगुरुकाष्टनिवहसहितैः । ६. अरातिः=शत्रुः। ७. पसंडि=कनकम् । ८. कंडं=काण्डम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तो पूरिऊण परिहाओ सत्तुजोहेहिं दीहवंसेहिं ।
पज्जालिय पेरंतं पलीवियं[1] सयलमावरणं ॥ १६८ ॥

लग्गंतजंतपत्थरपडंतपायारसिहरपरितुट्ठं ।
रहसवसुट्ठियहलबोलमुहुरियं[2] होइ सत्तुबलं ॥ १६९ ॥

अह पडिया कोट्टट्टालयावि गुरुपिहुलपत्थरसुबद्धा ।
जंतेहिं सुरंगाहि य कसियाहि य विद्दविज्जंता ॥ १७० ॥

इय परिवलेण सहसा पराइए[3] पिच्छिऊण पुरसुहडे ।
रोसवसदट्ठउट्ठो[4] उग्गीरिय मंडलग्गो[5] हं ॥ १७१ ॥

पत्तो गइंदपरिसंठियस्स सत्तुंजयस्स आसन्ने ।
भणिओ य इमो रे ! रे ! दिट्ठो तं अज्ज कालेण ॥ १७२ ॥

जो मह दइयाजणयस्स परिभवं कुणसि अकयवेरस्स ।
अहवा विणाससमए होइ फलं वंसविडवस्स ॥ १७३ ॥ युग्मम् ॥

ततः पूरयित्वा परिखातः शत्रुयोधैर्दीर्घवंशैः ।
प्रज्वाल्य पर्यन्तं प्रदीपितं सकलमावरणम् ॥ १६८ ॥

लगद्यंत्रप्रस्तरपतत्प्राकारशिखरपरितुष्टम् ।
रभसवशोत्थितकलकलमुखरितं भवति शत्रुबलम् ॥ १६९ ॥

अथ पतिता कोटाट्टालयाऽपि गुरुपृथुलप्रस्तरसुबद्धा ।
यंत्रैः सुरङ्गाभिश्च कशिकाभिश्च विद्रूयमाना ॥ १७० ॥

इति परिबलेन सहसा पराजितान् प्रेक्ष्य पुरसुभटान् ।
रोषवशदष्टौष्ठ उद्गीर्य मण्डलाग्रोऽहम् ॥ १७१ ॥

प्राप्तो गजेन्द्रपरिसंस्थितस्य शत्रुञ्जयस्याऽऽसन्ने ।
भणितश्चाऽयम् रे ! रे ! दृष्टस्त्वं अद्य कालेन ॥ १७२ ॥

यो मम दयिताजनकस्य पराभवं करोष्यकृतवैरस्य ।
अथवा विनाशसमये भवति फलं वंशविटपस्य ॥ १७३ ॥ युग्मम् ॥

---

१. प्रदीपितम्=ज्वालितम् । २. कलकलः । ३. पराजितान् । ४. दट्ठउट्ठो=दष्टौष्ठः ।
५. मण्डलाग्रम्=खड्ग ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुरिसो भवसु इयाणिं जइ सच्चं सुहडवायमुव्वहसि ।
घित्तूण तयं केसेसु झत्ति अह मत्थयं छिन्नं ॥ १७४ ॥

अह [1]लुयसीसं दट्ठूण सामियं परिबलं ससंभंतं ।
वलिऊण बाणनियरेण घाइउं मं समाढत्तं ॥ १७५ ॥

अह तं सुति[2]क्खसरनियर[3]धोरणिं वंचिउं पयत्तेण ।
पत्तो ससोयनरवाहणस्स [4]अत्थाणभूमीए ॥ १७६ ॥

सत्तुंजयस्स सीसं पुरओ मोत्तूण कयपणामेण ।
धणदेव ! पुव्व[5]वुत्तो वुत्तंतो साहिओ तस्स ॥ १७७ ॥

ता अच्छ निरुव्विग्गो अहयं पुण जामि रयणदीवाओ ।
आणेत्तु तुम्ह धूयं जेण समप्पेमि सिग्घंति ॥ १७८ ॥

इय भणिऊणुप्पइओ दइयामुहदंसणुस्सुओ जाव ।
पत्तो इमं पएसं ताव य सहसा मए दिट्ठो ॥ १७९ ॥

पुरुषो भव इदानीं यदि सत्यं सुभटवादमुद्वहसि ।
गृहीत्वा तकं केशेषु झटिति अथ मस्तकं च्छिन्नम् ॥ १७४ ॥

अथ लूनशीर्षं दृष्ट्वा स्वामिकं परिबलं ससंभ्रान्तम् ।
वलित्वा बाणनिकरेण हन्तुं मां समारब्धम् ॥ १७५ ॥

अथ तं सुतीक्ष्णशरनिकरधोरणिं वञ्चयित्वा प्रयत्नेन ।
प्राप्तः सशोकनरवाहनस्याऽऽस्थानभूमौ ॥ १७६ ॥

शत्रुञ्जयस्य शीर्षं पुरतो मुक्त्वा कृतप्रणामेन ।
धनदेव ! पूर्वोक्तो वृतान्तः कथितस्तस्य ॥ १७७ ॥

तस्मात् आस्स्व निरुद्विग्नोऽहकं पुन-र्यामि रत्नद्वीपतः ।
आनीय तव दुहितरं येन समर्पयामि शीघ्रमिति ॥ १७८ ॥

इति भणित्वोत्पतितो दयितामुखदर्शनोत्सुको यावत् ।
प्राप्त इमं प्रदेशं तावच्च सहसा मया दृष्टः ॥ १७९ ॥

---

१. लूनशीर्षम् । २. तिक्खं = तीक्ष्णम् । ३. धोरिणः = समूहः । ४. आस्थानम् = सभा।
५. वुतो = उक्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तालतरूदीहजंघो मसिमूसामहिसकालगसरीरो ।
[1]असिलिट्ठलंबवाहू निग्गयदसणो पलंबोट्ठो ॥ १८० ॥

ख[2]ज्जोयदित्तचक्खू निल्लालियजमलजुयलजीहालो ।
[3]अइवीणचिविढनासो वेयालो तावसंजणओ ॥ १८१ ॥

[4]अप्फोडंतो बहुसो अभिगज्जंतो तहट्टहासेहिं ।
[5]पलयघणनीसणेहिं कुणमाणो नहयलं मुहलं ॥ १८२ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

रे ! रे ! तइया जं दिन्नमासि दइयावहारओ दुक्खं ।
वइरस्स तस्स अंतं करेमि, दिट्ठो कहिं जासि ? ॥ १८३ ॥

रे वइरिय ! बालत्ते जीवंतो ताव कहव छुट्टो सि ? ।
इण्हि नो पुण छुट्टसि छू[6]ढो भीमम्मि जलहिम्मि ॥ १८४ ॥

इय भणिऊणं सहसा पत्तो अद्दंसणं स वेयालो ।
अहमवि गयणाहिंतो धसत्ति पडिओ जलनिहिम्मि ॥ १८५ ॥

तालतरुदीर्घजंघो मषिमूसामहिषकालकशरीरः ।
आश्लिष्टलम्बबाहू-निर्गतदशनः प्रलम्बौष्ठः ॥ १८० ॥

खद्योतदीप्तचक्षु-र्निर्लोलितयमलयुगलजिह्वावान् ।
अतिपीनचिपिटनासो वैतालस्तापसज्जनकः ॥ १८१ ॥

आस्फोटयन् बहुशोऽभिगर्जन् तथाट्टहासैः ।
प्रलयघननिःस्वनैः कुर्वन्नभस्तलं मुखरम् ॥ १८२ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

रे ! रे ! तदा यत् दत्तमासीत् दयितापहारतो दुःखम् ।
वैरस्य तस्याऽन्तं करोमि दृष्टः कुत्र यासि ? ॥ १८३ ॥

रे वैरिन् ! बालत्वे जीवंस्तावत् कथं वा छुटितोऽसि ? ।
इदानीं न पुनः छुटयसि क्षिप्तो भीमे जलधौ ॥ १८४ ॥

इति भणित्वा सहसा प्राप्तोऽदर्शनं स वैतालः ।
अहमपि गगनेभ्यो धस इति पतितो जलनिधौ ॥ १८५ ॥

---

१. असिलिट्ठो=आश्लिष्टः । २. खद्योतदीप्तचक्षुः । ३. अतिपीनचिपिटनासः । ४. आस्फोटयन् । ५. प्रलयघननिस्वनैः । ६. क्षिप्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुणरुत्तजविज्जंती जाव न सा वहइ नहगमा विज्जा ।
ताहे नायं नूणं हरियाओ मज्झ विज्जाओ ॥ १८६ ॥

कोवि हु एस पयंडो वइरी असुरोत्ति चिंतयंतेण ।
धणदेव ! ताव बाहाहिं जलनिहिं तरिउमारद्धो ॥ १८७ ॥

एवं नरिंद ! साहइ जाव य सो मज्झ निययवुत्तंतं ।
निज्जामएण ताव य सभयं एवं समुल्लवियं ॥ १८८ ॥

भो भो नावियपुरिसा ! सकन्नधारा समुज्जया होह ।
दीसइ कयंतवयणंव भीमं[1]मुप्पाइयं जेण ॥ १८९ ॥

सुप्पप्पमाणमुब्भूयमब्भवद्दलयमु[2]अह नहमग्गे ।
खलसंगयंव जं कुणइ संखयं झत्ति वड्ढंतं ॥ १९० ॥

एरिसठाणे जायं एयं उप्पाइयं महाघोरं ।
अ[3]इरा सभडनावियनावाइविणासणं कुणइ ॥ १९१ ॥

पुनरुक्तजप्यमाना यावन्न सा वहति नभोगामी विद्या ।
तदा ज्ञातं नूनं हृता मम विद्याः ॥ १८६ ॥

कोऽपि खल्वेष प्रचण्डो वैरी असुर इति चिन्तयता ।
धनदेव ! तावत् बाहुभ्यां जलनिधिं तरितुमारब्धः ॥ १८७ ॥

एवं नरेन्द्र ! कथयति यावच्च स मम निजकवृतान्तम् ।
निर्यामकेन तावच्च सभयमेवं समुल्लपितम् ॥ १८८ ॥

भो ! भो ! नाविकपुरुषाः ! सकर्णधारा समुद्यता भवत ।
दृश्यते कृतान्तवदनमिव भीममौत्पातिकं येन ॥ १८९ ॥

सूर्पप्रमाणोत्भूतमब्भ्रवार्दलकं पश्यत नभोमार्गे ।
खलसङ्गतमिव यत्करोति सङ्क्षयं झटिति वर्धमानम् ॥ १९० ॥

ईदशस्थाने जातमेतदौत्पादिकं महाघोरम् ।
अचिरात् सभटनाविकनावादिविनाशनं करोति ॥ १९१ ॥

१. औत्पातिकम् । २. उअह=पश्यत । ३. अचिरात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एयं निसम्म वयणं कूवयखंभग्गसंठियनरस्स ।
पवहणपुरिससमूहो सं[1]खुद्धो विगयजी[2]यासो ॥ १९२ ॥ तओ ॥

मुच्चइ नंगरनिवहो कूवयखंभो तिरि[3]च्छओ विहिओ ।
नावावि सियवडेणं घणेण पच्छाइया सव्वा ॥ १९३ ॥

एत्थंतरम्मि पच्छाइयं नहं कसिणमेहनिवहेण ।
संखोहियसलिलनिही पवाइओ मारुओ चंडो ॥ १९४ ॥

जमजीहव्व चमक्कइ तडिच्छडासंततं समंतेण ।
[4]धाराहराविं गज्जंति भीसणं मच्चुसुहडव्व ॥ १९५ ॥

खरपवणुद्धुयसायरतरंगवेगेहिं हीरए नावा ।
गुरुकल्लोलवसुट्ठियनंगरनियरेण धरियावि ॥ १९६ ॥

अणवरयतरंगेहिं [5]उप्पयनिवयं [6]कुणंतिया वहइ ।
तंदूसयस्स लीलं कोट्टिमकरहम्ममाणस्स ॥ १९७ ॥

एतन्निशम्य वचनं कूपकस्तम्भाग्रसंस्थितनरस्य ।
प्रवहणपुरुषसमूहः संक्षुब्धो विगतजीविताशः ॥ १९२ ॥

ततः । मुञ्चति नङ्गरनिवहः कूपकस्तम्भस्तिर्यङ् विहितः ।
नावोऽपि श्वेतपटेन घनेन प्रच्छादिताः सर्वाः ॥ १९३ ॥

अत्रान्तरे प्रच्छदितं नभः कृष्णमेघनिवहेन ।
संक्षुब्धसलिलनिधिः प्रवातो मरुच्चण्डः ॥ १९४ ॥

यमजीह्वेव चमत्करोति तडिच्छटासंततं समन्तेन ।
धाराधरापि गर्जन्ति भीषणं मृत्युसुभट इव ॥ १९५ ॥

खरपवनोद्धूतसागरतरङ्गवेगैः ह्रियते नौः ।
गुरुकल्लोलवशोत्थितनङ्गरनिकरेण धृताऽपि ॥ १९६ ॥

अनवरततरङ्गैरुत्पातनिपातं कुर्वती वहति ।
तिन्दूसस्य (कन्दुकस्य) लीलां कुट्टिमकरहन्यमानस्य ॥ १९७ ॥

---

१. संक्षुब्धः । २. जीयासा=जीविताशा । ३. तिरिच्छओ=तिर्यङ् । ४. धाराधरः=मेघः । ५. उत्पातनिपातम् । ६. कुर्वती ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ताव य खणंतराओ खरमारुयखंचणेण जज्जरिया ।
करकरकरस्स तुट्टंति नंगरा वीइवेगेहि ॥ १९८ ॥

पवरतुरंगमतरुणिव्व ताहिं उम्मुक्कबंधणा नावा ।
वीईनोलिज्जंता[1] पहाविया[2] गरुयवेगेण ॥ १९९ ॥

कत्थइ सुसिद्धविज्जा खयरिव्व नहंगणेण उप्पयइ ।
विज्जाविगमे कत्थइ निवडइ खयरिव्व गयणाओ ॥ २०० ॥

डंडाहया भुयंगिव्व जाइ कत्थइ तरंगरंगता ।
महजणसदुत्तत्थव्व धावए कत्थइ अईव ॥ २०१ ॥

कत्थइ झाणोवगया झायइ सा जोगिणिव्व निक्कंपा ।
कत्थइ कंतारगया थेरी[3] इव मंदयं वयइ ॥ २०२ ॥

कत्थइ गुरुजणदिट्ठा वराहकुलबालियव्व लज्जाए ।
घुम्मइ वेविरदेहा सा नावा जलहिमज्झम्मि ॥ २०३ ॥

तावच्च क्षणान्तरतः खरमरुत्कर्षनेन जर्जरिता ।
करकरकुर्वतस्त्रुट्यन्ते नङ्गरा वीचिवेगैः ॥ १९८ ॥

प्रवरतुरङ्गमतरणीव तदा उन्मुक्तबन्धना नौः ।
वीचिनोह्यमाना प्रधाविता गुरुकवेगेन ॥ १९९ ॥

कुत्रचित् सुसिद्धविद्या खेचरीव नभोङ्गणेन उत्पतति ।
विद्याविगमे कुत्रचित् निपतति खेचरीव गगनतः ॥ २०० ॥

दण्डाहता भुजङ्गीव याति कुत्रचित्तरङ्गरङ्गता ।
महज्जनसदुक्तार्थ इव धावति कुत्रचिदतीव ॥ २०१ ॥

कुत्रचित् ध्यानोपगता ध्यायति सा योगिनीव निष्कम्पा ।
कुत्रचिन् कन्तारगता स्थविरेव मन्दकं व्रजति ॥ २०२ ॥

कुत्रचित् गुरुजनदृष्टा वरार्हकुलबालिकेव लज्जया ।
घूमति वेपनशीलदेहा सा नौ-र्जलधिमध्ये ॥ २०३ ॥

---

१. नोलिज्जंता=नोद्यमाना=प्रेर्यमाणा । २. प्रधाविता। ३. स्थविरा=वृद्धा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कल्लोलजलपलावियफलयगलंतोरुबिंदुअंसूहिं ।
रुयइव्व सेमस्सियजणोहपरिरक्खणाऽसत्ता ॥ २०४ ॥
विहडियबंधणफलहोहमुक्कगुरुसद्दविप्पलावेहिं ।
आसन्नभंगभीयव्व विलवंई सरणपरिहीणा ॥ २०५ ॥
उम्मत्तियव्व तत्तो इओ तओ सायरम्मि भममाणा ।
अववरयं विदलंता जलगयमामयसरावुव्व ॥ २०६ ॥
उव्विग्गकन्नधारा आउलविलवंतकोलियकुलोहा ।
उत्तत्थवणियसत्था उद्धयकंदंतकम्मयरा ॥ २०७ ॥
कच्छोट्टंतरगोवियसुवन्नखंडम्मि जणसमूहम्मि ।
नियतणुसंदामियफलयखंडदक्खम्मि वणिनियरे ॥ २०८ ॥
नियकुलदेवयनियरं ओवायंते समत्थलोयम्मि ।
नाविय़जणे य भंडं पविक्खिवंते समुद्दम्मि ॥ २०९ ॥

कल्लोलजलप्लावितफलकगलतुरुबिन्द्वश्रुभिः ।
रुदतीव समाश्रितजनौघपरिरक्षणाऽऽसक्ता ॥ २०४ ॥
विघटितबन्धनफलकौघमुक्तगुरुशब्दविप्रलापैः ।
आसन्नभङ्गभीत इव विलपन्ती शरणपरिहीणा ॥ २०५ ॥
उन्मत्तिकेव तत इतस्ततः सागरे भ्राम्यंती ।
अनवरतं त्रुट्यन्ती जलगतामयसराव इव ॥ २०६ ॥
उद्विग्नकर्णधाराऽऽकुलविलपत्कौलिककुलौघा ।
उत्त्रस्तवणिक्सार्था उद्धतक्रन्दत्कर्मकराः ॥ २०७ ॥
कच्छोट्टन्तर्गोपितसुवर्णखण्डे जनसमूहे ।
निजतनुसंदामितफलकखण्डदक्षे वणिग्निकरे ॥ २०८ ॥
निजकुलदेवनिकरं उपयाचमाने समस्तलोके ।
नाविकजने च भाण्डं प्रक्षिपति समुद्रे ॥ २०९ ॥

---

१. पलावियं = प्लावितम् । २. समस्सिओ = समाश्रितः । ३. विदलंता = त्रुटयन्ती । ४. आमं = अपक्वम् । ५. कर्मकरः = दासः । ६. उपयाचमाने ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जलच्छाइयपेरंतं एक्कं [1]आसाइऊण गिरिगडयं ।
विदलंतफलयनियरा फुट्टा सहसत्ति सा नावा ॥ २१० ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

अहमवि तत्तो नरवर ! आसाइयफलहयम्मि संलग्गो ।
अंतेण्णिवेल्लिनोलिज्जमाणलहुमच्छविच्छुरिओ ॥ २११ ॥

कत्थइ असंखसंखोहखोहिओ जलनिहिम्मि बुड्डुंतो ।
कत्थइ [2]गाहगसिज्जंतगोहियामुहविणिम्मुक्को ॥ २१२ ॥

कत्थइ [3]नक्कुक्कत्तियसिप्पिपुडुप्फिडियमोत्तियाइन्नो ।
कत्थइ तरंगवेविरविद्दुमगहणेण रुज्झंतो ॥ २१३ ॥

अवरावरगुरुलहरीतरंगवेगेहिं हीरमाणो हं ।
दिणपंचगेण नरनाह ! पाविओ नीरपेरंतं ॥ २१४ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

रविकरसंपायपणट्ठपउर[4]जड्डो तओ समुत्तरिउं ।
काउं सुपक्ककयलीफलाइणा [5]पाणवित्तिमहं ॥ २१५ ॥

जलाच्छादितपर्यन्तमेकमासाद्य गिरिगडकम् ।
विदलत्फलनिकरा स्फुटा सहसेति सा नौः ॥ २१० ॥ पञ्चभिः कुलकम्॥

अहमपि ततो नरवर ! आसादितफलके संलग्नः ।
अंतर्निवेल्लिनोल्लायमानलघुमत्स्यविच्छुरितः ॥ २११ ॥

कुत्रचिदसङ्ख्यसङ्ख्यौघक्षोभितो जलनिधौ मग्नः ।
कुत्रचित् ग्राहग्रस्यमानगोधिकामुखविर्निमुक्तः ॥ २१२ ॥

कुत्रचित् नक्रोत्कर्तितशुक्तिपुटोद्भ्रष्टमौक्तिकाकीर्णः ।
कुत्रचित् तरङ्गवेपितविद्रुमग्रहणेन रुध्यमानः ॥ २१३ ॥

परस्परगुरुलहरीतरङ्गवेगैः ह्रियमाणोऽहम् ।
दिनपञ्चकेन नरनाथ ! प्राप्तो नीरपर्यन्तम् ॥ २१४ ॥ चतसृभिः कलापकम्॥

रविकरसंपातप्रणष्टप्रचुरशीतं ततः समुत्तीर्य ।
कृत्वा सुपक्वकदलीफलादिना प्राणवृत्तिमहम् ॥ २१५ ॥

---

१. आसाद्य=प्राप्य । २. ग्राहाः=जलचारिजन्तुविशेषाः । ३. नक्राः=जलचरजीवविशेषाः, तदुत्कर्तितशुक्तिपुटोद्भ्रष्टमौक्तिकाकीर्णः । ४. जड्डो=शीतम् । ५. प्राणवृत्तिम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

परिमुसियनालिएरुग्गएण तिल्लेण काउमब्भंगं ।
ण्हाऊण सरोतीरे चंदणतरुपल्लवरसेण ॥ २१६ ॥

कप्पूरमीसिएणं काऊण विलेवणं पयत्तेण ।
जाइफलेलासहियं समाणिय पवरतंबोलं ॥ २१७ ॥

वररयणसिलावट्टे उवविट्ठो चिंतिउं पयत्तो हं ।
अव्वो ! कह णु अकंडे जाओ धणपरियणविणासो ? ॥२१८ ॥चतसृभिः कलापकम् ॥

कह सो महाणुभावो होही भग्गम्मि जाणवत्तम्मि ? ।
आसाइयफलओ जइ समुत्तरेज्जा [1]भवे [2]लट्ठं ॥ २१९ ॥

एमाइ चिंतयंतो कइवि हु दिवसाणि जाव अच्छामि ।
ता अन्नदिणे केणवि उल्लवियं वयणमेयंति ॥ २२० ॥

भो धणदेव ! महायस ! उव्विग्गो कीस अच्छसे एवं ? ।
तत्तो तत्तोहुत्तं जाव पलोएमि संभंतो ॥ २२१ ॥

परिशोषितनालिकेरोद्गतेन तैलेन कृत्वाऽभ्यङ्गम् ।
स्नात्वा सरस्तीरे चन्दनतरुपल्लवरसेन ॥ २१६ ॥

कर्पूरमिश्रितेन कृत्वा विलेपनं प्रयत्नेन ।
जातिफलैलासहितं समानीतः प्रवरतम्बोलम् ॥ २१७ ॥

वररत्नशीलापृष्ठे उपविष्टश्चिन्तयि प्रवृत्तोऽहम् ।
अहो ! कथं नु अकाण्डे जातो धनपरिजनविनाशः ? ॥२१८ ॥चतसृभिः कलापकम् ॥

कथं स महानुभावो भविष्यति भग्ने यानपात्रे ?।
आसादितफलको यदि समुत्तरेत् भवेत् लष्टम् ॥ २१९ ॥

एवमादिचिन्तयन् कत्यपि खलु दिवसानि यावदासे ।
तावदन्यदिने केनाऽपि उल्लपितं वचनमेतदपि ॥ २२० ॥

भो धनदेव ! महायशः ! उद्विग्नः कथं आस्स एवम् ? ।
ततस्तदभिमुखं यावत् प्रलोकयामि संभ्रान्तः ॥ २२१ ॥

---

१. भवेत् । २. सुन्दरम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

ताव य दिट्ठो भासुरसरीरधारी पहट्ठमुहकमलो ।
परिहियसखिंखि[1]णीपंचवन्नवरवत्थसोहिल्लो ॥ २२२ ॥

उत्तंसट्ठियभासुरसप्पफणागारचिंधचिं[2]चइओ ।
अइपिच्छणिज्जरूवो कोवि हु देवो महाभागो ॥ २२३ ॥ तिसृभिः विशेषकम् ॥

अह कयअब्भुट्ठाणो अवगूढो तेण सायरं अहयं ।
भणिओ य ममं परिजाणसीह किंवा न तं भद्द ! ॥ २२४ ॥

तत्तो य मए भणियं अज्जवि सम्मं न याणिमो देव ! ।
ता साहिज्जउ अम्हं को सि तुमं कत्थ दिट्ठो वा ? ॥ २२५ ॥

भणियं देवेण तओ आसि तए हत्थिणाउरे नयरे ।
दिट्ठो मणोरमुज्जाणसंठिओ देवसम्मोत्ति ॥ २२६ ॥

लक्खं दाऊण तया जोगियहत्थाओ सुपइट्ठसुओ ।
जयसेणो नामेणं विमोइओ जस्स वयणेण ॥ २२७ ॥

तावच्च दृष्टो भासुरशरीरधारी प्रहर्षितमुखकमलः ।
परिहितसकिङ्कणीपञ्चवर्णवरवस्त्रशोभावान् ॥ २२२ ॥

अवतंसस्थितभासुरसर्वफणाकारचिह्नमण्डितः ।
अतिप्रेक्षणीयरूपः कोऽपि खलु देवो महाभाग् ॥२२३॥
तिसृभि-र्विशेषकम्॥

अथ कृताभ्युत्थानोऽवगूढः तेन सादरं अहकम् ।
भणितश्च माम् परिजानासि, इह किं वा न त्वं भद्र ! ॥ २२४ ॥

ततश्च मया भणितमद्याऽपि सम्यक् न जानीमो देव ! ।
तस्मात् कथयतु अस्माकं कोऽसि त्वं कुत्र दृष्टो वा ? ॥ २२५ ॥

भणितं देवेन ततोऽसीत् त्वया हस्तिनापुरे नगरे ।
दृष्टो मनोरमोद्याने संस्थितो देवशर्मेति ॥ २२६ ॥

लक्षं दत्त्वा त्वया योगिकहस्तात् सुप्रतिष्ठसुतः ।
जयसेनः नाम्ना विमोचितो यस्य वचनेन ॥ २२७ ॥

---

१. खिङ्खिणी=किङ्कणी=घण्टिका । २. चिंचइओ=मण्डितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जो य तया अडवीए सत्थविलोवम्मि सुप्पइट्ठस्स ।
पल्लीवइणो पासे बालग्गाहो तए दिट्ठो ॥ २२८ ॥

तह य कुसग्गपुराओ नियत्तमाणेण दड्ढपल्लीए ।
सीहगुहाए बाहिं करंकमज्झट्ठिओ दिट्ठो ॥ २२९ ॥

परिच्छिन्नचलणजुयलो गुरुपहरणघायजज्जरियदेहो ।
गाढं तिसाभिभूओ जो तइया कंठगयपाणो ॥ २३० ॥

परहियरएण तुमए अरहं देवो सुसाहुणो गुरुणो ।
इय अच्चंतं दाउं सम्मत्तं नियमसंजुत्तं ॥ २३१ ॥

तत्तो य नमोक्कारो दिन्नो संसारसागरुत्तारो ।
जस्सासि तए तइया सो हं भो ! देवसम्मजिओ ॥ २३२ ॥ सप्तभिः कुलकम् ॥

नवकारपभावाओ वेलंधरनागरायमज्झम्मि ।
जाओ सिवओ नामं सामाणियपणयपयकमलो ॥ २३३ ॥

यश्च तदाऽटव्यां सार्थविलोपे सुप्रतिष्ठस्य ।
पल्लीपतेः पार्श्वे बालग्राहो त्वया दृष्टः ॥ २२८ ॥

तथा च कुशाग्रपुरतो निवर्तमानेन दग्धपल्ल्याम् ।
सिंहगुफायां वर्हि करङ्कमध्येस्थितः दृष्टः ॥ २२९ ॥

परिच्छिन्नचरणयुगलो गुरुप्रहरणघातजर्जरितदेहः ।
गाढं तृडभिभूतो यस्तदा कण्ठगतप्राणः ॥ २३० ॥

परहितरतेन त्वयाऽर्हन् देवः सुसाधवो गुरवः ।
इति अत्यन्तं दत्त्वा सम्यक्त्वं नियमसंयुक्तम् ॥ २३१ ॥

ततश्च नमस्कारो दत्तः संसारसागरोत्तारः ।
यस्याऽऽसीत् त्वया तदा सोऽहं भो! देवशर्माजीवः ॥२३२॥ सप्तभिः कुलकम्॥

नमस्कारप्रभावतो वेलन्धरनागराजमध्ये ।
जातः शिवको नाम सामानिकप्रणतपदकमलः ॥ २३३ ॥

---

१. तृडभिभूतः=पिपासाक्रान्तः । २. जिओ=जीवः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य मए भणियं एवं एयंति किंतु पुच्छामि ।
ठाणम्मि कम्मि अच्छइ तुम्हे साहेह मह एयं । ॥ २३४ ॥

अह सुरवरेण भणियं निसुणसु मेरुस्स दक्खिणदिसाए ।
बायालीससहस्साहिं[1] जोयणाणं अणूणाइं[2] ॥ २३५ ॥

लवणसमुद्दं ओगाहिऊण अत्थित्थ पव्वओ रम्मो ।
सत्तरससय एगवीसे उड्ढं उच्चत्तणं जस्स ॥ २३६ ॥

अद्धट्ठजोयणाइं समंतओ निययकंतिपसरेण ।
लवणोहिस्स सलिलं पयासई अंकरयणमओ[3] ॥ २३७ ॥

नामेण दउभासो तस्स य सिहरम्मि अत्थि वरभवणं ।
बावट्ठि[4]जोयणुच्चं रम्मं वररयणचिंचइयं ॥ २३८ ॥

तत्थ य वसामि अहयं सामाणियदससहस्स परियरिओ ।
पलिओवमट्ठिईओ सिवओ वेलंधराहिवई ॥ २३९ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

ततश्च मया भणितमेवमेतदिति किन्तु पृच्छामि ।
स्थाने कस्मिन् आस्ध्वम् यूयम् कथयथ ममैतद् ? ॥ २३४ ॥

अथ सुरवरेण भणितं निशृणु मेरोर्दक्षिणदिशि ।
द्विचत्वारिंशत्सहस्त्रैः योजनानामनूनानि ॥ २३५ ॥

लवणसमुद्रमवग्राह्यऽस्त्यत्र पर्वतो रम्यः ।
सप्तदशशतमेकविंशति उर्ध्वमुच्चत्वं यस्य ॥ २३६ ॥

अर्धाष्टयोजनानि समन्ततो निजकान्तिप्रसरेण ।
लवणोदधेः सलिलं प्रकाशतेऽङ्करत्नमयः ॥ २३७ ॥

नाम्ना दउभासस्तस्य च शिखरेऽस्ति वरभवनम् ।
द्वाषष्टियोजनमुच्चं रम्यं वररत्नमण्डितम् ॥ २३८ ॥

तत्र च वसाम्यहकं सामानिकदशसहस्त्रं परिवृत्तः ।
पल्योपमस्थितिकः शिवको वेलंधराऽधिपतिः ॥ २३९ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

१. बायालीसा = द्विचत्वारिंशत् । २. अनूनानि । ३. अङ्कस्थितरत्नमय इत्यर्थः । ४. बावट्ठी=द्वाषष्टिः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

लवणसमुद्दे अन्नावि अत्थि सिवया ओ रायहाणी मे ।
जोयणसहस्सबारसवित्थिण्णा सा समंतेण ॥ २४० ॥

सिवयाइ तीइ बहुसो अच्छामि अहं अणेयदेवीहिं ।
परियरिओ दिव्वसुहं भुंजंतो तह दउभासे ॥ २४१ ॥

ता भद्द ! तुह पसायाओ एरिसी पाविया मए रिद्धी ।
कल्लम्मि दउभासम्मि आगओ पव्वए अहयं ॥ २४२ ॥

ओहिन्नाणेण तुमं पत्तं दट्ठुण रयणदीवम्मि ।
आयाओ तुहदंसणकंखी, भण जं मए किच्चं ? ॥ २४३ ॥

अव्वो ! जिणिंदधम्मस्स एरिसं एत्तियस्सवि फलंति ।
ता कीस न गेण्हामो जिणदिक्खं इय विचिंतेंतो ॥ २४४ ॥

भणिओ पुणोवि देवेण होइ देवाण दंसणममोहं ।
तो भव पउणो[1] जेणाहमज्ज बहुरयणसंजुत्तं ॥ २४५ ॥

लवणसमुद्रे अन्याऽप्यस्ति शिवका ओ राजधानी मम ।
योजनसहस्रद्वादशविस्तीर्णा सा समन्तेन ॥ २४० ॥

शिवकायां तस्यां बहुश आसे अहमनेकदेवीभिः ।
परिवृत्तो दिव्यसुखं भुञ्जानस्तथा दउभासे ॥ २४१ ॥

तस्मात् भद्र ! तव प्रसादादीदृशी प्राप्ता मया ऋद्धिः ।
कल्ये दउभासेऽऽगतः पर्वतेऽहकम् ॥ २४२ ॥

अवधिज्ञानेन त्वां प्राप्तं दृष्ट्वा रत्नद्वीपे ।
आयातस्तवदर्शनकांक्षी, भण यत् मम कृत्यम् ? ॥ २४३ ॥

अहो ! जिनेन्द्रधर्मस्य ईदृशमेतावतोऽपि फलमिति ।
तस्मात् कस्मान्न गृह्णीमो जिनदिक्षामिति विचिन्तयन् ॥ २४४ ॥

भणितः पुनरपि देवेन भवति देवानां दर्शनममोघम् ।
ततो भव प्रगुणो येनाऽहमद्य बहुरत्नसंयुक्तम् ॥ २४५ ॥

---

१. प्रगुणः=मज्जितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दिव्वविमाणारूढं नेमि तुमं हत्थिणाउरे नयरे ।
तत्थ य गयस्स हियइच्छियंपि होही महाभाग ! ॥ २४६ ॥ तिसृभि र्विशेषकम्॥

एवंति मए भणिए दिव्वविमाणं विउव्वियं[1] सहसा ।
भूरिरयणोहसहिओ चडाविओ तम्मि तेणाहं ॥ २४७ ॥

रयणनिवहं तद्दीवत्थं अणेयपयारयं नरवर ! वरं घेत्तुं मज्झं समप्पिय सायरं ।
सिवगपहुणा सम्मं दिव्वे विमाणवरे ठिओ गयपुरपुरं[2] तेणाणीओ खणेण तओ अहं
॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ गयपुरपच्चागमोत्ति नामेण ।
सुरसुंदरीकहाए तेरसमो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

दिव्यविमानारूढं नयामि त्वां हस्तिनापुरे नगरे ।
तत्र च गतस्य हृदयमिच्छितमपि भविष्यति महाभाग् ॥२४६ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम्॥

एवमिति मयि भणिते दिव्यविमानं विकुर्व्वितं सहसा ।
भूरिरत्नौघसहित आरोहितस्तस्मिन् तेनाऽहम् ॥ २४७ ॥

रत्ननिवहं तद्द्वीपस्थमनेकप्रकारकं, नरवर !
वरं गृहीत्वा मम समर्पितं सादरम्।
शिवकप्रभुना सम्यग् दिव्ये विमानवरे स्थितो
गजपुरपुरं तेनाऽऽनीतः क्षणेन ततोऽहम् ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि परिसमाप्यते गजपुरप्रत्यागमोऽपि नाम्नाः ।
सुरसुन्दरीकथायास्त्रयोदश इह परिच्छेदः ॥ २५० ॥

॥ त्रयोदशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. विउव्वियं=विकुर्व्वितम् । २. गजपुरपुरं=हस्तिनापुरनगरम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चतुर्दशः परिच्छेदः

एवं च जाव साहइ धणदेवो नरवइस्स वुत्तंतं ।
एत्थंतरम्मि सुरसुंदरीवि गुरुसोयसंतत्ता ॥ १ ॥

हा ! मह इमस्स दुक्खागरस्स हिययस्स वज्जघडियस्स ।
असोयव्वं सोच्चावि फुट्टए जं न सइखंडं[1] ॥ २ ॥

किं धरिएहिं इण्हिं इमेहि पाणेहिं दुक्खनिलएहिं[2] ? ।
मणवल्लहस्स जायम्मि मंगुले[3] जाणभंगम्मि ॥ ३ ॥

सइ दंसणेवि नेहस्स पगरिसो दंसिओ तए नाह ! ।
सत्तुंजएण रुद्धो विमोइओ जेण ताओत्ति ॥ ४ ॥

अवहरिया जेणाहं सुरेण तेणेव छिन्नवरविज्जो ।
कह होहिसि नाह ! तुमं जाणविवत्तीए जलहिम्मि ? ॥ ५ ॥

एवञ्च यावत् कथयति धनदेवो नरपतेः वृतान्तम् ।
अत्रान्तरे सुरसुन्दर्यपि गुरुशोकसंतप्ता ॥ १ ॥

हा ! ममास्य दुःखाकरस्य हृदयस्य वज्रघडितस्य ।
अश्रोतव्यं श्रुत्वाऽपि स्फुटति यन्न शतखण्डम् ॥ २ ॥

किं धृतैरिदानीमेभिः प्राणैर्दुःखनिलयैः ? ।
मनोवल्लभस्य जाते मङ्गुले यानभङ्गे ॥ ३ ॥

सकृत् दर्शनेऽपि स्नेहस्य प्रकर्षो दर्शितस्त्वया नाथ ! ।
शत्रुञ्जयेन रुद्धो विमोचितो येन तात इति ॥ ४ ॥

अपहृता येनाऽहं सुरेण तेनैव च्छिन्नवरविद्यः ।
कथं भविष्यसि नाथ ! त्वं यानविपत्तौ जलधौ ? ॥ ५ ॥

---

१. शतखण्डम् । २. निलयं=स्थानम् । ३. मंगुलं=अनिष्टम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हा ! कह ससंककरनिम्मलं मुहं नाह ! तुह पलोइस्सं ।
एवंविहम्मि विहिए विहिणा हयभागधेया हं ? ॥ ६ ॥

चलनेहाओ महिलाओ होंति सच्चो जणप्पवाओऽयं ।
जं एरिसेवि निसुए अज्जवि जीवामि पावा हं ॥ ७ ॥

एमाइ विचिंतेंती सोगावेगाओ विगयचेयन्ना ।
पासट्ठियदेवीए पडिया मुच्छाए उच्छंगे ॥ ८ ॥

कमलावईवि देवी संभावियसुयविओगसोगत्ता ।
बाहजलाविलनयणा विलविउमेवं समाढत्ता ॥ ९ ॥

हा ! पुत्तय ! अडवीए तइया मह जायमित्तओ हरिओ ।
इण्हिंपि अकयदंसण ! कत्थ गओ मह [1]अउन्नाए ? ॥ १० ॥

धन्ना एसा जीए ताव य तुह पुत्त ! पुलइयं वयणं ।
हा ! हा ! अहं [2]अहन्ना जाए जाओवि न हु दिट्ठो ॥ ११ ॥

हा ! कथं शशाङ्ककरनिर्मलं मुखं नाथ ! तव प्रलोकयिष्यामि ।
एवंविधे विहिते विधिना हतभाग्यधेयाऽहम् ? ॥ ६ ॥

चलस्नेहा महिला भवन्ति सत्यो जनप्रवादोऽयम् ।
यदीदृशेऽपि निश्रुते अद्याऽपि जीवामि पापाऽहम् ॥ ७ ॥

एवमादि चिन्तयन्ती शोकावेगात् विगतचेतना ।
पार्श्वस्थितदेव्याः पतिता मूर्च्छया उत्सङ्गे ॥ ८ ॥

कमलावत्यपि देवी संभूतसुतवियोगशोकार्त्ता ।
बाष्पजलाविलनयना विलपितुमेवं समारब्धा ॥ ९ ॥

हा ! पुत्रक ! अटव्यां तदा मम जातमात्रो हृतः ।
इदानीमपि अकृतदर्शन ! कुत्र गतो ममापुन्यायाः ? ॥ १० ॥

धन्यैषा यस्यास्तावच्च तव पुत्र ! दृष्टं वदनम् ।
हा ! हा ! अहमधन्या जाते जातोऽपि न खलु दृष्टः ॥ ११ ॥

---

१. अपुन्यायाः । २. अधन्या ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जं तइया कुलवइणा आइट्ठं, होज्ज किं नु तं अलियं ।
संपत्तजोव्वणो सो मिलिही किल हत्थिणपुरम्मि ? ॥ १२ ॥
रायावि अमरकेऊ करयलपल्हत्थ[1]वयणविच्छाओ ।
सुयसोयविहुरियंगो बाहजलं मोत्तुमारद्धो ॥ १३ ॥
धणदेवेणं एत्थंतरम्मि सुरसुंदरिं पवीयंती ।
पुट्ठा विलासिणी हंसिया उ संजायसंकेण ॥ १४ ॥
मुच्छानिमीलियच्छी का एसा कन्नगा अउव्वत्ति ।
उज्जाणनिवडणाइं तीइवि से साहियं सव्वं ॥ १५ ॥
संभरियसुमइवयणो धणदेवो ताहि एवमुल्लवइ ।
कीस विसन्नो नरवर ! विलवसि किंवा तुमं देवि ! ॥ १६ ॥
किं तं विसुमरियं भे[2] नेमित्तियसुमइणा जमाइट्ठं ।
कुसुमायरउज्जाणे जइया किर कन्नगा पडिही ॥ १७ ॥

यत्तदा कुलपतिनाऽऽदिष्टं, भवेत्किन्नु तमलिकम् ।
संप्राप्तयौवनः स मीलिष्यति किल हस्तिनापुरे ? ॥ १२ ॥
राजाऽपि अमरकेतुः करतलपर्यस्तवदनविच्छायः ।
सुतशोकविधुरितांऽगः बाष्पजलं मोक्तुमारब्धः ॥ १३ ॥
धनदेवेनऽत्रान्तरे सुरसुन्दरीं प्रवीजयन्ती ।
पृष्टा विलासिनी हंसिका तु सञ्जातशङ्केन ॥ १४ ॥
मूर्च्छानिमीलिताक्षी कैषा कन्यकाऽपूर्वेति ।
उद्यानिपतनादि तयाऽपि तस्मै कथितं सर्वम् ॥ १५ ॥
संस्मृतसुमतिवचनो धनदेवस्तदा एवमुल्लपति ।
कस्माद्विषण्णो नरवर ! विलपसि किंवा त्वं देवि ! ॥ १६ ॥
किं तद् विस्मृतं भवतां नैमितिकसुमतिना यदादिष्टम् ।
कुसुमाकरोद्याने यदा किल कन्यका पतिष्यति ॥ १७ ॥

---

१. पल्हत्थो=पर्यस्तः । २. भे=भवताम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो सिग्घं होही समागमो तुम्ह निययपुत्तेण ।
ता मा [1]तूरह संपइ मिलिही सो नत्थि संदेहो ॥ १८ ॥ युग्मम् ॥

जं सो जहत्थवाई सुमई उवलद्धपच्चओ बहुसो ।
ता मा कुणह विसायं जाएवि हु जाणभंगम्मि ॥ १९ ॥

एवं च समासासइ धणदेवो जाव निउणवयणेहिं ।
एत्थंतरम्मि सहसा दुंदुहिसद्दो समुच्छलिओ ॥ २० ॥

गयणाओ ओयरंता देवा दीसंति नयरबाहिम्मि ।
सुम्मइ जयजयसद्दो सुरकामिणिगीयसंवलिओ ॥ २१ ॥

किं किं इमंति जंपंति जाव अत्थाणसंठिया लोया ।
ताव य समंतभद्दो समागतो हरिसपडिहत्थो ॥ २२ ॥

भणइ य कयप्पणामो पुरस्स पुव्वुत्तरे दिसाभाए ।
कुसुमायरउज्जाणे जइजणजोग्गम्मि भूमीए ॥ २३ ॥

ततः शीघ्रं भविष्यति समागमस्तव निजकपुत्रेण ।
तस्मात्मा त्वरध्वम् संप्रति मीलिष्यति स नास्ति सन्देहः ॥ १८ ॥ युग्मम् ॥

यत्स यथार्थवादी सुमतिरुपलब्धप्रत्ययो बहुशः ।
तस्मात् मा कुरुत विषादं जातेऽपि खलु यानभङ्गे ॥ १९ ॥

एवं च समाश्वसिति धनदेवो यावन्निपुणवचनैः ।
अत्रान्तरे सहसा दुन्दुभिशब्दः समुच्छलितः ॥ २० ॥

गगनादवतरन्तो देवा पश्यन्ति नगरबाह्ये ।
श्रूयते जयजयशब्दः सुरकामिनिगीतसंवलितः ॥ २१ ॥

किं किमिदमिति जल्पन्ति यावदास्थानसंस्थिता लोकाः ।
तावच्च समन्तभद्रः समागतो हर्षप्रतिपूर्णः ॥ २२ ॥

भणति च कृतप्रणामः पुरस्य पूर्वोत्तरे दिग्भागे ।
कुसुमाकरोद्याने यतिजनयोग्यायां भूमौ ॥ २३ ॥

१. तूरह=त्वरध्वम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

समणगणसंपरिवुडो समत्थसत्थत्थवित्थरविहिन्नू ।
परवाइवारवारणनिवारणे[1] केसरिसरिच्छो ॥ २४ ॥

विविहतवोविहिनिरओ विसुद्धचारित्तसंजमुज्जुत्तो ।
परहियकरणेक्करओ सूरी सुपइट्ठनामोत्ति ॥ २५ ॥

अज्जेव समोसरिओ तस्स य निद्दड्ढघाइकम्मस्स ।
संपइ अप्पडिवाई उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ २६ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

केवलिमहिमाकरणत्थमित्थ तियसा समागया देव ! ।
तं सोऊण नरिंदो साणंदो वंदिउं चलिओ ॥ २७ ॥

देवि ! तुमंपि हु पउणा सहिया सुरसुंदरीए होहित्ति ।
वंदित्ता भगवंतं पुच्छ तुमं पुत्तवुत्तंतं ॥ २८ ॥

[2]ण्हायविलित्तो राया महया भडचडयरेण संजुत्तो ।
पवरगइंदारूढो पत्तो कुसुमायरुज्जाणं ॥ २९ ॥

श्रमणगणसंपरिवृत्तः समस्तशास्त्रार्थविस्तरविधिज्ञः ।
परवादीवारवारणनिवारणे केसरीसदृशः ॥ २४ ॥

विविधतपोविधिनिरतो विशुद्धचारित्रसंयमोद्युक्तः ।
परहितकरणैकरतः सूरिः सुप्रतिष्ठनामेति ॥ २५ ॥

अद्यैव समवसृतस्तस्य च निर्दग्धघातिकर्मणः ।
संप्रत्यपतिपाती उत्पन्नं केवलं ज्ञानम् ॥ २६ ॥ चतसृभिः कलापकम् ॥

केवलिमहिमा करणार्थमत्र त्रिदशाः समागता देव ! ।
तच्छ्रुत्वा नरेन्द्रः सानन्दो वन्दितुं चलितः ॥ २७ ॥

देवि ! त्वमपि खलु प्रगुणा सहिता सुरसुन्दर्या भवत इति ।
वन्दित्वा भगवन्तं पृच्छ त्वं पुत्रवृतान्तम् ॥ २८ ॥

स्नातविलिप्तो राजा महता भटचटकरेण [आडम्बरेण] संयुक्तः ।
प्रवरगजेन्द्रारूढः प्राप्तः कुसुमाकरोद्यानम् ॥ २९ ॥

---

१. वारः=समूहः । २. स्नातविलिप्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयलपरिवारसहिओ काउं तिपयक्खिणं मुणिवरस्स ।
पयजुयलं पणमित्ता उवविट्ठो उचियदेसम्मि ॥ ३० ॥

अह कयकेवलिमहिमो सदेवमणुयासुराइपरिसाए ।
गंभीरभारईए सूरी वज्जरिउमारद्धो ॥ ३१ ॥

नारयतिरियनरामरगईसु सत्तेहिं दुक्खतविएहिं ।
कहकहवि माणुसत्तं पाविज्जइ एत्थ संसारे ॥ ३२ ॥

लद्धूणवि तं दुलहं मिच्छत्ताईहिं मोहिया बहवे ।
न कुणंति [1]परत्थ हियं विसयामिसलोलुया जीवा ॥ ३३ ॥

जिणवयणसुइविहीणा कज्जाकज्जाइं नेव जाणंति ।
[2]भक्खेयाभक्खेयं पेयापेयं न लक्खेंति ॥ ३४ ॥

गम्मागम्मविभागं गिद्धा न गणंति विगयमज्जाया ।
धम्मियहियलोएणं वारिज्जंता इय भणंति ॥ ३५ ॥

सकलपरिवारसहितः कृत्वा त्रिप्रदक्षिणां मुनिवरस्य ।
पदयुगलं प्रणम्योपविष्ट उचितदेशे ॥ ३० ॥

अथ कृतकेवलिमहिमा सदेवमनुजासुरादिपर्षदि ।
गंभीरभारत्या सूरिः कथयितुमारब्धः ॥ ३१ ॥

नारकतिर्यग्नरामरगतिषु सत्त्वैर्दुखतप्तैः ।
कथंकथमपि मानुष्यत्वं प्राप्यतेऽत्र संसारे ॥ ३२ ॥

लब्ध्वाऽपि तं दुर्लभं मिथ्यात्वादिभि-र्मोहिता बहवः ।
न कुर्वन्ति परत्र हितं विषयामिषलोलुपा जीवाः ॥ ३३ ॥

जिनवचनश्रुतिविहीना कार्याकार्याणि नैवं जानन्ति ।
भक्ष्याभक्ष्यं पेयापेयं न लक्षयन्ति ॥ ३४ ॥

गम्यागम्यविभागं गृद्धा न गणयन्ति विगतमर्यादाः ।
धार्मिकहितलोकेन वार्यमाणेति भणन्ति ॥ ३५ ॥

१. परत्र=परलोकविषयं हितम् । २. भक्ष्याभक्ष्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मूढा तुम्हे धुत्तेहिं वंचिया नत्थि कोवि जं जीवो ।
जो परलोयं गच्छइ सुहदुहभोत्ता अमुत्तो[1] वा ॥ ३६ ॥

तस्साभावे पावं हिंसाइकयं हविज्ज कस्सेह ? ।
ता पंचभूयसमुदयमित्तं नन्नं जए किंचि ॥ ३७ ॥

एवंविहपरिणामा निग्घिणहियया कुणंति जियघायं ।
अलियं वयंति, [2]गिण्हंतदत्तयं, जंति[3] परदारं ॥ ३८ ॥

भूरिपरिग्गहनिरया रागद्दोसेहिं मोहियमईया ।
निसिभोयणमंसासी गिद्धा महुमज्जपाणम्मि ॥ ३९ ॥

कोहमयमायलोभेहिं विहुया संकिलिट्ठपरिणामा ।
अविरयमिच्छद्दिट्ठी किलिट्ठकम्मं समज्जंति ॥ ४० ॥

तव्वसगा पुण कालं काउं निवडंति घोरनरएसु ।
निच्चं घणंधयारेसु तिव्वसीउण्हकलिएसु ॥ ४१ ॥

**मूढा यूयं धूर्त्तै-र्वञ्चिता नास्ति कोऽपि यज्जीवः ।
यः परलोकं गच्छति सुखदुःखभोक्ताऽमूर्त्तोवा ॥ ३६ ॥**

**तस्याभावे पापं हिंसादिकृतं भवेत् कस्येह ? ।
तर्हि पञ्चभूतसमुदायमात्रं नान्यं जगति किञ्चित् ॥ ३७ ॥**

**एवंविधपरिणामा निर्घृणहृदया कुर्वन्ति जीवघातम् ।
अलिकं वदन्ति, गृहन्त्यदत्तं यान्ति परदारम् ॥ ३८ ॥**

**भूरिपरिग्रहनिरता रागद्वेषै-र्मोहितमतिकाः ।
निशिभोजनमांसाशी-गृद्धा मधुमद्यपाने ॥ ३९ ॥**

**क्रोधमदमायालोभै-र्विद्रुताः संक्लिष्टपरिणामाः ।
अविरतमिथ्यादृष्टिः क्लिष्टकर्म समर्जयन्ति ॥ ४० ॥**

**तद्वशगा पुनः कालं कृत्वा निपतन्ति घोरनरकेषु ।
नित्यं घनान्धकारेषु तीव्रशीतोष्णकलितेषु ॥ ४१ ॥**

१. अमूर्त्तः । २. गृहन्ति+अदत्तम् । ३. यान्ति=सेवन्ते, परदारं=अन्यकलत्रम् ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

तत्थ य ते उववन्ना परमाहम्मियसुरेहिं विरसंता[१] ।
छिज्जंति निसिय[२]करवत्तदित्तपरसूहिं सयहूत्तं[३] ॥ ४२ ॥

गुरुतिक्खकंटयाइन्नसिंबली[४]निविडसाहमज्झम्मि ।
आरोविउण बहुसो आकाड्डिज्जंति रज्जूहिं ॥ ४३ ॥

कढकढकढेंतकुंभीसु [५]तेहिं पच्चंति निद्दयमणेहिं ।
पाईज्जंति[६] जलंतं तंबं[७] तिसियत्ति जंपंता ॥ ४४ ॥

ससरीरसमुक्कत्तियमंसं छुहियाण[८] अग्गिसंकासं ।
काउं छुब्भइ वयणे नेरइयाणं अनाहाणं ॥ ४५ ॥

पूइवसरुहिरपुन्नं वेयरणिं निम्मयं[९] विउव्वित्ता[१०] ।
वोलिज्जंति[११] रसंता हा! हा! मायत्ति जंपंता ॥ ४६ ॥

छायत्था संपत्ता असिपत्तवणम्मि निसियपत्तेहिं ।
छिज्जंति विलवमाणा असितोमरकुंतरूवेहिं ॥ ४७ ॥

तत्र च ते उपपन्ना परमाधार्मिकसुरै-र्विरसन्ताः ।
छिन्दन्ति निशितकरपत्रदीप्तपरशुभिः शतकृत्वः ॥ ४२॥

गुरुतीक्ष्णकण्टकाकीर्णशाल्मलीनिविडशाखामध्ये ।
आरोप्य बहुश आकृष्यन्ते रज्जुभिः ॥ ४३ ॥

कडकडायमानकुम्भीषु तैः पच्यन्ते निर्दयमनोभिः ।
पाय्यन्ते ज्वलन्तं ताम्रं तृषिता इति जल्पन्तः ॥ ४४ ॥

स्वशरीरसमुत्कर्तितमांसं क्षुधितानामग्निसङ्काशम्।
कृत्वा क्षिप्यते वदने नैरयिकानामनाथानाम् ॥ ४५ ॥

पूतिवशरुधिरपूर्णां वैतरणिं निम्नगां विकुर्व्य ।
गम्यन्ते रसन्तो हा ! हा ! मातेति जल्पन्तः ॥ ४६ ॥

छायार्थी संप्राप्ता असिपत्रवने निशितपत्रैः ।
छिद्यन्ते विलपन्तोऽसितोमरकुन्तरूपैः ॥ ४७ ॥

---

१. करुणं क्रन्दन्तः। २. निशितं=तीक्ष्णम्। ३. शतकृत्वः। ४. सिंबली=शाल्मलीवृक्षः। ५. तैः=परमाधार्मिकैः। ६. पाय्यन्ते। ७. ताम्रम्। ८. क्षुधितानाम्। ९. निम्नगा=नदी। १०. विकुर्व्य =विकृत्य। ११. गम्यन्ते।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्थ कयच्छिज्जंता रक्खह सरणागयत्ति जंपंता ।
[1]सुमराविययपुव्वभवा गाढयरं तेहिं हम्मंति ॥ ४८ ॥

किं बहुणा । अच्छिनिमीलियमित्तं नत्थि सुहं दुक्खमेव संतत्तं[2] ।
नरए नेरईयाणं अहोनिसिं पच्चमाणाणं ॥ ४९ ॥

एवं पभूयकालं अणुहविउं दारुणाइं दुक्खाइं ।
कहवि हु उव्वट्टित्ता जायंति तिरिक्खजोणीसु ॥ ५० ॥

तत्थवि छुहापिवासुण्हसीयवहबंधरोयवियणाहिं ।
भाररोवणनत्थणदमणंकुसतोत्तयाईहिं ॥ ५१ ॥

अ[3]वरोप्परभक्खणताडणाइदुक्खाइं विविहरुवाइं ।
पच्चणुभवंति बहुसो पुणो पुणो विविहजोणीसु ॥ ५२ ॥

तत्तो लहंति जइ कहवि दुल्लहं माणुसत्तणं जीवा।
तत्थवि जायइ दुक्खं सारीरं माणसं विविहं ॥ ५३ ॥

तत्र कदर्थ्यमाना रक्षत शरणागता इति जल्पन्तः ।
स्मारितपूर्वभवा गाढतरं तैर्हन्यन्ते ॥ ४८ ॥ किं बहुना ॥

अक्षिनिमीलितमात्रं नास्ति सुखं दुःखमेव संततम् ।
नरके नैरयिकानामहर्निशं पच्यमानानाम् ॥ ४९ ॥

एवं प्रभूतकालमनुभूय दारुणानि दुःखानि ।
कथमपि हु उद्वर्त्य जायन्ते तिर्यग्योनीषु ॥ ५० ॥

तत्राऽपि क्षुधापिपासोष्णशीतवधबन्धरोगवेदनाभिः ।
भारारोपणनाथदमनाङ्कुशतोत्रादिभिः ॥ ५१ ॥

परस्परभक्षणताडनादिदुःखानि विविधरूपाणि ।
प्रत्यनुभवन्ति बहुशः पुनः पुन-र्विविधयोनीषु ॥ ५२ ॥

ततो लभन्ते यदि कथमपि दुर्लभं मनुष्यत्वं जीवाः ।
तत्राऽपि जायन्ते दुःखं शारीरं मानसं विविधम् ॥ ५३ ॥

१. सुमराविय=स्मारितम् । २. संतत्तं=संततम्=निरन्तरम् । ३. अवरोप्परं=परस्परम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दारिद्दगरुयमोग्गरनिवायदुहिया करेंति अन्नेसिं ।
नीयाणंवि[1] आणत्तिं कदन्नलवपावणिच्छाए ॥ ५४ ॥

न गणिंति राइदियहं[2] वच्चंति सुदूरविसमदेसंपि ।
पविसंति विसमविवरं लंघति य जलनिहिं दीणा ॥ ५५ ॥

धणपावणवंछाए दुक्खं न गणिंति लोहगहगहिया ।
दिप्पंतकुंतपउरे पविसंति य भीमसंगामे ॥ ५६ ॥

इट्ठजणवियोगाओ अणिट्ठसंपावणे य जं दुक्खं ।
विविहावयाहि य तहा को पुण तं वन्निउं तरइ? ॥ ५७ ॥

बहुविहरोगायंकेहि पीडिया निव्वुइं न पाविंति ।
घिप्पंति जराइ तओ मरेंति तत्तो सुनिव्विन्ना ॥ ५८ ॥

जइ कइवि हु देवत्तं पाविंति तहिंपि जायए दुक्खं ।
ईसाविसायभयसोयलोहसंतत्त[3]चित्ताण ॥ ५९ ॥

दारिद्रगुरुकमुद्गरनिपातदुःखिता कुर्वन्ति अन्येषाम् ।
नीचानामप्याज्ञप्तिं कदन्नलवप्रापणेच्छया ॥ ५४ ॥

न गणयन्ति रात्रिदिवसं व्रजन्ति सुदूरविषमदेशमपि ।
प्रविशन्ति विषमविवरं लङ्घयन्ति च जलनिधिं दीनाः ॥ ५५ ॥

धनप्रापणवाञ्छया दुःखं न गणयन्ति लोभग्रहग्रस्ताः ।
दीप्यमानकुन्तप्रचुरे प्रविशन्ति च भीमसंग्रामे ॥ ५६ ॥

इष्टजनवियोगादनिष्टसंप्रापणे च यद्दुःखम् ।
विविधापद्भिश्च तथा कः पुनस्तद्वर्णयितुं शक्यते ? ॥ ५७ ॥

बहुविधरोगातङ्कैः पीडिता निवृत्तिं न प्राप्नुवन्ति ।
गृह्यन्ते जरया ततो म्रियन्ते ततस्सुनिर्विण्णा ॥ ५८ ॥

यदि कदाचिदपि हु देवत्वं प्राप्नुवन्ति तस्मिन्नपि जायते दुःखम् ।
ईर्ष्याविषादभयशोकलोभसंतप्तचित्तानाम् ॥ ५९ ॥

---

१. नीचानाम् । २. रात्रिदिवसम् । ३. संतत्तं= संतप्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पररिद्धिं पेच्छंता भिच्चा विव सामिएण आणत्ता ।
जायंति च[1]वणसमए देवावि हु दुक्खिया धणियं ॥ ६० ॥

[2]चुलसीइजोणिलक्खेक्कसंकुले इह भवे भमंतेहिं ।
तं नत्थि किंपि ठाणं [3]अणंतुखत्तो न जं एंतं ॥ ६१ ॥

सव्वत्थवि दु[4]क्खत्ता जायंति जिणिंदधम्मपरिहीणा ।
ता भो देवाणुपिया! करेह जिणदेसियं धम्मं ॥ ६२ ॥

सो [5]दुविगप्पो भणिओ जइधम्मो तह गिहत्थधम्मो य ।
दुविहस्सवि विन्नेयं सम्मत्तं गुणगणावासं ॥ ६३ ॥

[6]तत्तत्थसद्दहाणं सुहायपरिणामरूवयं तं तु ।
जीवाइणो पयत्था तत्तं पुण होइ विन्नेयं ॥ ६४ ॥

जीवाऽजीवापुन्नं पावासवसंवरा य निज्जरणा।
बंधो मुक्खो य तहा तत्ताणि इमाणि नव होंति ॥ ६५ ॥

**परर्द्धिं प्रेक्षमाणा भृत्या इव स्वामिनाऽऽज्ञप्ता ।
जायन्ते च्यवनसमये देवाऽपि खलु दुःखिता गाढम् ॥ ६० ॥**

**चतुरशीतियोनिलक्षैकसङ्कुल इहभवे भ्राम्यद्भिः ।
तन्नास्ति किमपि स्थानमनन्तकृत्वसः न यदायतम् ॥ ६१ ॥**

**सर्वत्राऽपि दुःखार्त्ता जायन्ते जिनेन्द्रधर्मपरिहीनाः ।
तस्माद् भो देवानुप्रियाः ! कुरुत जिनदेशितं धर्मम् ॥ ६२ ॥**

**स द्विविकल्पो भणितो यतिधर्मस्तथा गृहस्थधर्मश्च ।
द्विविधस्याऽपि विज्ञेयं सम्यकत्वं गुणगणावासम् ॥ ६३ ॥**

**तत्त्वार्थश्रद्धानं शुभायपरिणामरूपकं तत्तु ।
जीवादयः पदार्थास्तत्त्वं पुन-र्भवति विज्ञेयम् ॥ ६४ ॥**

**जीवाजीवापुन्यं पापाश्रवसंवराश्च निर्जरा ।
बन्धो मोक्षश्च तथा तत्त्वानीमानि नव भवन्ति ॥ ६५ ॥**

---

१. च्यवनं=मरणम् । २. चुलसीई=चतुरशीतिः । ३. अणंतखुत्तो=अनन्तवारम् । ४. दुःखार्ता । ५. द्विविकल्प=द्विभेदः । ६. तत्त्वार्थश्रद्धानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुहुमा बायर बेइंदिया य तेइंदिया य चउरिंदी।
सन्नी अस्सन्नी खलु चोद्दस पज्जत्तऽपज्जत्ता। ६६ ॥

धम्माऽधम्माऽऽगासा तियतियभेया य तहेव कालो य ।
खंधा देसपएसा परमाणू अजीव चोद्दसहा ॥ ६७ ॥

सायं [1]उच्चागोयं [2]सत्ततीसं च [3]नामपगईओ ।
तिण्णि य आउणि तहा [4]बायालं पुन्नपग[5]डीओ ॥ ६८ ॥

[6]नाणंतरायदसगं [7]दंसण नव मोहपगइछव्वीसं ।
नामस्स चउत्तीसं तिण्ह य एक्किक्क पावाउ ॥ ६९ ॥

इंदिय कसाय अव्वय किरिणा पण चउर पण य पणवीसा ।
जोगा तिन्नेव भवे बायालं आसवो भणिओ ॥ ७० ॥

समिई गुत्ती धम्मो [8]अणुप्पेहपरीसहा चरित्तं च ।
[9]सत्तावन्नं भेया पणतियभेयाइ संवरणे ॥ ७१ ॥

सूक्ष्मा बादरा द्वीन्द्रियाश्च त्रीन्द्रियाश्च चतुरिन्द्रियाः ।
संज्यसंज्ञी खलु चतुर्दश पर्याप्तापर्याप्ताः ॥ ६६ ॥

धर्माधर्माकाशनि त्रयत्रयभेदानि च तथैव कालश्च ।
स्कन्धा देशप्रदेशाः परमाणुरजीवश्चतुर्दशधा ॥ ६७ ॥

शातं उच्चैर्गोत्रं सप्तत्रिंशच्च नामप्रकृतयः ।
त्रिणि चायुन्सि तथा द्विचत्वारिंशत् पुन्यप्रकृतयः ॥ ६८ ॥

ज्ञानांतरायदशकं दर्शनं नव मोहप्रकृतिषड्विंशति ।
नामस्य (नामकर्मणः) चतुस्त्रिंशत् त्रयाणांच एकैका पापाः (पापप्रकृतयः) ॥ ६९ ॥

इन्द्रियकषायाव्रतक्रिया पञ्च चत्वारःपञ्च च पञ्चविंशति ।
योगास्त्रय एव भवेत् द्विचत्वारिंशदाश्रवो भणितः ॥ ७० ॥

समिति-गुप्ति-धर्मोऽनुप्रेक्षापरीषहाश्चारित्रं च ।
सप्तपञ्चाशत् भेदाः पञ्चत्रयभेदादयः संवरणे ॥ ७१ ॥

---

१. उच्चैर्गोत्रम् । २. सप्तत्रिंशत् । ३. नामकर्मप्रकृतय इत्यर्थः । ४. द्विचत्वारिंशत् । ५. पगडी=प्रकृतिः । ६. ज्ञानावरणाऽन्तरायदशकमित्यर्थः । ७. दर्शनावरणमित्यर्थः ।८. अनुप्रेक्षा=भावना । ९. सप्तपञ्चाशत् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अणसणभेयाइ तवो बारसहा तेण निज्जरा भणिया ।
कणगावलिभेयाओ अहव तवोऽणेगहा होइ ॥ ७२ ॥

पयइठिईअणुभागपएसभेया चउव्विहो बंधो ।
अट्ठविहकम्मविगमो मोक्खो पुण सासओ भणिओ ॥ ७३ ॥

एएसिं सद्दहाणे अरिहं देवो सुसाहुणो गुरुणो।
इय पडिवत्तिनिमित्तं[1] सम्मत्तं होइ विन्नेयं ॥ ७४ ॥

सावज्जजोगपरिवज्जणं तु मणवयणकायजोगेहिं ।
एसो जईण धम्मो दुरणुचरो[2] मंदसत्ताणं ॥ ७५ ॥

कायव्वा जेण दया छण्हवि पुढवाइयाण जीवाण।
सव्वोवाहिविसुद्धं भणियव्वं सच्चयं वयणं ॥ ७६ ॥

तिणमित्तंपि अदिन्नं न य घित्तव्वं असुद्धचित्तेण ।
धारेयव्वं च सया नव गुत्तिसणाहबंभवयं[3] ॥ ७७ ॥

अनशनभेदादि तपो द्वादशधा तेन निर्जरा भणिता ।
कनकावलीभेदाऽथवा तपोऽनेकधा भवति ॥ ७२ ॥

प्रकृतिस्थित्यनुभागप्रदेशभेदाः चतुर्विधो बन्धः ।
अष्टविधकर्मविगमो मोक्षः पुनःशाश्वतो भणितः ॥ ७३ ॥

एतेषां श्रद्धाने अर्हन् देवः सुसाधवो गुरवः ।
इति प्रतिपत्तिनिमित्तं सम्यक्त्वं भवति विज्ञेयम् ॥ ७४ ॥

सावद्ययोगपरिवर्जनं तु मनोवचनकाययोगैः ।
एष यतीनां धर्मो दुरनुचरो मन्दसत्त्वानाम् ॥ ७५ ॥

कर्तव्या येन दया षण्णामपि पृथिव्यादीनां जीवानाम् ।
सर्वोपाधिविशुद्धं भणितव्यं सत्यं वचनम् ॥ ७६ ॥

तृणामात्रमप्यदत्तं न च गृहीतव्यमशुद्धचितेन ।
धर्तव्यं सदा नव गुप्तिसनाथब्रह्मव्रतम् ॥ ७७ ॥

---

१. पडिवत्ती=प्रतिपत्तिः=विज्ञानम् । २. दुरनुचरः=दुरनुष्ठानः । ३. ब्रह्मव्रतम्=ब्रह्मचर्यम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धम्मोवगरणवज्जो थेवोवि परिग्गहो न कायव्वो ।
आहारचउक्कंपि हु रयणीए नेव भोत्तव्वं ॥ ७८ ॥

समिईउ पंच गुत्तीउ तिन्नि निच्चं च सेवियव्वाओ ।
जेयव्वा तह उइया[1] बावीसपरीसहा सम्मं ॥ ७९ ॥

कायव्वं सत्तीए वेयवच्चं च सूरिपमुहाण।
नरतिरिदेवोहकया उवसग्गा तह य सहियव्वा ॥ ८०॥

सद्दाइसु विसएसुं रागद्दोसा न चेव कायव्वा ।
बायालदोससुद्धो भोत्तव्वो कारणे पिंडो ॥ ८१ ॥

वेयणवेयावच्चे ईरियट्ठाए[2] य संजमट्ठाए।
तह पाणवत्तियाए छट्ठं पुण धम्मचिंताए ॥ ८२ ॥

कायव्वो सज्झाओ परिहरियव्वाओ सव्वविकहाओ ।
उज्जमियव्वं सययं सब्भिंतरबाहिरतवम्मि ॥ ८३ ॥

धर्मोपकरणवर्जः स्तोकोऽपि परिग्रहो न कर्तव्यः ।
आहारचतुष्कमपि खलु रजन्यां नैवं भोक्तव्यम् ॥ ७८ ॥

समितयः पञ्च गुप्तयस्तिस्रो नित्यञ्च सेवितव्याः ।
जेतव्यास्तथोदिता द्वाविंशतिपरीषहाः सम्यक्॥ ७९ ॥

कर्तव्यं शक्त्या वैयावृत्यं च सूरिप्रमुखानाम् ।
नरतिर्यग्देवौघकृता उपसर्गास्तथा च सोढव्याः ॥ ८० ॥

शब्दादिषु विषयेषु रागद्वेषौ नैवं कर्तव्यौ ।
द्विचत्वारिंशत्दोषशुद्धो भोक्तव्यः कारणे पिण्डः ॥ ८१ ॥

वेदनवैयावृत्ये ईरियार्थे च संयमार्थे ।
तथा प्राणवृत्तिकायां षष्ठं पुन-र्धर्मचिन्तायाम् ॥ ८२ ॥

कर्तव्यः स्वाध्यायः परिहर्तव्याः सर्वविकथाः ।
उद्यमितव्यं सततं साभ्यन्तरबाह्यतपसि ॥ ८३ ॥

---

१. उदिताः सन्त इत्यर्थः। २. ईर्या = कस्यापि जन्तोर्बाधा न स्यात् तथा भूमिं विलोक्य पादन्यासः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मोत्तूण अट्टरुद्दे झाएयव्वाणि धम्मसुक्काणि।
भवेयव्वो य अणिच्चयाइवरभावणानिवहो ॥ ८४ ॥

अब्भसियव्वो विणओ पावा स[1]च्छंदया न कायव्वा।
निच्चंपि अणुट्ठेओ दसप्पयारोवि जइधम्मो ॥ ८५ ॥

खंती मद्दव अज्जव मु[2]त्ती तवसंजमे य बोद्धव्वे ।
सच्चं सोयं [3]आकिंचणं च बं[4]भं जइधम्मो ॥ ८६ ॥

वसियव्वं मुणिमज्झे नो कायव्वा कुसीलसंसग्गी ।
पंचविहोवि पमाओ परिहरियव्वो पयत्तेण ॥ ८७ ॥

मज्जं विसयकसाया निद्दा विगहा[5] य पंचमी भणिया।
इय पंचविहपमाओ जीवं पाडेइ संसारे ॥ ८८ ॥

किं बहुणा धीदुब्बलमणतावकरो उ जावजीवाए ।
वोढव्वो अट्ठारससीलंगसहस्सपब्भारो ॥ ८९ ॥

मुक्त्वा आर्त्तरौद्रान् ध्यातव्ये धर्मशुक्ले ।
भावितव्यश्चानित्यादिवरभावनानिवहः ॥ ८४ ॥

अभ्यसितव्यो विनयः पापानि स्वाच्छान्दिकानि न कर्तव्यानि ।
नित्यमपि अनुष्ठेयो दशप्रकारोऽपि यतिधर्मः ॥ ८५ ॥

क्षान्तिः मार्दव आर्जवो मुक्तिस्तपःसंयमे च बोद्धव्ये ।
सत्यं शौचमाकिञ्चन्यं च ब्रह्म यतिधर्मः ॥ ८६ ॥

वसितव्यं मुनिमध्ये न कर्तव्या कुशीलसंसर्गीः ।
पञ्चविधोऽपि प्रमादः परिहर्तव्यः प्रयत्नेन ॥ ८७ ॥

मद्यं विषयकषाया निद्रा विकथा च पञ्चमी भणिता ।
इति पञ्चविधप्रमादः जीवं पातयति संसारे ॥ ८८ ॥

किं बहुना धीदुर्बलमनस्तापकरस्तु यावज्जीवम् ।
वोढव्योऽष्टादशशीलाङ्गसहस्त्रप्राग्भारः ॥ ८९ ॥

---

१. स्वाच्छान्दिकानि । २. मुक्तिः=लोभाभावः । ३. अकिञ्चन्यम्=अकिञ्चनस्य द्रविणरहितस्य भावः कर्म वेति विगृह्य । ४. बंभं=ब्रह्म । ५. विकथा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कीरंतो जइधम्मो खिप्पं मोक्खम्मि नेइ नरनाह! ।
दीहरकालेणं पुण सावगधम्मोवि तं सव्वं ॥ ९०॥

पंच य अणुव्वयाइं गुणव्वयाइ च होंति तिन्नेव ।
सिक्खावयाइं चउरो सावगधम्मो दुवालसहा[1] ॥ ९१ ॥

एमाइवित्थरेणं दुविहेवि हु साहियम्मि धम्मम्मि।
पत्थावं नाऊणं रन्ना सूरी इमं पुट्ठो ॥ ९२ ॥

कमलावईइ पुत्तो अडवीए जयमेत्तओ केण ।
अवहरिओ, पुव्वकयं किंवा वेरं सरंतेण? ॥ ९३ ॥

वुड्ढिंगओ स कत्थ व भयवं! कइया व अम्ह सो मिलिही? ।
एयं सवित्थरेणं साहेह अणुग्गहं काउं ॥ ९४ ॥

नाऊण य उवगारं कहिज्जमाणे पभूयलोयस्स ।
अह केवलिणा भणियं कहिमो आयन्नसु नरिंद ! ॥ ९५ ॥

क्रियमाणो यतिधर्मः क्षिप्रं मोक्षं नयति नरनाथ ! ।
दीर्घकालेन पुनः श्रावकधर्मोऽपि तं सर्वम् ॥ ९० ॥

पञ्च चाणुव्रतानि गुणव्रतानि च भवति त्रिण्येव ।
शिक्षाव्रतानि चत्वारि श्रावकधर्मो द्वादशधा ॥ ९१ ॥

एवमादिविस्तरेण द्विविधेऽपि खलु कथिते धर्मे ।
प्रस्तावं ज्ञात्वा राज्ञा सूरिरिदम् पृष्टम् ॥ ९२ ॥

कमलावत्याः पुत्रोऽटव्यां जातमात्रतः केन ।
अपहृतः, पूर्वकृतं किंवा वैरं स्मरता ? ॥ ९३ ॥

वृद्धिं गतः स कुत्र वा भगवन् ! कदा वा अस्माकं स मीलिष्यति ? ।
एतत् सविस्तरेण कथयत अनुग्रहं कृत्वा ॥ ९४ ॥

ज्ञात्वा चोपकारं कथ्यमाने प्रभूतलोकस्य ।
अथ केवलिना भणितं कथयामः आकर्णय नरेन्द्र ! ॥ ९५ ॥

---

१. द्वादशधा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धायइसंडे दीवे पुरच्छिमद्धम्मि भरहखित्तम्मि ।
अत्थि पुरी पोराणा नामेणं अवरकंकत्ति ॥ ९६ ॥

तीए अंबडवणिणो महिला नामेण अत्थि अच्छुत्ता।
तीए कमेण जाया वररूवा तिन्नि पुत्ताओ ॥ ९७ ॥

मंडणमल्हणचंदणनामा, तेसिं च तिन्नि महिलाओ।
लच्छिसरस्सइसंपयनामाओ पवररूवाओ ॥ ९८ ॥

पयईइ तणुकसाया अन्नोन्नं पवरपीइसंजुत्ता ।
दाणरया संतुट्ठा सुहेण अच्छंति ते वणिणो ॥ ९९ ॥

अह अन्नया कयाइवि लच्छी वंठेणं निन्ननामेण ।
दिट्ठा, अब्भुववन्नो सो तीए रुवलावन्ने ॥ १०० ॥

पत्थेइ य तं बहुसो सा पुण तं नेच्छई मणेणावि ।
अह अन्नया तैलाए तोयैनिमित्तं गया लच्छी ॥ १०१ ॥

धातकीखण्डे द्वीपे पश्चिमार्धे भरतक्षेत्रे ।
अस्ति पुरी पौराणां नाम्ना अपरकङ्केति ॥ ९६ ॥

तस्यामबडवणिग् महिला नाम्ना अस्त्यक्षुब्धा ।
तस्याः क्रमेण जाता वररूपास्त्रयः पुत्राः ॥ ९७ ॥

मण्डणमल्हणचन्दननामानस्तेषां च तिस्त्रो महिलाः ।
लक्ष्मी-सरस्वती-संपदानाम्न्याः प्रवररूपाः ॥ ९८ ॥

प्रकृत्या तनुकषाया अन्योन्यं प्रवरप्रीतिसंयुक्ताः ।
दानरतास्संतुष्टा सुखेनाऽऽसते ते वणिजः ॥ ९९ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि लक्ष्मीः वण्ठेन निम्ननाम्ना ।
दृष्टा, अभ्युपपन्नः स तस्या रूपलावण्ये ॥ १०० ॥

प्रार्थयति च तां बहुशः सा पुनस्तं नेच्छति मनसाऽपि ।
अथ अन्यदा तडागे तोयनिमित्तं गता लक्ष्मीः ॥ १०१ ॥

१. पुरच्छिमद्धं=पश्चिमार्धम् । २. वंठो=दासः। ३. अभ्युपपन्नः । ४. तडागे । ५. तोयं=जलम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तुरयारुढो अह निन्नओवि पत्तोऽणुमग्गओ तीए ।
वियणे गहिया मंड्डाइ[1] रोविया[2] तुरयपट्ठीए ॥ १०२ ॥

विलवंती वेगपहाविएण तुरएण पाडिया अडविं ।
भिल्लेहिं समं जुज्झम्मि मारिओ निन्नओ रंन्ने[3] ॥ १०३ ॥

गहियाभरणा लच्छी मुक्का भिल्लेहिं तत्थ अडवीए ।
हिंडंती तत्थ मूढदिसा असिया सीहेण छुहिएण ॥ १०४ ॥

अह सा मल्हणपत्ती सरस्सती मोहिलेण वणिएण ।
पत्थिज्जंती[4] पइणो साहेइ जहट्ठियं सव्वं ॥ १०५ ॥

अह मल्हणेण रन्नो गंतुं सिट्ठम्मि तम्मि वुतंते ।
उद्दालियदविणो मोहिलोवि निव्वासिओ रन्ना ॥ १०६ ॥

पुव्वसयसहस्साइं बहूणि परिवालिऊण नियमाउं[5] ।
तिन्निवि कालं काउं निबद्धमणुयाउया तत्तो ॥ १०७ ॥

तुरगारूढोऽथ निन्नकोऽपि प्राप्तोऽनुमार्गतस्तस्याः ।
विजने गृहीता बलात् रोपिता तुरङ्गपृष्ठे ॥ १०२ ॥

विलपन्ती वेगप्रधावितेन तुरङ्गेण पातिताऽटवीम् ।
भिल्लैस्समं युद्धे मृतो निन्नकोऽराण्ये ॥ १०३ ॥

गृहीताऽऽभरणा लक्ष्मी-र्मुक्ता भिल्लैस्तत्राटव्याम् ।
भ्राम्यन्ती तत्र मूढदिक् भक्षिता, सिंहेन क्षुधितेन ॥ १०४ ॥

अथ सा मल्हणपत्नी सरस्वती मोहिलेन वणिजा ।
प्रार्थ्यमाना पतये कथयति यथास्थितं सर्वम् ॥ १०५ ॥

अथ मल्हणेन राज्ञो गत्वा शिष्टे तस्मिन् वृतान्ते ।
उद्दालितद्रव्यो मोहिलोऽपि निर्वासितो राज्ञा ॥ १०६ ॥

पूर्वशतसहस्त्राणि बहुनि परिपाल्य निजमायुः ।
त्रयोऽपि कालं कृत्वा निबद्धमनुजायुष्कास्ततः ॥ १०७ ॥

---

१. बलात् । २. रोपिता । ३. अरण्ये । ४. प्रार्थ्यमाना । ५. निजमायुः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जंबुद्दीवे एत्थं अत्थि पुरी मेहलावती नाम।
एरवए वरखेत्ते आरियदेसम्मि वित्थिन्ना ॥ १०८ ॥

भीमरहो तत्थासी राया कुसुमावली उ से देवी ।
तीए पुत्तताए[1] उववन्नो मंडणो ताव ॥ १०९ ॥

जाओ य उचियसमए देवकुमारोवमो विसालच्छो ।
कणगरहो से नामं विहियं उचियम्मि समयम्मि ॥ ११० ॥

कमसो जोव्वणपत्तो विसुद्धवंसाण रायकन्नाण ।
रायसिरीपमुहाणं पवराणं गाहिओ पाणिं ॥ १११ ॥

जुवराय पए ठविओ भुजइ माणुस्सए पवरभोए ।
अंतेउरमज्झगओ देवो विव देवलोगम्मि ॥ ११२ ॥

तीइ नयरीइ [2]इब्भा सहोयर दोन्नि आसि [3]सत्थाहा ।
सागरदत्तो य तहा समुद्ददत्तो य सुपसिद्धा ॥ ११३ ॥

जम्बूद्वीपेऽत्रास्ति पुरी मेखलावती नाम्नी ।
ऐरावते वरक्षेत्रे आर्यदेशे विस्तीर्णा ॥ १०८ ॥

भीमरथस्तत्राऽऽसीत् राजा कुसुमावली तु तस्य देवी ।
तस्याः पुत्रतयोपपन्नो मण्डनस्तावत् ॥ १०९ ॥

जातश्चोचितसमये देवकुमारोपमो विशालाक्षः ।
कनकरथस्तस्य नाम विहितमुचिते समये ॥ ११० ॥

क्रमशो यौवनप्राप्तो विशुद्धवंशानां राजकन्यानाम् ।
राजश्रीप्रमुखानां प्रवराणां ग्राहितः पाणिम् ॥ १११ ॥

युवराजपदे स्थापितो भुनक्ति मानुष्यान् प्रवरभोगान् ।
अन्तःपुरमध्यगतो देव इव देवलोके ॥ ११२ ॥

तस्यां नगर्यां इभ्यौ सहोदरौ द्वा आस्तां सार्थवाहौ ।
सागरदत्तश्च तथा समुद्रदत्तश्च सुप्रसिद्धौ ॥ ११३ ॥

१. पुत्रतया । २. इब्भो=वणिक्, इभ्य=श्रेष्ठी वा । ३. सार्थवाहौ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह सो निन्नयवंठो निहओ भिल्लेहिं तत्थ अडवीए ।
कइवयभवगहणाइं हिंडित्ता तिरियजाईसु ॥ ११४ ॥

[1]उव्वट्टिऊण पुत्तो सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स।
धन्नाए भारियाए सुबंधुनामो समुप्पन्नो ॥ ११५ ॥ युग्मम् ॥

सोवि हु मल्हणजीवो कालं काऊण आउपज्जंते ।
जाओ सुदंसणाए भज्जाए समुद्ददत्तस्स ॥ ११६ ॥

पुत्तो धणवइनामो सुरुवजुत्तो कलासु [2]पत्तट्ठो ।
एत्तो य अत्थि नयरी विजया तत्थेव एरवए ॥ ११७ ॥ युग्मम् ॥

तीए समिद्धिजुत्तो धणभूई नाम आसि सत्थाहो ।
महिला सुंदरिनामा पुत्तो य सुधम्मनामोत्ति ॥ ११८ ॥

अह चंदणोवि वणिओ मरिउण तओ सुधम्मनामस्स ।
[3]एगोयरो कणिट्ठो जाओ धणवाहणो नाम ॥ ११९ ॥

अथ स निन्नकवण्ठो निहतो भिल्लैस्तत्राटव्याम् ।
कतिपयभवगहनानि भ्रान्त्वा तिर्यग्जातिषु ॥ ११४ ॥

उद्वृत्य पुत्रः सागरदत्तस्य सार्थवाहस्य ।
धन्याया आर्यायाः सुबन्धुनामा समुत्पन्नः ॥ ११५ ॥ युग्मम् ॥

सोऽपि खलु मल्हणजीवः कालं कृत्वा आयुः पर्यन्ते ।
जातः सुदर्शनाया भार्यायाः समुद्रदत्तस्य ॥ ११६ ॥

पुत्रो धनपतिनामा सुरूपयुक्तः कलासु प्राप्तार्थः
इतश्चास्ति नगरी विजया तत्रैव ऐरावते ॥ ११७ ॥ युग्मम् ॥

तस्यां समृद्धियुक्तो धनभूति-र्नामाऽऽसीत् सार्थवाहः ।
महिला सुन्दरीनाम्नी पुत्रश्च सुधर्मनामेति ॥ ११८ ॥

अथ चन्दनोऽपि वणिग् मृत्वा ततः सुधर्मनाम्नः ।
एकोदरः कनिष्ठो जाता घनवाहनो नामा ॥ ११९ ॥

---

१. उद्वृत्त्य=निष्क्रम्य । २. बहुशिक्षितः । ३. एकोदरः=सहोदरः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्थेव य एरवए सुपइट्ठपुरम्मि आसि हरिदत्तो ।
इब्भो तस्स य महिला विणयवई विणयसंजुत्ता ॥ १२० ॥

पुत्तो उण वसुदत्तो अह सा लच्छी तया ओ अडवीए ।
सीहहया मरिऊणं भभिऊण तिरिक्खजोणीसु ॥ १२१ ॥

विणयवईए धूया जाया ओ सुलोयणत्ति नामेण ।
वसुदत्तस्स कणिट्ठा सुरुवरुवा सुरुवहुव्व ॥ १२२ ॥ युग्मम् ॥

सावि हु चंदणभज्जा कालं काऊण संपया तत्तो ।
जाया सुलोयणाए कणिट्ठभगिणी अणंगवई ॥ १२३ ॥

एत्थंतरम्मि मल्हाणभज्जावि सरस्सई मेया संती ।
ताणं दोण्हवि लहुई वसुमइनामा समुप्पन्ना ॥ १२४ ॥

एवं च ताओ तिन्निवि वसेण भवियव्वायाइ एगत्थ।
जायाओ भगिणीओ अवरोप्परनेहकलियाओ ॥ १२५ ॥

तत्रैव चैरावते सुप्रतिष्ठपुरेऽऽसीत् हरिदत्तः ।
इभ्यस्तस्य च महिला विनयवती विनयसंयुक्ता ॥ १२० ॥

पुत्रः पुन-र्वसुदत्तोऽथ सा लक्ष्मीस्तदा ओ अटव्याम् ।
सिहहता मृत्वा भ्रान्त्वा तिर्यग्योनिषु ॥ १२१ ॥

विनयवत्या दुहिता जाता ओ सुलोचनेति नाम्ना ।
वसुदत्तस्य कनिष्ठा सुरूपरूपा सुरवधूरिव ॥ १२२ ॥ युग्मम् ॥

साऽपि खलु चन्दनभार्या कालं कृत्वा संपदा ततः ।
जाता सुलोचनायाः कनिष्ठभगिनी अनङ्गवती ॥ १२३ ॥

अत्रान्तरे मल्हणमार्याऽपि सरस्वती मृता सती ।
तयो-र्द्वयोरपि लध्वी वसुमतीनामा समुत्पन्ना ॥ १२४ ॥

एवं च तास्तिस्त्रोपि वशेन भवितव्यताया एकत्र ।
जाता भगिन्यः परस्परस्नेहकलिताः ॥ १२५ ॥

---

१. तिर्यग्योनिषु । २. मृता सती ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जोव्वणमणुपत्ताओ समाणजाईण रूवजुत्ताण ।
अणुरूवाण वराणं [1]मायावित्तेहिं वरियाओ ॥ १२६ ॥

अविय। जेट्ठा सुलोयणा सा परिणीया निन्नवंठजीवेण ।
सागरदत्तसुएणं सुबंधुनामेण वणिएण ॥ १२७ ॥

बीया अणंगवइया धणभूइसुएण विजयनयरीए ।
धणवाहणनामेणं परिणीया पुव्वदइएण ॥ १२८ ॥

तइया वसुमइनामा मल्हणजीवेण पुव्वदइएण ।
धणवइणा परिणीया तणएण समुद्ददत्तस्स ॥ १२९ ॥

जिट्ठं सुलोयणं वज्जिऊण भवियव्वयानिओएण ।
पुव्वभववल्लहेहिं जुत्ताओ नेहकलिएहिं ॥ १३० ॥

पुव्वभवब्भासाओ सुलोयणा वल्लहा सुबंधुस्स ।
तीए उण [2]सो न [3]तहा, एवं वच्चंति दिवसाइं ॥ १३१ ॥

यौवनमनुप्राप्ताः समानजातीनाम् रूपयुक्तानाम् ।
अनुरूपाणाम् वराणाम् मातापितृभ्यां वारिताः [परिणायिताः] ॥ १२६ ॥

अपि च । ज्येष्ठा सुलोचना सा परिणीता निन्नवण्ठजीवेन ।
सागरदत्तसुतेन सुबन्धुनाम्ना वणिजा ॥ १२७ ॥

द्वितीयाऽनङ्गवती धनभूतिसुतेन विजयनगर्याम् ।
धनवाहननाम्ना परिणीता पूर्वदयितेन ॥ १२८ ॥

तदा वसुमतीनाम्नी मल्हणजीवेन पूर्वदयितेन ।
धनपतिना परिणीता तनयेन समुद्रदत्तस्य ॥ १२९ ॥

ज्येष्ठां सुलोचनां वर्जयित्वा भवितव्यतानियोगेन ।
पूर्वभववल्लभै-र्युक्ताः स्नेहकलितैः ॥ १३० ॥

पूर्वभवाभ्यासात् सुलोचना वल्लभा सुबन्धोः ।
तस्याः पुनः स न तथा, एवं व्रजन्ति दिवसानि ॥ १३१ ॥

१. मातापितृभ्याम् । २. सः=सुबन्धुः । ३. तथा=वल्लभः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि कणयरहो तुरयवाहणनिमित्तं ।
[1]भडचडयरेण सहिओ निग्गच्छइ रायमग्गेण॥ १३२ ॥

ताव य ना[2]यरियाओ नियनियहम्मियतलेसु चडिऊण ।
कुमरं निग्गच्छंतं पुलइउमेवं पयत्ताओ ॥ १३३ ॥

एक्का विलासपउरं कुमरं दट्ठुं अणंगपडिरूवं ।
क[3]यउन्ना सा जीएँ[4] एसो दइओत्ति चिंतेइ ॥ १३४ ॥

अन्ना कुमरपलोयणतग्गयचित्ता विमुक्कवावारा ।
निप्फंदलोयणजुया सुरवहूलीलं समुव्वहइ ॥ १३५ ॥

अन्ना उण करसंठियमुत्ताहलतारहारिया [5]रेहइ ।
[6]फलिहक्खमालवावडझाणट्ठियजोगिणिसरिच्छा ॥ १३६ ॥

को[7]उगरहसपयट्टा गुरुजणसंकाइ तह नि[8]यत्तंती ।
रेहइ दोलारूढव्व कावि कुमरस्स निग्गमणे ॥ १३७ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि कनकरथस्तुरगवाहननिमित्तम् ।
भटपटलेन सहितो निर्गच्छति राजमार्गेण ॥ १३२ ॥

तावच्च नागरिक्यः निजनिजहर्म्यतलेषु चटित्वा (आरुह्य) ।
कुमारं निगच्छन्तं द्रष्टुमेवं प्रवृत्ताः (प्रयताः) ॥ १३३ ॥

एका विलासप्रचुरं कुमारं दृष्ट्वाऽनङ्गप्रतिरूपम् ।
कृतपुण्या सा यस्या एष दयित इति चिन्तयति ॥ १३४ ॥

अन्या कुमारप्रलोकनतद्गतचित्ता विमुक्तव्यापारा ।
निष्पन्दलोचनयुगा सुरवधूलीलां समुद्वहति ॥ १३५ ॥

अन्या पुनः करसंस्थितमुक्ताफलतारहारिका राजते ।
स्फटिकाक्षमालाव्यापृतध्यानस्थितयोगिनीसदृशी ॥ १३६ ॥

कौतुकरभसप्रवृत्ता गुरुजनशङ्कया तथा निवर्तमाना ।
राजते दोलरूढेव काऽपि कुमारस्य निर्गमने ॥ १३७ ॥

---

१. भटपटलेन। २. नागरिक्यः। ३. कृतपुण्या। ४. यस्याः। ५.राजते ६. स्फटिकाक्षमाला-व्यापृतध्यानस्थितयोगिनीसदृशी। ७. कौतुकरभसप्रवृत्ता। ८. निवर्तमाना।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

लीलाचलंतलोयणकुमरपलोयणविमुक्कनीसासा ।
मयणसरसल्लियंगिव्व नज्जए चउरसहियाहिं[1] ॥ १३८ ॥

कावि हु चुंबइ बालं अन्ना सहियाइ लग्गए गलए ।
अन्ना करेइ गीयं कावि हु उच्चं समुल्लवइ ॥ १३९ ॥

लीलाचलंतगीवो जत्तो जत्तो नियच्छइ[2] कुमारो ।
सोहग्गमहो[3] वड्ढइ तहिं तहिं नयरनारीणं ॥ १४० ॥

एवं च समयणाहिं पुलइज्जंतो[4] स नयरनारीहिं ।
पत्तो कमेण सागरदत्तगिहासन्नभूभागे ॥ १४१ ॥

दिट्ठो सुलोयणाए अवलोयणसंठियाइ तेणावि ।
दिट्ठा इमा सकज्जलसिणिद्धपिहुनयणसोहिल्ला ॥ १४२ ॥

पुव्वभवब्भासाओ अवरोप्परदंसणाओ संजाओ ।
अइगुरुओ अणुराओ तक्खणमेत्तेण दोण्हंपि ॥ १४३ ॥

लीलाचलल्लोचनकुमारप्रलोकनविमुक्तनिःश्वासाः ।
मदनशरशल्याङ्गी इव ज्ञायते चतुरसखीभिः ॥ १३८ ॥

काऽपि खलु चुम्बते बालमन्या सख्यु-र्लगति गलके ।
अन्या करोति गीतं काऽपि हु उच्चं समुल्लपति ॥ १३९ ॥

लीलाचलद्ग्रीवो यतो यतः पश्यति कुमारः ।
सौभाग्यमहो वर्धते तत्र तस्मिन् नगरनारीणाम् ॥ १४० ॥

एवञ्च समदनाभि-र्दृश्यमानः स नगरनारीभिः ।
प्राप्तः क्रमेण सागरदत्त गृहासन्नभूभागे ॥ १४१ ॥

दृष्टः सुलोचनयाऽवलोकनसंस्थितया तेनाऽपि ।
दृष्टेयम् सकज्जलस्निग्धपृथुनयनशोभावती ॥ १४२ ॥

पूर्वभवाभ्यासात् परस्परदर्शनतः सञ्जातः ।
अतिगुरुकोऽनुरागस्तत्क्षणमात्रेण द्वयोरपि ॥ १४३ ॥

---

१. चतुरसखीभिः । २. पश्यति । ३. महः=उत्सवः । ४. दृश्यमानः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह निग्गओ तुरंतो तुरंगमारूढविग्गहो कुमरो ।
देहेण न चित्तेणं सुलोयणारूवहयहियओ ॥ १४४ ॥

पुट्ठो अणेण सुमई बालवयंसो वयसं ! कस्सेसा ।
दप्पणवावडहत्था अवलोयणसंठिया जुवई ? ॥ १४५ ॥

एसा कुमर! सुलोयणनामा दइया सुबंधुवणियस्स ।
सागरदत्तसुयस्स ओ इय भणिए सुमइणा कमसो ॥ १४६ ॥

आवाहिऊण तुरए समागओ नियगिहम्मि कणगरहो ।
मयणसरविहुरियंगो चिंतइ तप्पावणोवायं ॥ १४७ ॥

किं मज्झ विभूईए किंवा अंतउरेण रज्जेण?।
जो तीए मुहकमले छप्पयलीलं न पावेमि ॥ १४८ ॥

जइवि हु लोयविरुद्धं सुकुलुप्पन्नाण एरिसं कज्जं ।
तहवि हु तीए विउत्तो सत्तो धरिउं न जीयंपि ॥ १४९ ॥

अथ निर्गतस्त्वरमाणस्तुरङ्गमारूढविग्रहः कुमारः ।
देहेन न चित्तेन सुलोचनारूपहतहृदयः ॥ १४४ ॥

पृष्टोऽनेन सुमति-र्बालवयस्यो वयस्य ! कस्यैषा ।
दर्पणव्यापृतहस्तऽवलोकनसंस्थिता युवती ? ॥ १४५ ॥

एषा कुमार ! सुलोचनानाम्नी दयिता सुबन्धुवणिजः ।
सागरदत्तसुतस्य ओ इति भणिते सुमतिना क्रमशः ॥ १४६ ॥

आवाह्य तुरङ्गान् समागतो निजगृहे कनकरथः ।
मदनशरविधुरिताङ्गश्चिंतयति तत्प्रापणोपायम् ॥ १४७ ॥

किं मम विभूत्या किंवा अन्तःपुरेण राज्येन ? ।
यस्तस्या मुखकमले षट्पदलीलां न प्राप्नोमि ॥ १४८ ॥

यद्यपि खलु लोकविरुद्धं सुकुलोत्पन्नानामीदृशं कार्यम् ।
तथाऽपि हु तया वियुक्तः शक्तो धर्तुं न जीवितमपि ॥ १४९ ॥

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

नाऊण तीए भावं दूईसंपेसणेण चित्तगयं ।
जइ ताव सावि इच्छइ खिवामि अंतेउरे नियए ॥ १५० ॥

इय चिंतिऊण तेणं [1]पडुया [2]पव्वाइया समाणत्ता ।
तह कुणसु तुमं भयवइ! जह सा मए [3]पणइणी होइ ॥ १५१ ॥

तीएवि गंतु वियणे तह सा आभासिया सुनिउणाए ।
जह पयडियसब्भावा हिययगयं झत्ति उल्लवइ ॥ १५२ ॥

उव्विग्गा विव दीससि कीस तुमं पुत्ति! केण भे कज्जं? ।
आणेमि जेण अइदुल्लहंपि नियमंतसत्तीए ॥ १५३ ॥

तीए भणियं भयवइ ! मह हिययं दुल्लहं जणं [4]महइ ।
नि[5]ब्भग्गरोरपुरिसोव्व भोयणं चक्कवट्टिस्स ॥ १५४ ॥

जह कावि [6]सारमेई इच्छइ सीहेण संगममलज्जा ।
तह चेव अहं भयवइ ! संगं इच्छामि कुमरेण ॥ १५५ ॥

ज्ञात्वा तस्या भावं दूतीसंप्रेषणेन चित्तगतम् ।
यदि तावत् साऽपीच्छति क्षिपाम्यन्तःपुरे निजके ॥ १५० ॥

इति चिन्तयित्वा तेन पट्वी प्रव्राजिका समाज्ञप्ता ।
तथा कुरु त्वं भगवति ! यथा सा मम प्रणयिनी भवति ॥ १५१ ॥

तयाऽपि गत्वा विजने तथा सा आभाषिता सुनिपुणया ।
यथा प्रकटितसद्भावा हृदयगतं झटिति उल्लपति ॥ १५२ ॥

उद्विग्नेव दृश्यसे कस्मात्त्वं पुत्रि ! केन भवतां कार्यम् ? ।
आनयामि येनातिदुर्लभमपि निजमन्त्रशक्त्या ॥ १५३ ॥

तया भणितं भगवति ! मम हृदयं दुर्लभं जनं काङ्क्षति ।
निर्भाग्यरोरपुरुष इव भोजनं चक्रवर्त्तिनः ॥ १५४ ॥

यथा काऽपि सारमेयीच्छति सिंहेन सङ्गममलज्जा ।
तथा चैवाऽहं भगवति ! सङ्गमिच्छामि कुमारेण ॥ १५५ ॥

---

१. पटुका=पट्वी=चतुरा । २. प्रव्राजिका=तापसी । ३. प्रणयिनी=वल्लभा । ४. महइ=काङ्क्षति=वाञ्छति । ५. निर्भाग्यरोर(रङ्क)पुरुष इव । ६. सारमेयी=शुनी।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीए भणियं इदंपि पुत्ति! आणेमि मंतसत्तीए ।
कित्तियमेत्तं एयं मह मंतो जत्थ विप्फुरइ ॥ १५६ ॥

मा पुत्ति! कुण विसायं जावं मंतस्स तह पैयच्छिस्सं ।
अज्जवि य कुमारेणं जह संगो जायए तुज्झ ॥ १५७ ॥

तह कायव्वं भयवइ ! न होइ जह मज्झ लाघवं लोए।
इय भणिऊणं तीए दिन्ना मुत्तावली नियया ॥ १५८ ॥

पव्वाइयाए तत्तो गंतुं कुमरस्स साहियं सव्वं ।
हरिसियमणेण तेणवि आंणाविय निययपुरिसेहिं ॥ १५९ ॥

अंतेउरम्मि खित्ता सुलोयणा रागमोहियमणेण ।
अगणिय जंणाववायं उल्लंघियनियमज्जायं ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥

विन्नायवइरेहिं च साहियं नायरेहिं नरवइणो ।
तेणवि बहुप्पगारं सिक्खविओ महुरवयणेहिं ॥ १६१ ॥

तया भणितमिदमपि पुत्रि ! आनयामि मन्त्रशक्त्या ।
कियन्मात्रमेतद् मम मन्त्रो यत्र विस्फुरति ॥ १५६ ॥

मा पुत्रि ! कुरु विषादं जापं मन्त्रस्य तथा प्रदास्यामि ।
अद्याऽपि च कुमारेण यथा सङ्गो जायते तव ॥ १५७ ॥

तथा कर्तव्यं भगवति ! न भवति यथा मम लाघवं लोके ।
इति भणित्वा तया दत्ता मुक्तावली निजका ॥ १५८ ॥

प्रव्राजिकया ततो गत्वा कुमारस्य कथितं सर्वम् ।
हर्षितमनसा तेनाऽपि आनाय्य निजकपुरुषैः ॥ १५९ ॥

अंतःपुरे क्षिप्ता सुलोचना रागमोहितमनसा ।
अगणय्य जनापवादमुल्लङ्घ्य निजकमर्यादाम् ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥

विज्ञातव्यतिकरैश्च कथितं नागरै-र्नरपतेः ।
तेनाऽपि बहुप्रकारं शिक्षयितो मधुरवचनैः ॥ १६१ ॥

---

१. प्रदास्यामि=करिष्यामीत्यर्थः । २. आनाय्य । ३. जनापवादम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

न य इच्छइ तं मोत्तुं ताहे नाऊण तस्स निब्बंधं ।
रन्ना पउरा भणिया असमत्था अम्हे कुमरस्स ॥ १६२ ॥

सामेण ता न मुंचइ दंडो कुमरम्मि तीरइ[1] न काउं ।
ता खमह एक्कमेयं अवराहं अम्ह कुमरस्स ॥ १६३ ॥

एयं नरवइवयणं सोऊणं नायराव‍ि दीणमुहा ।
विच्छायनिराणंदा जहागयं पडिगया सव्वे ॥ १६४ ॥

कणगरहोवि हु तीए सुरयसुहासत्तमाणसो निच्चं ।
कमसो सेसंतेउरपरिभोगपरम्मुहो[2] जाओ ॥ १६५ ॥

चिंतेइ न रज्जठिइं न नीई[3] बाहिं न देइ अत्थाणं ।
सहिओ सुलोयणाए अच्छइ विविहाहिं कीलाहिं ॥ १६६ ॥

एवं पभूयकालो वोलीणो तस्स रायतणयस्स ।
तीए अहिणवजोव्वणसुहफासपसत्तचित्तस्स ॥ १६७ ॥

न चेच्छति तां मोक्तुम् तदा ज्ञात्वा तस्य निर्बन्धम् ।
राज्ञा पौरा भणिताऽसमर्था वयम् कुमारस्य ॥ १६२ ॥

साम्ना तस्मान्न मुञ्चति दण्डः कुमारे शक्यते न कर्तुम् ।
तस्मात् क्षमध्वमेकमेतदपराधमस्माकं कुमारस्य ॥ १६३ ॥

एवं नरपतिवचनं श्रुत्वा नागराऽपि दीनमुखाः ।
विच्छायनिरानन्दा यथागतं प्रतिगताः सर्वे ॥ १६४ ॥

कनकरथोऽपि खलु तस्याः सुरतसुखासक्तमानसो नित्यम् ।
क्रमशः शेषांतःपुरपरिभोगपराङ्मुखो जातः ॥ १६५ ॥

चिन्तयति न राज्यस्थितिं न गच्छति बहि-र्न ददात्यास्थानम् ।
सहितः सुलोचनयाऽऽस्ते विविधाभिः क्रीडाभिः ॥ १६६ ॥

एवं प्रभूतकालोऽतिक्रान्तस्तस्य राजतनयस्य ।
तस्या अभिनवयौवनसुखस्पर्शप्रसक्तचित्तस्य ॥ १६७ ॥

१. तीरइ=शक्यते । २. परम्मुहो=पराङ्मुखः । ३. नीइ=गच्छति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि परिभूया हं[१]ति जायकोवाए ।
पुव्विं तस्सिट्ठाए देवीए रायसिरियाए ॥ १६८ ॥

परिचरियपरिव्वाइयविदिन्नउम्मायकारओ चुं[२]न्नो ।
एगंतपसुत्ताणं दोण्हवि सिरम्मि पक्खित्तो ॥ १६९ ॥ युग्मम् ॥

तस्स य वसेण दोन्निवि सहसा उम्मत्तयाणि जायाणि ।
गायंति हसंति समुल्लवंति अस[३]मंजसं बहुहा ॥ १७० ॥

भीमरहेणवि तत्तो वा[४]हरिया मंततंतिया बहवे ।
तेवि हु करिंति किरियं भूय[५]विगारोत्ति मन्नंता ॥ १७१ ॥

अविय। काउं सरीररक्खं गाढं गहिऊण केवि मुद्दासु ।
पहणंति गुरुचवेडाघाएहिं कसप्पहारेहिं ॥ १७२ ॥

आलिहिय मंजऽलेसुं केवि हु विणिवेसिऊण उवउत्ता ।
अ[६]हिमंतिय सिद्धत्थयघाएहिं हणंति पुणरुत्तं ॥ १७३ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि परिभूताऽहमिति जातकोपया ।
पूर्वं तस्येष्टया देव्या राजश्रिया ॥ १६८ ॥

परिचितपरिव्राजिकावितत्तोन्मादकारकश्चूर्णः ।
एकान्तप्रसुप्तयो-र्द्वयोरपिशिरसि प्रक्षिप्तः ॥ १६९ ॥ युग्मम् ॥

तस्य च वशेन द्वावपि सहसा उन्मत्तौ जातौ ।
गायतो हसतः समुपल्लपतोऽसमञ्जसं बहुधा ॥ १७० ॥

भीमरथेनाऽपि ततो व्याहृता मन्त्रतन्त्रिका बहवः ।
तेऽपि खलु कुर्वन्ति क्रियां भूतविकार इति मन्यमाना ॥ १७१ ॥

अपि च । कृत्वा शरीररक्षां गाढं गृहीत्वा केऽपि मुद्रयोः ।
प्रहतः गुरुचपेटाघातैः कशाप्रहारैः ॥ १७२ ॥

आलिख्य मण्डलेषु केऽपि हु विनिवेश्य उपयुक्ताः ।
अभिमन्त्र्य सिद्धार्थकघातै-र्हतः पुनरुक्तम् ॥ १७३ ॥

१. अहमिति । २. चूर्णः । ३. असमञ्जसम्=असंबद्धम् । ४. व्याहृताः=आकारिताः । ५. भूतविकारः । ६. अभिमन्त्र्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

केवि हु विरालतन्नयपुरीसमीसेहिं गुग्गुलाईहिं ।
उव्वरियम्मी खिवित्ता उद्धूवणियं पयच्छंति ॥ १७४ ॥
वायस्स विगारसंकिरेहिं वेज्जेहिं विविहकिरियाओ ।
पारद्धाओ न उणो कोवि गुणो ताण संजाओ ॥ १७५ ॥
उम्मत्तयरूवेणं पणट्ठचित्ताण वच्चए कालो ।
अह अन्नया पसुत्ते पाहरियजणम्मि रयणीए ॥ १७६ ॥
भंजित्ता नियलाइं निहुयं चिय निग्गयाइं नयरीओ ।
दोन्निवि भमंति सीउण्हवायबहुदुक्खतवियाइं ॥ १७७ ॥ युग्मम् ॥
इय नरवर! संसारे सुहिओ होऊण जायए दुहिओ ।
रायावि भमइ भिक्खं सुवइ महीए निरावरणो ॥ १७८ ॥
पवराहारविलेवणआहरणविभूसियाइं होऊण ।
हिंडंति ताइं भिक्खं गिहे गिहे दुक्खतवियाइं ॥ १७९ ॥

केऽपि खलु बिडालतर्णकपुरीषमिश्रै-र्गुगलादिभिः ।
अपवरिकायां क्षिप्त्वोद्धूपनिकां प्रयच्छन्ति ॥ १७४ ॥
वातस्य विकाराऽऽशङ्कितृभि-र्वैद्यैः विविधक्रियाः ।
प्रारब्धा न पुनः कोऽपि गुणस्तयोः सञ्जातः ॥ १७५ ॥
उन्मत्तरूपेण प्रणष्टचित्तयो-र्व्रजति कालः ।
अथान्यदा प्रसुप्ते प्राहरिकजने रजन्याम् ॥ १७६ ॥
भङ्क्त्वा निगडानि निभृतं (प्रच्छन्नं) चैव निर्गतौ नगरीतः ।
द्वावपि भ्राम्यतः शीतोष्णवातबहुदुःखतप्तौ ॥ १७७ ॥ युग्मम् ॥
इति नरवर ! संसारे सुखिनो भूत्वा जायते दुःखिनः ।
राजाऽपि भ्राम्यति भिक्षां स्वपिति मह्यां निरावरणः ॥ १७८ ॥
प्रवराहारविलेपनाभरणविभूषितौ भूत्वा ।
भ्राम्यतस्ते भिक्षां गृहे गृहे दुःखतप्तौः ॥ १७९ ॥

---

१. बिडालतर्णकपुरीषमिश्रैः=मूषकारिबालकविष्ठासहितैः । २. अपवरिकायाम् । ३. उद्धूपनिकाम् । ४. विकाराऽऽशङ्कितृभिः । ५. वैद्यैः । ६. निगडानि । ७. निहुयं=तूष्णीकम्=प्रच्छन्नमित्यर्थः । ८. निरावरणः=नग्नः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धूलीधूसरियाइं बालोहहसेज्जमाणचेट्ठाइं ।
हिंडंति सुदीणाइं निव्वसियजरदंडिखंडाइं ॥ १८० ॥

बालोहपेच्छणिज्जं बुहजणसंसोयणिज्जमच्चत्थं[1] ।
पिच्छसु नरवर! जायं तं मिहुणं कम्मदोसेणं ॥ १८१॥

एयं च ताव एवं, एत्तो उ पुरीए विजयनामाए ।
रत्तोऽणंगवईए भुंजइ घणवाहणो भोए ॥ १८२ ॥

पडिबोहिओ सुहम्मेण सूरिणा जिट्ठभाउणा एसो ।
सहिओऽणंगवईए पव्वइओ सूरिपासम्मि ॥ १८३ ॥

एत्तो य धणवईवि हु वसुमइयाए सिणेहजुत्ताए ।
सहिओ पंचपयारे भुंजइ माणुस्सए भोए ॥ १८४ ॥

जह सो मोहिलवणिओ रन्ना निव्वासिओ सदेसाओ ।
काऊण तहारुवं सुहफलयं किंपि[2]णुट्ठाणं ॥ १८५ ॥

धूलीधूसरितौ बालौघहस्यमानचेष्टौ ।
भ्राम्यतः सुदीनौ निर्वसितजरदण्डिखण्डौ ॥ १८० ॥

बालौघप्रेक्षणीयं बुधजनसंशोचनीयमत्यर्थम् ।
प्रेक्षध्वं नरवर ! जातं तं मिथुनं कर्मदोषेण ॥ १८१ ॥

एतच्च तावदेवं, इतस्तु पुर्यां विजयनामनि ।
रक्तोऽणङ्गवत्यां भुनक्ति धनवाहनो भोगान् ॥ १८२ ॥

प्रतिबोधितः सुधर्मेण सूरिणा ज्येष्ठभ्रात्रा एषः ।
सहितोऽनङ्गवत्या प्रव्रजितः सूरिपार्श्वे ॥ १८३ ॥

इतश्च धनपतिरपि खलु वसुमत्या स्नेहयुक्तया ।
सहितः पञ्चप्रकारान् भुनक्ति मानुष्यान् भोगान् ॥ १८४ ॥

यथा स मोहिलवणिक् राज्ञा निर्वासितः स्वदेशात् ।
कृत्वा तथारूपं शुभफलदं किमप्यनुष्ठानम् ॥ १८५ ॥

१. संसोयणिज्ज=संशोचनीयम् =शोकविषयम् । २. किमप्यनुष्ठानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उववन्नो वेयड्ढे उत्तरसेढीए वेजयंतपुरे ।
चित्तंगयस्स पुत्तो पुहवीइ सुमंगलो नाम ॥ १८६ ॥

साहियबहुविहविज्जो अह सो गयणंगणेण हिंडंतो ।
कइयावि मेहलावइपुरीए लीलाए संपत्तो ॥ १८७ ॥

हम्मियतलमारुढा ण्हायंती तेण वसुमई दिट्ठा ।
पुव्वभवब्भासाओ रत्तो सो तीइ रुवम्मि ॥ १८८ ॥

काउं धणवइरूवं उवभुत्ता तेण वसुमई मुद्धा ।
तीए सुरयपसत्तो धणवइरूवी ठिओ तत्थ ॥ १८९ ॥

सो पुण धणवइवणिओ पुव्वभवोवत्तकम्मदोसेण ।
अवहरिय तेण मुक्को इहेव भरहे विणीयाए ॥ १९० ॥

सो तत्थ रिसहजिणवरवंसपसूयस्स दंडवीरियस्स ।
केवलिणो पयमूले पव्वइओ जायनिव्वेओ ॥ १९१ ॥

उपपन्नो वैताढये उत्तरश्रेण्यां वैजयन्तपुरे ।
चित्राङ्गदस्य पुत्रः पृथिव्याः सुमङ्गलो नामा ॥ १८६ ॥

साधितबहुविधविद्योऽथ स गगनाङ्गणेन, भ्राम्यन् ।
कदाचिदपि मेखलावतीपुर्यां लीलया संप्राप्तः ॥ १८७ ॥

हर्म्यतलमारूढा स्नाती तेन वसुमती दृष्टा ।
पूर्वभवाभ्यासात् रक्तः स तस्या रूपे ॥ १८८ ॥

कृत्वा धनपतिरूपमुपभुक्ता तेन वसुमती मुग्धा ।
तस्याः सुरतप्रसक्तो धनपतिरूपः स्थितस्तत्र ॥ १८९ ॥

स पुन-र्धनपतिवणिक् पूर्वभवोपात्तकर्मदोषेण ।
अपहृतस्तेन मुक्त इहैव भरते विनीतायाम् ॥ १९० ॥

स तत्र ऋषभजिनवरवंशप्रसूतस्य दण्डवीर्यस्य ।
केवलिनः पादमूले प्रव्रजितो जातनिर्वेदः ॥ १९१ ॥

१. उवत्तं=उपात्तं=गृहीतम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्वसयसहस्साइं तीसं काऊण उग्गतवचरणं ।
उववण्णो ईसाणे देवो चंदज्जुणो नाम ॥ १९२ ॥

परदारपसत्तो सो सुमंगलो तेण छिन्नवरविज्जो।
मुक्को परओ माणूसनगस्स देवेण कुद्धेण ॥ १९३ ॥

पडिबोहिया उ देवेण वसुमई जायतिव्वसंवेगा।
सूरिसुहम्मपवत्तिणिपयमूले अज्जिया[1] जाता ॥ १९४ ॥

एवं च अणंगवई वसुमइअज्जाइ संजुया तत्थ ।
मयहरि[2]चंदजसाए पयमूले कुणइ उग्गतवं ॥ १९५ ॥

अह अन्नया कयाइवि वियारभूमिं गयाहिं एयाहिं ।
दिट्ठं तं उम्मत्तं मिहुणं बहुडिंभपरियरियं[3] ॥ १९६ ॥

उग्गायंतं बहुहा नच्चंतं धूलिधूसरसरीरं ।
तं दट्ठुमणंगवई सविसाया एवमुल्लवइ ॥ १९७ ॥

पूर्वशतसहस्राणि त्रिंशत् कृत्वा उग्रतपश्चरणम् ।
उपपन्न ईशाने देवश्चन्द्रार्जुनो नामा ॥ १९२ ॥

परदारप्रसक्तः स सुमङ्गलस्तेन छिन्नवरविद्यः ।
मुक्तः परतो मानुष्यनगस्य देवेन कुद्धेन ॥ १९३ ॥

प्रतिबोधिता तु देवेन वसुमती जाततीव्रसंवेगा ।
सूरिसुधर्मप्रवर्तिनीपादमूले आर्यिका जाता ॥ १९४ ॥

एवञ्च अनङ्गवती वसुमत्यार्यया संयुक्ता तत्र ।
महत्तराचन्द्रयशसः पादमूले करोति, उग्रतपः ॥ १९५ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि विचारभूमिं गताभ्यामेताभ्याम् ।
दृष्टं तमुन्मत्तं मिथुनं बहुडिम्भपरिकरितं ॥ १९६ ॥

उद्गायन्तं बहुधा नृत्यन्तं धूलिधूसरशरीरम् ।
तं दृष्ट्वाऽनङ्गवती सविषादैवमुल्लपति ॥ १९७ ॥

---

१. आर्यिका=साध्वी । २. मयहरा=महत्तरा । ३. परिकरितं=व्याप्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अज्जे! वसुमइ! एसा भगिणीइ सुलोयणाइ अणुहरइ ।
जरदंडिखंडव[1]सणा गहगहियनरस्स पासत्था ॥ १९८ ॥

भणियं च वसुमईए सुइरं निज्झाइऊण[2] सविसायं ।
एसो सो कणगरहो एसावि सुलोयणा नूणं ॥ १९९ ॥

तत्तो गंतुं दोहिवि महुरं आभासियं तयं जुयलं ।
उग्गायइ हसइ नच्चइ बोल्लइ[3] असमंजसं बहुयं ॥ २०० ॥

ताहे दोवि जणाइं सुहम्मसूरिस्स पायमूलम्मि ।
करुणापराहिं अज्जाहिं ताहिं नीयाइं सविसायं ॥ २०१ ॥

अइसयनाणी य गुरु पुट्ठो उम्मायकारणं ताहिं ।
गुरुणावि ताण सिट्ठो पुव्वुत्तो सयलवुत्तंतो ॥ २०२ ॥

भणिओ अज्जाहिं गुरु भयवं! जइ अत्थि कोवि पडिजोगो ।
ता एयाण पउंजह जइ पिच्छह किंचिं उवगारं ॥ २०३ ॥

आर्ये ! वसुमति ! एषा भगिन्या सुलोचनयाऽनुहरते ।
जरदण्डिखण्डवसना ग्रहगृहीतनरस्य पार्श्वस्था ॥ १९८ ॥

भणितं च वसुमत्या सुचिरं निध्याय सविषादम् ।
एष स कनकरथ एषाऽपि सुलोचना नूनम् ॥ १९९ ॥

ततो गत्वा द्वयोरपि, मधुरमाभाषितं तद् युगलम् ।
उद्गायति हसति नृत्यति कथयत्यिसमञ्जसं बहुकम् ॥ २०० ॥

तदा द्वावपि जनौ सुधर्मसूरेः पादमूले ।
करुणापराभ्यामार्याभ्यां ताभ्यां नीतौ सविषादम् ॥ २०१ ॥

अतिशयज्ञानी च गुरुः पृष्ट उन्मादकारणं ताभ्याम् ।
गुरुणाऽपि तयोः शिष्टः पूर्वोक्तः सकलवृतान्तः ॥ २०२ ॥

भणित आर्याभ्यां गुरु-र्भगवन् ! यद्यस्ति कोऽपि प्रतियोगः ।
तस्मात् एतयोः प्रयुङ्क्त यदि प्रेक्षध्वं किञ्चिदुपकारम् ॥ २०३ ॥

---

१. वसनं=वस्त्रम् । २. निध्याय=दृष्ट्वा । ३. बोल्लइ=कथयति।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो गुरुणा तेसिं दिन्नो उम्मायनासणपडिट्ठो ।
पडिजोगो जायाइं दोन्निवि अह सत्थचित्ताइं ॥ २०४ ॥

अह ताण वसुमईए सिट्ठो सव्वोवि पुव्ववुत्तंतो ।
एयस्स गुरुपभावा नट्ठो तुम्हाण उम्माओ ॥ २०५ ॥

इय सोऊणं दोन्निवि सुहम्मसूरिस्स परमविणएण ।
वंदंति चरणजुयलं अह सूरी भणिउमाढत्तो ॥ २०६ ॥

भोगसुहलालसाणं परदाररयप्पियाण पुरिसाण ।
बहुविहविडंबणाओ इह परलोए य जायंति ॥ २०७ ॥

पावंति विसयतिसिया वहबंधणमारणाइदुक्खाइं ।
नाऊण कुमर! एवं भोगपिवासं परिच्चयसु[1] ॥ २०८ ॥

परदारपसत्तेणं जं पावं चिक्कणं तंए[2] बद्धं ।
पुप्फसरिसो विवागो रज्जब्भंसाइओ[3] तस्स ॥ २०९ ॥

ततो गुरुणा तयो-र्दत्त उन्मादनाशकपटिष्ठः ।
प्रतियोगो जातौ द्वावप्यथ स्वस्थचित्तौ ॥ २०४ ॥

अथ तयो-र्वसुमत्या शिष्टः सर्वोऽपि पूर्ववृतान्तः ।
एतस्यगुरुप्रभावान्नष्टः युवयोरुन्मादः ॥ २०५ ॥

इति श्रुत्वा द्वावपि सुधर्मसूरेः परमविनयेन ।
वन्देते चरणयुगलमथ सूरि-र्भणितुमारब्धः ॥ २०६ ॥

भोगसुखलालसानां परदाररक्तप्रियानां पुरुषाणाम् ।
बहुविधविडम्बना इह परलोके च जायन्ते ॥ २०७ ॥

प्राप्नुवन्ति विषयतृषिता वधबन्धनमारणादिदुःखानि ।
ज्ञात्वा कुमार ! एवं भोगपिपासां परित्यज ॥ २०८ ॥

परदारप्रसक्तेन यत्पापं चिक्कणं [निकाचितं] त्वया बद्धम् ।
पुष्पसदृशो विपाको राज्यभ्रंशादिकस्तस्य ॥ २०९ ॥

---

१. परित्यज । २. त्वया । ३. राज्यभ्रंशादिकः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्तोवि अणंतगुणं कडुयविवागं फलं तु परलोए ।
पाविज्जइ दुव्विसहं नारयतिरियाइसंसरणे ॥ २१० ॥

एमाइदेसणाए ओविब्भूयम्मि चरणपरिणामे ।
प[2]व्वावियइं गुरुणा दोन्निवि निव्विन्नचित्ताइं ॥ २११ ॥

मयहरियाए पासे भगिणीजुयलेण संजुया तत्तो ।
सम्मं गुरुविणयरया सुलोयणा कुणइ विविहतवं ॥ २१२ ॥

एवं चंदजसाए पयमूले ताण अच्छमाणीणं ।
तिण्हंपि हु भगिणीणं गयाणि बहुपुव्वलक्खाणि ॥ २१३ ॥

मुणिणो कणगरहस्सवि घणवाहणसाहुणा समेयस्स ।
वोलीणाओ बहुया वरिसाणं कोडिकोडीओ ॥ २१४ ॥

अह अणसणेण सूरि कालं काऊण बीयकप्पम्मि ।
जाओ ससिप्पहसुरो विमाणचंदज्जुणाहिवई ॥ २१५ ॥

**एतस्मादप्यनन्तगुणं कटुकविपाकं फलं तु परलोके ।
प्राप्यते दुर्विसहं नारकतिर्यगादिसंसरणे ॥ २१० ॥**

**एवमादिदेशनयाऽऽविर्भूते चरणपरिणामे ।
प्रव्राजितौ गुरुणा द्वावपि निर्विण्णचित्तौ ॥ २११ ॥**

**महत्तरिकायाः पार्श्वे भगिनीयुगलेन संयुक्ता ततः ।
सम्यग् गुरुविनयरक्ता सुलोचना करोति विविधतपः ॥ २१२ ॥**

**एवं चंद्रयशसः पादमूले तासामासीनानाम् ।
तिसृणाम् खलु भगिनीनां गतानि बहुपूर्वलक्षाणि ॥ २१३ ॥**

**मुनेः कनकरथस्याऽपि धनवाहनसाधुना समेतस्य ।
व्युत्क्रान्ता बहुका वर्षाणां कोटिकोटयः ॥ २१४ ॥**

**अथ अनशनेन सूरिः कालं कृत्वा द्वितीयकल्पे ।
जातः शशिप्रभसुरो विमानचन्द्रार्जुनाधिपतिः ॥ २१५ ॥**

---

१. आविर्भूते=प्रकटीभूते । २. प्रव्राजितौ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धणवाहणोत्ति मरिउं जाओ सामाणिओ सुरो तस्स ।
विज्जुप्पहोत्ति इयरा देवी से चंदरेहत्ति ॥ २१६ ॥

वसुमइअज्जावि तहा पुव्वुवन्नस्स तत्थ देवस्स।
चंदज्जुणस्स जाया देवी चंदप्पहा नाम ॥ २१७ ॥

एत्तो य सो सुबंधू दइयाइ गुरुविरहसोयसंसत्तो ।
हट्टघरकाणणाईसु कत्थवि य धिइं अपाविंतो ॥ २१८ ॥

कणगरहस्स पउट्ठो चिंतेंतो विविहमारणोवायं ।
रोद्दज्झाणोवगओ विलवंतो दीणवयणिल्लो ॥ २१९ ॥

रयरमियहसियजंपियसहरिसअवगुहणाइं[1] दइयाए ।
पुणरुत्तं सुमरंतो[2] जाओ सो गहगहिउव्व ॥ २२० ॥ तिसृभिः विशेषकम् ॥

तओ। नियघरम्मि न चिट्ठइ हिंडइ उज्जाणकाणणइसु ।
कत्थ गया केण हिया कीस निलुक्का[3] सि जंपंतो ॥ २२१ ॥

धनवाहनोऽपि मृत्वा जातः सामानिकः सुरस्तस्य ।
विद्युत्प्रभ इतीतरा देवी तस्य चन्द्ररेखेति ॥ २१६ ॥

वसुमत्यार्याऽपि तथा पूर्वोपपन्नस्य तत्र देवस्य ।
चन्द्रार्जुनस्य जाता देवी चन्द्रप्रभा नाम्नी ॥ २१७ ॥

इतश्च स सुबन्धु-र्दयिताया गुरुविरहशोकसंसक्तः ।
हट्ट [आपण] गृहकाननादिषु कुत्राऽपि च धृतिमप्राप्नुवन् ॥ २१८ ॥

कनकरथस्य प्रदुष्टश्चिंतयन् विविधमारणोपायम् ।
रौद्रध्यानवशगतो विलपन् दीनवदनवान् ॥ २१९ ॥

रक्तरतहसितजल्पितसहर्षावगूहनादि दयितायाः ।
पुनरुक्तं स्मरन् जातो स ग्रहगृहीत इव ॥ २२० ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

ततः निजकगृहे न तिष्ठति भ्राम्यति उद्यानकाननादिषु ।
कुत्र गता केन हृता कस्मात् निलीनाऽसि जल्पन् ॥ २२१ ॥

---

१. अवगूहनं=आलिङ्गनम् । २. स्मरन्। ३. निलुक्का=निलीना ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

कह रुट्ठा मह सुंदरि ! जेण न दंसेसि अप्पयं सिग्घं ।
हुं हुं दिट्ठा दिट्ठा पसीय मह देसु पडिवयणं ॥ २२२ ॥

जं जं पिच्छइ लोयं तं तं पुच्छइ, तंए[1] पिया दिट्ठा ? ।
एमाइं विलवमाणो नीहरिओ ताओ नयरीओ ॥ २२३ ॥

उम्मत्तयरूवेणं हिडंतो विविहगामनयरेसु ।
दुहिओ दीणो वियणो छुहापिवासाहिं संतत्तो[2] ॥ २२४ ॥

कइयावि हु संपत्तो अणेयतावसजणाउरे रम्मे ।
नाणादुमसयगहणम्मि आसमे विविहफलपउरे ॥ २२५ ॥

तत्थ य से कुलवइणा मणयं[3] संजायसत्थचित्तस्स।
नियधम्मो परिकहिओ तस्सवि सो परिणओ ताहे ॥ २२६ ॥

गिण्हिय तावसदिक्खं दइयागुरुविरहजायवेरग्गो[4] ।
कयकंदफलाहारो घोरतवं चरिउमारद्धो ॥ २२७ ॥

कथं रुष्टा मम सुन्दरि ! येन न दर्शयस्यात्मनं शीघ्रम् ॥
हुं हुं दृष्टा दृष्टा प्रसीद मम देहि प्रतिवचनम् ॥ २२२ ॥

यं यं प्रेक्षते लोकं तं तं पृच्छति, त्वया प्रिया दृष्टा ।
एवमादि विलपन् निःसृतस्तस्मात् नगरीतः ॥ २२३ ॥

उन्मत्तकरूपेण भ्राम्यन् विविधग्रामनगरेषु ।
दुःखितो दीनो विजनः क्षुधापिपासाभिः संतप्तः ॥ २२४ ॥

कदाचिदपि खलु संप्राप्तोऽनेकतापसजनाकुले रम्ये ।
नानाद्रुमशतगहनेऽऽश्रमे विविधफलप्रचुरे ॥ २२५ ॥

तत्र च तस्य कुलपतिना मनाक् सञ्जातस्वस्थचितस्य ।
निजधर्मः परिकथितस्तस्याऽपि स परिणतस्तदा ॥ २२६ ॥

गृहीत्वा तापसदीक्षां दयितागुरुविरहजातवैराग्यः ।
कृतकन्दफलाहारो घोरतपश्चरितुमारब्धः ॥ २२७ ॥

---

१. त्वया । २. संतत्तो=संतप्तः । ३. मनाक् संजातस्वस्थचित्तस्य। ४. वेरग्गं=वैराग्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दोमासियतेमासियचउम्मासाइयं तवं विविहं ।
काउं पभूयकालं अंतुट्टवेराणुबंधो सो ॥ २२८ ॥

मरिऊण य उववन्नो परमाहम्मियसुरेसु अंबरिसी ।
उववन्नमेत्तओ सो पुव्वभवालोयणं कुणइ॥ २२९ ॥ युग्मम् ॥

नाऊण पुव्ववइरं विहंगनाणेण आसुरुत्तो सो ।
चिंतेइ कत्थ वइरी सा वा मह दुट्ठमहिलत्ति? ॥ २३० ॥

दुस्सीला सा पावा अणुरत्तं तह ममं परिच्चेइय।
आसत्ता कणगरहे सच्चिय ता वइरिणी पढमं ॥ २३१ ॥

तारिसदुक्खं दिन्नं तइया मह जेहिं दुट्ठसीलेहिं ।
इण्हिं गंतुं दोन्निवि हंतव्वाइं मए ताइं ॥ २३२ ॥

इय चिंतिऊण वेगेण आगओ रोसफुरफुरंतो सो ।
संलेहणसुसियंगो जत्थच्छइ कणगरहसाहू ॥ २३३ ॥

द्विमासिकत्रिमासिकचतुर्मासादिकं तपोविविधम् ।
कृत्वा प्रभूतकालमत्रुटितवैरानुबन्धः सः ॥ २२८ ॥

मृत्वा चोपपन्नः परमाधार्मिकसुरेषु अम्बरीषः ।
उपपन्नमात्रात् स पूर्वभवालोकनं करोति ॥ २२९ ॥ युग्मम् ॥

ज्ञात्वा पूर्ववैरं विभङ्गज्ञानेनाऽऽशुरुष्ट सः ।
चिन्तयति कुत्र वैरी सा वा मम दुष्टमहिलेति ? ॥ २३० ॥

दुःशीला सा पापाऽनुरक्तं तथा माम् परित्यज्य ।
आसक्ता कनकरथे सैव तस्मात् वैरिणी प्रथमा ॥ २३१ ॥

तादृशदुःखं दत्तं तदा मम याभ्यां दुष्टशीलाभ्याम् ।
इदानीं गत्वा द्वावपि हन्तव्यौ मया तौ ॥ २३२ ॥

इति चिन्तयित्वा वेगेनाऽऽगतो रोषस्फुरस्फुरन् सः ।
संलेखनशुष्काङ्गो यत्राऽऽस्ते कनकरथसाधुः ॥ २३३ ॥

---

१. अतुट्टं=अत्रुटितम्=अनष्टम् । २. अम्बादिषु पञ्चदशप्रकारेषु पारमाधार्मिकदेवेष्वेक तमोऽम्बरीषनामा सः । ३. परित्यज्य । ४. सुसियं=शुष्कम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धम्मज्झाणोवगयस्स तस्स पडिमागयस्स रयणीए ।
पिउवणठियस्स[1] मुणिणो घोरुवसग्गे कुणइ पावो ॥ २३४ ॥

काउं पिसायरूवं उक्कत्तइ[2] निसियकत्तियाहत्थो ।
मंसाइं सरुहिराइं संभारियपुव्वकयवइरो[3] ॥ २३५ ॥

भीमट्टहासपुव्वं उड्ढं उक्खिविय खिवइ खोणीए[4] ।
दुव्विसहगुरुकसाघायताडणं कुणइ पुणरुत्तं ॥ २३६ ॥

मुंचइ धूलीवरिसं खणेण उवलोहपूरियं कुणई ।
जलणवरिसेण वरिसइ छिंदइ खणेण अंगाइं ॥ २३७ ॥

काऊण हत्थिरूवं सुतिक्खदंतेहिं देई वेहाइं[5] ।
नियकाइयाए सिंचइ लोलइ चलणेहिं भूमीए ॥ २३८ ॥

किं बहुणा भणिएणं निग्घिणहियएण तेण असुरेण ।
मुणिदेहे दुव्विसहा विहिया नरओवमा[6] वियणा ॥ २३९ ॥

धर्मध्यानोपगतस्य तस्य प्रतिमागतस्य रजन्याम् ।
पितृवनसंस्थितस्य मुने-र्घोरापसर्गान् करोति पापः ॥ २३४ ॥

कृत्वा पिशाचरूपमुत्कृन्तति निशितकर्तिकाहस्तः ।
मांसानि सरुधिराणि संस्मारितपूर्वकृतवैरः ॥ २३५ ॥

भीमाट्टहासपूर्वमूर्ध्वमुत्क्षिप्य क्षिपति क्षोण्याम् ।
दुर्विसहगुरुकशाघातताडनं करोति पुनरुक्तम् ॥ २३६ ॥

मुञ्चति धूलीवर्षां क्षणेनौपलौघपूर्णां करोति ।
ज्वलनवर्षया वर्षति छिनत्ति क्षणेनाङ्गानि ॥ २३७ ॥

कृत्वा हस्तिरूपं सुतीक्ष्णदन्तै-र्ददाति वेधान् ।
निजकायिकया सिञ्चति लोलति चरणाभ्यां भूम्याम् ॥ २३८ ॥

किं बहुना भणितेन निर्घृणहृदयेन तेनासुरेण ।
मुनिदेहे दुर्विसहा विहिता नरकोपमा वेदना ॥ २३९ ॥

---

१. पितृवनम्=श्मशानम् । २. उत्कृन्तति । ३. संभारियं=संस्मारितम् । ४. क्षोणी=पृथ्वी ।
५. वेधान् । ६. नरकोपमा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तीइ वियणाइ साहू अचलियचित्तो पसत्थसुहलेसो[1] ।
धम्मज्झाणोवगओ निंदंतो निययदुच्चरियं[2] ॥ २४० ॥

कयअणसणो महप्पा कालं काऊण बीयकप्पम्मि ।
चंदज्जुणम्मि जाओ विहुप्पहो नाम देवोत्ति ॥ २४१ ॥

अंबरिसी मुणिदेहं पाणविमुक्कंपि गरुयरोसेणं ।
छिंदिय सयहा[3] पत्तो सुलोयणज्जासमीवम्मि ॥ २४२ ॥

सावि हु पभायसमए काउस्सग्गे ठिया सुहज्झाणे ।
साहुणि[4]मज्झोवगया सुमराविय[5]पुव्वदुच्चरिया ॥ २४३ ॥

लोहमयपुरिसपडिमं फुलिंगजालाउलं विउव्विय ।
पावे! परपुरिसपिए! अवगूहसु वल्लहं एयं ॥ २४४ ॥

इय भणिय तेण समयं गाढं बंधितु जलियदंडेहिं ।
हणिऊण तक्खणेणं सावि तओ मारिया तेण ॥ २४५ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ।

तया वेदनया साधुरचलितचित्तः प्रशस्तशुभलेश्यः ।
धर्मध्यानोपगतो निन्दन् निजदुश्चरितम् ॥ २४० ॥

कृतानशनो महात्मा कालं कृत्वा द्वितीयकल्पे ।
चन्द्रार्जुने जातो विधुप्रभो नामा देव इति ॥ २४१ ॥

अम्बरीषो मुनिदेहं प्राणविमुक्तमपि गुरुकरोषेण ।
छिन्दित्वा शतधा प्राप्तः सुलोचनार्यासमीपे ॥ २४२ ॥

साऽपि हु प्रभातसमये कायोत्सर्गे स्थिता शुभध्याने ।
साध्वीमध्योपगता स्मारितपूर्वदुश्चरित्रा ॥ २४३ ॥

लोहमयपुरुषप्रतिमां स्फुल्लिङ्गज्वालाकुलां विकुर्व्य ।
पापे ! परपुरुषप्रिये ! अवगूह वल्लभमेतम् ॥ २४४ ॥

इति भणित्वा तेन समकं गाढं बद्ध्वा - ज्वलितदण्डैः ।
हत्वा तत्क्षणेन साऽपि ततो मारिता तेन ॥ २४५ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

---

१. प्रशस्तशुभलेश्यः । २. दुच्चरियं = दुश्चरितम् । ३. शतधा । ४. साहुणी = साध्वी।
५. सुमरावियं = स्मारितम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अविचलियसुद्धभावा कालं काउं विहुप्पहसुरस्स ।
उप्पन्ना पियदेवी सयंपभा नाम तत्थेव ॥ २४६ ॥

इय भो नरवर! दट्ठुं रागद्दोसाण दारुणविवागं ।
दूरेण चयसु संगं रागद्दोसेहिं पावेहिं ॥ २४७ ॥

वहं विहायाऽऽसु पहिट्ठमाणसो मुणीण सो अंबरिसी सुराहमो ।
कयत्थमप्पाण[1] मणे गणंतो जहागयं ताहि गओ सठाणयं ॥ २४८ ॥

साहुधणेसरविरइयसुबोहगाहासमूहरम्माए ।
रागग्गिदोसविसहरपसमणजलमंतभूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि परिसमप्पइ सुलोयणाकणगरहवहो नाम ।
सुरसुंदरीकहाए चोद्दसमो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

**अविचलितशुद्धभावात् कालं कृत्वा विधुप्रभसुरस्य ।
उत्पन्ना प्रियदेवी स्वयंप्रभा नाम्नी तत्रैव ॥ २४६ ॥**

**इति भो नरवर ! दृष्ट्वा रागद्वेषानां दारुणविपाकम् ।
दूरेण त्यज सङ्गं रागद्वैषैः पापैः ॥ २४७ ॥**

**वधं विहायऽऽशु प्रहर्षितमानसो मुनिसाध्व्यौ स अंबरीशः सुराधमः ।
कृतार्थमात्मानं मनसि गणयन् यथागतं तदा गतः स्वस्थानकम् ॥ २४८ ॥**

**साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमंत्रभूतायाः ॥ २४९ ॥**

**एषोऽपि परिसमाप्यते सुलोचनाकनकरथवधो नामा ।
सुरसुन्दरीकथायाः चतुर्दश इह परिच्छेदः ॥ २५० ॥**

॥ चतुर्दशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. आत्मानम्, छन्दआनुलोम्यादनुस्वारलोपः ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पञ्चदशः परिच्छेदः

अह सो कयसमणवहो अंबरिसी मुइयमाणसो तत्थ ।
निच्चं नेरइयाणं कयत्थणा[1]जायगुरुतोसो ॥ १ ॥

बंधितु पावकम्मं तओ चुओ विहवपंसुलीगब्भे[2] ।
उव्वन्नो सो तीए बहुविहकडुखारपाणेहिं ॥ २ ॥

सडियदेहो[3] रोद्दं झाणं आऊरिऊण नरयम्मि ।
मरिऊण सत्तपलिओ उववन्नो पढमपुढवीए ॥ ३ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

अणुहविय तिव्वदुक्खं नियआउक्खए तओवि उव्वट्टो ।
इह भरहे विप्पसुओ उववन्नो दुग्गओ नाम ॥ ४ ॥

दारिद्ददुक्खतविओ दिक्खं परिवायया[4]ण घित्तूण ।
काउं अन्नणतवं उक्कडरोसो मओ[5] तत्तो ॥ ५ ॥

अथ स कृतश्रमणवधोऽम्बरीषो मुदितमानसस्तत्र ।
नित्यं नैरयिकाणां कदर्थनाजातगुरुतोषः ॥ १ ॥

बद्ध्वा पापकर्म ततश्च्युतो विधवपांशुलागर्भे ।
उपपन्नः स तस्या बहुविधकटुक्षारपानैः ॥ २ ॥

शाटितदेहो रौद्रं ध्यानमापूर्य नरके ।
मृत्वा सप्तपल्य उपपन्नः प्रथमपृथिव्याम् ॥ ३ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

अनुभूय तीव्रदुःखं निजायुः क्षये ततोऽपि उद्वृत्तः ।
इह भरते विप्रसुत उपपन्न दुर्गतो नामा ॥ ४ ॥

दारिद्रदुःखतप्तो दिक्षां प्ररिव्राजकानां गृहीत्वा ।
कृत्वा अज्ञानतप उत्कटरोषो मृतस्ततः ॥ ५ ॥

---

१. कयत्थणा=कदर्थना । २. विधवपांशुलागर्भे; पांशुला=पुंश्चली । ३. शाटितदेहः=नष्टशरीरः ।
४. परिव्राजकः=तापसः । ५. मृतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धरणिंदस्स उ जाओ [1]साहियपलियाउओ [2]महाराओ ।
नामेण कालबाणो दिव्वमहारिद्धिसंपन्नो ॥ ६ ॥

तत्थवि सुमरियवइरो उवओगं देइ ताण दोण्हंपि ।
ठाणवियाणणहेउं विभंगनाणेण सकसाओ ॥ ७ ॥

तत्तियनाणाभावाउ बीयकप्पट्ठियाणि एयाणि ।
दिट्ठाणि न तेण तहिं पुणरुत्तकओवओगेवि ॥ ८ ॥

एवं वच्चइ कालो नरिंद ! सेसाउयस्स अह तस्स ।
भुंजित्तु दिव्वभोए थोवूणयअट्ठपलियाइं ॥ ९ ॥

ईसाणकप्पवासी विहुप्पहो सो सुरो तओ चविउं ।
तुह पुत्तो उववन्नो कमलावइदेविकुच्छीए ॥ १० ॥ युग्मम् ॥

दोहलपूरणहेउं परिब्भमंती पुरम्मि हत्थिगया ।
सत्तममासे नरवर! देवी कमलावई एसा ॥ ११ ॥

धरणेन्द्रस्य तु जातः साधिकपल्यायुष्को महाराजः ।
नाम्ना कालबाणो दिव्यमहर्द्धिसंपन्नः ॥ ६ ॥

तत्राऽपि स्मृतवैर उपयोगं ददाति तयोर्द्वयोरपि ।
स्थानविजाननहेतुं विभङ्गज्ञानेन सकषायः ॥ ७ ॥

तावज्ज्ञानाभावात् द्वितीयकल्पस्थितावेतौ ।
दृष्टौ न तेन तस्मिन् पुनरुक्तकृतोपयोगेऽपि ॥ ८ ॥

एवं व्रजति कालो नरेन्द्र ! शेषायुष्कस्याथ तस्य ।
भुङ्क्त्वा दिव्यभोगान् स्तोकोनकाष्टपल्यानि ॥ ९ ॥

ईशानकल्पवासी विधुप्रभः स सुरस्ततश्च्युत्वा ।
तव पुत्र उपपन्नः कमलावतीदेवीकुक्षौ ॥ १० ॥ युग्मम् ॥

दोहलपूरणहेतुं परिभ्राम्यन्ती पुरे हस्तिगता ।
सप्तममासे नरवर ! देवी कमलवत्येषा ॥ ११ ॥

---

१. साधिकपल्यायुष्कः । २. महाराओ=सामानिकसुरः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि दिट्ठा कओवओगेण कालबाणेण ।
गब्भट्ठियनियवइरियदंसणसंजायरोसेण ॥ १२ ॥

आगम्म तओ तुरियं अहिट्ठिओ तेण कुंजरो सहसा ।
विच्छोलिंतो[1] लोयं वेगेण पहाविओ तेण ॥ १३ ॥

वडपायवसाहालग्गणेण नरवर! तुमम्मि उत्तरिए[2] ।
गयणेण समुप्पइओ तेणेव अहिट्ठिओ हत्थी ॥ १४ ॥

मणिसंजुयदेविकरपहारपरिविहुरिओ गयं मोत्तुं ।
जणणीसमयं[3] मरिही गयणाओ निवडिओ वइरी ॥ १५ ॥

इय चिंतंतो नरवर! कयकिच्चो सो सुरो गओ ठाणं ।
देवीवि कुंजरगया पडिया गयणाओ सरतीरे ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥

उत्तरिऊण य तत्तो मिलिया सिरिदत्तसत्थवाहस्स ।
चलिया सत्थेण समं कुसग्गनयरम्मि नरनाह ! ॥ १७ ॥

अत्रान्तरे दृष्टा कृतोपयोगेन कालबाणेन ।
गर्भस्थितनिजवैरीदर्शनसञ्जातरोषेण ॥ १२ ॥

आगम्य ततस्त्वरितमधिष्ठितस्तेन कुञ्जरस्सहसा ।
विक्षोभयन् लोकं वेगेन प्रधावितस्तेन ॥ १३ ॥

वटपादपशाखालग्नेन नरवर ! त्वयि उत्तीर्णे ।
गगने समुत्पतितस्तेनैवाधिष्ठितो हस्ती ॥ १४ ॥

मणिसंयुक्तदेवीकरप्रहारपरिविधुरितो गजं मुक्त्वा ।
जननीसमकं मरिष्यति गगनात् निपतितो वैरी ॥ १५ ॥

इति चिंतयन् नरवर ! कृतकृत्यः स सुरो गतः स्थानम् ।
देव्यपि कुञ्जरगता पतिता गगनात् सरस्तीरे ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥

उत्तीर्य च ततो मीलिता श्रीदत्तसार्थवाहस्य ।
चलिता सार्थेन समं कुशाग्रनगरे नरनाथ ! ॥ १७ ॥

---

१. विक्षोभयन् । २. उत्तीर्णे । ३. जनन्या सममित्यर्थः ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

सत्थविलोवे जाए अडवीपडियाए तत्थ देवीए ।
जाओ पुत्तो दिट्ठो कओवओगेण देवेण ॥ १८ ॥

अह पुणरवि सो देवो वइरं सरिऊण निग्घिणसहावो ।
संपत्तो वेगेणं देवीपासम्मि गुरुरोसो ॥ १९ ॥

निउणं जोयंतेणवि पभूयकालाओ पाव! दिट्ठो सि ।
काहामि वइरअंतं अणुहव दुव्विहियफलमिण्हिं ॥ २० ॥

एवं भणमाणेणं पसुत्तकमलावईए अंकाओ ।
नरवर! सो तुह पुत्तो हरिओ सुरकालबाणेण ॥ २१ ॥

गहिऊण य तं बालं चिंतेइ सुरो किलिट्ठपरिणामो ।
मारेमि इमं सत्तुं इण्हिं मलिऊण[१] हत्थेहिं ॥ २२ ॥

खंडाणि अहं काउं करेमि किंवा दिसाबलिं अहवा ।
अच्छोडेमि[२] सिलाए तिलं तिलं किं नु छिंदामि ? ॥ २३ ॥

सार्थविलुप्ते जाते अटवीपतितायास्तत्र देव्याः ।
जातः पुत्रो दृष्टः कृतोपयोगेन देवेन ॥ १८ ॥

अथ पुनरपि स देवो वैरं स्मृत्वा निर्घृणस्वभावः ।
संप्राप्तो वेगेन देवीपार्श्वे गुरुरोषः ॥ १९ ॥

निपुणं पश्यताऽपि प्रभूतकालात् पाप ! दृष्टोऽसि ।
करिष्यामि वैरमन्तमनुभव दुर्विहितफलमिदानीम् ॥ २० ॥

एवं भणता प्रसुप्तकमलावत्याऽङ्कात् ।
नरवर स तव पुत्रो हृतः सुरकालबाणेन ॥ २१ ॥

गृहीत्वा च तं बालं चिन्तयति सुरः क्लिष्टपरिणामः ।
मारयामि इमं शत्रुमिदानीं मर्दयित्वा हस्ताभ्याम् ॥ २२ ॥

खण्डान्यहं कृत्वा करोमि किंवा दिग्बलिमथवा ।
आस्फोटयामि शिलायां तिलं तिलं किन्नु छिनद्मि ?॥ २३ ॥

---

१. मर्दयित्वा । २. आस्फोटयामि ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एवं हि कए अहवा न होज्ज वियणा पभूयकालीया ।
मरणाउ तक्खणेणं इमस्स अव्वत्तचित्तस्स ॥ २४ ॥

ता गंतूणं कत्थवि मुंचामि अमाणूसम्मि ठाणम्मि ।
तण्हाछुहाभिभूओ मरिही सयमेव दुक्खेण ॥ २५ ॥

इय चिंतिऊण मुक्को वेयड्ढसिलायलम्मि वियणम्मि ।
सो तुह पुत्तो नरवर! सुरोवि पत्तो नियं ठाणं ॥ २६ ॥

नरवर! अच्छउ एयं कहेमि अन्नं कहंतरं ताव ।
ईसाणाओ चविओ विज्जुप्पहो एत्थ वेयड्ढे ॥ २७ ॥

दक्खिणसेढीइ पुरे रमणीए रयणसंचए पवरे ।
पवणगइखयरपुत्तो उववन्नो बउलवइयाए ॥ २८ ॥

नामेण चित्तवेगो एत्तो देवीवि चंदरेहा सा।
चविऊण य उप्पन्ना नयरे सिरिकुंजरावत्ते ॥ २९ ॥

एवं हि कृतेऽथवा न भवेत् वेदना प्रभूतकालिकी।
मरणात्तत्क्षणेन अस्याऽव्यक्तचित्तस्य ॥ २४ ॥

तस्मात् गत्वा कुत्रापि मुञ्चाम्यमानुष्ये स्थाने ।
तृष्णाक्षुधाभिभूतो मरिष्यति स्वयमेव दुःखेन ॥ २५ ॥

इति चिन्तयित्वा मुक्तो वैताढयशिलातले विजने ।
स तव पुत्रो नरवर ! सुरोऽपि प्राप्तो निजं स्थानम् ॥ २६ ॥

नरवर ! आस्तामेतद् कथयाम्यन्यं कथांतर तावत् ।
ईशानाच्च्युतो विद्युत्प्रभोऽत्र वैताढये ॥ २७ ॥

दक्षिणश्रेण्यां पुरे रमणीये रत्नसञ्चये प्रवरे ।
पवनगतिखेचरपुत्र उपपन्नो बकुलवत्याः ॥ २८ ॥

नाम्ना चित्रवेग इतो देव्यपि चन्द्ररेखा सा ।
च्युत्वा चोत्पन्ना नगरे कुञ्जरावर्ते ॥ २९ ॥

---

१. प्रभूतकालिकी । २. कथान्तरम्=अन्यां कथाम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

खयरस्स अमियगइणो पियाइ भज्जाइ चित्तमालाए ।
अइवल्लहा उ धूया नामेणं कणगमालत्ति ॥ ३० ॥ चत्तसृभिः कलापकम्॥

एत्तो य पुव्वभणिओ सुलोयणाइण आसि जो माया।
वसुदत्तो नामेणं सोवि हु भमिऊण संसारे ॥ ३१ ॥

उप्पन्नो वेयड्ढे गंगावत्तम्मि खयररायस्स ।
सिरिगंधवाहणस्स उ पुत्तो मयणावलीए ओ ॥ ३२ ॥

नहवाहणोत्ति नामं वरिया अह तस्स कणगमाला सा ।
हरिऊण य परिणीया छलेण सा चित्तवेगेण ॥ ३३ ॥ तिसृभिः विशेषकम्॥

नहवाहणेण बद्धो सो खयरो नागिणीइ विज्जाए ।
आणीया निरनयरे विलवंती कणगमालावि ॥ ३४ ॥

[१]परियायंतरपत्तं अणिच्छमाणिंपि इच्छए रमिउं ।
भगिणिंपि पिच्छ नरवर! एसो अन्नाणदोसेण ॥ ३५ ॥

खेचरस्याऽमितगतेः प्रियाया भार्यायाः चित्रमालायाः ।
अतिवल्लभा तु दुहिता नाम्ना कनकमालेति ॥ ३० ॥ चतुसृभिः कलापकम्॥

इतश्च पूर्वभणितः सुलोचनादीनामासीत् यो भ्राता ।
वसुदत्तो नाम्ना सोऽपि खलु भ्रान्त्वा संसारे ॥ ३१ ॥

उत्पन्नो वैताढये गङ्गावर्त्ते खेचरराजस्य ।
श्रीगन्धवाहनस्य तु पुत्रो मदनावल्या ओ ॥ ३२ ॥

नभोवाहन इति नामा वृत्ताऽथ तस्य कनकमाला सा ।
हृत्वा च परिणीता छलेन सा चित्रवेगेन ॥ ३३ ॥ तिसृभिः विशेषकम् ॥

नभोवाहनेन बद्धः स खेचर नागिण्या विद्यया ।
आनीता निजनगरे विलपन्ती कनकमालाऽपि ॥ ३४ ॥

पर्यायान्तरप्राप्तामनिच्छन्तीमपि इच्छेत् रन्तुम् ।
भगिनीमपि प्रेक्षस्व नरवर ! एष अज्ञानदोषेण ॥ ३५ ॥

---

१. पर्यायन्तरप्राप्ताम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

इय नरवर! संसारे अन्नाणंधेहिं एत्थ जीवेहिं ।
भगिणीवि अहिलसिज्जइ धूया सुण्हा[1] व जणणी वा ॥ ३६ ॥

भगिणीवि होइ भज्जा, पियावि पुत्तो, सुयावि जणणित्ति।
भज्जावि जत्थ माया धिरत्थु संसारवासस्स ॥ ३७ ॥

एयं च तुज्झ नरवर! धणदेवेणेव साहियं पुव्वं ।
सहसा सुरेणं पुणरवि उवणीया चित्तवेगस्स ॥ ३८ ॥

बहुविहविज्जाहिं समं जाओ खयराहिवो तओ एसो ।
भुंजइ दइयाए समं वेयड्ढे तत्थ विसयसुहं ॥ ३९ ॥

चंदज्जुणोवि देवो चइऊणं उत्तराए सेढीए ।
नयरम्मि चरमचंचे चित्तगई नाम उववन्नो ॥ ४० ॥

चंदप्पहावि देवी जाया य पियंगुमंजरी तस्स।
भज्जा सो तीइ समं भुंजइ माणुस्सए मोए ॥ ४१ ॥

इति नरवर ! संसारे अज्ञानान्धैरत्र जीवैः ।
भगिन्यपि अभिलस्यते दुहिता स्नुषा वा जननी वा ॥ ३६ ॥

भगिन्यपि भवति भार्या, पिताऽपि पुत्रः, सुताऽपि जननीति ।
भार्याऽपि यत्र माता धिगस्तु संसारवासस्य ॥ ३७ ॥

एतच्च तव नरवर ! धनदेवेनैव कथितं पूर्वम् ।
सहसा सुरेण पुनरपि उपनीता चित्रवेगस्य ॥ ३८ ॥

बहुविधविद्याभिस्समं जातः खेचराधिपस्तत एषः ।
भुनक्ति दयितया समं वैताढ्ये तत्र विषयसुखम् ॥ ३९ ॥

चन्द्रार्जुनोऽपि देवश्च्युत्वा उत्तरायां श्रेण्याम् ।
नगर्यां चमरचञ्चायां चित्रगति-र्नामोपपन्नः ॥ ४० ॥

चन्द्रप्रभाऽपि देवी जाता च प्रियङ्गुमञ्जरी तस्य ।
भार्या स तया समं भुनक्ति मानुष्यान् भोगान् ॥ ४१ ॥

---

१. स्नुषा=पुत्रवधूः ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

तस्स य उत्तरसेढी समयं विज्जाहिं चित्तवेगेण ।
दिन्ना सिणेहसारं इय ते अच्छंति वेयड्ढे ॥ ४२ ॥

पुव्वभवब्भासाओ सिणेहसाराण ताण दोण्हंपि ।
वोलीणो बहुकालो विसयसुहं अणुहवंताणं ॥ ४३ ॥

अह अन्नया कयाई सहिओ दइयाए कणगमालाए ।
खयरो स चित्तवेगो अट्ठावयवंदओ चलिओ ॥ ४४ ॥

भरहनरेसरकारियजिणिंदपडिमाओ तत्थ भत्तीए ।
वंदित्तु पडिनियत्तो पिच्छइ तं बालयं तत्थ ॥ ४५ ॥

वेयड्ढवणनिउंजं उज्जोयंत[1] सदेहदित्तीए[2] ।
गलबद्धअंगुलीयगविहूसियं लोयणाणंद ॥ ४६ ॥

दट्ठूण अंगुलीयगनिवेसियं तं मणिं स विम्हइओ[3] ।
भणइ य पिए ! स एसो दिव्वमणी सुरवरदिन्नो ॥ ४७ ॥

तस्य चोत्तरश्रेणी समकं विद्याभिश्चित्रवेगेन ।
दत्ता स्नेहसारमिति ते आसते वैताढये ॥ ४२ ॥

पूर्वभवाभ्यासात् स्नेहसारयोस्तयो-र्द्वयोरपि ।
व्युत्क्रान्तो बहुकालो विषयसुखमनुभवतोः ॥ ४३ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि सहितो दयितया कनकमालया ।
खेचरः स चित्रवेगोऽष्टापदवन्दनश्चलितः ॥ ४४ ॥

भरतनरेश्वरकारितजिनेन्द्रप्रतिमास्तत्र भक्त्या ।
वंदित्वा प्रतिनिवृत्तः प्रेक्षते तं बालकं तत्र ॥ ४५ ॥

वैताढयवननिकुञ्जमुद्द्योतयन्तं स्वदेहदीप्त्या ।
गलबद्धाङ्गुलीयकविभूषितं लोचनानन्दम् ॥ ४६ ॥

दृष्ट्वा अंङ्गुलीयकनिवेशितं तं मणिं स विस्मित्तः ।
भणति च प्रिये ! स एष दिव्यमणिः सुरवरदत्तः ॥ ४७ ॥

---

१. उद्द्योतयन्तम्। २. स्वदेहदीप्त्या=निजशरीरकान्त्या । ३. विस्मितः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जस्स पभावाउ तया भुयंगपरिवेढिओवि न मओ हं ।
ता केण एस बद्धो इमस्स बालस्स गलयम्मि ? ॥ ४८ ॥

अहवा रक्खाहेउं नूणं जणणीए जायमित्तस्स ।
बद्धो हवेज्ज तत्तो केणवि हरिऊण इह मुक्को ॥ ४९ ॥

ता गेण्ह पिए! एयं होउ अपुत्ताए एस तुह पुत्तो ।
सोच्चिय नूणं होही सुरजीवो एस उप्पन्नो ॥ ५० ॥

गहिऊण तयं नरनाह! दोवि पत्ताइं निययनयरम्मि ।
काउं वद्धावणियं पयासियं सयललोयस्स ॥ ५१ ॥

जाओ उ कणगमालाइ गुत्तगब्भाइ संपयं पुत्तो ।
उचियसमयम्मि विहियं नामं से मयरकेउत्ति ॥ ५२ ॥

विज्जाहरिंदभवणे एवं वड्डइ नरिंद! तुह पुत्तो ।
एत्तो य तस्स देवी सयंपभा देवलोगाओ ॥ ५३ ॥

यस्य प्रभावात्तदा भुजङ्गपरिवेष्टितोऽपि न मृतोऽहम् ।
तस्मात् केनैष बद्धोऽस्य बालस्य गलके ? ॥ ४८ ॥

अथवा रक्षाहेतुं नूनं जनन्या जातमात्रस्य ।
बद्धो भवेत् ततः केनाऽपि हत्वेह मुक्तः ॥ ४९ ॥

तस्माद् गृहाण प्रिये ! एतद् भवतु अपुत्रतयैष तव पुत्रः ।
स चैव नूनं भविष्यति सुरजीव एष उत्पन्नः ॥ ५० ॥

गृहीत्वा तकं नरनाथ ! द्वावपि प्राप्तौ निजकनगरे ।
कृत्वा वर्धापनिकां[1] प्रकाशितं सकललोकस्य ॥ ५१ ॥

जातस्तु कनकमालाया गुप्तगर्भायाः साम्प्रतं पुत्रः ।
उचितसमये विहितं नाम तस्य मकरकेतुरिति ॥ ५२ ॥

विद्याधरेन्द्रभवनैवं वर्धते नरेन्द्र ! तव पुत्रः ।
इतश्च तस्य देवी स्वयंप्रभा देवलोकात् ॥ ५३ ॥

१. वर्धापनिकाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

चइऊण समुप्पन्ना एसा सुरसंदरी महाराय ! ।
अह कमसो वड्ढंती एसावि हु जोव्वणं पत्ता ॥ ५४॥ युग्मम् ॥

हरिऊण जेण नीया तइया खयरेण रयणदीवंमि ।
सो य सुलोयणजम्मे हरिदत्तो आसि से जणओ ॥ ५५ ॥

इय पिच्छ विरुवत्तं भवस्स दुक्खागरस्स नरनाह !।
इच्छइ भोए भोत्तुं जणओ धूयाए सह जत्थ ॥ ५६ ॥

काउं पिसायरूवं तेणेव सुरेण कालबाणेण।
अवहरिउं विज्जाओ छूढो जलहिम्मि तुह पुत्तो ॥ ५७ ॥

सुरसुंदरिंपि तत्तो जांयपओसो[1] स जाव गयणेण ।
अवहरइ ताव नरवर ! संजाओ चवणसमओ से ॥ ५८ ॥

तस्स य चुयस्स[2] एसा पडिया गयणाओ एत्थ उज्जाणे ।
धणदेवजाणवत्तं पत्तं पुण तुज्झ तणएण ॥ ५९ ॥

च्युत्वा समुत्पन्नैषा सुरसुन्दरी महाराज ! ।
अथ क्रमशः वर्धमानैषाऽपि खलु यौवनं प्राप्ता ॥ ५४ ॥ युग्मम् ॥

हृत्वा चेन नीता तदा खेचरेण रत्नद्वीपे ।
स च सुलोचनाजन्मनि हरिदत्तोऽऽसीत् तस्य जनकः ॥ ५५ ॥

इति प्रेक्षस्व विरूपत्वं भवस्य दुःखाकरस्य नरनाथः ।
इच्छति भोगान् भोक्तुं जनको दुहित्रा सह यत्र ॥ ५६ ॥

कृत्वा पिशाचरूपं तेनैव सुरेण कालबाणेन ।
अपहृत्य विद्याः क्षिप्तो जलधौ तव पुत्रः ॥ ५७ ॥

सुरसुन्दरीमपि ततो जातप्रतोषः स यावत् गगनेन ।
अपहरति तावत् नरवर ! सञ्जातश्च्यवनसमयस्तस्य ॥ ५८ ॥

तस्य च च्युतस्यैषा पतिता गगनादत्रोद्याने ।
धनदेवयानपात्रं प्राप्तं पुनस्तव तनयेन ॥ ५९ ॥

१. जातप्रतोषः । २. च्युतस्य=मृतस्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जायम्मि जाणभंगे पावियफलहो समुद्दमज्झम्मि ।
दिट्ठो पियंवयाए अह नीओ तेण सट्ठाणं ॥ ६० ॥

तं जं तुमए पुट्ठं तं एयं साहियं नरवरिंद ! ।
मिलिही पुण अज्जेव य वियालसमयम्मि सो तुज्झ ॥ ६१ ॥

सोऊण सूरिवयणं राया सुरसुंदरी य देवी य ।
पत्ता य गुरुपमोयं परिसा सव्वावि संविग्गा ॥ ६२ ॥

तत्तो रन्ना भणियं जाव य पुत्तेण संगमो ताव ।
काहामि तओ सहलं मणुयत्तं तुह पासम्मि ॥ ६३ ॥

एत्थंतरम्मि पणमिय धणदेवो भणइ सुप्पइट्ठगुरुं ।
तइया पल्लीभंगे जाए घोरम्मि संगामे ॥ ६४ ॥

कणगवईइ बलेणं हएसु नट्ठेसु भिल्लसुहडेसु ।
किं जायं तुम्हाणं कहवा समणत्तणं पत्तं ? ॥ ६५ ॥

जाते यानभङ्गे प्राप्तफलकः समुद्रमध्ये ।
दृष्टः प्रियंवदयाऽथ नीतस्तेन स्वस्थानम् ॥ ६० ॥

तद्यत् त्वया पृष्टं तदेतद् कथितं नरवरेन्द्र ! ।
मीलिष्यति पुनरद्यैव च विकालसमये स तव ॥ ६१ ॥

श्रुत्वा सूरिवचनं राजा सुरसुन्दरी च देवी च ।
प्राप्ताश्च गुरुप्रमोदं पर्षत् सर्वाऽपि संविग्ना ॥ ६२ ॥

ततो राज्ञा भणितं यावच्च पुत्रेण सङ्गमस्तावत् ।
करिष्यामि ततः सफलं मनुष्यत्वं तव पार्श्वे ॥ ६३ ॥

अत्रान्तरे प्रणम्य धनदेवो भणति सुप्रतिष्ठगुरुम् ।
तदा पल्लीभङ्गे जाते घोरे सङ्ग्रामे ॥ ६४ ॥

कनकवत्या बलेन हतेषु नष्टेषु भिल्लसुभटेषु ।
किं जातं युष्माकं कथं वा श्रमणत्वं प्राप्तम् ? ॥ ६५ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं गुरुणा निसुणसु तइया समरंगणम्मि जुज्झंतो ।
सरनियरवरिसविहुरियदेहो पडिओ धरावट्टे[1] ॥ ६६ ॥

दिट्ठो य तं पएसं समागएणं सुचित्तवेगेणं ।
खयरेण तेण नीओ सिणेहसारेण वेयड्ढे ॥ ६७ ॥

विहिओ य तक्खणं चिय ओसहिसामत्थओ अहं सत्थ ।
दिन्ना य पवरविज्जा पुव्वुवगारं सरंतेण ॥ ६८ ॥

पन्नत्तीनामेणं विहिणा सा साहिया मए तत्थ ।
तत्तो समागओ हं सिद्धत्थपुरम्मि खयरजुंओ[2] ॥ ६९ ॥

कणगवईइ समेयं सुरहं निंद्धाडिऊण[3] देसाओ ।
सिद्धत्थपुरे जाओ राया हं ताहि धणदेव! ॥ ७० ॥

परिवालिऊण रज्जं कइवि हु वरिसाण कोडिकोडीओ ।
अहिसिंचिऊण रज्जे जयसेणं नियपुत्तमहं ॥ ७१ ॥

भणितं गुरुणा निश्रृणु तदा समराङ्गणे युध्यमानः ।
शरनिकरवर्षाविधुरितदेहः पतितो धरापृष्ठे ॥ ६६ ॥

दृष्टश्च तं प्रदेशं समागतेन सुचित्रवेगेन ।
खेचरेण तेन नीतः स्नेहसारेण वैताढये ॥ ६७॥

विहितश्च तत्क्षणं चैवौषधिसामर्थ्यतोऽहं स्वस्थः ।
दत्ता च प्रवरविद्याः पूर्वोपकारं स्मरता ॥ ६८ ॥

प्रज्ञप्तीनाम्ना विधिना सा साधिता मया तत्र ।
ततः समागतोऽहं सिद्धार्थपुरे खेचरयुतः ॥ ६९ ॥

कनकवत्या समेतं सुरथं निस्सार्य देशात् ।
सिद्धार्थपुरे जातो राजाऽहं तदा धनदेव ! ॥ ७० ॥

पारिपाल्य राज्यं कत्यपि खलु वर्षाणां कोटिकोटयः ।
अभिषिञ्च्य राज्ये जयसेनं निजकपुत्रमहम् ॥ ७१ ॥

---

१. धरापृष्ठे । २. जुओ=युतः=सहितः । ३. निस्सार्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

धणवाहणकेवलिणो पयमूले जायतिव्वसंवेगो ।
पव्वइओ सह पंचहिं सएहिं वररायउत्ताणं ॥ ७२ ॥ युग्मम् ॥

अब्भसियसाहुकिरिओ जाओ कमसो य बारसंगविऊ ।
धणवाहणकेवलिणा अहिसित्तो ताहि सूरिपए ॥ ७३ ॥

काऊण य सेलेसिं खविउं चत्तारि सेसकम्माइं ।
सो अम्ह गुरु पत्तो निव्वाणं भद्द ! धणदेव ! ॥ ७४ ॥

इय सुपइट्ठसूरी जाव य परिकहइ निययवुत्तंतं ।
तावय गयणाहिंतो एगो खयरो समोइन्नो[1] ॥ ७५ ॥

कयसूरिपणामेणं भणियं अह तेण विणयपणएण ।
वेयड्ढाओ वद्धावओ[2] अहं आगओ तुम्ह ॥ ७६ ॥

संसिद्धसयलविज्जो पव्वइउमणेण चित्तवेगेण ।
अहिसित्तो नियपए तुम्ह सुओ मयरकेउत्ति ॥ ७७ ॥

घनवाहनकेवलिनः पादमूले जाततीव्रसंवेगः ।
प्रव्रजितः सह पञ्चभिः शतै-र्वरराजपुत्राणाम् ।। ७२ ।। युग्मम् ।

अभ्यसितसाधुक्रियः जातः क्रमशश्च द्वादशाङ्गविद् ।
घनवाहन केवलिनाऽभिषिक्तस्तदा सूरिपदे ।। ७३ ।।

कृत्वा च शैलेशीं क्षपयित्वा चत्वारि शेषकर्माणि ।
सोऽस्माकं गुरुःप्राप्तो निर्वाणं भद्र ! धनदेव ! ।। ७४ ।।

इति सुप्रतिष्ठसूरिर्यावच्च परिकथयति निजकवृतान्तम् ।
तावच्च गगनादेकः खेचरः समवतीर्णः ।। ७५ ।।

कृतसूरिप्रणामेन भणितमथ तेन विनयप्रणतेन ।
वैताढ्यतो वर्धापकोऽहमागतः युष्माकम् ।। ७६ ।।

संसिद्धसकलविद्यः प्रव्रजितुमनसा चित्रवेगेन ।
अभिषिक्तो निजकपदे तव सुतो मकरकेतुरिति ।। ७७ ।।

---

१. समोइन्नो=समवतीर्णः । २. वर्धापकः=वर्धापनकर्ता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो खयरविंदसहिओ तुम्हाणं [1]पायवंदओ एही ।
इय नयरे अज्जेव य इय तुम्ह पियं निवे[2]एमि ॥ ७८ ॥

तव्वयणं सोऊणं हरिसवसूससियरोमकूवेण ।
दिन्नं अंगविलग्गं पभूयदव्वं च से रन्ना ॥ ७९ ॥

आणंदिया देवी ओयारणयं करेइ खयरस्स ।
अंगम्मि अमायंतं हरिसं सुरसुंदरी पत्ता ॥ ८० ॥

पणमिय सूरिं राया पुरं पविट्ठो सपरियणो ताहे ।
आणवेइ कुट्ट[3]वाले सिग्घं नयरं विसोहेह ॥ ८१ ॥

अवणीय [4]कयवराओ सिग्घं सा[5]रवह सयलसरणीओ ।
[6]मयणाहिकुंकुमुम्मीसिएणं नीरेण सिंचेह ॥ ८२ ॥

विरएह सरसतामरसमीसकुसुमोवयारमणवज्जं ।
पच्छाइयगयणाओ करेह वरहट्टसोहाओ ॥ ८३ ॥

स खेचरवृन्दसहितो युष्माकं पादवन्दक एष्यति ।
इह नगरेऽद्यैवेति तव प्रियं निवेदयामि ।। ७८ ।।

तद्वचनं श्रुत्वा हर्षवशोश्वशितरोमकूपेन ।
दत्तमङ्गविलग्नं प्रभूतद्रव्यं च तस्मै राज्ञा ।। ७९ ।।

आनन्दिता च देवी ओवारकं करोति खेचरस्य ।
अङ्गेऽमान्तं हर्षं सुरसुन्दरी प्राप्ता ।। ८० ।।

प्रणम्य सूरिं राजा पुरं प्रविष्टः सपरिजनस्तदा ।
आज्ञापयति कोट्टवालान् शीघ्रं नगरं विशोभयत ।। ८१ ।।

अपनीय कचवरान् शीघ्रं समारचयत सकलसरण्यः ।
मृगनाभिकुङ्कुममुन्मिश्रितेन नीरेण सिञ्चयत ।। ८२ ।।

विरचयत सरसताम्ररसमिश्रकुसुमोपचारमनवद्यम् ।
प्रच्छादितगगनाः कारयत वरहट्टशोभाः ॥ ८३ ॥

---

१. पादवन्दकः । २. निवेदयामि । ३. कोट्टं=नगरम् कोट्टवालो=नगराऽऽरक्षकः । ४. कयवरो=तृणाद्युत्करः । ५. समारचयत । ६. मृगनाभिः=कस्तुरिका ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पइमंदिरं च बंधह वंदणालाओ विविहरूवाओ ।
धवलहरमालियाओ विचित्तवन्नेहिं भूसेह ॥ ८४ ॥

निम्मलजलपडिपुन्ने कंचणकलसे ठवेह[1] दारेसु ।
उब्भेह[2] वेंजयंतीओ भवणदारेसु विविहाओ ॥ ८५ ॥

वरफुल्लतोरणाइं मंचाइं करेह एयमग्गम्मि ।
गोरोयणसिद्धत्थयदुव्वाजुयसोत्थियालिहणं[3] ॥ ८६ ॥

अन्नं च एवमाई करेह कारेह पउरलोएण ।
इय ते रन्ना भणिया सविसेसं करिउमाढत्ता ॥ ८७ ॥

हल्लुत्तावलपउरे इओ तओ संचरंतभिच्चयणे ।
अंतेउरम्मि रन्नो पियंवया झत्ति संपत्ता ॥ ८८ ॥

सुरसुंदरीइ दिट्ठा उवगूढा[4] हरिसनिब्भरंगीए ।
दिन्नासणोवविट्ठा अह पुट्ठा पुव्ववुत्तंतं ॥ ८९ ॥

प्रतिमन्दिरं च बन्धयत वन्दनमाला विविधरूपाः ।
धवलगृहमालिका विचित्रवर्णैर्भूषयत ॥ ८४ ॥

निर्मलजलप्रतिपूर्णान् कञ्चनकलशान् स्थापयत द्वारेषु।
उध्वींकुरुत वैजयन्त्यो-र्भवनद्वारेषु विविधाः ॥ ८५ ॥

वरफुल्लतोरणानि मञ्चानि कारयत एतन्मार्गे ।
गोरोचनसिद्धार्थकदूर्वायुतस्वस्तिकालेखनम् ॥ ८६ ॥

अन्यञ्च एवमादि कुरुत कारयत पौरलोकेन ।
इति ते राज्ञा भणिताः सविशेषं कर्तुमारब्धाः ॥ ८७ ॥ ?

त्वराप्रचुर इतस्ततः सञ्चरद्भृत्यजने ।
अंतःपुरे राज्ञः प्रियंवदा झटिति संप्राप्ता ॥ ८८ ॥

सुरसुन्दर्या दृष्टाऽवगूढा हर्षनिर्भराङ्गया।
दत्तासनोपविष्टाऽथ पृष्टा पूर्ववृतान्तम् ॥ ८९ ॥

---

१. स्थापयत । २. ऊर्ध्वीकुरुत । ३. गोरोचनसिद्धार्थकदूर्वायुतस्वस्तिकालेखनम् । * त्वरा।
४. आलिङ्गिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणियं पियंवयाए अत्थि तुमं ताव तेण उक्खित्ता ।
वेयालेण[1] अहं पुय पडिया मुच्छाइ भूमीए ॥ ९० ॥

तत्तो खणंतराओ मुच्छाविरमम्मि सोगसंतत्ता ।
हा ! कत्थ गया भगिणी कीस न सो आगओ भाया ? ॥ ९१ ॥

नूणं तेण पिसाएण होज्ज विहियं असोहणं किंपि ।
एमाइ चिंतयंती गवेसिउं ताहि लग्गा हं ॥ ९२ ॥

अह तत्थ रयणदीवे समंतओ हिंडिऊण गयणत्था ।
भमिया लवणसुद्दे पलोययंती तुमं बहुहा ॥ ९३ ॥

फलयविलग्गो दिट्ठो समुद्दमज्झम्मि वीइ[2]निवहेण ।
तोलिज्जमाणदेहो अह भाया मयरकेउत्ति ॥ ९४ ॥

उक्खिविऊण तत्तो नीओ जिणमंदिरम्मि अह तम्मि ।
पुट्ठो य कह णु पडिओ समुद्दमज्झम्मि, अह तेण ॥ ९५ ॥

भणितं प्रियंवदयाऽस्ति त्वं तावत्तेनोत्क्षिप्ताः ।
वेतालेनाऽहं पुनः पतिता मूर्च्छया भूमौ ॥ ९० ॥

ततःक्षणान्तरतो मूर्च्छाविरमे शोकसंतप्ता ।
हा ! कुत्र गता भगिनी कस्मान्न स आगतो भ्राता ? ॥ ९१ ॥

नूनं तेन पिशाचेन भवेद्विहितमशोभनं किमपि ।
एवमादि चिन्तयन्ती गवेषयितुं तदा लग्नाऽहम् ॥ ९२ ॥

अथ तत्र रत्नद्वीपे समन्ततो भ्रान्त्वा गगनस्था ।
भ्रान्ता लवणसमुद्रे प्रलोकयन्ती त्वं बहुधा ॥ ९३ ॥

फलकविलग्नो दृष्टः समुद्रमध्ये वीचिनिवहेन ।
तोल्यमानदेहोऽथ भ्राता मकरकेतुरिति ॥ ९४ ॥

उत्क्षिप्य ततो नीतो जिनमंदिरेऽथ तस्मिन् ।
पृष्टश्च कथन्नु पतितः समुद्रमध्ये, अथ तेन ॥ ९५ ॥

---

१. वेतालेन । २. वीचिः=तरङ्गः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बेयालदंसणाई विज्जाच्छेयाइसयलवुत्तंतो ।
कहिओ अह मह तेणवि भणियं सुरसुंदरी कत्थ ? ॥ ९६ ॥

भणियं मएवि भाओय पिसायरूवेण सावि अवहरिया ।
इय सोउं गुरुमोग्गरहउव्व सो मुच्छिओ सहसा ॥ ९७ ॥

पासट्ठियखयरेहिं सीयलपवणाइकरणओ बहुहा ।
स[1]त्थीकओवि कुमरो मुच्छिज्ज जाहिं पुणरुत्तं ॥ ९८ ॥

ताहे गंतुं तायस्स साहिओ नहयरेहिं वुत्तंतो ।
तं सोउं गुरुसोगो ताओवि समागओ तत्थ ॥ ९९ ॥

कहकहवि हु संठविउं नीओ वेयड्ढपव्वए कुमरो ।
बहवे खयरकुमारा आणत्ता ताहि ताएण ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

छक्खंडभरहमज्झे गामागरपट्टणेसु भमिऊणं ।
सुरसुंदरिवुत्तंतं आणेह जहट्ठियं सिग्घं ॥ १०१ ॥

वेतालदर्शनादिविद्याच्छेदादिसकलवृतान्तः ।
कथितोऽथ मम तेनाऽपि भणितं सुरसुन्दरी कुत्र ? ॥ ९६ ॥

भणितं मयाऽपि भ्राता च पिशाचरुपेण साऽप्यपहृता ।
इति श्रुत्वा गुरुमुद्गरहत इव स मूर्च्छितः सहसा ॥ ९७ ॥

पार्श्वस्थितखेचरैः शीतलपवनादिकरणतो बहुधा ।
स्वस्थीकृतोऽपि कुमारो मूर्च्छयते यदा पुनरुक्तम् ॥ ९८ ॥

तदा गत्वा तातस्य कथितो नभचरैःवृंतान्तः ।
तं श्रुत्वा गुरुशोकस्तातोऽपि समागतस्तत्र ॥ ९९ ॥

कथंकथमपि खलु संस्थाप्य नीतो वैताढ्यपर्वते कुमारः ।
बहवः खेचरकुमारा आज्ञप्तास्तदा तातेन ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

षट्खण्डभरतमध्ये ग्रामाकरपत्तनेषु भ्रान्त्वा ।
सुरसुन्दरीवृतान्तमानयत यथास्थितं शीघ्रम् ॥ १०१ ॥

---

१. स्वस्थीकृतः ।

Jain Education International　For Private & Personal Use Only　www.jainelibrary.org

इय भणिउं पट्ठविया बहवे विज्जाहरा ओ ताएण ।
कुमरोवि विणोइज्जइ[1] तायादेसाउ मित्तेहिं ॥ १०२ ॥

पियविरहसोयसंपीडियस्स कुमरस्स कइवि दिवसाणि ।
वच्चंति जाव ताव य अन्नम्मि दिणम्मि तत्थ पुरे ॥ १०३ ॥

संपत्तो चउनाणी चारणसमणो दुवालसंगविऊ ।
दमघोसो नामेणं सहसंबवणे समोसरिओ ॥ १०४ ॥ युग्मम् ॥

तस्स य वंदणहेउं विणिग्गओ कुमरसंजुओ ताओ ।
वंदित्ता उवविट्ठो महिवट्ठे परियणसमेओ ॥ १०५ ॥

संसाररुंद[2] सायरुत्तारणजाणवत्तसंकासो ।
मुणिणावि तेसिं धम्मो अणवज्जो[3] कहिउमाढत्तो ॥ १०६ ॥

सारीरमाणसाणं दुक्खाणं खयं समिच्छमाणेहिं ।
जीवाण अभयदाणं मणवइ[4]काएहिं कायव्वं ॥ १०७ ॥

इति भणित्वा प्रस्थापिता बहवो विद्याधरा ओ तातेन ।
कुमारोऽपि विनोद्यते तातादेशात् मित्रैः ॥ १०२ ॥

प्रियाविरहशोकसंपीडितस्य कुमारस्य कत्यपि दिवसानि ।
व्रजन्ति यावत्तावच्चान्यस्मिन् दिने तत्र पुरे ॥ १०३ ॥

संप्राप्तश्चतुर्ज्ञानी चारणश्रमणो द्वादशाङ्गवित् ।
दमघोषो नाम्ना सहस्राम्रवने समवसृतः ॥ १०४ ॥ युग्मम् ॥

तस्य च वन्दनहेतुं विर्निगतः कुमारसंयुक्तस्तातः ।
वन्दित्वोपविष्टो महीपृष्ठे परिजनसमेतः ॥ १०५ ॥

संसाररुन्दसागरोत्तारणयानपात्रसङ्काशः ।
मुनिनाऽपि तेषां धर्मोऽनवद्यः कथयितुमारब्धः ॥ १०६ ॥

शारीरमानसानाम् दुःखानां क्षयं समिच्छद्भिः ।
जीवानामभयदानं मनोवाक्कायैः कर्तव्यम् ॥ १०७ ॥

---

१. विनोद्यते=विनोदं कार्यते। २. रुंदो=विपुलः। ३. अनवद्यः=निर्दोषः। ४. वइ=वाक्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जरमरणदुक्खपउरं संसारं ते तरंति लीलाए ।
सच्चमणवज्जवयणं सयावि भासंति जे जीवा ॥ १०८ ॥

दोगच्चवाहिजरमरणसोयपियविप्पओगवसणाइं ।
जायंति न जीवाणं जे ओ अदिन्नं न गिण्हंति ॥ १०९ ॥

वज्जंति जे अबंभं जीव मणवयणकायजोगेहिं ।
निद्धूयसयलकम्मा वयंति ते सासयं ठाणं ॥ ११० ॥

धम्मोवगरणवज्जं परिग्गहं जे कयाइ न धरेंति ।
ते भवजलहिं तरिऊणं जंति अयरामणं ठाणं ॥ १११ ॥

एमाइसमणधम्मे कहिए समणेण जिणवरुद्दिट्ठे ।
पत्थावं नाऊणं कुमरेण मुणी इमं पुट्ठो ॥ ११२ ॥

भयवं! विज्जाच्छेओ कीस कओ मज्झ तेण देवेण ? ।
मुणिणावि वइरकारणमक्खायं[1] तस्स नीसेसं ॥ ११३ ॥

जन्ममरणदुःखप्रचुरं संसारं ते तरन्ति लीलया ।
सत्यमनवद्यवचनं सदाऽपि भाषन्ते ये जीवाः ॥ १०८ ॥

दौर्गत्यव्याधिजरामरणशोकप्रियविप्रयोगव्यसनानि ।
जायन्ते न जीवानां ये ओ अदत्तं न गृह्णन्ति ॥ १०९ ॥

वर्जयन्ति येऽब्रह्म जीवा मनवचनकाययोगैः ।
निर्धूतसकलकर्मा व्रजन्ति ते शाश्वतं स्थानम् ॥ ११० ॥

धर्मोपकरणवर्ज्यं परिग्रहं ये कदापि न धारयन्ति ।
ते भवजलधिं तरित्वा यान्ति अजरामरं स्थानम् ॥ १११ ॥

एवमादिश्रमणधर्मे कथिते श्रमणेन जिनवरोद्दिष्टे ।
प्रस्तावं ज्ञात्वा कुमारेण मुनिरिदम् पृष्टः ॥ ११२ ॥

भगवन् ! विद्याच्छेदः कस्मात् कुतो मम तेन देवेन? ।
मुनिनाऽपि वैरकारणमाख्यातं तस्य निःशेषम् ॥ ११३ ॥

१. अक्खायं=आख्यातम्=उक्तम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं मुणिवयणं सोउं उप्पन्नं मयरकेउकुमरस्स ।
जाईसरणं सहसा ईहापोहं करिंतस्स ॥ ११४ ॥

सरिऊण य पुव्वभवं भणियं कुमरेण एवमेयंति ।
हरिऊण कत्थ मुक्का भयवं! सुरसुंदरी तेण? ॥ ११५ ॥

तत्तो मुणिणा भणियं चुयस्स देवस्स तस्स हत्थाओ ।
गयणाओ निवडिया सा पडिया कुसुमायरुज्जाणे ॥ ११६ ॥

हत्थिणपुरम्मि अच्छइ संपइ सा तुज्झ कुमर! जणणीए ।
कमलावईइ पासे तत्तो कुमरेण वज्जरियं ॥ ११७ ॥

किं मह न होइ जणओ एसो जणणीव कणगमालत्ति ।
तत्तो मुणिणा सिट्ठो सुरावहाराइवुत्तंतो ॥ ११८ ॥

अह चित्तवेगरन्ना भणियं मुणिवयणभावियमणेण ।
किं कुमर! तं न सुमरिसि जं तइया देवभावम्मि ॥ ११९ ॥

तं मुनिवचनं श्रुत्वा उत्पन्नं मकरकेतुकुमारस्य ।
जातिस्मरणं सहसा ईहापोहं कुर्वतः ॥ ११४ ॥

स्मृत्वा च पूर्वभवं भणितं कुमारेण एवमेतदिति ।
हृत्वा कुत्र मुक्ता भगवन् ! सुरसुन्दरी तेन ? ॥ ११५ ॥

ततो मुनिना भणितं च्युतस्य देवस्य तस्य हस्तात् ।
गगनाद् निपतिता सा पतिता कुसुमाकरोद्याने ॥ ११६ ॥

हस्तिनापुरे आस्ते संप्रति सा तव कुमार ! जनन्याः ।
कमलावत्याः पार्श्वे ततः कुमारेण कथितम् ॥ ११७ ॥

किं मम न भवति जनक एष जननी वा कनकमालेति ।
ततो मुनिना शिष्टः सुरापहारादिवृतान्तः ॥ ११८ ॥

अथ चित्रवेगराज्ञा भणितं मुनिवचनभावितमनसा ।
किं कुमार ! त्वं न स्मरसि यत्तदा देवभावे ॥ ११९ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तुमए चिय मह सिट्ठं अवहरिओ पुव्ववेरियसुरेण ।
तो चित्तवेगखयराहिवस्स गेहम्मि वड्ढिहिसि? ॥ १२० ॥

एयं तं संजायं ता पुणरवि पुत्त! ताओ विज्जाओ ।
साहेसु, चयसु सोगं नियपयपए जेण ठावेमि ॥ १२१ ॥

मोत्तूण विसयसंगं भवभमणुब्भंतमाणसा[1] अम्हे ।
इच्छामो पव्वज्जं निरवज्जं संपयं काउं ॥ ११२ ॥

इय सुरसुंदरि! जाव य ताओ वज्जरइ ताव सहसत्ति।
दमघोसवंदणत्थं धरणिंदो आगओ तत्थ ॥ १२३ ॥

दठ्ठूणमयरकेउं सुइरं निज्झाइऊण वज्जरइ।
जाणसि कुमार! सो हं पुव्वभवे आसि तुह जणओ ॥ १२४ ॥

भीमरहो नामेणं मज्झ य अइवल्लहो तुमं आसि ।
कुसुमावलिसंभूओ कणगरहो नाम पुत्तोत्ति ॥ १२५ ॥

त्वया चैव मम शिष्टमपहृतः पूर्ववैरीसुरेण ।
ततश्चित्रवेगखेचशधिपस्य गेहे वर्धिष्यसे ? ॥ १२० ॥

एतत्तं सञ्जातं तस्मात् पुनरपि पुत्र ! ताः विद्याः।
साध्य त्यज शोकं निजकपदे येन स्थापयामि ॥ १२१ ॥

मुक्त्वा विषयसङ्गं भवभ्रमणोद्भ्रान्तमनसा वयम् ।
इच्छामः प्रव्रज्यां निरवद्यां साम्प्रतं कर्तुम् ॥ १२२ ॥

इति सुरसुन्दरी ! यावच्च तातः कथयति तावत् सहसेति।
दमघोषवंदनार्थं धरणेन्द्र आगतस्तत्र ॥ १२३ ॥

दृष्ट्वा मकरकेतुं सुचिरं निध्याय कथयति ।
जानासि कुमार सोऽहं पूर्वभवे आसीत् तव जनकः ॥ १२४ ॥

भीमरथो नाम्ना मम चातिवल्लभस्त्वमासीत् ।
कुसुमावली संभूतः कनकरथो नामा पुत्र इति ॥ १२५ ॥

---

१. उब्भंतं=उद्भ्रान्तम्=खिन्नम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

संजाए उम्माए सभारियाए तुमम्मि नीसरिए[1] ।
निउणं गवेसिओवि हु जाहे संपाविओ न तुमं ॥ १२६ ॥

ताहे तुह लहुभायं वज्जरहं ठाविऊणं रज्जम्मि ।
वेरग्गभावियमणो पव्वइओ गुरुसमीवम्मि ॥ १२७ ॥ युग्मम् ॥

काऊणं पव्वज्जं सोहम्मे सुरवरो अहं जाओ ।
सत्तपलिओवमाऊ तत्तो चइऊण[2] इह भरहे ॥ १२८ ॥

चंपाए पुरवरीए रन्नो दहिवाहणस्स भज्जाए ।
कुसुमसिरीए गब्भे उववन्नो दारगत्ताए[3] ॥ १२९ ॥ युग्मम् ॥

जाओ य उचियसमए नामं च कयं पहंकरो मज्झ ।
एत्थंतरमि निहओ मज्जपसत्तो पिया मज्झ ॥ १३० ॥

रज्जाहिलासिविमलेण मंतिणाऽहिट्ठियं सयं रज्जं ।
नट्ठा भएण जणणी तिमासजायं ममं घित्तुं ॥ १३१ ॥ युग्मम् ॥

**सञ्जात उन्मादे सभार्ये त्वयि निस्सृते ।
निपुणं गवेषितोऽपि हु यदा संप्राप्तो न त्वम् ॥ १२६ ॥**

**तदा तव लघुभ्रातरं वज्ररथं स्थापयित्वा राज्ये ।
वैराग्यभावितमनाः प्रव्रजितो गुरुसमीपे ॥ १२७ ॥ युग्मम् ॥**

**कृत्वा प्रव्रज्यां सौधर्मे सुरवरोऽहं जातः ।
सप्तपल्योपमायुस्ततश्च्युत्वेह भरते ॥ १२८ ॥**

**चम्पायां पुरवर्यां राज्ञो दधिवाहनस्य भार्यायाः ।
कुसुमश्रियाः गर्भे उपपन्नो दारकतया ॥ १२९ ॥ युग्मम् ॥**

**जातश्चोचितसमये नाम च कृतं प्रभङ्कर मम ।
अत्रान्तरे निहतो मद्यप्रसक्तः पिता मम ॥ १३० ॥**

**राज्याभिलासिविमलेन मंत्रिणाऽधिष्ठितं स्वयं राज्यम् ।
नष्टा भयेन जननी त्रिमासजातं माम् गृहीत्वा ॥ १३१ ॥ युग्मम् ॥**

---

१. निस्सृते । २. च्युत्वा=मृत्वा । ३. दारकतया=पुत्रत्वेन ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पत्ता विजयपुरम्मी रन्नो संखस्स भाउणो पासे ।
जोव्वमपत्तो य अहं संखेण समं गओ तत्थ ॥ १३२ ॥

काऊण य संगामं विमलं हणिऊण समरमज्झम्मि ।
चंपाए नियरज्जे जाओ राया अहं ताहे ॥ १३३ ॥

विमलतणयावि नट्ठा गंतुं नयरम्मि हत्थिसीसम्मि ।
ओलग्गिउं पयत्ता जियसत्तुं नाम नरनाहं ॥ १३४ ॥

बलगव्विओ य अहयं समयं हत्थीहिं तत्थ खेल्लामि ।
तेण य मज्झ पसिद्धी जाया सव्वेसु देसेसु ॥ १३५ ॥

नत्थि पहंकरतुल्लो महाबलो एत्थ भरहखित्तम्मि ।
रुट्ठं मत्तगइंदं धरेइ जो एगबाहाए ॥ १३६ ॥

रज्जं पभूयकालं अहंपि चंपाइ तत्थ काऊणं ।
सुगुरुसमीवे बुद्धो रज्जे ठविऊण नियपुत्तं ॥ १३७ ॥ युग्मम् ॥

प्राप्ता विजयपुरे राज्ञः शङ्खस्य भ्रातुः पार्श्वे ।
यौवनप्राप्तश्चाहं शङ्खेण समं गतस्तत्र ॥ १३२ ॥

कृत्वा च संग्राम विमलं हत्वा समरमध्ये ।
चम्पायां निजराज्ये जातो राजाऽहं तदा ॥ १३३ ॥

विमलतनयाऽपि नष्टा गत्वा नगरे हस्तिशीर्षे ।
अवलगितुं प्रवृत्ताः जितशत्रुं नाम नरनाथम् ॥ १३४ ॥

बलगर्वितश्चाहकं समकं हस्तिभिस्तत्र क्रीडयामि ।
तेन च मम प्रसिद्धि-र्जाता सर्वेषु देशेषु ॥ १३५ ॥

नास्ति प्रभङ्करतुल्यो महाबलोऽत्र भरतक्षेत्रे ।
रुष्टं मत्तगजेन्द्रं धारयति य एकबाहुना ॥ १३६ ॥

राज्यं प्रभूतकालमहमपि चम्पायां तत्र कृत्वा ।
सुगुरुसमीपे बुद्धो राज्ये स्थापयित्वा निजपुत्रम् ॥ १३७ ॥

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जाओ समणो तत्तो अभिग्गहो एरिसो मए गहिओ ।
गुरुमूले जाजीवं[1] मासं[2] मासाउ भोत्तव्वं ॥ १३८ ॥

अह अन्नया कयाइवि विहरंतो हत्थिसीसए पत्तो।
पारणदिणे पविट्ठो भिक्खट्ठा तत्थ नयरम्मि ॥ १३९ ॥

अह दित्तसंडपडिपेल्लिओ[3] अहं निवडिओ धरावट्ठे ।
हसिओ विमलस्स सुएहिं पावकम्मेहिं पुणरुत्तं ॥ १४० ॥

तं कत्थं बलं संपइ गइंदपडिपेल्लिणेक्करसियं ते ? ।
इय भणमाणा ताहे हंतुं उद्धाइया[4] सव्वे ॥ १४१ ॥

पिइवेरं सुमरंता समागया लउडपत्थरविहत्था ।
दट्ठूण य ते कुविओ अहंपि अन्नाणदोसेण ॥ १४२ ॥

घेत्तूण खंभमेगं तत्तो उद्धाइओ इय भणंतो ।
रे! रे! सीहस्स बलं खंडिज्जइ किं सियालेहिं ? ॥ १४३ ॥

जातस्श्रमणस्ततोऽभिग्रह ईदशो मया गृहीतः ।
गुरुमूले यावज्जीवं मासं मासाद् भोक्तव्यम् ॥ १३८ ॥ युग्मम् ॥

अथान्यदा कदचिदपि विहरन् हस्तिशिर्षके प्राप्तः ।
पारणादिने प्रविष्टो भिक्षार्थस्तत्रनगरे ॥ १३९ ॥

अथ दृप्तषण्ढपरिपीडितोऽहं निपतितो धरापृष्ठे ।
हसितो विमलस्य सुतैः पापकर्मभि : पुनरुक्तम् ॥ १४० ॥

तं कुत्र बलं संप्रति गजेन्द्रपरिपीडितैकरसिकं ते ? ।
इति भणन्तस्तदा हन्तुमुद्धाविताः सर्वे ॥ १४१ ॥

पितृवैरं स्मरंतः समागता लकुटप्रस्तरविहस्ताः ।
दृष्ट्वा च तान् कुपितोऽहमप्यज्ञानदोषेण ॥ १४२ ॥

गृहीत्वा स्तम्भमेकं तत उद्धावित इति भणन्
रे! रे! सिंहस्य बलं खण्ड्यते किं शृगालैः ॥ १४३ ॥

---

१. यावज्जीवम् । २. मासाद् मासम् = मासान्तरेणत्यर्थः । ३. दृप्तषण्ढपरिपीडितः ।
४. उद्धाविताः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जइवि अहं किसदेहो तहवि हु गम्मो न तुम्ह ता होह ।
खणमेगं संमुहया पिउमग्गं जेण पेसेमि ॥ १४४ ॥

[1]हयमहिए ते काउं [2]पच्छायावाओ अणसणं काउं ।
लज्जाए दुच्चरियं न य तं सिट्ठं गुरुजणस्स ॥ १४५ ॥

तत्तो अप्पडिक्कंतो खंडियचरणो मओ तओ कुमर!
उववन्नो धरणिंदो संपइ सो हं इहायाओ ॥ १४६ ॥

ता मा कुणसु विसायं मए विदिन्नाओ तुज्झ सिज्झंतु ।
पन्नत्तिमाइयाओ असाहियाओवि विज्जाओ ॥ १४७ ॥

इय तव्वयणं सोउं महापसाउत्ति जंपिउं कुमरो ।
करकरमलमउलसोहो पडिओ धरणिंदपाएसु ॥ १४८ ॥

नहयरसंदोहसमन्निएण ताएण कयमहामहिमो ।
धरणिंदो संपत्तो सट्ठाणं परियणसमेओ ॥ १४९ ॥

यद्यप्यहं कृशदेहस्तथाऽपि हु गम्यो न युष्माकं तस्माद् भवत ।
क्षणमेकं संमुखकाः पितृमार्गं येन प्रेषयामि ॥ १४४ ॥

हतमथितांस्तान् कृत्वा पश्चात्तापादनशनं कृत्वा ।
लज्जया दुश्चरितं न च तत् शिष्टं गुरुजनस्य॥ १४५ ॥

ततोऽप्रतिक्रामन् खण्डितचरणो मृतस्ततः कुमार! ।
उपपन्नो धरणेन्द्रः संप्रति सोऽहमिहाऽऽयातः ॥ १४६ ॥

तस्माद् मा कुरु विषादं मया विदत्तास्तव सिध्यन्तु ।
प्रज्ञप्तिमादिकाऽसाधिताऽपि विद्याः ॥ १४७ ॥

इति तद्वचनं श्रुत्वा महाप्रासाद इति जल्पित्वा कुमारः ।
करकमलमुकुलशोभः पतितो धरणेन्द्रपादयोः ॥ १४८ ॥

नभश्चरसंदोहसमन्वितेन तातेन कृतमहामहिमा ।
धरणेन्द्रः संप्राप्तः स्वस्थानं परिजनसमेतः ॥ १४९ ॥

---

१. हतमथितान् । २. पश्चात्तापात् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विज्जाहरसहिएणं महाविभूईइ चित्तवेगेण ।
अहिसित्तो निययपए कुमरो तह चित्तगइणावि ॥ १५० ॥

अह खयरचक्कवट्टी जाओ वेयड्ढपव्वए एसो ।
सयलखयरेहिं तत्तो दिन्नाओ निययधूयाओ ॥ १५१ ॥

तो भणइ मयरकेऊ न ताव परिणेमि अन्नकन्नाओ ।
जाव न सा परिणीया धूया नरवाहणनिवस्स ॥ १५२ ॥

तो भणइ भाणुवेगो इण्हिं गंतुं कुसग्गनयरम्मि ।
नरवाहणं विमग्गिय वरेमि सुरसुंदरिं तुम्ह ॥ १५३ ॥

तो भणइ मयरकेऊ एवं सिग्घं करेसु, अम्हेवि।
तायाणुन्नं[1] घेत्तुं गच्छामो हत्थिणपुरम्मि ॥ १५४ ॥

वंदामो पयजुयलं अदिट्ठपुव्वाण जणणिजणयाणं ।
इय भणिए उप्पइओ गयणेणं भाणुवेगो सो ॥१५५ ॥

विद्याधरसहितेन महाविभूत्या चित्रवेगेन ।
अभिषिक्तो निजकपदे कुमारस्तथा चित्रगतिनाऽपि ॥ १५० ॥

अथ खेचरचक्रवर्त्ती जातो वैताढ्यपर्वतैषः ।
सकलखेचरैस्ततो दत्ता निजकदुहितरः ॥ १५१ ॥

ततो भणति मकरकेतु -र्न तावत्परिणयाम्यन्यकन्याः ।
यावन्नैषा परिणीता दुहिता नरवाहननृपस्य ॥ १५२ ॥

ततो भणति भानुवेग इदानीं गत्वा कुशाग्रनगरे ।
नरवाहनं विमार्गयित्वा वारयामि सुरसुन्दरीं तव ॥ १५३ ॥

ततो भणति मकरकेतुरेव शीघ्रं कुरु, वयमपि ।
तातानुज्ञां गृहीत्वा गच्छामो हस्तिनापुरे ॥ १५४ ॥

वन्दामहे पदयुगलमदृष्टपूर्वयोर्जननीजनकयोः ।
इति भणित उत्पतितो गगनेन भानुवेगः सः ॥ १५५ ॥

१. तातानुज्ञाम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह मयरकेउ-राया भणियो ताएण पुत्त ! अज्जेव ।
किज्जउ विगाल-समए सोहण-वेला-मुहुत्तम्मि ॥ १५६ ॥

जणणि-जणायाण दंसणमिय भणिए सयलखयरनियरेण ।
अह काउं पारद्धा तक्खणमागमण-सामग्गी ॥ १५७ ॥ युग्मम् ॥

एत्थंतरम्मि अहमवि तायं आपुच्छिऊण वेगेण ।
सुरसुंदरि! तुह पासे पउत्ति-कहणत्थमायाया ॥ १५८ ॥

एवं पियंवयाए वयणं सोऊण दास-चेडीहिं ।
गंतुं रन्नो सिट्ठं अह राया हरिस-पडिहत्थो ॥ १५९ ॥

वरगीयविहियवाइयरवेण वरविलयनट्ट[1]जुत्तेणं ।
कयविविहकोउएहिं य जणयंतो पउर-संखोहं ॥ १६० ॥

नीहरिओ नयराओ चउरंगबलेण गयवरारूढो ।
सव्वाए विभूईए अंतोगइ[2]याए तणयस्स ॥ १६१ ॥[3]

अथ मकरकेतुराजा भणितस्तातेन पुत्र! अद्यैव ।
क्रियतां विकालसमये शोभनवेलामुहूर्त्ते ॥ १५६ ॥

जननीजनकयो-दर्शनमिति भणिते सकलखेचरनिकरेण ।
अथ कर्तुं प्रारब्धा तत्क्षणमागमनसामग्रीः ॥ १५७ ॥ युग्मम् ॥

अत्रान्तरेऽहमपि तातमापृच्छ्य वेगेन ।
सुरसुन्दरि! तव पार्श्वे प्रवृत्तिकथनार्थमायाता ॥ १५८ ॥

एवं प्रियंवदाया वचनं श्रुत्वा दासचेटीभिः ।
गत्वा राज्ञे शिष्टमथ राजा हर्षपूर्णः ॥ १५९ ॥

वरगीतविहितवाद्यरवेण वरवनितानाट्ययुक्तेन ।
कृतविविधकौतुकैश्च जनयन् प्रचुरसंक्षोभम् ॥ १६० ॥

निःसृतो नगराच्चतुरङ्गबलेन गजवरारूढः ।
सर्वया विभूत्या अन्तोगतिकाया तनयस्य ॥ १६१ ॥ तिसृभि-र्विशेषकम् ॥

---

१. वरवनिता नाट्ययुक्तेन । २. संमुखगमनार्थमित्यर्थः । ३. तिसृभिः कुलकम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विज्जाहरसेन्नंपि हु उम्मिट्टं ताव गयणमंग्गम्मि ।
धय-छत्त-चिंध-पउरं-नाणविह-वाहणारूढं ॥ १६२ ॥

तन्मज्झे य विमाणं पुरओ धावंतखयरसंघायं।
मणि-मय-खंभ-सणाहं विचित्तवररूवयाइन्नं ॥ १६३ ॥

खयरेसमयरकेऊ पुरओ दट्ठूण नरवइं सहसा ।
अवयरिउं गयणाओ पडिओ पाएसु जणयस्स ॥ १६४ ॥

अह अमरकेउ राया तणयं आलिंगिऊण ससिणेहं ।
आणंद-बाह-सलिलं मुंचंतो चुंबइ सिरम्मि ॥ १६५ ॥

संभासिऊण सव्वं जहारिहं पूइऊण खयर-वरे ।
अह नयरम्मि पविट्ठो थुव्वंतो मागह-सएहिं ॥ १६६ ॥

कयमंगलोवयारो पवेसिओ नियमंदिरे रन्ना ।
सेसखयराण दिन्ना जहोचियं पवर-आवासा ॥ १६७ ॥

विद्याधरसैन्यमपि खलून्मीलितं तावद् गगनमार्गे ।
ध्वजछत्रचिह्नप्रचुरं नानाविधवाहनारुढम् ॥ १६२ ॥

तन्मध्ये च विमानं पुरतो धावत्खेचरसंघातम् ।
मणिमयस्तम्भसनाथं विचित्रवररूपकाकीर्णम् ॥ १६३ ॥

खेचरेशमकरकेतुः पुरतो दृष्ट्वा नरपतिं सहसा ।
अवतीर्यं गगनात् पतितः पादयोर्जनकस्य ॥ १६४ ॥

अथ अमरकेतुराजा तनयमालिङ्ग्य सस्नेहम् ।
आनन्दबाष्पसलिलं मुञ्चन् चुम्बते शिरसि॥ १६५ ॥

संभाष्य सर्वं यथार्हं पूजयित्वा खेचरवरान् ।
अथ नगरे प्रविष्टः स्तुवन् मागधशतैः ॥ १६६ ॥

कृतमङ्गलोपचारः प्रवेशितो निजकमन्दिरे राज्ञा ।
शेषखेचराणां दत्ता यथोचितं प्रवरऽऽवासाः ॥ १६७ ॥

---

१. मज्झम्मि । २. अवतीर्थ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कइवय-खयर समेओ नीओ अंतेउरम्मि नर-वइणा ।
सुयदंसणूसूयाए[1] पडिओ जणणीइ चलणेसु ॥ १६८ ॥

कोमलकरेहिं घेत्तुं निवेसिओ तीइ निययउच्छंगे ।
आलिंगिओ य बहुसो य चुंबिओ उत्तिमंगम्मि ॥ १६९ ॥

आणंद-बाह-सलिलं मुंचंति भणइ वज्जघडियं ते ।
जणणीइ पुत्त ! हिययं जीवइ जा तुज्झ विरहम्मि ॥ १७० ॥

तो भणइ मयरकेउ किं कीरइ अंब! विविह-ललियस्स ।
विहिणो परव्वसाणं जायइ जं एरिसं दुक्खं ॥ १७१ ॥

परिथूल-मुत्तियावलि-विहिय-चउक्कम्मि ताहि ठविऊण।
सिंहासणमणवज्जं मणि-रयण-पहाहिं बिच्छुरियं ॥ १७२ ॥

तत्थूवविट्ठस्स तओ मंगल्लाइं कयाइं तणयस्स ।
देवीए सुय-संगम-हरिस-वसुब्भिन्न-पुलयाए ॥ १७३ ॥

कतिपयखेचरसमेतो नीतोऽन्तःपुरे नरपतिना ।
सुतदर्शनोत्सुकायाः पतितो जनन्याश्चरणयोः ॥ १६८ ॥

कोमलकराभ्यां गृहीत्वा निवेशितस्तया निजकोत्सङ्गे ।
आलिङ्गितश्चबहुशश्चचुम्बित उत्तमाङ्गे ॥ १६९ ॥

आनन्दबाष्पसलिलं मुञ्चन्ती भणति वज्रघटितं ते ।
जनन्याः पुत्र! हृदयं जीवति यावत्तव विरहे ॥ १७० ॥

ततो भणति मकरकेतुः किं क्रियते अम्बे ! विविधललितस्य ।
विधेः परवशानां जायते यदीदृशं दुःखम् ॥ १७१ ॥

परिस्थूलमौक्तिकावलीविहितचतुष्के तदा स्थापयित्वा।
सिंहासनमनवद्यं मणिरत्नप्रभाभि-र्विच्छूरितम् ॥ १७२ ॥

तत्रोपविष्टस्य ततो मङ्गलानि कृतानि तनयस्य ।
देव्या सुतसङ्गमहर्षवशोत्भिन्नपुलकया ॥ १७३ ॥

---

१. ऊसुया=उत्सुका

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तं किंपि आसि तइया तेसिं तणयस्स संगमे सोक्खं ।
कहिंउपिं जं न तीरइ संकासं[1] मुत्तिसोक्खेण ॥ १७४ ॥

इत्तो[2] य कुसग्गपुरे गंतूणं भाणुवेग-खयरेण ।
नरवाहणस्स रन्नो सिट्ठो सव्वोवि वुत्तंता ॥ १७५ ॥

नरवाहणेण भणियं एय-निमित्तं सुरक्खिया[3] एसा[4] ।
मग्गंताणवि पुव्विं न य दिन्ना अन्न-राईण ॥ १७६ ॥

तीए जम्म-दिणेच्चियं आइट्ठं आसि दिव्व-नाणीहिं ।
एसा कन्ना होही विज्जाहर-चक्किणो भज्जा ॥ १७७ ॥

संत्तुजय-रुद्धस्सिह मह दिन्नं जेण जीवियं तइया ।
सुरसुंदरीवि दिन्ना तस्स मए किमिह पुच्छाए ? ॥ १७८ ॥

वाहरिओ जोइसिओ भणिओ नीसेस-दोस-परिसुद्धं ।
वीवाहलग्गदिवसं साहेसु निरूविऊणम्ह ॥ १७९ ॥

तत् किमपि आसीत् तदा तयोस्तनयस्य सङ्गमे सुखम् ।
कथयितुं यन्न शक्यते सङ्काशं मुक्तिसुखेन ॥ १७४ ॥

इतश्च कुशाग्रपुरे गत्वा भानुवेगखेचरेण ।
नरवाहनस्य राज्ञः शिष्टः सर्वोऽपि वृतान्तः ॥ १७५ ॥

नरवाहनेन भणितमेतन्निमित्तं सुरक्षितैषा ।
मार्गयद्भ्योऽपि पूर्वं न च दत्ता अन्यराज्ञेभ्यः ॥ १७६ ॥

तस्यां जन्मदिनैवाऽऽदिष्टमासीत् दिव्यज्ञानीभिः ।
एषा कन्या भविष्यति विद्याधरचक्रवर्तिनो भार्या ॥ १७७ ॥

शत्रुञ्जयरुद्धस्येह मम दत्तं येन जीवितं तदा ।
सुरसुन्दर्यपि दत्ता तस्मै मया किमिह पृच्छया ?॥ १७८ ॥

व्याहृतः ज्योतिषो भणितो निःशेषदोषपरिशुद्धम् ।
विवाहलग्नदिवसं कथय निरूप्याऽस्मान् ॥ १७९ ॥

---

१. संकाशं=तुल्यम् । २. एत्तो । ३. तु रं॰ । ४. सा उ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तेणवि भणियं नर-वर! इओ दिणाओ तइज्ज दिवसम्मि ।
अइसोहणं तु लग्गं रयणीए चरिमजामम्मि ॥ १८० ॥

एरिस-गुण-संजुत्तं अन्नं लग्गं न लब्भए सिग्घं ।
रन्नावि तओ भणियं आसन्नमिणं तु कहमेत्थ ॥ १८१ ॥

सक्किज्जइ नीसेसा काउं वीवाहकरणसामग्गी ।
तो भाणुवेग! सहसु को कीरइ इह उवाउत्ति ? ॥ १८२ ॥[1]

अह तेणवि पडिभणियं गम्मउ नरनाह! हत्थिणपुरम्मि ।
तत्थ य संपत्ताणं सव्वंपि हु सुंदरं होही? ॥ १८३ ॥

अह भाणुवेग - विहिए दिव्व-विमाणम्मि परियणसमेओ ।
तक्कालुचियं घित्तुं[2] सयलं वीवाहउवगरणं ॥ १८४ ॥

हत्थिणपुरम्मि पत्तो एत्तो चित्तगइचित्तवेगावि ।
विज्जाहरोह-सहिया पत्ता विन्नायवुत्तंता ॥ १८५ ॥[3]

तेनाऽपि भणितं नरवर! इतो दिनात्तृतीयदिवसे ।
अतिशोभनं तु लग्नं रजन्याश्चरमयामे ॥ १८० ॥

ईदशगुणसंयुक्तमन्यं लग्नं न लभेत शीघ्रम् ।
राज्ञाऽपि ततो भणितमासन्नमिदन्तु कथमत्र ॥ १८१ ॥

शक्यते निःशेषा कर्तुं विवाहकरणसामग्रीः ।
ततो भानुवेग! कथय कःक्रियते इहोपाय इति?॥ १८२ ॥ युग्मम् ॥

अथ तेनाऽपि प्रतिभणितं गम्यतां नरनाथ! हस्तिनापुरे ।
तत्र च संप्राप्तानां सर्वमपि खलु सुन्दरं भविष्यति? ॥ १८३ ॥

अथ भानुवेगविहिते दिव्यविमाने परिजनसमेतः ।
तत्कालोचितं गृहीत्वा सकलं विवाहोपकरणम् ॥ १८४ ॥

हस्तिनापुरे प्राप्त इतःचित्रगतिचित्रवेगाविति ।
विद्याधरौघसहितौ प्राप्तौ विज्ञातवृतान्तौ ॥ १८५ ॥ युग्मम् ॥

---

१. युग्मम् । २. धेत्तुं । ३. युग्मम् ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

अह अमरकेऊ राया तेसिं काऊण सयल-पडिवत्तिं ।
बहुखज्जपिज्जजुत्तं कारइ वीवाह-सामग्गिं ॥ १८६ ॥[1]

नियं-कुल-कमागएणं विहिणा पत्तम्मि लग्गदियहम्मि ।
आणंदियपउर-जणं नच्चंतविलासिणिसणाहं ॥ १८७ ॥

वज्जंत-वज्ज-आउज्ज-गहिर-संसद्द-पूरिय-दियंतं ।
वत्तं पाणि-ग्गहणं महाविभूईए[2] अह तेसिं ॥ १८८ ॥[3]

समुचियपडिवत्तीए खयरा संमाणिया नरिंदेण ।
दिन्नं च महा-दाणं पउराई भोजिओ लोओ ॥ १८९ ॥

जिण-मंदिरेसु विहिया महिमा परमायरेण सव्वेसु ।
जिण पडिमाणं वत्थाएहिं विविया महा-पूया ॥ १९० ॥

वर-वत्थ-पत्त-कंबल-असणाईएहिं समणसंघोवि ।
सव्वोवाहि-विसुद्धेहिं पूइओ परमभत्तीए ॥ १९१ ॥

अथ अमरकेतु राजा तयोः कृत्वा सकलप्रतिपत्तिम् ।
बहुखाद्यपेययुक्तां कारयति विवाहसामग्रीम् ।। १८६ ।।

निजकुलक्रमागतेन विधिना प्राप्ते लग्नदिवसे ।
आनन्दितपौरजनं नृत्यत्विलासिनिसनाथम् ।। १८७ ।।

वाद्यमानवर्यातोद्यगभीरसंशब्दपूरितदिगन्तम् ।
वृत्तं पाणिग्रहणं महाविभूत्याऽथ तयोः ।। १८८ ।। युग्मम् ।।

समुचितप्रतिपत्त्या खेचराः सन्मानिता नरेन्द्रेण ।
दत्तं च महादानं पौरादि-भोजितो लोकः ।। १८९ ।।

जिनमन्दिरेषु विहिता महिमा परमादरेण सर्वेषु ।
जिनप्रतिमानाम् वस्त्रादिभि-र्विहिता महापूजा ।। १९० ।।

वरवस्त्रपात्रकम्बलासनादिकैः श्रमणसंघोऽपि ।
सर्वोपाधिविशुद्धैः पूजितः परमभक्त्या ।। १९१ ।।

---

१. बहुखाद्यपेययुक्तम् । २. °इओ । ३. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

गय-तुरय-पवर-संदण-गामागर-नगर-पट्टणाईयं ।
दिन्नं सामंताणं जहोच्चियं तत्थ नरवइणा ॥ १९२ ॥

अह अन्नदिणे राया महाविभूईइ परियणसमेओ ।
सूरिस्स वंदणत्थं नीहरिओ खयरसंजुत्तो ॥ १९३ ॥

अभिवंदिऊण सूरिं अवसेस-तवस्सिणे य सव्वेवि ।
उवविट्ठा अह गुरुणा कहिओ जिणदेसिओ धम्मो ॥ १९४ ॥

अह वंदिऊण सूरिं देवी कमलावई इमं भणइ ।
भयवं ! अन्नम्मि भवे आसि कयं किं मए पावं? ॥ १९५ ॥

सुयविरहजणियदुक्खं जस्स वसाओ सुदुस्सहं पत्तं ? ।
अह केवलिणा भणियं देवाणुपिए ! निसामेसु ॥ १९६ ॥

जो सोऽवरकंकाए अम्मड वणिओत्ति आसि मे कहिओ ।
मंडण-पभिईण पिया[1] अच्छुत्त-भारिया-सहिओ ॥ १९७ ॥

गजतुरङ्गप्रवरस्यन्दनग्रामाकरनगरपत्तनादिकम् ।
दत्तं सामन्तानां यथोचितं तत्र नरपतिना ।। १९२ ।।

अथान्यदिने राजा महाविभूत्या परिजनसमेतः ।
सूरेर्वन्दनार्थं निःसृतः खेचरसंयुक्तः ।। १९३ ।।

अभिवन्द्यसूरिमवशेषतपस्विनश्च सर्वेऽपि ।
उपविष्टाः, अथ गुरुणा कथितो जिनदेशितो धर्मः ।। १९४ ।।

अथ वन्दित्वा सूरिं देवी कमलावती इदम् भणति ।
भगवन् ! अन्ये भवेऽऽसीत् कृतं किं मया पापम् ! ।। १९५ ।।

सुतविरहजनितदुखं यस्य वशतः सुदुःसहं प्राप्तम् ! ।
अथ केवलिना भणितं देवानुप्रिये ! निश्रृणु ।। १९६ ।।

यः सोऽपरकङ्कायां अम्बडवणिगिति आसीत् मया कथितः ।
मण्डनप्रभृतिनां पिता अक्षुब्धाभार्यासहितः ।। १९७ ।।

---

१. पिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सो भमिऊण भवोहं मरु-देसे हरिसऊय गामम्मि ।
मेहरो[1] अज्जुण नामो इहेव भरहम्मि उववन्नो ॥ १९८ ॥

अच्छुत्तावि हु तत्तो भमिउण भवेसु विविह-रूवेसु ।
महिला अज्जुणगस्स उ बंधुसिरी नाम उववन्ना ॥ १९९ ॥

अवरोप्पर पिईए [2]किसि-कम्म-रयाण वच्चए कालो ।
दोण्हवि दयापराणं पयईए तणु-कसायाणां ॥ २०० ॥

पत्ते पाउस-काले पडिए अह पाणियम्मि[3] पउरम्मि ।
निय पलिहईइ दोहिवि किसि-कम्मं काउमाढत्तं ॥ २०१ ॥

तत्थ य एगो कमलो[4] सगब्भ हरिणीए संगओ वसइ ।
पलिहइपरिपेरंते चरइ तणं तीइ संजुत्तो ॥ २०२ ॥

अह अन्नया पविट्ठं खित्ते दट्ठूण हरिणजुयलं तं ।
अज्जुणओ हक्कंतो[5] चलिओ नीसारणट्ठाए ॥ २०३ ॥

स भ्रान्त्वा भवौघं मरुदेशे हर्षपुरग्रामे ।
मेहरः अर्जुननामेहैव भरते उपपन्नः ।। १९८ ।।

अक्षुब्धाऽपि ततो भ्रान्त्वा भवेषु विविधरूपेषु ।
महिला अर्जुनस्य तु बन्धुश्री-नाम्नी उपपन्ना ।। १९९ ।।

परस्परप्रीत्त्योः कृषिकर्मरतयो-र्व्रजति कालः ।
द्वयोरपि दयापरयोः प्रकृत्या तनुकषाययोः ।। २०० ।।

प्राप्ते प्रावृट्काले पतितेऽथ पानीये प्रचुरे ! ।
निजपलिह्यां (क्षेत्रे) द्वावपि कृषिकर्म कर्तुमारब्धम् ॥ २०१ ॥

तत्र चैकः कमलः सगर्भहरिण्या सङ्गतो वसति ।
क्षेत्रपरिपर्यन्ते चरति तृणं तया संयुक्तः ॥ २०२ ॥

अथान्यदा प्रविष्टं क्षेत्रे दृष्ट्वा हरिणयुगलं तम् ।
अर्जुनको निषेधंश्चलितो निःसारणार्थे ॥ २०३ ॥

---

१. मेहरो=गामप्रवर। २. कृषिकर्मरतयोः। ३. पानीयं =जलम् । ४. कमलो = हरिणः।
५. निषेधन् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अज्जुण-भएण हरिंणी गुरु-हारा वेग-धाविया सहसा ।
संजाय-पसव-समया वियणा-विहलंघला पडिया ॥ २०४ ॥

नट्ठो सारंगोवि हु पुणो पुणो अज्जुणं निरुविंतो ।
दइया-विओग-विहुरिय-हियओ गुरु-सोय-संतत्तो ॥ २०५ ॥

करुणापरेण नीया हरिणीवि हु अज्जुणेण नियठाणं ।
सीयलजलेण सित्ता मुच्छा-विरमे पसूया य ॥ २०६ ॥

जायं कोड्डाविणयं हरिण-सिलिंबं तु मुद्धड-सहावं ।
हरिणीइ वट्टियं तं दिन्नो य थणो तओ तस्स ॥ २०७ ॥

दट्टूण तं सुरुवं विलास-सुसिणिद्ध-नयण-सोहिल्लं ।
बंधुसिरीए भणियं मह होइ खिल्लणं एयं ॥ २०८ ॥

तत्तो य वाम-पाए बद्धं तं कोमलाइ रज्जूए ।
हरिणीवि विगय-वियणा भएण नट्ठा तयं मोत्तुं ॥ २०९ ॥

अर्जुनभयेन हरिणी गुरुभारा वेगधाविता सहसा ।
सञ्जातप्रसवसमया वेदनाविह्वला पतिता ॥ २०४ ॥

नष्टः सारङ्गोऽपि हु पुनः पुनोऽर्जुनं निरूपयन् ।
दयितावियोगविधुरितहृदयो गुरुशोकसंतप्तः ॥ २०५ ॥

करुणापरेण नीता हरिण्यपि हु अर्जुनेन निजस्थानम् ।
शीतलजलेन सिक्ता मूर्च्छाविरमे प्रसूता च ॥ २०६ ॥

जातं कोद्रववर्णाकं हरिणसिलिम्बतु मुग्धस्वभावम् ।
हरिण्या वर्तिकं तं दत्तश्च स्तनस्ततस्तस्य ॥ २०७ ॥

दृष्ट्वा तं सुरूपं विलाससुस्निग्धनयनशोभावन्तम् ।
बन्धुश्रिया भणितं मम भवति खेलनमेतम् ॥ २०८ ॥

ततश्च वामपादे बद्धं तं कोमलया रज्ज्वा ।
हरिण्यपि विगतवेदना भयेन नष्टा तन्मुक्त्वा ॥ २०९ ॥

१. गुरुभारा । २. वेदनाविह्वला । ३. कोद्रववर्णकम् । ४. सिलिंबो=शिशुः । ५. खेलनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

मिलिया कमलस्स तओ पुणो पुणो एइ तम्मि ठाणम्मि ।
सिसु-नेहाओ, न पुणो अल्लियइ भएण सा तत्थ ॥ २१० ॥

उव्विग्गमणा वरई सिलिंब-नेहेण विमण-दुम्मणिया ।
न चरइ तणं न य पियइ पाणियं भमइ खिज्जंती ॥ २११ ॥

बीयदिणेवि हु हरिणिं दुरुंदुल्लंति[1] तहेव दट्ठूणं ।
जाय-करुणाए मुक्को स सिलिंबो बंधुसिरियाए ॥ २१२ ॥

अह सो बंधण-मुक्को गंतुं माऊण सभय-नेहाए ।
मिलिओ दट्ठूण तयं सारंगी निव्वुया[2] जाया ॥ २१३ ॥

मज्झिम-गुण-संजुत्तो दयापभावाओ अज्जुणो तत्तो ।
मरिऊण समुप्पन्नो एसो राया अमरकेऊ ॥ २१४ ॥

बंधुसिरीवि हु तत्तो निबद्ध-मणुयाउया मया पच्छा ।
इह उप्पन्ना भद्दे ! देवी कमलावई तं सि ॥ २१५ ॥

मीलिता कमलस्य ततः पुनः पुनरेति तस्मिंस्स्थाने ।
शिशुस्नेहान्न पुनरालीयते भयेन सा तत्र ॥ २१० ॥

उद्विग्नमना वराकी सिलिम्बस्नेहेन विमन-दौर्मनस्या ।
न चरति तृणं न च पिबति पानीयं भ्राम्यति खिद्यन्ती ॥ २११ ॥

द्वितीयदिनेऽपि हु हरिणीं भ्रमन्तीं तथैव दृष्ट्वा ।
जातकरुणया मुक्तः स सिलिम्बो बन्धुश्रिया ॥ २१२ ॥

अथ स बन्धनमुक्तो गत्वा मातुः सभयस्नेहायाः ।
मीलितो दृष्ट्वा तकं सारङ्गी निर्वृता जाता ॥ २१३ ॥

मध्यमगुणसंयुक्तो दयाप्रभावतोऽर्जुनस्ततः ।
मृत्वा समुत्पन्न एष राजा अमरकेतुः ॥ २१४ ॥

बन्धुश्रीरपि खलु ततो निबद्धमनुष्यायुष्का मृता पश्चात् ।
इहोत्पन्ना भद्रे ! देवी कमलावती त्वमसि ॥ २१५ ॥

---

१. भ्रमन्तीम् । २. निर्वृता=सुखिता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जाया य तुम्ह दोण्हवि पुव्वभवब्भासओ गरुय-पीई ।
जीव-दया-करणाओ विउला भोगा समणुपत्ता ॥ २१६ ॥

कमलो हरिणीएं[1] समं विओईओ[2] जं च तत्थ खणमेगं ।
तक्कम्मुदया रन्नो जाओ तुम्हं सह विओगो ॥ २१७ ॥

जं च कओ एँणीए[3] विरहो लीवेणं[4] अट्ठ[5] पाहरिओ ।
तत्थ य तए निबद्धं कम्मं सुय-विरह-दुक्ख-फलं ॥ २१८ ॥

उदयाओ तस्स जाओ विरहो तणएण जाय-मेत्तेण ।
खीणं च तयं संपइ अट्ठहिं लक्खेहिं वरिसाणं ॥ २१९ ॥

खणमित्त-संचियंपि हु देइ विवागं सुदीह-कालीयं ।
सुहमसुहं वा कम्मं भाव-विसेसेण जीवाण ॥ २२० ॥

इय नाऊण विवागं पमाय-[6]निव्वत्तियस्स कम्मस्स ।
दूरेण कम्म-बंधस्स कारणं मुयह जत्तेण ॥ २२१ ॥

जातौ च युवां द्वावपि पूर्वभवाभ्यासतो गुरुकप्रीती ।
जीवदयाकरणतो विपुला भोगाः समनुप्राप्ताः ॥ २१६ ॥

कमलो हरिण्या समं वियोजितो यच्च तत्र क्षणमेकम् ।
तत्कर्मोदयाद्राज्ञो जातस्त्वया सह वियोगः ॥ २१७ ॥

यच्च कृत एण्या विरहो लीवेन अष्टप्राहरिकः ।
तत्र च त्वया निबद्धं कर्म सुतविरहदुःखफलम् ॥ २१८ ॥

उदयात्तस्य जातो विरहस्तनयेन जातमात्रेण ।
क्षीणं च तत् संप्रत्यष्टभिर्लक्षैर्वर्षाणाम् ॥ २१९ ॥

क्षणमात्रसञ्चितमपि हु ददाति विपाकं सुदीर्घकालिकम् ।
शुभमशुभं वा कर्म भावविशेषेन जीवानाम् ॥ २२० ॥

इति ज्ञात्वा विपाकं प्रमादनिर्वर्तितस्य कर्मणः ।
दूरेण कर्मबन्धस्य कारणं मुञ्चत यत्नेन ॥ २२१ ॥

---

१. णीइ । २. वियोजितः । ३. एणी=हरिणी । ४. लीवो=बालः । ५. अष्टप्राहरिकः= अष्टप्रहरमानः । ६. निवर्त्तितं-निर्मितम् ।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

इय गुरु-वयणं सोउं परिसा सव्वावि तत्थ संविग्गा ।
दिक्खाभिमुही जाया भीया संसार-दुक्खाण ॥ २२२ ॥

नरवइ-देवीण पुणो विसुद्ध-लेसाहिं वट्टमाणाण ।
जायं जाई-सरणं ईहापोहं करेंताण ॥ २२३ ॥

सुमरिय-पुव्व-भवाणं आगय-संवेग-भाविय-मणाण ।
चरणावरण-खयाओ संजाओ चरण-परिणामो ॥ २२४ ॥

तत्तो य अमरकेऊ पुत्तं अहिसिंचिऊण रज्जम्मि ।
तक्कालुचियं काउं करणिज्जं तिव्व-संवेगो ॥ २२५ ॥

अणुसासिऊण पुत्तं आपुच्छित्ता य परियणं सयलं ।
कमलावईए सहिओ पव्वइओ गुरु-समीवम्मि ॥ २२६ ॥[1]

सिरिदेवं निय-पुत्तं कुडुंब-चिंताए संठवेऊण ।
रन्ना सह पव्वइओ धणदेवो भारिया-सहिओ ॥ २२७ ॥

इति गुरुवचनं श्रुत्वा पर्षत् सर्वाऽपि तत्र संविग्ना ।
दीक्षाभिमुखी जाता भीता संसारदुःखानाम् ॥ २२२ ॥

नरपतिदेव्यौ पुन-र्विशुद्धलेश्याभि-वर्तमानयोः ।
जातं जातिस्मरणमीहापोहं कुर्वतोः ॥ २२३ ॥

स्मृतपूर्वभवयो-रागतसंवेगभावितमनसोः ।
चरणावरणक्षयतः सञ्जातश्चरणपरिणामः ॥ २२४ ॥

ततश्चामरकेतुः पुत्रमभिसिञ्च्य राज्ये ।
तत्कालेचितं कृत्वा करणीयं तीव्रसंवेगः ॥ २२५ ॥

अनुशास्य पुत्रमापृच्छ्य च परिजनं सकलम् ।
कमलावत्या सहितः प्रव्रजितो गुरुसमीपे ॥ २२६ ॥ युग्मम् ॥

श्रीदेवं निजपुत्रं कुटुम्बचिन्तायां स्थापयित्वा ।
राज्ञा सह प्रव्रजितो धनदेवो भार्यासहितः ॥ २२७ ॥

---

१. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

खयरोवि चित्तवेगो चित्तगइ-प्पमुह-खयर-संजुत्तो ।
निव्विन्न-काम-भोगो पव्वइओ सूरि-पासम्मि ॥ २२८ ॥

खयरीवि कणगमाला पव्वइया सूरि-वयण-पडिबुद्धा ।
सहिया पियंगुमंजरिमाईहिं पभूय-खयरीहिं ॥ २२९ ॥

नरवाहणोवि राया रज्जं दाऊण मयरकेउस्स ।
पव्वइओ पय-भूले केवलिणो सुप्पइट्ठस्स ॥ २३० ॥

रन्ना सह पव्वइया खयर-नरिंदाण दस सहस्साओ ।
कमलावइ-पमुहाणं वीस-सहसाइं महिलाण ॥ २३१ ॥

इय तीस-सहस्साइं समयं पव्वावियाइं केवलिणा ।
संनिहिय-देवयाए उवणीयं तेसिं मुणि-लिंगं ॥ २३२ ॥

ता भणइ मयरकेऊ चरणं पडिवज्जिउं असत्तो म्हि ।
गिहि-[1]पाउग्गं धम्मं ता भयवं ! अम्ह साहेसु ॥ २३३ ॥

खेचरोऽपि चित्रवेगः चित्रगतिप्रमुखखेचरसंयुक्तः ।
निर्विण्णकामभोगः प्रव्रजितः सूरिपार्श्वे ॥ २२८ ॥

खेचर्यपि कनकमाला प्रव्रजिता सूरिवचनप्रतिबुद्धा ।
सहिता प्रियङ्गुमञ्जर्यादिभिः प्रभूतखेचरीभिः ॥ २२९ ॥

नरवाहनोऽपि राजा राज्यं दत्त्वा मकरकेतोः ।
प्रव्रजितः पादमूले केवलिनः सुप्रतिष्ठस्य ॥ २३० ॥

राज्ञा सह प्रव्रजिता खेचरनरेन्द्राणाम् दस सहस्त्राणि ।
कमलावतीप्रमुखानां विंशतिसहस्त्राणि महिलानाम् ॥ २३१ ॥

इति त्रिंशत्सहस्त्राणि समकं प्रव्रजितानि केवलिना ।
संनिहितदेवतयोपनीतं तेषां मुनिलिङ्गम् ॥ २३२ ॥

तदा भणति मकरकेतुश्चरणं प्रतिपत्तुमसक्तोऽस्मि ।
गृहिप्रायोग्यं धर्मं तर्हि भगवन् ! अस्माकं कथय ॥ २३३ ॥

---

१. गृहिप्रायोग्यं=गृहस्थोचितम् ।

Jain Education International   For Private & Personal Use Only   www.jainelibrary.org

भणियं गुरुणा निसुणसु थूलग-जीवाण निरवराहाण ।
निसिरंति[1] जे न दंडं तेवि हु पाविंति निव्वाणं ॥ २३४ ॥

थूलमसच्चं भासं मण-वइ-काएहिं जे न कप्पेंति[2] ।
सुर-मणुएसर-सोक्खं भोत्तूण वयंति ते मोक्खं ॥ २३५ ॥

थूलमदत्तं वज्जंति जे सया तिविह-करण-जोगेहिं ।
सव्वत्थक्खय-वित्ता होऊण वयंति ते सिद्धिं ॥ २३६ ॥

संतोसो स-कलत्ते अहवा पर-दार-वज्जणमुदारं ।
काउं सुरंगणाओ भोत्तूण वयंति निव्वाणं ॥ २३७ ॥

इच्छा-परिमाणं सेविऊण लद्धूण विउल-रिद्धीओ ।
देव-नरेसर-भावे कमेण गच्छंति निव्वाणं ॥ २३८ ॥

एमाइ-वित्थरेणं गिहि-धम्मे साहियम्मि केवलिणा ।
तो भणइ मयरकेऊ होमि समत्थो इमं काउ ॥ २३९ ॥

भणितं गुरुणा निश्रृणु स्थूलजीवानां निरपराधानाम् ।
कुर्वन्ति ये न दण्डं तेऽपि खलु प्राप्नुवन्ति निर्वाणम् ॥ २३४ ॥

स्थूलमसत्यां भाषां मनोवाक्कायैः ये न कल्पयन्ति ।
सुरमनुजेश्वरसुखं भुक्त्वा व्रजन्ति ते मोक्षम् ॥ २३५ ॥

स्थूलमदत्त वर्जयन्ति ये सदा त्रिविधिकरणयोगैः ।
सर्वार्थक्षययित्ता भूत्वा व्रजन्ति ते सिद्धिम् ॥ २३६ ॥

संतोषः स्वकलत्रेऽथवा परदारवर्जनमुदारम् ।
कृत्वा सुराङ्गना भुक्त्वा व्रजन्ति निर्वाणम्॥ २३७ ॥

इच्छापरिमाणं सेवित्वा लब्ध्वा विपुलर्द्धयः ।
देवनरेश्वरभावे क्रमेण गच्छन्ति निर्वाणम् ॥ २३८ ॥

एवामादिविस्तरेण गृहिधर्मे कथिते केवलिना ।
ततो भणति मकरकेतु-र्भवामि समर्थ इमं कर्तुम् ॥ २३९ ॥

---

१. कुर्वन्ति । २. कल्पयन्ति=रचयन्ति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तत्तो य गुरु-समीवे सुरसुंदरी-मयरकेउ-पमुहेहिं ।
सम्मत्त-रयण-मूलो सावग-धम्मो-पवन्नोति[1] ॥ २४० ॥

अह चित्तवेग-पमुहा मुणिण सूरिस्स पाय-मूलम्मि ।
गहणासेवण-रूवं सिक्खं अब्भसिउमाढत्ता ॥ २४१ ॥

कमलावइ-पमुहाओ अज्जाओ सुव्वयाइ-गणिणीए ।
पासम्मि साहु-किरियं सिक्खंति पढंति अंगाइं[2] ॥ २४२ ॥

छट्ठट्ठम-दसम-दुवालसाइं विविहं तवं पकुव्वंति ।
विणयं गुरुण सम्मं वेयावच्चं च सव्वेवि ॥ २४३ ॥

अह चित्तवेग-मुणिणा चोद्दस-पुव्वाइं तत्थ पढियाइं ।
भिन्नक्खर[3]-पुव्वधरो जाओ अचिरेण कालेण ॥ २४४ ॥

अह सुप्पइट्ठ-सूरी सूरिं ठविऊण चित्तवेग-मुणिं ।
कय-अणसणो महप्पा निव्वाणमणुत्तरं पत्तो ॥ २४५ ॥

ततश्च गुरुसमीपे सुरसुन्दरीमकरकेतुप्रमुखैः ।
सम्यक्त्वरत्नमूलः श्रावकधर्मप्रपन्न इति ॥ २४० ॥

अथ चित्रवेगप्रमुखा मुनयः सूरेः पादमूले ।
ग्रहणासेवनरूपां शिक्षामभ्यसितुमारब्धाः ॥ २४१ ॥

कमलावतीप्रमुखा आर्या सुव्रतादिगणिन्याः ।
पार्श्वे साधुक्रियां शिक्षन्ते पठन्ति अङ्गानि ॥ २४२ ॥

षष्ठाष्टमदशमद्वादशादि विविधं तपः प्रकुर्वन्ति ।
विनयं गुरुणाम् सम्यग् वैयावच्चं च सर्वेऽपि ॥ २४३ ॥

अथ चित्रवेगमुनिना चतुर्दशपूर्वाणि तत्र पठितानि ।
भिन्नाक्षरपूर्वधरो जातोऽचिरेण कालेन ॥ २४४ ॥

अथ सुप्रतिष्ठसूरिः सूरिं स्थापयित्वा चित्रवेगमुनिम् ।
कृतानशनो महात्मा निर्वाणमनुत्तरं प्राप्तः ॥ २४५ ॥

---

१. प्रपन्नः=अङ्गीकृतः । २. द्वादशाङ्गानीत्यर्थः । ३. भिन्नाक्षरं=किञ्चिन्न्यूनम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह चित्तवेग-सूरी गामागर-नगर-मंडियं वसुहं ।
विहरइ-सुप्पडिबद्धो बोहिंतो भविय-जण-नियरं ॥ २४६ ॥

अज्जावि कणगमाला सुव्वय-गणिणी[१]ए सग्ग-पत्ताए ।
अहिसित्ता [२]मयहरिया साहूणि-गण-बहु-मया-तत्थ ॥ २४७ ॥

बोहिंतो भव्व-लोयं तव-सूसिय-तणू [३]चत्त-नीसेस-रागो ।
[४]सज्झाणड्ढो मुणीणं स-समय-विहिणा [५]सारणाई करिंतो ।

सूरीसो चित्तवेगो समण-परिवु[६]डो देसयंतो जणाणं ।
धम्मं तित्थेसरुत्तं विहरइ वसुहं संजमुज्जोय-जुत्तो ॥ २४८ ॥

साहु-धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २४९ ॥

एसोवि हु खयराहिव-चारित्तासेवणो परिस[७]मत्तो ।
सुरसुंदरी-कहाए पन्नरसो इह परिच्छेओ ॥ २५० ॥

अथ चित्रवेगसूरि-र्ग्रामाकरनगरमण्डितां वसुधाम् ।
विहरति सुप्रतिबद्धो बोधन् भविकजननिकरम् ॥ २४६ ॥

आर्याऽपि कनकमाला सुव्रतगणिन्यां स्वर्गप्राप्तायाम् ।
अभिषिक्ता महत्तरा साध्वीगणबहुमता तत्र ॥ २४७ ॥

बोधन् भव्यलोकं तपःशोषिततनुस्त्यक्तनिःशेषरागः ।
सद्ध्यानारूढो मुनिनाम् स्वसमयविधिना स्मारणादीन् कुर्वन् ।
सूरीशश्चित्रवेगः श्रमणपरिवृतो देशयन् जनानाम्, ।
धर्मं तीर्थेश्वरोक्तं विहरति वसुधां संयमोद्यतयुक्तः ॥ २४८ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २४९ ॥

एषोऽपि हु खेचराधिपचारित्रासेवनः परिसमाप्तः ।
सुरसुन्दरीकथायाः पञ्चदश इह परिच्छेदः ॥ २५० ॥

---

१. B णीइ । २. महत्तरा (N. P. 4)। ३. चत्तो=त्यक्तः । ४. सद्ध्यानारूढ । ५. स्मारणादीन् । ६. परिवुडो = परिवृतः । ७ परिसमाप्तः।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

॥ षोडशः परिच्छेदः ॥

राया वि मयरकेऊ परिणित्ता खयर-दिन्न-कन्नाओ ।
दाऊण नह-यराणं जहोचियं गाम-नगराइं ॥ १ ॥

आणा-निद्देसकरे काउमसेसद्ध-भरह-रायाणो ।
नीसेस-देस-विसरं[1] विहाय गय-डमर-चोर-भयं ॥ २ ॥

उत्तुंग-धवल-मणहर-चेइय-भवणेहिं मंडियं काउं ।
आरिय-देस-समुब्भव-गामागर-नगर-संदोहं ॥ ३ ॥

कर-भर-सुंक-विमुक्कं सावय-विसरं[1] करित्तु नीसेसं ।
उच्छाइत्ता[2] सव्वे जिण-सासण-संघ-पडिणीए[3] ॥ ४ ॥

राजाऽपि मकरकेतुः परिणीय खेचरदत्तकन्याः ।
दत्त्वा नभश्चराणां यथोचितं ग्रामनगराणि ॥ १ ॥

आज्ञा- निर्देशकरान् कृत्वाऽशेषार्धभरतराजानः ।
निःशेषदेशविसरं विहाय गतडमरचौरभयम् ॥ २ ॥

उत्तुङ्गधवलमनोहरचैत्यभवनै-र्मण्डितं कृत्वा ।
आर्यदेशसमुद्भवग्रामाकरनगरसन्दोहम् ॥ ३ ॥

करभरशुल्कविमुक्तं श्रावकनिकरं कृत्वा निःशेषम् ।
उच्छाद्य सर्वान् जिनशासनसङ्घप्रत्यनीकान् ॥ ४ ॥

---

१. विसरः=समूहः । २. उच्छाद्य=उन्मूल्य । ३. पडिणीओ=प्रत्यनीकः=शत्रुः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अक्खलियं[1] च विहारं वियरित्ता मुणि-जणस्स देसेसु ।
साहम्मिय[2]-वच्छल्ले निय-सामंते निओइत्ता[3] ॥ ५ ॥

काउं सत्तागाराइं[4] विवह-रुवाइं ठाण-ठाणेसु ।
दिज्जंत-जंतु-पत्थिय-समत्थ-वर-वत्थु-सत्थाइं ॥ ६ ॥

पालेइ रज्जमणवज्ज-कज्ज-पय[5]-पालणिक्क-वावारं ।
कय-दुट्ठ-धट्ठ[6]-उल्लुंठ-वंठ[7]-कय-उग्ग-निग्गहणं ॥ ७ ॥

पणय-जण-जणिय-तोसं वसीकयासेस-सत्तु-संताणं ।
आणंदिय-जिय[8]-सत्थं कय-सुत्थ-समत्थ-दुग्ग-पहं ॥ ८ ॥[9]

इय मयरकेउ-रन्नो सुरसुंदरि-पमुह-देवि-जुतस्स ।
धम्मत्थ-काम-सारं विसय-सुहं अणुहवंतस्स ॥ ९ ॥

अस्खलितं च विहारं विरचय्य मुनिजनस्य देशेषु ।
साधर्मिकवात्सल्ये निजसामन्तान् नियोज्य ॥ ५ ॥

कृत्वा सत्रागाराणि विविधरूपाणि स्थानस्थानेषु ।
दीयमानजन्तुप्रार्थितसमस्तवरवस्तुसार्थानि ॥ ६ ॥

पालयति राज्यमनवद्यकार्यप्रजापालनैकव्यापारम् ।
कृतदुष्टधृष्टोल्लुण्ठवण्ठकृतोग्रनिग्रहणम् ॥ ७ ॥

प्रणतजनजाततोषं वशीकृताशेष-शत्रुसन्तानम् ।
आनंदितजीवसार्थंकृतसुस्थसमस्तदुर्गपथम् ॥ ८ ॥ अष्टभिः कुलकम्॥

इति मकरकेतुराज्ञः सुरसुन्दरिप्रमुखदेवीयुक्तस्य ।
धर्मार्थकामसारं विषयसुखमनुभवतः ॥ ९ ॥

---

१. अस्खलितम् । २. साधर्मिकवात्सल्ये । ३. नियोज्य। ४. सत्रागारम्=दानगृहम् । ५. पयपालणं=प्रजापालनम्। ६. धट्ठो=धृष्टः, B विट्ठ । ७. वंठो=भृत्यः (N. P. 34) । ८. जियसत्थोः जीवसार्थः । ९. B अष्टभिः कुलकम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कइयावि हु जिण-भवणे निम्मल-पसरंत-दस-दिसि-मऊहे[1] ।
विमल-सिला-यल-घडिए भत्तीए कारयंतस्स ॥ १० ॥

अन्नोन्न-वन्न-कलिए निम्मल-मणि-रयण-हेम-निम्मविए ।
संसार-जलहि-मज्जंत-जंतु-संतरण-बोहित्थे[2] ॥ ११ ॥

वर-विन्नाणिय[3]-निवहेण दिन्न-बहु-दव्व-जाय-हरिसेणं ।
कइयावि हु जिण-बिंबे वर-रुवे कारयंतस्स ॥ १२ ॥

आगम-विहिणा कय-सत्त-रक्खणं विहिय-संघ-वर-पूयं ।
जिण-बिंबाण पइट्ठं[4] कइयावि हु आइसंतस्स[5] ॥ १३ ॥

घणसार-सार-गोसीस-मीस-हरियंदणाइ[6]-दव्वेहिं ।
कुणमाणस्स कयाइवि जिणिंद-पडिमा-समालभणं[7] ॥ १४ ॥

निसिरंत-बहल-परिमल-दसद्ध[8]-वन्नेण कुसुम-नियरेण ।
कइयावि बहु-वियप्पं जिण-पूयं विरयमाणस्स ॥ १५ ॥

कदाचिदपि खलु जिनभवनान् निर्मलप्रसरद्दशदिशिमयूखान् ।
विमलशिलातल-घटितान् भक्त्या कारयतः ॥ १० ॥

अन्योन्यवर्णकलितान् निर्मलमणिरत्नहेमनिर्मितान् ।
संसारजलधिमज्जज्जन्तुसंतरणबोहित्थान् ॥ ११ ॥

वरवैज्ञानिकनिवहेन दत्त-बहुद्रव्यजातहर्षेण ।
कदाचिदपि हु जिनबिम्बान् वररुपान् कारयतः ॥ १२ ॥

आगमविधिना कृतसत्त्वरक्षणं विहितसङ्घवरपूजाम् ।
जिनबिम्बानां प्रतिष्ठां कदा-चिदपि खल्वादिशतः ॥ १३ ॥

घनसारसारगोशीर्षमिश्रहरिचन्दनादिद्रव्यैः ।
कुर्वतः कदाचिदपि जिनेन्द्रप्रतिमासमालभणम् ॥ १४ ॥

निःसरद्बहलपरिमलदशार्धवर्णेन कुसुमनिकरेण ।
कदाचिदपि बहुविकल्पां जिनपूजां विरचयतः ॥ १५ ॥

---

१. मऊहा=मयूखाः=किरणानि । २. बोहित्थं=यानपात्रम् । ३. विन्नाणिओ=वैज्ञानिकः ।
४. प्रतिष्ठाम् । ५. आदिशतः । ६. हरिचन्दनम्=रक्तचन्दनम् । ७. समालभणं=विलेपनम्।
८. दशार्धम्=पञ्च।

Jain Education International	For Private & Personal Use Only	www.jainelibrary.org

पवर-वर-पट्टणुग्गय-[1]अणग्घ-सुमहग्घ-वसण-सोहिल्लं ।
[2]उल्लोचं जिण-भवणे कइयावि हु कारयंतस्स ॥ १६ ॥

मोइय चारागारं जिणिंद-वर-मंदिरेसु साणंदं ।
कइयावि हु रह-जत्तं जत्तेण पेच्छमाणस्स ॥ १७ ॥

जत्ता-समय-समागय-[3]किविणाणाहाइ-दीण-लोयस्स ।
वर-वरिय-[4]वियरणाओ मणोरहे पूरयंतस्स ॥ १८ ॥

रह-जत्तागय-साहम्मियाण कइयावि गुरु-पमोएण ।
भोयण-वत्थाभरणाइ-दाणओ [5]तप्पेमाणस्स ॥ १९ ॥

अंतेउर-मज्झ-गयस्स विविह-लीला-विलास-कलियाहिं ।
भज्जाहिं सह कयाइवि सुरह-सुहं सेवमाणस्स ॥ २० ॥

पत्तट्ठ-वर-विलासिणि-विहिय-विविहंगहार-सोहिल्लं ।
कइयावि हु वर-गेयं पेक्खणयं पेक्खमाणस्स ॥ २१ ॥

प्रवरवरपत्तनोद्गतानर्घ्यसुमहार्घवसनशोभावन्तम् ।
उल्लोचं जिनभवने कदाचिदपि खलु कारयतः ॥ १६ ॥

मुक्त्वा चारागारं जिनेन्द्रवरमन्दिरेषु सानन्दम् ।
कदापिचिदपि हु रथयात्रां प्रयत्नेन प्रेक्षमाणस्य ॥ १७ ॥

यात्रासमयसमागतकृपणानाथादिदीनलोकस्य ।
वरवर्यवितरणतो मनोरथान् पूरयतः ॥ १८ ॥

रथयात्राऽऽगतसाधर्मिकानां कदाचिदपि गुरुप्रमोदेन ।
भोजनवस्त्राभरणादिदानतस्तर्पयत :॥ १९ ॥

अन्तःपुरमध्यगतस्य विविधलीलाविलासकलिताभिः ।
भार्याभिः सह कदाचिदपि सुरतसुखं सेवमानस्य ॥ २० ॥

प्राप्तार्थवरविलासिनिविहिताविविधाङ्गहारशोभावन्तम् ।
कदाचिदपि हु वरगेयं प्रेक्षणकं प्रेक्षमाणस्य ॥ २१ ॥

---

१. अनर्घ्यम्=अमूल्यम् । २. उल्लोचं=वितानम् । ३. किविणो=कृपणः । ४. वितरणं=दानम्।
५. तर्पयतः=तृप्तिं कुर्वतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अन्नंपि एवमाइं विसिट्ठ-लोयस्स संमयं जं जं ।
पुव्व-पुरिसाणुचिन्नं अविरुद्धं नियय-वंसस्स ॥ २२ ॥

नियय-अवत्था-सरिसं सैलाहणिज्जं च सज्जण-जणस्स ।
लोयागमाविरुद्ध अणुचिन्न पुव्व-राईहिं ॥ २३ ॥

निय-निय काले सव्वं तं तं कमसो पकुव्वमाणस्स ।
सुह-सागरावगाढस्स राइणो दुक्ख-रहियस्स ॥ २४ ॥

सुरसुंदरीए समयं सिणेह-सारस्स पुव्व-लक्खाइं ।
वोलीणाइं कइवि हु जिण-सासण-भत्ति-जुत्तस्स ॥ २५ ॥

अह अन्नया कयाइवि रयणीए राइणा सह पसुत्ता ।
पाहाउय-वेलाए पिच्छइ सुरसुंदरी सुविणं ॥ २६ ॥

किल कोवि कसिण-सप्पो डसिऊण ममं नरिंद-संजुत्तं ।
मह उदरम्मि पविट्ठो एयं दट्ठूण पडिबुद्धा ॥ २७ ॥

अन्यमप्येवमादिविशिष्टलोकस्य संमतं यद्यत् ।
पूर्वपुरुषानुचीर्णमविरुद्धं निजकवंशस्य ॥ २२ ॥

निजकावस्थासदृशं श्लाधनीयं च सज्जनजनस्य ।
लोकागमविरुद्धमनुचीर्णं पूर्वराजैः ॥ २३ ॥

निजनिजकाले सर्वं तं तं क्रमशः प्रकुर्वतः ।
सुखसागरावगाढस्य राज्ञो दुःखरहितस्य ॥ २४ ॥

सुरसुन्दर्या समकं स्नेहसारस्य पूर्वलक्षाणि ।
अतिक्रान्तानि कदाचिदपि हु जिनशासनभक्तियुक्तस्य ॥ २५ ॥ सप्तदशभिःकुलकम् ।।

अथान्यदा कदाचिदपि रजन्यां राज्ञा सह प्रसुप्ता ।
प्राभातिकवेलायां प्रेक्षते सुरसुन्दरी स्वप्नम् ॥ २६ ॥

किल कोऽपि कृष्णसर्पो दष्ट्वा माम् नरेन्द्रसंयुक्तम् ।
मम उदरे प्रविष्ट एतद्दृष्ट्वा प्रतिबुद्धा ॥ २७ ॥

१. अनुम्चीर्णम्=आचरितम् । २. श्लाधनीयम् । ३. पूर्वराजैः । ४. सप्त (दश ?) भिः कुलकम् । ५. पाहाउयं = प्राभातिकम्

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भीया जाव विचिंतइ न सुंदरं हंदि ! सुमिणमेयंति ।
ता किं अमंगलेणं इमिणा सिट्ठेण-नर-वइणो ॥ २८ ॥

ताव पडु-पडह-पडिरव-पयडिय-गीय-ज्झुंणीहिं[1] संवलियं ।
तक्काल-निउत्तेहि पहयं[2] पाहाउयं[3] तूरं ॥ २९ ॥

तस्सवणा पडिबुद्धो चिंतिय चित्तम्मि पंच-नवकारं ।
काउं सरीर-सोयं तक्कालुचियं मयरकेऊ ॥ ३० ॥

मणि-रयण-पणट्ठ-तमं जुगाइ-जिण-पडिम-मंडियं वियडं ।
चेइय-भवणं गंतुं विहिणा पूइत्तु जिण-बिंबं ॥ ३१ ॥

[4]ची-वंदणं करित्ता पच्चक्खाणं च तदुचियं काउं ।
वार-विलासिणि-पउरे अत्थाणे ताहि संपत्तो ॥ ३२ ॥

तक्कालमंगेलीए[5] वर-वार-विलासिणीहि विहियम्मि ।
खणमेगं अत्थाणं दाऊण समुट्ठिओ राया ॥ ३३ ॥

भीता यावत् विचिन्तयंति न सुन्दरम् हन्दि स्वप्नमेतदिति ।
तस्मात् किममङ्गलेनाऽनेन शिष्टेन नरपतेः ॥ २८ ॥

तावपटुपडहप्रतिरवप्रकटितगीतध्वनिभिः संवलितम् ।
तत्कालनियुक्तैः प्रहतं प्राभातिकं तूर्यम् ॥ २९ ॥

तच्छ्रवणात् प्रतिबुद्धश्चिन्तितं चित्ते पञ्चनमस्कारम् ।
कृत्वा शरीरशोभां तत्कालोचितं मकरकेतुः ॥ ३० ॥

मणिरत्नप्रणष्टतमः युगादिजिनप्रतिमामण्डितं विकटम् ।
चैत्यभवनं गत्वा विधिना पूजयित्वा जिनबिम्बम् ॥ ३१ ॥

चैत्यवंदनं कृत्वा प्रत्याख्यानं च तदुचितं कृत्वा ।
वारविलासिनीप्रचुरेऽऽस्थाने तदा संप्राप्तः ॥ ३२ ॥

तत्कालमङ्गलिकान् वारविलासिनिभिर्विहिते ।
क्षणमेकमास्थानं दत्वा समुत्थितो राजा ॥ ३३ ॥

---

१. झुणी = ध्वनिः । २. प्रहतं = वादितम् । ३. पाहाउयं = प्राभातिकम् । ४. चैत्यवन्दनम्।
५. अङ्गलपान् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विज्जा-विहिय-विमाणो सुरसुंदरी-पमुह-भारिया-सहिओ ।
हिमगिरि-सिहरे खयरोह-संगओ सो गओ झत्ति ॥ ३४ ॥

कीडा-निमित्तमह सो अणेग-गोसीस-सोहि-संकिन्ने ।
ओइन्नो उज्जाणे नंदण-वण-सरिस-सोहिल्ले ॥ ३५ ॥

मणिमय-सिला-यलेसु कयली-वण-परिगएसु रम्मेसु ।
उक्किट्ठ-गीय-वाइय-पेक्खणयक्खित्त-चित्तस्स ॥ ३६ ॥

सिरि-मयरकेउ-खयराहिवस्स अंतेउराइ-सहियस्स ।
हिमवंत-पव्वए अह पत्तो मज्झण्ह-समउत्ति ॥ ३७ ॥

भोयण-वेला वट्टइ विन्नत्तो तत्थ सूवयारेण ।
पूइय-जिणिंद-बिंबो विहिणा ची-चंदणं काउं ॥ ३८ ॥

नहयर-नियर-परिगओ भोत्तूणमणग्घ-पवरमाहारं ।
सुरसुंदरीए सहिओ कयली-हरयं अह पविट्ठो ॥ ३९ ॥

विद्याविहितविमानः सुरसुन्दरीप्रमुखभार्यासहितः ।
हिमगिरिशिखरे खेचरौघसङ्गतः स गतो झटिति ॥ ३४ ॥

क्रीडानिमित्तमथ सोऽनेकगोशीर्षशाखीसङ्कीर्णे ।
अवत्तीर्ण उद्याने नन्दनवनसदृशशोभावति ॥ ३५ ॥

मणिमयशीलातलेषु कद्दलीवनपरिगतेषु रम्येषु ।
उत्कृष्टगीतवाद्यप्रेक्षणकक्षिप्तचितस्य ॥ ३६ ॥

श्रीमकरकेतुखेचराधिपस्य अन्तःपुरादिसहितस्य ।
हिमवंतपर्वतेऽथ प्राप्तो मध्याह्नसमय इति ॥ ३७॥ युग्मम् ॥

भोजनवेला वर्तते विज्ञप्तस्तत्र सूपकारेण ।
पूजितजिनेन्द्रबिम्बो विधिना चैत्यवंदनं कृत्वा ॥ ३८ ॥

नभश्चरनिकरपरिगतो भुक्त्वा अनर्धप्रवरमाहारम् ।
सुरसुन्दर्या सहितः कदलीगृहमथ प्रविष्टः ॥ ३९ ॥

---

१. शाखी = वृक्षः । २. उक्किट्ठ = उत्कृष्टम् । ३. B युग्मम् । ४. कदलीगृहम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सयणीयम्मि पसुत्तो सुरय-सुहं सेविऊण खणमेगं ।
पडिबुद्धाए सुरसुंदरीइ[1] अह नर-वई भणिओ ॥ ४० ॥

पिययम ! ताव खणंतरमच्छामो विबुह-जण-विणोएण ।
ता वढसु किंचि पण्होत्तरंति[2], अह नर-वई भणइ ॥ ४१ ॥

को[3] जाइ नहे[4], अहिलसइ किं जणो, कत्थ वच्चइ ससंको[5] ? ।
पइदियहं सइ कम्मि व सुरसुंदरी ! सलहिज्जए[6] पीई ? ॥ ४२ ॥

सुरसुंदरीइ भणियं तंतावलियं कहेसु मण-दइय ! ।
भणइ निवोऽतीतं ते, लद्धं देवीइ 'वी-सं-भे' ॥ ४३ ॥

भणियं रन्ना तुरियं लद्धं पण्होत्तरं इमं देवि ! ।
ता भणसु तुमं संपइ देवीए ताहि संलत्तं ॥ ४४ ॥

शयनीये प्रसुप्तः सुरतसुखं सेवित्वा क्षणमेकम् ।
प्रतिबुद्धया सुरसुन्दर्याऽथ नरपति-र्भणितः ॥ ४० ॥

प्रियतम ! तावत् क्षणान्तरमास्वहे विबुधजनविनोदेन ।
तस्मात् वद किञ्चित् प्रश्नोत्तरमिति, अथ नरपतिर्भणति ॥ ४१ ॥

को याति नभसि, अभिलषति किं जनः, कुत्र व्रजति शशाङ्कः ? ।
प्रतिदिवसं सदा(सकृत्)कस्मिन् वा सुरसुन्दरि ! श्लाघ्यते प्रीतिः ? ॥ ४२ ॥

सुरसुन्दर्याभणितं तन्त्रावलिकं कथय मनोदयित ! ।
भणति नृपोऽतीतं ते, लब्धं देव्या वि-शं-भे ॥ ४३ ॥

भणितं राज्ञा त्वरितं लब्धं प्रश्नोतरमेमं देवि ! ।
तस्मात् भण त्वं संप्रति देव्या तदा संलपितम् ॥ ४४ ॥

---

१. रोए। २ प्रश्नोत्तरमिति । ३. प्रश्नचतुष्टयस्याप्यस्योत्तरगाथास्य-'वी-सं-भ' पदघटकैर्व्यस्तैः पक्षि-सुख-नक्षत्रवाचिभिरक्षरैः, विश्वासवाचिभिश्च समस्तैस्तैरानुलोम्येन यथाक्रममुत्तरं विज्ञेयम् । ४. नभसि । ५. शशाङ्कः=चन्द्रः । ६. श्लाघ्यते ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

को तीसाए पढमो कम्मिं[2] व राया विणस्सइ विणट्ठो ।
किं सक्कयं[3] वोलीणं कस्स व दइओ तुहं नाह! ॥ ४५ ॥

आमंतिज्जउ लच्छी का वा गेयम्मि सूसरा[4] होइ ।
तुमए विदिन्न पण्होत्तरस्स तंतावली का वा ? ॥ ४६ ॥

भणियं रन्ना अव्वो ! देवी पण्होत्तरेसु अइकुसला ।
जं तंतावलियावि हु विहिया पण्होत्तरं झति ? ॥ ४७ ॥

वत्थं[5] दुहाणुलोमेण तह य पडिलोमओ भवे वत्थं ।
अणुलोमेण समत्थं[6] चउह कयं देवि ती-तं-ते[7] ॥ ४८ ॥

पुणो रन्ना भणियं:—
किं सव्व-जणो इच्छइ सक्कंदण-पहरणं च बोहेसु ।
पहिएहिं किं व घेप्पइ साहिज्जउ देवि ! एयंपि ? ॥ ४९ ॥

को तीसायां प्रथमः कस्मिन् वा राजा विनश्यति विनष्टः ।
किं सकृदतिक्रान्तं कस्य वा दयितस्तव नाथ ? ॥ ४५ ॥

आमन्त्र्यतां लक्ष्मीः का वा गेये सुस्वरा भवति ।
त्वया विदत्तप्रश्नोत्तरस्य तन्त्रावली का वा ? ॥ ४६ ॥

भणितं राज्ञा अहो ! देवी प्रश्नोतरेष्वतिकुशला ।
यत तन्त्रावलीकाऽपि हु विहिता पश्नोत्तरं झटिति ? ॥ ४७ ॥
व्यस्तं द्विधानुलोमेन तथा च प्रतिलोमतो भवेत् व्यस्तम् ।
अनुलोमेन समस्तं चतुर्धा कृतं देवि ! ती-तं-ते ॥ ४८ ॥
पुना राज्ञा भणितं, किं सर्वजन इच्छति सक्रन्दनप्रहरणं च बोध ।
पथिकैः किं वा गृह्यते कथ्यतां देवि! एतदपि ? ॥ ४९ ॥

---

१. तीसाशब्दे प्रथमः वर्णः क इत्यर्थः । २. कस्मिन् सतीति भावः । ३. सकृत् । ४. सुस्वरा । ५. व्यस्तम् । ६. समस्तम् । ७. पूर्वप्रश्नानां सर्वेषामपि 'ती-तं-ते' इत्यक्षरैर्द्विरानुपूर्व्या व्यस्तैः, सकृत् पश्चानुपूर्व्या व्यस्तै सकृदानुलोम्येन समस्तैश्च 'तो (''ती' इत्यक्षरम्) तंते (तन्त्रे = राष्ट्रे), तीतं (अतीतम्) ते (तव), ते (हे ते! = हे लक्ष्मि!) तंती (तन्त्री = वीणा), तीतंते'' इत्येवमुत्तराणीति फलितार्थः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीइ भणियं पवड्ढमाणक्खरं इमं देव ! ।
'[1]सं-ब-ल' मुत्तरमेत्थं रन्ना भणियं पिए ! भणसु ॥ ५० ॥

आमंतिज्जउ लच्छी कत्थ वसंताण नासए बुद्धी ।
कत्थ न नासइ सुहडो पिययम ! साहेसु एयं भे ? ॥ ५१ ॥

भणियं रन्ना सुंदरि ! पडिलोमं वड्ढमाण वन्नमिणं ।
'सं-[2]गा-मे' इति, तत्तो, रन्ना भणियं पिए ! भणसु ॥ ५२ ॥

किं धरइ पुन्न-चंदो, किंवा इच्छंति [3]पामरा खित्ते ।
आमंतसु [4]अंते-गुरुं किंवा सोक्खं पुणो सोक्खं ? ॥ ५३ ॥

दट्ठूण किं [5]विसट्टइ कुसुम-वणं जणिय-जण-मणाणंदं ।
कह णु रमिज्जइ पढम पर-महिला जार-पुरिसेहिं ? ॥ ५४ ॥

सुरसुन्दर्या भणितं प्रवर्धमानाक्षरमेमं देव ! ।
शम्बलमुत्तरमत्र राज्ञा भणितं प्रिये ! भण ॥ ५० ॥

आमन्त्र्यतां लक्ष्मीः कुत्र वसतां नश्येत् बुद्धिः ।
कुत्र न नश्यति सुभटः प्रियतम ! कथय एतद्‌भवतः ? ॥ ५१ ॥

राज्ञा भणितं सुंदरि ! प्रतिलोमं वर्धमानवर्णेदं ।
सं-ग्रामे इति, ततो, राज्ञा भणितं प्रिये ! भण ॥ ५२ ॥

किं धरति पूर्णचन्द्रः, किं वेच्छति पामराः क्षेत्रे ।
आमन्त्र्यसे अन्तगुरुं किं वा सुखं पुनः सुखम् ॥ ५३ ॥

दृष्ट्वा किं विकसति कुसुमवनं जातजनमन-आनन्दम् ।
कथन्तु रम्यते प्रथमं परमहिला जारपुरुषैः ? ॥ ५४ ॥

---

१. शं=सुखम् , शाम्बं = वज्रम् , शम्बलं = पाथेयम्; इत्येवं वर्धमानैकैकाक्षरैरुत्तराणीति। २. मे = हे लक्ष्मि ! ग्रामे, संग्रामे, इत्यर्थः । ३. पामरो = कुटुम्बी । ४. अन्ते गुरुर्यस्य तम् , सगणमित्यर्थः । ५. विसट्टइ = विकसति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीइ चिंतिय भणियं एयंपि जाणियं देव ! ।
दुवत्थं[1] दु[2]-समत्थं उत्तरमेत्थं 'स[3]-सं-कं' ते ॥ ५५ ॥

इय पण्होत्तर-भिंदण-करणिक्क-रसाणवग्ग-हिययाण ।
देवी-निवाण तहियं समागओ कसिण-गुरु-सप्पो ॥ ५६ ॥

अह पुव्व-वेरिएणवि सप्पेणं तेण दोण्णिवि जणाइं ।
दुट्ठेण पट्ठि-देसे दट्ठाइं गरुय-रोसेण ॥ ५७ ॥

सप्पो सप्पोत्ति पैयंपिरीइ[4] देवीइ कलयलं सोच्चा ।
अह खग्ग-वग्ग-हत्था समागया अंग-रक्खा से ॥ ६८ ॥

भुयगोवि हु भय-संभम-वेविर-देहो कयावराहोत्ति ।
नासंतो हणिऊणं खंडाखंडीकओ[5] तेहिं ॥ ६९ ॥

तयणंतरमुच्छलिओ महंत-कोलाहलो परियणस्स ।
समयं चिय निव-देवी-देह-ट्ठिय-विस-वियारेण ॥ ६० ॥ तओ ।

सुरसुन्दर्या चिन्तयित्वा भणितं एतदपि ज्ञातं देव ! ।
द्विर्व्यस्तं द्विःसमस्तमुत्तरमत्र श-शं-कं (शशङ्कं) तव ॥ ५५ ॥

इति प्रश्नोत्तरभेदनकरणैकरसयोर्व्यग्रहृदययोः ।
देवीनृपयोस्तत्र समागतः कृष्णगुरुसर्पः ॥ ५६ ॥

अथ पूर्ववैरिकेणाऽपि सर्पेण तेन द्वावपि जनौ ।
दुष्टेन पृष्टिदेशे दष्टौ गुरुरोषेण ॥ ५७ ॥

सर्पः सर्प इति प्रजल्पियत्र्या देव्याः कलकलं श्रुत्वा ।
अथ खड्गव्यग्रहस्ताः समागता अङ्गरक्षकास्तस्य ॥ ५८ ॥

भुजङ्गोऽपि हु भयसंभ्रमवेपनशीलदेहः कृतापराध इति ।
नश्यन् हत्वा खण्डखण्डीकृतस्तैः ॥ ५९ ॥

तदनन्तरमुच्छलितो महाकोलाहलः परिजनस्य ।
समकमेव नृपदेवीदेहस्थितविषविकारेण ॥ ६० ॥

---

१. द्विर्व्यस्तम्। २. द्विः समस्तम् । ३. ससं = (शशम् = हरिणम्) कं (जलम्); स ! (सगण ! इत्यर्थः) सं (शं = सुखम्) कं (कं = सुखं); ससंकं (शशाङ्कम्); ससंकं (सशङ्कम्) ? ४. प्रजल्पित्र्याः । ५. खण्डखण्डीकृतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वाहिप्पंति[1] पहाणा गारुडिया गारुडेसु पत्तट्ठा ।
कीरंति मंत-जावा आणाविज्जंति[2] मूलीओ ॥ ६१ ॥

अभिमंतिय-तोएणं दिज्जंतच्छिन्न[3]-सलिल-धाराओ ।
बज्झंति कंडयाइं[4] पउणीकीरंति अगयाई[5] ॥ ६२ ॥

इय गारुडियसणाहे नहयरनिवहम्मि आउलीभूए ।
धय-सित्तेव्व हुयासे[6] पबलीभूए विस-वियारे ॥ ६३ ॥

नरनाहो अव्वत्तं दिव्व-मणिं आणहत्ति भणमाणो ।
पिक्खंताणं खयराण तत्थ जाओ विगयचिट्ठो ॥ ६४ ॥[7]

एत्थंतरम्मि विन्नाय-वइयरा राइणो पिया भगिणी ।
पभणइ पियंवया वच्च वच्च लहु बाहुवेग! तुमं ॥ ६५ ॥

गंतूण भाणुवेगस्स नंदणं चंदवेगखयरेसं ।
मह वयणेण मग्गसु नयरे सिरि कुंजरावत्ते ॥ ६६ ॥

ततः। व्याह्रियन्ते प्रधाना गारुडिका गारुडेषु प्राप्तार्थः ।
क्रियन्ते मन्त्रजापा आनाय्यन्ते मूलयः ॥ ६१ ॥

अभिमन्त्रिततोयेन दीयमानाच्छिन्नसलिलधाराः ।
बध्यन्ते कण्टकानि प्रगुणीक्रियन्तेऽगदानि ॥ ६२ ॥

इति गारुडिकसनाथे नभश्चरनिवहेऽऽकुलीभूते ।
घृतसिक्तेव हुताशे प्रबलीभूते विषविकारे ॥ ६३ ॥

नरनाथोऽव्यक्तं दिव्यमणिं आनयतेति भणन् ।
प्रेक्षमाणानां खेचराणां तत्र जातो विगतचेष्टः ॥ ६४ ॥ युग्मम् ॥

अत्रान्तरे विज्ञातव्यतिकरा राज्ञः प्रिया भागिनी ।
प्रभणति प्रियवंदा व्रज व्रज लघु बाहुवेग! त्वम् ॥ ६५ ॥

गत्वा भानुवेगस्य नन्दनं चन्द्रवेगखेचरेशं ।
मम वचनेन मार्गय नगरे श्रीकुञ्जरावर्त्ते ॥ ६६ ॥

---

१. वाहिप्पंहि = व्याह्रियन्ते आहूयन्ते इत्यर्थः । २. आनाय्यन्ते । ३. दिज्जंति + अच्छिं = दिज्जंतच्छिं । ४. कण्टकानि = ओषधिविशेषरूपाणि । ५. अगदानि औषधानि । ६. हुताशः = अग्निः ७. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

भणसु य जो सो विज्जा-पसाहणुज्जएण रक्खट्ठा ।
तुमए नीओ पुव्विं दिव्व-मणी मह समीवाओ ॥ ६७ ॥

सो ढोइंज्जउ[1] सिग्घ इय भणिओ सो गओ तुरिय-वेगो ।
गंतुं खणंतराओ समागओ चंदवेगेण ॥ ६८ ॥

खयरेण समं ताहे मणि-सलिल-पयाण-पुव्वयं विहियं ।
नीसेस-विस-विगारेण वज्जियं जुवलयं जुगवं । ॥ ६९ ॥[2]

तुट्ठो नहयर-वग्गो पियंवया तह य परियण-समग्गा ।
रायावि भव-सरूवं चिंतेतो आगओ नगरं ॥ ७० ॥

अविय ।

एत्तो तत्तो विविहावयाहिं घिप्पंत-जीव-साराणं ।
सरणं नत्थि जियाणं जिणिंद-धम्मं पमोत्तूण ॥ ७१ ॥

सूल-अहि-विस-विसूइय-पाणिय-सत्थग्गि-संभमेहिं च ।
देहंतर-संकमणं करेइ जीवो मुहुत्तेण ॥ ७२ ॥

भण च यः स विद्याप्रसाधनोद्यमेन रक्षार्थः ।
त्वया नीतः पूर्वं दिव्यमणिः मम समीपतः ॥ ६७ ॥

स ढौक्यतां शीघ्रमिति भणितः स गतस्त्वरितवेगः ।
गत्वा क्षणान्तरतः समागतश्चन्द्रवेगेन ॥ ६८ ॥

खेचरेण समं तदा मणिसलिलप्रदानपूर्वकं विहितम् ।
निःशेषविषविकारेण वर्जितं युगलकं युगपत् ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥

तुष्टो नमश्चरवर्गः प्रियंवदा तथा च परिजनसमग्राः ।
राजाऽपि भवस्वरुपं चिन्तयन्नागतो नगरम् ॥ ७० ॥

अपि च ! इतस्ततो विविधाऽऽपद्भि-गृह्य-मानजीवसाराणाम् ।
शरणं नास्ति जीवानां जिनेन्द्रधर्मं प्रमुच्य ॥ ७१ ॥

शूलाहिविषविसूचिकापानीयशास्त्राग्निसंभ्रमैः च ।
देहान्तरसंक्रमणं करोति जीवो मुर्हूत्तेन ॥ ७२ ॥

---

१. ढौक्यताम् =उपस्थाप्यताम् । २. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ता एरिसम्मि चवलम्मि जीविए विसय-मोहिया जीवा ।
मोह-महा-गह-घत्था[1] तहवि हु धम्मे पमायंति[2] ॥ ७३ ॥

अह नहयर-निवहेणं वोलीणा आवयत्ति तुट्ठेणं ।
गयपुरमागंतूणं वद्धावणयं कयं रन्नो ॥ ७४ ॥

सुर-सुंदरीवि देवी दियहं तं चेव पढमयं काउं ।
गब्भवई संजाया निन्नेहा नियय-दइयम्मि ॥ ७५ ॥

अविय ।

जह जह वड्ढइ गब्भो तह तह देवीवि गब्भ-माहप्पा ।
निट्ठूर-हियया चिंतइ मारेमि निवं सहत्थेण ॥ ७६ ॥ तओ ।

आभासियावि रूसइ निट्ठुरमुल्लवइ नेच्छए भोगं ।
दट्ठोट्ठ-भिउडि-भीमा दिट्ठम्मि परम्मुहा ठाई ॥ ७७ ॥

तं विवरीय-सरूवं दट्ठूण पियंवया भणइ भद्दे ।
कीस तुमे निन्नेहा बहु मन्नसि नेव रायाणं ? ॥ ७८ ॥

तस्मादीदृशे चपले जीविते विषयमोहिता जीवाः ।
मोहमहाग्रहग्रस्ताः तथाऽपि खलु धर्मे प्रमाद्यन्ति ।। ७३ ।।

अथ नभश्चरनिवहेनऽतिक्रान्ताऽऽपदिति तुष्टेन ।
गजपूरमागत्य वर्द्धापनकं कृतं राज्ञः ।। ७४ ।।

सुरसुन्दर्यपि देवी दिवसं तमेव प्रथमकं कृत्वा ।
गर्भवती सञ्जाता निःस्नेहा निजकदयिते ।। ७५ ।।

अपि च। यथा यथा वर्धते गर्भस्तथा तथा देव्यपि गर्भमाहात्म्यात् ।
निष्ठुरहृदया चिन्तयति मारयामि नृपं स्वहस्तेन ।। ७६ ।।

ततः। आभाषिताऽपि रुष्यति निष्ठुरमुल्लपति नेच्छति भोगम् ।
दन्तौष्ठभ्रूकुटिभीमा दृष्टे पराङ्मुखा तिष्ठति ।। ७७ ।।

तां विपरीतस्वरुपां दृष्ट्वा प्रियवंदा भणति भद्रे !
कस्मात् त्वं निःस्नेहा बहुमन्यसे नैव राजानम् ? ।। ७८ ।।

---

१. घत्थो=ग्रस्तः । २. प्रमाद्यन्ति ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरीइ भणियं दोसेण इमस्स पाव-गब्भस्स ।
मह मंडुाइ[1] पंओसो[2] उप्पज्जइ पाव-कम्माए ॥ ७९ ॥

ता गंतुं नर-वइणो साहिज्जसु जेण अन्नहाभावं ।
न करेइ मज्झ उवरिं वियलिय[3]-नेहं ममं दट्टुं ॥ ८० ॥

अन्नं च भणसु दइयं दट्ठुव्वा नेव पाव-कम्मा हं ।
जाव न जाइ पसवो पावय[4]-गब्भस्स गब्भस्स ॥ ८१ ॥

गंतुं पियंवयाए सिट्ठं सव्वंपि मयरकेउस्स ।
तं सोउं रायावि हु विम्हिय-चित्तो इमं भणइ ॥ ८२ ॥

अव्वो ! जा मह विरहं देवी निमिसंपि सोढुमसमत्था ।
सा गब्भस्स पभावा अदंसणं निट्ठुरा महइ ॥ ८३ ॥

ता किं न होज्ज सो च्चिय पुव्व-विरुद्धो सुबंधु-जीवोऽयं ।
भवियव्वया-वसेणं उववन्नो देवी-कुच्छीए ? ॥ ८४ ॥

सुरसुन्दर्या भणितं दोषेणाऽस्य पापगर्भस्य ।
मम बलाद् प्रद्वेष उपपद्यते पापकर्मणः ॥ ७९ ॥

तस्माद् गत्वा नरपतेः कथयस्व येनाऽन्यथाभावम् ।
न करोति ममोपरि विगलितस्नेहां मां दृष्ट्वा ॥ ८० ॥

अन्यच्च भण दयितां नैव द्रष्ट्व्या पापकर्माऽहम् ।
यावन्न जायते प्रसवः पापगर्भस्य गर्भस्य ॥ ८१ ॥

गत्वा प्रियंवदया शिष्टं सर्वमपि मकरकेतोः ।
तच्छ्रुत्वा राजाऽपि हु विस्मयचित्त इदं भणाति ॥ ८२ ॥

अहो ! या मम विरहं देवी निमेषमपि सोढुमसर्मथा ।
सा गर्भस्य प्रभावाददर्शनं निष्ठुरा महती ॥ ८३ ॥

तस्मात्किं न भवेत् स एव पूर्वविरुद्धः सुबंधुजीवोऽयम् ।
भवितव्यतावशेनोपपन्नो देवीकुक्षौ ? ॥ ८४ ॥

---

१. बलात् । २. प्रदोषः= प्रद्वेषः । ३. विगलितं = विघटितम् । ४. पापगर्भस्य = पापसहितस्य ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एमाइ चिंतयंतो देवीए अदिन्न-दंसणो राया ।
नियं-वइरिय-संकाए जावच्छइ दूमिओ[1] चित्ते ॥ ८५ ॥

ताव य देविं दट्ठुं असुहज्झवसाय-दारुणं रन्नो ।
मन्ने पिय-मित्ता इव साम-मुहा से थणा जाया ॥ ८६ ॥

नर-वर-वर-सुह[2]-संगम-सुह[3]-विरहुक्कंठियेव देवीए ।
उज्झिय साम-च्छय गंड-यलं पंडुरं जायं ॥ ८७ ॥

सव्वेहिवि गरुयत्तं पत्तं न मएत्ति लद्ध-पत्थावं ।
वित्थरियं[4] से उदरं नर-वइणो वेरि-उग्गमणे ॥ ८८ ॥

दट्ठूणव उदरस्सवि गरुयत्तं जाय-तिव्व-अभिमाणं ।
वड्ढइ नियंब-बिंबं मा जिणिज्जत्ति[5] चिंताए ॥ ८९ ॥

कमसो पसवण-समए संपत्ते ससहरम्मि[6] मूलत्थे ।
पाव-ग्गहावलोइय-लग्गे लग्गाइ विट्ठीएँ[7] ॥ ९० ॥

एवमादि चिन्तयन् देव्याऽदत्तदर्शनो राजा ।
निजवैरीशङ्कया यावदास्ते दूनश्चित्ते ।। ८५ ।।

तावच्च देवीं दृष्टवा अशुभाध्यवसायदारुणां राज्ञः ।
मन्ये प्रियमित्रा इव श्याममुखौ तस्याः स्तनौ जातौ ॥ ८६ ।।

नरवरवरशुभसङ्गमसुखविरहोत्कण्ठितमिव देव्याः ।
उज्झित्वा श्यामच्छायं गण्डस्थलं पाण्डुरं जातम् ।। ८७ ।।

सर्वैरपि गुरुकत्वं प्राप्तं नृ मयेति लब्धप्रस्तावम् ।
विस्तृतं तस्योदरं नरपते-वैरि-उद्गमने ।। ८८ ।।

दृष्टवा वोदरस्याऽपि गुरूकत्वं जाततीव्राभिमानम् ।
वर्धते नितम्बबिम्बं मा जयेदिति चिन्तया ।। ८९ ।।

क्रमशः प्रसवणसमये संप्राप्ते शशधरे मूलस्थे ।
पापग्रहावलोकितलग्ने लग्नादि विष्टौ ।। ९० ।।

---

१. दूमिओ = दुनः । २. सुहो = शुभः । ३. सुहं = सुखम् । ४. विस्तृतम् । ५. जप्पिज्ज° जाप्यै = मा जितं भूवमहमित्यर्थः । ६. शशधरे° । ७. विष्टिः = भद्रा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुरसुंदरी-पसूया महया किच्छेण दारयं ताहे ।
हि¹त्थ-हियएण रन्ना वाहरिओ पवर-जोइसिओ ॥ ९१ ॥

पुट्ठो य कहसु तणयस्स गुण-गणं एयस्स समय-जायस्स ।
धूणिय-सिरेण तेणवि भणियं नर-नाह ! निसुणेसु ॥ ९२ ॥

एरिस-समए जाओ जणयस्स न सुन्दरो हवइ बालो ।
वड्ढंतो पिउ-गेहे हणइ कुलं राय-लच्छिं च ॥ ९३ ॥

देव ! न रूसेयव्वं जाव तुमं नेव पेच्छसे एयं ।
तावच्चिय तुह कुसलं पाणाणवि संसओ दिट्ठे ॥ ९४ ॥

रन्ना भणियं भद्दय ! को कोवो एत्थ वत्थु-परमत्थे ।
सत्थ-समत्थिय-मज्झत्थ-तत्त-बुद्धीहिं कहियम्मि ? ॥ ९५ ॥

कय-उ²वयारम्मि गए स-ट्ठाणं अह निवेण वो³हित्ता ।
भणिया सुहासणत्था पियंवया सोय-तविएण ॥ ९६ ॥

सुरसुंदरी प्रसूता महता कृच्छ्रेण दारकं तदा ।
त्रस्तहृदयेन राज्ञा व्याहृतः प्रवरज्योतिषः ।। ९१ ।।

पृष्टश्च कथय तनयस्य गुणगणमेतस्य समयजातस्य ।
धूतशिरसा तेनाऽपि भणितं नरनाथ ! निशृणु ।। ९२ ।।

ईदृशसमये जातो जनकस्य न सुन्दरो भवति बालः ।
वर्धमानः पितृगेहे हन्ति कुलं राजलक्ष्मीं च ।। ९३ ।।

देव ! न रोषितव्यं यावत् त्वं नैव प्रेक्षसे एतम् ।
तावदेव तव कुशलं प्राणानामपि संशयो दृष्टे ।। ९४ ।।

राज्ञा भणितं भद्रक ! कः कोपोऽत्र वस्तुपरमार्थे ।
शस्त्रसमर्थितमाध्यस्थतत्वबुध्धिभिः कथिते ? ।। ९५ ।।

कृतोपकारे गते स्वस्थानमथ नृपेण व्याहृत्य ।
भणिता सुखासनस्था प्रियवंदा शोकतप्तेन ।। ९६ ।।

---

१. हित्थो = त्रस्तः । २. 'वगार', 'दैवज्ञं' इति शेषः । ३. व्याहृत्य = आहूय ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पढम-सुय-जम्म-दियहे हरिसो किर होइ जणणि-जणयाणं ।
तं पुण दिव्व-वसेणं अम्हं अंन्नारिसं[1] जायं ॥ ९७ ॥

ता भद्दे ! तं गच्छसु बालं घित्तूण धाविं[2]-संजुत्तं ।
निय-सासुरए[3] सिग्घं वुड्ढिं तत्थेव नेयव्वो ॥ ९८ ॥

तीए तहत्ति भणिउं नीओ सुरनंदणम्मि नयरम्मि ।
सिट्ठो तव्वुत्तंतो खयराहिव-नियय-दइयस्स ॥ ९९ ॥

जलणप्पह-खयराहिव-पिय-भज्जा-चित्तलेह-तणयस्स ।
जलकंतस्स उ सव्वो तेणवि बहु मन्निया एसा ॥ १०० ॥[4]

ताहे जलकंतेणवि जम्मण-महिमाइ-सयल-कायव्वं ।
काऊण कयं नामं सुह-दियहे मयणवेगोत्ति ॥ १०१ ॥

कमसो पवड्ढमाणो पत्तो सो जोव्वणं मयणवेगो ।
अविणीओ दुस्सीलो अंकच्च[5]-निरओ कयग्घो[6] य ॥ १०२ ॥

प्रथमसुतजन्मदिवसे हर्षः किल भवति जननीजनकयोः ।
तत्पुनर्दैववशेनास्माकान्यादृश्यं जातम् ॥ ९७ ॥

तस्मात् भद्रे ! त्वं गच्छ बालं गृहीत्वा धात्रीसंयुक्तम् ।
निजश्वसुरगृहं शीघ्रं वृध्धिं तत्रैव नेतव्यः ॥ ९८ ॥

तया तथेति भणित्वा नीतः सुरनन्दने नगरे ।
शिष्टस्तद्वृतान्तः खेचराधिपनिजकदयितस्य ॥ ९९ ॥

ज्वलनप्रभखेचराधिपप्रियभार्याचित्रलेखातनयस्य ।
जलकांतस्य तु सर्वस्तेनाऽपि बहुमतैषा ॥ १०० ॥ युग्मम् ॥

तदा जलकांतेनाऽपि जन्ममहिमादिसकलकर्तव्यम् ।
कृत्वा कृतं नाम शुभदिवसे मदनवेग इति ॥ १०१ ॥

क्रमशः प्रवर्धमानः प्राप्तः स यौवनं मदनवेगः ।
अविनीत दुःशीलोऽकृत्यनिरतः कृतध्नश्च ॥ १०२ ॥

---

१. अन्यादृश्यम् । २. धावी=धात्री । ३. सासुरयं=श्वशुरगृहम् । ४. युग्मम् । ५. अकृत्यनिरतः । ६. कृतघ्नः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जलकंत-खयर-पुत्तो कंचणदेवीइ गब्भ-संभूओ ।
जलवेगो मे मित्तो जाओ सहपढिय-रमिउत्ति ॥ १०३ ॥

सुरसुंदरीइ[1] कइयावि सीह-सुमिणेण सूइओ तणओ ।
उप्पन्नो बीओवि य सुह-तिहि-नक्खत्त-जोगम्मि ॥ १०४ ॥

रूवेण अणंग-समो सूरो चाई पियंवओ दक्खो ।
नामेणऽणंगकेऊ सुविणीओ जणणि-जणयाण ॥ १०५ ॥

कमसो जोव्वण-पत्तो जुवराय-पयम्मि ठाविओ एसो ।
साहिय-विज्जो वियरइ इच्छाए खयर-नयरेसु ॥ १०६ ॥

महु-मासे संपत्ते राया अंतेउरेण संजुत्तो ।
अट्ठाहिय-महिमट्ठा पत्तो वेयड्ढ-कूडम्मि ॥ १०७ ॥

महया विच्छड्डेणं पत्ता वेयड्ढ-वासिणो खयरा ।
गंधव्व-नट्ट-पउरा वट्टइ अट्ठाहिया जाव ॥ १०८ ॥

जलकान्तखेचर पुत्रः कञ्चनदेव्या गर्भसंभूतः ।
जलवेगस्तस्य मित्रं जातः सह पठितरत इति ॥ १०३ ॥

सुरसुन्दर्याः कदाचिदपि सिंहस्वप्नेन सूचितस्तनयः ।
उत्पन्नो द्वितीयोऽपि च शुभतिथिनक्षत्रयोगे ॥ १०४ ॥

रूपेणानङ्गसमः शूरस्त्यागी प्रियंवदः दक्षः ।
नाम्नाऽनङ्गकेतुः सुविनीतो जननीजनकयोः ॥ १०५ ॥

क्रमशो यौवनप्राप्तो युवराजपदे स्थापित एषः ।
साधितविद्यो विचरतीच्छया खेचरनगरेषु ॥ १०६ ॥

मधुमासे संप्राप्ते राजाऽन्तःपुरेण संयुक्तः ।
अष्टाह्निकमहिमार्थं प्राप्तो वैताढ्यकूटे ॥ १०७ ॥

महता विच्छर्देन प्राप्ता वैताढ्यवासिनः खेचराः ।
गान्धर्वनृत्यप्रचुरा वर्ततेऽष्टाह्निका यावत् ॥ १०८ ॥

---

१. रीए ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ताव य गंगावत्ताउ आगया खयर-नियर-परिचरिया ।
वर-रूववई कन्ना अणंगवेगत्ति नामेण ॥ १०९ ॥

दिट्ठा सा जुवरन्ना तीएवि सिणिद्ध-दिट्ठि-पाएण ।
विद्धो अणंग-बाणेहिं झत्ति [1]आयल्लयं पत्तो ॥ ११० ॥

पुच्छइ अणंगकेऊ वसंतनामं [2]वयंसियं, भद्द! ।
कस्सेसा वर-विलया कस्स व धूया ओ किंनामा ? ॥ १११ ॥

भणियं वसंतएणं गंगावत्तम्मिं आसि वर-राया ।
सिरि-गंधवाहणोत्ति य महिला मयणावली तस्स ॥ ११२ ॥

तीए य तिण्णि तणया पढमो नहवाहणो, मयरकेऊ ।
तइओ य मेहनाओ विज्जा-बल-गव्विआ सूरा ॥ ११३ ॥

पिउणा सह पव्वइए जाए नहवाहणे, मयरकेऊ ।
जाओ राया सोवि य वियणे विज्जं पसाहिंतो ॥ ११४ ॥

तावच्च गङ्गावर्तादागता खेचरनिकरपरिवृता ।
वररुपवती कन्याऽनङ्गवेगेति नाम्ना ॥ १०९ ॥

दृष्टा सा युवराजेन तयाऽपि स्निग्धदृष्टिपातेन ।
विद्धोऽनङ्गबाणै-र्झटिति आयततां प्राप्तः ॥ ११० ॥

पृच्छत्यनङ्गकेतु-र्वसन्तनामानं वयस्यं भद्र ! ।
कस्यैषा वरविलया कस्य वा दुहिता ओ किं नाम्नी ॥ १११ ॥

भणितं वसन्तेन गङ्गावत्तेऽऽसीत् वरराजा ।
श्रीगन्धवाहन इति च महिला मदनावली तस्य ॥ ११२ ॥

तस्याश्च त्रयस्तनयाः प्रथमो नरवाहनो मकरकेतुः ।
तृतीयश्च मेघनादो विद्याबलगर्विताः शूराः ॥ ११३ ॥

पित्रा सह प्रव्रजिते जाते नरवाहने मकरकेतुः ।
जातो राजा सोऽपि च विजने विद्यां प्रसाधयन् ॥ ११४ ॥

---

१. आयत्ततांः=वश्यताम्; । २. वयस्यं=मित्रम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पिउणा तुज्झ पमाएण मारिओ छिन्न-वंस-जालीए ।
गुरु-करुणागएणं तुह पिउणा ठाविओ रज्जे ॥ ११५ ॥

एसो उ मेहनाओ, दिन्नाणि पभूय-गाम-नयराणि ।
चित्तगइ-खयर-धूया दिन्ना पउमोयरा पवरा ॥ ११६ ॥[1]

तीए एसा धूया कन्ना नामेण मयणवेगत्ति ।
एयं च कुमर ! मग्गइ पिययमाए पिययमस्स ॥ ११७ ॥

जलकंतस्स उ पुत्तो कंचणदेवीइ कुच्छि-संभूओ ।
जलवेगो, किं दिन्ना नवित्ति सम्मं न याणामि ॥ ११८ ॥

इय सोऊण कुमारो वज्जरइ वसंत ! सुणसु मह वयणं ।
एयं कन्ना-रयणं विणा उ मह नत्थि जीयासा ॥ ११९ ॥

जइ जीविएण कज्जं अहयं वा वल्लहो जइ य तुज्झ ।
ता गंतूणं तायं तह भणसु जहा लहुं लहइ ॥ १२० ॥

पित्रा तव प्रमादेन मारितो छिन्नवंशजाल्याम् ।
गुरुकरुणागतेन तव पित्रा स्थापितो राज्ये ।। ११५ ।।

एष तु मेघनादो दत्तानि प्रभूतग्रामनगराणि ।
चित्रगतिखेचरदुहिता दत्ता पद्मोदरा प्रवरा ।। ११६ ।। तिसृभिः कुलकम्
तस्या एषा दुहिता कन्या नाम्ना मदनवेगेति ।
एतां च कुमार ! मार्गयति प्रियतमायै प्रियतमस्य ।। ११७ ।।

जलकान्तस्य तु पुत्रः कञ्चनदेव्याः कुक्षीसंभूतः ।
जलवेगः किं दत्ता नवेति सम्यक् न जानामि ।। ११८ ।।

इति श्रुत्वा कुमारः कथयति वसन्त ! शृणु मम वचनम्
एतां कन्यरत्नां विना तु मम नास्ति जीविताशा ।। ११९ ।।

यदि जीवितेन कार्यमहकं वा वल्लभो यदि च तव ।
तस्मात् गत्वा तातं तथा भण यथा लधु लभते ।। १२० ।।

---

१. तिसृभिः कुलकम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह सो बाल-वयंसो नाऊणं निच्छयं कुमारस्स ।
गंतूण य तं रन्नो जहट्ठियं साहए सव्वं ॥ १२१ ॥

रन्नावि मेहनाओ वाहरिऊणं विमग्गिओ कन्नं ।
तेणवि य तस्स दिन्ना वियसिय-वयणारविंदेण ॥ १२२ ॥

गंगावत्ते वत्तं पाणिग्गहणं महा-विभूईए ।
नीया य मयणवेया कुमरेणं नियय-नयरम्मि ॥ १२३ ॥

सोऊण पाणिग्गहणं जलवेगो दुमिओ य चित्तेण ।
कन्ना-विओय-दुहिओ दुक्खं नरओवमं पत्तो ॥ १२४ ॥

रुट्ठो अणंगकेउस्स चिंतए विविह-मारणोवाए ।
लद्धोवाओ गंतूण साहए मयणवेगस्स ॥ १२५ ॥

मित्त ! तुमं न वियाणसि जेट्ठ[1]-सुओ तं हि मयरकेउस्स ।
सुरसुंदरीइ[2] पुत्तो इहाणिओ जन्म-दिवसम्मि ॥ १२६ ॥

अथ स बालवयस्यो ज्ञात्वा निश्चयं कुमारस्य ।
गत्वा च तं राज्ञो यथास्थितं कथयति सर्वम् ॥ १२१ ॥

राज्ञापि मेधनादो व्याहृत्य विमार्गितः कन्याम् ।
तेनापि च तस्मै दत्ता विकसितवदनारविन्देन ॥ १२२ ॥

गङ्गावर्त्ते वृतं पाणिग्रहणं महाविभूत्या ।
नीता च मदनवेगा कुमारेण निजकनगरे ॥ १२३ ॥

श्रुत्वा पाणिग्रहणं जलवेगो दुनश्च चितेन ।
कन्यावियोगदुःखितो दुःखं नरकोपमं प्राप्तः ॥ १२४ ॥

रुष्टोऽनङ्गकेतोः चिन्तयति विविधमारणोपायान् ।
लब्धोपायो गत्वा कथयति मदनवेगस्य ॥ १२५ ॥

मित्रं ! त्वं न विजानासि ज्येष्ठसुतस्त्वं हि मकरकेतोः ।
सुरसुन्दर्याः पुत्र इहानीतो जन्मदिवसे ॥ १२६ ॥

---

१. जिट्ठ । २. रीए ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अवमन्निओ सि मित्तय ! जणएण तुमं सुनिट्ठुर-मणेण ।
तुज्झ कणिट्ठो भाया जुंवरज्जे जेण अहिसित्तो ॥ १२७ ॥

माया-वित्ताणि य तुज्झ दंसणं कहवि नेय इच्छंति ।
वेरिय-सरिसं धारेंति जेण दूर-ट्ठियं निच्चं ॥ १२८ ॥

न य लहसि तुमं गंतुं तीइ दिसाएवि जत्थ तुह जणओ ।
ता पिउ-परिभूएणं वयंस ! किं तुज्झ जीएँण ? ॥ १२९ ॥

एमाइ-वयण-महु-सॅप्पि-होमिओ तस्स गुरु-पओसग्गी ।
जलिओ जम्म-परंपर-निबद्ध-संबंध-जोगेण ॥ १३० ॥

अह सो रोसॅ-वसट्टो पभणइ दंसेहि वेरियं पियरं ।
दंसेमि अंवन्नाए जेण फलं तस्स पावस्स ॥ १३१ ॥

भणइ तओ जलकंतो सो तुज्झ पिया अणेग-खयरेहिं ।
रक्खिज्जइ तिक्खालिय-खग्ग-गयावग्ग-हत्थेहिं ॥ १३२ ॥

अवमतोऽसि मित्रकं ! जनकेन त्वं सुनिष्ठुरमनसा ।
तव कनिष्ठो भ्राता यौवराज्ये येनाभिषिक्तः ॥ १२७ ॥

मातापितरौ च तव दर्शनं कथमपि नैवेच्छतः ।
वैरीसदृशं धारयतो येन दूरस्थितं नित्यम् ॥ १२८ ॥

न च लभसे त्वं गन्तुं यस्यां दिश्यपि यत्र तव जनकः ।
तस्मात् पितापरिभूतेन वयस्य ! किं तव जीवितेन ? ॥ १२९ ॥

एवमादिवचनमधुसर्पिहूतः तस्य गुरुप्रद्वेषाग्निः ।
ज्वलितो जन्मपरंपरानिबद्धसंबंधयोगेन ॥ १३० ॥

अथ स रोषवशार्तः प्रभणति दर्शय वैरिणं पितरम् ।
दर्शयाम्यवज्ञाया येन फलं तस्य पापस्य ॥ १३१ ॥

भणति ततो जलकान्तः स तव पिताऽनेकखेचरैः ।
रक्ष्यते तीक्ष्णावलीखड्गगदाव्यग्रहस्तैः ॥ १३२ ॥

---

१. अवमतः = अवज्ञातः । २. यौवराज्ये । ३. जीवितेन । ४. सर्पिः = घृतम् । ५. रोषवशार्तः । ६. अवज्ञा = अपमानः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रूव-परिवत्तिणिं मित्त ! गेण्ह एयं कुलागयं विज्जं ।
जेण जहिच्छिय-अत्थस्स साहगो होसि अइरेण ॥ १३३ ॥

दिन्ना य तेण विज्जा रैन्नं[1] गंतूण साहिया कमसो ।
गयपुरमागम्म ठिओ चेडी-रूपेण देवि-गिहे ॥ १३४ ॥

सुरसुंदरीइ चेडी ललियं हरिऊण दूर-देसम्मि ।
मोत्तूण तीइ रूवेण सो ठिओ निव-वहट्ठाए ॥ १३५ ॥

कसिणाहि-डसण-दिवसाउ नर-वई दिव्व-अंगुलीएण ।
कर-संठिएण चिट्ठइ सुरयाइयं पमोत्तूणं ॥ १३६ ॥

अह अन्नया नरिंदो भोत्तूणं खयर-कंचुइ-समग्गो ।
देवी-घरं पविट्ठो दिट्ठो चेडीइ पावाए ॥ १३७ ॥

मोत्तूणं अंगरक्खे बाहिं देवीए विहिय-मंगिल्लो ।
वास-हरम्मि पविट्ठो रयण-विचित्तम्मि देवि-जुओ ॥ १३८ ॥

रुपपरावर्त्तिनीं मित्र ! गृहाण एतां कुलक्रमागतां विद्याम् ।
येन यथेच्छार्थस्य साधको भवस्यचिरेण ॥ १३३ ॥

दत्ता च तेन विद्या रणं गत्वा साधिता क्रमशः ।
गजपुरमागत्य स्थितः चेटीरूपेण देवीगृहे ॥ १३४ ॥

सुरसुन्दर्याश्चेटीललीतां हृत्य दूरदेशे ।
मुक्त्वा तस्या रुपेण स स्थितो नृपवधनार्थे ॥ १३५ ॥

कृष्णाहिदशनदिवसात् नरपति-र्दिव्याङ्गुलिकेन ।
करसंस्थितेन तिष्ठति सुरतादिकं प्रमुच्य ॥ १३६ ॥

अथान्यदा नरेन्द्रो भुक्त्वा खेचरकञ्चुकीसमग्रः ।
देवीगृहं प्रविष्टो दृष्टः चेटया पापया ॥ १३७ ॥

मुक्त्वा अङ्गरक्षकान् बर्हि देव्या विहितमाङ्गल्यः ।
वासगृहे प्रविष्टो रत्नविचित्रे देवीयुक्तः ॥ १३८ ॥

---

१. अरण्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

परिहासाइहिं खणं अच्छित्ता सुरय-सेवणारंभे ।
मिल्लइ अंगुलीयं देवी आभरण-ठाणम्मि ॥ १३९ ॥

पारद्धम्मि य सुरए सहसा आयड्ढिऊण करवालं ।
चेडी-वेसेण ठिओ तणय[1]-कयंतो तहिं पत्तो ॥ १४० ॥

जणणी-सुरयासत्तं जणयं घाएउमुज्जओ तणओ ।
हा ! हा ! कट्ठमकज्जं धिरत्थु संसार-वासस्स ॥ १४१ ॥

जाणतो निय-पुत्तो पियरं घाएइ जणणि-संजुत्तं ।
दोस-परद्धो[2] जम्हा अहो ! दुरंतो इमो दोसो ॥ १४२ ॥

रागाओ होइ दोसो दोसाओ होइ वेर-संबंधो ।
वेराओ पाणि-घाओ तत्तो गुरु-कम्म-बंधोत्ति ॥ १४३ ॥

कम्म[3]-गुरू पाणि-गणो निवडइ तिरि-नरय-दुक्ख-गहणम्मि ।
दुक्ख-परद्धो[2] पावं कुणमाणो भमइ पुणरुत्तं[4] ॥ १४४ ॥

परिहासादिभिः क्षणमासित्वा सुरतसेवनाऽऽरम्भे ।
मुञ्चत्यङ्गुलीकं देव्याभरणस्थाने ॥ १३९ ॥

प्रारब्धे च सुरते सहसा आकृष्य करवालम् ।
चेटीवेशेन स्थितस्तनयकृतान्तस्तत्र प्राप्तः ॥ १४० ॥

जनजीसुरताऽऽसक्तं जनकं हन्तुमुद्यतस्तनयः ।
हा ! हा ! कष्टमकार्यं धिगस्तु संसारवासस्य ॥ १४१ ॥

जानन्निजपुत्रः पितरं हन्ति जननीसंयुक्तम् ।
द्वेषपरद्धो यस्मात् अहो ! दुरन्तोऽयं दोषः ॥ १४२ ॥

रागात् भवतिद्वेषो द्वेषाद्भवति वैरसंबंधः ।
वैरात् प्राणिवधस्ततो गुरुकर्मबन्ध इति ॥ १४३ ॥

कर्मगुरुः प्राणिगणः निपतति तिर्यग्नरकदुःखगहने ।
दुःखपरद्धस्यापं कुर्वन् भ्रमति पुनरुक्तम् ॥ १४४ ॥

---

१. तनयरूपकृतान्त इत्यर्थः । २. परद्धो = पीडितः ३. कर्मभिर्गुरुः कर्मबहुल इत्यर्थः । ४. भूयः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नरयाओ तिरियत्ते तिरियत्ताओ पुणोवि नरयम्मि ।
दुक्ख-सय-संपउत्तं भव-परियंट्टं कुणइ जीवो ॥ १४५ ॥

एवं नाऊण जणा राग-द्दोसाण वज्जणं कुणह ।
भव-सय-किलेस-बहुलं संसारं जेण उत्तरह ॥ १४६ ॥

उग्गिन्न-खग्गमबलं अवलोइय नरवईवि विम्हहिओ ।
चिंतेइ अहो ! धट्ठा मज्झ वहट्ठा इह पविट्ठा ॥ १४७ ॥

लल्लक्क-मुक्क-हुंकार-पुव्वयं थंमणीए विज्जाए ।
थंमिय-देहा जाया निच्चिट्ठा चित्त-मुत्तिव्व ॥ १४८ ॥

देवीवि विम्हिय-मणा भणइ य ललिए ! किमेवमारद्धं ।
पावे ! केण पउत्ता दुट्ठेणं घाइया रन्नो ? ॥ १४९ ॥

रन्ना भणियं इत्थीए साहसं एरिसं न संभवइ ।
ता देवि ! कोवि दुट्ठो दिट्ठो कालेण पुरिसोऽयं ॥ १५० ॥

नरकतः तिर्यक्त्वे तिर्यक्त्वतःपुनरपि नरके ।
दुःखशतसंप्रवृतं भवपरिवर्तं करोति जीवः ॥ १४५ ॥

एवं ज्ञात्वा जना रागद्वेषौ वर्जनं कुरुत ।
भवशतक्लेशबहुलं संसारं येनोत्तरत ॥ १४६ ॥

उद्गीर्णखड्गाबलामवलोक्य नरपतिरपि विस्मितः ।
चिन्तयति अहो ! धृष्टा मम वधार्थां इह प्रविष्टा ॥ १४७ ॥

लल्लकमुक्तहूंकारपूर्वकं स्तंभिन्या विद्यया ।
स्तंभितदेहा जाता निचेष्टाचित्रमूर्तिरिव ॥ १४८ ॥

देव्यपि विस्मितमना भणति च ललिते ! किमेवमारब्धम् ।
पापे ! केन प्रवृत्तो दुष्टेन घातिका राज्ञः? ॥ १४९ ॥

राज्ञा भणितं स्त्रियां साहसमीदृशं न संभवति ।
तस्मात् देवि ! कोपि दुष्टो दृष्टः कालेन पुरुषोऽयम् ॥ १५० ॥

---

१. परिवर्तः = भ्रमणम् । २. हुंत्तं । ३. लल्लक्कं = भीमम् । ४. चित्रमूर्त्तिरिव । ५. घातिका ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पर-विज्जा-च्छेयकरिं विज्जं आवाहिऊण[1] नर-वइणा ।
चिर-काल-साहियाओ छिन्नाओ तस्स विज्जाओ ॥ १५१ ॥

तच्छेयाओ जाओ पयइत्थो[2] सो पकंपमाण-तणू ।
भणियं निवेण अणुहरइ[3] देवि! एसो कुमारस्स ॥ १५२ ॥

ता नूणं सो एसो पढमो तुह पुत्तओ न अन्नोत्ति ।
तं सुणिय इमा जाया भय-लज्जा-सोय-संभंता ॥ १५३ ॥

तम्मि य दिणम्मि सुरनंदणाओ जलकंत-संतिओ दूओ ।
फुड-वयणो नामेणं समागओ राय-कज्जेण ॥ १५४ ॥

सो वाहरिओ रन्ना पुट्ठो किं भद्द ! होइ सो एसो ।
सो जो पियंवयाए पासे संपेसिओ आसि ? ॥ १५५ ॥

जम्म-दिणे नेमित्तिय-वयणाओ जायमेत्तओ पुत्तो ।
भणियं च तेण एवं एसो सो मयणवेगोत्ति ॥ १५६ ॥[4]

परविद्याच्छेदकारीं विद्यामाहूय नरपतिना ।
चिरकालसाधिताः छिन्नास्तस्यविद्याः ।। १५१ ।।

तच्छेदाज्जातः प्रकृतिस्थः स प्रकम्पमानतनुः ।
भणितं नृपेणाऽनुकरोति देवि ! एष कुमारस्य ।। १५२ ।।

तस्मान्नूनं स एष प्रथमस्तव पुत्रको नान्य इति ।
तच्छ्रुत्वाऽयं जाता भयलज्जाशोकसंभ्रान्ता ।। १५३ ।।

तस्मिश्च दिने सुरनन्दनतो जलकान्तसत्को दूतः ।
स्फुटवचनो नाम्ना समागतो राज्यकार्येण ।। १५४ ।।

स व्याहतो राज्ञा पृष्टः किं भद्रे ! भवति स एषः ।
स यः प्रियंवदायाः पार्श्वे संप्रेषितोऽऽसीत् ॥ १५५ ॥

जन्मदिने नैमित्तिकवचनाज्जातमात्रात् पुत्रः ।
भणितं च तेनैवं एष स मदनवेग इति ॥ १५६ ॥ युग्मम्

---

१. आहूय । २. प्रकृतिस्थः । ३. अनुहरते=अनुकरोति । ४. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सोऊण तस्स वयणं राया सोयाउरो विचिंतेई ।
अज्जवि पुव्व-विरुद्धो वइरी पट्ठिं न छंड्डुइ[1] ॥ १५७ ॥

धी ! संसार-सहावो पुत्तोवि हु दारुणो हवइ वइरी ।
पिच्छ अकारण-कुविओ ववसइ[2] एयारिसं पावं ॥ १५८ ॥

मंतीहिं सममंतं गुत्तं काऊण ताण वयणेणं ।
कट्ठ-हरे सो छूढो नर-वइ-हिय-पुरिस-कय-रक्खो ॥ १५९ ॥

तत्थवि कलुसिय-हियओ पिय-वह-परिणाम-निच्छय-मईओ ।
कोहेण धमधमंतो किच्छेणं गमइ दियहाइं ॥ १६० ॥

अह अन्नया कयाइवि पैज्जोसवणा[3]-दिणम्मि संपत्ते ।
चारागार-नर-गणे विसुज्झमाणे निवाणाए[4] ॥ १६१ ॥

सुमरइ तणयं जेट्ठं कट्ठ-हरे संठियं नर-वरिंदो ।
चिंतइ हा ! हा ! कट्ठं न हु जुत्तं मज्झ एरिसयं ॥ १६२ ॥

श्रुत्वा तस्य वचनं राज्ञा शोकातुरश्चिन्तयति ।
अद्याऽपि पूर्वविरुद्धो वैरी पृष्ठिं न मुञ्चति ॥ १५७ ॥

धिक् ! संसारस्वभावः पुत्रोऽपि खलु दारुणो भवति वैरी ।
प्रेक्षस्व अकारणकुपितो व्यवस्यति एतादृशं पापम् ॥ १५८ ॥

मंत्रीभिः समं मन्त्रं गुप्तं कृत्वा तेषां वचनेन ।
काष्ठगृहे स क्षिप्तो नरपतिहितपुरुषकृतरक्षः ॥ १५९ ॥

तत्राऽपि कलुषितहृदयः पितृवधपरिणाम निश्चयमतिः ।
क्रोधेन धमधमायमानः कृच्छ्रेण गमयति दिवसानि ॥ १६० ॥

अथान्यदा कदाचिदपि पर्युषणादिने संप्राप्ते ।
चारागारनरगणान् विशुद्धयतो नृपाज्ञया ॥ १६१ ॥

स्मरति तनयं ज्येष्ठं काष्ठगृहे संस्थितं नरवरेन्द्रः ।
चिन्तयति हा ! हा ! कष्टं न हु युक्तं ममैतादृशम् ॥ १६२ ॥

---

१. छड्डुइ = मुञ्चति । २. व्यवस्यति = करोति । ३. पर्युषणा दिने । ४. नृपाज्ञया ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जइवि हु कयावराहो दुस्सीलो हंदि ! नंदणो मज्झ ।
तहवि हु तम्मि निरुद्धे रज्ज-सुहं न पसंसामि ॥ १६३ ॥

पज्जोसवणावि हु मह न य सुज्झइ तम्मि बंधण-ठियम्मि ।
इय चिंतिऊण मुक्को पेसल[1]-वयणेहिं आलविओ ॥ १६४ ॥

मुंचसु पुत्त ! विसायं कुणसु पसायं कुमार-भुत्तीए ।
दिक्खाइ गहण-समए नियय-पए तं ठविस्सामि ॥ १६५ ॥

देसंते गाम-सयं दाउं पच्चइय[2]-नियय-नर-सहिओ ।
पट्ठविओ सोवि गओ अमुक्क वेरो निय-मणम्मि ॥ १६६ ॥

चिंतेइ सो कयग्धो विविहोवाएहिं मारणं पिउणो ।
रत्तीए लहइ निंद्द न य सो कूडाइं चिंतेंतो ॥ १६७ ॥

तत्थ य पव्वय-गहणे पल्ली-पासम्मि संवसंतस्स ।
मूलीए गवेसंतो धूम-मुहो आगओ जोगी ॥ १६८ ॥

यद्यपि खलु कृतापराधो दुःशीलो हन्दि ! नंदनो मम ।
तथापि खलु तस्मिन् निरुद्धे राज्यसुखं न प्रशंसामि ॥ १६३ ॥

पर्युषणाऽपि खलु मम न च शुध्यति तस्मिन् बन्धनस्थिते
इति चिन्तयित्वा मुक्तः पेशलवचनैरालपितम् ॥ १६४ ॥

मुञ्च पुत्र ! विषादं कुरु प्रसादं कुमारभुक्त्या ।
दीक्षादिग्रहणसमये निजकपदे त्वं स्थापयिष्यामि ॥ १६५ ॥

देशान्ते ग्रामशतं दत्वा प्रत्ययितनिजकनरसहितः ।
प्रस्थापितः सोऽपि गतोऽमुक्तवैरो निजमनसि ॥ १६६ ॥

चिन्तयति स कृतघ्नो विविधोपायै-र्मारणं पितुः ।
रात्रौ लभते निद्रां न च स कूटादि चिन्तयन् ॥ १६७ ॥

तत्र च पर्वतगहने पल्लीपार्श्वे संवसतः ।
मूलीर्गवेषयन् धूम्रमुखोऽऽगतो योगी ॥ १६८ ॥

---

१. पेशलं = सुन्दरम् । २. प्रत्ययितः = विश्वस्तः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

उवयरिओ[1] सो तेणं सयणासण-पाण-भोयणाईहिं ।
तुट्ठेण तेण दिन्नं अद्दिस्सं[2] अंजणं तस्स ॥ १६९ ॥

अंजिय-लोयण-जुयलो अद्दिस्सो सो मणेण चिंतेइ ।
मारेमि वेरियं तं जेण मणं निव्वुइं लहइ ॥ १७० ॥

एस मह रज्ज-लंभो हंतव्वो जं पिया स-हत्थेण ।
वेरिय-जणेण दिन्नं रज्जं नरयं विसेसेइ ॥ १७१ ॥

अह सो अद्दिस्स-तणू वंचिय सयलंपि रक्खण-नरोहं ।
आगम्म गयपुरम्मी रन्नो छिद्दं पलोएइ ॥ १७२ ॥

वच्चोहर-ट्ठिओ सो सरीर-चिंतत्थमागयं पियरं ।
मणि-रहियं पट्ठीए पावो घाएइ छुरियाए ॥ १७३ ॥

दुट्ठं अपिच्छमाणो य नर-वई तक्खणेण निक्खंतो ।
पभणइ रुंभह दारं अद्दिस्सो अच्छए कोवि ॥ १७४ ॥

उपचरितः स तेन शयनासनपाणभोजनादिभिः ।
तुष्टेन तेन दत्तमदृश्यमञ्जनं तस्य ॥ १६९ ॥

अञ्जितलोचनयुगलोऽदृश्यः स मनसा चिन्तयति ।
मारयामि वैरिकं तं येन मनो निर्वृतिं लभते ॥ १७० ॥

एष मम राज्यलम्भः हन्तव्यो यत्पिता स्वहस्तेन ।
वैरिकजनेन दत्तं राज्यं नरकं विशेषयति ॥ १७१ ॥

अथ सोऽदृश्यतनु-र्वञ्चित्वा सकलमपि रक्षणनरौधम् ।
आगत्य गजपुरे राज्ञः छिद्रं प्रलोकयति ॥ १७२ ॥

वर्चोगृहस्थितः स शरीरचिन्तार्थमागतं पितरम् ।
मणिरहितं पृष्ठौ पापो हन्ति छुरिकया ॥ १७३ ॥

दुष्टमप्रेक्षमाणश्च नरपतिस्तत्क्षणेन निष्क्रामन् ।
प्रभणति रुन्द्ध द्वारमदृश्योऽऽस्ते कोऽपि ॥ १७४ ॥

---

१. उपचरितः = पूजितः । २. अदृश्यम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हण हण भणमाणेहिं कुंतग्गाहेहिं रुद्ध-दारम्मि ।
मरण-भयाओ पडिओ वेट्ठये कूवे मयणवेगो ॥ १७५ ॥

पावं चिंतेइ नरो वैरिय-लोयस्स कूर-परिणामो ।
नवरं निवडइ तस्सेव दुक्खयं इयर-पुन्नेहिं ॥ १७६ ॥

रायावि अंगरक्खेहिं तक्खणं वेढिओ परूढ-वणो ।
जाओ मणि-सलिलेणं सिंचंतो वेयणा-रहिओ ॥ १७७ ॥

देसंताओ पत्ता भणंति परिरक्खगा नरा देव ! ।
अद्दिस्सो होऊणं नट्ठो मयणवेगो म्ह ॥ १७८ ॥

अह राया संविग्गो चिंतइ तणयस्स विलसियं एयं ।
जाणंतो किं अज्जवि निरुज्जमो धम्म-करणम्मि ? ॥ १७९ ॥

भोगासत्तो जिण-धम्म-वज्जिओ कहवि जइ मओ होंतो ।
अट्ट-ज्झाणोवगओ का मज्झ गई तओ होंता ? ॥ १८० ॥

जहि जहि भणद्भिः कुन्तग्राहै रुद्धद्वारे ।
मरणभयात् पतितो विष्टाकूपे मदनवेगः ॥ १७५ ॥

पापं चिन्तयति नरो वैरिकलोकस्य क्रूरपरिणामः ।
नवरं निपतति तस्यैव दुःखमितरपुन्यैः ॥ १७६ ॥

राजाऽपि अङ्गरक्षैस्तत्क्षणं वेष्टितः प्ररुढव्रणः ।
जातो मणिसलिलेन सिञ्चन् वेदनारहितः ॥ १७७ ॥

देशान्ताः प्राप्ता भणन्ति परिरक्षका नरा देव ! ।
अदृश्यो भूत्वा नष्टः स मदनवेगोऽस्मत् ॥ १७८ ॥

अथ राजा संविग्नश्चिन्तयति तनयस्य विलसितमेतद् ।
जानन् किमद्यापि निरुद्यमो धर्मकरणे ? ॥ १७९ ॥

भोगासक्तो जिनधर्मवर्जितः कथमपि यदि मृतोऽभविष्यत् ।
आर्त्तध्यानोपगतः का मम गतिस्ततोऽभविष्यत् ? ॥ १८० ॥

---

१. विष्ठाकूपे ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

अह अन्नया कयाइवि विन्नत्तो सो निउत्त-खयरेण ।
कुसुमायरम्मि[1] सूरी समागओ चित्तवेगोत्ति ॥ १८१ ॥

पहसिय-वयणो-राया-दाऊणं पारिओसियं[2] तस्स ।
अंतउरेण सहिओ संपत्तो सूरि-पासम्मि ॥ १८२ ॥

ति पयक्खिणिऊण मुणिं वंदइ विणओणमंत-सिर-कमलो ।
तह अमरकेउमाई वंदिय भत्तीइ[3] उवविट्ठो ॥ १८३ ॥

संसारुव्वेयकरी राग-द्दोसाइ-सत्तु-निम्महणी ।
संवेगकरी विहिया वित्थरओ देसणा गुरुणा ॥ १८४ ॥

तं सोउं संविग्गो पुच्छइ राया कहेहि मे भयवं ! ।
किं वहइ वेर-भावं मह पुत्तो मयणवेगोत्ति ? ॥ १८५ ॥

कत्थ व चिट्ठइ संपइ, पभणइ सूरी सुणेहि नर-नाह ! ।
जो सो सुबंधु-जीवो आसि सुरो कालबाणो ते ॥ १८६ ॥

अथान्यदा कदाचिदपि विज्ञप्तः स नियुक्तखेचरेण ।
कुसुमाकरे सूरिः समागतश्चित्रवेग इति ॥ १८१ ॥

प्रहर्षितवदनो राजा दत्त्वा पारितोषिकं तस्य ।
अन्तःपुरेण सहितः संप्राप्तः सूरीपार्श्वे ॥ १८२ ॥

त्रिः प्रदक्षिणां दत्त्वा मुनिं वन्दते विनयावनमत्शीर्षकमलः ।
तथा अमरकेतुमादीन् वन्दित्वा भक्त्या उपविष्टः ॥ १८३ ॥

संसारोद्वेगकारी रागद्वेषादिशत्रुनिर्मथनी ।
संवेगकरी विहिता विस्तरतो देशना गुरुणा ॥ १८४ ॥

तच्छ्रुत्वा संविग्नः पृच्छति राजा कथय माम् भगवन् ! ।
किं वहति वैरभावं मम पुत्रो मदनवेग इति ॥ १८५ ॥

कुत्र च तिष्ठति संप्रति, प्रभणति सूरिः शृणु नरनाथ ! ।
यः स सुबन्धुजीवोऽऽसीत् सुरः कालबाणस्ते ॥ १८६ ॥

१. कुसुमाकरे = एतन्नाम्नि उद्याने । २. पारितोषिकम् । ३. °तीए ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

काउं विज्जा-च्छेयं सुरसुंदरी-हरण-समय-खीणाऊ ।
उप्पन्नो वण-महिसो दवेण दड्ढो मओ रन्ने ॥ १८७ ॥[1]

खय-किमि-कुलाउलाए गब्भे छुहियाए सारमेईए[2] ।
जाओ सुणओ[3] ताव य पंचम-दिवसे मया जणणी ॥ १८८ ॥

डिंभ-कयत्थण-दुहिओ भुक्खाइ मओ तओवि विप्प-गिहे ।
जाओ गलि-गोरहओ तोत्तय-घाएहिं विद्दविओ ॥ १८९ ॥

गलियत्तण-खिन्नेणं दिन्नो विप्पेण घंचियँ[4]-वरस्स ।
तिले[5]-जंतम्मि वहंतो अहोनिसिं दुब्बलो जाओ ॥ १९० ॥

किमि-काय-खइय-देहो पाए घसिऊण दीहरं कालं ।
गोसीस-तरु-गणड्ढे हिमवंते पन्नगो जाओ ॥ १९१ ॥

डसिओ तेण नर-वर ! पण्होत्तर-वाँवडो[6] सह पियाए ।
तुह अंगरक्ख-निहओ उप्पन्नो मयणवेगो सो ॥ १९२ ॥

कृत्वा विद्याच्छेदं सुरसुन्दरीहरणसमयक्षीणाऽऽयुः ।
उत्पन्नो वनमहिषो दवेन दग्धो मृतोऽरण्ये ॥ १८७ ॥ युग्मम् ॥
क्षयकृमिकुलाऽऽकुलायां गर्भे क्षुधितायां सारमेय्यां ।
जातः शुनकस्तावच्च पञ्चमदिवसे मृता जननी ॥ १८८ ॥

डिम्भकदर्थनदुःखितो बुभुक्षादि मृतस्ततोऽपि विप्रगृहे ।
जातो गलिकगौः (बलीवर्दः) तोत्रकघातै-र्विद्रवितः ॥ १८९ ॥

गलियत्वखिन्नेन दत्तो विप्रेण तैलिकवरस्य ।
तिलयन्त्रे वहन्नहर्निशं दुर्बलो जातः ॥ १९० ॥

कृमिकायक्षयदेहः पादान् घर्षित्वा दीर्घं कालम् ।
गोशीर्षतरुगणाढ्ये हिमवन्ते पन्नगो जातः ॥ १९१ ॥

दंशित तेन नरवर ! प्रश्नोतरव्यापृतस्सह प्रियया ।
तव अङ्गरक्षनिहत उत्पन्नो मदनवेगः सः ॥ १९२ ॥

---

१. युग्मम् । २. सारमेयी = शुनी । ३. शुनकः = श्वा । ४. घंचिओ = तैलिकः । ५. तिलयन्त्रम् , =द्वितीयायाःस्थाने सप्तमी । ६. वावडो = व्यापृतः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुव्व-कय-वेर-वसओ पुत्तोवि वहुज्जओ[1] इमो तेण ।
अद्दिस्सो हणइ तुमं सो च्चिय वच्चो-हरे तइया ॥ १९३ ॥

कोंतक्कंतो[2] भय-संभमेण पडिओ स वच्च-कूवम्मि[3] ।
वच्चाहारो तहियंव[4] सो ठिओ दीहरं[5] कालं ॥ १९४ ॥

असुद्ध-विसोहय-पुरिसेहिं-दार-पिहणे[6] कयाइ अवणीए ।
रत्तीए निग्गओ सो नट्ठो य भएण तुह राय ! ॥ १९५ ॥

पावोदएण अणुचिय-आहार-निसेवणेण से कोढं[7] ।
जायं वेयण-पउरं संपइ सो भमइ दुक्खत्तो ॥ १९६ ॥

सोऊण सूरि-वयणं संविग्गो जाय-विरइ-परिणामो ।
सुरसुंदरि-बीय-सुयं अणंगकेउं ठविय रज्जे ॥ १९७ ॥

जिण-चेइयाण पूयं काउं दाऊण विविह-दाणाइं ।
वत्थासणाइएहिं सम्माणेऊण मुणि-संघं ॥ १९८ ॥

पूर्वकृतवैरवशतः पुत्रोऽपि वधोद्यतऽयं तेन ।
अदृश्यो हन्ति त्वं स एक वर्चोगृहे तदा ॥ १९३ ॥

कुन्ताक्रान्तो भयसंभ्रमेण पतितः स वर्चःकूपे ।
वर्च-आहारो तत्रैव स स्थितो दीर्घकालम् ॥ १९४ ॥

अशुद्धविशोधकपुरुषै-र्द्वारपिधाने कदाचिदपनीते ।
रात्रौ निर्गतः स नष्टश्च भयेन तव राजन् ! ॥ १९५ ॥

पापोदयेनानुचिताहारनिसेवनेन तस्य कुष्ठम् ।
जातं वेदनाप्रचुरं संप्रति स भ्रमति दुःखार्त्तः ॥ १९६ ॥

श्रुत्वा सूरिवचनं संविग्नो जातविरतिपरिणामः ।
सुरसुन्दरीद्वितीयसुतमनङ्गकेतुं स्थापयित्वा राज्ये ॥ १९७ ॥

जिनचैत्यानां पूजां कृत्वा दत्त्वा विविधदानादि ।
वस्त्रासनादिभिः सन्मान्य मुनिसङ्घम् ॥ १९८ ॥

---

१. वधोद्यतः । २. कुन्ताक्रान्तः । ३. वर्चःकूपे । ४. तत्रैव । ५. दीहरं = दीर्घम् । ६. पिहणं=पिधानम् । ७. कुष्ठः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बहु-विज्जाहर--सहिओ पव्वइओ जाय-तिव्व-संवेगो ।
सुह-लग्गे संपत्ते पय-मूले चित्तवेगस्स ॥ १९९ ॥[1]

सुरसुंदरीवि सोउं वेर-निमित्तं सुदारुणं दुक्खं ।
पव्वइया गणिणीए पय--मूले कणगमालाए ॥ २०० ॥

इय तिन्निवि मिलियाओ वय-पडिवत्तीए पुव्व-भगिणीओ ।
ताणं च पुव्व-दइया[2] मित्ता ते तिन्निवि मिलिया ॥ २०१ ॥

चित्तगइ-वायगस्स[3] ओ पासे पढिऊण अंग-सुत्ताइं ।
अत्थं सुणेइ मूले गुरुणो सिरि-चित्तवेगस्स ॥ २०२ ॥

कालेण मयरकेऊ सुत्तत्थ-विसारओ महा-सत्तो ।
पंचविहंपि य तुलणं करेइ एगागि-पडिमट्ठा ॥ २०३ ॥

तव-भावणाए भाविय अत्ताणं सत्त-भावणब्भासं ।
कुणमाणो पेयवणे[4] रत्तीए ठाइ उस्सग्गं ॥ २०४ ॥

बहुविद्याधरसहितः प्रव्रजितो जाततीव्रसंवेगः ।
शुभलग्ने संप्राप्ते पादमूले चित्रवगेस्य ॥ १९९ ॥ तिसृभिः कुलकम् ॥
सुरसुन्दर्यपि श्रुत्वा वैरनिमितं सुदारुणं दुःखम् ।
प्रव्रजिता गणिन्याः पादमूले कनकमालायाः ॥ २०० ॥

इति तिस्रोऽपि मीलिता व्रतप्रतिपत्या पूर्वभगिन्यः ।
तेषां च पूर्वदयिता मित्राणि ते त्रयोऽपि मीलिताः ॥ २०१ ॥

चित्रगतिवाचकस्य ओ पार्श्वे पठित्वाऽङ्गसूत्राणि ।
अर्थं शृणोति मूले गुरोः श्रीचित्रवेगस्य ॥ २०२ ॥

कालेन मकरकेतुः सूत्रार्थविशारदो महासत्त्वः ।
पञ्चविधमपि च तुलनां करोत्येकाकीप्रतिमास्थः ॥ २०३ ॥

तपोभावनया भावितात्मानां सत्वभावनाभ्यासम् ।
कुर्वन् प्रेतवनं रात्रौ तिष्ठति उत्सर्गम् ॥ २०४ ॥

---

१. तिसृभिः कुलकम् । २. दयिताः = भर्त्तारः। ३. वायगो = वाचकः = उपाध्यायः।
४. प्रेतवनं =श्मशानम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

एत्थंतरम्मि सूरी विहरंतो पाविओ पुरिं चंपं ।
पडिमाए मयरकेऊ पइदियहं ठाइ पेयवणे ॥ २०५ ॥

चित्तगइ-वायगोवि य वायण-समयम्मि साहु-मज्झ-गओ ।
विगह-पमायासत्तो हरिओ केणावि देवेण ॥ २०६ ॥

अह मुणिणो विम्हइया गुरुण साहिंति हरण-वुत्तंतं ।
उवउत्तो पुव्व-गए नाउं[1] तं वइयरं[2] सूरी ॥ २०७ ॥

आमंतिऊण समणे पवत्तिणिं सयल-साहुणि-समेयं ।
वज्जरइ गुरू अज्जा ! वज्जह वेरं सुदूरेण ॥ २०८ ॥[3]

जो सो मोहिल-जीवो सुमंगलो पर-भवम्मि रुट्ठेण ।
धणवइ-जीव-सुरेण हय-विज्जो माणुस-नगस्स ॥ २०९ ॥

परओ मुक्को तइया हिडंतो मणुय-विरहिए रन्ने ।
डसिओ कुक्कुड-सप्पेण सो मओ भमइ संसारे ॥ २१० ॥[4]

अत्रान्तरे सूरि-र्विहरन् प्राप्तः पूरीं चम्पाम् ।
प्रतिमया मकरकेतुः प्रतिदिवसं तिष्ठति प्रेतवने ॥ २०५ ॥

चित्रगतिवाचकोऽपि च वाचनासमये साधुमध्यगतः ।
विकथाप्रमादाऽऽसक्तो हृतः केनाऽपि देवेन ॥ २०६ ॥

अथ मुनयो विस्मिता गुरुभ्यः कथयति हरणवृतान्तम् ।
उपयुक्तः पूर्वगतान् ज्ञात्वा तं व्यतिकरं सूरिः ॥ २०७ ॥

आमन्त्र्य श्रमणान् प्रवर्तिनीं सकलसाध्वीसमेताम् ।
कथयति गुरुः हे आर्याः ! वर्जयत वैरं सुदूरेण ॥ २०८ ॥ युग्मम्

यः स मोहिलजीवः सुमङ्गलः परभवे रुष्टेन ।
धनपतिजीवसुरेण हतविद्यो मानुषनगस्य ॥ २०९ ॥

परतो मुक्तस्तदा भ्राम्यन् मनुजविरहिते रणे ।
दंशितः कुर्कुटसर्पेण स मृतो भ्राम्यति संसारे ॥ २१० ॥ युग्मम्

---

१. ज्ञात्वा । २. व्यतिकरम्। ३. युग्मम् । ४. युग्मम् ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नारय-तिरिय-नरेसुं दारुण-दुक्खाइं तत्थ अणुहविउं ।
सिद्धत्थपुरे जाओ सुरहो सो कणगवइ-पुत्तो ॥ २११ ॥

खय-वाहीए मयम्मी सुग्गीवे नर-वई इमो जाओ ।
तक्कम्मुदया रज्जं अहिट्ठिंयं सुप्पइट्ठेणं ॥ २१२ ॥

रज्ज-ब्भट्ठो चंपाए आगओ कित्तिधम्म-नर-वइणा ।
देसंते गाम-सयं दिन्नं से धूये-तणयस्स ॥ २१३ ॥

दुन्नयकारी भीमेण राइणा कित्तिधम्म-तणएण ।
निव्वासिओ अडंतो निव्विन्नो ताव-सो जाओ ॥ २१४ ॥

काऊण य बाल-तवं जोइसवासी सणिच्छरो जाओ ।
सरिऊण पुव्व-वइरं इहागओ चित्तगइ-पासे ॥ २१५ ॥

छिद्दं गवेसयंतो विगह-पमत्तो य वायगो अज्ज ।
अवहरिउं पक्खित्तो सुरेण सो लवण-जलहिम्मि ॥ २१६ ॥

नारकतिर्यग्नरेषु दारुणदुःखानि तत्राऽनुभूय ।
सिद्धार्थपुरे जातः सुरथः स कनकवतीपुत्रः ॥ २११ ॥

क्षयव्याधिना मृते सुग्रीवे नरपतिरयम् जातः ।
तत्कर्मोदयाद्राज्यमधिष्ठितं सुप्रतिष्ठेन ॥ २१२ ॥

राज्यभ्रष्टश्चम्पायामागतः कीर्तिधर्मनरपतिना ।
देशांते ग्रामशतं दत्तं तस्य दुहितृतनयस्य ॥ २१३ ॥

दुर्नयकारी भीमेन राज्ञा कीर्तिधर्मतनयेन ।
निर्वासितोऽटन् निर्विण्णस्तापसो जातः ॥ २१४ ॥

कृत्वा च बालतपो ज्योतिष्कवासी शनिश्चरो जातः ।
स्मृत्वा पूर्ववैरमिहाऽऽगतश्चित्रगतिपार्श्वे ॥ २१५ ॥

छिद्रं गवेषयन् विकथा-प्रमतश्च वाचकोऽद्य ।
अपहृत्य प्रक्षिप्तस्सुरेण स लवणजलधौ ॥ २१६ ॥

---

१. क्षयव्याधिना । २. °धाइ । ३. दुहितृतनयस्य । ४. स्मृत्वा ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सुह-परिणामो भयवं सुक्क-ज्झाणेण दड्ढ-कम्मंसो ।
संपइ भव-भय-मुक्को अंतगडो केवली जाओ ॥ २१७ ॥

सोऊण सूरि-वयणं समणा समणी य परम-संविग्गा ।
तावय पेयवणाओ समागओ अमरकेउ मुणी ॥ २१८ ॥

भणइ य गुरु-आणाए धणदेव-जुओ अहं तु पेयवणे ।
भयवं ! गओ पहाए पासे मुणि-मयरकेउस्स ॥ २१९ ॥

तहियं य न सो दिट्ठो दिट्ठा य चिया फुरंत-इंगाला ।
गंधोदग-कुसुम-वासं च निवडियं दीसए तत्थ ॥ २२० ॥

दुगुणाणिय संवेगो पभणइ सूरीवि नाय-परमत्थो ।
दुक्खत्तो हिंडंतो इहागओ मयणवेगो सो ॥ २२१ ॥

पेयवणे पडिमत्थं पियरं दट्ठण चिंतए पावो ।
इण्हिं करेमि सहलं निय-जम्म-वेरियं हंतुं ॥ २२२ ॥

शुभपरिणामो भगवांशुकलध्यानेन दग्धकर्मांशः ।
संप्रति भवभयभुक्तोऽन्तःकृत् केवली जातः ॥ २१७ ॥

श्रुत्वा सूरिवचनं श्रमणाः श्रमणी च परमसंविग्नाः ।
तावच्च प्रेतवनात् समागतोऽमरकेतुमुनिः ॥ २१८ ॥

भणति च गुर्वाज्ञया धनदेवयुक्तोऽहं तु प्रेतवने ।
भगवन् ! गतः प्रभाते पार्श्वे मुनिमकरकेतोः ॥ २१९ ॥

तत्र च न स दृष्टो दृष्टा च चिता स्फुरदङ्गारा॥
गन्धोदककुसुमवासं च निपतितं दृश्यते तत्र ॥ २२० ॥

द्विगुणानीतसंवेगः प्रभणति सूरिरपि ज्ञातपरमार्थः ।
दुःखार्तो भ्रम्यन्निहाऽऽगतो मदनवेगः सः ॥ २२१ ॥

प्रेतवने प्रतिमास्थं पितरं दृष्टवा चिन्तयति पापः ।
इदानीं करोमि सफलं निजजन्म वैरिकं हत्वा ॥ २२२ ॥

---

१. स्फुरदङ्गारा चित्ता ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

दारुय-भरियं सगडं भग्गं मोत्तूण तत्थ सागडिओ[1] ।
उस्सूरंति पइट्ठो[2] वसमे घित्तूण नयरीए ॥ २२३ ॥

जाए तमंधयारं[3] तहि ओ कट्ठेहिं तेण पावेण ।
पच्छाइऊण दड्ढो चीया-जलणेण सो साहू ॥ २२४ ॥

देहं स दहइ सिही[4] सुक्क-ज्झाणेण सोवि कम्माइं ।
अविचल-चित्तो भयवं अंतगडो केवली जाओ ॥ २२५ ॥

एवं समुल्लवंतस्स सूरिणो उल्लसंत-विरियस्स ।
खविए कम्म-चउक्के उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ २२६ ॥

तह अमरकेउ-मुणिणो धणदेव[5]-जइस्स कणगमालाए ।
कमलावइ-सुरसुंदरि-पियंगुवरमंजरीए य ॥ २२७ ॥

सुह-भावाणमिमाणं उप्पण्णं केवलं वरं नाणं ।
देवेहिं कया महिमा मोक्खं पत्ताणि कालेण ॥ २२८ ॥

दारुकभृतं शकटं भग्नं मुक्त्वा तत्र शाकटिकः ।
उत्सूरमिति प्रविष्टो वृषभौ गृहीत्वा नगर्याम् ॥ २२३ ॥

जाते तमान्धकारे तत्र ओ काष्ठैस्तेन पापेन ।
प्रच्छाद्य दग्धश्चिताज्वलनेन स साधुः ।

देहं स दहति शिखी शुक्लध्यानेन सोऽपि कर्माणि ।
अविचलचितो भगवान्नन्तकृतकेवली जातः ॥ २२५ ॥

एवं समुल्लपतः सूरेरुल्लसितवीर्यस्य ।
क्षपिते कर्मचतुष्के उत्पन्नं केवलं ज्ञानम् ॥ २२६ ॥

तथा अमरकेतुमुने-र्धनदेवयतेः कनकमालायाः ।
कमलावतीसुरसुन्दरीप्रियङ्गुवरमञ्जर्याश्च ॥ २२७ ॥

शुभभावानामेषामुत्पन्नं केवलं वरं ज्ञानम् ।
देवैः कृता महिमा मोक्षं प्राप्ताः कालेन ॥ २२८ ॥ युग्मम् ॥

---

१. शाकटिकः = शकटस्वामी । २. प्रविष्टः । ३. तमाया रात्र्या अन्धकारे । ४. शिखी = अग्निः । ५. धनदेवयतेः ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पावेण मयणवेगो भमिही संसार-सायरमणंतं ।
ता भो भव्वा ! उज्झह राग-द्दोसे महा-सत्तू ॥ २२९ ॥

इत्थ य कहा समप्पइ सुरसुंदरि-नामिया पुरा भणिया ।
राग-द्दोसे-विमुक्कं पणमह भत्तीइ जिणइंदं ॥ २३० ॥

निच्च-पलोयण-निरया तग्गय-चित्ता विमुक्क-वावारा ।
अत्थ[1]-पयाण-रहिया जासिं वयणंपि न लहंति ॥ २३१ ॥

निय-अत्थ-पयाणेवि हु रस-रहियाओ न दिंति सब्भावं ।
परमत्थ-विरहियाणं अन्नत्थ-निबद्ध-चित्ताओ ॥ २३२ ॥

तासु वर-वेसिया[2]सुव सुवन्न[3]-रयणुच्छलंत-सोहासु ।
बहल-निरतर-वन्नय-संजाय-सरीर-सोहासु ॥ २३३ ॥

आसत्तं सुवियड्ढाण[4] माणसं जइवि अणुदिणं नूणं ।
तहवि हु मह विन्नत्तिं सुणंतु इह सज्जणा सरला ॥ २३४ ॥[5]

पापेन मदनवेग भ्रमिष्यति संसारसागरमनन्तम् ।
तस्मात् भो भव्याः! उज्झत रागद्वेषौ महाशत्रू ॥ २२९ ॥

अत्र च कथा समाप्यते सुरसुन्दरिनाम्नी पुरा भणिता ।
रागद्वेषविमुक्तं प्रणमत भक्त्या जिनेन्द्रम् ॥ २३० ॥

नित्यप्रलोकननिरताः तद्गतचिता विमुक्तव्यापाराः ।
अर्थप्रदानरहिता यस्यां वचनमपि न लभन्ते ॥ २३१ ॥

निजार्थप्रदानेऽपि खलु रसरहिता न ददति सद्भावम् ।
परमार्थविरहितानामन्यत्रनिबद्धचिताः ॥ २३२ ॥

तासु वरवेश्यासु-इव सुवर्णरत्नोत्छलत्शोभासु ।
बहलनिरंतरवर्णकसञ्जातशरीरशोभासु ॥ २३३ ॥

आसक्तं सुविदग्धानां मानसं यद्यप्यनुदिनं नूनम् ।
तथाऽपि खलु मम विज्ञप्तिं शृण्वन्तु इह सज्जनाः सरलाः॥ २३४॥चतसृभि कुलकम्

---

१. अर्थः = पदार्थः धनं च । २. वेसिया = वेश्याः । ३. सुवर्णाः = शोभनाक्षराणि, सुवर्ण = हेम च रयणा = रचना, रत्नानि च । ४. सुविदग्धानाम् । ५. चतसृभिः कलापकम्।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

निरलंकाराच्छंदाणुवत्तिणी ललिय-कोमल-सरीरा ।
दालिद्दिय-वर-कुल-बालियव्व एसा कहा तुम्ह ॥ २३५ ॥

उवणीया सुयणाणं अन्नासत्ताविं वारयं दाउं ।
अविंयडढावि[1] वियड्ढा जह होइ तहा जंइज्जाह[2] ॥ २३६[3] ॥

आसि जिणो जय-बंधू[4] तित्थयरो वद्धमाण-नामोत्ति ।
संसार-जलहि-मज्जंत-जंतु-जण-जाणवत्त-समो ॥ २३७ ॥

सीसो तस्स सुहम्मो तत्तो जंबू तओ य पभवोत्ति ।
एवं सूरीण परंपराए ता जाव वइरोत्ति ॥ २३८ ॥

साहाए तस्स सूरी जिणेसरो नाम आसि विक्खाओ ।
तत्तो य निम्मल-गुणो उज्झाओ अल्लओ नाम ॥ २३९ ॥

सीसो य तस्स सूरी सूरोव्व सयावि जणिय-दोसंतो[5] ।
आसि सिरि-वद्धमाणो पवड्ढमाणो गुण-सिरीए ॥ २४० ॥

निरलङ्काराच्छन्दानुवर्तिनी ललितकोमलशरीरा ।
दारिद्र्यवरकुलबालिकेवैषा कथा तव ॥ २३५ ॥

उपनीता सुजनानामन्यासक्ताऽपि वारकं (णं) दत्वा ।
अविदग्धाऽपि विदग्धा यथा भवति तथा यतध्वम् ॥ २३६ ॥ युग्मम्

आसीत् जिनो जगद्बन्धुस्तीर्थकरो वर्धमाननामेति ।
संसारजलधिमज्जज्जन्तुजनयानपात्रसमः ॥ २३७ ॥

शिष्यस्तस्य सुधर्मा ततो जम्बुस्ततश्च प्रभव इति ।
एवं सूरीणां परंपरया तावत् यावत् व्रज इति ॥ २३८ ॥

शाखायां तस्य सूरि-र्जिनश्वरो नामेति विख्यातः ।
ततश्च निर्मलगुण उपाध्याय "अल्लको" नामा ॥ २३९ ॥

शिष्य च तस्य सूरिः शूर इव सदापि जातदोषान्तः ।
आसीत् श्रीवर्धमानः प्रवर्धमानो गुणश्रिया ॥ २४० ॥

---

१. अविदग्धापि। २. यतध्वम्। ३. युग्मम्। ४. जगद्बन्धुः। ५. दोसो=द्वेषः दोषा रात्रिच।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

रागो य जस्स धम्मे आसि पैओसो य जस्स पावम्मि ।
तुल्लो य मित्त-सत्तुसु तस्स य जाया दुवे सीसा ॥ २४१ ॥

दुव्वार-वाइ-वारण-मरट्ट-निट्टवण-निट्ठुर-मइंदो ।
जिण-भणिय-सुद्ध-सिद्धंत-देसणा-करण-तल्लिच्छो ॥ २४२ ॥

जस्स य अईव-सुललिय-पय-संचारा पसन्न-वाणीया ।
अइकोमला सिलेसे विविहालंकार-सोहिल्ला ॥ २४३ ॥

लीलावइत्ति-नामा सुवन्न-रयणोह-हारि-सयलंगा ।
वेसव्व-कहा वियरइ जयम्मि कय-जण-मणाणंदा ॥ २४४ ॥

एगा ताण जिणेसर-सूरी सूरोव्व उक्कड-पयावो ।
तस्स सिरि बुद्धिसागरसूरी य सहोयरो बीओ ॥ २४५ ॥

पुन्नं-सरदिंदु-सुंदर-निय-जस-पब्भार-भरिय-भुवण-यलो ।
जिण-भणिय-सत्थ-परमात्थ-वित्थरासत्त-सुह-चित्तो ॥ २४६ ॥

रागश्च यस्य धर्मेऽऽसीत् प्रद्वेषश्च यस्य पापे ।
तुल्यश्च मित्रशत्रुषु तस्य च जातौ द्वौ शिष्यौ ॥ २४१ ॥

दुर्वारवादिवारणगर्वनिष्ठापननिष्ठुरमृगेन्द्रः ।
जिनभणितशुद्धसिद्धान्तदेशनाकरणतल्लिप्सः ॥ २४२ ॥

यस्य च अतीवसुललितपदसञ्चारा प्रसन्नवाणीका ।
अतिकोमला श्लेषे विविधालङ्कारशोभावती ॥ २४३ ॥

लीलावतीतिनाम्नी सुवर्णरचनो (रत्नो) घहारीसकलाङ्गा ।
वेश्येव कथा वितरति जगति कृतजनमन-आनन्दा ॥ २४४ ॥ युग्मम् ।

एकस्तयो र्जिनेश्वरसूरिः सूर इव उत्कटप्रतापः ।
तस्य श्रीबुद्धिसागरसूरिश्च सहोदर द्वितीयः ॥ २४५ ॥

पूर्णशरदिन्दुसुन्दरनिजयशःप्राग्भारभृतभुवनतलः ।
जिनभणितशास्त्रपरमार्थविस्तराऽऽसक्तशुभचित्तः ॥ २४६ ॥

---

१. प्रद्वेषः। २. दुर्वारवादिवारण (गज) गर्व निष्ठापन (विनाशन) निष्ठुरमृगेन्द्रः। ३. तल्लिच्छो = तत्परः । ४. श्लेषे = शब्दालङ्कारविशेषे, आलिङ्गने च । ५. सुवन्न-रयणा = शोभवर्णरचना, स्वर्णरत्नानि च । ६. वेश्येव । ७. युग्मम्। ८. तयोः शिष्ययोर्मध्ये।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

जस्स य मुह-कुहराओ विणिग्गया अत्थ-वारि-सोहिल्ला ।
बुह-चक्कवाय-कलिया रंगंत-सुफक्किय[1]-तरंगा ॥ २४७ ॥

तडरुह-अवसद्द-महीरुहोह-उम्मूलणम्मि सुसमत्था ।
अज्झाय-पवर-तित्था-पंचग्गंथी[2] नई पवरा ॥ २४८ ॥

तेसिं सीस-वरो धणेसर-मुणी एयं कहं पायडं
चड्डावल्लि-पुरी-ठिओ स-गुरुणो आणाए पाढंतरा ।
कासी[3] विक्कम-वच्छरम्मि य गए बाणंक[4]-सुन्नोडुपे
मासे भद्दवए गुरुम्मि कसिणे बीया-धणिट्ठा-दिणे ॥ २४९ ॥

साहु धणेसर-विरइय-सुबोह-गाहा-समूह-रम्माए ।
रागग्गि-दोस-विसहर-पसमण-जल-मंत-भूयाए ॥ २५० ॥

एसोवि पुव्व-सूइय-निव्वाण-विहाण-वन्नणो नाम ।
सुरसुंदरी कहाए सोलसमो इह परिच्छेओ ॥ २५१ ॥

यस्य च मुखकुहरतो विनिर्गता अर्थवारी शोभावती ।
बुधचक्रवाककलिता रंगत्सुफक्किकतरङ्गा ।। २४७ ॥

तटरुहापशब्दमहीरुहौघोन्मूलने सुसमर्था ।
अध्यायप्रवरतीर्था पञ्चग्रन्थी नदी प्रवरा ॥ २४८ ॥

तेषां शिष्यवरो धनेश्वरमुनिरेतां कथां प्रकटां
चड्डावलीपुरीस्थितः स्वगुरोराज्ञया पाठान्तरा ।
अकार्षीत् विक्रमवत्सरे च गते बाणांकशून्योडुपे (१०९५)
मासे भाद्रपदे गुरौ कृष्णे द्वितीया धनिष्ठादिने ॥ २४९ ॥

साधुधनेश्वरविरचितसुबोधगाथासमूहरम्यायाः ।
रागाग्निद्वेषविषधरप्रशमनजलमन्त्रभूतायाः ॥ २५० ॥

एषोऽपि पूर्वसूचितनिर्वाणविधानवर्णनो नामा ।
सुरसुन्दरीकथायाः षोडश इह परिच्छेदः ॥ २५१ ॥

॥ षोडशः परिच्छेदः समाप्तः ॥

---

१. फक्किका = ग्रन्थविषमस्थानम् । २. एतन्नामा ग्रन्थविशेषः । ३. अकार्षीत् । ४. वामगत्या । १०२५ ।

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

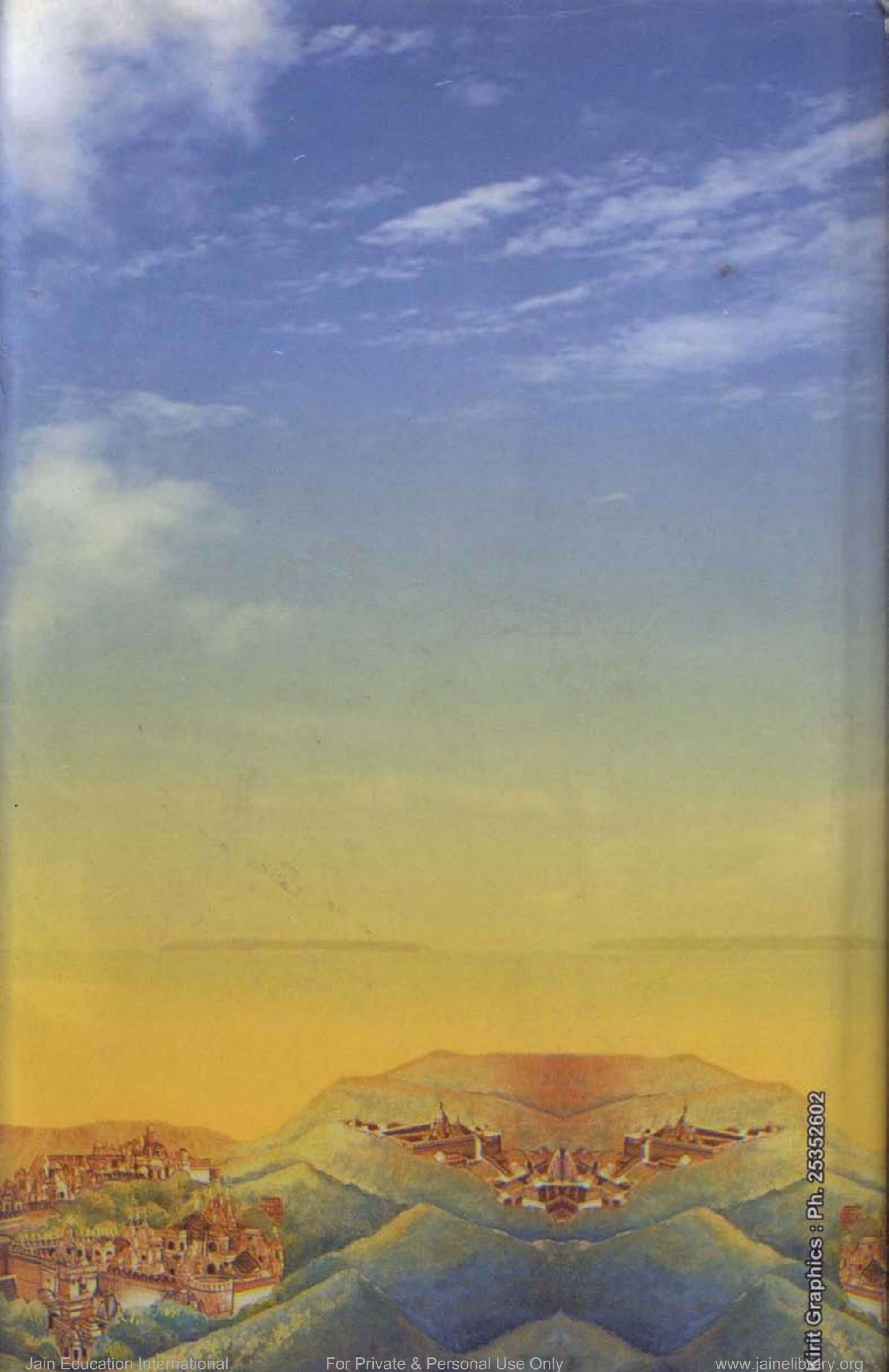

Jain Education International For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org